

Ellen G. White Estate

MGA MANALAGNA UG MGA HARI

ELLEN G. WHITE

**MGA MANALAGNA ug
MGA HARI**

Ellen G. White

**Copyright © 2015
Ellen G. White Estate, Inc.**

Information about this Book

Overview

This eBook is provided by the [Ellen G. White Estate](#). It is included in the larger free [Online Books](#) collection on the Ellen G. White Estate Web site.

About the Author

Ellen G. White (1827-1915) is considered the most widely translated American author, her works having been published in more than 160 languages. She wrote more than 100,000 pages on a wide variety of spiritual and practical topics. Guided by the Holy Spirit, she exalted Jesus and pointed to the Scriptures as the basis of one's faith.

Further Links

[A Brief Biography of Ellen G. White](#)
[About the Ellen G. White Estate](#)

End User License Agreement

The viewing, printing or downloading of this book grants you only a limited, nonexclusive and nontransferable license for use solely by you for your own personal use. This license does not permit republication, distribution, assignment, sublicense, sale, preparation of derivative works, or other use. Any unauthorized use of this book terminates the license granted hereby.

Further Information

For more information about the author, publishers, or how you can support this service, please contact the Ellen G. White Estate at mail@whiteestate.org. We are thankful for your interest and feedback and wish you God's blessing as you read.

PANGUNANG PULONG

Ang sugilanon mahitungod sa mga Manalagna ug sa mga Harimao'y ikaduha nga sumpay sa lima ka inilang mga bolumen nga nagasangkad sa balaan nga kasaysayan. Hinoon, kini mao ang katapusang basahon sa kasumpaysumpayan nga nasulat, ug ang katapusan sa daghang bahandianon nga mga kahimoan nga nagagikan sa dnugahan nga dagang ni Ellen G. White. Sulod sa tibuok nga kapi-toan ka mga tuig sa iyang paghatag ug mga pakigpulong ug sa mga pagpanulat didto sa America ug sa langyaw nga mga dapit, kanunay gibutang ni Ginang White diha sa atubangan sa katilingban ang dagku pa nga kahulogan sa mga hitabo sa kasaysayan, nga nagpa-dayag nga diha sa mga kaiihukan sa katawhan mamatikdan ang dili makita nga mga inpluwensya sa pagkamatarung ug sa daotan—ang kamot sa Dios ug ang buhat sa dakung kaaway.

Uban sa halalom nga panabut diha sa diosnong mga pagpaigo ang tagsulat nagabukas sa tabil ug gipadayag ang usa ka pilosopiya sa kasaysayan nga pinaagi mini ang mga hitabo sa kanhing mga panahon magadawat sa walay katapusan nga kahulogan. Iyang gipahayag kini nga pilosopiya nga nagaingon:

“Ang kusog sa mga nasud ug sa tagsatagsa ka tawo dili makaplagan diha sa mga higayon ug sa mga kasangkapan nga magpakita nga daw maghimo kanila nga dili mabuntog; kini dili makita diha sa ilang gipasigarbo nga kabantug. Ang makahimo lamang kanila nga bantugan o kusganon mao ang gahum ug ang katuyoan sa Dios. Sila sa ilang kaugalingon pinaagi sa ilang pagbad ngadto sa Iyang katuyoan, ang maghukom sa ilang kaugalingon nga dadangatan.

“Ang tawhanon nga mga kasaysayan nag-asoy sa mga nakab-ot sa tawo, sa iyang mga kadaugan diha sa gubat, sa iyang kalampusan diha sa pagsaka ngadto sa kalibutanon nga kabantug. Ang sa Dios nga kasaysayan nagahulagway sa tawo sumala sa pagtan-aw kaniya sa langit.”

Kining basahona, *Ang Mga Manalagna ug Ang Mga Hari* nagabukas sa usa ka sugilanon mahitungod sa mahimayaon nga

[9] paghari ni Salomon ibabaw sa Israel, sa usa ka nahiusa nga ginghar-ian, uban sa templo ni Jehova—ang sentro sa tinuod nga pagsimba. Dinhi masubay ang mga kabalhinbalhinan sa usa ka katawhan nga pinalabi ug pinili, nga napikas tali sa pagdapig ngadto sa Dios ug ngadto sa pagalagad sa mga dios sa mga nasud nga naglibut kanila. Ug dinhi makita nga tataw gayud, latas sa usa ka masulayon nga panahon sa kasaysayan niining kalibutana ang mahinuklogon nga mga kamatuoran sa mapintas nga bugno tali ni Cristo ug ni Satanas alang sa mga kasingkasing ug sa pagdapig sa mga tawo.

Ang basahon napuno sa malamaton nga mga pagtoon sa taras—ni Salomon nga maalam, kinsang kaalam wala makapugong gikan sa iyang pagpakasala; ni Jeroboam, ang usa ka tawo nga may paagi alang sa pagalagad sa iyang kaugalingon, ug sa daotan nga mga sangputanan nga nagsunod sa iyang paghari; ni Elias ag tawo nga gamhanan ug walay gikahadlok; ni Eliseo, ang manalagna sa pakigdait ug sa pagpang-ayo sa balatian; ni Achas, ang makalilisang ug tawong daotan, ni Ezechias, ang tawo nga maunongon ug maloloyon; ni Daniel, ang tawo nga hinigugma sa Dios; ni Jeremias, ang manalagna sa kasub-anan; ni Haggai, ni Zacarias, ug ni Malaquias, ang mga manalagna sa pagpasig-uli. Sa unahan nilang tanan nagaburag diha sa himaya ang umalabut nga Hari, ang Cordero sa Dios, nga Iyang bugtong Anak, nga diha kang kinsa, ang gilandongan nga mga halad nakakaplag sa katumanan.

Ang *Mga Patriarka ug ang Mga Manalagna*, ang unang basahon sa kasumpaysumpayan, nagasangkad sa kasaysayan sa kalibutan gikan sa paglalang ngadto sa pagtak-op sa paghari ni David; *Ang Pinangandoy sa mga Katuigan*, ang ikatulo nga basahon, nagahisgut mahitungod sa kinabuhi ug sa pangalagad ni Cristo; kini nga bolumen *Mga Manalagna ug mga Hari*, natakdo sa taliwala niining duruha ka basahon. *Ang mga Buhat sa mga Apostoles*, ang ikapat, nagahulagway sa karaan nga iglesya nga Cristohanon, ug ang *Dakung Away* nga mao ang katapusan sa kasumpaysumpayan, nagasubay sa sugilanon sa bugno nganhi sa atong kaadlawan ug unya nagpadayon diha sa usa ka matagnaon nga kutay sa sugilanon ngadto sa yuta nga nahimong bag-o.

Ang Sugilanon Mahitungod sa mga Manalagna ug sa mga Hari, ingon nga nakapahimulos sa daghang mga suskrisyon nga nagkinahanglan ug daghang mga pamatik sukad pa sa unang paggula niini,

gipresentar karon nganha sa katilingban sa usa ka makabibihag nga porma uban sa tipo nga napahiluna pag-usab, apan walay kausaban sa mga pulong sa tagsulat o sa pagbahin sa mga panid niini. Kining bag-ong edisyon gidayandayanan sa madamhon nga mga ilustrasyon, nga ang daghan kanila mga orihinal nga pinintura alang gayud niini nga basahon. [10]

Nga kining basahona uban sa iyang bahandianon nga mga pagtulun-an sa pagtoo sa Dios ug sa Iyang Anak, ang Manluluwas sa kalibutan, ug sa mga sugilanon mahitungod sa Iyang pagpaigo diha sa mga kinabuhi sa bantugang mga lalaki ug mga babaye sa mga panahon sa Daan nga Testamento makapahalalum sa relihiyoso nga eksperensya ug mag-iwag sa mga hunahuna sa tanan nga magabasa sa mga dahon niini, mao ang matinud-anon nga panghinaut sa magpapatik ug sa

HUNTA SA MGA TINUGYANAN SA
MANTALAAN NI ELLEN G. WHITE

Contents

Information about this Book	i
PANGUNANG PULONG	iii
PASIUNA—Ang Kaparrasan ni Jehova	ix
SEKSYON I—GIKAN SA KALIG-ON NGADTO SA	
KALUYA	17
Kapitulo 1—Si Salomon	18
Kapitulo 2—Ang Templo ug ang Pagpahinungod Niini	27
Kapitulo 3—Ang Pagkamapahitas-on sa Kalampusan	40
Kapitulo 4—Ang mga Sangputanan sa Paglapas	49
Kapitulo 5—Ang Paghinulsol ni Salomon	61
Kapitulo 6—Ang Pagkabahin sa Ginghamarian	72
Kapitulo 7—Si Jeroboam	82
Kapitulo 8—Nasudnon nga Apostasiya	89
SEKSYON II—MGA MANALAGNA SA AMIHANANG	
GINGHARIAN	97
Kapitulo 9—Si Elias nga Tisbinhon	98
Kapitulo 10—Ang Tingog sa Mapig-ot nga Badlong	106
Kapitulo 11—Carmelo	119
Kapitulo 12—Gikan sa Jezreel Ngadto sa Horeb	128
Kapitulo 13—“Unsay Imong Gibuhat Dinhi?”	138
Kapitulo 14—“Sa Espiritu ug sa Gahum ni Elias”	147
Kapitulo 15—Si Josaphat	158
Kapitulo 16—Ang Pagkapukan sa Balay ni Achab	169
Kapitulo 17—Ang Pagtawag ni Eliseo	180
Kapitulo 18—Ang Pagpang-ayo sa mga Tubig	191
Kapitulo 19—Ang Usa ka Manalagna sa Pakigdait	197
Kapitulo 20—Si Naaman	205
Kapitulo 21—Ang Naghinapus nga Pangalagad ni Eliseo ..	212
Kapitulo 22—“Ninive, Kanang Dakung Siyudad”	221
Kapitulo 23—Ang Kaulipnan nga Asirianhon	234
Kapitulo 24—“Ginalaglag Tungod sa Kakulang sa Kahibalo”	245
SEKSYON III—USA KA MAGWAWALI SA	
PAGKAMATARUNG	253
Kapitulo 25—Ang Pagtawag ni Isaias	254

Kapitulo 26—”Ania ang Inyong Dios!”	261
Kapitulo 27—Si Achaz	269
Kapitulo 28—Si Ezechias	277
Kapitulo 29—Ang mga Sinugo Gikan sa Babilonia	284
Kapitulo 30—Ang Kaluwosan Gikan sa Asiria	292
Kapitulo 31—Ang Paglaum Alang sa mga Nasud	307
SEKSYON IV—NASUDNONG SILOT	317
Kapitulo 32—Si Manases ug Si Josias	318
Kapitulo 33—Ang Basahon sa Kasugoan	328
Kapitulo 34—Si Jeremias	339
Kapitulo 35—Ang Nagakahaduul nga Kalaglagan	352
Kapitulo 36—Ang Katapusong Hari sa Juda	367
Kapitulo 37—Gidala nga Bihag Ngadto sa Babilonia	377
Kapitulo 38—Ang Kahayag Taliwala sa Kangitngit	387
SEKSYON V—SA KAYUTAAN SA MGA HENTIL	397
Kapitulo 39—Diha sa Palasyo sa Babilonia	398
Kapitulo 40—Ang Damgo ni Nabucodonosor	409
Ang Larawan sa Damgo ni Nabucodonosor	414
Kapitulo 41—Ang Nagadilaab Nga Hudno	422
Kapitulo 42—Ang Tinuod Ngo Kabantugan	431
Kapitulo 43—Ang Dili Makita nga Magbalantay	438
Kapitulo 44—Diha so Lungib sa mga Leon	452
SEKSYON VI—HUMAN SA PAGHINGILIN	461
Kapitulo 45—Ang Pagpauli sa mga Hininginlan	462
Kapitulo 46—“Mga Manalagna sa Dios nga Nagatabang Kanila”	474
Kapitulo 47—Si Josue ug ang Manolunda,	487
Kapitulo 48—“Dili Pinaagi sa Kusog, ni Pinaagi sa Gahum”	496
Kapitulo 49—Diha sa mga Adlaw ni Rayna Ester	500
Kapitulo 50—Si Esdras, ang Sacerdote ug Eskriba	506
Kapitulo 51—Ang Usa Ka Espirituhanong Pagpabuhi	515
Kapitulo 52—Ang USa ka Tawo sa Higayon	524
Kapitulo 53—Ang mga Magtutukod Diha sa Ibabaw sa Kuta	530
Kapitulo 54—Usa ka Badlong Batok sa Pangilad	539
Kapitulo 55—Daotang Laraw sa mga Hentil	545
Kapitulo 56—Pinahimangnoan Diha sa Kasugoan sa Dios	552
Kapitulo 57—Ang Repormasyon	557
SEKSYON VII—KAHAYAG SA PAGSALUMSUM	567

Kapitulo 58—Ang Pag-abut sa Usa ka Manunubos	568
Kapitulo 59—“Ang Balay sa Israel”	588
Kapitulo 60—Mga Panan-awon sa Umalabut nga Himaya.	604

PASIUNA—Ang Kaparrasan ni Jehova

MAOY tuyo ang pagdala sa labing maayong gasa sa Langit [11]
ngadto sa tanang mga katawhan sa yuta nga gitawag sa Dios si
Abraham gikan sa iyang diwatahan nga kabanayan ug gimandoan
siya sa pagpuyo didto sa yuta sa Canaan.

“Akong pagabuhaton diha kanimo ang usa ka daku nga nasud,”
Siya miingon, “ug ikaw pagapanalanginan ko ug pagapadakuon ko
ang imong ngalan, ug mahimo ikaw nga usa ka panalangin.” Genesis
12:2. Kadto maoy usa ka hataas nga kadungganan diin si Abraham
gitawag—nga mahimong mga magbalantay ug mga tigpatunhay sa
kamatuoran sa Dios ngadto sa kalibutan, sa katawhan nga pinaagi
kang kinsa ang tanang mga nasud sa yuta mapanalanginan diha sa
pag-abut sa gisaad nga Mesiyas.

Ang mga tawo hapit mawad-an sa kahibalo mahitungod sa tin-
uod nga Dios. Ang ilang mga hunahuna nangitngitan pinaagi sa
pagsimba ug mga diosdios. Ang mga kabalaoran, nga
mga “balaan, ug matarung, ug maayo” (Roma 7:12), gipaningka-
mutan sa mga tawo ang pagpuli sa mga kasugoan nga gipahiuyon
sa katuyoan sa ilang kaugalingong bangis, ug hakogan nga mga
kasingkasing. Apan ang Dios diha sa Iyang kaluoy wala magpap>as
kanila niining kinabuhia. Iyang gituyo ang paghatag kanila ug
kahigayonan nga mahimong masinati Niya pinagi sa Iyang iglesya.
Iyang gilaraw nga ang mga prinsipyo nga napadayag pinaagi sa
Iyang katawhan mahimong mga paagi sa pagpasig-uli sa moral nga
dagway sa Dios diha sa tawo.

Kinahanglan ipataas ang kasugoan sa Dios, palungtaron ang [15]
Iyang pagbulot-an; ug ngadto sa balay sa Israel gihatag kining daku
ug halangdon nga buluhaton. Ang Dios nagpahimulag kanila gikan
sa kalibutan, aron Iyang ikatugyan ngadto kanila ang usa ka bal-
aan nga pagpiyal. Iyang gihimo sila nga mga tipiganan sa Iyang
kasugoan, ug Iyang gituyo nga pinaagi kanila magalam taliwala
sa mga katawhan ang kahibalo mahitungod sa Iyang Kaugalingon.
Sa ingon niini, ang kahayag sa langit magasidlak ngadto sa usa ka

kalibutan nga gilimisan diha sa kangitngit, ug madungog ang usa ka tingog nga magapakiluoy ngadto sa tanang katawhan sa nagtalikod gikan sa pagsimba ug mga diosdios ngadto sa pagalagad sa buhi nga Dios.

“Uban sa usa ka dakung gahum ug uban sa usa ka kamot nga kusgan,” gidala sa Dios and Iyang pinili nga katawhan gikan sa yuta sa Egipto. Exodo 32:11. “Iyang gisugo si Moises nga Iyang alagad, ug si Aaron nga Iyang gipili. Gipadayag nila ang Iyang mga ilhanan sa taliwala nila, ug mga katingalahan didto sa yuta sa Cham.” “Gibadlong Niya usab ang Dagat nga Mapula, ug kini nahimong mamala. Busa Iyang gimandoan sila latas sa kahiladman.” Salmo 105:26, 27; 106:9. Iyang gipalingkawas sila gikan sa ilang inulipon nga kahimtang, aron Iyang madala sila ngadto sa usa ka maayong yuta, usa ka yuta nga sa Iyang pagtagana Iyang naandam alang kanila ang usa ka dalangpanan gikan sa ilang mga kaaway. Buot unta Niya nga dad-on sila nganha sa Iyang kaugalingon ug likusan sila diha sa Iyang walay katapusan nga mga bukton; ug agi ug balos tungod sa Iyang pagkamaayo ug kaluoy sila magtuboy sa Iyang ngalan ug himoon kim nga mahimayaon dinhi sa yuta.

[16] “Kay ang bahin ni Jehova mao ang Iyang katawhan; si Jacob mao ang pahat sa Iyang panulondon. Iyang hikaplagnan siya didto sa yuta sa kamingawan, ug sa kaw-ang sa kamingawan nga makalilisang. Siya nagalibut kanila sa libut, Siya nagmatuto kaniya. Iyang gibantayan siya ingon sa kalimutaw sa Iyang mata. Ingon sa agila nga nagapukaw sa iyang salag, nga nagalupadlupad sa ibabaw sa iyang mga kuyabog, ginabuklad niya ang iyang mga pako, iyang ginakuha sila, iyang gidala sila sa ibabaw sa iyang mga pako: si Jehova lamang ang nagmando kaniya, ug wala kanya ing lain nga dios.” Deuteronomio 32:9-12. Sa ingon mini Iyang gidala ang mga Israelihanon nganha sa Iyang kaugalingon, aron sila magapuyo ingon nga diha sa ilalom sa landong sa Labing Hataas Uyamot. Ingon nga sa katingalahan naluwas sila gikan sa mga katalagman sa pagbagdoybagdoy sa kamingawan, sa katapusan sila napahimutang diha sa Yuta sa Saad ingon nga pinalabi nga nasud.

Pinaagi sa usa ka samingay, naasoy ni Isaias uban sa makatandog nga paghinuklong sa sugilanon sa pagtawag ug sa pagbansay sa Israel sa pagtindog dinhi sa kalibutan mgon nga mga anugyanan ni Jehova, ug mabungahon diha sa tanang maayo nga buhat:

“Paawita ako alang sa akong himgugma ug usa ka alawiton sa akong hinigugma mahatungod sa Iyang kaparrasan. Ang akong himgugma may usa ka kaparrasan sa usa ka bungtod nga manggi-bungahon kaayo. Ug iyang gikalutan ug gikuhaan sa mga bato, ug kini gitamnan mya sa labing pinili nga parras, ug gitukoran ug usa ka torre sa taliwala niini, ug gipaangayan usab sa usa ka puganan; ug iyang ginapaabut nga magabunga unta.” Isaias 5:1, 2.

Pinaagi sa pinili nga nasud, ang Dios nagtinguha sa pagdala ug panalangin ngadto sa tanan nga katawhan. “Ang kaparrasan ni Jehova sa mga panon,” mipahayag ang manalagna, “mao man ang balay sa Israel, ug ang mga katawhan sa Juda mao ang iyang tanum nga makapahimuot.” Isaias 5:7.

[17]

Nganhi mining mao nga katawhan natugyan ang mga orakulo sa Dios. Sila gikoral sa palibut pinaagi sa mga sugo sa Iyang kasugoan, nga mao ang walay katapusan nga mga prinsipyo sa kamatuoran, sa hustisya, ug sa kaputli. Ang pagsugot mining maong mga pnsipyo mahimo nga ilang panalipod, tungod kay kini magaluwas man kanila gikan sa paglaglag sa ilang kaugalingon tungod sa makasasala nga mga pagginawi. Ug ingon sa Torre diha sa kaparrasan, gipahimutang sa Dios diha sa taliwala sa yuta ang Iyang balaan nga templo.

Si Cristo mao ang ilang magtutudlo. Maingon nga Siya nakigkauban man kanila didto sa kamingawan, mao nga Siya sa gihapon mao ang ilang magtutudlo ug giya. Diha sa tabernakulo ug sa templo ang Iyang himaya nagpuyo diha sa balaan nga Shekina sa ibabaw sa lingkoranan sa kaluoy. Alang sa ilang kaayohan sa kanunay Iyag gipaila ang mga kadato sa Iyang gugma ug pailub.

Pinaagi kang Moises ang katuyoan sa Dios gipahimutang sa atubangan nila ug gitin-aw ang mga kondisyon sa ilang kauswagan. “Ikaw mao ang katawhan nga balaan alang kang Jehova nga imong Dios.” siya miingon; “si Jehova nga imong Dios nagpili kanimo aron ngaa mahimo ikaw nga usa ka katawhan nga Iyang panag-iyahon, labi kay sa tanan nga mga katawhan nga ania sa ibabaaw sa nawong sa yuta.”

“Gipainatud-an mo si Jehova niining adlaw nga imong Dios, ug magalakaw ka sa Iyang mga dalan ug magabantay sa Iyang kabalaoran, ug sa Iyang mga sugo, ug sa Iyang mga tulomanon, ug magapatalinghug sa Iyang tingog: ug si Jehova nagpamatuod mining adlaw nga ikaw mao ang katawhan alang Kaniya, ingon sa Iyang

[18] saad kanimo, ug nga magbantay ka sa tanan nga mga sugo Niya; ug sa pagbutang kanimo nga ibabaw sa tanan nga mga nasud nga Iyang gibuhay, sa pagdayeg, ug sa ngalan, ug diha sa kadungganan; ug nga ikaw mahimong balaan nga katawhan kang Jehova nga imong Dios, ingon sa Iyang giingon.” Deuteronomio 7:6; 26:17-19.

Ang mga anak sa Israel papanag-iyahon sa tanan nga mga dapit nga gitudlo kanila sa Dios. Papahawaon ang mga nasud nga nagdumili sa pagsimba ug sa pagalagad sa matuod nga Dios. Apan maoy tuyo sa Dios nga pinagi sa pagpadayag sa Iyang taras pinaagi sa Israel ang katawhan madani ngadto Kaniya. Igahatag ngadto sa tibuok nga kalibutan ang imbitasyon sa maayong balita. Pinaagi sa pagtulun-an sa tulomanon sa halad, si Cristo mao ang igatuboy sa atubangan sa mga nasud, ug ang tanan nga matutok ngadto Kaniya mabuhi. Ang tanan kinsa, nga sama ni Rahab nga Canaanhon ug ni Ruth nga Moabinhon, miliso gikan sa pagkadiwatahan ngadto sa pagsimba sa tinuod nga Dios mao ang mohiusa sa ilang kaugalingon uban sa Iyang pinili nga katawhan. Samtang ang gidaghanon sa Israel mitubo, ilang padak-on ang ilang mga udanan hangtud nga ang ilang gingharian makasangkad sa kalibutan.

[19] Apan ang karaan nga Israel wala magtuman sa katuyoan sa Dios. Si Jehova mipahayag nga nagingon, “Gitanum ko ikaw nga usa ka harianon nga parras, sa tim-os usa ka binhi nga maayo: nan naunsa nga nahimo man ikaw nga nagakadunot nga mga sanga sa usa ka lumalangyaw nga paras alang Kanako?” “Ang Israel maoy usa ka malamboon nga balagon sa parras, nga nagahatag sa iyang bunga.” “Ug karon, Oh mga pumopuyo sa Jerusalem ug mga tawo sa Juda, hukmi ninyo, ginapangamuyo ko kaninyo, Ako ug ang Akong kaparrasan. Unsa pay arang buhaton Ko sa akong kaparrasan, nga wala Nako buhata? Sa nagpaabut Ako nga kini mamunga unta ug parras, ngano nga namunga man kini ug parras nga ihalas? Ug karon sultihan Ko ikaw kong unsay buhaton Ko sa Akong kaparrasan: kuhaon Ko ang alad niini ug kini pagaut-uton, bungkagon Ko ang kuta niini; ug kini pagatamakan, ug kini pasagdan Ko nga biniyaan: ug kini dili na pagakapnan ni pagagabangon; apan manurok ang mga sampinit ug mga tunok: ug sugoon Ko usab ang mga dagum nga dili na sila magpaulan ug ulan sa ibabaw niini. Kay...Siya nagpaabut sa hustisya, apan ania karon, ang pagdaugdaug; nagpaabut

sa pagkamatarung, apan, ania karon, ang usa ka pagtu-aw.” Jeremias 2:21; Oseas 10:1; Isaias 5:3-7.

Si Jehova pinaagi kang Aloises nagbutang sa atubangan sa Iyang katawhan sa sangputanan sa pagkadili matinumanon. Pinagi sa pagdumili sa pagtuman sa Iyang panalangin dili makaabut diha kanila. Usahay kining maong mga pasidaan ginapatalinghugan, ug ang bahandianon nga mga panalangin gituga sa nasud nga Judiyo ug pinaagi kanila ngadto sa nagalibut nga mga katawhan. Apan labaw sa kasagaran diha sa ilang kasaysayan ilang gikalimutan ang Dios ug nawad-an sa panan-aw mahitungod sa ilang hataas nga katungod ingon nga Iyang mga tinugyanan. Ilang gikawatan Siya sa pagalagad nga Iyang gikinahanglan kanila, ug ilang gikawatan ang ilang isigkatawo mahitungod sa relihiyoso nga paggiya ug sa usa ka balaan nga sumbanan. Ilang gitinguha ang pagpanag-iya sa mga bunga sa kaparrasan nga niini sila gihimo nga mga piniyalan. Ang ilang pagkamaibugon ug ang kahakog naghimo kanila nga pagatamayon bisan sa mga pagano. Sa ingon niini ang Hentil nga kalibutan nahatagan ug higayon sa pagtuis sa taras sa Dios ug sa mga kasugoan sa Iyang gingharian.

Uban sa kasingkasing sa usa ka amahan, gipailuban sa Dios ang Iyang katawhan. Iyang gipakiloy-an sila pinaagi sa mga kaluoy nga gihatag ug sa mga kaluoy nga gibakwi. Sa mapailubon Iyang gibutang ang ilang mga sala diha sa ilang atubangan ug sa kaluoy nagbuhat nga sila moangkon niini. Iyang gipadala ang mga man-alagna ug mga mensahero aron sa pagsugyot sa Iyang pangangkon ibabaw sa mga mag-uuma; apan, may nga pagaabiabihon, kining maong mga tawo nga may kaalam ug espintuhanon nga gahum giisip nga mga kaaway. Gipanglutos ug gipamatay sila sa mga mag-uuma. Sa gihapon nagpadala ang Dios ug laing mga mensahero, apan ilang nadawat ang sama nga pag-isip sa nanghiuna, nga nagpakita ug labi pa ka matinguhaon nga pagdumot.

Ang pagbawi sa diosnon nga pagdapig sulod sa panahon sa Paghingilin nagdala sa daghang katawhan ngadto sa paghinulsol, apan bisan pa mini, tapus sa ilang paghiuli ngadto sa Yuta sa Saad ang katawhan nga Judiyo naghimo pag-usab sa mga sayop sa kanhing mga kaliwatan ug naghatud sa ilang kaugalingon ngadto sa politikanhon nga mga kasamok sa naglibut nga mga nasud. Ang mga manalagna nga gipadala sa Dios sa pagtul-id sa nagpasuwabi

nga mga pagkadaotan gidawat sa sama nga panahap ug pagyubit nga nahiaguman sa mga mensahero nga gipadala sa unang mga panahon; ug sa ingon mini, gikan sa nagkahubadhubad nga mga kasiglohan, gidugangan sa mga magbalantay sa kaparrasan ang ilang sala.

[21] Ang maayo nga balagon nga gitatum sa diosnon nga Mag-uuma ibabaw sa mga kabungtoran sa Palestina giyam-iran sa mga tawo sa Israel ug sa katapusan gisalibay sa ibabaw sa paril sa kaparrasan; ilang gisamaran kini ug gitamakan kini sa ilalom sa ilang mga oil ug naglaum nga ilang nalaglag kini hangtud sa kahangtoran. Gikoha sa Mag-uuma ang balagon ug gitagoan kim nga dili na makita. Gitanum na man kini pag-usab Niya, apan didto na sa luyo sa paril ug sa paagi nga dili na makita ang punoan. Ang mga sanga nagbitay diha sa ibabaw sa paril, ug ang mga sumbak mahimong isumpay niini; apan ang lindog niini gipahiluna nga sa gahum nga tawhanon dili maabut aron sa pagdaot niini.

May linain nga bili nganha sa iglesya sa Dios dinhi sa yuta karon, ang mga magbalantay sa Iyang kaparrasan—nga mao ang mga mensahe sa tambag ug maymay nga gihatag pinaagi sa mga manalagna nga naghimo nga madn-aw sa Iyang walay katapusan nga katuyoan alang sa katawhan. Gipadayag sa madn-aw diha sa mga pagtulun-an sa mga manalagna, ang Iyang gugma alang sa nawala nga kaliwat ug ang Iyang plano alang sa ilang kaluwasan. Ang sugilanon mahitungod sa pagtawag sa Israel, mahitungod sa ilang mga kalampusan ug mga kapakyasan, mahitungod sa ilang pagpahauli ngadto sa diosnon nga pabor, mahitungod sa ilang pagsalikway sa Agalon sa kaparrasan, ug sa pagpatuman sa piano sa mga katuigan sa usa ka maayong salin ngadto kang kinsa matuman ang tanang mga gisaad diha sa pakigsaad—kini mao ang tema sa mga mensahero sa Dios ngadto sa Iyang iglesya latas sa mga kasiglohan nga ning-agi. Ug karon ang mensahe sa Dios ngadto sa Iyang iglesya—ngadto sa nagapanag-iyang sa Iyang kaparrasan ingon nga mga matinumanong mga mag-uuma— walay lain kondili kadtong gisuld pinaagi sa manalagna sa karaan nga nagaingon:

“Managawit kamo ngadto kaniya, usa ka parrasan sa pula nga bino. Ako si Jehova mao ang magbalantay niini; pagabisbisan Ko kini sa tagsa ka gutlo: aron kini dili pagasamaran ni bisan kinsa, pagabantayan Ko kini sa adlaw ug sa gabii.” Isaias 27:2, 3.

[22] Palauma ang Israel diha sa Dios. Ang Agalon sa kaparrasan

bisan karon nagatigum gikan sa taliwala sa mga katawhan sa tanang mga nasud ug mga katawhan sa bililhong mga bunga nga alang niini dugay na Siya nga nagahulat. Sa dili madugay Siya moabut nganha sa Iyang kaugalingon; ug nianang masadyaon nga adlaw ang Iyang walay katapusan nga katuyoan alang sa balay sa Israel sa katapusan matuman na gayud. “Sa mga adlaw nga umalabut si Jacob mogamut: si Israel mamulak ug mamutot, ug pagapun-on nila ang nawong sa kalibutan sa bunga.” Bersikulo 6.

SEKSYON I—GIKAN SA KALIG-ON NGADTO SA KALUYA

“Mao kim ang giingon ni Jehova: Ayaw pagpahimayaa
ang tawong manggialamon sa iyang kaalam, ni
pagpahimayaon ang tawong kusganon sa iyang kusog,
ayaw pagpabimayaa ang tawong adunahan sa iyang mga
bahandi; apan pahimayaa siya nga nagahimaya niini,
nga siya nakasabat ug nakaila Kanako, nga Ako mao si
Jehova nga nagahatag sa mahigugmaong kalolot, sa
hustisya ug sa pagkamatarung, dinbi sa yuta: Kay niining
mga butanga Ako nahimuot, nagaingon si Jehova. ”

[24]

[23]

Feremias 9:23, 24.

[25]

Kapitulo 1—Si Salomon

Diha sa paghari ni David ug ni Salomon, ang Israel nahimong kusgan taliwala sa mga nasud ug may daghang mga kahigayonan alang sa paggamit sa usa ka gamhanang inpluwensya alang sa kamatuoran ug sa katarung. Ang ngalan ni Jehova gipasidunggan ug gipataas, ug ang katuyoan sa pagpahimutang sa mga Israelihanon diha sa Yuta sa Saad nagdapit sa maayo nga katumanan. Gipangguba ang mga balabag, ug ang mga nagapangita sa kamatuoran nga gikan sa mga yuta nga pagano wala papaulia nga walay katagbawan. Nahitabo ang daghang mga nangakabig, ug ang iglesya sa Dios dinhi sa yuta ningdaku ug ning-uswag.

Gidihog si Salomon ug gimantala nga hari diha sa katapusang mga tuig sa iyang amahan nga si David, kinsa miluwat sa iyang pagkahari aron si Salomon ang molingkod. Ang sayo niyang kinabuhi masanagon sa saad, ug maoy tuyo sa Dios nga siya magpadayon sa kusog sa kusog, gikan sa himaya ngadto sa himaya, nga sa walay hunong nagakahaduul sa pagkasama sa taras sa Dios, ug sa ingon niini magadasig sa Iyang katawhan sa pagtuman sa ilang balaan nga pagpiyal ingon nga mga magbalantay sa diosnon nga kamatuoran.

Nasayud si David nga ang hataas nga katuyoan sa Dios alang sa Israel makab-ot lamang sa diha nga ang mga punoan ug ang katawhan magatinguha uban sa walay hunong nga pagtukaw sa pagdangat ngadto sa sumbanan nga gipahimutang sa atubangan nila. Iyang nahibaloan nga aron ang iyang anak nga lalaki nga si Salomon nakatunan sa pagpiyal nga niini nahimuot ang Dios sa pagpasidungog kaniya, ang batan-on nga hari dili lamang usa ka sundalo, usa ka badd nga tawo sa kagamhanan, ug usa ka hari, kondili usa ka kusgan, maayong tawo, usa ka magtutudlo sa pagkamatarung, usa ka sumbanan sa pagkamatinumanon.

[26] Uban sa malumo nga pagkamalugoton si David nagpakiluoy ni Salomon nga mahimo siya nga maisug ug madungganon, sa pagpakita sa kaluoy ug mahigugmaong-kalulot ngadto sa iyang mga

sakop, ug diha sa tanan niyang mga pagdumala sa mga nasud sa yuta sa pagpasidungog ug sa paghimaya sa ngalan sa Dios ug sa paghimo nga maila ang katahum sa pagkabalaan. Ang daghang masulayon ug talagsaon nga mga eksperensya nga giagian ni David sulod sa tibuok niyang kinabuhi nagtudlo kaniya sa bili sa dungganon nga mga birtud ug nagdala kaniya sa pagpahayag diha sa iyang nag-ungaw sa kamatayon nga pagpahimangno ngadto ni Salomon nga nagingon: “Ang usa nga nagahari sa mga tawo sa pagkamatarung, nga nagahari diha sa kahadlok sa Dios, siya mahisama sa kahayag sa kabuntagon sa diha nga mosubang na ang adlaw nga nagasilang, usa ka buntag nga walay mga panganod; sa diha nga ang mahutay nga balili mogitib sa yuta, pinaagi sa masanag nga pagsilang tapus ang ulan.” 2 Samuel 23:3,4.

Oh, unsa nga kahigayonan alang ni Salomon! Kong iyang sundon ang tinuktukan sa Dios nga pahimangno sa iyang amahan, ang iyang paghan mahimong usa ka paghari sa pagkamatarung, sama sa gihulagway diha sa ika-kapitoan ug duha nga salmo nga nagingon:

“Ihatag sa hari ang Imong mga paghukom. Oh Dios,
 Ug ang Imong pagkamatarung sa anak sa han
 Siya sa pagkamatarung magahukom sa Imong katawhan,
 Ug sa hustisya sa Imong mga kabus....
 Mokunsad siya ingon sa ulan sa ibabaw sa balili nag-alab,
 Ingon sa taligsik nga nagabisibis sa yuta.
 Sa iyang mga adlaw molambo ang mga matarung,
 Ug ang kadagaya sa pakigdait, hangtud nga ang bulan ma-
 hanaw na.
 Magagahum usab siya gikan sa dagat ngadto sa laing dagat,
 Ug gikan sa suba ngadto sa mga kinatumyan sa yuta....
 Ug ang mga han sa Tarsis ug ang mga kapupud-an magahatag
 ug buhis:
 Ang mga hari sa Sheba ug sa Seba magahatag ug mga gasa.
 Oo, ang tanang mga hari managluhod sa atubangan niya;
 Managalagad kaniya ang tanang mga nasud.
 Kay siya magaluwas sa hangul sa diha nga siya magatuaw,
 Ug ang kabus, nga walay makatabang....
 Ug ang mga tawo magapadayon sa pagampo alang kaniya;

Magapadayon sila sa pagdayeg kaniya sa tibuok nga adlaw....

Ang iyang ngalan molungtad sa walay katapusan:

Ang iyang ngalan magapadayon ingon nga nagapadayon pa ang adlaw:

Ug ang mga tawo mabulahan diha kaniya:

Ug ang tanang kanasuran motawag kaniya nga malipayon.

[27] “Dalayegon si Jehova nga Dios, ang Dios sa Israel,
Nga maoy lamang ang nagabuhat sa mga katingalahang bu-
tang.

Ug dalayegon ang iyang mahimayaong ngalan sa walay
katapusan:

Ug pagapun-on ang tibuok nga yuta sa Iyang himaya;
Hinaut unta, ug Hinaut unta.”

Diha sa iyang pagkabatan-on gihimo ni Salomon nga iya ang mga pagpili ni David, ug sulod sa daghang mga tuig siya naglakaw nga sa minatarung, ang iyang kinabuhi gitiman-an sa estrikto nga pagkamasinulondon sa mga sugo sa Dios. Sayo sa iyang paghari miadto siya sa Gabaon uban sa iyang mga magtatambag sa panggob- yerno, diin ang tabernaculo nga gibuhat didto sa kamingawan diha pa, ug didto iyang ghiusa uban sa iyang pinili nga mga magtatam- bag, “ang mga kapitan sa mga linibo ug sa mga ginatus,” “ang mga maghuhukom,” ug “tanang mga gobernador sa tibuok nga Israel, ang mga pangulo sa mga amahan,” diha sa paghimo ug mga halad ngadto sa Dios ug diha sa pagtugyan sa ilang kaugalingon sa hingpit ngadto sa pagalagad sa Dios. 2 Cronicas 1:2. Sa pagkasabut sa gibug-aton sa mga katungdanan kalabut sa harianon nga katung- danan, nahibaloan ni Salomon nga ang nagapas-an sa mabugat nga mga lulan kinahanglan mangita sa Tuburan sa Kaalam alang sa pag- giya, kong gusto nila nga magtuman sa ilang mga katungdanan nga pagadawaton. Kini maoy nakadala kanya sa pagdasig sa iyang mga magtatambag sa pagpakighiusa uban kaniya sa kinasingkasing diha sa paghimo nga siguro ang ilang pagdawat sa Dios.

Ibabaw sa matag yutan-on nga kaayohan, ang han nagtinguha ug kaalam ug pagsabut alang sa katumanan sa buhat nga gihatag sa Dios kaniya nga ipahimo. Nangandoy siya alang sa kahait ug salabu-

tan, alang sa kadaku sa kasmgkasing, alang sa kalumo ug espiritu. Nianang gabhiona si Jehova nagpakita ngadto kang Salomon diha sa usa ka damgo ug nagmgon, “Pangayo kong unsay akong ihatag kanimo.” Diha sa iyang tubag ang batan-on ug kulang sa eksperensya nga hari mibungat sa iyang pagbati sa pagkadili makagahum ug sa iyang tinguha alang sa panabang. “Ikaw nagapakita sa Imong ulipon nga si David nga akong amahan sa dakung mahigugmaong-kalolot,” ingon nga siya naglakaw sa atubangan mo sa kamatuoran, ug sa pagkamatarung, ug sa katul-id sa kasmgkasing uban kanimo; ug ikaw nagbaton alang kanya mining dakung mahigugmaong-kalolot, nga siya gihatagan mo ug usa ka anak nga lalaki aron sa paglingkod sa iyang trono ingon niining adlaw.

[28]

“Ug karon, Oh Jehova nga akong Dios, gihimo mo ang imong ulipon nga hari ilis kang David nga akong amahan: ug ako usa lamang ka diyutay nga bata; wala ako mahibalo kong unsaon sa paggula kun sa pagsulod. Ug ang Imong ulipon anaa sa kinataliwad-an sa Imong katawhan nga Imong pinili, usa ka dakung katawhan, nga dili maisip ni maihap tungod sa pagkadaghan. Busa hatagi ang Imong ulipon sa usa ka masinabuton nga kasingkasing sa paghukom sa imong katawhan, aron maila ko ang kalainan sa maayo ug sa daotan: kay kinsay makahimo sa paghukom mining Imong daku nga katawhan?”

“Ug ang pakigpulong nakapahimuot sa Ginoo, nga si Salomon naghangyo mining butanga.”

“Tungod kay nangayo ka ruining butanga,” ang Dios miingon ngadto kang Salomon, “ug wala mangayo alang sa imong kaugalingon sa hataas nga kinabuhi, ni mangayo ug mga bahandi alang sa Imong kaugalingon, ni sa kinabuhi sa imong mga kaaway, apan nangayo alang sa imong kaugalingon; sa kaalam ug sa kahibalo, aron ikaw magahukom sa Akong katawhan, “ania karon, Ako nagbuhat sumala sa imong mga pulong: tan-awa Ako nagahatag kanimo ug usa ka maalamon ug masinabtanong kasingkasing; sa pagkaagi nga walay sama kanimo sa mga nanghiuna kanimo, bisan sa sunod kanimo walay motindog nga sama kanimo. Ug Ako naghatag usab kanimo sa wala nimo pangayoa, niining duruha, mga bahandi ug dungog,” “aron walay bisan kinsa sa mga kaharian nga sama kanimo sa tanang mga adlaw mo.”

“Ug kong ikaw magalakaw sa Akong mga dalan, sa pagbantay sa Akong kabalaoran ug sa Akong mga sugo, ingon sa paglakat sa imong amahan nga si David, nan pahalugwayan ko ang imong mga adlaw.”¹Hari 3:5-14; 2 Cronicas 1:7-12.

Ang Dios nagsaad nga maingon nga Siya nag-uban m David, sa mao nga katarungan Siya magauban ni Salomon. Kong ang hari maglakaw sa atubangan ni Jehova diha sa katarung, kong iyang pagabuhaton ang gisugo kaniya sa Dios, pagalig-onon ang iyang trono ug ang iyang paghari mahimong paagi sa pagtuboy sa Israel ingon nga “usa ka makinaadmanon ug masinabutong katawhan,” ang kahayag sa nagalibot nga mga nasud. Deuteronomio 4:6.

[29] Ang pinolongan nga gigamit ni Salomon samtang nagaampo ngadto sa Dios diha sa atubangan sa karaan nga halaran sa Gabaon nagapadayag sa iyang pagpaubos ug sa iyang malcusganon nga tinguha sa pagpasidungog sa Dios. Iyang malcusganon nga kong walay diosnon nga panabang siya ingon ka walay mahimo sa usa ka diyutay nga bata sa pagtuman sa mga katungdanan nga nahipatong diha kanya. Siya nasayud nga siya nakulangan sa panabut, ug tungod kadto sa usa ka pagbati sa iyang dakung panginahanglan nga nagdala kaniya sa pagpangita sa Dios alang sa kaalam. Diha sa iyang kasingkasing wala siyay pangandoy alang sa usa ka kahibalo nga magatuboy kaniya labaw sa uban. Siya nagtinguha sa pagtuman nga matinumanon sa mga katungdanan nga natugyan nganha kaniya, ug iyang gipili ang gasa nga maoy mahimong paagi sa iyang paghari sa pagdala ug himaya ngadto sa Dios. Si Salomon dili ingon ka

[30] dato o ingon ka manggialamon o ingon ka tinuod nga bantugan kay sa diha nga siya misugid nga nagingon, “Ako usa lamang ka diyutay nga bata: wala ako mahibalo kong unsaon ko sa paggula ug sa pagsulod.”

Ang nagakupot karon ug mga katungdanan sa pagpiyal kinahanglan maningkamot sa pagkat-on sa leksyon nga gitudlo sa pagampo ni Salomon. Sa magahataas ang katungdanan nga pagakuptan sa usa ka tawo, magadugang ang kadaku sa katungdanan nga iyang pagapasanon, magadugang ang kahalapad sa influwensya nga iyang ipasundayag ug magadugang ang kadaku sa iyang panginahanglan sa pagsalig sa Dios. Kinahanglan kanunay niyang hinumduman nga uban sa pagtawag ngadto sa buhat magaabut usab ang pagtawag sa paglakaw nga maugdang sa atubangan sa iyang usa

ka magtutuon. Ang katungdanan dili makahatagug kabalaan sa taras. Pinaagi lamang sa pagpasidungog sa Dios ug sa pagtuman sa Iyang mga sugo nga ang usa ka tawo mahimong tinuod nga bantugan.

Ang Dios nga atong ginaalagaran walay pinilian sa mga tawo. Siya nga naghatag ngadto ni Salomon sa espiritu sa maalamon nga panabut andam sa paghatag sa sama nga panalangin ngadto sa Iyang mga anak karon. “Kong aduna man kaninyoy nakulangan sa kaalam,” ang Iyang pulong nagapahayag, “papangayoa siya sa Dios nga nagapanghatag ngadto sa tanang mga tawo sa madagayaon gayud ug sa walay pagpamoyboy, ug kini igahatag kaniya.” Santiago 1:5. Kong ang usa ka magpapas-an sa lulan nagatinguha ug kaalam labaw pa kay sa iyang pagtinguha ug bahandi, gahum, o kadunggan, siya dili mabalo. Ang maong tawo makakat-on gikan sa Dakung Magtutudlo dili lamang sa unsa ang pagabuhaton, kondili unsaon usab sa paghimo niini diha sa usa ka paagi nga pagadawaton sa langit.

Samtang siya magapabilin nga nahalad, ang tawo nga natugahan sa Dios sa panabut ug sa katakus dili magpaila sa usa ka kaikag alang sa hataas nga katungdanan, ni siya magtinguha sa pagmando o sa pagdominar. Tungod sa pagkakinahanglan ang mga tawo kinahanglan magdala ug mga kaakohan; apan inay nga maninguha alang sa pagkalabaw, siya nga usa ka tinuod nga pangulo magampo alang sa usa ka masinabuton nga kasingkasing, sa pag-ila tali sa maayo ug sa daotan.

Ang dalan sa mga tawo nga gibutang ingon nga mga pangulo dili usa ka masayon nga dalan. Apan sila magtan-aw nga diha sa matagkalisdanan adunay usa ka pagtawag ngadto sa pagampo. Dili gayud nila pakyason ang pagpakitambang sa dakung Tuburan sa tanan nga kaalam. Sa nalig-on ug sa naiwagan sa Agalon nga Magbubuhat, matakus sila sa pagtindog nga malig-on batok sa dili balaan nga mga inpluwensya ug sa pag-ila sa matarung gikan sa sayop, sa maayo gikan sa daotan. Ilang pagauyonan nga ginauvonan sa Dios, ug magapaningkamot nga mainiton batok sa paggamit sa sayop nga mga prinsipyo ngadto sa Iyang kawasa.

Ang Dios naghatag kang Salomon sa kaalam nga iyang gitinguha labaw sa mga bahandi, sa kadunggan, o sa hataas nga kinabuhi. Gitugot ang iyang hangyo alang sa usa ka maliksi nga hunahuna, sa usa ka haluag ug kasingkasing, ug sa usa ka malumo nga espiritu.

[31]

“Ug ang Dios mihatag kang Salomon sa kaalam ug kahibalo nga hilabihan gayud, ug kadaku sa kasingkasing, sama sa balas nga anaa sa baybayon. Ug ang kaalam ni Salomon milabaw sa kaalam sa tanang mga anak sa silangan, ug sa tanang kaalam sa Egipto. Kay siya labi pang maalam kay sa tanang mga tawo;... ug ang iyang kabantug diha sa tanang mga nasud nga nagalibut.” 1 Hari 4:29-31.

“Ug ang tibuok Israel...nangahadlok sa hari: kay nakita nila ang kaalam sa Dios diha kaniya sa pagtuman sa hustisya.” 1 Hari 3:28. Ang mga kasingkasing sa katawhan mipaingon ngadto kang Salomon, ingon sa ilang paghangad kaniadto kang David, ug ilang gisugot siya diha sa tanang mga butang. “Ug si Salomon...nahimong malig-on sa iyang gingharian, ug si Jehova nga iyang Dios nag-uban kaniya, ug nagpadaku kaniya sa hilabihan gayud.” 2 Cronicas 1:1.

Sulod sa daghang mga tuig ang kinabuhi ni Salomon gitiman-an sa paghalad ngadto sa Dios, sa pagkamatarung ug sa dili matarug nga prinsipyo, ug sa estrikto nga pagkamatinumanon ngadto sa mga sugo sa Dios. Siya ang nagpalakat diha sa matag buluhaton nga importante ug nagdumala sa maalamon sa mga buluhaton kalabut sa gingharian. Ang iyang bahandi ug kaalam, ang maambong nga mga balay ug ang mga tinukod pangpubliko nga iyang natukod sulod sa sayong mga katuigan sa iyang paghari, ang kabaskug, ang pagkadiosnon, hustisya, ug ang pagkamapasayloon nga iyang gipadayag sa pulong ug sa buhat, nakadani sa pagkamaunongon sa iyang mga sakop ug sa pagdayeg ug sa pagtahud sa mga han sa daghang mga kayutaan.

[32] Ang ngalan ni Jehova gipasidunggan pagayo sulod sa unang bahin sa paghan ni Salomon. Ang kaalam ug ang pagkamatarung nga gipadayag sa han nagpanghimatuod sa tanang mga nasud mahitungod sa pagkahamili sa mga hiyas sa Dios nga iyang gialagad. Sulod sa usa ka panahon ang Israel mao ang ingon sa kahayag sa kalibutan, nga nagapasundayag sa pagkadaku ni Jehova. Dili diha sa nagalabaw nga kaalam, sa katingalahang mga bahandi, sa masangkaron nga gahum ug kadungganang nga iya ni Salomon, napasundayag ang tinuod nga himaya sa sayo nga paghan ni Salomon; kondili diha sa kadungganang nga iyang gidala ngadto sa ngalan sa Dios sa Israel pinaagi sa usa ka maalamon nga paggamit sa mga gasa sa Langit.

Samtang nagahubadhubad ang mga tuig ug ningtubo ang kabantug ni Salomon, naningkamot siya sa pagpasidungog sa Dios pinaagi sa pagdugang sa iyang kusog sa pangutok ug sa espiritu, ug pinaagi sa nagapadayon nga paghatag ngadto sa uban sa mga panalangin nga iyang nadawat. Walay usa nga mas maayong nakasabut kaniya nga pinaagi kadto sa kaluoy ni Jehova nga siya nakabaton ug gahum ug kaalam ug panabut, ug kining maong mga gasa gituga kaniya aron iyang ihatag ngadto sa kalibutan ang kahibalo mahitungod sa I Ian sa mga kaharian.

Si Salomon may ulusahon nga kaikag sa kasaysayan sa kinaiyahan, apan ang iyang mga pagdukiduki wala mahikutob sa usa lamang ka sanga sa pagtoon. Pinaagi sa usa ka kugihan nga pagtoon sa tanang mga butang nga binuhat, nga nag-apil sa mga may kinabuhi ug ang walay kinabuhi, iyang nakuha ang usa ka matin-aw nga panghunahuna mahitungod sa Magbubuhat. Diha sa mga kusog sa kinaiyahan, diha sa mineral ug sa mananap nga kalibutan, ug diha sa matag kahoy ug gagmay nga mga tanum ug bulak, nakita mya ang usa ka pinadayag sa kaalam sa Dios; ug samtang naninguha siya sa pagtoon ug dugang pa, ang iyang kahibalo mahitungod sa Dios ug ang iyang gugma alang Kaniya a walay hunong ang pagtubo.

Ang iya ni Salomon nga tinuga sa langit nga kaalam nakakaplag ug sinultihan diha sa mga awit sa pagdayeg ug diha sa daghang mga proverbio. “Ug siya namulong ug tulo ka libo nga mga proverbio: ug ang iyang mga awit usa ka libo ug lima. Ug siya naghigut mahitungod sa mga kahoy, sukad sa cedro nga anaa sa Libano bisan hangtud sa hisopo nga nagturok sa kuta: siya naghigut usab mahitungod sa mga mananap, ug mahitungod sa mga langgam, mahitungod sa mga nagakamang sa yuta, ug mahitungod sa mga isda.” 1 I Ian 4:32, 33.

Diha sa mga proverbio ni Salomon giladlad ang mga prinsipyo mahitungod sa balaan nga pagkinabuhi ug sa dungganan nga panglimbasug, mga prinsipyo nga gikan sa langit ug nga nagapingon ngadto sa pagkadiosnon, mga prinsipyo nga maoy magmando sa tanang lihok sa kinabuhi. Ang sangkad nga pagkasangyaw niining inaong mga prinsipyo, ug ang pag-ila sa Dios ingon nga Usa nga tag-iya sa tanan nga pagdayeg ug pagpasidungog, nga naghimo sa sayo nga paghari ni Salomon nga usa ka panahon sa kausbawan sa pamatasan ingon man sa yutan-on nga kalampusan.

“Malipayon ang tawo nga makakaplag sa kaalam,” siya misulat, “ug ang tawo nga makakab-ot sa pagsabut. Kay ang pagpakabaton niini labi pang maayo kay sa pagmanggad sa salapi, ug ang kaayohan mini labaw pa kay sa fino nga bulawan. Siya labi pang bililhon kay sa mga rubi: ug walay mausa sa mga butang nga imong ginatinguha nga ikatanding niana. Ang hataas nga mga adlaw anaa sa iyang kamot nga tuo; diha sa iyang kamot nga wala anaa ang bahandi ug kadungganan. Ang iyang mga dalan maoy mga dalan sa kahimutanan, ug ang tanan niyang mga alagianan mga pakigdait. Siya maoy usa ka kahoy sa kinabuhi kanila nga mokuopot kaniya: ug malipayon ang tagsatagsa nga magahawid kaniya.” Proverbio 3:13-18.

“Ang kaalam maoy labaw nga butang; busa batoru ang kaalam: Oo, uban sa tanan mo nga pagatinguhaon batoni ang pagsabut.” Proverbio 4:7. ” Ang pagkahadlok kang Jehova mao ang sinugdanan sa kaalam.” Salmo 111:10. “Ang pagkahadlok kang Jehova maoy pagdumot sa daotan: ang pagkagarboso, ug ang pagkamapahitas-on, ug ang daotan nga dalan, ug ang binalit-aron nga baba, maoy akong ginadumtan.” Proverbio 8:13.

O nga unta diha sa ulahing mga tuig gipatalinghugan ni Salomon kining maong kahibolongang mga pulong sa kaalam! O nga siya mipahayag, “Ang mga ngabil sa manggialamon nagabutyag ug kahibalo” (Proverbio 15:7), ug kinsa sa iyang kaugalingon nagtudlo sa mga hari sa yuta sa paghatag ngadto sa Hari sa mga hari sa pagdayeg nga gitinguha nila sa paghatag ngadto sa usa ka yutan-on nga han, wala unta gayud mag-angkon uban sa usa ka “mabinalitaron nga baba,” diha sa “pagkagarboso ug pagkamapahitas-on,” ngadto sa iyang kaugalingon sa himaya nga Iya lamang sa Dios!

Kapitulo 2—Ang Templo ug ang Pagpahinungod Niini

Sa minaalam gituman ni Salomon ang dugay-nang-gihambin nga piano ni David sa pagpadndog ug usa ka templo ngadto ni Jehova. Sulod sa pito ka mga tuig ang Jerusalem napuno sa mga trabahante nga okupado diha sa pagpatag sa napili nga dapit, diha sa pagtukod ug malungtaron nga mga paril, diha sa pagpahiluna sa halapad nga mga patukoranan,—”dagkung mga bato, mahal nga mga bato, ug hininloan nga mga bato,—”diha sa pagsapsap sa mabug-at nga mga troso nga dala gikan sa mga kalasangan sa Lebano, ug diha sa pagtukod sa maanindot nga santuwaryo. 1 Hari 5:17. [34]

Dungan sa pag-andam sa kahoy ug sa bato, nga niini daghang mga linibo ang nagbawog sa ilang mga kusog, sa walay hunong nagpadayon sa pag-uswag ang paggama sa mga kasangkapan alang sa templo ubos sa pagpangulo ni Hiram nga taga-Tiro, “usa ka batid nga tawo, nga tinugahan sa pagkamasinabuton,...batid sa buluhaton pinaagi sa bulawan, ug sa salapi, sa tumbaga, sa puthaw, sa bato, ug sa kahoy, sa purpura, sa asul, ug sa fino nga lino, ug sa mapula.” 2 Cronicas 2:13,14.

Sa ingon niini samtang ang pagtukod didto sa Bukid sa Moria hilum nga gibuhat uban sa “bato nga binuhat sa buhatan sa tabliya nga bato; ug walay martilyo, ni wasay, ni kasangkapan sa puthaw nga nadunggan sulod sa balay, samtang kini ginatukod pa,” ang maanindot nga mga igpanaod gihingpit sumala sa mga sundanan nga gitugyan ni David ngadto sa iyang anak, “ang tanang mga sudlanan nga diha sa balay sa Dios.” 1 Hari 6:7; 2 Cronicas 4:19. Kini naglakip sa halaran sa insenso, sa talad alang sa tinapay, sa kandeliro ug ang mga suga, uban sa mga sudlanan ug sa mga galamiton kalabut sa mga pang-alagad sa mga sacerdote diha sa balaan nga dapit, ang tanan “bulawan, ug kanalunsay nga bulawan.” 2 Cronicas 4:21. Ang tumbaga nga kahimanan,—ang halaran sa halad nga sinunog, ang dakung hunawanan nga gilukdo sa napulo’g duha ka mga baka, ang mga hunawanan nga gagmay, kauban sa ubang mga sudlanan,— [35]

”diha sa kapatagan sa Jordan gitunaw sa hari kim, diha sa kolonon nga yuta sa taliwala sa Suchot ug sa Seredat.” 2 Cromcas 4:17. Kining maong mga kasangkapan daghan kaayo ang giandam, aron nga walay makulang.

Ang dili malabwan nga katahum ug dili maparangan nga kaanindot mao ang palasyo nga gitukod ni Salomon ug sa iyang mga katimbang alang sa Dios ug sa pagsimba Kaniya. Dinayandayanan sa bililhong mga bato, linibutan sa haluag nga mga sawang uban sa ambongan nga mga kadul-anan, ug gilumbayan sa kinulitan nga cedro ug pinasinaw nga bulawan ang tinukod nga templo, uban sa iyang binordahan nga mga binitay ug dato nga iglesya sa Dios dinhi sa yuta, nga sa daghang mga katuigan ginatukod pinasubay sa diosnon nga mga sumbanan, uban sa mga gam-onon nga gipakasama sa “bulawan, salapi, o mga bato nga hamili,” “sinapsapan sunod sa hulagway sa palasyo. 1 Corinto 3:12; Salmo 144:12. Niining mao nga espirituhanon nga templo si Cristo mao “ang ulohang Bato sa pamag-ang. Diha Kaniya ang tibuok nga tinukod nausa ug nagatubo ngadto sa pagkatemplo nga balaan diha sa Ginoo.” Efeso 2:20, 21.

Sa katapusan nahuman ang templo nga giplano ni Haring David, ug gitukod ni Salomon nga iyang anak. “Ang tanan nga nahisulod sa kasmgkasing ni Salomon nga buhaton diha sa balay ni Jehova,” iyang gihimo “nga inauswagon.” 2 Cronicas 7:11. Ug karon, aron nga ang palasyo nga nagapurongpurong sa mga kabungtoran sa Bukid sa Mona nga mahimo gayud, sumala sa gitinguha pagayo ni David, nga usa ka puloy-anan nga dapit “nga dili alang sa tawo, kondili alang kang Jehova nga Dios” (1 Cronicas 29:1), nagpabilin na lamang ang solemni nga seremonya sa pormal nga pagpahinungod niim ngadto kang Jehova ug sa Iy ang pagsimba.

Ang luna diin natukod ang templo dugay na nga giila nga usa ka nahalad nga dapit. Kini mao ang dapit nga si Abraham, ang amahan sa mga matinumanon, nagpadayag sa iyang pagkaandam sa paghalad sa iy ang usa lamang ka anak agi ug pagtuman sa sugo ni Jehova. Dinhi gibag-o sa Dios uban ni Abraham ang pakigsaad nga panalangin, nga naglakip sa mahimayaong saad sa Mesias ngadto sa tawohanon nga kaliwat mahitungod sa kaluwasan pinaagi sa paghalad sa Anak sa Labing Hataas Uyamot. Tan-awa ang Genesis 22:9, 16-18. Kini mao ang dapit nga sa diha nga si David naghalad ug mga halad nga sinunog ug mga halad sa pakigdait aron sa pagpahunong

sa mapanimaslanon nga espada sa manolunda nga manglalaglag, ang Dios mingtubag kaniya pinaagi sa kalayo gikan sa langit. I an-awa ang 1 Cronicas 21. Ug karon, sa makausa pa ang mga magsisimba ni Jehova nagtapok dinhi sa paghibalag sa ilang Dios ug sa pagbag-o sa ilang mga panumpa sa pagsugot Kaniya.

Ang panahon nga gipili alang sa pagpahinungod mao ang usa ka labing angayan nga panahon—ang ikapito nga bulan, sa diha nga ang katawhan gikan sa tanang dapit sa gingharian naanad sa pagtigum didto sa Jerusalem aron sa pagsaulog sa Piyesta sa mga Tabemaculo. Kining mao nga pangilin maoy labing labaw nga higayon sa paglipayay. Ingon nga natapus na ang mga kahago sa pagpangani ug ang mga kabudlay sa bag-ong tuig wala pa makasugod, ang katawhan nahigawas sa mga alatimanon ug makahatag sa ilang kaugalingon ngadto sa sagrado, ug malipayong mga inpluwensya sa higayon.

Diha sa natudlo nga oras ang mga panon sa Israel, uban sa mga tinugyanan nga nagagikan sa langyaw nga mga nasud ug nanagsulob sa mahalon nga mga bisd, nagtigum diha sa mga sawang sa templo. Ang talan-awon maoy usa nga talagsaon ang kasulaw. Si Salomon, uban sa mga dgulang sa Israel ug sa labing mamandoong mga tawo taliwala sa katawhan, nanguli gikan sa laing bahin sa daklungsod, diin ilang gidala ang arka sa tugon. Gikan sa santuwaryo diha sa mga kabungtoran sa Gabaon nabalhin ang karaan nga “balongbalong nga pagadguman, ug ang tanang mga balaan nga sudlanan nga diha sa balongbalong (2 Cronicas 5:5); ug kining minahal nga mga tigpahinumdom sa karaang mga eksperensya sa mga anak sa Israel sulod sa ilang paglaroylaroy sa kamingawan ug sa ilang pagbuntog sa Canaan, karon nakakaplag na ug usa ka permanente nga puloyanan diha sa mahimayaon nga gambalay nga natukod sa pagpuli sa tinukod nga madaladala.

Si Salomon ningsunod sa panig-ingnan sa iyang amahan nga si David diha sa pagdala ngadto sa templo sa balaan nga arka nga niini diha ang mga papan nga bato nga gisulatan sa tudlo sa Dios sa mga sugo sa Dekalogo. Diha sa matag unom ka mga lakang ang kalay-on siya naghimo ug paghalad. Uban sa pag-awit ug sa hum ug uban sa dakung seremonya, “gidala sa mga sacerdote sa sulod ang arka sa tugon ni Jehova ngadto sa dapit niim, ngadto sa balaang dapit sa balay, bisan ngadto sa labing balaan nga dapit.” Bersikulo 7. Samtang sila nanggowa gikan sa sulod nga dapit sa

santuwaryo, nagpahiluna sila sa mga dapit nga gitudlo kanila. Ang mga mag-aawit—ang mga Levinhon nga gibistihan sa maputi nga lino, nga may mga piyangpiyang ug mga basahon sa mga Salmo ug mga alpa—nagtindog diha sa silangang tumoy sa halaran, ug uban kanila ang usa ka gatus ug kaluhaan ka mga sacerdote nga nanagpatunog sa mga trumpeta. Tan-awa ang bersikulo 12.

“Ug nahitabo nga ang mga magtutunog sa trumpeta ug mga magaawit daw usa, aron sa paghimong usa ka lanog nga madunog sa pagdayeg ug sa pagpasalamat kang Jehova; ug sa diha nga gipatugbaw nila ang ilang tingog uban sa mga trumpeta ug mga piyangpiyang ug mga tulonggon sa musika, ug nagdayeg kang Jehova, ug nga nagaingon, Kay Siya maayo; kay ang Iyang mahigugmaong-kalolot nagapadayon sa walay katapusan: nga unya ang balay napuno sa usa ka panganod, bisan ang balay ni Jehova; sa pagkaagi nga ang mga sacerdote wala na makapadayon sa pagalagad tungod sa panganud: kay ang himaya ni Jehova nakapuno sa balay sa Dios.” Mga bersikulo 13, 14.

Sa iyang pagkasabut sa kahulogan niini nga panganod, si Salomon mipahayag nga nagingon: “Si Jehova namolong nga Siya buot mopuyo sa mabagang kangitngit. Apan ako nagtukod Kanimo sa usa ka balay nga puloy-anan, ug usa ka dapit alang Kanimo nga pagapuy-an sa walay katapusan.” 2 Cronicas 6:1, 2.

“Si Jehova nagahari;
 Papanguroga ang mga katawhan:
 Sip nagalingkod ibabaw sa mga kirubin;
 Pauyoga ang yuta.

“Si Jehova daku sa Sion;
 Ug Siya maoy labing hataas sa tanang mga katawhan.
 Padayega sila sa Imong daku ug makalilisang nga ngalan;
 Balaan man Siya....

“Bayawa ninyo si Jehova nga atong Dios,
 Ug managsimba kamo didto sa tumbanan sa Iyang mga tiil;
 Balaan man Siya.”

Salmo 99:1-5.

“Sa kinataliwad-an sa sawang” sa templo natukod ang “usa ka tumbagang pulpito,” O plataporma, “lima ka maniko ang gitason, ug lima ka maniko ang gilapdon, ug tutulo ka maniko ang kahabugon.” Sa ibabaw niini mitindog si Salomon ug sa tinuboy nga mga kamot gipanalanginan ang daku kaayo nga panon sa katawhan nga diha sa iyang atubangan. “Ug ang tibuok nga katilingban sa Israel nnindog.”² Cronicas 6:13, 3.

[38]

“Dalayegon si Jehova, ang Dios sa Israel,” si Salomon mitu-aw, “nga namolong sa Iyang baba kang David nga akong amahan, ug tungod sa Iyang mga kamot nagtuman niini nga nagaingon,...gipili Ko ang Jerusalem, aron ang Akong ngalan mahiadto didto.” Mga bersikulo 4-6.

Unya si Salomon miluhod sa ibabaw sa plataporma, ug diha sa madungog sa tanang katawhan siya mihimo sa pagampo sa pagpahinungod. Tinuboy ang iyang mga kamot ngadto sa langit, samtang ang katilingban nagduko sa ilang mga nawong paingon sa yuta, ang hari nangamuyo nga nagingon: “Oh Jehova, ang Dios sa Israel, walay Dios nga sama Kanimo, sa langit, kung sa ibabaw sa yuta; nga nagtuman sa tugon ug sa mahigugmaong-kalolot uban sa Imong mga alagad, nga nagalakaw sa Imong atubangan uban sa bugos nilang kasingkasing.”

“Mopuyo ba gayud ang Dios uban sa mga tawo sa yuta? Ania karon, ang langit ug ang langit sa kalangitan dili makapaarang Kanimo; unsa pa ang pagkaubos kining balay nga akong gitukod? Bisan pa niini magtagad Ka unta sa pagampo sa Imong alagad, ug sa iyang pagpangamuyo, Oh Jehova nga akong Dios, sa pagpamati sa pagtuaw ug sa pagampo nga giampo sa Imong alagad sa atubangan Mo; nga ang Imong mga mata mabuka unta nganhi niining balaya sa adlaw ug sa gabii, bisan paingon sa dapit diin Ikaw namolong nga Ikaw magabutang sa Imong ngalan didto; sa pagpamati sa pagampo nga igaampo sa Imong alagad paatubang niining dapita. Ug mamati Ka sa mga pagpangamuyo sa imong alagad ug sa Imong katawhan nga Israel, sa diha nga sila magampo paatubang niining dapita: Oo, mamati Ka gikan sa Imong dapit nga puloy-anan, bisan gikan sa langit; ug sa diha nga Ikaw makadungog, magpasaylo ka....

“Kong ang Imong katawhan nga Israel dad-on sa atubangan sa kaaway, tungod kay sila nakasala batok Kanimo; ug bumalik pagusab ug magasugid sa Imong ngalan, ug magampo ug magahimo

[39] sa pagpangamuyo sa atubangan Nimo dinhi mining balaya; nan patalinghugan Mo gikan sa langit, ug pasayloa ang sala sa Imong katawhan nga Israel, ug dad-a sila pag-usab ngadto sa yuta nga Imong gihatag kanila ug sa ilang mga amahan.

“Sa diha nga ang kalangitan matakpan, ug walay ulan, tungod kay sila nakasala batok Kanimu; kong sila magaampo paingon niining dapita. ug magasugid sa Imong ngalan, ug motalikod gikan sa ilang mga sala, sa diha nga Ikaw magapasubo kanila; nan patalinghugan Mo diha sa langit, ug pasayloa ang sala sa Imong mga alagad ug sa Imong katawhan nga Israel, kong Ikaw magatudlo kanila sa maayong dalan diin sila magalakaw; ug ipadala Mo ang ulan sa ibabaw sa Imong yuta, nga gihatag Mo sa Imong katawhan alang sa usa ka panolundon.

“Kong may gutom dinhi sa yuta, kong may kamatay, kong may hulaw ug agup-up, dulon o ulod; kong ang ilang mga kaaway managlibut kanila diha sa yuta sa ilang mga daklungsod; bisan unsang hampak o bisan unsang sakit ang anaa: bisan unsang pagampo ug pagpangaliyupo nga pagahimoon ni bisan kinsa nga tawo, o sa tibook nga katawhan Nimo nga Israel, nga makapanghibalo ang tagsatagsa ka tawo sa iyang kaugalingong sakit, ug sa iyang kaugalingong kasubo, ug magabayaw sa iyang mga kamot paingon niining balaya: nan patalinghugan Mo gikan sa langit nga maoy dapit Mong puloy-anan, ug pasayloa, ug ihatag sa tagsatagsa ka tawo sumala sa tanan niyang kagawian, kinsang kasingkasing Imong nahibaloan;...aron sila mangahadlok Kanimu sa paglakat sa Imong mga dalan, sa kadugayon nga sila magapuyo sa yuta nga Imong gihatag sa among mga amahan.

“Labut pa niini mahitungod sa dumoluong, nga dili sa Imong katawhan nga Israel, kong siya mahianhi gikan sa layong yuta tungod sa Imong daku nga ngalan, ug sa Imong gamhanang kamot, ug sa Imong tinuy-od nga bukton; kong sila mahianhi ug magaampo paatubang mining balaya; nan patalinghugan Mo gikan sa langit, bisan gikan sa Imong dapit nga puloy-anan, ug buhata sumala sa tanang pagsangpit sa dumoluong Kanimu; aron ang tibook nga mga katawhan sa yuta mahibalo unta sa Imong ngalan, ug mahadlok Kanimu, ingon sa gibuhat sa Imong katawhan nga Israel, nga sila manghibalo nga kining balaya nga akong gitukod gihinganlan tungod sa Imong ngalan.

“Kong ang Imong katawhan mogula sa pagpakiggubat batok sa ilang mga kaaway sa bisan unsang alagianan nga Imong paagian kanila, ug sila magaampo kanimo paatubang mining daklungsora nga Imong gipili, ug sa balay nga akong gitukod alang sa Imong ngalan; nan patalinghugan Mo gikan sa langit ang ilang pagampo ug ang ilang pagpangamuyo, ug labam ang ilang katungod. [40]

“Kong sila makasala batok Kanimo (kay walay tawo nga wala makasala,) ug Ikaw masuko kanila, ug magatugyan kanila ngadto sa kaaway, aron ilang bihagon sila ngadto sa yuta nga halayo o haduul; bisan pa kong sila makahunahuna sa ilang kaugalingon didto sa yuta diin sila nabihag, ug mobalik pag-usab, ug mangaliyupo Kanimo didto sa yuta sa ilang pagkabinihag, sa pagingon, kami nakasala, kami nakahimo sa pagkasukwahi, ug nakahimo sa daotan; kong sila mobalik diha kanimo sa bug-os nilang kasingkasing ug sa bug-os nilang kalag didto sa yuta sa ilang pagkabinihag, diin sila nadala nila nga binihag, ug magaampo sila paatubang sa ilang yuta, nga Imong gihatag sa ilang mga amahan, ug paatubang sa daldungsod nga Imong gipili, ug paatubang sa balay nga akong gitukod alang sa Imong ngalan: nan, patalinghugan Mo gikan sa langit, bisan gikan sa Imong dapit nga puloy-anan, ang ilang pagampo ug ang ilang pagpangaliyupo, ug labani ang ilang katungod, ug pasayloa ang Imong katawhan, nga nakasala batok Kanimo.

“Karon, Oh Dios ko, bukha, ang Imong mga mata, nangaliyupo ako Kanimo, ug padungga ang Imong mga igdulogog, sa pagampo nga gihimo dinhi niining dapita. Busa karon tumindog Ka, Oh Jehova nga Dios, ngadto sa dapit Mong pahulayan, Ikaw, ug ang arka sa Imong kusog: himoa nga ang Imong mga sacerdote, Oh Jehova nga Dios, ayaw ilingiw ang nawong sa Imong dinihog: Hinumdumi ang Imong mahigugmaong kalolot kang David nga Imong alagad.” Bersikulo 14-42.

Sa pagtapus ni Salomon sa iyang pagampo, “ang kalayo miabut gikan sa langit, miut-ut sa halad-nga-sinunog ug sa mga halad.” Ang mga sacerdote wala makahimo sa pagsulod sa templo tungod kay “ang himaya ni Jehova nakapuno sa balay ni Jehova.” “Sa diha nga ang tanang mga anak sa Israel nakakita...sa himaya ni Jehova diha sa ibabaw sa balay, sila mingduko sa ilang kaugalingon uban sa ilang mga nawong paingon sa yuta ibabaw sa binaldosahang salug, ug nanagsimba ug nanagpasalamat kang Jehova, sa pagmgon, kay Siya

maayo; kay ang Iya nga mahigugmaong-kalolot kanunay sa gihapon ngadto sa walay katapusan.”

[41] Unya ang hari ug ang katawhan naghalad ug mga halad sa atubangan ni Jehova. “Sa ingon niini ang hari ug ang tibook katawhan nanagpahinungod sa balay sa Dios.” 2 Cronicas 7:1-5. Sulod sa pito ka mga adlaw ang dakung mga panon sa katawhan gikan sa tanang bahin sa gingharian, gikan sa mga udanan “sa Hamath ngadto sa suba sa Egipto,” “ang usa ka daku kaayo nga katilingban,” naghimo ug usa ka malipayon nga pangilin. Ang semana nga nagsunod gigamit sa malipayong pundok diha sa pagsaulog sa Piyesta sa mga Balongbalong. Sa pagkatapus sa panahon sa paghalad pag-usab ug sa paglipayay mipauli ang katawhan ngadto sa ilang mga puloy-anan, “puno sa kalipay ug himaya sa kasingkasing tungod sa kaayo nga gipakita ni Jehova kang David, ug kang Salomon, ug sa Israel nga Iyang katawhan.” Mga bersikulo 8, 10.

Nabuhat sa han ang tanan nga diha sa iyang gahum sa pagdasig sa katawhan sa paghatag sa ilang kaugalingon nga tibook ngadto sa Dios ug ngadto sa Iyang pagalagad, ug sa pagpadaku sa Iyang balaan nga ngalan. Ug karon, sa makausa pa, sama sa didto sa Gabaon sa unang mga tuig sa iyang paghari, ang hari sa Israel gihatagan ug ebidensya sa diosnon nga pagdawat ug pagpanalangin. Diha sa usa ka panan-awon sa kagabhion si Jehova nagpakita kaniya uban sa mensahe nga nagaingon: “Nadungog Ko ang imong pagampo, ug nagpili niimng dapita alang sa Akong kaugalingon nga usa ka balay sa paghalad. Kong takpan Ko ang mga langit aron walay ulan, kong sugoon Ko ang dulon sa pagpalamoy sa yuta, o kong magpadala Ako ug kamatay taliwala sa Akong katawhan; kong ang Akong katawhan nga gihinganlan sa Akong ngalan magmapainubsanon sa ilang kaugalingon, ug magampo, ug mangita sa Akong nawong, ug motalikod gikan sa ilang mga daotang dalan; nan Ako magpatalinghug gikan sa langit, ug magpasaylo sa ilang mga sala, ug magaayo sa ilang yuta. Karon ang Akong mga mata nangabuka, ug ang Akong mga igdulongog magapatalinghug, ngadto sa pagampo nga gihimo niining dapita. Kay karon gipili ug gibalaan Ko kining balaya, aron ang Akong ngalan magapuyo diha sa walay katapusan: ug ang Akong mga mata ug ang Akong kasingkasing makaanha diha sa kanunay.” Mga bersikulo 12-16.

Kong ang Israel nagpabilin pa matinuoron ngadto sa Dios, kining mahimayaon nga tinukod magpabilin unta nga magbarug hangtud sa kahangtoran, usa ka dayon nga timailhan sa pinalabi nga pabor sa Dios ngadto sa iyang pinili nga katawhan. “Ang mga anak sa dumoluong nga nakigtipon sa ilang kaugalingon kang Jehova, aron sa pagalagad Kaniya, ug aron sa paghigugma sa ngalan ni Jehova, aron mahimo nga iyang mga alagad, ang tagsatagsa nga nagabantay sa adlaw nga igpapahulay gikan sa pagpanamastamas niini, ug nagapadayon sa hugot gayud sa Akong tugon; bisan pa sila Akong dad-on ngadto sa Akong bukid nga balaan, ug himoon Ko sila nga malipayon sa Akong balay nga alampoanan; ang ilang mga haladnga-sinunog ug ang ilang mga halad pagadawaton Ko sa ibabaw sa Akong halaran; kay ang Akong balay pagatawgon nga usa ka balay nga alampoanan alang sa tanang mga katawhan.” Isaias 56:6, 7.

[42]

Kalabut niining maong mga pasalig sa pagdawat, gihimo ni Jehova nga matin-aw kaayo ang dalan sa katungdanan sa atubangan sa han. “Ug mahitungod kanimo,” Siya mipahayag, “kong ikaw magalakat sa Akong atubangan ingon sa paglakat ni David nga imong amahan, ug magahimo sa tanan nga Akong gisugo kanimo, ug magabantay sa Akong kabalaoran ug sa Akong mga tulomanon; unya tukoron Ko ang trono sa imong ginghanan, ingon nga Ako naghatag sa tugon kang David nga imong amahan, nga nagaingon, Walay makulang kanimo nga usa ka tawo aron mahimong magbubuot sa Israel.” 2 Cronicas 7:17, 18.

Kong nagpadayon pa si Salomon sa pagsilbi ni Jehova diha sa pagpaubos, ang tibuok niya nga paghan makahimo unta ug usa ka gamhanan nga inpluwensya alang sa maayo ibabaw sa mga nasud, mga nasud nga naimpresar nga madapigon sa paghan ni David nga iyang amahan ug sa maalamon nga mga pulong ug sa matahum nga mga buhat sa sayong mga katuigan sa iyang kaugalingon nga paghan. Sa nakita nga daan ang makalilisang nga mga panulay nga motungha diha sa kauswagan ug sa kalibutanong kadungganan, ang Dios nagpasidaan kang Salomon batok sa kadaotan sa apostasya ug nagsulti nga daan sa makahahadlok nga mga sangputanan sa sala. Bisang maanindot nga templo nga bag-o pang gipahinungod, Siya nagpahayag, nga mahimong “usa ka sanglitanan ug usa ka pagya taliwala sa tanang kanasuran” kong ang mga Israelihanon

mobiya “ni Jehova nga Dios sa ilang mga amahan” ug mopadayon sa pagsimba sa mga diosdios. Mga bersikulo 20, 22.

[43] Sa nalig-on diha sa kasingkasing ug sa nalipay pagayo sa men-
 [44] sahe gikan sa langit nga ang iyang pagampo alang sa Israel nadun-
 [45] gog, karon si Salomon misulod sa labing mahimayaong higayon sa iyang paghan, sa diha nga “ang tanang mga han sa yuta,” misugod sa pagpangita sa iyang presensya, “aron sa pagpamati sa iyang kaalam, nga gibutang sa Dios sa iyang kasingkasing.” 2 Cronicas 9:23. Daghan ang nangabut aron sa pagtan-aw sa paagi sa iyang gobyerno ug sa pagdawat ug pahimangno mahitungod sa pamaagi sa malisud nga mga kalihokan.

Samtang kining maong mga katawhan nagduaw ni Salomon, iyang gitudloan sila mahitungod sa Dios ingon nga ang Magbubuhat sa tanang mga butang, ug sila namauli ngadto sa ilang mga puloyanan hinambin ang mas matin-aw pa nga mga hunahuna mahitungod sa Dios sa Israel ug sa Iyang gugma alang sa tawohanon nga kaliwat. Diha sa mga buhat sa kinaivahan ilang nasud-ong karon ang pagpahavag sa Iyang gugma ug sa usa ka pagpadayag sa Iyang taras; daghan ang nadala sa pagsimba Kaniya ingon nga ilang Dios.

Ang pagpaubos ni Salomon sa panahon sa iyang pagsugod sa pagsagubang sa mga lulan sa nasud, sa diha nga siya miila sa atubangan sa Dios, nga nagingon, “Ako maoy usa lamang ka diyutay nga bata” (1 Hari 3:7), ang iyang maila nga gugma sa Dios, ang iyang halalum nga kataha alang sa mga butang nga diosnon, ang iyang walay pagsalig sa kaugalingon, ug ang iyang pagtuboy sa walay kinotuban nga Magbubuhat sa tanan—kining tanang mga dagway sa pamatasan, nga hilabihan ka angayan sundogon, napaila sulod sa mga tulomanon kalabut sa pagkahuman sa templo, sa diha nga sulod sa iyang pahinungod nga pagampo siya miluhod sama sa usa ka mapainubsanon nga maghahangyo. Ang mga sumosunod ni Cristo karon kinahanglan magbantay batok sa pagkamawalaan sa espiritu sa kataha ug sa diosnon nga kahadlok. Ang mga Kasulatan nagtudlo sa katawhan kong unsaon nila pagduul ang ilang Magbubuhat—uban sa pagpaubos ug sa diosnon nga kahadlok, pinaagi sa pagtoo diha sa usa ka diosnong mga Manlalaban. Nakapahayag ang salmista nga nagaingon:

“Si Jehova mao ang Dios nga daku,

Ug Hari nga daku ibabaw sa tanang mga dios....
Uman kamo, simbahon nato ug yukboan ta siya:
Managluhod kita sa atubangan ni Jehova
nga atong Magbubuhat.”

Salmo 95:3-6

Diha sa katilingbanon ug diha sa kinaugalingon nato nga [46]
pagsimba ato ang katungod sa pagyukbo nga magluhod sa atubangan sa Dios sa diha nga kita maghalad sa atong mga hangyo nganha Kaniya. Si Jesus, nga atong sumbanan, “miluhod ug nagampo.” Lukas 22:41. Mahitungod sa Iyang mga tinun-an natala nga sila usab, “miluhod ug nagampo.” Buhat 9:40. Si Pablo mipahayag nga nagingon, “Ako magaluhod ngadto sa Amahan sa atong Ginoo nga si Jesu-Cristo.” Efeso 3:14. Diha sa pagsugid sa mga sala sa Israel sa atubangan sa Dios si Esdras miluhod. Tan-awa ang Esdras 9:5. Si Daniel “miluhod sa makatulo sa usa ka adlaw, ug nagampo, ug nagpasalamat sa atubangan sa iyang Dios.” Daniel 6:10.

Ang tinuod nga kataha alang sa Dios ginapasibut sa usa ka pagsabut sa Iyang walay kinutoban nga kadaku ug sa usa ka pag-ila sa Iyang presensya. Uban niini nga pagsabut mahitungod sa Dili-makita, ang matag kasingkasing kmahanglan maimpresar. Ang takna ug dapit sa pagampo mga balaan, tungod kay ang Dios anaa diha. Ug samtang ang kataha mapaila diha sa pagtagad ug diha sa panglihok, malalum ang pagbati nga nagasibut niini. “Balaan ug talahuron ang Iyang Ngalan,” mao ang pahayag sa salmista. Salmo 111:9. Ang mga manolunda magatabon sa ilang mga nawong sa diha nga sila maglitok sa mao nga ngalan. Busa, uban sa unsa nga kataha, nga kita, nga mga nahulog ug makasasala, magalitok niim sa atong mga ngabil!

Maayo alang sa mga tigulang ug sa mga batan-on ang pamalandong niadtong mga pulong sa Kasulatan nga nagpakita kong unsaon sa pagtagad ang dapit nga gitiman-an sa presensya sa Dios. “Huboa ang imong mga sandalyas gikan sa imong mga tiil,” Siya nagmando kang Moises diha sa nagsilaub nga kasampinitan, “kay ang dapit nga imong gitindugan, yuta nga balaan.” Exodo 3:5. Si Jacob, sa tapus niya matan-aw ang panan-awon sa inanolunda, nakatuwaw sa pagingon, “Sa pagkamatuod si Jehova ania niimng dapita; ug ako

wala mahibalo....Kini dili lain kondili ang balay sa Dios, ug kini mao gayud ang ganghaan sa langit.” Genesis 28:16, 17.

[47] Diha sa nasulti sulod sa mga tulomanon sa pagpahinungod, nan- ingkamot si Salomon sa pagpapa gikan sa mga hunahuna mad- tong nagtambong sa mga patuotoo bahin sa Magbubuhat, nga maoy nakalubog sa mga hunahuna sa mga pagano. Ang Dios sa langit dili saina sa mga dios sa mga pagano, nga anaa lamang sa mga templo nga binuhat sa mga kamot; apan Siya gusto nga makigtagbo sa Iyang katawhan pinaagi sa Iyang Espiritu sa diha nga sila magtigum sa balay nga gipahinungod sa Iyang pagsimba.

Sa ulahing mga kasiglohan si Pablo nagtudlo sa sama nga ka- matuoran mining mga pulonga: “.Ang Dios nga mao ang nagbuhat sa kalibutan ug sa tanang butang nga ania mini, maingon nga Ginoo man Siya sa langit ug sa yuta, wala magpuyo diha sa mga tem- plo nga binuhat sa kamot; ni pagaalagaran Siya sa mga kamot sa tawo, nga daw may pagpanginahanglan pa Siya, sanglit Siya gayud mao man gani ang naghatag ug kinabuhi ug ginhawa ug sa tanang butang;.... Aron sila mangita sa Dios, basin pa ug ila Siyang mahika- pan ug makaplagan, bisan tuod nga Siya dili ra halayo gikan sa matag-usa kanato: kay diha Kaniya kita nangabuhi ug nagalihok ug nagalungtad.” Buhat 17:24-28.

“Bulahan ang nasud nga si Jehova mao ang Dios;

Ang katawhan nga gipili Niya alang sa Iyang kaugalingong panulondon.

Gikan sa langit nagsud-ong si Jehova;

Nakita Niya ang tanang mga anak sa mga tawo.

Gikan sa dapit sa Iyang puloy-anan nagasud-ong Siya
Sa ibabaw sa tanang mga pumopuyo sa yuta.”

“Gitukod ni Jehova ang Iyang trono didto sa kalangitan;

Ug ang Iyang gingharian nagagahum sa ibabaw sa tanan.”

“Ang Imong dalan, Oh Dios, anaa sa balaang puloy-anan:
Kinsa ba ang daku nga dios nga sama sa Dios?

Ikaw mao ang Dios nga nagabuhat ug mga katingalahan:
Gipahavag Mo sa mga katawhan ang Imong kusog.”

Salmo 33:12-14; 103:19;
77:13, 14.

Bisan pa nga ang Dios wala magapuyo diha sa mga templo nga binuhat sa mga kamot, apan Iyang pagapasidunggan sa Iyang presensya ang mga katiguman sa Iyang katawhan. Siya nakasaad nga sa diha nga sila magtigum sa tingob sa pagpangita Kaniya, aron sa pag-ila sa ilang mga sala, ug magampo alang sa usa'g usa, Siya makigtambo kanila pinaagi sa Iyang Espiritu. Apan sila nga magtigum aron sa pagsimba Kaniya kinahanglan magsalikway sa tanang daotan nga butang. Ang ilang tingob nga pagtigum dili magpulos gawas kong sila magsimba Kaniya diha sa espiritu ug sa kamatuoran ug diha sa katahum sa kabalaan. Mahitungod kanila ang Ginoo nagapahavag, “Kining mga tawohana nagapasidungog Kanako pinaagi sa ilang mga ngabil, apan halayo Kanako ang ilang kasingkasing.” [48] Mateo 15:8, 9. Sila nga magsimba sa Dios kinahanglan magsimba Kaniya “diha sa espiritu ug diha sa kamatuoran, kay kini ang ginapangita sa Amahan nga maoy managsimba Kaniya.” Juan 4:23.

Si Jehova ania sa Iyang balaan nga templo: pahiluma sa atubangan Niya ang tibuok yuta.” Habacuc 2:20.

Kapitulo 3—Ang Pagkamapahitas-on sa Kalampusan

[49] Samtang gituboy ni Salomon ang kasugoan sa langit, ang Dios nag-uban kaniya, ug gihatagan siya ug kaalam aron sa pagmando sa ibabaw sa Israel uban sa walay pagdapig ug sa kalooy. Sa sinugdan, sa nagaabut kaniya ang bahandi ug ang kalibutanon nga kadunggan, siya nagpabilin nga mapainubsanon. ug daku ang gilay-on sa iyang inpluwensya. “Ug si Salomon naghari sa tanang mga gingharian sukad sa suba [Eupratis] ngadto sa yuta sa mga Filistehanon, ug ngadto sa utlanan sa Egipto.” “Siya...may kalinaw sa tanang dapit nga naglibot kaniya. Ug ang Juda ug Israel nagpuyo nga maligon, ang tagsatagsa ilalum sa iyang parras ug sa iyang kahoy nga higuera,...sa tanang mga adlaw ni Salomon.” 1 Hari 4:21,24,25.

Apan tapus sa usa ka buntag sa dakung saad nangitngitan ang iyang kinabuhi tungod sa apostasya. .Ang kasaysayan nagatala sa makasusubo nga kamatuoran nga siya nga ginatawag ug jedidiah,—“Hinigugma ni Jehova” (2 Samuel 12:25),—siya nga gipasidunggan sa Dios sa mga handumanan sa diosnon nga pabor nga hilabihan ka talagsaon nga ang iyang kaalam ug katarung maoy nakakuha alang kaniya sa tibuok kalibutan nga pagkainila, siya nga maoy nagdala sa uban sa pagpahinungod ug dungog ngadto sa Dios sa Israel, ning talikod gikan sa pagsimba ni Jehova ngadto sa pagyukbo sa atubangan sa linilok nga mga larawan sa mga pagano.

Sa gatusan ka mga tuig sa wala pa si Salomon mosaka sa trono, sa nakita nga daan ni Jehova ang mga katalagman nga molikus kanila nga mapili nga mga punoan sa Israel, naghatag ni Moises ug pahimangno alang sa paggiya kanila. Gihatag ang mga pahimangno nga siya nga molingkod sa trono sa Israel “magasulat siya alang kaniya ug usa ka hulad” sa mga kabalaoran ni Jehova “diha sa usa ka basahon gikan sa nahimutangan sa atubangan sa mga sacerdote nga Levihanon.” “Ug kini magauban kaniya, si Jehova nagingon, “ug magabasa siya niini sa tanang mga adlaw sa iyang kinabuhi: [50] aron mahibalo siya sa pagkahadlok kang Jehova nga iyang Dios,

aron sa pagbantay sa tanan nga mga pulong mining kasugoan, ug mining kabalaoran aron sa pagbuhat kanila. Aron dili niya bayawon ang iyang kasingkasing sa ibabaw sa iyang mga igsoon, ug nga dili siya motipas sa sugo, ngadto sa tuo, bisan sa wala: sa tuyo nga pagapahataason ang iyang mga adlaw sa iyang gingharian, siya ug ang iyang mga anak, sa taliwala sa Israel.” Deuteronomio 17:18-20.

Kalabut niini nga pahimangno si Jehova nagpasidaan ilabina sa usa nga pagadihugan nga hari nga “dili magadaghan siya ug mga asawa aron ang iyang kasingkasing dili mobulag: dili usab siya magapadaghan pagayo alang kaniya sa salapi ug bulawan.” Bersikulo 17.

Nasinati niining maong mga pasidaan si Salomon, ug sulod sa usa ka panahon sila iyang gipatalinghugan. Ang iyang labing daku nga tinguha mao ang pagkinabuhi ug ang pagmando sumala sa mga kabalaoran nga gihatag didto sa Sinai. Ang iyang paagi sa pagdumala sa mga kalihukan sa gingharian lahi kaayo sa mga batasan sa mga nasud sa iyang panahon—ang mga nasud nga wala mahadlok sa Dios ug kinsang mga magmamando nagtamak sa ilang mga tiil sa Iyang balaan nga kasugoan.

Sa iyang paninguha sa pagpalig-on sa iyang mga relasyon sa gamhanang mga nasud sa habagatan sa Israel, nangahas si Salomon diha sa dapit nga ginadili. Si Satanas nahibalo sa mga sangputanan nga magauban sa pagkamarinumanon; ug sulod sa sayo nga mga tuig sa paghari ni Salomon—mga tuig nga mahimayaon tungod sa kaalam, sa pagkamanggihatagon, ug sa pagkatarung sa han—siya naningkamot sa pagdala ug mga inpluwensya nga sa malimbongon magakutkut sa pagkamaunongon ngadto sa prinsipyo ug magsugyot kaniya sa pagpahimulag gikan sa Dios. Nga ang kaaway nahimong malampuson sa iyang paningkamot, ang talaan nagaingon: “Ug si Salomon nakigsandurot kang Faraon, hari sa Egipto, ug gipangasawa ang anak nga babaye ni Faraon, ug gidala siya ngadto sa siyudad ni David.” 1 Hari 3:1.

Giikan sa pagtan-aw nga tawohanon, kining mao nga kaminyoon, bisan pa nga kasupak sa mga pagtulun-an sa kasugoan sa Dios daw magmatuod nga usa ka panalangin; tungod kay nakabig ang pagano nga asawa ni Salomon ug nakighiusa uban kaniya diha sa pagsimba sa tinuod nga Dios. Labut pa, si Faraon nakahimo ug halandumon nga pagalagad ngadto sa Israel pinaagi sa pagkuha sa

[51] Gezer, gipamatay “ang mga taga Canaan nga nanagpuyo diha sa daklungsod,” ug gihatag kini nga usa ka gasa sa iyang anak nga babaye, ang asawa ru Salomon.”¹ Hari 9:16. kining mao nga daklungsod gitukod pag-usab ru Salomon ug sa ingon niana sa walay duhaduha nakapalig-on pagayo sa iyang gingharian subay sa kabaybayonan sa Mediteranyo. Apan diha sa pagporma sa usa ka kaabinan uban sa usa ka pagano nga nasud, ug nagasilyo mining mao nga kasabutan pinaagi sa kaminyoon sa usa ka diwatahan nga prinsesa, sa dinalidali gisalikway ni Salomon ang maalamon nga pangandam nga nahimo sa Dios alang sa pagpalungtad sa kapudi sa Iyang katawhan. Ang paglaum nga ang iyang asawa nga Egiptohanon basin ug makabig maoy usa lamang ka maluya nga pamalibad tungod sa sala.

Sulod sa usa ka panahon ang Dios tungod sa Iyang maloloy-ong mahigugmaong-kalolot nagpaibabaw niining makalilisang nga sayop; ug ang han, pinaagi sa usa ka maalamon nga palakat, makapugong sa labing gamay nga paagi sa daotang mga puwersa nga naglihok tungod sa iyang pagkamapasagaron. Apan nagsugod na si Salomon sa pagkanawalaan sa igtatan-aw mahitungod sa Tuburan sa iyang gahum ug himaya. Samtang ang kahiligan nakabuntog batok sa katarungan, mitubo ang pagsalig sa kaugalingon, ug nagtinguha siya sa pagpatuman sa katuyoan ni Jehova diha sa iyang kaugalingon nga paagi. Siya nangatarungan nga ang politikanhon ug ang komersyal nga mga kaabinan uban sa nagalibot nga mga nasud magadala mining maong mga nasud ngadto sa usa ka kahibalo mahitungod sa tinuod nga Dios; ug misulod siya ngadto sa makasasala nga kaabinan sa mga nasud. Sa kasagaran kining maong mga kaabinan gipadkan pinaagi sa mga kaminvoon uban sa pagano nga mga pnncesa. Gisalikway ang mga sugo ni Jehova aron lamang masunod ang mga batasan sa naglibot nga mga katawhan.

Si Salomon nag-ulog-ulog sa iyang kaugalingon nga ang iyang kaalam ug ang gahum sa iyang panig-ingnan magdala sa iyang mga asawa gikan sa pagsimba sa mga diosdios ngadto sa pagsimba sa dnuod nga Dios, ug ang mga kaabinan usab nga nangahimo makakabig sa mga nasud sa palibot ngadto sa suod sa Israel. Kawang nga paglaum! Ang sayop ni Salomon diha sa pag-ila sa iyang kaugalingon nga malig-on sa pagsukol sa inpluwensya sa pagano nga mga kauban mao ang nakadaot kaniya. Ug nakadaot usab ang limbong nga nagdala kaniya ngadto sa paglaum nga bisan pa sa

iyang paglapas sa kasugoan, ang uban madala ra sa pagtahud ug sa pagtuman sa balaang mga kasugoan niini. [52]

Ang mga alyansa sa hari ug ang iyang mga relasyon sa negosyo uban sa mga nasud nga pagano nagdala kaniya sa pagkainiia, sa dungog, ug sa mga bahandi niining kalibutana. Nakahimo siya sa pagdala ug bulawan gikan sa Ophir ug salapi gikan sa I arsis nga daghan kaayo. “Ug gihimo sa hari ang salapi ug ang bulawan nga daw ingon sa mga bato diha sa Jerusalem, ug ang mga cedro iyang gihimo nga ingon sa mga kahoy nga sikomoro nga anaa sa kapatagan sa pagkadaghan.” 2 Cronicas 1:15. Diha sa kaadlawan ni Salomon ang bahandi, uban sa tanang mga panulay niini, miabut nga nagtubo ngadto sa daghang mga katawhan; apan ang pino nga bulawan sa taras miawop ug nabulingan.

Hilabihan nga pagkainanay ang apostasya ni Salomon nga sa wala pa siya makamatngon niini, layo na siya kaayo nga pagkahimulag gikan sa Dios. Hapit dili maila ang iyang pagsugod sa hinayhinay niya nga pagkanawalaan sa pagsalig sa diosnon nga giya ug panalangin, ug ang pagbutang sa pagsalig sa iyang kaugalingon nga kusog. Sa ginagmay iyang gipugrangan gikan sa Dios kadtong walay pagtipas nga pagkamasinugtanon nga maoy nakahimo sa Israel nga usa ka katawhanon nga lahi, ug nagdugang ug kasuod ang iyang pagpahiuyon ngadto sa mga batasan sa nagalibot nga mga nasud. Ang pagtugyan ngadto sa mga panulay sa higayon sa iyang kalampusan ug sa iyang pinasidunggan nga katungdanan, iyang nalimutan ang Tuburan sa iyang kauswagan. Ang usa ka tinguha sa pagkalabaw sa tanang ubang mga nasud diha sa gahum ug sa kadaku maoy nagdala kaniya sa pagtuis alang sa dinalo nga mga katuyoan sa langitnong mga gasa nga hangtud karon gigamit alang sa himaya sa Dios. Ang salapi nga gikuptan diha sa balaan nga pagsalig alang unta sa kaayohan sa angayan nga mga kabus ug alang sa pagpakaylap sa mga prinsipyo sa balaan nga pagkinabuhi sa tibuok nga kalibutan, nasuyop sa hinakog nga hinungdan diha sa mapangandoyon nga mga proyekto.

Sa nalingaw diha sa usa ka naghingapin nga tinguha sa paglabaw sa ubang mga nasud diha sa mapagawason nga pagpasundayag, nataligam-an sa hari ang pagkinahanglan sa pagkab-ot sa katahum ug hingpit nga taras. Diha sa iyang pagtinguha sa paghimaya sa iyang kaugalingon sa atubangan sa kalibutan, iyang gibaligya ang

[53] iyang dungog ug katarung. Ang hilabihan ka daku sa mga abut sa buhis nga nakuha pinaagi sa pamatigayon uban sa daghang mga kayutaan gipulihan sa mabug-at nga mga buhis. Sa ingon niini ang garbo, pangandoy, ang pagkausikan, ug ang pagkamapatuyangon nagbunga diha sa kabangis ug sa pagpamugos. Ang matarung ug mahunahunaon nga espiritu nga nagtimaan sa iyang mga pagdumala sa katawhan sulod sa nag-unang mga bahin sa iyang paghari, karon nailisan. Gikan sa pagkalabing maalamon ug labing maloloy-on sa mga hari, siya mius-us ngadto sa usa ka malupigon nga hari. Kaniadto siya maloloy-on, ug mahadlok sa Dios nga magbalantay sa katawhan, karon nahimo siya nga madaugdaugon ug palabilabihon. Ang mga buhis nagpatongpatong nga gipahamtang sa katawhan, aron lamang moabut ang mga salapi nga ikasuportar sa usa ka luho nga palasyo.

Ang katawhan misugod na sa pagmulo. Ang pagtahud ug ang pagdayeg nga kaniadto ilang gimahal alang sa hari napulihan sa w alay maayong buot ug kasilag.

Ingon nga usa ka magbalantay batok sa pagsalig diha sa bukton nga unod, si Jehova nagpasidaan kanila nga maoy momando sa Israel sa dili pagpadaghan ug mga kabayo alang sa ilang kaugalingon. Apan diha sa hilabihan nga walay pagtagad mining maong mando, “Si Salomon may mga kabayo nga gidala gikan sa Egipto.” “Ug sila nanagdala ug mga kabayo alang kang Salomon gikan sa Egipto ug gikan sa tanang kayutaan.” “Ug ghipos ni Salomon ang mga karro, ug mga magkakabayo: ug siya may usa ka libo ug upat ka gatus ka mga karro, ug napulo ug duha ka libo ug upat ka gatus ka mga karro, ug napulo ug duha ka libo nga mga magkakabayo nga iyang gibutang diha sa mga daklungsod sa karro, ug kauban sa hari sa Jerusalem. 2 Cronicas 1:16; 9:28; 1 Hari 10:26.

Nagdugang ang hari sa pag-ila sa kaluhoan, sa pagpatuyang sa kaugalingon, ug sa kahimuot sa kalibutan ingon nga mga timailhan sa pagkabantugan. Ang matahum ug madanihong mga babaye gipangdala gikan sa Egipto, sa Fenecia, sa Edom, sa Moab, ug gikan sa daghang ubang mga dapit. Kining maong mga babaye ginaisip pinaagi sa ginatus. Ang ilang tinoohan mao ang pagsimba sa mga larawan, ug gitudloan sila sa pagbansay sa mabangis ug makauulaw nga mga seremonya. Sa nabuang siya sa ilang katahum, napasagdan

sa hari ang iyang mga katungdanan ngadto sa Dios ug ngadto sa iyang gingharian.

Ang iyang mga asawa naghimo ug kusganon nga inpluwensya ibabaw kaniya ug sa hinayhinay nagdani kaniya sa pagpakighiusa kanila diha sa ilang pagsimba. Wala matagad ni Salomon ang pahimangno nga gihatag sa Dios aron mahimong usa ka all batok sa apostasya, ug karon mitugyan siya sa iyang kaugalingon ngadto sa pagsimba sa niini nga mga dios. “Kay nahitabo, sa diha nga si Salomon natigulang na ang iyang mga asawa nakapaliso sa iyang kasingkasing wala mahingpit kang Jehova nga iyang Dios, ingon sa kasingkasing ni David nga iyang amahan. Kay si Salomon nagsunod kang Astaroth, ang dios nga babaye sa mga Sidonhanon, ug sunod kang Milcom, ang dinumtan sa mga Ammonhanon.” 1 Hari 11:4, 5.

Diha sa habagatang kaibabwan sa Bukid sa mga Olibo, atbang sa Bukid sa Moriah, diin nagtindog kaniadto ang matahum nga templo ni Jehova, gitukod ni Salomon ang usa ka tapok sa maambong nga mga balay nga pagagamiton ingon nga mga alampoanan sa pagdiwata. Aron sa pagpahimuot sa iyang mga asawa, iyang gibutang ang dagkung mga larawan, walay hitsura nga mga dagway nga kahoy ug bato, taliwala sa mga kakahoyan sa arayan ug olibo. Didto, sa atubangan sa mga halaran sa mga dios nga pagano, “si Cemos, ang dinumtan sa Moab,” ug “si Moloch, ang dinumtan sa mga anak sa Ammon,” gibansay ang labing makauulaw nga mga seremonya nga pagano. Bersikulo 7.

Ang paagi ni Salomon nagdala sa siguro niyang silot. Ang iyang pagpahimulag gikan sa Dios pinaagi sa iyang pagpakig-ambit sa mga diwatahan mao ang iyang kalaglagaan. Samtang iyang gisalikway ang iyang pagdapig sa Dios, nga wala kaniya ang pagkaagalon sa iyang kaugalingon. Nawala ang iyang kusog sa pamatasan. Ang iyang pino nga mga pagbati nadumpol, ug ang iyang tanlag ningkunol. Siya nga sa sayo niyang paghari nagpasundavag sa hilabihan nga kaalam ug kalooy diha sa pag-uli sa mahuyang nga puya ngadto sa walay palad nga inahan niini (tan-awa ang 1 Hari 3:16-28), nahulog sa hilabihan ka ubos ingon sa pag-uyon sa pagpatindog sa usa ka diosdios ngadto kang kinsa ang buhi nga mga kabataan gihalad. Siya nga sa iyang pagkabatan-on gitugahan sa paghukom sa pagsulat nga nagingon, “Adunay usa ka dalan nga daw matarung alang sa usa ka tawo; apan ang katapusan niana mao ang mga dalan sa kamatayon” (Proverbio

[54]

[55] 14:12), diha sa ulahi nga mga tuig sa mahigal, ug mangil-ad nga mga seremonya kalabut sa pagsimba kang Cemos ug kang Astaroth. Siya nga diha sa pagpahinungod sa templo nakaingon ngadto sa iyang katawhan, “I lingpita ang inyong kasingkasing uban kang Jehova nga atong Dios” (1 Han 8:61), ang iyang kaugalingon nahimong malapason, diha sa kasingkasing ug sa kinabuhi nga nagalimod sa iyang kaugalingong mga pulong. Iyang gisayop pagsabut nga ang pagpamuotbuot maoy kagawasan. Iyang gisulavan—apan sa unsa nga bili! —ang paghiusa sa kahayag uban sa kangitngit, sa maayo ug sa daotan, sa kapudi uban sa dili pudi, ni Cristo ug ni Belial.

Gikan sa pagkausa sa labing bantugan nga mga han nga nakakupot sa setro, si Salomon nahimong usa ka higal, ang galamiton ug ulipon sa uban. Ang iyang taras, nga kaniadto halangdon ug maligdong, nahimong maluya ug babayen-on. Ang iyang pagtoo diha sa buhi nga Dios napulihan sa mga pagduhaduha sa pagkaadunay Dios. Ang kakulang sa pagtuo maoy nagdaot sa iyang kalipay, nagpaluya sa iyang mga prinsipyo, ug nagpaus-us sa iyang kinabuhi. Ang hustisya ug ang pagkamapasayloon sa iyang sayo nga paghan naalisdan ngadto sa pangdaugdaug ug panglupig. Pagkakabus, ug pagkamahuyang ang tawohanon nga kinaiya! Camay ang mahimo sa Dios alang sa mga tawo nga nawad-an sa ilang pagsalig nganha Kaniya.

Sulod niining mga tuig sa apostasya, nagpadayon nga walay hunong ang espintuhanon nga pagkaharag sa Israel. Unsaon man kini sa pagkamahimo unta nga lain, ingon nga ang ilang han nagpakighiusa man sa iyang mga tinguha sa satanasnon nga mga ahensya? Pinaagi mining mao nga mga ahensya nagtrabaho ang kaaway sa pagpalibog sa mga kaisipan sa mga Israelihanon mahitungod sa tinuod ug sa dili tinuod nga pagsimba, ug sila nahimong masayon nga biktima. Ang pagpadgayon uban sa mga nasud nagdala kanila ngadto sa suod nga paghimamatay uban kanila nga walay gugma alang sa Dios, ug hilabihan ang pagkunhod ang ilang gugma alang Kaniya. Ningkubol ang ilang mainiton nga pagbari sa hataas ug balaan nga taras sa Dios. Sa ilang pagdumili sa pagsunod diha sa dalan sa pagkamasinugtanon, ilang gibalhin ang ilang pagdapig ngadto sa kaaway sa pagkamatarung. Nahimo nang sagad nga batasan ang pagpakigminyoay uban sa mga diwatahan, ug tulin kaayo nga nawad-an ang mga Israelihanon sa ilang pagdumot sa pagsimba sa

mga diosdios. Giuyonan ang poligamiya. Gimatuto sa diwatahang mga inahan ang ilang mga anak sa pagbansay sa pagano nga mga seremonya. Diha sa mga kinabuhi sa uban, ang putli nga relihyosong mga tulomanon nga gitukod sa Dios naalid-an sa pagdiwata nga hilabihan ka ngitngit. [56]

Ang mga Cristohanon magbantay sa ilang kaugalingon nga malahi ug mahimulag gikan sa kalibutan, sa espiritu niini ug sa mga inpluwensya niini. Sa hingpit ang Dios makahimo sa pagbantay kanato dinhi sa kalibutan, apan dili kita mahimong maiya sa kalibutan. Ang Iyang gugma dili nga walay siguro ug dili mabalhinbalhinon. Sa tanan nga panahon Siya nagabantay sa Iyang mga anak uban sa usa ka pag-atiman nga dili masukod. Apan Siya nagakinahanglan sa wala mabahin nga pagsugot. “Walay bisan kinsa nga arang makaalagad sa duha ka agalon: kay mahitabo man nga dumtan niya ang usa, ug higugmaon niya ang ikaduha; o dapigan niya ang usa ug tamayon niya ang ikaduha. Dili kamo makaalagad sa Dios ug sa mga bahandi.” Mateo 6:24.

Si Salomon gitugahan sa kahibulongan nga kaalam, apan gibira siya sa kalibutan halayo gikan sa Dios. Ang mga tawo karon dili kugan pa kay kaniya; sila ingon ka malagmit motugyan ngadto sa mga inpluwensya nga maoy hinungdan sa iyang pagkahulog. Maingon nga ang Dios nagpasidaan ni Salomon mahitungod sa iyang katalagman, karon usab Siya nagapasidaan sa Iyang mga anak nga dili nila ipamiligro ang ilang mga kalag pinaagi sa pagkakabanay sa kalibutan. “Busa panggula kamo gikan kanila,” Siya nagapangamuyo, “ug magpalain kamo,...ug ayaw na kamo paghikap ug mahugaw; unya pagahinangpon ko kamo, ug ako mahimong inyong amahan, ug kamo mahimong akong mga anak nga lalaki ug mga anak nga babaye, nagaingon nga Ginoo nga Makagagahum sa Tanan.” Corinto 6:17, 18.

Diha sa taliwala sa kalampusan anaa nagahupo ang katalagman. Sa tibuok nga mga katuigan, ang mga bahandi ug dungog kanunay nga giubanan sa katalagman ngadto sa pagkamapainubsanon ug sa espirituwalihanon. Dili sa kopa nga walay sulod nga kita magalisud sa pagdala; ang kopa nga puno hangtud sa ngilit mao ang ayohon sa pagbalanse diha sa pagdala. Ang kasakitan ug ang kakabus mahimo nga hinungdan sa kasubo, apan ang kauswagan mao ang labing makatalagmanon nganha sa kinabuhi nga espirituhanon. Gawas

kong ang tawo kanunay nga nagpasakop ngadto sa kabubut-on sa Dios, gawas nga siya nabalaan sa kamatuoran, sa pagkamatuod ang kauswagan mopukaw sa natural nga kahiligan ngadto sa pagpasulabi.

[57] Diha sa walog sa pagpaubos, diin ang mga tawo nagsalig sa Dios nga magtudlo kanila ug maggiya sa ilang tagsatagsa ka lakang, adunay igoigo nga kahilwasan. Apan ang mga tawo nga daw nagtingog diha sa usa ka madungganon nga kalampusan, ug kinsa, tungod sa ilang katungdanan, gihunahuna nga nagabaton ug daku nga kaalam—kini sila mao ang anaa sa grabe nga katalagman. Gawas kong ang maong mga tawo maghimo nga ilang dalangpanan ang Dios, siguro sila nga mahulog.

Sa higayon nga ang garbo ug ang pangandoy pagapatuyangan, ang kinabuhi madaot, kay ang garbo nga nagabati nga walay naku-lang, nagasira sa kasingkasing batok sa walay kinutoban nga mga panalangin sa Langit. Siya nga magahimo sa paghimaya sa kaugalingon nga iyang tumong, makaplagaan nga kabus sa grasya sa Dios, nga pinaagi sa kinsang kahanas madaug ang labing tinuod nga bahandi ug labing makatagbaw nga mga kalipay. Apan siya nga magahatag sa tanan ug magabuhat sa tanan alang kang Cristo makahibalo sa katumanan sa saad nga nagaingon, “Ang panalangin ni Jehova, nagapadato kini, ug Siya wala magadugang ug kasuboniana.” Proverbio 10:22. Uban sa malumo nga hikap sa grasya pagahinginlan sa Manluluwas gikan sa kalag ang kagil-as ug dili balaan nga pangandoy, ilisdan ang daotan ug buot ngadto sa gugma ug ang walay pagtuo ngadto sa pagsalig. Sa diha nga Siya magasulti ngadto sa kalag nga magaingon, “Sumonod ka kanako,” mabungkag ang mino sa lumay sa kalibutan. Diha sa tunog sa hang tingog ang espiritu sa kahakog ug sa pangandoy mopahawa gikan sa kasingkasing, ug ang mga tawo manindog, nga nalingkawas, aron sa pagsunod Kaniya.

Kapitulo 4—Ang mga Sangputanan sa Paglapas

Ang bantaaw taliwala sa unang mga hinungdan nga nagdala ni Salomon ngadto sa pagkagastador ug sa pagdaugdaug mao ang iyang pagkapakyas sa pagpadayon ug sa pag-alima sa espiritu sa pagsakripisyo-sa-kaugalingon. [58]

Sa diha sila sa tiilan sa Sinai, sa gisultihan ni Moises ang katawhan mahitungod sa diosnon nga sugo nga nagingon, “Pabuhaton mo sila ug usa ka balaang puloy-anan alang Kanako aron Ako magapuyo sa taliwala nila,” ang tubag sa mga Israelihanon gipatabanan ug angay nga mga gasa. “Ug nangadto sila, ang tagsatagsa kinsang kasingkasing nagaagda kaniya, ug ang tagsatagsa kinsang espiritu naghatag kaniya ug kabubut-on,” ug nanagdala ug mga halad. Exodo 25:8; 35:21. Alang sa pagtukod sa santuwaryo, daku ug hilabihan ang mga pangandam; gikinahanglan ang daghan kaayo nga bililhon ug mahalon nga mga gamit, apan gidawat ni Jehova ang kinabubut-on nga mga halad lamang. “Gikan sa tanang mga tawo kansang kasingkasing nakapapagbuot kaniya sa kinabubut-on sa paghatag, kuhaon ninyo ang Akong halad,” mao ang sugo nga gibalikbalik ni Moises ngadto sa katilingban. Exodo 25:2. Ang paghalad ngadto sa Dios ug ang espiritu sa sakripisyo mao ang unang mga kinahanglanon diha sa pag-andam ug usa ka puloy-anang dapit alang sa Labing Hataas Uyamot.

Ang usa ka sama nga pagtawag ngadto sa pagsakripisyo sa kaugalingon gihimo sa diha nga gitunol ni David ang iyang katungdanan ngadto kang Salomon ang pagbuhat sa templo. Ngadto sa natigum nga pundok sa katawhan si David nangutana sa pagingon, “Kinsa ang magahalad sa kinabubut-on nga magahatag sa iyang kaugalingon mining adlaw kang Jehova?” 1 Cronicas 29:5. Kini nga pagtawag ngadto nga paghalad ug sa kinabubut-on nga paghalad kinahanglan magapabilin kanunay diha sa hunahuna niadtong may kalabutan sa pagtukod sa templo.

Alang sa pagtukod sa tabemakulo sa kamingawan, ang mga [59]

pinili nga mga tawo gitugahan sa Dios sa linain nga kahanas ug sa kaalam. “Ug si Moises miingon sa mga anak sa Israel, Tan-awa, si Jehova nagtawag pinaagi sa ngalan; kang Bezalee,...sa banay ni Juda; ug siya gipuno niya sa Espiritu sa Dios, sa kinaadman, sa salabutan, ug sa kaalam ug sa tanan nga nagkalainlain nga pagkabatid sa buhat....Ug Siya nagabutang sa sulod sa iyang kasingkasing aron siya makapanudlo, siya ug si Aholiab,...sa banay ni Dan. Sila gipuno Niya sa kinaadman sa kasingkasing, sa pagbuhat sa tanan nga buluhaton nga binadd, sa pagkamagkukulit ug sa pagkabadd nga magbubuhay, ug sa pagkamagboburda,...ug sa pagkamaghahabol; bisan kanila nga nanagbuhat sa bisan unsa nga binadd nga pagbuhat....Ug si Bezaleel ug si Aholiab magabuhat, ug ang tagsatagsa ka tawo nga maldnaadmanon sa kasingkasing, nga kaniya gibutang ni Jehova ang kinaadman ug salabutan.” Exodo 35:30-35; 36:1. Ang langitnong mga manolunda mitambulig sa mga magbubuhay nga pinili sa Dios sa Iyang kaugalingon.

Ang mga kaliwat mining maong mga magbubuhay sa kinadakan nakapanunod sa mga talanton nga gituga ngadto sa ilang mga kadgulangan. Sulod sa usa ka panahon kining mao nga mga tawo sa Juda ug sa Dan nagpabilin nga mapainubsanon ug dili hakog; apan sa inanay, hapit nga dili masabtan, milugak sila sa ilang pagkupot sa Dios ug sa ilang dnguha sa pagalagad Kaniya nga dili hinakog. Nangayo sila ug usbaw sa ilang mga suhol alang sa ilang mga kahago, tungod sa ilang labaw nga kabadd ingon nga mga magbubuhay diha sa pino nga mga arte. Sa ubang mga higayon, gitugot ang ilang hangyo, apan labaw sa kasagaran nakakita sila ug trabaho diha sa naglibot nga mga nasud. Sa dapit sa halangdon nga espiritu sa pagsakripisyo sa kaugalingon nga maoy nagpuno sa mga kasingkasing sa ilang dungganon nga mga kadgulangan, sila nagpatuyang diha sa usa ka espiritu sa pagkamasinahon, nagpanghakop alang sa dugang pa. Aron ang ilang hinakog nga mga tinguha matagbaw, ilang gigamit ang ilang kahanas nga hinatag sa Dios diha sa pagalagad sa pagano nga mga hari, ug gipahulaman ang ilang talanton alang sa paghingpit sa mga buhat nga nagpakaulaw sa ilang Magbubuhay.

Diha sa taliwala niining maong mga tawo si Salomon nangita ug usa ka pangulong magbubuhay nga maoy modumala sa pagtukod sa templo didto sa Bukid sa Moriah. Ang makuti nga mga butang,

diha sa pagsulat, mahitungod sa matagbahin sa balaan nga gam-balay ginapiyal ngadto sa hari; ug magapaabut unta siya sa Dios diha sa pagtoo alang sa nahalad nga mga katabang, ngadto kang kinsa igatuga unta ang linain nga kabatid alang sa pagbuhat uban sa katakbo sa buluhaton nga gikinahanglan. Apang nataligam-an kini nga higayon ni Salomon sa paggamit sa pagtoo diha sa Dios. Nangayo siya sa hari sa Tiro alang sa usa ka tawo nga “batid sa pagbuhat pinaagi sa bulawan, ug sa salapi, ug sa tumbaga, ug sa puthaw, ug sa purpura, ug sa mapula, ug sa azul, ug nga mahibalo sa paglilok sa tanang paagi sa mga lilokon, sa pakigkauban sa mga batid nga tawo...sa Juda ug sa Jerusalem.” 2 Cronicas 2:7.

Ang Feneciahanon nga hari ningtubag pinaagi sa pagpadala kang Hiram, “ang anak nga lalaki sa usa ka babaye sa mga anak nga babaye ni Dan; ug ang iyang amahan maoy usa ka tawo sa Tiro.” Bersikulo 14. Si Hiram maoy usa ka kaliwat, sa bahin sa iyang inahan, ni Aholiab, ngadto kang kinsa, sa mga ginatus na ka mga tuig kaniadto, gihatagan sa Dios sa linain nga kaalam alang sa pagtukod sa tabemakulo.

Sa ingon niini ang pangulo sa pundok sa mga magbubuhay ni Salomon nabutang ang usa ka tawo kinsang mga paningkamot wala maaghat sa usa ka dili-hinakog nga tinguha sa paghatag ug pagalagad ngadto sa Dios. Siya nagalagad sa dios mining kalibutana, ang mga bahandi. Ang mga taras sa iyang pagkatawo gidayandayanan sa mga prinsipyo sa pagkahakog.

Tungod sa iyang talagsaon nga kabatid, si Hiram misukot sa daku nga mga suhol. Sa hinayhinay ang sayop nga mga prinsipyo nga iyang gipangga gidawat sa iyang mga katabang. Samtang sila nagbuhat uban kaniya sa matag-adlaw, nahilig sila sa pagtandi sa ilang mga suhol, ug misugod sila sa pagkanawad-an sa panan-aw sa balaan nga kinaiya sa ilang buhat. Gibiyaan sila sa espiritu sa pagdumili sa kaugalingon, ug maoy mibanus ang espiritu sa pagkasinahan. Ang gisangputan mao ang pagsukot sa taas pa nga mga suhol, nga gitugot kanila.

Ang makadaut nga mga inpluwensya nga nakasulod ning kanap sa tanang mga sanga sa buluhaton sa Dios, ug ningkaylap nga gipangayo ug nadawat naghatag sa kadaghanan sa usa ka higayon sa pagpatuyang diha sa kaluho ug sa pag-usik-usik. Ang kabus gidaugdaug sa dato; hapit mawala ang espiritu sa pagsakripisyo

[61] sa kaugalingon. Diha sa halayo nga linugdangang epekto mining maong mga inpluwensya masubay ang usa sa punoang mga hinungdan sa makalilisang nga apostasya niya kinsa sa kaniadto giisip nga kauban sa labing maalam nga mga tawo.

Ang tataw nga kalainan tali sa espiritu ug sa mga katuyoan sa katawhan nga nagtukod sa tabemakulo sa kamingawan, ug kanila nga nagtukod sa templo ni Salomon, may leksyon nga halalum ug kahulogan. Ang pagpangita alang lamang sa kaugalingon nga maoy nagtimaan sa mga trabahante sa templo may katumbas karon diha sa pagkadalo nga nagapasuwabe sa kalibutan. Ang espiritu sa pagkasintahan, ang pagtinguha sa labing taas nga katungdanan ug sa kinatas-an nga suhol, maoy sagad karon. Ang andam sa pagalagad ug malipayon nga pagdumili sa kaugalingon sa mga magbubuhat kaniadto sa tabemakulo dili kanunay diha magkita. Apan mao lamang kini nga espiritu nga magpalihok sa mga sumosunod ni Jesus. Ang atong diosnon nga Agalon naghatag ug usa ka sumbanan kong unsaon sa Iyang mga tinun-an pagbuhat. Ngadto kanila nga Iyang giagda sa pagingon nga, “Sumonod kamo Kanako, ug himoon Ko kamong mga mangingisda ug tawo” (Mateo 4:19), wala Niya tanyagi sa piho nga salapi ingon nga usa ka ganti tungod sa ilang mga pagalagad. Sila papahaton uban Kaniya diha sa pagdumili sa kaugalingon ug sa pagsakripisyo.

Dili tungod sa suhol nga atong madawat nga kita magbudlay. Ang hinungdan nga magaagda kanato sa pagbuhat alang sa Dios wala niini ang susama sa espiritu sa pagpahimuot lamang sa kaugalingon. Ang dili hinakog nga paghalad ug ang usa ka espiritu sa pagsakripisyo mao kaniadto ug sa kanunay mao kini ang unang kinahanglanon sa hinangpunon nga pagalagad. Ginalaraw sa atong Ginoo ug Agalon nga walay usa ka tanud sa pagkahakogan ang mahabol ngadto sa hang buluhaton. Diha sa atong mga paningkamot atong pagadadon ang kaugdang ug ang kabatid, ang katakdo ug ang kaalam, nga gikinahanglan sa Dios sa kahingpitan sa mga magtutukod sa yutanon nga tabemakulo; apan diha sa tanan nato nga pagpangabudlay atong hinumduman nga ang labing daku nga mga talento o ang labing masilakon nga mga pagalagad pagadawaton lamang sa diha nga ang kaugalingon ibutang diha sa halaran, nga usa ka buhi, ug nagaut-ut nga halad.

Ang lain pa nga mga pagtipas gikan sa matarung nga mga prinsipyo nga sa katapusan nagdala sa pagkahulog sa han sa Israel mao ang iyang pagtugyan ngadto sa panulay sa pag-angkon sa himaya sa Iya lamang sa Dios.

[62]

Sukad sa adlaw nga gipiyalan si Salomon sa buhat sa pagtukod sa templo, ngadto sa panahon sa pagkahuman niini, ang iyang gipasalig nga tuyo mao ang “pagtukod sa usa ka balay alang sa ngalan ni Jehova, ang Dios sa Israel.” 2 Cronicas 6:7. Kining mao nga katuyoan hingpit nga giila sa atubangan sa natigum nga mga panon sa Israel diha sa higayon sa pagpahinungod sa templo. Diha sa iyang pagampo nag-ila ang han nga si Jehova nakaingon, “Ang Akong ngalan adto didto.” 1 Han 8:29.

Usa sa labing mahinuklogon nga mga bahin sa kang Salomon nga pagampo sa pagpahinungod mao ang iyang pangamuyo ngadto sa Dios alang sa mga duinoluong nga mahiabut gikan sa lagyo nga mga nasud aron sa pagtoon ug dugang mahitungod Kaniya kinsang kadungganan nakakaylap taliwala sa mga nasud. “Kay sila makadungog,” ang hari nangaliya, “sa Imong dakung ngalan, ug sa Imong gamhanang kamot, ug sa Imong dnuy-od nga bukton.” Alang sa tagsatagsa niining dumoluong nga mga magsisimba si Salomon naghangyo nga nagingon: “Mamati Ka,...ug buhata sumala sa tanang mga pagtawag sa lumalangyaw Kanim; aron ang tanang mga katawhan sa yuta manghibalo sa Imong ngalan, sa pagkahadlok Kanim ingon sa Imong katawhang Israel, ug nga sila manghibalo nga kining balay nga akong gitukod gitawag sa Imong ngalan.” Mga bersikulo 42, 43.

Diha sa pagkatapus sa tulomanon, gimaymayan ni Salomon ang Israel nga magdnumanon sila ug magmatinud-anon ngadto sa Dios, aron nga “ang tanang mga katawhan sa yuta manghibalo nga si Jehova, siya mao ang Dios, ug wala nay lain.” Bersikulo 60.

Ang Usa nga Daku pa kay kang Salomon mao ang naglaraw sa templo; ug didto nagtindog nga gipadayag ang kaalam ug ang himaya sa Dios. Kadtong wala makasinad niim nga kamatuoran sa dayag midayeg ug mipasidungog kang Salomon ingon nga arkitekto ug magtutukod; apang ang hari wala mag-angkon sa bisan unsa nga dungog alang sa paghunahuna ug sa pagtukod niini.

Mao usab ang baruganan niya sa diha nga ang rayna sa Sheba miabut aron sa pagduaw kang Salomon. Sa iyang pagkadungog

[63] mahitungod sa iyang kaalam ug mahitungod sa templo nga iyang narukod, siya naninguha “sa pagsulay kaniya sa mga malisud nga pangutana ug sa pagtan-aw sa linawas sa nabantug niyang mga buhat. Inatiman sa usa ka pundok sa mga kumokuyog sa mga sulogoon, ug uban sa mga kamelyo nga gikargahan sa “mga panakot, ug daghan uyamot nga bulawan, ug mga mahal nga bato,” mihimo siya sa taas nga panaw paingon ngadto sa Jerusalem. “Ug sa paghiabut niya kang Salomon, siya naldgsuld kaniya mahitungod sa tanan nga diha sa iyang kasingkasing.” Nakigsuld siya kaniya mahitungod sa mga misteryo sa kinaiyahan; ug gitudloan siya ni Salomon mahitungod sa Dios sa kinaiyahan, sa daku nga Magbubuhat, nga nagapuyo diha sa kinatas-an nga langit ug nagamando ibabaw sa tanan. “Ug gisuginlan siya ni Salomon sa tanan niyang pangutana; walay dmpigan nga bisan unsa gikan sa hari nga wala niya ikasugilon kaniya.” 1 Han 10:1-3; 2 Cronicas 9:1, 2.

“Sa nakita sa Reyna sa Seba ang tanang kaalam ni Salomon, ug ang balay nga iyang gitukod,...wala nay espiritu diha kaniya.” “Maoy usa ka matuod nga sugilon,” siya miila, “nga akong nadunggan sa akong kaugalingong yuta sa imong mga buhat, ug sa imong kaalam. Apan ako wala motuo sa mga pulong, hangtud nga ako mianhi, ug ang akong mga mata nakakita niini.” “ug, ania karon, ang katunga wala isugilon kanako; ang imong kaalam ug kauswagan minglabaw sa kabantug nga akong nadungog. Malipayon ang imong mga tawo, malipayon kining imong mga alagad nga nagtindog kanunay sa imong atubangan, ug nakadungog sa imong kaalam.” 1 Han 10:4-8; 2 Cronicas 9:3-6.

Sa panahon sa pagtapus sa iyang pagduaw, hingpit kaayo nga natudloan ni Salomon ang reyna mahitungod sa gigikanan sa iyang kaalam ug sa iyang kauswagan sa pagkaagi nga ang reyna napugos, sa dili pagtuboy sa tawhanon nga ahente, kondili sa pagtuwaw, “Bulahan si Jehova nga imong Dios, nga nalipay diha kanimo, sa pagbutang kanimo sa ibabaw sa trono sa Israel: tungod kay si Jehova nahigugma sa Israel sa walay katapusan, busa ikaw gihimo Niya nga hari aron sa pagbuhat sa hustisya ug sa pagkamatarung.” 1 Hari 10:9. Mao kini ang pagpasantup nga gilaraw sa Dios nga pagahimoon diha sa tanang mga katawhan. Ug sa diha nga “ang tanang mga hari sa yuta nanagpangita sa presensya ni Salomon, aron sa pagpamad sa iyang kaalam, nga gibutang sa Dios sa iyang kasingkasing” (2

Cronicas 9:23), sulod sa usa ka panahon nagpasidungog sa Dios pinaagi sa pagtudlo kanila nga may kataha ngadto sa Magbubuhat sa mga langit ug sa yuta, ang Man sa uniberso, ang Maalam sa Tanan. [64]

Kong nagpadayon pa unta si Salomon diha sa mapainubsanon sa hunahuna sa pagliso sa pagtagad sa mga tawo gikan sa iyang kaugalingon ngadto sa Usa nga naghatag kaniya sa kaalam ug mga bahandi ug dungog, pagkamatahum unta sa kasaysayan nga maiya! Apan bisan pa nga ang dagang sa tuga nagatala sa iyang mga birtud, kini usab nagasaksi nga madnumanon sa iyang pagkahulog. Ingon nga gituboy ngadto sa kinatas-an sa pagkabantugan ug gilibotan sa mga gasa sa bahandi, si Salomon nalipong ug nawad-an sa iyang panimbang, ug unya napukan. Ingon nga kanunay gituboy sa mga tawo sa kalibutan, sa katapusan wala na siya makahnno sa pagsukol sa mga ulog-ulog nga gitanyag kaniya. Ang kaalam nga gipiyal nganha kaniya aron unta iyang himayaon ang Maghahatag naghimo kaniya nga mapahitas-on. Sa katapusan iyang gitugotan ang mga tawo sa pagsuld mahitungod kaniya ingon nga usa nga labing angayan sa pagdayeg tungod sa dili matupngan nga katahum sa balay nga giplano ug gitukod alang sa pagpasidungog “sa ngalan m Jehova nga Dios sa Israel.”

Sa ingon niini ang templo m Jehova nahibaloan sa tanang mga kanasuran ingon nga “templo ni Salomon.” Ang tawohanon nga ahensya nag-angkon alang sa iyang kaugalingon sa himaya nga Iya sa Usa “nga labi pang hataas kay sa kinatas-an.” Ecclesiastes 5:8. Bisan hangtud karon ang templo nga mahitungod niini nagpahayag si Salomon nga nagingon, “Kining balaya nga akong gitukod gihinganlan tungod sa Imong ngalan” (2 Cronicas 6:33), ginatawag sa labing sagad, dili ingon nga templo m Jehova, kondili ingon nga “templo ni Salomon.”

Ang tawo dili makapakita ug labaw pa ka maluyahon kay sa pagtugot sa mga tawo sa pagpahinungod nganha kaniya sa dungog tungod sa mga gasa nga gituga sa Langit. Ang tinuod nga Cnstonhanon magahimo sa Dios nga una ug ang katapusan ug ang labing maayo diha sa tanang mga butang. Walay ambisyoso nga mga katuyoan nga makabugnaw sa iyang gugma alang sa Dios; sa maka-nunayon, ug sa matubayon, iyang pagahimoon nga ang kadungganan mosangput ngadto sa iyang Amahan nga langitnon. Sa diha nga kita madnumanon sa pagtuboy sa ngalan sa Dios ang atong mga

[65] kahiligan mailalum sa diosnon nga pagdumala, ug kita makahimo sa pagpauswag sa espirituhanon ug sa salabutanon nga gahum.

Si Jesus, ang diosnon nga Agalon, walay hunong nga nagbayaw sa ngalan sa Iyang langitnon nga Amahan. Iyang gitudloan ang Iyang mga tinun-an sa pagampo, “Amahan namo nga anaa sa langit, pagabalaanon unta ang Imong ngalan.” Mateo 6:9. Ug wala sila pakalimuta sa pag-ila nga magaingon, “Imo ang...himaya.” Bersikulo 13. Mabinantavon kaayo ang dakung Mag-aayo sa pagliso sa pagtagad gikan sa Iyang Kaugalingon ngadto sa Tuburan sa Iyang gahum, nga ang nahibulong nga pundok sa katawhan, “sa ilang pagkakita sa mga amang nga nakasuld na, ang mga kimay nga nangaayo na, ang mga bakol nakalakaw na, ug ang mga buta nakakita na,” wala nila himayaa Siya, kondili “ilang gidalayeg ang Dios sa Israel.” Mateo 15:31. Diha sa kahibulongan nga pagampo ni Cristo sa dayon na Niya nga gilansang sa krus, Siya nagpahayag nga nagingon, “Dinhi sa yuta gipasidunggan Ko Ikaw.” “Himayaa ang Imong Anak,” Siya nangamuyo, “aron ang Imong Anak makahimaya Kanimo.” “O Amahan nga matarung, ang kalibutan wala makaila Kanimo: apan Ako nakaila Kanimo, ug kini sila nakaila nga Ikaw mao ang nagpadala Kanako. Ug ang Imong ngalan Akong gipaila kanila, ug kini iga-paila ko pa kanila: aron ang gugma nga Imong ginahuptan sa Imong paghigugma Kanako; maanaa kanila, ug Ako maanaa kanila.” Juan 17:1,4,25,26.

“Mao kini ang gungon ni Jehova, Ayaw pagpahimayaa ang tawong manggialamon sa ivang kaalam, ni pagpahimayaon ang tawong kusganon sa iyang kusog, ayaw pagpahimayaa ang tawong adunahan sa iyang mga bahandi: apan pahimayaa siya nga nagahimaya niini, nga siya nakasabut ug nakaila Kanako, nga Ako mao si Jehova nga nagahatag sa mahigugmaong-kalolot, sa husdsya ug sa pagkamatarung, dinhi sa yuta: kay mining mga butanga Ako nahimuot, nagingon si Jehova.” Jeremias 9:23, 24.

“Pagadayegon ko ang ngalan sa Dios,...

Ug pagapadakuon Siya uban sa pagpasalamat.”

“Takus Ikaw, Oh among Ginoo ug Dios, sa pagdawat sa himaya ug dungog ug gahum.”

“Pagadayegon ko Ikaw, Oh Ginoo nga Dios ko, uban sa bug-os ko nga kasingkasing:

Ug pagahimayaon ko ang Imong ngalan sa walay katapusan.” [66]

“Oh, padakuon ninnyo si Jehova uban kanako, Ug usahan ta ang pagbayaw sa Iyang ngalan.”

Salmo 69:30; Pinadayag 4:11;

Salmo 86:12; 34:3.

Ang pagpasulod sa mga prinsipyo nga nagapahalayo gikan sa usa ka espiritu sa pagsakripisyo ug nagahilig ngadto sa paghimaya sa kaugalingon, giubanan sa lain pa nga hilabihan nga pagtuis sa diosnon nga piano alang sa Israel. Gilaraw sa Dios nga ang Iyang katawhan mahimo nga kahayag sa kalibutan. Gikan kanila mag-agula ang himaya sa Iyang kasugoan sumala sa madayag diha sa pagginawi sa kinabuhi. Alang sa pagpatuman sa Iyang laraw, Iyang gipahigayon nga ang pinili nga nasud mag-okupar sa usa ka dapit nga maayo taliwala sa mga nasud sa yuta.

Sa mga adlaw ni Salomon ang gingharian sa Israel ningsangkad gikan sa Hamath diha sa amihanan ngadto sa Egipto sa habagatan, ug gikan sa Dagat sa Mediteranyo ngadto sa suba sa Eufrates. Latas mining maong teritoryo nagaagi ang daghang natural nga dagkung mga dalan sa patigayon sa kalibutan, ug nagaagi niini ang mga panon sa katawhan ngadto-nganhi gikan sa lagyo nga mga dapit. Sa ingon niini nahatagan si Salomon ug ang iyang katawhan sa higayon sa pagpadayag ngadto sa mga tawo sa tanang mga nasud sa taras sa Hari sa mga hari, ug sa pagtudlo kanila sa pagkataha ug sa pagsugot Kaniya. Kining mao nga kahibalo kinahanglan ipahatag ngadto sa tibuok nga kalibutan. Pinaagi sa pagtulun-an sa sakripisyo nga mga halad, si Cristo mao ang ipatuboy sa atubangan sa mga nasud, aron ang tanan nga may gusto mabuhi.

Sa gibutang siya diha sa ulohan sa usa ka nasud nga gipahiluna ingon nga usa ka iwag nga kahayag ngadto sa nagalibut nga mga nasud, gigamit unta ni Salomon ang iyang hinatag sa Dios nga kaalam ug gahum sa pag-inpluwensya diha sa pag-organisar ug sa

[67] pagmando sa usa ka dakung kalihokan alang sa pagbanwag kanila nga mga walay alamag mahitungod sa Dios ug sa Iyang kamatuoran. Sa ingon niini ang mga panon sa katawhan madaug unta ngadto sa pagsugot sa diosnon nga mga sugo, mapanalipdan unta ang Israel gikan sa mga kadaotan nga gikinabuhi sa mga pagano, ug ang Ginoo sa himaya mapasidunggan unta pagayo. Apan si Salomon nawad-an sa pananaw mining hataas nga katuyoan. Siya napakyas sa paggamit sa iyang matahum nga mga kahigayonan alang sa pagbanwag kanila nga kanunay nga nagaagi sa iyang teritoryo o nagapabilin diha sa dagkung mga siyudad.

Ang misyonero nga espiritu nga gitanum sa Dios diha sa kasingkasing ni Salomon ug diha sa mga kasingkasing sa tanang tinuod nga mga Israelihanon gipulihan sa usa ka espiritu sa pag-negosyo. Ang mga higayon nga nahimo pinaagi sa paghibalagay sa daghang mga nasud gigamit alang sa personal nga pagpadaku. Nankingamot si Salomon sa paglig-on sa iyang polidkanhon nga kahimtang pinaagi sa pagtukod ug mga daklungsod nga kinotaan diha sa mga agianan sa mga padgayon. Iyang gitukod ang Geser, duul sa Jopa nga anaa sa dalan nga nagdugtong sa Egipto ug Siria; sa Bet-horon ngadto sa kasadpang bahin sa Jerusalem, nga nagamando sa mga agianan sa dakung dalan gikan sa kinapusoran sa Judea ngadto sa Gezer ug sa baybayon sa dagat; sa Megido, nga anaa sa dapit sa dalan sa caravan gikan sa Damasco ngadto sa Egipto, ug gikan sa Jerusalem ngadto sa amihanan; ug sa “Tadmor diha sa kamingawan” (2 Cronicas 8:4), subay sa ruta sa mga caravan gikan sa silangan. Kining tanan nga mga daklungsod gikotaan pagayo. Ang mga bintaha sa negosyo sa usa ka tindahan diha sa ulohan sa Dagat nga Mapula gihimo pinaagi sa pagbuhat sa “usa ka panon sa mga sakayan sa Ezion-geber,...sa baybayon sa Dagat nga Mapula sa yuta sa Edom.” Ang nabansay nga mga sakayanon nga gikan sa Tiro, “uban sa mga alagad ni Salomon,” maoy nagdumala niining maong mga sakayan sa mga panaw “ngadto sa Ophir, ug nakadala gikan didto sa bulawan,” ug “daghan kaayong mga kahoy nga almug, ug mga mahal nga bato.” Bersikulo 18; 1 Hari 9:26, 28; 10:11.

Ang abut sa hari nga mga buhis ug sa daghan niyang mga sakop ningtubo sa hilabihan, apan sa unsa nga gasto! Tungod sa pagka-maibugon ug sa pagkahiktin sa panglantaw nila nga gipiyalan sa mga orakulo sa Dios, ang dili maisip nga mga katawhan nga nagpanon sa

mga dagkung dalan sa panaw napasagdan nga nagpabilin nga walay hingkabangkaagan mahitungod ni Jehova.

Sa makapahinulong nga kalainan nga paagi nga gisunod ni Salomon mao ang paagi nga gisunod ni Cristo sa dinhi pa Siya sa yuta. Ang Manluluwas, bisan nagabaton sa “tanang gahum”, wala gayud magamit niini nga gahum alang sa pagpalabaw sa Iyang kaugalingon. Walay damgo mahitungod sa yutan-on nga kadaugan, o mahitungod sa kalibutanon nga pagkadaku, ang nakadaot sa kahingpitan sa Iyang pagalagad alang sa katawhan. “Ang mga milo adunay kalobluban, ug ang mga langgam sa kalangitan adunay kabatugan,” Siya miingon; “apan ang Anak sa tawo walay dapit nga kapahulayan sa Iyang ulo.” Mateo 8:20. Sila nga, agig tubag sa pagtawag sa takna, nakasulod sa pagalagad sa Pangulong Magbubuhat, maayo nga magtuon sa Iyang mga paagi. Iyang gipahimuslan ang mga kahigayonan nga makaplagan diha sa daplin sa dagkung mga agianan sa panaw.

[68]

Diha sa mga pagpahamudlay sa Iyang mga panaw ngadto ug nganhi, nagpuyo si Jesus sa Capernaum, nga sa ulahi natawag nga “Iyang kaugalingong lungsod.” Mateo 9:1. Ingon nga nahimutang diha sa dakung dalan gikan sa Damasco ngadto sa Jerusalem ug sa Egipto ug ngadto sa Dagat sa Mediteranyo, kini mihaum nga nahimong sentro sa buluhaton sa Manluluwas. Ang katawhan sa daghang mga kayutaan diha mag-agi mining siyudara o nagpabilin alang sa pagpahulay. Dinhi nahinagbo ni Jesus ang mga tawo sa tanang mga nasud ug tanang mga kahimtang, ug sa ingon niini ang Iyang mga leksyon nadala ngadto sa ubang mga nasud ug ngadto sa daghang mga panimalay. Pinaagi niini napukaw ang kasibut sa mga tagna nga nagpundng ngadto sa Mesias, ang pagtagad napatunong ngadto sa Manluluwas, ug ang Iyang misyon nadala sa atubangan sa kalibutan.

[69]

Niining atong kaadlawan ang mga kahigayonan nga makahibalag sa mga lalaki ug sa mga babaye sa tanang mga matang ug sa daghang mga nasud labing daku pa kay sa mga adlaw sa Israel. Ang mga agianan sa panaw nagakadaghan sa libo ka libo ka pilo.

Sama ni Cristo, ang mga mensahero sa Labing Hataas Uyamot karon kinahanglan magpahimutang sa ilang dapit mining dagkung mga agianan, diin ilang mahibalag ang magaagi nga mga katawhan gikan sa tanang mga bahin sa kalibutan. Sama Kaniya, nga nagatago sa kaugalingon diha sa Dios, sila magapugas sa binhi sa maayong

balita, nga magapresentar sa atubangan sa uban sa bililhong mga kamatuoran sa Balaan nga Kasulatan nga mogamut ug lalum diha sa hunahuna ug sa kasingkasing, ug mogitib ngadto sa kinabuhi nga walay katapusan.

Solemm ang mga leksyon sa kapakyasan sa Israel sulod sa mga tuig sa diha nga ang hari ug ang katawhan ningliso gikan sa hataas nga katuyoan nga sila gitawag sa pagtuman. Sa diin sila mga maluya, bisan ngadto sa kahimtang sa kapakyasan, ang Israel sa Dios karon, nga mao ang mga tinugyanan sa langit nga maoy gisakop sa tinuod nga iglesya ni Cristo, kinahanglan magmakusganon; kay diha kanila nabalhin ang buluhaton sa pagtapus sa buhat nga natugyan ngadto sa tawo, ug sa pagpasulod sa adlaw alang sa paghatag sa katapusang mga gand. Apan ang sama nga mga inpluwensya nga nagpasuwabe batok sa Israel sa si Salomon pa ang naghari sa pagahibalagon pa gihapon. Ang mga kusog sa kaaway sa tanang pagkamatarung sa malig-on gipasalipdan; sa gahum lamang sa Dios nga ang kadaugan makab-ot. Ang kasamok nga ania sa atong atubangan nagatawag alang sa pagbansay sa usa ka espiritu sa pagdumili-sa-kaugalingon, alang sa dili pagsalig sa kaugalingon, ug alang sa pagsalig lamang sa Dios, alang sa maalamon nga paggamit sa matag-higayon sa pagluwas sa mga kalag. Ang panalangin sa Ginoo anaa sa Iyang iglesya samtang sila magapadayon sa unahan nga nagkahiusa, nga magapadayag ngadto sa usa ka kalibutan nga nagligdas sa kangitngitan sa kasaypanan, sa katahum sa kabalaan ingon sa gipaila diha sa usa ka Cristohanon nga espiritu sa pagsakripisyo-sa-kaugalingon, diha sa usa ka pagbayaw sa diosnon inay sa tawhanon, ug diha sa mahigugmaon ug dili kapoyan nga pagalagad alang kanila nga nagkinahanglan pagayo sa mga panalangin sa maayong balita.

[70]

Kapitulo 5—Ang Paghinulsol ni Salomon

Makaduha sulod sa paghari ni Salomon ang Ginoo nagpakita nganha kaniya uban sa mga pulong sa pag-uyon ug sa pagtam-bag— diha sa panan-awon sa kagabhion didto sa Gabaon, sa diha nga ang saad alang sa kaalam, sa mga bahandi, ug sa kadungganan giubanan sa usa ka maymay sa pagpabilin nga mapainubsanon ug masinugtanon; ug sa tapus sa pagpahinungod sa templo, sa diha nga sa makausa pa si Jehova nagtambag kaniya sa pagkamatinu-manon. Tin-aw ang mga maymay, ug kahibuJongan ang mga saad nga gihatag ngadto ni Salomon; apan mahitungod kaniya nga diha sa mga higayon, sa taras, ug sa kinabuhi nga daw takus kaayo sa pagpakabana sa mando ug sa pagsugat sa gipaabut sa Langit, natala nga nagingon: “Wala niya bantaye ang gisugo ni Jehova.” “Ang iyang kasingkasing naliso gikan kang Jehova, ang Dios sa Israel, nga nagpakita kaniya sa makaduha, ug nagsugo kaniya mahitungod mining butanga, nga siya dili magsunod sa laing mga dios.” 1 Hari 11:9, 10. Ug hilabihan ka hingpit sa iyang pagtalikod, hilabihan ka magahi sa iyang kasingkasing diha sa paglapas, nga ang iyang kaso daw hapit mawalay paglaum. [71]

Gikan sa kalipay sa diosnon nga pagpakig-ambitay, si Salomon miliso ngadto sa pagpangita ug katagbawan diha sa mga kalipayan sa pagbati. Mahitungod niini nga eksperensya siya nagaingon:

“Nagabuhat ako alang kanako ug dagku nga mga buluhaton; nagtukod ako alang kanako ug mga balay; nagtanum ako alang kanako ug mga kaparrasan: Nagbuhat ako alang kanako ug mga tanaman ug mga prutasan,...mipalit ako ug mga sulogoong lalaki ug mga sulogoong babaye,...nagtigum usab ako alang kanako ug salapi ug bulawan, ug ang bahandi sa mga hari ug sa mga lalawigan; nagbaton ako alang kanako ug mga lalaki nga mag-aawit ug mga babaye nga mag-aawit, ug mga kalipayan sa mga anak nga lalaki sa mga tawo, mga tulonggon, ug kadtong tanan sa nagkalainlain nga panagway. Busa midaku ako, ug mitubo labaw sa tanang nanghiuna kanako didto sa Jerusalem.... [72]

“Ug bisan unsa nga gitinguha sa akong mga mata ako wala magdumili niini; wala nako punggi ang akong kasingkasing sa bisan unsa nga kalipay; kay ang akong kasingkasing nagakalipay tungod sa tanan nakong buhat...unya gitan-aw ko ang tanan nga mga buhat nga nahimo sa akong mga kamot, ug sa buhat nga akong nabudlayan sa pagbuhat: ug ania karon, ang tanan kakawangan ug mao ang paghakop ug hangin, ug wala may makuha ilalum sa adlaw.

“Ug ako milingi aron sa pagtan-aw sa kaalam, ug sa kaboangan, ug sa tinunto: kay unsa man ang mahimo sa tawo nga magasunod sa hari? bisan pa kadtong mahimo kanhi.... Gidumtan ko ang kinabuhi.... Oo, gidumtan ko ang tanan nakong buhat nga akong nahimo ilalum sa adlaw.” Ecclesiastes 2:4-18.

Pinaagi sa iyang kaugalingong mapait nga eksperensya, nakat-onan ni Salomon ang kawalad-on sa usa ka kinabuhi nga nagapangita diha sa yutan-ong mga butang sa labing inaayo niini. Gitukod niya ang mga halaran ngadto sa pagano nga mga dios, aron lamang sa pagkaton kong unsa ka kawang sa ilang saad sa pagpahulay sa espiritu. Ang mangiub ug mahasolon-sa-kalag nga mga hunahuna ang nagsamok kaniya sa gabii ug sa adlaw. Alang kaniya wala nay bisan unsa nga kalipay sa kinabuhi o kalinaw sa hunahuna, ug ang kaugmaon nangitngitan sa walay paglaum.

Apan bisan pa niini wala siya biyai ni Jehova. Pinaagi sa pagbadlong ug pinaagi sa mapig-ot nga mga paghukom, Siya naninguha sa pagpukaw sa hari ngadto sa pag-ila sa pagkamakasala sa iyang dalan. Iyang gikuha ang Iyang mapanalipdanon nga pag-amuma ug gitugotan ang mga kaaway sa paghasol ug sa pagpaluya sa gingharian. “Ug si Jehova nagpatindog sa usa ka kaaway kang Salomon, si Adad, ang Edomhanon.... Ug ang Dios nagpadndog sa laing kaaway niya, si Rezon,...kapitan sa usa ka panong sundalo,” nga “gingil-aran sa Israel, ug naghari sa Siria. Ug si Jeroboam,...usa ka sulogoon ni Salomon,” “usa ka gamhanang tawo sa kaisug,” “siya usab mipataas sa iyang kamot batok sa hari.” 1 Han 11:14-28.

Sa katapusan gihatud ni Jehova ngadto kang Salomon pinaagi sa usa ka manalagna ang makapakugang nga mensahe nga nagaingon: ” I ungod kay kini imong nabuhat, ug ikaw wala makatuman sa Akong tugon, ug sa Akong kabalaoran nga Akong ginasugo kanimo, sa pagkatinuod gision Ko ang gingharian gikan kanimo ug ihatag

kana himoon, tungod lamang kang David nga imong amahan: apan gision Ko kini gikan sa kamot sa imong anak.” Mga Bersikulo 11, 12.

Sa nahigmata nga daw gikan sa usa ka damgo niini nga hukom nga gipakanaug batok kaniya ug sa iyang balay, nakita ni Salomon uban sa nahigmata niya nga tanlag ang iyang binuang diha sa tinuod nga kahayag niini. Sa napanton diha sa espiritu, uban sa hunahuna ug lawas nga nakuhaan ug umoy, miliso siya nga naluya ug giuhaw gikan sa gubaon nga mga atabay sa yuta, aron sa pag-inom sa makausa pa diha sa tuburan sa kinabuhi. Alang kaniya, sa katapusan ang disiplina sa pag-antus nakahimo sa buluhaton mini. Dugay na siya nga gihadol sa kahadlok sa hingpit nga kalaglagaan tungod sa wala niya pagliso gikan sa kabuangan; apan karon iyang nasabtan diha sa mensahe nga gihatag kaniya ang usa ka gihay sa paglaum. Ang Dios wala maglugtab kaniya sa tininuod, apan nagtindog nga andam sa pagluwas kaniya gikan sa usa ka kaulipnan nga labaw pa ka bangis kay sa lubnganan, ug gikan mini siya walay gahum sa paglingkawas sa iyang kaugalingon.

Diha sa pagkamapasalamaton giila ni Salomon ang gahum ug ang mahigugmaong-kalolot sa Usa nga “labaw pang hataas kay sa kinatasan” (Ecclesiastes 5:8); diha sa pagkamahinulsolon misugod siya sa pagsubay pag-usab sa iyang mga lakang paingon sa tinuboy nga patag sa kaputli ug sa kabalaan diin siya nahulog kaniadto. Siya dili gayud makalaum sa paglikay sa makalumpag nga mga sangputanan sa sala, dili gayud siya makapalingkawas sa iyang hunahuna gikan sa tanang paghinumdum sa giagian niyang pagpatuyang sa kaugalingon, apan maningkamot siya sa pagtambag sa uban sa dili pagsunod sa kabuangan. Sa mapainubsanon siya nagsugid sa kasaypanan sa iyang mga dalan ug gipatugbaw ang iyang tingog sa pagpasidaan kay dngali unya ang uban mangawala nga dili na mabakwi tungod sa mga inpluwensya alang sa daotan nga iyang napasiugdahan.

Ang tinuod nga mahinulsolon dili magabutang sa iyang daang mga sala gikan sa iyang paghinumdum. Sa diha nga siya nakabaton na ug kalinaw, siya dili motubo nga walay pagtagad bahin sa mga sayop nga iyang nahimo. Maghunahuna siya kanila nga nadaldal ngadto sa kadaotan tungod sa iyang giagian, ug maningkamot siya sa pagdala kanila balik ngadto sa tinuod nga dalan. Sa magadugang

[74] ang kahayag nga iyang gisudlan, magadugang ang kakusog sa iyang tinguha sa pagpahimutang sa mga tiil sa uban diha sa matarung nga agianan. Wala siya magtabontabon sa iyang nahisalaag nga giagian, nga magapagaan sa iyang sayop, apan iyang ginaukab ang timailhan sa katalagman, aron ang uban mapasidan-an.

Giila ni Salomon nga “ang kasingkasing sa mga anak nga lalaki sa mga tawo napuno sa kadaotan, ug ang kabuang mao ang anaa sa ilang kasingkasing.” Ecclesiastes 9:3. Ug mipahayag na man siya nga nagingon, “Tungod kay ang hukom batok sa buhat nga daotan wala man tumana sa dihadiha, busa ang kasingkasing sa mga anak nga lalaki sa mga tawo nangahas aron sa pagbuhat ug daotan. Bisan pa ang makasasala nagbuhat ug daotan sa makagatus, ug nagapalugway sa iyang mga adlaw, apan sa pagkadnuod ako nasayud nga maayo kana kanila nga nahadlok sa Dios, nga nahadlok sa Iyang atubangan: apan dili mahitabo nga maayo kana sa daotan, ni pagalugwayan niya ang iyang mga adlaw, nga ingon sa usa ka anino; tungod kay siya dili mahadlok sa atubangan sa Dios.” Ecclesiastes 8:11-13.

[75] Pinaagi sa espiritu sa pagtuga gitala sa hari alang sa sunod nga mga kaliwatan ang kasaysayan sa iyang nausikan nga mga katuigan uban sa ilang mga leksyon sa pagpasidaan. Ug sa ingon niini, bisan pa nga ang binhi nga iyang natisok naani sa iyang katawhan diha sa pangani sa kadaotan, ang iyang buhat sa kinabuhi wala sa hingpit mawala. Uban sa kaaghop ug sa pagpaubos si Salomon sa ulahi niyang mga katuigan “gitudloan pa gayud niya ang katawhan sa kahibalo; oo, siya naghinuktuk ug nangita ug nagahan-ay sa daghanan nga mga sanglitanan. Ang Magwawali nangita ug mga pulong nga matarung, ug kadtong gisulat sa pagkamatarung, bisan pa ang mga pulong sa kamatuoran.” “Ang mga pulong sa maalam ingon sa mga suvak; ug maingon sa mga lansang nga maayo nga pagkataruk ang mga pulong sa mga pangulo sa mga katilingban, nga gihatag gikan sa usa ka magbalantay sa mga karnero. Ug labut pa anak ko nga lalaki, magpatambag ka.” Ecclesiastes 12:9-12.

“Kini mao ang katapusan sa butang,” siya misulat: “Kahadloki ang Dios, ug bantaye ang Iyang mga sugo: kay kini mao ang tibuok nga Latungdanan sa tawo. Kay pagadad-on sa Dios ang tagsatagsa ka buhat ngadto sa paghukom uban ang tagsatagsa ka tinago nga

butang, bisan ang maayo, o bisan ang daotan.” Mga Bersikulo 13, 14.

Ang ulahing mga sinulat ni Salomon nagpadayag nga sa iyang naamgohan ang dugang pa nga pagkadaotan sa iyang giagian, siya naghatag ug linain nga pagtagad sa pagpasidaan sa mga batan-on batok sa pagkahulog ngadto sa mga kasaypanan nga nagdaldal kaniya sa pag-usik-usik sa pinili nga mga gasa sa Langit alang sa hinungdan. Uban sa kasubo ug sa kaulaw nagsugid siya nga diha sa unang mga katuigan sa iyang pagkalalaki, sa diha nga iya untang makaplagan ang Dios nga iyang kalipay, iyang panabang, iyang kinabuhi, siya milingiw gikan sa kahayag sa Langit ug sa kaalam sa Dios, ug gibutang ang pagdiwata puli sa pagsimba ni Jehova. Ug karon, sa nakakat-on siya pinaagi sa makasusubo nga eksperensya sa binuang sa mao nga kinabuhi, ang iyang gipangandoy nga tinguha mao ang pagluwas sa uban gikan sa pagsulod ngadto sa inapait nga eksperensya nga iyang giagian.

Uban sa mahinuklogon nga pagbati siya nagsulat mahitungod sa mga katungod ug sa mga kaakohan sa atubangan sa mga batan-on diha sa pagalagad sa Dios:

“Sa pagkamatuod ang kahayag matam-is, ug makapahimuot nga butang alang sa mga mata ang pagtan-aw sa adlaw: oo, kong ang tawo magapuyo sa daghanan nga mga tuig, tugoti nga magalipay siya diha kanilang tanan; apan pahinumduma siya sa mga adlaw sa kangitngitan, kay magadaghan man sila. Ang tanan nga moabut kakawangan man. Paglipay, O batan-on nga lalaki sa imong pagkabatan-on; ug tugoti nga ang imong kasingkasing magapadasig kanimo sa mga adlaw sa imong pagkabatan-on, ug sa panan-aw sa imong mga mata: apan hibaloan mo nga tungod mining tanan nga mga butanga ang Dios magadala kanimo ngadto sa paghukom. Busa kuhaa ang kasubo gikan sa imong kasingkasing, ug ipahilayo ang kadaotan gikan sa imong unod: kay ang mga adlaw sa pagkabata ug sa pagkabatan-on mga kakawangan man.” Ecclesiastes 11:7-10.

[76]

“Hinumdumi usab ang imong Magbubuhay sa imong pagkabatan-on,
 Sa dili pa moabut ang daotan nga mga adlaw,
 Ug sa magasingabut ang mga tuig,
 Sa diha nga ikaw magaingon, Ako walay kalipay kanila;

“Sa dili pa ang adlaw,
 O ang kahayag,
 O ang bulan,
 O ang mga bitoon,
 Pagangitngitan,
 Ni ang mga dag-um mobalik sa tapus sa ulan:

“Sa adlaw nga ang mga magbalantay sa balay mangurog,
 Ug ang mga tawong kusgan managyukbo sa ilang kaugalin-
 gon,
 Ug ang mga manggagaling mohunong tungod kay sila diyutay
 lamang,
 Ug kadtong manambo sa tamboanan pagangitngitan,
 Ug ang mga pultahan pagatak-umon diha sa kadalanan,

“Sa diha nga ang dinahunog sa paggaling mahinay,
 Ug adunay monangon tungod sa tingog sa langgam,
 Ug ang tanang mga anak nga babaye sa honi pagapaubson;

“Oo, sila mangahadlok niadtong hataas,
 Ug ang kalisang moanha sa dalan,

 “Ug ang kahoy nga almendro mamulak,
 Ug ang dulong mahimo nga usa ka lulan,
 Ug ang tinguha mawagtang:

 Tungod kay ang tawo moadto man padulong sa iyang pinuy-
 anan,
 Ug ang mga managbangutan magasuroysuroy sa kadalanan:

[77] “O sa dili pa mabugto ang pisi nga salapi,
 O sa dili pa mabuak ang bulawan nga panaksan,
 O mabuak ang banga didto sa tubod,
 O madugmok ang ligid didto sa atabay.

 “Unya ang abug mobalik nganhi sa yuta
 ingon sa kaniadto:

Ug ang espiritu mobalik ngadto sa Dios
Nga maoy naghatag niini.”

Ecclesiastes 12:1-7.

Ang kinabuhi ni Salomon puno sa pasidaan dili lamang ngadto sa mga batan-on, kondili ngadto kanila nga hingkod na sa panuigon, ug ngadto kanila nga nagalugsong na sa bungtod sa kinabuhi ug nagaatubang sa adlaw nga nagasalop. Atong makita ug madungog ang pagsarasay sa mga batan-on, ang mga batan-on nagaduhaduha tali sa matarung ug sa sayop, ug ang sulog sa daotan nga mga pagbati namatud-an nga kusgan ra alang kanila. Diha kanila nga hingkod na sa katuigan, wala kita magpaabut mining pagsarasay ug ang pagkadili madnumanon; nagpaabut kami nga natukod ang taras ug nalig-on paggamut ang mga prinsipyo. Apan lam dili kanunay nga mao. Sa diha nga si Salomon magbaton unta sa taras nga ingon ka kusgan sa tugas, nahulog siya gikan sa iyang pagkamalig-on ilalum sa gahum sa panulay. Sa diha nga ang iyang kusog mao unta ang labing dili matarug, siya nakaplagan nga mao ang labing maluya.

Gikan sa maong mga pananglitan makakat-on unta kita nga diha lamang sa pagtukaw ug sa pagampo ang kahilwasan alang sa mga batan-on ug sa mga hamtong. Ang kasigurohan wala diha sa hataas nga katungdanan ug sa dagku nga mga katungod. Ang usa mahimo nga sulod sa daghang mga tuig nakapahimulos sa usa ka dnuod nga Cristohanon nga eksperensya, apan bukas gihapon siya sa mga ataki ni Satanas. Diha sa gubat sa sulod nga sala ug sa panulay sa gawas, bisan ang maalam ug gamhanan nga Salomon nabuntog. Ang iyang pagkapakyas magatudlo kanato nga, bisan unsa ang salabutanon nga mga klase sa usa ka tawo, ug bisan unsa ka madnumanon siya nga nagalagad sa Dios kanhi, siya dili gayud makasalig sa iyang kaugalingon nga kaalam ug kabuotan.

Diha sa tagsatagsa ka kaliwatan ug diha sa tagsatagsa ka yuta ang matuod nga patukoranan ug sumbanan alang sa pagtukod sa taras mao sa gihapon. Ang diosnon nga kasugoan nga nagingon, “Higugmaa ang Ginoo nga imong Dios sa tibuok mong kasingkas-ing,...ug ang imong silingan sama sa imong kaugalingon,” ang daku nga prinsipyo nga gipaila diha sa taras ug sa kinabuhi sa atong Man-luluwas, mao lamang ang siguro nga patukoranan ug mao lamang ang siguro nga giya. Lukas 10:27. “Ang kaalam ug ang kahibalo

mao ang kalig-on sa imong mga panahon, ug kusog sa kaluwasan,” ang kaalam ug kahibalo nga ikahatag lamang sa pulong sa Dios. Isaias 33:6.

Ingon ka tinuod karon sama sa diha nga ang mga pulong gibungat ngadto sa Israel mahitungod sa pagkamasinugtanon ngadto sa Iyang mga sugo: “Kini mao ang inyong kinaadman ug salabutan sa mga mata sa katawhan.” Deuteronomio 4:6. Ania dinhi ang kasigurohan lamang alang sa tinagsatagsa nga pagkabuotan, alang sa kaputli sa puloy-anan, sa kaayohan sa katilingban, o sa kalig-on sa nasud. Taliwala sa tanang mga suliran ug mga katalagman ug sa nagakasumpaki nga mga pangangkon sa kinabuhi, ang usa nga lawas ug sigurado nga lagda mao ang pagbuhat sa ginasulti sa Dios. “Ang mga sugo ni Jehova matul-id,” ug “siya nga nagabuhat mining mga butanga dili gayud matarug.” Salmo 19:8; 15:5.

Sila nga manumbaling sa pasidaan sa apostasiya ni Salomon maglikay sa unang pagduul niadtong mga sala nga maoy nakabuntog kaniya. Ang pagkamasinugtanon lamang sa mga gikinahanglan sa Langit maoy makapalikay sa tawo gikan sa apostasya. Gituga sa Dios diha sa tawo ang dagkung kahayag ug daghang mga panalangin; apan gawas kong kini nga kahayag ug kining mga panalangin gidawat, sila walay kasigurohan batok sa pagkamasupilon ug sa apostasya. Sa diha nga sila nga gituboy sa Dios nganha sa mga katungdanan nga hataas moliso gikan Kaniya ngadto sa tawhanon nga kahibalo, mahimong mangitngit ang ilang kahayag. Ang gipiyal nila nga mga kasarang mahimong usa ka lit-ag.

Hangtud nga matapus ang bugno, adunay mopahawa gikan sa Dios. Umolon ni Satanas ang mga kahigayonan nga gawas kong kita natipigan sa diosnon nga gahum, sila mopaluya sa mga salipdanan sa kalag nga hapit dili masabtan. Nagkinahanglan kita nga magpakisusi diha sa matag lakang, “Mao ba kini ang paagi sa Ginoo?” Samtang nagalungtad pa ang kinabuhi, nagakinahanglan nga pagabantayan ang mga pagbati ug ang mga kadasig uban sa katuyoan nga dili matarug. Walay usa ka gutlo nga kita makasiguro gawas kong atong isalig sa Dios, ang kinabuhi nga natago diha kang Cristo. Ang pagtukaw ug ang pagampo mao ang mga bantay sa kapudi.

Ang tanan nga buot mosulod sa siyudad sa Dios magasulod lahus sa ganghaan nga masigpit—pinaagi sa nagaagulo nga paningkamot; kay “dinhi niini walay bisan unsang mahugaw nga pasudlon.” Pina-

dayag 21:27. Apan walay usa sa nangahulog ang mawad-an sa paglaum. Ang tigulang na nga mga tawo, nga kaniadto gipasidunggan sa Dios, tingali nahugawan ang ilang mga kalag, ug gisakripisyo ang birtud diha sa halaran sa kailibgon sa unod; apan kong sila naghinulsol, ningbiya sa sala, ug mibalik ngadto sa Dios, aduna pay paglaum alang kanila. Siya nga nagapahayag, “Himoa ang pagkamaunongon Kanako bisan pa sa kamatayon, ug hatagan Ko ikaw sa purongpurong sa kinabuhi,” nagahatag usab sa imbitasyon nga nagaingon, “Pabiyai sa daotan ang iyang dalan, ug sa tawo nga dili matarung ang iyang mga hunahuna; ug pabalika siya kang Jehova, ug Siya maluoy kaniya; ug sa atong Dios, kay Siya mopasaylo sa madagayaon gayud.” Pinadavag 2:10; Isaias 55:7. Ginadumtan sa Dios ang sala, apan Siya nagahigugma sa makasasala. “Ayohon Ko ang ilang mga pagkasuki,” Siya nagpahayag; “sila higugmaon Ko sa walay bayad.” Oseas 14:4.

Tinuod ang paghinulsol ni Salomon; apan ang kadaut nga nahimo tungod sa iyang daotan nga binuhatan dili na mabalhin. Sulod sa iyang pagtalikod, diha sa iyang gingharian dihay nagpabilin nga nagmatinud-anon sa ilang pagkapiniyalan, nagpalungtad sa ilang kapudi ug pagkamatinumano. Apan daghan ang napahisalaag; ug ang mga puwersa sa daotan nga nagalihok tungod sa pagpasulod sa pagdiwata ug sa kalibutanon nga mga pagginawi dili masayon sa pagpugong sa mahinulsolon nga hari. Ang iyang inpluwensya alang sa maayo daku kaayo ang pagkaluya. Daghan ang nagduhaduha sa pagbutang ug hingpit nga pagsalig diha sa iyang pagkapangulo. Bisin pa nga ang hari nagsugid sa iyang sala ug nagsulat alang sa kaayohan sa sunod nga mga kaliwatan sa usa ka talaan mahitungod sa iyang kabuang ug sa iyang paghinulsol, wala gayud siya makalaum sa paglaglag sa hingpit sa daotan nga inpluwensya sa iyang sayop nga mga binuhatan. Ingon nga napaisug tungod sa iyang apostasiya, daghan ang nagpadayon sa paghimo ug daotan. Ug diha sa nagaunlod nga lakat sa daghang mga hari nga nagsunod kaniya masubay ang makasusubo nga inpluwensya sa dili husto nga paggamit sa iyang mga gahum nga hinatag sa Dios.

Diha sa kasakit sa mapait nga pagpamalandong mahitungod sa kadaotan sa iyang gibuhay, si Salomon napugos sa pagpahayag nga nagingon, “Ang kaalam labi pang maayo kay sa hinagiban sa gubat; apan ang usa ka makasasala nagalaglag ug daghanan nga maayo.”

“Adunay usa ka daotan nga akong nakita ilalum sa adlaw, nga daw ingon sa usa ka sayop nga nagagikan sa punoan: ang kabuang ginapahimutang sa dagkung mga kahitas-an.”

“Ang langaw nga patay nagahatag ug daotan nga baho sa lana sa magbubuhat sa pahumot: mao man usab ang diyutay nga binuang modaug sa kaalam ug sa kadungganan.” Ecclesiastes 9:18; 10:5, 6, 1.

Taliwala sa daghang mga leksyon nga gitudlo pinaagi sa kinabuhi ni Salomon, walay labaw nga gipasantur nga makusganon kay sa gahum sa inpluwensya alang sa ikaayo o alang sa daotan. Bisan unsa ka gamay sa atong kalihokan, sa gihapon atong ginabutang ang usa ka inpluwensya alang sa kaayohan o sa kaalaut. Dili nato mahibaloan o mapugngan, kini nagapadapat nganha sa uban diha sa mga panalangin o sa tunglo. Tingali kini mabug-at tungod sa pagkawalay kalipay o sa pagkahakog o nahimong makadaut tungod sa pipila ka mga sala nga gitagoan; o tingali kini nasudlan sa nagahatag ug kinabuhi nga gahum sa pagtoo, sa kaisug, ug sa paglaum, ug nahumot sa alimyon sa gugma. Apan siguro gayud kini nga kusgan alang sa ikaayo o alang sa kadaot.

Nga ang atong inpluwensya mahimong usa ka baho sa kamatayon ngadto sa kamatayon maoy usa ka makahahadlok nga hunahuna, apan mahitabo baya kini. Sa usa ka kalag nga mapahisalaag, nga magatahan sa dayon nga kabulahanan—kinsa ang makabana-bana sa kapildihan! Ug bisan pa niini ang usa ka dinalidali nga lihok, ang usa ka pulong nga wala mapalandong sa atong bahin maghimo ug hilabihan ka halaluin nga inpluwensya diha sa kinabuhi sa lain nga tawo nga maoy makalaglag sa iyang kalag. Ang usa ka mansa sa taras makapaliso sa daghan nga mahilayo gikan kang Cristo.

Maingon nga ang gipugas nga binhi mosangput sa usa ka pag-ani, ug kining giani kong ipugas usab, mapilopilo ang pangani. Kining balaora magmatuod diha sa atong relasyon ngadto sa uban. Ang matag lihok, ang matag pulong, maoy usa ka binhi nga mamunga. Ang matag buhat sa mahunahunaon nga kaluoy, sa pagkamasinug-tanon, sa pagdumili sa kaugalingon, magahulma sa iyang kaugalingon diha sa uban, ug pinaagi kanila ngadto na man sa uban pa. Busa ang matag lihok sa kasina, sa daotan ug tuyo, o sa pagbahinbahin maoy usa ka binhi nga magitib diha sa usa ka “gamut sa kapaitan” diin daghan ang mahugawan. Hebreohanon 12:15. Ug unsa kaha ka

daghan ang gidaghanon sa mahiloan mini nga “daghan”! Sa ingon niini ang pagpugas sa maayo ug sa daotan magapadayon sulod sa panahon ug sulod sa walay pagkatapus.

Kapitulo 6—Ang Pagkabahin sa Gingharian

[82] “Ug si Salomon natulog uban sa iya mga amahan, ug gilubong diha sa siyudad ni David nga iyang amahan; ug si Roboam nga iyang anak nga lalaki naghari ilis kaniya.” Hari 11:43.

Sa wala madugay tapus sa iyang pagsaka sa trono, si Roboam ningadto sa Sichem, diin iyang gipaabut ang pagdawat sa pormal nga pag-ila gikan sa tanang mga banay. “Ang tibuok Israel ming-adto sa Sichem aron sa paghimo kaniya nga hari.” 2 Cronicas 10:1.

Kauban niadtong nagtambong mao si Jeroboam ang anak nga lalaki ni Nebat—ang mao gayud nga Jeroboam nga sa panahon sa paghari ni Salomon naila siya nga “usa ka gamhanang tawo sa kaisug,” ug ngadto kang kinsa gipadad-an ni manalagna Ahias ang Silonhon sa makapapugwat nga mensahe nga nagaingon, “Ania karon, gision Ko ang gingharian gikan sa kamot ni Salomon, ug mohatag ug napulo ka banay kanimo.” Hari 11:28, 31.

Si Jehova pinaagi sa Iyang mensahero nagsulti sa matin-aw ngadto kang Jeroboam mahitungod sa pagkakinahanglan nga bahinon ang gingharian. Kini nga pagkabinahin Iyang napahayag nga nagingon, “tungod kay ilang gitalikdan Ako, ug nagsimba kang As-taroth, ang dios nga babaye sa mga Sidonhanon, kang Cemos, ang dios sa Moab, ug kang Milcom, ang dios sa mga anak sa Ammon, ug sila wala maglakat sa Akong mga dalan, sa pagbuhat sa matarung sa Akong mga mata ug sa pagbantay sa Akong kabalaoran ug sa Akong mga tulomanon, ingon sa gihimo ni David.” Bersikulo 33.

Gidugangan pa si Jeroboam sa pagpahimangno nga pagabahinon ang gingharian sa dili pa matapus ang paghari ni Salomon. “Dili Ko kuhaon ang tibuok gingharian gikan sa iyang kamot,” si Jehova mipahayag; “apan himoon Ko siya nga prinsipal sa tanang adlaw sa iyang kinabuhi tungod kang David nga Akong ulipon nga Akong gipili, nga nagbantay sa Akong mga sugo ug sa Akong kabalaoran; apan kuhaon Ko ang gingharian gikan sa kamot sa iyang anak nga

[83]

lalaki, ug kini ihatag Ko kanimo, bisan ang napulo ka banay.” Mga Bersikulo 34, 35.

Bisan pa si Salomon naghandum sa pag-andam sa hunahuna ni Roboam, ang iyang napili nga manonunod, sa pagtagbo nga maalamon sa krisis nga gitagna sa manalagna sa Dios, wala gayud siya makahimo sa pagbutang sa usa ka malig-on ug maumolon nga inpluwensya alang sa maayo diha sa hunahuna sa iyang anak nga lalaki, kinsang sayo nga pagbansay wala matagad pagayo. Si Roboam nakadawat gikan sa iyang inahan nga usa ka Ammonhanon, sa usa ka maduhaduhaon nga kinaiya. May mga panahon nga siya naningkamot sa pagalagad sa Dios ug gihatagan ug kauswagan; apan siya wala magmakanunayon, ug sa katapusan mitugyan ngadto sa mga inpluwensya alang sa kadaotan nga naglibut kaniya sukad pa sa iyang pagkabata. Sa mga sayop sa kinabuhi ni Roboam ug diha sa iyang katapusan nga pagtalikod gikan sa Dios nadayag ang makalilisang nga sangputanan sa pagpakighiusa ni Salomon sa diwatahan nga mga babaye.

Ang mga kabanayan dugay na nga nag-antus sa mapintas nga mga sayup ilalum sa madaugdaugon nga mga balaod sa ilang kanhi nga punoan. Ang hilabihan nga pag-usik-usik sa paghari m Salomon sulod sa panahon sa iyang pagtalikod gikan sa Dios maoy nag-aghat kaniya sa pagpabuhis sa hilabihan sa katawhan ug sa pagkinahanglan gikan kanila ug daghang inulipon nga pagalagad. Sa wala pa mopaingon sa pagkorona sa usa ka bag-ong hari, ang pangulong mga katawhan gikan sa mga kabanayan naniguro sa pag-usisa kong mao bay tuyo sa anak ni Salomon ang pagpakunhod sa ilang mga lulan. “Busa si Jeroboam ug ang tibuok Israel ming-adto kang Roboam sa pagingon, ang imong amahan naghimo sa among yugo nga mabugat: busa karon himoon mo ang mapintas nga paghari sa imong amahan, ug ang iyang mabug-at nga yugo nga iyang gibutang kanamo, nga magangaan, ug kami magaalagad kanimo.”

Sa tinguha nga magkuha ug pakitambag sa iyang mga magtatambag sa dili pa niya iladlad ang iyang polisa, si Roboam ningtubag sa pagingon, “Bumalik kamo kanako pag-usab tapus sa tulo ka mga adlaw. Ug ang katawhan mingpahawa.

“Ug si Hari Roboam nagpakitambag uban sa mga tigulang nga nanagtindog sa atubangan ni Salomon nga iyang amahan samtang buhi pa siya, sa pagingon, Unsay tambag nga inyong ikahatag

kanako aron akong ikatubag mining katawhan? Ug sila namulong kaniya nga nagaingon, Kong ikaw magmaluluy-on mining katawhan, ug magpahimuot kanila, ug mamulong sa maayong mga pulong kanila, nan sila mahimong imong mga ulipon sa walay katapusan.” 2 Cronicas 10:3-7.

Tungod siya wala mahimuot niini, si Roboam ning adto sa batanong mga lalaki nga iyang gikahugoyhugoy sa panahon sa iyang pagkabatan-on, ug nangutana kanila, “Unsang tambaga ang inyong ikahatag aron ikatubag nato mining katawhan nga mingsulti kanako, nga nagaingon, himoa nga ang yugo nga gipapas-an sa among amahan kanamo magaan-gaan?” 1 Hari 12:9. Ang batan-ong mga lalaki nagsugyot nga iyang harongon sa mapig-ot ang mga sakop sa iyang ginghanan ug himoon nga matin-aw ngadto kanila nga sukad pa gayud sa sinugdan siya wala magtugot nga may magsamoksamok sa iyang personal nga mga tinguha.

Sa naulog-ulogan sa pagpaabut nga magagamit sa labmg hataas nga pagbulot-an, si Roboam mihukom sa pagsalikway sa tambag sa mga tigulang sa iyang ginghanan, ug sa paghimo sa batan-ong mga kalalakin-an nga iyang mga magtatambag. Busa sa pagkahitabo nga sa adlaw nga natudlo, sa diha nga “si Jeroboam ug ang tanang katawhan miadto kang Roboam” alang sa usa ka pahayag mahitungod sa polisa nga gilaraw niya nga pagasundon, si Roboam “mitubag sa katawhan sa mapintas,...nga nagaingon, Ang akong amahan naghimo sa inyong yugo nga mabug-at, apan ako magadugang sa inyong yugo: ang akong amahan naghampak kaninyo sa mga pudlos apan ako inagahampak kaninyo sa mga tanga.” Alga bersikulo 12-14.

Kong si Roboam ug ang iyang mga magtatambang nga walay eksperensya nakasabut pa sa diosnon nga kabubut-on mahitungod sa Israel, ila untang gipatalinghugan ang hangyo sa katawhan alang sa dili kaduhaduhaan nga mga reporma diha sa pagdumala sa kagamhanan. Apan diha sa takna sa higayon nga miabut kamla sulod sa katiguman didto sa Sicheim, napakyas sila sa pagpangatarungan gikan sa hinungdan ngadto sa gisangputan, ug sa ingon niini naluya sa hangtud ang ilang inpluwensya ibabaw sa daghan nga katawhan. Ang ilang gipaila nga tinguha sa pagpadayon ug sa pagdugang sa pagpanlupig nga gihimo sa panahon sa paghan m Salomon maoy laktud nga pagsupak sa piano sa Dios alang sa Israel, ug naghatag

sa katawhan sa igo nga higayon sa pagduhaduha sa pagkatinuod sa ilang mga hinungdan. Niining dili minaalam ug walay pagbati nga pagsulay sa paggamit sa gahum, gipadayag sa hari ug sa iyang mga magtatambag nga pinili ang garbo sa katungdanan ug sa pagbulot-an.

Si Jehova wala magtugot ni Roboam sa pagpadayon sa polisa nga iyang gilaraw. Taliwala sa mga kabanayan mao ang mga linibo nga nangasuko sa madaugdaugong mga balaod sa paghari ni Salomon, ug kini sila karon nagbati nga wala nay laing mahimo kay sa pagsukol batok sa balay ni David. “Sa natan-aw sa tibuok Israel nga ang han wala mamati kanila, ang katawhan mingtubag sa hari nga nagingon, Unsay bahin namo kang David? wala usab kami ing panulondon sa anak nga lalaki ni Isai: sa inyong mga balongbalong, Oh Israel: karon tan-awa ang imong kaugalingong balay, David. Busa ang Israel namahawa ngadto sa ilang mga balongbalong.” Bersikulo 16.

Ang kabingkilan nga nahimo tungod sa hinanali nga pagpamulong ni Roboam nagmatuod nga dili kahulipan. Sukad niadto ang napulo’g duha ka mga banay sa Israel nabahin, ang mga banay ni Juda ug ni Benjamin mao ang diha sa ubos o sa habagatang ginghamarian sa Juda ilalum sa pagkahari ni Roboam; samtang ang napulo ka mga banay sa amihanan maoy nagporma ug nagpadayon sa usa ka separado nga gobyemo, nga nailhan nga ginghamarian sa Israel, nga si Jeroboam ang hari. Sa ingon niini, natuman ang tagna sa manalagna mahitungod sa pagkabahin sa ginghamanan. “Kini mao ang usa ka butang nga gipahanabo ni Jehova.” Bersikulo 15.

Sa diha nga naldta ni Roboam nga ang napulo ka mga banay nagsibug sa ilang pagsugot gikan kaniya, naaghat siya sa paglihok. Pinaagi sa usa sa mga tawo nga mabuyoon sa iyang ginghamarian, nga “si Adoram, nga pangulo sa mga tawo nga anaa sa ilalum sa pintakasi,” siya naghimo ug usa ka paningkamot sa pagpasig-uli kanila. Apan ang sinugo alang sa kalinaw nagdawat ug pagtagad nga maoy nagsaksi sa pagbati batok ni Roboam. “Ang tibuok Israel nagbato kaniya ngadto sa kamatayon pinaagi sa bato.” Sa nahadlok sa ebidensya sa kusog sa pagsukol, “si Hari Roboam midali sa pagsakay sa iyang karro aron sa pagkalagiw ngadto sa Jerusalem.” Bersikulo 18.

Didto sa Jerusalem “iyang gitigum ang tibook nga balay sa Juda, ug ang banay ni Benjamin, usa ka gatus ug kawaloan kalibo ka mga piniling tawo nga manggugubat aron sa pagpakiggubat batok

[86] sa balay sa Israel, sa pagdala pag-usab sa ginghanan ngadto kang Roboam, ang anak nga lalaki ni Salomon. Apan ang pulong sa Dios midangat kang Semaias ang tawo sa Dios, nga nagaingon, Sumulti ka kang Roboam ang anak nga lalaki ni Salomon, hari sa Juda, ug ngadto sa dbook balay sa Juda, ug sa Benjamin, ug sa ubang katawhan nga magaingon, Kini mao ang gipamulong ni Jehova, Dili kamo manungas ni magpakig-away kamo batok sa inyong mga kaigsuonan, ang mga anak sa Israel: pumauli ang tagsatagsa ka tawo ngadto sa iyang balay, kay kining mga butanga nagagikan Kanako. Busa sila namati sa pulong ni Jehova ug namauli ngadto sa ilang dalan, sumala sa pulong ni Jehova.” Mga bersikulo 21-24.

Sulod sa tulo ka mga tuig naningkamot si Roboam sa pagprobetso sa iyang masulob-on nga eksperensya diha sa sinugdanan sa iyang paghari; ug mini nga panlimbasug siya gipauswag. Siya “nagtukod sa mga siyudad nga salipdanan sa Juda,” ug “gikutaan ang mga salipdanan, ug nagbutang ug mga kapitan diha kamla, ug mga dapa sa mga makaon, ug lana ug bino.” Siya nagbantay pagayo sa paghimo niining kinutaan nga mga siyudad nga “malig-on kaayo.” 2 Cronicas 11:5, 11, 12. Apan ang sekreto sa kauswagan sa Juda sulod sa unang mga tuig sa paghari ni Roboam wala maggumikan mining maong mga sukdanan. Ang ilang pag-ila sa Dios ingon nga Labing Labaw nga Magmamando nga maoy nagbutang sa mga banay sa Juda ug sa Benjamin diha sa bantaaw nga dapit. Nganha sa ilang gidaghanon nadugang ang daghang mahadlok-on-sa-Dios nga mga tawo gikan sa amihanang mga banay. “Gikan sa tanang kabanayan sa Israel nga nanagdnguha sa ilang mga kasingkasing sa pagpangita kang Jehova, ang Dios sa Israel, mingadto sa Jerusalem aron sa paghalad kang Jehova, ang Dios sa ilang mga amahan. Busa ilang gilig-on ang gingharian sa Juda, ug gihimong makusganon si Roboam, ang anak nga lalaki ni Salomon, sa tutulo ka tuig: kay sila minglakat sa tutulo ka tuig sa dalan ni David ug ni Salomon.” Mga bersikulo 16, 17.

Diha sa pagpadayon niini nga pagpalakat napahimutang ang higayon ni Roboam sa paglukat sa dakung bahin sa mga kasaypanan kanhi ug sa pagpahiuli sa pagsalig diha sa iyang katakus sa pagmando uban sa kaugdang. Apan ang espiritu sa tagna nakasubay sa masulob-ong talaan sa manonunod ni Salomon ingon nga usa nga napakyas sa pagbutang sa usa ka kusganon nga inpluwensya

alang sa pagkamaunongon ngadto kang Jehova. Sa nabatasan nga magahi ug ulo, masaligon sa kaugalingon, mabuotbuoton, ug hilig sa pagkadiwatahan, bisan pa niini, kong gibutang pa niya ang iyang tibuok nga pagtoo diha sa Dios, iya unta mapalambo ang kusog sa taras, ang malig-on nga pagtoo, ug mapasakopon ngadto sa diosnong mga kinahanglanon. Apan sa pagsaylo na sa panahon, gibutang sa hari ang iyang pagsalig diha sa gahum sa katungdanan ug diha sa mga salipdanan nga iyang nalig-on. Sa hinayhinay ningnunot siya ngadto sa napanonud nga mga kaluyahon, hangtud nga iyang giitsa ang iyang inpluwensya sa hingpit diha sa pagsimba ug diosdios. “Ug nahitabo, nga sa natukod na ang ginghamarian ni Roboam, ug siya nalig-on na, nga iyang gibiyaan ang Kasugoan ni Jehova, ug ang tibuok Israel ningnunot kaniya.” 2 Cronicas 12:1.

[87]

Pagkamakasusubo, ug tugob sa kahulogan, ang mga pulong, “Ug ang tibuok Israel ningnunot kaniya”! Ang katawhan nga gipili sa Dios sa pagtindug ingon nga usa ka kahayag ngadto sa naglibut nga mga nasud nangliso gikan sa ilang Tinubdan sa kusog ug nagatinguha nga mahimong sama sa mga nasud sa palibut nila. Sama ni Salomon, mao man si Roboam—ang inpluwensya sa sayop nga panig-ingnan nakapasalaag sa daghan. Sama kanila, mao man ngadto sa usa ka daku pa o sa minos nga kahimtang karon sa tagsatagsa nga magatugyan sa iyang kaugalingon sa pagbuhat ug daotan—ang inpluwensya sa sayop nga binuhatan dili kay diha lamang sa nagabuhat. Walay tawo nga nagakinabuhi nganha sa iyang kaugalingon. Walay mamatay nga mag-inusara diha sa ilang pagkadaotan. Ang tagsatagsa ka kinabuhi maoy usa ka kahayag nga magalamdag ug magapalipay sa mga agian sa uban, o usa ka mangitngit ug nagaguba nga inpluwensya nga nagpaingon sa mawad-an sa paglaum ug sa kalaglagan. Kita magadala sa uban paibabaw ngadto sa kalipay ug sa kinabuhi nga walay katapusan, o paingon sa ubos ngadto sa kasub-anan ug sa dayon nga kamatayon. Ug kong sa atong mga binuhatan atong gipalig-on o giaghat pagpalihok ang daotang mga gahum kanila nga naglibut kanato, kita nakaambit sa ilang sala.

[88]

Ang Dios wala magtugot nga ang pagtalikod sa han sa Juda magpabilin nga dili masilotan. “Ug nahitabo sa ikalima ka tuig ni han Roboam, nga si Sisac, ang hari sa Egipto misulong batok sa Jerusalem, tungod kay sila nanagpakasala batok kang Jehova, uban ang napulo ug duha ka gatus nga karro, ug kan-uman ka libong mga

tawo nga nanagkabayo: ug ang katawhan nga ming-uban kaniya gikan sa Egipto wala maihap.... Ug nakuha niya ang kinutaang mga siyudad nga sakop sa Juda, ug miadto sa Jerusalem.

“Karon si Semeias ang manalagna miadto kang Roboam, ug ngadto sa mga prinsipe sa Juda, nga nanagkatigum sa tingub ngadto sa Jerusalem tungod kang Sisac, ug miingon kanila: Kini mao ang giingon ni Jehova, Inyong gibiyaan Ako, busa gibiyaan Ko usab kamo diha sa kamot ni Sisac.” Mga bersikulo 2-5.

Ang katawhan wala pa makaabut sa maong pagkadaotan diha sa ilang pagtalikod nga ilang gisaway ang mga paghukom sa Dios. Diha sa mga kapildihan nga ilang nahiaguman tungod sa panulong ni Sisac, ilang naila ang kamot sa Dios ug sa usa ka panahon nagpaubos sa ilang kaugalingon. “Si Jehova maoy matarung,” sila miila.

[89] “Ug sa pagkakita ni Jehova nga sila nagpaubos sa ilang kaugalingon, ang pulong ni Jehova midangat kang Semeias, nga nagaingon, Sila nanagpaubos sa ilang kaugalingon, dili Ko pagalaglagon sila; apan Ako magahatag kanila ug kaluwasan, ug ang Akong kaligutgut dili ibubo sa ibabaw sa Jerusalem pinaagi sa kamot ni Sisac. Bisan pa niini sila maiyang mga ulipon, aron sila mahibalo sa Akong pagalagad ug sa pagalagad sa mga gingharian sa kayutaan.

“Busa si Sisac nga hari sa Egipto misulong batok sa Jerusalem, ug gikuha ang mga bahandi sa balay ni Jehova, ug ang mga bahandi sa balay sa hari; iyang gidala ang tanan: iya usab gikuha ang mga taming nga bulawan nga gihimo ni Salomon. Ug si hari Roboam naghimo ug mga taming nga tumbaga nga ilis niana, ug gitugyan sila sa mga kamot sa mga kapitan sa magbalantay, nga nagbantay sa pultahan sa balay sa hari.... Ug sa diha nga siya nagpaubos sa iyang kaugalingon, ang kaligutgut ni Jehova mitipas gikan kaniya aron sa dili paglaglag kaniya sa hingpit gayud: ug labut pa didto sa Juda may mga maayong butang nga hingkaplagan.” Mga bersikulo 6-12.

Apan samtang ang kamot sa kasakitan gikuha, ug ang nasud miuswag sa makausa pa, daghan ang nalimot sa ilang mga kahadlok ug miliso na man ngadto sa pagsimba ug diosdios. Taliwala niini mao si Hari Roboam mismo. Bisan pa nga napaubos tungod sa katalagman nga iyang nahiaguman, napakyas siya sa paghimo niini nga eksperensya nga usa ka matapatong pagliso sa iyang kinabuhi. Sa iyang paghikalimot sa leksyon nga gipaningkamutan sa Dios sa pagtudlo kaniya, misugmat siya ngadto sa mga sala nga maoy naka-

padala sa mga paghukom sa nasud. Tapus sa pipila ka makauulaw nga mga tuig nga mining panahona ang hari “iyang gihimo kadtong kadaotan tungod kay wala niya ibutang ang iyang kasingkasing sa pagpangita kang Jehova,” “si Roboam natulog uban sa iyang mga amahan, ug gilubong didto sa siyudad ni David: ug si Abias iyang anak nga lalaki naghari ilis kaniya.” Mga bersikulo 14, 16.

Uban sa pagkagisi sa ginghamarian diha sa sayong mga adlaw sa paghari ni Roboam ang himaya sa Israel misugod sa pagbiya, nga dili na gayud maangkon pag-usab diha sa kahupnganan niini. May mga panahon sulod sa mga kasiglohan nga nagsunod, ang trono ni David giokupahan sa mga tawo nga may bili sa pamatasan ug malantawon nga paghukom, ug ilalum sa pagmando mining maong mga hari ang mga panalangin nga diha sa mga lalaki sa Juda ningkanap ngadto sa naglibut nga mga nasud. May mga panahon nga ang ngalan ni Jehova gituboy ibabaw sa tanang mini nga dios, ug ang Iyang kasugoan gipataas diha sa pagtahod. Usahay nanindog ang mga manalagna aron sa pagpalig-on sa mga kamot sa mga han ug sa pagpadasig sa katawhan sa pagpadayon sa pagkamatinumanon. Apan ang mga binhi sa daotan nga nagaturok na sa pagsaka m Roboam sa trono dili na gayud malarot sa hingpit; ug usahay ang kaniadto nga mga katawhan nga nahimut-an sa Dios mahulog sa hilabihan ka ubos sa pagkaagi nga nahimong usa ka sanglitanan taliwala sa mga pagano.

[90]

Apan bisan pa mining pagkabadlongon kamla nga ninghilig ngadto sa mga pagginawi sa mga diwatahan, ang Dios, diha sa kaluoy naghimo sa tanang mahimo sa Iyang gahum sa pagluwas sa nabahin nga ginghamanan gikan sa hingpit nga pagkalaglag. Ug samtang nagakahubadhubad ang mga katuigan ug ang Iyang katuyoan mahitungod sa Israel daw sa tuman nasumpo sa mga bitik sa mga tawo nga gidasig sa satanasnon nga mga ahensya, sa gihapon Siya nagpaila sa Iyang manggiloy-ong mga laraw pinaagi sa kaulipnan ug sa pagpahauli sa pinili nga nasud.

Ang pagkagisi sa ginghamanan mao lamang ang sinugdanan sa usa ka kahibulongang kasaysayan, diin ginapadayag ang pagkamainantuson ug ang mahigugmaong-kalolot sa Dios. Gikan sa sulayanan sa pagantus diin sila magaagi tungod sa panulondon ug sa nakat-onan nga mga kahiligan ngadto sa daotan, sila nga gitinguha sa Dios sa pagpudi ngadto sa Iyang kaugalingon nga usa ka katawhan nga lahi,

nga masibuton alang sa maayo nga mga buhat, sa katapusan moila nga:

“Walay bisan kinsa nga sama Kanimo, Oh Jehova; Ikaw daku man, ug ang Imong ngalan daku sa gahum. Kinsay dili mahadlok Kanimo, Oh Han sa mga nasud?...Sa taliwala sa mga manggialamon sa mga nasud, ug sa tanan nilang mga ginghanan, walay bisan usa nga sama Kanimo.” “Si Jehova mao ang matuod nga Dios, siya mao ang Dios nga buhi, ug ang Hari nga walay katapusan.” Jeremias 10:6, 7, 10.

Ug sa katapusan ang mga magsisimba sa mga larawan makakat-on sa leksyon nga ang mini nga mga dios walay gahum sa pagtuboy ug sa pagluwas. “Ang mga dios nga wala magbuhat sa kalangitan ug yuta, kini mangahanaw gikan sa yuta, ug gikan sa ilalum sa kalangitan.” Bersikulo 11. Diha lamang sa pagsugot sa buhi nga Dios, ang Magbubuhat sa tanan ug ang Hari sa tanan, nga ang tawo makakaplag sa kapahulayan ug sa kalinaw.

[91] Uban sa usa ka panag-uyon ang kinastigo ug mahinulsolon sa Israel ug sa Juda sa katapusan magbag-o sa ilang pakigsaad nga relasyon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa ilang mga amahan; mahitungod Kaniya sila magpahayag nga magaingon:

“Gibuhat Niya ang yuta pinaagi sa Iyang gahum,
Gitukod Niya ang kalibutan pinaagi sa Iyang kinaadman,
Gibuklad ang kalangitan pinaagi sa Iyang salabutan.

“Sa pagpagula Niya sa Iyang tingog, adunay kasamok
sa tubig sa kalangitan,

Ug Iyang pasakaon ang mga alisngaw gikan sa mga kina-
tumyan
sa yuta;
Siya nagabuhat sa mga kilat alang sa ulan, ug nagapagula sa
mga
hangin gikan sa Iyang mga tipiganan.

“Ang tagsatagsa ka tawo nahimong mananapon ug walay
kahibalo:

Ang tagsatagsa ka magsasalsal sa bulawan gipakaulawan
pinaagi
sa iyang linilok nga larawan:
Kay ang iyang tinunaw nga larawan kabakakan man ug walay
ginhawa
diha kanila.

“Sila kakawangan man, usa ka buhat sa limbong:
Sa panahon sa pagduaw kanila, sila mangahanaw.
Ang bahin ni Jacob dili sama niini:

“Kay Siya mao ang magtutukod sa tanang mga butang;
Ug ang Israel mao ang banay sa Iyang panulondon:
Si Jehova sa mga panon mao ang Iyang ngalan.”

Mga bersikulo 12-16.

Kapitulo 7—Si Jeroboam

[92] Sa gipahimutang diha sa trono sa napulo ka mga banay sa Israel nga ningsupil batok sa balay ni David, si Jeroboam, ang kanhing sulogoon ni Salomon, mao ang diha sa usa ka katungdanan sa pagdala ug maalamon nga mga reporma diha sa sibil ug sa reliyoso nga mga kalihukan. Ilalom sa paghari ni Salomon siya nakapakita ug katakus ug maayong paghukom; ug ang kahibalo nga iyang nakuha sulod sa mga katuigan sa madnumanon nga pagalagad nakapatakus kaniya sa pagmando nga may kaugdang. Apan si Jeroboam napakyas sa paghimo sa Dios nga iyang saliganan.

Ang labing daku nga kahadlok ni Jeroboam mao nga sa umalabut nga panahon ang mga kasingkasing sa iyang mga sakop madaug unya ngadto sa hari nga nag-okupar sa trono ni David. Siya nangatarungan nga kong ang napulo ka mga banay pagatugotan sa pagduaw kanunay sa karaan nga dapit sa Judiyo nga gingharian, diin ang mga tulomanon sa templo ginadumala pa gihapon sama sa mga tubig sa paghari ni Salomon, daghan unya ang mohilig ngadto sa pagbag-o sa ilang pagsugot sa kagamhanan nga nasentro sa Jerusalem. Sa pagtuman sa tambag sa iyang mga magtatambag, si Jeroboam mihukom pinaagi sa usa ka mapangahason nga hapak sa pagkunhod kutob sa mahimo, sa kalagmitan sa usa ka pag-alsa sa iyang katawhan. Iya kini nga pagahimoon pinaagi sa pagbuhat ug duruha ka sentro sa pagsimba diha sa sulod sa mga utlanan sa iyang bag-o nga naporma nga gingharian, ang usa didto sa Bethel ug ang ikaduha didto sa Dan. Niining maong mga dapita ang napulo ka mga bagay pagaimbitahon sa pagtigum, imbis nga didto sa Jerusalem, aron sa pagsimba sa Dios.

Sa paghan-ay niini nga pagbalhin, si Jeroboam naghunahuna sa pagdangop sa panghanduraw sa mga Israelihanon pinaagi sa pagbutang sa atubangan nila sa makita nga representasyon sa pagsimbolo sa presensya sa dili-makita nga Dios. Busa iyang gipahimo ang duruha ka mga nati sa baka nga binuhat sa bulawan, ug kini sila gipahimutang sa sulod sa mga alampoanan sa natudlo nga mga sentro

[93]

[94]

[95]

sa pagsimba. Niining maong paningkamot sa pagrepresentar sa Dios, si Jeroboam nakalapas sa yano nga sugo ni Jehova nga nagingon: “Alang kanimo dili ka magbuhat ug usa ka larawan nga linilok..... Dili mo iyukbo ang imong kaugalingon kanila, ni magalagad kanila.” Exodo 20:4, 5.

Hilabihan ka kusganon sa tinguha ni Jeroboam sa pagpahilayo sa napulo ka mga banay gikan sa Jerusalem nga nawad-an siya sa pananaw sa sukaranan nga kaluyahon sa iyang piano. Napakvas siya sa paghunahuna sa dakung katalagman sa iyang pagpadayag sa mga Israelihanon pinaagi sa pagbutang sa atubangan nila sa diwatahang simbolo mahitungod sa Dios nga niini sinati kaayo ang ilang mga karigulangan sa mga siglo sa ilang kaulipnan sa Egipto. Ang dili pa dugay nga pagpuyo ni Jeroboam sa Egipto nagtudlo unta kaniya sa binuang sa pagbutang sa atubangan sa katawhan sa maong mga representasyon nga pagano. Apan ang iyang napiho nga katuyoan sa pagsugyot sa mga banay sa amihanan sa dili na pagpadayon sa ilang tinuig nga pagduaw sa Balaan nga Siyudad maoy nagtukmod kaniya sa pagsagop sa labing yam-angan nga mga paagi. “Halayo ra kaninyo ang pagtungas ngadto sa Jerusalem,” siya ningsugyot; “tan-awa ang inyong mga dios, Oh Israel nga nagdala kaninyo gikan sa yuta sa Egipto.” 1 Han 12:28. Sa ingon mini naaghat sila sa pagyukbo sa atubangan sa bulawan nga mga larawan ug ningsagop sa dili sinati nga mga porma sa pagsimba.

Ang han nanmgkamot sa pagdani sa mga Levihanon, nga ang uban kanila nagpuyo sa sulod sa iyang gingharian, sa pagalagad ingon nga mga sacerdote diha sa bag-ong natukod nga mga alam-poanan sa Bethel ug sa Dan; apan napakyas siya sa iyang panlimbasug. Busa napugos siya sa pagtuboy ngadto sa pagkasacerdote sa mga lalaki nga gikan sa “kinaubsang hut-ong sa katawhan.” Bersikulo 31. Sa nalisang sa mahitabo, daghan sa mga matinumanon, apil ang usa ka dakung gidaghanon sa mga Levihanon, nangalagiw ngadto sa Jerusalem, diin sila makasimba uyon sa diosnon nga kinahanglanon.

“Ug si Jeroboam nagsugo sa usa ka piyesta sa ikawalo ka bulan, sa ikapulo ug lima ka adlaw sa bulan, sama sa piyesta nga anaa sa Juda, ug siya miadto sa halaran. Ingon man maoy gihimo niya didto sa Bethel, ang paghalad ngadto sa mga nating baka nga iyang

binuhat: ug iyang gibutang sa Bethel ang mga sacerdote sa mga dapit nga hatag-as nga iyang binuhat.” Bersikulo 32.

[96] Ang mapangahasong paghagit sa han ngadto sa Dios diha sa pagpadaplin sa diosnon nga pagkatudlo nga mga tinukod wala palabya nga wala mabadlong. Bisan samtang siya nagabansay sa katungdanan ug sa pagsunog ug insenso sa panahon sa paghalad sa dili sinati nga halaran nga iyang gipadndog didto sa Bethel, dihay nagpakita sa atubangan niya usa ka tawo sa Dios nga gikan sa ginghanan sa Juda, gipadala aron sa pagsaway kaniya tungod sa pagpangahas sa pagpaila sa bag-ong mga porma sa pagsimba. Ang manalagna “misinggit batok sa halaran,...ug miingon, Oh halaran, halaran, kini mao ang gipamulong ni Jehova; Ania karon, usa ka bata nga lalaki matawo sa balay ni David, si Josias ang ngalan; ug sa ibabaw nimo igahalad niya ang mga sacerdote sa mga hatag-as nga dapit nga nagsunog sa insenso sa ibabaw nimo, ug sa mga bukog sa mga tawo ilang pagasunogon sa ibabaw nimo.

“Ug sa maong adlaw siya mihatag sa usa ka ilhanan nga nagaingon; Kim mao ang ilhanan nga gipamulong ru Jehova; ania karon, ang halaran mabungkag, ug ang mga abo nga anaa sa ibabaw niana igayabo.” Sa dihadiha ang halaran “napikas usab, ug ang mga abo nangayabo gikan sa halaran, sumala sa ilhanan nga gihatag sa tawo sa Dios pinaagi sa pulong ni Jehova.” 1 Hari 13:2, 3, 5.

Sa pagkakita niya niini, si Jeroboam napuno sa usa ka espintu sa paghagit batok sa Dios ug misulay sa pagpugong sa usa nga naghatud sa mensahe. Diha sa kalagot “gikuha niya ang iyang kamot gikan sa halaran” nagaingon: “Dakpa ninyo siya.” Ang iyang buhat sa kahinayak gitagbo sa tulin nga badlong. Ang kamot nga gibakyaw batok sa mensahero ni Jehova sa kalit nahimong walay umoy ug nalaya, ug dili na makongkong pagbalik.

Tungod sa kahadlok, ang hari nagpakiluoy ngadto sa manalagna sa pagpangaliya sa Dios alang kaniya. “Hangyoha karon ang kaluoy ni Jehova nga imong Dios, ug iampo mo ako nga ang akong kamot mahiuli kanako pag-usab. Ug ang tawo sa Dios mihangyo kang Jehova, ug ang kamot sa hari nahiuli kaniya pag-usab, ug nahimong ingon sa una.” Mga bersikulo 4, 6.

Kawang lamang ang paningkamot ni Jeroboam sa solemni nga pagdayandayan sa pagpahinungod sa usa ka salikwaot nga halaran, nga ang pagtahud niini magadala sa walay pagtahud alang

sa pagsimba ni Jehova didto sa templo nga atua sa Jerusalem. Tun-
god sa mensahe sa manalagna makahinulsol unta ang hari sa Israel
ug mobiya sa iyang daotan nga katuyoan, nga maoy nakapaliso sa [97]
katawhan gikan sa tinuod nga pagsimba sa Dios. Apan iyang gipa-
gahi ang iyang kasingkasing ug mihugot ang tinguha sa pagsunod
sa usa ka dalan nga iyang kaugalingon nga pagpili.

Diha sa pangilin sa Bethel ang mga kasingkasing sa mga Israeli-
hanon wala mahingpit ang pagkagahi. Daghan ang dali matandog
sa inpluwensya sa Balaan nga Espiritu. Naglaraw si Jehova nga
sila nga matulin ang mga lakang sa ilang pagtalikod sa Dios kina-
hanglan pagasumpuon diha sa ilang lakat sa dili pa kini maulahi
kaayo. Iyang gipadala ang Iyang mensahero sa pagsanta sa diwata
nga mga kahimoan ug sa pagpadayag ngadto sa han ug sa katawhan
unsa ang mosangput niini nga apostasya. Ang pagkapikas sa halaran
maoy usa ka ilhanan sa walay kahimuot sa Dios sa kahugawan nga
ginahimo diha sa Israel.

Si Jehova nagapangita sa pagluwas, dili sa paglaglag. Siya
nagakalipay diha sa pagluwas sa mga makasasala. “Ingon nga
Ako buhi, nagaingon ang Ginoong Jehova, Ako walay kalipay sa
kamatayon sa tawong daotan.” Ezequiel 33:11. Pinaagi sa mga
pasidaan ug sa mga pangamuyo Siya nagatawag sa nahisalaag sa
paghunong na gikan sa ilang pagbuhat ug daotan ug moliso nganha
Kaniya ug mabuhi. Iyang gihatagan ang Iyang pinili nga mga men-
sahero sa usa ka balaan nga kaisog, aron sila nga makadungog
mahadlok ug madala ngadto sa paghinulsol. Pagkamalig-on nga
gibadlong sa tawo sa Dios ang han! Ug kini nga kalig-on gikina-
hanglan pag-ayo; walay lain nga paagi nga mabadlong ang diha na
nga mga kadaotan. Gihatagan ni Jehova ug kaisog ang Iyang sulo-
goon, aron unta mahimo ang magapabilin nga impresyon niadtong
makadungog. Ang mga mensahero ru Jehova dili gayud mahadlok
sa dagway sa tawo, apan sila magatindog sa walay pagsibog alang
sa matarung. Samtang ilang ibutang ang ilang pagsalig diha sa
Dios, sila walay kinahanglan nga mahadlok; kay Siya nga nagahatag
kanila sa ilang sugo nagahatag usab kanila sa kasigurohan sa Iyang
nagapanalipod nga pag-amuma.

Sa nahatud na niya ang iyang mensahe, sa hapit na mopauli
ang manalagna, si Jeroboam miingon ngadto kaniya, “Umuban ka
kanako sa balay, ug kumaon, ug mohatag ako kanimo sa usa ka

[98] ganti.” “Kong ikaw mohatag kanako sa katunga sa imong balay,” ang manalagna mitubag, “ako dili mouban kanimo, ni mokaon ako sa tinapay ni moinom sa tubig mining dapita: ingon nga kini maoy gisugo kanako pinaagi sa pulong ni Jehova, nga nagaingon, Dili magkaon ka sa tinapay, ni mag-inom sa tubig, ni mobalik sa dalan nga imong gigikanan.” 1 Hari 13:7-9.

Maayo unta alang sa manalagna kong siya nagtuman pa sa iyang tuyo sa pagpauli ngadto sa Judea sa walay paglangan. Samtang siya nagpanaw sa pagpauli agi sa lain nga agianan, naapsan siya sa usa ka tigulang nga tawo nga nag-angkon nga usa siya ka manalagna ug naghimo ug bakak nga mga pagpaila ngadto sa tawo sa Dios, nga nagpahayag, “Ako usab usa man ka manalagna ingon kanimo; ug usa ka manolunda namulong kanako sa pulong ni Jehova, nga nagaingon, Dad-a siya pagbalik uban kanimo ngadto sa imong balay, aron siya makakaon sa tinapay ug makainom sa tubig.” Gibalikbalik ang mao nga bakak ug gipugos ang imbitasyon hangtud nga ang tawo sa Dios nadani sa pagbalik.

Tungod kay ang tinuod nga manalagna nagtugot sa iyang kaugalingon sa pagkuha sa usa ka palakat nga supak sa linya sa katungdanan, gipasagdan siya sa Dios nga mag-antus sa silot sa paglapas. Samtang siya ug ang usa nga nag-imbatar kaniya sa pagbalik ngadto sa Bethel nanaglingkod nga nag-uban diha sa talad, ang tuktuk sa Dios miabut nganha sa mini nga manalagna, “ug siya misinggit ngadto sa tawo sa Dios nga miabut gikan sa Juda, nga nagaingon, Kini mao ang gipamulong ni Jehova: Ingon nga ikaw nagmasukihon sa baba ni Jehova, ug wala magbantay sa sugo nga gisugo ni Jehova kanimo,...ang imong lawas dili makasulod sa lubnganan sa imong mga amahan.” Mga bersikulo 18-22.

Kining maong tagna sa pagkaalaut sa wala madugay natuman. “Ug nahitabo, sa tapus siya makakaon sa tinapay, ug sa tapus siya makainom sa tubig, nga iyang gimonturahan ang asno alang kaniya,...Ug sa nakalakaw na siya, dihay usa ka leon nga mitagbo kaniva sa dalan. ug gipatay siya: ug ang iyang lawas nahasalibay sa dalan, ug ang asno nagtindog tupad niini, ang leon usab nagtindog tupad sa lawas. Ug, ania karon, ang mga tawo nanagpangagi, ug nanagpakakita sa lawas nga nahasalibay sa dalan ug sila nangadto ug misugilon niini didto sa siyudad diin ang tigulang nga manalagna nagpuyo. Ug sa pagkadungog sa manalagna nga midala kaniya

pagbalik gikan sa dalan, siya miingon: Kini mao ang tawo sa Dios, nga nagmasukihon sa baba ni Jehova.” Mga bersikulo 23-26.

Ang silot nga nakaapas sa dili matinumanon nga mensahero maoy usa ka dugang nga ebidensya sa katinuoran sa tagna nga gibungat sa ibabaw sa halaran. Kong, tapus sa pagsupil sa pulong ni Jehova, gitugotan pa ang manalagna sa pagpadayon nga walay nahitabo, gamiton unta sa hari kining maong kamatuoran aron sa pagpamatarung sa iyang pagsupil. Diha sa napikas nga halaran, diha sa nalaya nga bukton, ug diha sa makalilisang nga gidangatan sa usa nga nangahas sa pagsupil sa gipaila nga sugo ni Jehova, si Jeroboam nakasabut unta sa matulin nga disgusto sa usa ka Dios nga nasuko, ug kining maong mga paghukom nakapasidaan unta kaniya sa dili pagpadayon sa pagbuhat ug daotan. Apan, halayo gikan sa paghinulsol, si Jeroboam “naghimo pag-usab sa kinaubsan nga katawhan nga mga sacerdote sa mga hatag-as nga dapit: bisan kinsa nga naninguha, iyang gibalaan siya, aron may mga sacerdote sa mga hatag-as nga dapit.” Sa ingon niini siya wala lamang makasala ug daku sa iyang kaugalingon, kondili “gihimo niya ang Israel sa pagpakasala;” ug “kining butanga nahimong sala sa balay ni Jeroboam, bisan sa pagputol niini. ug sa paglaglag niini gikan sa nawong sa yuta.” Mga bersikulo 33, 34; 14:16.

Ngadto sa pagtak-op sa usa ka masamokon nga paghan sa kaluhaan ug duha ka mga tuig, gihinagbo ni Jeroboam ang makaluluoy nga kapildihan diha sa usa ka gubat batok ni Abias, ang manonunod ni Roboam. “Wala gayud hiulii pag-usab si Jeroboam sa iyang kalig-on sa mga adlaw ni Abias: ug gisamaran siya ni Jehova ug siya namatay.”¹ Cronicas 13:20.

Ang apostasiya nga mitungha sa panahon sa paghari ni Jeroboam nagdugang ang pagkainila, hangtud nga sa katapusan kini misangput diha sa hingpit nga pagkaguba sa gingharian sa Israel. Bisan pa sa wala pa ang kamatayon ni Jeroboam, si Ahias, ang tigulang nga manalagna sa Silo nga sa daghang mga tuig kaniadto nagtagna sa pagsaka ni Jeroboam ngadto sa trono, mipahayag nga nagingon: “Si Jehova mosilot sa Israel sama sa usa ka tangbo nga ginauyog-uyog diha sa tubig, ug ibton Niya ang Israel gikan niining maayong yuta nga Iyang gihatag sa ilang mga amahan, ug magpatibulaag kanila unahan sa Suba, tungod kay ilang gihimo ang ilang Asherim, sa paghagit kang Jehova sa pagkasuko. Ug Iyang itugyan ang Israel

tungod sa mga sala ni Jeroboam, nga iyang nahimo, ug tungod niini gihimo Niya ang Israel sa pagpakasala.” 1 Hari 14:15, 16.

[100] Apan si Jehova wala magtugyan sa Israel nga wala una buhata ang tanan nga mahimo sa pagdala kanila balik sa ilang pagsugot Kaniya. Latas sa taas, ug mangitngit nga mga katuigan sa diha nga ang nagasunodsunod nga mga han nagtindog sa maisugon nga paghagit sa Langit ug nagdala sa Israel ngadto sa nagkahalalum pa nga pagsimba sa diosdios, ang Dios nagpadala ug nagsunodsunod nga mga mensahe ngadto sa Iyang katawhan nga ningtalikod Kaniya. Pinaagi sa Iyang mga manalagna Iyang gihatag kanila ang tanang kahigayonan sa pagpahunong sa sulog sa apostasya ug sa pagbalik nganha Kaniya. Sulod sa mga katuigan nga nagsunod sa pagkapikas sa ginghanan si Elias ug si Eliseo mao ang magpuyo ug magpangabudlay, ug ang malumo nga mga pakiluoy ru Oseas ug ni Amos ug ni Abdias mao ang madunggan diha sa yuta. Dili gayud pagapasagdan ang ginghanan sa Israel nga walay halangdon nga mga saksi sa makusganong gahum sa Dios sa pagluwas gikan sa sala. Bisan pa sa labing mangitngit nga mga takna adunay magpabilin nga matinud-anon ngadto sa ilang diosnon nga Magmamando ug diha sa taliwala sa pagkadiwatahan adunay magkinabuhi nga walay ikasaway diha sa panan-aw sa usa ka balaan nga Dios. Kining maong mga matinumanon nga katawhan giisip taliwala sa maayong mga salin nga pinaagi kang kinsa matuman sa katapusan ang walay katapusan nga katuyoan ni Jehova.

Kapitulo 8—Nasudnon nga Apostasiya

Gikan sa panahon sa kamatayon ni Jeroboam ngadto sa pag-palkita ni Elias sa atubangan ni Achab ang katawhan sa Israel nag-antus sa usa ka malahutayon nga espirituhanon nga pagkunhod. Sa gimandoan sa mga tawo nga wala mahadlok kang Jehova ug kinsa nagpadasig sa salikwaut nga mga porma sa pagsimba, ang dakung bahin sa mga katawhan sa tulin nawad-an sa panan-aw sa ilang katungdanan sa pagalagad sa buhi nga Dios ug ningsagop sa daghan sa mga pagginawi sa pagsimba sa diosdios. [101]

Si Nadab, ang anak nga lalaki ni Jeroboam, naglingkod sa trono sa Israel sulod sa pipila lamang ka bulan. Ang iyang buhat nga daotan sa kalit mihunong pinaagi sa usa ka kunsabo nga gipangulohan ni Baasha, usa sa iyang mga heneral, sa pagmando sa kagamhanan. Napatay si Nadab, uban sa tanan niyang kabanay nga diha sa lumbay sa pagkasumosunod, “sumala sa gipamulong ni Jehova, nga gisulti Niya pinaagi sa Iyang alagad nga si Ahias ang Silonhon: tungod sa mga sala ni Jeroboam nga iyang nahimo, ug nga niini gihimo niya ang Israel sa pagpakasala.” 1 Hari 15:29, 30.

Sa ingon niini nahanaw ang balay ni Jeroboam. Ang diniwata nga pagsimba nga gipasulod niya maoy nakadala ibabaw sa sad-an nga mga malapason sa bayad nga mga paghukom sa Langit; ug bisan pa niini ang mga magmamando nga misunod—si Baasha, si Ela, si Zimri, ug si Omri—sulod sa usa ka panahon nga dul-an sa kap-atan ka mga tuig, nagpadayon diha sa sama nga makapatay nga paagi sa pagbuhat ug daotan.

Sulod sa dakung bahin mining panahona sa apostasiya sa Israel, si Asa mao ang nagmando diha sa gingharian sa Juda. Sulod sa daghang mga tuig “gihimo ni Asa ang maayo ug matarung sa mga mata ni Jehova nga iyang Dios: kay iyang gikuha ang mga halaran sa lumalangyaw ug ang mga hatag-as nga dapit, ug gigun-ob ang mga haligi nga bato, ug giputol ang Asherim: ug gisugo ang Juda sa pagpangita kang Jehova, ang Dios sa ilang mga amahan, ug sa pagbuhat sa kasugoan ug sa sugo. Iya usab nga gipanguha gikan sa

[102] tanang mga siyudad sa Juda ang mga hatag-as nga dapit ug ang mga larawan sa adlaw: ug ang gingharian malinawon sa iyang atubangan. Cronicas 14:2-5.

Ang pagtoo ni Asa gitilawan pagayo sa diha nga “si Sera ang Etiopiahanon uban sa usa ka panon sa sundalo nga usa ka libo ka libo, ug tutulo ka gatus ka karro,” misulong sa iyang gingharian. Bersikulo 9. Niini nga krisis si Asa wala magbutang sa iyang pagsalig diha sa “kinutaang mga siyudad sa Juda” nga iyang natukod, uban sa “mga paril, ug mga torre, mga ganghaan ug mga trangka,” ni diha sa gamhanang mga tawo sa kaisug” diha sa iyang maayong pagkabansay nga kasundalohan. Mga bersikulo 6-8. Ang pagsalig sa han diha ni Jehova sa mga panon, diha sa kang kinsang ngalan katingalahang mga kaluwasan ang nabuhat alang sa Israel kanhi. Sa iyang pagpahiluna sa iyang mga kasundalohan sa laray sa gubat, siya nangita sa panabang sa Dios.

Karon ang nagakaatbang nga mga kasundalohan nanagtindog nga nag-inatubangay. Kadto maoy usa ka panahon sa pagtilaw ug pagsulay kanila nga nagalagad kang Jehova. Nasugid na ba ang tagsatagsa ka sala? May hingpit ba nga pagsalig ang katawhan sa Juda diha sa gahum sa Dios sa pagluwas? Ang maong mga hunahuna sama niini mao ang diha sa mga kaisipan sa mga pangulo. Gikan sa tawhanong panglantaw ang daku kaayo nga panon nga gikan sa Egipto makaharus sa tanang butang sa atubangan niini. Apan diha sa panahon sa kalinaw wala magpasagad si Asa sa iyang kaugalingon nganha sa mga kalingawan ug sa kalipay; nagapangandam siya alang sa bisan unsa nga emerhensya. May usa siya ka kasundalohan nga gibansay alang sa gubat; naningkamot siya sa pagdala sa iyang katawhan sa paghimo sa ilang pakigdait uban sa Dios. Ug karon, bisan pa nga ang iyang mga kasundalohan diyutay ra sa gidaghanon kay sa kaaway, ang iyang pagtoo diha sa Usa nga iyang gihimong iyang paglaum wala maluya.

Ingon nga gipangita niya si Jehova diha sa mga adlaw sa kauswagan, karon ang hari makasalig Kaniya diha sa adlaw sa kalisdanan. Ang iyang mga hangyo nagpalkita nga siya dili usa ka langyaw sa kahibulongang gahum sa Dios. “Walay lain gawas Kanimo aron sa pagtabang,” siya nangamuyo, “sa taliwala sa gamhanan ug kanila nga walay kusog: tabangi kami Oh Jehova; nga among Dios; kay kami nagasalig Kanimo, ug sa Imong ngalan kami minganhi batok

niining panon. Oh Jehova, Ikaw ang among Dios; ayaw itugot nga ang tawo modaug batok Kanimo.” Bersikulo 11. [103]

Ang pagampo ni Asa maoy angay iampo sa tagsatagsa ka magtutuo. Nagpakig-away kiata diha sa usa ka gubat, dili batok sa unod ug sa dugo, kondili batok sa mga punoan ug mga kagamhanan, ug batok sa espintuhanong pagkadaotan diha sa hatag-as nga mga dapit. Tanawa ang Efeso 6:12. Diha sa bugno sa kinabuhi atong mahibalag ang daotang mga ahensya nga naglumbay sa ilang kaugalingon batok sa matarung. Ang atong paglaum wala diha sa tawo, kondili diha sa buhi nga Dios. Uban sa hingpit nga pasalig sa pagtoo kita maka-paabut nga Iyang hiusahon ang Iyang pagkamakagagahum sa mga paningkamot sa tawhanong mga paagi, alang sa himaya sa Iyang ngalan. Sa mabisdhan kita sa kalasag sa Iyang pagkamatarung, makoha ang kadaugan batok sa tanang kaaway.

Ang pagtoo ni Han Asa gigantihan pagayo. “Si Jehova milaglag sa mga Edopiahanon sa atubangan ni Asa, ug sa atubangan ni Juda; ug ang mga Edopiahanon nangalagiw. Ug gigukod sila ni Asa uban sa iyang katawhan ngadto sa Gerar: ug may napukan sa mga Edopiahanon nga daghan kaayo sa pagkaagi nga wala sila hing-ulii; Kay sila gilaglag sa atubangan ni Jehova, ug sa atubangan sa iyang panon.” 2 Cronicas 14:12, 13.

Samtang ang madaugong mga kasundalohan sa Juda ug sa Benjamin namauli ngadto sa Jerusalem, “ang Espiritu sa Dios miabut kang Asarias ang anak ni Obed: ug siya migula sa pagsugat ni Asa, ug miingon kaniya, Pamatia ninyo ako, Asa ug tibuok nga Juda ug Benjamin; Si Jehova nagauban kaninyo, samtang nga kamo uban pa Kaniya, ug kong inyong pangitaon Siya, inyo Siya nga hingkaplagan; apan kong inyo Siya nga isalikway, Iya usab kamong isalikway.” “Busa magmakusganon kamo, ug ayaw pagpaluyaha ang inyong mga kamot: kay ang inyong buhat pagabalusan.” 2 Cronicas 15:1, 2, 7.

Sa nadasig pagayo niining mga pulong, si Asa sa wala madugay nanguna diha sa ikaduhang reponnasyon sa Juda. Iyang “gikuha ang mga dulomtanan gikan sa dbuok yuta sa Juda, ug Benjamin ug gikan sa mga sivudad nga iyang nakuha gikan sa kabungtoran sa Ephraim, ug ivang gibag-o ang halaran ni Jehova nga diha sa atubangan sa agianan ni Jehova.

[104] “Ug iyang gitigum ang tibuok Juda ug Benjamin, ug kanila nga nanagpuyo uban kanila gikan sa Ephraim ug sa Manases, ug gikan sa Simeon kay sila ming-anha kaniya gikan sa Israel, sa daghan kaayo, sa diha nga nakita nila nga si Jehova nga iyang Dios nagauban kaniya. Busa sila nanaghiusa pagtingub sa ilang kaugalingon didto sa Jerusalem sa ikatulo ka bulan, sa ikanapulo ug lima ka tuig sa paghari ni Asa. Ug sila naghalad kang Jehova niadtong adlaw, sa inagaw nga ilang nadala, pito ka gatus nga baka ug pito ka libong karnero. Ug sila minguyon sa usa ka pakigsaad sa pagpangita kang Jehova, ang Dios sa ilang mga amahan, uban sa bug-os nilang kasingkasing ug sa bugos nilang kalag.” “Ug Siya hingkaplagan nila: ug si Jehova mihatag kanila sa pagpahulay gikan sa mga dapit nga naglibut.” Bersikulo 812, 15.

Ang taas nga talaan ni Asa mahitungod sa matinumanong pagalagad nadaut sa pipila ka mga sayop, nga nahimo usahay sa diha nga siya napakyas sa pagbutang sa iyang pagsalig sa hingpit diha sa Dios. Sa usa ka higayon sa diha nga ang han sa Israel misulong sa gingharian sa Juda ug giilog ang Rama, usa ka kinutaan nga siyudad nga mga lima ka milya lamang gikan sa Jerusalem, si Asa naninguha sa kagawasan pinaagi sa pagpakig-abin ni Benhadad, han sa Sina. Kining maong pagkapakyas sa pagsalig sa Dios lamang sa panahon sa panginahanglan gibadlong sa mapig-ot gayud ni Hanani nga manalagna, nga mipakita sa atubangan ni Asa uban sa mensahe nga nagaingon:

“Tungod kay ikaw misalig sa hari sa Siria, ug wala sumalig kang Jehova nga imong Dios, busa ang panon sa han sa Siria nakagawas gikan sa imong kamot. Dili ba ang mga Edopiahanon ug ang Lubim usa ka dakung panon, uban ang mga karro ug ang mga magkakabayo daghan gayud kaayo? gani tungod kay ikaw misalig kang Jehova, Iyang gitugyan sila nganha sa imong mga kamot. Kay ang mga mata ni Jehova nagadalagan ngadto-nganhi sa tibuok yuta, aron sa pagpakita sa iyang kaugalingon nga makusganon alang kanila nga may kasingkasing nga hingpit alang kaniya. Dinhi ikaw naghimo ug binuang: busa kutob karon ikaw may mga gubat.” 2 Cronicas 16:7-9.

Imbis magpaubos sa iyang kaugalingon sa atubangan sa Dios tungod sa iyang sayop, “si Asa nasuko sa manalagna, ug gibalhug siya sa balay-bilanggoan; kay siya nasuko kaniya tungod mining

butanga. Ug gidaugdaug ni Asa ang ubang katawhan sa maong panahon.” Bersikulo 10.

“Ug sa ikakadoan ug siyam ka tuig sa iyang paghan,” si Asa “nasakit sa iyang tiil, ang iyang sakit daku kaayo: apan sa iyang pagkasakit siya wala mangita kang Jehova, kondili sa mga man-anambal.” Bersikulo 12. .Ang hari namatay sa ikakap-atan ug usa ka tuig sa iyang paghari ug gipulihan ni Josaphat nga iyang anak nga lalaki.

[105]

Duruha ka tuig sa wala pa ang kamatayon ni Asa, si Achab misugod sa pagmando diha sa gingharian sa Israel. Gikan sa sinugdan sa iyang pagmando kini natiman-an sa usa ka kahibudnganan ug makalilisang nga apostasya. Ang iyang amahan, si Omri, ang magtutukod sa Samaria, “naghimo sa daotan sa mga mata ni Jehova, ug nagbuhat sa pagkadaotan labaw pa sa tanang nanghiuna kaniya” (1 Hari 16:25); apan ang mga sala ni Achab labaw pa ka daku. Siya “naghimo sa labaw pa sa paghagit kang Jehova, ang Dios sa Israel, sa pagkasuko kay sa tanang han sa Israel nga nanghiuna kaniya,” nagbuhat “nga ingon sa usa lamang ka magaan nga butang ang paglakaw sa mga sala ni Jeroboam, ang anak nga lalaki ni Nabat.” Mga bersikulo 33, 31. Wala matagbaw sa pagpadasig sa mga ponna sa reliyoso nga tulomanon nga gisunod didto sa Bethel ug sa Dan, sa walay kahadlok iyang gidala ang katawhan ngadto sa labing makaulaw nga paganismo pinaagi sa pagsalikway sa pagsimba ni Jehova alang sa pagsimba ni Baal.

Sa iyang gipangasawa si Jezabel, “ang anak nga babaye ni Etbaal, nga han sa mga Sidonhanon” ug labaw nga sacerdote ni Baal, si Achab “mialagad kang Baal ug misimba kaniya. Ug nagtukod siya ug usa ka halaran kang Baal sa balay ni Baal, nga iyang gitukod sa Samaria.” Mga bersikulo 31,32.

Dili lamang nga gipasulod ni Achab ang pagsimba ni Baal diha sa kaulohang siyudad, apan ilalum sa pagpangulo ru Jezabel iyang gitukod ang paganong mga halaran diha sa daghang “hatag-as nga mga dapit,” diin diha sa salimbong sa naglibut nga mga kalasangan ang mga sacerdote ug ang uban nga may labut niining malumayon nga porma sa pagsimba sa diosdios naghimo sa ilang makadaut nga inpluwensya, hangtud nga hapit ang tanang Israel nagasunod ni Baal. “Walay sama kang Achab,” nga “nagbaligya sa iyang kaugalingon sa pagbuhat sa daotan diha sa mga mata ni Jehova, nga gisugyotan

ni Jezabel nga iyang asawa. Ug naggawi sa pagkadulumtanan gayud pinaagi sa pagnunot sa mga larawan sumala sa tanan nga gihimo sa mga Amorehanon, nga gisalikway ru Jehova sa atubangan sa mga anak sa Israel.” 1 Hari 21:25, 26.

[106] Si Achab maluya sa gahum sa pamatasan. Ang iyang pagpakighiusa pinaagi sa pagminyong sa usa ka diwatahan nga babaye nga may mabuoton nga taras ug dili malalis nga kinaiya misangput sa makaluluoy nganha sa iyang kaugalingon ug ngadto sa nasud. Walay sumbanan, ug walay hataas nga estandarte sa pagbuhat ug matarung, ang iyang taras sayon ra nga naumol sa mabuoton nga espintu ni Jezabel. Ang iyang dalo nga kinaiya wala makahimo sa pagsabut sa mga kaluoy sa Dios ngadto sa Israel ug sa iyang kaugalingon nga mga katungdanan ingon nga magbalantay ug pangulo sa pinili nga katawhan.

Ilalum sa makapalarag nga inpluwensya sa pagmando ru Achab, ang Israel naglaroylaroy halayo gikan sa Dios nga buhi ug nagdaut sa ilang mga paagi diha sa atubangan Niya. Sulod sa daghang mga tuig sila nawad-an sa ilang pagbati sa kataha ug sa diosnon nga kahadlok; ug karon daw ingon sa walay mausa ang nangahas sa pagbutyag sa ilang mga kinabuhi pinaagi sa pagbarug sa dayag sa pagsupak sa nagdagsang nga pagpasipala. Ang mangitngit nga landong sa apostasya maoy nagtabon sa tibuok yuta. Makita sa bisan diin ang mga larawan ni Baalim ug ni Astaroth. Ang mga templo sa pagdiwata ug ang gipahinungod nga mga kakahoyan ningdaghan diin ginasimba ang mga buhat sa mga kamot sa mga tawo. Ang hangin nahugawan sa aso sa mga halad nga gihalad ngadto sa niini nga mga dios. Ang kabungtoran ug ang kawalogan naglanoglanog sa hubog nga mga singgit sa paganong mga sacerdote nga naghalad ngadto sa adlaw, sa bulan, ug sa mga bitoon.

Pinaagi sa inpluwensya ru Jezabel ug sa iyang mga walay tahud nga mga sacerdote, ang katawhan gitudloan nga ang mga larawan sa mga diosdios nga ilang gipahimutang mga dios, nga nagamando pinaagi sa ilang misteryoso nga gahum sa mga elemento sa yuta, sa kalayo, ug sa tubig. Ang tanang mga gasa sa langit—ang nagailig nga mga kasapaan, ang mga bul-og sa buhi nga tubig, ang malumo nga yamog, ang mga alindahaw sa ulan nga nagpabugnaw sa yuta ug maoy hinungdan sa pagpamunga ug daghan sa mga kaumhan—gipahinungod ngadto kang Baal ug kang Astaroth, imbis nga ngadto

sa Maghahatag sa tanang maayo ug hingpit nga gasa. Nalimot ang katawhan nga ang mga kabungtoran ug ang mga kawalogan, ang mga kasapaan ug ang mga tuboran, anaa sa kamot sa buhi nga Dios, nga Siya ang nagmando sa adlaw, sa mga panganod sa langit, ug sa tanang mga gahum sa kinaiya han.

[107]

Pinaagi sa matinumang mga mensahero si Jehova nagpadala sa nagbalikbalik nga mga pasidaan ngadto sa apostata nga hari ug sa katawhan, apan kawang lamang ang mga pulong sa pagbadlong. Kawang lamang ang paglaban sa tinugahang mga mensahero alang sa katungod ni Jehova nga mahimong Dios lamang sa Israel; kawang lamang ang ilang pagtuboy sa mga kasugoan nga Iyang gipiyal ngadto kanila. Sa nadani sa mabulokon nga pasundayag ug sa malamaton nga mga tulomanon sa pagsimba sa larawan, ang katawhan mngsunod sa panig-ingnan sa hari ug sa iyang ginsakopan, ug nagtugyan sa ilang kaugalingon ngadto sa makahubog, ug maka-paubos nga mga kalingawan sa usa ka mahilayon nga pagsimba. Sa ilang dnaptapan nga kabuang ilang gipili ang pagsalikway sa Dios ug sa Iyang pagsimba. Ang kahayag nga gihatag kanila sa hilabihan nga pagkamaluluy-on nahimong kangitngit. Ang pino nga bulawan nahanap.

Pasdlan, naunsa ang paghawa sa himaya sa Israel! Wala gayud kaniadto nga ang pinili nga katawhan sa Dios nahulog sa hilabihan ka ubos diha sa pagtalikod. Mahitungod sa “mga manalagna ni Baal” dihay “upat ka gatus ug kalim-an,” gawas sa upat ka gatus nga “mga manalagna sa kalasangan.” 1 Hari 18:19. Walay bisan unsa nga minus pa sa nagabuhat ug milagro nga gahum sa Dios ang makapreserbar sa nasud gikan sa hingpit nga pagkalaglag. Sa tinuyoan sa buot ang Israel mibulag sa iyang kaugalingon gikan ni Jehova, apan si Jehova sa Iyang kaluoy nangandoy gihapon kanila nga nadala ngadto sa pagpakasala, ug hapit na Siya mopadala ngadto kanila sa usa sa labing gamhanan sa Iyang mga manolunda, pinaagi kang kinsa daghan ang madala balik sa pagsugot ngadto sa Dios sa ilang mga amahan.

SEKSYON II—MGA MANALAGNA SA AMIHANANG GINGHARIAN

“Kinsa ang maggialamon, aron siya makasabut
mining mga butanga?

Kinsa ang buotan, aron siya makatukib kanila?

Kay ang mga dalan ni Jebova matarung man,
ug ang mga tawong matarung magalakaw diha
kanila, apan ang mga malapason mangbisukamod
diha niana,”

Oseas 14:9

[109]

[108]

Kapitulo 9—Si Elias nga Tisbinhon

Taliwala sa kabukiran sa Galaad, sa silangan sa Jordan, dihay nagpuyo sa mga adlaw ni Achab usa ka tawo nga may pagtoo ug pagampo kinsang pangalagad nga walay kahadlok natagana sa pagsumpo sa tulin nga pagkanap sa apostasya sa Israel. Halayo gikan sa bisan unsa nga inila nga siyudad, ug nagpuyo sa dili taas nga kahimantang sa kinabuhi, si Elias nga Tisbinhon, bisan pa niini, misulod sa iyang misyon nga masaligon diha sa katuyoan sa Dios sa pagandam sa dalan sa atubangan niya ug sa paghatag kaniya sa madagayaon nga kalampusan. Ang pulong sa pagtoo ug sa gahum mao ang diha sa iyang mga ngabil, ug ang iyang tibuok nga kinabuhi nahalad ngadto sa buhat sa reporma. Siya mao ang tingog sa usa nga nagasinggit diha sa kamingawan sa pagbadlong sa sala ug sa pagsanta sa sulog sa pagkadaotan. Ug samtang mianha siya ngadto sa katawhan ingon nga usa ka magsasaway sa sala, ang iyang mensahe nagtanyag sa balsamo sa Galaad ngadto sa nasakit sa sala nga mga kalag sa tanan nga nagtinguha nga mamaayo.

Sa nakita ni Elias ang Israel nga nagkahalalum pagka unlod ngadto sa pagsimba sa mga diosdios, nabalaka ang iyang kalag ug napukaw ang iyang kalagot. Nahimo sa Dios ang dagkung mga butang alang sa Iyang katawhan. Iyang naluwas sila gikan sa kaulipnan ug gihatagan sila sa “mga yuta sa mga nasud,...aron mabantayan nila ang Iyang kabalaoran, ug sa ilang pagtuman sa Iyang mga kasugoan.” Salmo 105:44, 45. Apan ang matinabangong mga laraw ni Jehova hapit na makalimti. Ang pagkawalay pagtoo makusog nga nagbulag sa pinili nga nasud gikan sa Tuboran sa ilang kusog. Sa iyang paglantaw niining maong apostasya gikan sa iyang puloy-anan sa bukid, si Elias nasanapan sa kaguol. Diha sa kasakit sa kalag siya nagpakiluoy sa Dios sa pagtaral sa kanhing nahimut-an nga katawhan diha sa ilang daotan nga paglakat, sa pagduaw kanila sa mga paghukom, kong gikinahanglan man kini, aron madala unta sila sa pagtan-aw diha sa tinuod nga kahayag niini sa ilang pagttipas gikan sa Langit. Gihandum niya sa pagtan-aw kanila nga nadala

ngadto sa paghinulsol sa dili pa sila moabut sa maong gitas-on sa pagbuhat ug daotan nga makahagit ni Jehova sa paglaglag kanila sa hingpit.

Ang pagampo ni Elias natubag. Ang kanunay nga ginabalikbalik nga mga pakiluoy, mga pagmulo, ug mga pasidaan napakyas sa pagdala sa Israel ngadto sa paghinulsol. Ning-abut na ang takna nga ang Dios kinahanglan makigsulti kanila pinaagi sa mga paghukom. Tungod kay ang mga magsisimba ni Baal nag-angkon man nga ang mga bahandi sa langit, ang yamog ug ang ulan, wala magagikan ni Jehova, kondili gikan sa nagamando nga mga puwersa sa kinaiyahan, ug nga pinaagi sa enerhiya sa adlaw nga ang yuta napatambok ug nakabunga sa madagayaon, ang tunglo sa Dios maoy mahiaguman sa nahugawan nga yuta. Ang apostata nga mga banay sa Israel pagapakitaan sa binuang sa pagsalig sa gahum ni Baal alang sa lumalabay nga mga panalangin. Hangtud nga sila moliso ngadto sa Dios uban sa paghinulsol, ug moila Kaniya ingon nga gigikanan sa tanang panalangin, walay yamog o ulan ang mahulog sa ibabaw sa yuta.

[112]

Ngadto kang Elias napiyal angmiusyon sa paghatud ngadto kang Achab sa mensahe sa Langit mahitungod sa paghukom. Siya wala mangita nga mahimong mensahero sa Ginoo; ang pulong ni Jehova miabut nganha kaniya. Ug masibuton alang sa kadungganan sa kawsa sa Dios, wala siya magduhaduha sa pagtuman sa diosnon nga tawag, bisan pa nga ang pagtuman daw mag-imbatar sa tulin nga kalaglagan diha sa kamot sa daotan nga hari. Ang manalagna migikan dayon ug mipanaw sa gabii ug sa adlaw hangtud siya nakaabut sa Samaria. Diha sa palasyo siya wala mohangyo nga pasudlon, ni naghulat nga ipahibalo sa pormal. Sinaputan sa sapnoton nga sinina nga sagad gisul-ob sa mga manalagna sa maong panahon, milabay siya sa mga bantay, nga daw wala himatikdi, ug nagtindog sa makadiyut sa atubangan sa natingala nga hari.

Si Elias wala mangayo ug pasaylo tungod sa iyang kalit nga pagtungha. Ang Usa nga Daku pa kay sa hari sa Israel ang nagsugo kaniya sa pagsulti; ug, binakyaw ang iyang kamot ngadto sa langit, sa solemni iyang gimatud-an pinaagi sa buhi nga Dios nga ang mga paghukom sa Labing Hataas Uyamot hapit na mahulog sa ibabaw sa Israel. “Ingon nga buhi si Jehova, ang Dios sa Israel, sa kang

kinsang atubangan ako nagatindog,” siya mipahayag, “walay tun-og bisan ulan mining mga tuiga, kondili sumala sa akong pulong.”

[113] Diha lamang sa paggamit sa kusgan nga pagtoo diha sa walay pagkapakyas nga gahum sa pulong sa Dios nga si Elias naghatud sa iyang mensahe. Kong wala pa siya magbaton sa hingpit nga pagsalig diha sa Usa nga iyang gialagaran, siya dili gayud makapakita sa atubangan ni Achab. Sa iyang pagpaingon ngadto sa Samaria, gilabyan ni Elias ang walay pagkutat nga mga sapa, mga kabungtoran nga gihabolan sa lunhaw nga mga tanum, ug mahabog nga mga kalasangan nga daw dili maabut sa hulaw. Ang tanan nga makita sa mata gibisdhan sa katahum. Ang manalagna dngali nakapamalandong kong sa unsa kaha nga ang mga kasapaan nga wala gayud mohunong sa ilang pagilig, mahimong maughan, o sa unsa nga paagi kadtong mga kabungtoran ug mga kawalogan masunog sa hulaw. Apan wala niya hatagi ug lugar ang pagkawalay pagtoo. Sa hingpit siya nagtoo nga ang Dios magapaubos sa apostata nga Israel, ug nga pinaagi sa mga paghukom sila modangop ngadto sa paghinulsol. Napagula ang dekrito sa Langit; ang pulong sa Dios dili mapakyas; ug diha sa katalagman sa iyang kinabuhi si Elias sa walay kahadlok nagtuman sa iyang sugo. Sama sa usa ka linti gikan sa usa ka masanag nga langit, ang mensahe mahitungod sa dili mabangbang nga paghukom nadungog sa daotan nga hari; apan sa wala si Achab maulii gikan sa iyang kahingangha, o sa wala pa siya makabalay sa iyang tubag, si Elias nawala ingon ka kalit sa iyang pag-abut, nga wala maghulat sa pagsaksi sa epekto sa iyang mensahe. Ug si Jehova ning-una kaniya nga naghimo nga mahapsay ang agianan. “Lumiso ka paingon sa silangan,” gimandoan ang manalagna, “ug magtago ka sa sapa sa Cherith nga anaa sa Jordan. Ug mahitabo nga ikaw magainom gikan sa sapa; ug gisugo Ko ang mga langgam nga uwak sa pagpakaon kanimo didto.”

Gihimo sa hari ang matubayon nga pakisusi, apan ang manalagna wala hipalgi. Ang rayna nga si Jezabel, nga nasuko batok sa mensahe nga maoy naglukob sa mga bahandi sa langit, wala maglangan sa pagpakitambag sa mga sacerdote ni Baal, kinsa mihiusa uban kaniya sa pagtunglo sa manalagna ug sa pagharang sa kapungot ni Jehova. Apan bisan pa sa ilang tinguha sa pagkaplag kaniya nga nagbungat sa pulong sa kalisdanan, nagapadulong sila sa pagsugat sa pagkabalo. Wala sila makatabon gikan sa uban sa kasayuran

mahitungod sa paghukom nga gipakanaug agi ug sangputanan sa nagalabi nga apostasya. Ang mga balita sa pagsaway ni Elias sa mga sala sa Israel, ug mahitungod sa iyang tagna mahitungod sa tulin nga magaabut nga silot, dali ra nga mikanap sa tibuok yuta. Ang mga kahadlok sa uban napukaw, apan diha sa kadaghanan ang langitnon nga mensahe gidawat uban ang pagbiaybiay ug pagbugalbugal.

Ang mga pulong sa manalagna mng-epekto dihadiha dayon. Sila nga sa sinugdan mihilig sa pagyubit sa panghunahuna mahitungod sa kalisdanan, sa wala madugay nakahigayon alang sa seryoso nga pagpamalandong; kay tapus sa pipila ka mga bulan ang yuta, wala mapabugnaw sa tunog o sa ulan, nauga, ug ang mga tanum nangalaya. Sa paglabay na sa panahon, ang mga sapa nga wala gayud mahibalo kaniadto nga mohugas, misugod na sa pagkunhod, ug ang mga gagmay nga mga sapa misugod na sa pagkauga. Apan bisan pa niini ang katawhan gihuhugan sa ilang mga pangulo sa pagbaton ug pagsalig diha sa gahum ru Baal ug gipatagad ingon nga walay pulos nga mga pulong ang tagna ni Elias. Sa gihapon ang mga sacerdote namugos sa pagpatoo nga ang ulan nahulog pinaagi sa gahum ru Baal. Dili ninyo kahadlokang ang Dios ni Elias, ru mokurog sa Iyang pulong, mao ang ilang sugyot. Si Baal mao ang nagapahitabo sa pangani diha sa panahon niini ug nagahatag sa pagkaon alang sa tawo ug sa mananap. [114]

Ang mensahe sa Dios ngadto kang Achab naghatag m Jezabel ug sa iyang mga sacerdote ug sa tanang mga sumosunod ni Baal ug Astaroth ug higayon sa pagsulay sa gahum sa ilang mga dios, ug, kong mahimo, sa pagmatuod nga ang pulong ni Elias dili tinuod. Batok sa mga pasalig sa ginatus sa diwatahang mga sacerdote, ang tagna ni Elias nagbarug nga nag-inusara. Kong, bisan pa sa pahayag sa manalagna, si Baal makahatag gihapon ug tun-og ug ulan, nga makapadayon sa mga sapa sa pag-ilig ug sa pagpalambo sa mga tanum, nan pasimbaha kaniya ang han sa Israel ug pasultiha ang katawhan nga siya usa ka Dios.

Sa tinguha nga mapadayonan paglimbong ang katawhan, ang mga sacerdote ni Baal nagpadayon sa paghalad ngadto sa ilang mga dios ug sa pagsangpit kanila sa gabii ug sa adlaw sa pagpabugnaw sa yuta. Uban sa mahalona nga mga halad naninguha ang mga sacerdote sa pagpuypuy sa kasuko sa ilang mga dios; uban sa usa ka kasibut ug sa pagpadayon nga takus sa usa ka maayong kawsa sila nagpabilin [115]

libut sa ilang paganong mga halaran ug nagampo sa mainiton alang sa ulan. Sa matag gabii diha sa tibuok yuta nga naalaut, ang ilang mga singgit ug mga pangamuyo nagsaka. Apan walay nagpakita nga mga dag-um diha sa kalangitan aron sa pagsanta sa nagasunog nga mga silaw sa adlaw. W alay tun-og ug ulan ang nagpabugnaw sa nagmala nga yuta. Ang pulong ni Jehova nagabarug nga walay pagkabalhin pinaagi sa bisan unsa nga gihimo sa mga sacerdote ni Baal.

Ang usa ka tuig ninglabay, ug bisan pa niini walay ulan. Napagba ang yuta nga daw may kalayo. Ang makakaging nga init sa adlaw naglaglag sa nahibilin nga buhi nga tanum. Ang mga kasapaan nangauga, ug ang nag-inga nga kabakahan ug ang nagbahihi nga mga karnero nanaglaroylaroy bisan asa nga walay makaon. Ang kaniadto nga malambuon nga mga kaumhan nahimong sama sa naglagiting nga balas sa deserto, usa ka dapit nga biniyaan. Ang mga lasang nga gipahinungod ngadto sa pagsimba sa mga diosdios walay mga dahon; ang mga kahoy sa lasang nga nahimong maniwang nga mga kabukogan sa kinaiyahan, dili makahatag ug landong. Ang hangin uga ug makatuok; ang mga huros sa abog makabuta sa mga mata ug hapit makapahunong sa pagginhawa. Ang kaniadtong mga siyudad ug mga balangay nga mauswagon nahimong mga dapit sa pagbalata. Ang kagutom ug ang kauhaw nagatug-an sa tawo ug sa mananap sa makahahadlok nga kamatay. Ang gutom, uban sa tanang mga kalisang niini nagapadayon ug kaduul.

Apan bisan pa niining maong mga ebidensya sa gahum sa Dios, ang Israel wala maghinulsol, ni nakakat-on sa leksyon nga buot sa Dios nga ipakat-on kanila. Wala nila makita nga Siya nga nagbuhat sa kinaivahan nagamando sa iyang mga kasugoan, ug makahimo kanila nga mga galamiton sa panalangin o sa kalaglagan. Mapahitason ug kasingkasing, ug nalumay sa ilang mini nga pagsimba, wala silay gusto mopaubos sa ilang kaugalingon ilalum sa kusganong kamot sa Dios, ug misugod sila sa pagpangita ug ubang mga hinungdan nga kapasanginlan sa ilang mga pag-antos.

[116] Hingpit si Jezabel nga nagdumili pag-ila sa hulaw ingon nga usa ka paghukom gikan kang Jehova. Dili matarug sa iyang paghukom sa paghagit sa Dios sa langit, siya, uban sa hapit tibuok Israel, mihiusa diha sa pagkondinar ni Elias ingon nga mao ang hinungdan sa tanan nilang pagkamakaluluoy. Wala ba siya magpanghimatuod

batok sa ilang mga paagi sa pagsimba? Kong lamang mapahilum siya, siya nangatarungan, ang kasuko sa ilang mga dios mapuypuy ra, ug matapus usab ang ilang mga kasamok.

Inawhag sa rayna, si Achab naghimo sa usa ka labing matubayon nga pagpangita sa dapit nga gitagoan sa manalagna. Ngadto sa nagalibut nga mga nasud sa halayo ug sa duul, iyang gipadala ang mga mensahero sa pagpangita sa usa ka tawo nga iyang gidumtan, apan gikahadlok; ug sa iyang kahingawa sa paghimo sa pagpangita nga mahimong ganid kutob sa mahimo, iyang gikinahanglan nga kining maong mga gingharian ug mga nasud maghimo ug panumpa nga sila wala masayud kong hain ang manalagna. Apan ang pagpangita wala magpulos. Luwas ang manalagna gikan sa daotan nga tuyo sa hari kinsang mga sala maoy hinungdan sa hulga nga nag-abut sa yuta gikan sa usa ka Dios nga nasuko.

Sa napakyas sa iyang panlimbasug batok kang Elias, si Jezabel mihukom sa pagpanimalus pinaagi sa pagpatay sa tanang mga manalagna ni Jehova diha sa Israel. Walay usa ang mahibilin nga buhi. Ang nasuko nga babaye nagtuman sa iyang katuyoan diha sa pagpamatay sa daghan sa mga sulogoon sa Dios. Hinoon, dili tanan ang nangamatay. Si Abdias, ang gobernador sa balay ru Achab, apan madnumanon ngadto sa Dios, “mikuha sa usa ka gatus ka mga manalagna,” sa risgo sa iyang kaugalingon nga kinabuhi, “ug gitagoan sila sa tinagkalim-an didto sa usa ka langob, ug gipakaon sila sa tinapa yug sa tubig.” 1 Hari 18:4.

Ninglabay ang ikaduha ka tuig sa gutom, ug sa gihapon ang walay kaluoy nga mga langit wala maghatag ug ilhanan sa ulan. Ang hulaw ug ang gutom nagpadayon sa ilang paglaglag sa dbuok nga ginghanan. Ang mga amahan ug mga inahan, nga walay ikahumpay sa mga pagantus sa ilang mga anak, napugos sa pagtan-aw kanila nga mamatay. Apan sa gihapon ang apostata nga Israel nagdumili sa pagpaubos sa ilang mga kasingkasing sa atubangan sa Dios ug mipadayon sa pagbumbol batok sa tawo pinaagi sa kang kinsang pulong kining makalilisang nga mga paghukom nag-abut kanila. Sila daw wala makasabut niining ilang pag-antos ug kagul-anan sa usa ka pagtawag ngadto sa paghinulsol, usa ka diosnon nga pagpatunga sa pagluwas kanila gikan sa paglakang sa ikamatay nga lakang nga mosaylo na sa utlanan sa pagpasaylo sa Langit.

Ang apostasiya sa Israel maoy usa ka kadaotan nga labaw pa ka makalilisang kay sa tanan nga napilopilo nga mga kahadlok sa gutom. Ang Dios naninguha sa pagpagawas sa katawhan gikan sa ilang pagkanalimbongan ug dad-on sila sa pagsabut sa ilang pagkamapangayoan ug husay sa Usa nga Kaniya ilang nautang ang ilang kinabuhi ug sa tanang mga butang. Naninguha Siya sa pagtabang kanila nga mabawi ang nawala nilang pagtoo, ug gikinahanglan nga Iyang ipahiagum nganha kanila ang daku nga kasakitan.

“May kalipay ba Ako sa kamatayon sa tawong daotan? nagaingon ang Ginoong Jehova: ug dili magapanghinaut hinuon nga siya mobalik gikan sa iyang dalan, ug mabuhi?” “Isalibay gikan kaninyo ang tanan ninyong kalapasan, diin kamo makasala; ug magbag-o kamo sa kasingkasing ug magbag-o sa espiritu: kay ngano ba nga mamatay kamo, Oh balay sa Israel? Kay Ako walay kalipay sa kamatayon niya nga mamatay, nagaingon ang Ginoong Jehova: busa bumalik kamo ug mangabuhi.” “Bumiya kamo, bumiya kamo gikan sa inyong daotan nga mga dalan; kay ngano man nga magpakamatay, kamo Oh balay sa Israel?” Ezequiel 18:23, 31, 32; 33:11.

Ang Dios nagpadala ug mga mensahero ngadto sa Israel, uban sa mga pakiluoy sa pagbalik ngadto sa ilang gidapigan. Kong ila pang gipamadan kining maong mga pakiluoy, kong miliso pa sila gikan ni Baal ngadto sa buhi nga Dios, dili unta gayud ikahatag ang mensahe sa paghukom ni Elias. Apan ang pasidaan nga mahimo unta nga usa ka alimyun sa kinabuhi ngadto sa kinabuhi nagmatuod ngadto kanila nga usa ka baho sa kamatayon ngadto sa kamatayon. Sa nasamaran ang ilang garbo, napukaw ang ilang kasuko batok sa mga mensahero, ug karon ilang gitagad uban sa hilabihan nga pagdumot ang manalagna nga si Elias. Kong lamang mahulog siya sa ilang mga kamot, sa malipayon ilang ihatud siya ngadto kang Jezabel—nga daw pinaagi sa pagpahilum sa iyang dngog ilang mapahunong ang katumanan sa iyang mga pulong! Diha sa atubangan sa kalisdanan sila nagpadayon sa pagbarug nga malig-on sa ilang pagkadiwatahan. Sa ingon niini sila nagadugang ngadto sa sala nga nagdala sa mga paghukom sa Langit diha sa ibabaw sa yuta.

[118] Alang sa nadapatan nga Israel diha lamay usa ka ikatabang—ang usa ka pagliso gikan sa mga sala nga maoy nakadala diha kanila sa pamadlong nga kamot sa Labaw nga Makagagahum, ug diha sa pagliso ngadto kang Jehova uban sa tugob nga katuyoan sa kas-

ingkasing. Ngadto kanila nahatag ang kasigurohan nga nagingon, “Kong takpan Ko ang mga langit aron walay ulan, o kong sugoon Ko ang dulong sa paglamoy sa yuta, o kong magpadala Ako ug kamatay taliwala sa Akong katawhan; kong ang Akong katawhan, nga gihingnanlan sa Akong ngalan magmapainubsanon sa ilang kaugalingon, ug magampo ug mangita sa Akong nawong, ug motalikod gikan sa ilang mga daotang dalan; nan, Ako magapatalinghug gikan sa langit, ug magapasaylo sa ilang sala, ug magaaayo sa ilang yuta.” 2 Cronicas 7:13, 14. Mao ang pagpanabo niining bulahang sangputanan nga ang Dios mipadayon sa pagtungina gikan kanila sa tun-og ug sa ulan hangtud nga mahitabo ang usa ka piho nga repormasyon.

Kapitulo 10—Ang Tingog sa Mapig-ot nga Badlong

[119] Sulod sa usa ka panahon si Elias nagpabilin nga gitagoan didto sa kabulkiran sa sapa sa Cherith. Didto sulod sa daghang mga bulan siya sa milagroso gihatagan ug pagkaon. Sa ulahi, tungod kay nagpadayon ang hulaw, ug namad-an ang sapa, gimandoan sa Dios ang Iyang sulogoon sa pagpangita ug kadangpan diha sa usa ka hentil nga yuta. ” I indog,” Siya mimando kaniya, “umadto ka sa Sarepta, nga sakop sa Sidon, ug magpuyo ka didto: ania karon, Ako nagsugo sa usa ka balo nga babaye didto sa pag-alima kanimo.”

Kining babayhana dili usa ka Israelihanon. Wala gayud kaniya ang mga katungod ug mga panalangin nga gipahimuslan sa pinili nga katawhan sa Dios; apan siya usa ka magtutoo sa dnuod nga Dios ug naglakaw diha sa tibuok nga kahayag nga nagbanwag sa iyang agianan. Ug karon, sa diha nga wala nay kahilwasan alang kang Elias didto sa yuta sa Israel, ang Dios nagpadala kaniya nganhi mining babayhana aron makakaplag ug usa ka dangpanan diha sa iyang puloy-anan.

“Busa siya mitindog ug miadto sa Sarepta. Ug sa paghianha niya sa ganghaan sa siyudad, ania karon, usa ka balo nga babaye didto nangahoy: ug iyang gitawag siya, ug miingon, Dad-i ako, ako nagahangyo kanimo, ug madiyutay nga tubig sa usa ka sudlanan aron ako makainom. Ug sa diha nga nagapadulong siya sa pagdala niana iyang gitawag siya, ug miingon, Dad-i ako, nagahangyo ako kanimo, ug usa ka buok tinapay sa imong kamot.”

Dinhi niining kabus kaayo nga puloy-anan ang gutom nagduot kanila sa hilabihan, ug ang makaluluoy ug nihit nga pagkaon daw hapit na mahurot. Ang pag-abut ni Elias niana gayung adlaw sa diha nga ang balo nga babaye nahadlok nga molunga na sa bugno sa pagsustinir sa kinabuhi nagsulay ngadto sa labing daku uyamot sa iyang pagtoo diha sa gahum sa buhi nga Dios sa paghatag alang sa iyang mga kinahanglanon. Apan bisan diha sa iyang makaluluoy nga kalisud siya nagsaksi sa iyang pagtoo pinaagi sa pagtuman sa

hangyo sa dumoluong nga naghangyo kaniya nga moambit sa iyang katapusang hungit uban kaniya. [120]

Agig tubag ngadto sa hangyo ni Elias alang sa pagkaon ug sa paginom, ang balo nga babaye miingon, “Ingon nga si Jehova nga imong Dios buhi, wala akoy usa ka buok nga tinapay, apan usa ka kumkum nga hanna anaa sa tadyaw, usa ka diyutay nga lana anaa sa tibudtiburud: ug ania karon, ako namunit niining duruha ka lugas nga kahoy aron sumolod ug magluto niana alang kanako ug sa akong anak nga lalaki aron kan-on namo kini ug mamatay.” Si Elias miingon ngadto kaniya, “Ayaw kahadlok; lakaw ug buhat ingon sa imong gipamulong; apan buhati ako didto sa usa ka diyutay nga tinapay pag-una, ug dad-a kanako, ug sa tapus niana pagbuhat ug alang kanimo ug alang sa imong anak nga lalaki. Kay kini mao ang gipamulong ni Jehova, ang Dios sa Israel, Ang tadyaw sa harina dili mahutdan, ni mahutdan ang tibudtiburud sa lana hangtud sa adlaw nga si Jehova magpaulan sa ibabaw sa yuta.”

Walay daku pa nga pagsulay sa pagtoo kay niini nga gikinahanglan. Sukad niadto gitagad sa balo nga babaye ang tanang mga dumoluong uban sa kaluoy ug sa pagkamanggihatagon. Karon, sa walay pagpanumbaling sa pag-antos nga mosangput unya nganha kaniya ug sa iyang anak, ug pinaagi sa pagsalig diha sa Dios sa Israel nga magsangkap sa iyang tanang nga kinahanglanon, iyang gitagbo niining kinatas-ang pagsulay sa pagkamaabiabihon pinaagi sa pagbuhat “sumala sa pulong ni Elias.”

Kahibulongan ang pagkamaabiabiahon nga gipakita ngadto sa manalagna sa Dios niining babaye nga taga-Fenecia, ug sa kahibulongan gigantihan ang iyang pagtoo ug pagkamahinatagon. “Siya, maingon man ang manalagna, ug ang mga kauban sa iyang balay mingkaon sulod sa daghang mga adlaw. Ug ang tadyaw sa harina wala makulangi, ni mahutdan ang tibudtiburud sa lana, sumala sa pulong ni Jehova nga Iyang gipamulong pinaagi kang Elias.

“Ug nahitabo sa tapus niining mga butanga, nga ang anak nga lalaki sa babaye, ang tagbalay, nagdaot; ug ang iyang sakit malisud kaayo nga walay gininhawa nga nahabilin kaniya. Ug siya miingon ngadto kang Elias, Unsay akong buhaton kanimo, Oh ikaw nga tawo sa Dios? mianhi ba ikaw kanako aron nga ang akong sala mahinumduman ug sa pagpatay sa akong anak nga lalaki?

[121] “Ug siya miingon kaniya, Dad-a kanako ang imong anak nga lalaki. Ug gikuha siya gikan sa iyang sabakan, ug gidala siya ngadto sa taas sa sulod, diin siya magpuyo, ug gipahigda siya sa iyang kaugalingong higdaanan.... Ug siya mikulob sa makatulo sa ibabaw sa bata ug misinggit ngadto kang Jehova.... Ug si Jehova namati sa tingog ni Klias; ug ang kalag sa bata mibalik kaniya pag-usab ug siya nabuhi.

“Ug gikuha ni Elias ang bata, ug gidala siya ngadto sa ubos gikan sa sulod ngadto sa balay, ug gihatag siya sa iyang inahan: ug si Elias miingon, Tan-awa, ang imong anak nga lalaki buhi. Ug ang babaye miingon kang Elias, Karon ako nahibalo na nga ikaw usa ka tawo sa Dios, ug ang pulong ni Jehova sa imong baba matuod.”

Gipahat sa babayeng balo sa Sarepta ang ivang diyutay nga pagkaon uban ni Elias ug agig balus gipreserbar ang iyang kinabuhi ug sa iyang anak nga lalaki. Ug ngadto sa tanan nga, sa panahon sa kalisud ug sa kawalad-on naghatag ug kaluoy ug panabang ngadto sa uban nga labaw pa nga nagkinahanglan, ang Dios nagsaad ug daku nga panalangin. Wala Siya mausab. Ang Iyang gahum karon dili minus kay sa mga adlaw ni Elias. Dili minus ang pagkasiguro karon kay sa diha nga gipamulong sa atong Manluluwas ang saad nga nagaingon, “Ang magadawat sa propeta tungod kay kini usa ka propeta, magadawat siya sa balus nga alang sa propeta.” Mateo 10:41.

“Ayaw kamo paghikalimot sa pag-abi-abi ug mga dumoluong kay pinaagi niini may nanagpakaamuma ug mga manolunda sa wala lang nila hibalo.” Hebreohanon 13:2. Kining maong mga pulonga wala makabsi sa ilang kusog lahus sa paglabay sa panahon. Ang atong langitnon nga Amahan nagapadayon gihapon sa pagbutang diha sa agianan sa Iyang mga anak sa mga higayon nga mga panalangin nga nagtakuban; ug sila nga nagpauswag niining maong mga higayon makakaplag ug dakung kalipay. “Kong ibubo mo ang imong kalag ngadto sa gigutom, ug busgon mo ang sinakit nga kalag; unya ang imo nga kahayag mosubang sa kangitngitan, ug ang imong kadulum maingon sa kaudtohon. Ug si Jehova magamando kanimo sa kanunay, ug mobusog sa imong kalag sa mga dapit nga mamala, ug magapaligon sa imong mga bukog: ug ikaw mahasama sa usa ka pinatubigan nga tanaman, ug sama sa usa ka tubod sa tubig, kansang mga tubig walay paghubas.” Isaias 58:10, 11.

Nganha sa Iyang matinumanong mga sulogoon karon si Cristo nagaingon, “Ang magadawat kaninyo magadawat Kanako, ug ang magadawat Kanako magadawat sa nagpadala Kanako. Walay buhat sa kaluoy nga gipakita sa Iyang ngalan ang dili maila ug magantihan. Ug diha sa sama nga malumo nga pag-ila ginaapil ni Cristo bisan ang labing maluyahon ug ang kinaubsan nga pamilya sa Dios. “Bisan kinsa nga magahatag sa pagpainom,” Siya nagaingon, “ngadto sa usa niining mga gagmay”—sila nga ingon sa mga bata pa sa ilang pagtoo ug sa ilang kahibalo mahitungod kang Cristo—”usa ka kabo sa bugnaw nga tubig sa ngalan lamang sa usa ka tinun-an, sa pagkat-inuod Ako magaingon kaninyo, nga dili siya mawad-an sa iyang gand.” Mateo 10:40, 42. [122]

Latas sa taas nga mga tuig sa hulaw ug sa gutom, si Elias mi-ampo sa mainiton gayud nga unta ang mga kasingkasing sa Israel moliso na gikan sa pagkadiwatahan ngadto sa pagdapig sa Dios. Sa mapailubon naghulat ang manalagna, samtang ang kamot sa Dios nagpabug-at diha sa nadapatan nga yuta. Samtang iyang nakita ang mga ebidensya sa pag-antos ug sa kawalad-on nga nagapilopilo, ang iyang kasingkasing napuga sa kasubo, ug nangandoy siya alang sa gahum nga makahimo sa usa ka repormasyon sa madali. Apan ang Dios sa Iyang kaugalingon nagapatuman sa Iyang piano, ug ang mahimo lamang sa Iyang sulogoon mao ang pagampo sa pagpa-dayon diha sa pagtoo ug maghulat sa panahon alang sa piho nga buhat.

Ang apostasiya nga nagpasulabi diha sa kaadlawan ni Achab mao ang resulta sa daghang mga tuig sa pagbuhat ug daotan. Sa inangang, sa matag-tuig, ang Israel nagatipas gikan sa matarung nga dalan. Sa nagsunod-sunod nga mga kaliwatan sila nagdumili sa pagtul-id sa mga dalan alang sa ilang mga tiil, ug sa katapusan ang dakung mayoriya sa katawhan nakatugyan sa ilang kaugalingon ngadto sa pangulong mga gahum sa kangitngit.

Sukad nakalabay ang hapit usa ka siglo, sa ilalom sa pagmando ru Han David, ang Israel sa malipayon mihiusa sa pag-awit sa mga alawiton sa pagdayeg ngadto sa Labing Hataas, diha sa pag-ila sa ilang tibuok nga pagsalig diha Kaniya alang sa adlaw-adlaw nga mga kaluoy. Patalinghugi ang ilang mga pulong sa ilang pag-awit:

“Oh Dios sa among kaluwasan,...

Ginahimo Mo ang mga paggula sa kabuntagon
ug sa kahaponon nga malipayon.

Ginaduaw Mo ang yuta, ug ginabisbisan Mo kini:
Sa hilabihan gayud gipatambok Mo kim;
Ang suba sa Dios napuno sa tubig:

[123] Nagtagana Ikaw ug tngo kanila, sa diha nga
giandam Mo sa ingon ang yuta.

Ginabisbisan Mo sa madagayaon gayud ang iyang mga tud-
long:
Ginapahamtang Mo ang mga tagaytay niini:
Gipahumok Mo kini sa mga taligsilc
Gipanalangman Mo ang pagpanalmgsmg niini.
Ikaw nagapurongpurong sa tuig uban sa Imong mga kaay-
ohan;
Ug ang imong mga alagianan nagapatulo sa katambok.
Nanagpanulo sila sa ibabaw sa mga sibsibanan sa kamin-
gawan;
Ug ang kabungtoran ginabaksan sa kalipay,
Ang mga sibsibanan ginabistihan sa mga panon sa kamero;
Ang kawalogan usab ginatabunan sa mga trigo;
Nanagsinggit sila sa kalipay, sila usab nanag-awit.”

Salmo 65:5, 8-13.

Nianang panahona ang Israel miila sa Dios ingon nga ang Usa
nga “nagpahiluna sa mga patukoranan sa yuta.” Agig pagpahayag sa
ilang pagtoo sila miawit:

“Gitabunan Mo siya sa kahiladman ingon nga usa ka bisti:
Sa ibabaw sa kabukiran anaa ang katubigan.
Sa imong pagbadlong nangalagiw sila;
Sa tingog sa Imong dalugdug managdali sila
Minggimaw ang kabukiran, nangahugno ang mga walog
Ngadto sa dapit nga gitukod Mo alang kanila
Gibutangan Mo sila ug utlanan aron sila dili makalabang;
Aron sila dili managbalik sa pagtabon sa yuta.”

Salmo 104:5-9.

Pinaagi sa kusganon nga gahum sa Usa nga walay kinotuban nga ang mga elemento sa kinaiyahan sa yuta ug sa dagat ug sa langit ginapugngan sa sulod sa ilang mga udanan. Ug kining maong mga elemento Iyang gigamit alang sa kalipay sa Iyang mga binuhat. “Ang iyang bililhong dpiganan” dili pinugngan nga gigamit “aron sa paghatag ug ulan...sa panahon niini, ug aron sa pagpanalangin sa tanan nga buhat” sa mga kamot sa tawo. Deuteronomio 28:12.

“Siya nagapadala sa mga tuburan ngadto sa mga walog,
Nga nanagpahutpahut sa taliwala sa kabukiran.
Nanagpainom sila sa tagsatagsa ka mananap sa kapatagan:
Niini ang mga asno nga ihalas nanagtagbaw sa ilang kauhaw.

Pinaagi kanila ang mga langgam sa kalangitan nanaghimo sa
ilang

puloy-anan,
Sa taliwala sa mga sanga...

[124]

Siya nagapatubo sa balili alang sa kahayupan,
Ug sa bunglayon alang sa paghago sa tawo:
Aron siya makahimo sa pagpalcuha ug makaon gikan sa
yuta;
Ug sa bino nga makalipay sa kasingkasing sa tawo,
Ug lana nga makapasinaw sa nawong,
Ug sa tinapay nga makapalig-on sa kasingkasing sa tawo....

“Oh Jehova, pagkadaghan sa Imong mga buhat!
Sa kaalam gibuhat Mo silang tanan:
Ang yuta napuno sa Imong mga bahandi.
Sa unahan mao ang dagat, daku ug halapad,
Diin atua ang mga dili maisip nga mga butang nanagkamang,
Mga mananap nga magagmay ug dagku....
Ngatanan kini nanaghulat Kanimo,
Aron pagahatagan Mo sila ug makaon sa ilang panahon.
Ginahatagan Mo sila, nanagpanginom sila:

“Ginabuklad Mo ang Imong kamot,
Sila nangatagbaw sa kaavohan.”

Salmo 104:10-15, 24-28.

Ang Israel may daghan nga higayon alang sa paglipay. Ang yuta gidad-an kanila ni Jehova maoy usa ka yuta nga nag-agay sa gatas ug sa dugos. Niadtong panahon sa paglaroylaroy sa kamingawan, gipasaligan sila sa Dios nga Siya mao ang magagiya kanila ngadto sa usa ka dapit diin sila dili kinahanglan mag-antos tungod sa kakulang sa ulan. “Ang yuta nga inyong pagaadtoan aron sa pagpanag-iya niini,” Siya misulti kanila, “dili sama sa yuta sa Egipto, diin kamo nagagikan, diin nagpugas ka sa imong binhi, ug nagbubo ka pinaagi sa imong till, sama sa tanaman sa bunglayan: apan ang yuta nga inyong pagaadtoan aron sa pagpanag-iya niini, maoy yuta sa kabungtoran, ug sa kawalogan, ug nagainom sa tubig nga gikan sa ulan sa langit: yuta nga ginabantayan ni Jehova nga imong Dios: ang mga mata ni Jehova nga imong Dios kanunay nga anaa sa ibabaw niya, sukad sa sinugdan sa tuig bisan hangtud sa katapusan sa tuig.”

[125] Ang saad mahitungod sa kadagaya sa ulan gihatag kini basin sa pagkamatinumanon. “Ug mahitabo,” si Jehova mipahayag, “nga kong magapatalinghug kamo sa masingkamuton gayud sa Akong mga sugo, nga Akong gisugo kaninyo niining adlaw, ang paghigugma kang Jehova nga inyong Dios, ug ang pagalagad Kaniya sa bug-os ninyo nga kasingkasing ug sa bug-os ninyo nga kalag, Ako magahatag ug ulan sa inyong yuta sa iyang panahon, ang nahauna ug ang katapusan nga ulan, aron magatigum ikaw sa imong trigo, ug sa bag-ong bino, ug sa imong lana. Ug magahatag Ako ug balili sa imong kaumahan alang sa kahayupan, ug magakaon ka ug mabusog.

“Magbantay kamo sa inyong kaugalingon,” mimaymay si Jehova sa Iyang katawhan, “aron ang inyong kasingkasing dili malimbongan, ug kamo mahibulag ug magaalagad sa lain nga mga dios ug magasimba kanila; ug ang kaligutgut ni Jehova mosilaub batok kaninyo ug iyang pagalukban ang mga langit aron walay ulan ug ang yuta dili magahatag sa iyang bunga, ug mangawala kamo sa madali gikan sa maayong yuta nga gihatag kaninyo ni Jehova.” Deuteronomio 11:10-17.

“Apan mahitabo nga kong ikaw dili magapatalinghug sa dngog ni Jehova nga imong Dios, sa pagbantay sa pagbuhat sa tanan Niyang

mga sugo ug sa Iyang kabalaoran,” ang mga Israelihanon gipasidanan, “ang imong langit nga anaa sa ibabaw sa imong ulo, mahimo nga tumbaga, ug ang yuta nga anaa sa ilalum mo mahimo nga puthaw. Pagahimoon ru Jehova ang ulan sa imong yuta nga abog ug abo: gikan sa langit moulan lani sa ibabaw mo hangtud nga malaglag ka.” Deuteronomio 28:15, 23, 24.

Kini maoy nahiapil sa maalamon nga mga maymay ru Jehova ngadto sa karaan nga Israel. “Ibutang ninyo kining Akong mga pulong sa inyong kasingkasing ug sa inyong kalag,” misugo Siya sa Iyang pinili nga katawhan, “ug ihigot ninyo sila ingon nga timaan sa inyong kamot, ug mahimo sila nga mga dmaan sa agtang sa tunga sa imong mga mata. Ug kiri igatudlo ninyo sa inyong mga anak, nga magasuld tungod kanila, kong magalingkod ikaw sa imong balay, o kong molakaw ikaw sa dalan, ug kong mohigda ikaw ug kong mobangon ikaw.” Deuteronomio 11:18, 19. Kining maong mga sugo madn-aw, apan sa pagpanglabay na sa mga kasiglohan, ug ang nagasunodsunod nga mga kaliwatan nawad-an sa panan-aw sa mga pangandam nga gihimo alang sa ilang espirituhanon nga kaayohan, ang makadaot nga mga inpluwensya sa apostasiya mihulga sa pagwakli sa tanang babag sa diosnon nga grasya.

Sa ingon niini nahitabo nga ang Dios nagaduaw karon sa Iyang katawhan uban sa kinabug-atan sa Iyang mga paghukom. Ang panagna ni Elias nagakahitabo sa makalilisang nga katumanan. Sulod sa tutulo ka mga tuig ang mensahero sa kagul-anan ginapangita diha sa tagsatagsa ka siyudad ug sa tagsatagsa ka nasud. Sumala sa mando ni Achab, daghang mga hari ang naghatag sa ilang dungganon nga panumpa nga katingalahang manalagna wala mapalgi diha sa ilang ginsakopan. Apan bisan pa niini, nagpadayon ang pagpangita, tungod kay si Elias gidumtan ni Jezabel ug sa mga manalagna ni Baal uban sa ikamatay nga pagdumot, ug wala sila mag-usik sa paningkamot sa pagdakup kaniya. Ug sa gihapon walay ulan nga nahulog.

Sa katapusan, “tapus sa daghang mga adlaw,” ang pulong ni Jehova miabut nganha kang Elias nga nagingon, “Lakaw, magpakita ka kang Achab; ug magpadala Ako sa ulan sa ibabaw sa yuta.”

Agi ug pagtuman sa sugo, “si Elias miadto sa pagpakigkita kang Achab.” Sa maong panahon nga migikan ang manalagna sa iyang panaw ngadto sa Samaria, si Achab nagsugyot ngadto ni Abdias,

[126]

ang gobemador sa iyang panimalay, nga ilang himoon ang ganid nga pagsusi sa mga tuboran ug sa mga sapa, diha sa paglaum nga sila makakaplag ug sibsibanan alang sa ilang gigutom nga mga panon. Bisan diha sa palasyo ang gisangputan sa taas nga hulaw gibati pagayo. Ang hari, nga nahingawa sa kahintang sa iyang panimalay, mihukom sa paghiusa sa linawas uban sa iyang sulogoon diha sa pagpangita ug maayong dapit nga kasibsiban sa iyang mga hayop. “Busa gibahin nila ang yuta sa taliwala nila aron sa pag-agi niana: si Achab miadto sa usang dalan sa iyang kaugalingon, ug si Abdias miadto sa laing dalan sa iyang kaugalingon.”

“Sa diha na si Abdias sa dalan, ania karon, si Elias nakighibalag kaniya: ug siya nakaila kaniya, ug mihapa ug miingon, mao ba ikaw ang akong ginoo nga si Elias?”

Sa panahon sa pagtalikod sa Israel gikan sa Dios, si Abdias nagpabilin nga matinumano. Ang iyang agalon, ang hari, wala makahimo sa pagpaliso kaniya gikan sa iyang pagdapig sa buhi nga Dios. Karon siya napasidunggan sa usa ka sugo gikan ni Elias, nga nagingon, “Lumakaw ka, suginlan mo ang imong ginoo, Ania karon, si Elias ania dinhi.”

[127] Tungod sa hilabihan nga kalisang, si Abdias nakasinggit sa pagingon, “Diin man ako makasala, nga ikaw nagatugyan sa imong alagad sa kamot ni Achab, sa pagpatay kanako?” Ang pagdala sa mao nga mensahe ngadto kang Achab, maoy pagpangita sa siguro nga kamatayon. Ingon nga si Jehova nga imong Dios buhi,” siya nangatarungan ngadto sa manalagna, “walay nasud o ginghanan, dim ang akong ginoo wala magpasugo sa pagpangita kanimo: ug sa miingon sila, Siya wala dinhi; siya naghimo sa usa ka panumpa sa gingharian ug nasud, nga wala ka nila makaplagi. Ug karon ikaw nagingon, Lumakaw ka, suginli ang imong ginoo, Ania karon, si Elias ania dinhi. Ug mahitabo, sa diha nga ako mahiadto na gikan kanimo, nga ang Espintu ni Jehova magadala kanimo sa dapit nga wala ko hibalo; ug busa kong ako moanhi ug magasugilon kang Achab, ug siya dili makakaplag kanimo, iya ako nga patyon.”

Si Abdias sa mainiton nangamuyo sa manalagna sa dili pagtukmod kaniya. “.Ako nga imong alagad,” siya nagpakiluoy, “nahadlok kang Jehova sukad pa sa akong pagkabatan-on. Wala ba kini ika-sugilon sa akong ginoo kong unsay akong gibuhay sa gipamatay ni Jezabel nga mga manalagna ni Jehova, kong giunsa nako pagtago

ang usa ka gatus ka tawo sa mga manalagna ru Jehova sa tmagkaliman sa usa ka langob ug gipakaon sila sa tinapay ug tubig? Ug karon ikaw nagaingon, Lumakaw ka, suginli ang imong ginoo, Ania karon, si Elias ania dinhi: ug siya mopatay kanako.”

Sa solemni nga panumpa si Elias misaad kang Abdias nga ang ipabuhat dili mahimong kawang lamang. “Ingon nga si Jehova sa mga panon buhi, sa kang kinsang atubangan ako nagatindog, ako sa walay duhaduha magapakita kaniya niining adlaw.” Sa napasaligan siya, “si Abdias miadto sa pagpakigkita ni Achab, ug gisuginlan siya.”

Sa kahibulong nga gisagolan sa kalisang namati ang hari sa mensahe gikan sa tawo nga iyang gikahadlok ug gidumtan, ug kinsa gipangita niya sa walay paghunong. Nasayud siya pag-ayo nga si Elias dili magpapeligro sa iyang kinabuhi alang lamang sa pagpakigtagbo kaniya. Mahitabo ba kaha nga ang manalagna mobungat na man ug laing pagkaalaut batok sa Israel? Gikumos sa kahadlok ang kasingkasing sa hari. Iyang nahinumduman ang nalaya nga bukton ni Jeroboam. Si Achab dili makalikay sa tawag, ni mangahas siya sa pagbakyaw sa iyang kamot batok sa mensahero sa Dios. Ug busa, inubanan sa usa ka bantay nga mga sundalo, ang nagkurog nga hari miadto sa pagpakigtagbo sa manalagna.

Ang hari ug ang manalagna nagtindog nga nag-atubang. Bisan pa nga si Achab napuno sa hilabihan nga kapungot ug pagdumot, apan diha sa presensya ni Elias daw naminghoy siya ug walay gahum. Diha sa iyang nagkayuring nga unang mga pulong, nga nagingon, “Ikaw ba ang magsasamok sa Israel?” wala siya makamatngon nga [128] iyang gipadayag ang kinahiladman nga mga pagbati sa iyang kasingkasing. Si Achab nahibalo nga pinaagi sa pulong sa Dios ang langit nahimong sama sa tumbaga, apan naninguha siya sa tukmod sa pasangil ngadto sa manalagna tungod sa mabug-at nga mga paghukom nga nahiaguman sa yuta.

Kinaiya sa mamomuhat ug sayop ang pagpasangil sa mensahero sa Dios nga maoy hinungdan sa mga kadaot nga nagaabut ingon nga siguro nga sangputanan sa usa ka pagtipas gikan sa dalan sa pagkamatarung. Sila nga nagbutang sa ilang kaugalingon diha sa gahum ni Satanas dili makakita sa mga butang sama sa pagkakita sa Dios kanila. Sa diha nga ang salamin sa kamatuoran ibutang sa atubangan nila, maglagot sila nga maghunahuna nga magdawat sa

badlong. Sa gibutaan sa sala, nagdumili sila sa paghinulsol; nagbati sila nga ang mga alagad sa Dios mibatok kanila ug tungod niini mga angayan sa estrikto nga pagsaway.

Sa nagatindog nga walay sala sa atubangan ni Achab, si Elias wala maghimo ug pagsulay sa pagpagawas sa iyang kaugalingon o sa pagulog-ulog sa hari. Wala usab siya magtinguha sa paglikay sa kaligutgut sa hari pinaagi sa pagpahibalo sa maayong balita nga ang hulaw hapit na matapus. Wala siyay pamalibad nga gitanyag. Ingon nga nasilag, ug mabinantayon alang sa kadunggan sa Dios, iyang giitsa pagbalik ang pasangil ni Achab, ug sa walay kahadlok nagpahibalo sa han nga ang iyang mga sala, ug ang mga sala sa iyang mga amahan, ang hinungdan sa makalilisang nga kalamidad nga nag-abut sa Israel. “Ako wala makasamok sa Israel,” maisugon nga mitubag si Elias, “kondili ikaw, ug ang balay sa imong amahan, tungod kay inyong gisalikway ang mga sugo ni Jehova, ug ikaw nagasunod sa mga Baal.”

Karon adunay panginahanglan sa tingog sa maisug nga badlong; tungod kay ang grabe nga mga sala maoy nagpahimulag sa katawhan gikan sa Dios. Ang pagkawalay pagtoo tulin nga giurog karon. “Dili kami buot nga maoy maghari kanamo kining tawhana,” mao ang sinultihan sa kadaghanan. Lucas 19:14. Ang maulog-ulogon nga mga sermon nga kanunay ginawali dili maghimo ug malungtaron nga impresyon; ang trumpeta wala magahatag sa piho nga tingog. Ang mga tawo dili madutlan sa kasingkasing pinaagi sa tataw ug mahait nga mga kamatuoran sa pulong sa Dios.

[129] Adunay daghang mga nag-angkon nga mga Cristohanon kinsa, kong sila magapahayag sa ilang tinuod nga mga pagbati, magaingon, unsa may kinahanglan nga magsulti sa hilabihan ka tin-aw? Maayo tingali nga sila mangutana, Nganong nagkinahanglan man si Juan Bautista sa pagingon ngadto sa mga Pariseo, “Kamong mga anak sa mga bitin, kinsa bay nagpasidaan kaninyo sa pagkalagiw gikan sa kapungot nga umalabut?” Lucas 3:7. Nganong nagkinahanglan man siya sa paghagit sa kasuko ni Herodias pinaagi sa pagsulti ni Herodes nga supak sa balaod alang kaniya ang pagpuyo uban sa asawa sa iyang igsoon nga lalaki? Ang mag-uuna ni Cristo nawad-an sa iyang kinabuhi tungod sa iyang pagsuld nga walay hapin. Nganong wala man siya makapadayon sa unahan sa walay pag-angin sa disgusto nila nga nagd nabuhi diha sa sala?

Busa ang mga tawo nga magadndog ingon nga madnumanong mga magbalantay sa kasugoan sa Dios nangatarungan, nga hangtud ang polisa mao nay mokuha sa dapit sa pagkamadnumanon, ug ang sala pagapasagdan sa pagpadayon nga dili badlongon. Anus-a man ang tingog sa matinumanon nga badlong madungog sa makausa pa diha sa iglesya?

“Ikaw mao ang tawo.” 2 Samuel 12:7. Ang mga pulong nga ingon ka dili masaypan ang pagkatin-aw sa mga pulong nga gibungat ni Nathan ngadto kang David panagsa na madunggan diha sa mga pulpito karon, ug panagsa na makita diha sa patikanan publiko. Kong dili pa sila nihit kaayo, ato unta nga makita ang dugang pa nga gahum sa Dios nga gipadayag taliwala sa mga tawo. Ang mga mensahero sa Ginoo dili magmulo nga ang ilang mga kahago mga walay bunga hangtud nga sila maghinulsol mahitungod sa ilang kaugalingon nga gugma nga pagadayegon ug sa ilang tinguha sa pagpahimuot sa mga tawo, nga magadala kanila sa pagpalong sa kamatuoran.

Ang mga ministro nga magpapahimuot lamang sa mga tawo, nga nagsinggit, pakigdait, pakigdait, sa diha nga ang Dios wala makasulti ug pakigdait, maayo tingali nga magpaubos sa ilang mga kasingkasing sa atubangan sa Dios, ug mangayo sa pasaylo tungod sa ilang pagkadili matinuoron ug sa ilang kakulang sa moral nga kaisug. Dili tungod sa gugma alang sa ilang silingan nga ilang maulog-ulongan ang mensahe nga gipiyal nganha kanila, kondili tungod kay sila mga mapatuyangon sa kaugalingon ug tapulan. Ang tinuod nga gugma nagapangita paguna sa himaya sa Dios ug sa kaluwasan sa mga kalag. Sila nga ania niini nga gugma dili molikay sa kamatuoran sa pagluwas sa ilang kaugalingon gikan sa dili makahimuot nga mga sangputanan sa tinuoray nga pagsulti. Sa diha nga ang mga kalag anaa sa katalagman, ang mga ministro sa Dios dili maghunahuna sa kaugalingon, kondili magasulti sa pulong nga gihatag kanila nga ipasulti, nga magadumili sa pagpagawas o tabontabonan ang daotan.

Maayo unta nga ang tanang ministro makaila sa kabalaan sa iyang katungdanan ug sa kabalaan sa iyang buluhaton, ug ipakita ang kaisug nga gipakita ni Elias! Ingon nga tinudlo sa langit nga mga mensahero, ang mga ministro anaa sa usa ka katungdanan sa makahahadlok nga kaakohan. Ilang himoon ang “pagpamadlong, ang pagsaway, ug ang pagpanambag diha sa tumang pagkamapailubon.”

2 Timoteo 4:2. Sa luna ni Cristo sila magapangabudlay ingon nga mga tinugyanan sa mga tinago sa langit, magadasig sa masinugtanon ug magapasidaan sa masupilon. Diha kanila ang kalibutanon nga polisa walay gibugaton. Dili gayud sila motipas gikan sa dalan nga gisugo ni Jesus nga ilang pagalaktan. Sila mopadayon ngadto sa unahan diha sa pagtoo, nga mahinumdom nga sila ginalibutan sa usa ka panganod sa mga saksi. Dili sila magasuld sa ilang kaugalingong mga pulong, kondili sa mga pulong nga gisugo kanila sa pagsulti sa Usa nga daku pa kay sa mga gamhanan sa yuta. Ang ilang mensahe mao kini, “Mao kini ang giingon sa Ginoo.” Ang Dios nagatawag ug mga lalaki sama kang Elias, kang Nathan, ug kang Juan Bautista—mga katawhan nga magdala sa Iyang mensahe uban sa pagkamatimuman, sa walay pagtagad sa mga sangputanan; mga katawhan nga mosulti sa kamatuoran nga maisugon, bisan kini magkinahanglan sa paghalad sa tanan nga anaa kanila.

Ang Dios dili makagamit sa katawhan kinsa, nga sa panahon sa katalagman, sa diha nga ang kusog, kaisug, ug inpluwensya sa tanan gikinahanglan, mahadlok sa pagtindug nga malig-on alang sa matarung. Siya nagatawag ug mga tawo nga mohimo sa matinummanon nga pakiggubat batok sa sayop, nga magapakig-away batok sa mga punoan ug mga gahum, batok sa mga kagamhanan sa kangitngit niini nga kalibutan, batok sa espirituhanon nga pagkadaotan diha sa hatag-as nga mga dapit. Nganhi niining maong mga tawhana nga Siya magasulti sa mga pulong nga nagaingon: “Maayong pagkabuhat, maayo ug kasaligan nga ulipon;... dumuyog ka sa kalipay sa imong Agalon.” Mateo 25:23.

Kapitulo 11—Carmelo

Sa nagatindog sa atubangan ni Achab, nagtawag si Elias nga ang tibuok Israel pagatigumon aron sa pagsugat kaniya ug ang mga manalagna ni Baal ug ni Astaroth didto sa Bukid sa Carmelo. “Magpasugo ka,” siya mimando, “ug tapuka kanako ang tibuok Israel ngadto sa Bukid sa Carmelo, ug ang mga manalagna ni Baal nga upat ka gatus ug kalim-an, ug mga manalagna ru Asera upat ka gatus nga anaa nagakaon sa lamisa ni Jezabel.” [131]

Ang sugo gipagula sa usa nga daw nagtindog diha sa presensya gayud ni Jehova; ug dihadhiha si Achab mituman, nga daw ang manalagna usa ka hari, ug ang hari maoy usa ka sakop. Ang matulin nga mga mensahero mao ang gipadala sa tibuok nga gingharian uban sa mando nga paatubangon si Elias ug ang mga manalagna ni Baal ug ni Astaroth. Sa tanang lungsod ug balangay ang katawhan nangandam sa pagtigom diha sa natudlo nga takna. Samtang sila nagpanaw paingon sa dapit, ang mga kasingkasing sa kadaghanan napun-an sa kahibudngang katahap. Ang usa ka tumalagsaon nga butang ang mahitabo, kay nganong gimando kining panagtigom sa Carmelo? Unsa kahang bag-o nga kadaotan ang mahiaguman sa katawhan ug sa yuta?

Sa wala pa ang hulaw, ang Bukid sa Carmelo maoy usa ka dapit sa katahum, nga kansang katubigan gikan sa walay-paghubas nga mga tuburan, ug kansang mga tabunok nga mga kabakildan gihabolan sa matahum nga mga kabulakan ug malamboong mga kalasangan. Apan karon ang katahum niini naluylyuy ilalom sa usa ka nagapalawos nga tunglo. Ang mga halaran nga gitukod alang sa pagsimba ni Baal ug ni Astaroth nagtindog karon diha sa mga lasang nga walay dahon. Diha sa kinatumyan sa usa sa kinatas-an nga mga tagaytay, ingo’g tataw nga kalainan sa giasoy, mao ang naguba nga halaran ni Jehova.

Ang Carmelo nagdungaw sa usa ka halapad nga kanap sa yuta; ang mga kaibabawan niini makita gikan sa daghang mga bahin sa Kining kapitulo nga gisukad sa gingharian sa Israel. Sa tiilan sa bukid [132]

dihay daghang bantaaw nga mga dapit nga gikan niini makita kaayo ang nagakahitabo sa itaas sa bukid. Ang Dios gipakaulawan pagayo pinaagi sa diniwata nga pagsimba nga gisalipdan sa mga masiut nga mga kabakildan; ug gipili ni Elias kining dapita ingon nga mao ang labing antaw nga dapit alang sa pagpasundayag sa gahum sa Dios ug alang sa kapanghimatuoran sa dungog sa Iyang ngalan.

Sayo sa buntag sa gitalanang adlaw, ang mga panon sa apostata nga Israel, nga diha sa maikagon nga pagpaabut, nagpundok haduul sa tumoy sa buldd. Ang mga manalagna ni Jezabel ningmartsa paingon sa itaas diha sa maambong nga pagpasundayag. Sa hananon nga pagpagarbo ang hari ningtungha ug nagpahiluna sa iyang dapit nga nag-una sa mga sacerdote, ug ang mga diwatahan misinggit sa pagabiabi kaniya. Apan dihay duha-duha sa kasingkasing sa mga sacerdote sa ilang nahinumduman nga sa pulong sa manalagna ang yuta sa Israel sulod sa tulo ka tuig ug tunga wala gayuy tun-og ug ulan. Nakasiguro sila nga may makahahadlok nga krisis nga magaabut. Ang mga dios nga ilang gisaligan wala makahimo sa pagmatuod nga si Elias usa ka bakakon nga manalagna. Sa ilang nataranta nga mga singgit, sa ilang mga pagampo, sa ilang mga luha, sa ilang pagpaubos, sa ilang mangilngig nga mga seremonyas, sa ilang gastoso ug walay hunong nga mga halad, ang ilang gisimba sa katingalahan wala gayud mingtagad.

Sa nag-atubang siya kang Achab ug sa mini nga mga manalagna, ug sa gilibutan siya sa napundok nga mga panon sa Israel, si Elias nagatindog, nga nag-inusara sa pagpanghimatuod sa kadungganan ni Jehova. Siya nga gipasanginlan sa dbuok nga ginghanan sa gibugaton sa pagkaalaut mini karon nagtindog sa ilang atubangan, nga daw walay panalipod diha sa presensya sa hari sa Israel, sa mga manalagna ni Baal, sa mga tawo nga iggugubat, ug sa nagaalirong nga mga linibo. Apan si Elias wala mag-inusara. Sa ibabaw ug sa palibut niya, mao ang nagapanalipod nga mga panon sa langit, ang mga manolunda nga labaw sa kusog.

Sa walay pagkaulaw, ug sa walay pagkalisang, ang manalagna nagatindog sa atubangan sa katawhan, hingpit nga nakasabut sa ipabuhat kaniya sa pagtuman sa diosnon nga sugo. Ang iyang dagway gihayagan sa usa ka makalilisang nga pagkasolemni. Sa mahingawaon nga pagpaabut ang katawhan naghulat kaniya mga mosulti. Sa gitan-aw niya pag-una ang naguba nga halaran ni

Jehova, ug unya ngadto sa katawhan, si Elias nagsinggit sa madn-aw ug sa tuno nga sama sa trumpeta nga nagingon, “Hangtud kanus-aba nga magakiangkiang kamo sa taliwala sa duha ka daplin? kong si Jehova Dios man, sumonod kamo Kaniya: apan kong si Baal, nan sumonod kamo kaniya.”

Ang katawhan wala motubag kaniya bisan sa usa ka pulong. Walay usa niadtong daku kaayo nga pundok nga nangahas sa pagpadayag sa pag-unong ni Jehova. Sama sa usa ka mangitngit nga panganod, ang limbong ug ang pagkabuta nikanap sa Israel. Sa diha dayon nga sila nagbaton niining ikamatay nga apostasya nga nagtiklog kanila, apan sa inanay samtang sa matag panahon napakyas sila sa pagpamati sa pasidaan ug sa badlong nga gipadala kanila sa Ginoo. Ang matag pagtipas gikan sa pagbuhat sa matarung, ang matag pagdumili sa paghinulsol, nagpalalom sa ilang sala ug nag-abug kanila palayo sa Langit. Ug karon, niini nga krisis, sila nagpangusog diha sa pagdumili sa pagbarog alang sa Dios.

Ginadumtan ni Jehova ang walay pagtagad ug ang walay pagunong niining usa ka higayon sa krisis sa Iyang buluhaton. Ang dbuok nga uniberso nagatan-aw uban sa dili malitok nga kaikag sa nagatak-op nga mga talan-awon sa dakung away tali sa maayo ug sa daotan. Ang katawhan sa Dios nagakahaduul na sa mga udanan sa walay katapusan nga kalibutan; unsa pa ang labing mahinungdanon alang kanila kay sa mahimong matinumanon ngadto sa Dios sa langit? Latas sa dbuok nga katuigan, ang Dios may mga bayani sa pamatasan, ug Siya duna niini karon—sila nga, sama kang Jose ug ni Elias ug Daniel, dili maulaw sa pagpaila sa ilang kaugalingon nga Iyang lahi nga katawhan. Ang Iyang pinasahi nga panalangin magauban sa mga kahago sa mga tawo sa buhat, mga tawo nga dili motipas gikan sa matul-id nga badlis sa katungdanan, apan nga uban sa diosnon nga kusog magasusi sa pagingon, “Kinsa ang dapig kang Jehova?” (Exodo 32:26), mga tawo nga dili mohunong diha sa pagusisa lamang, apan mosukna nga sila nga mopili sa pagpaila sa ilang mga kaugalingon uban sa katawhan sa Dios magalakang sa unahan ug magpaila sa walay pagkasayop sa ilang pagdapig sa Hari sa mga hari ug Ginoo sa mga ginoo. Ang maong mga tawo naghimo sa ilang mga kabubut-on ug mga piano nga magapasakop sa ilang mga kabubut-on sa kasugoan sa Dios. Tungod sa ilang gugma Kaniya sila wala mag-isip sa ilang mga kinabuhi nga mahal nganha sa ilang

kaugalingon. Ang ilang buhat mao ang pagsalo sa kahayag gikan sa Pulong ug pasidlakon kini ngadto sa kalibutan diha sa madn-aw, ug mapinadayunon nga silaw. Ang pagkamatinumanon ngadto sa Dios mao ang ilang sanglitanan.

Samtang nagduhaduha ug nagpanuko ang Israel didto sa ibabaw sa Carmelo, ang dngog ni Elias nagabuak sa kahilum: “Ako, bisan ako lamang, nga usa ka manalagna ni Jehova; apan ang mga manalagna ni Baal upat ka gatus ug kalim-an ka tawo. Busa pahatagi kami nila ug duha ka laking baka; ug papilia sila ug usa ka laking baka alang sa ilang kaugalingon, ug ipabahinbahin nila kini ug itong-tong sa ibabaw sa dnapok nga kahoy, ug dili butangan sa kalayo ang ilalom: ug ako magaihaw sa lain nga laking baka ug magatungtung niini sa ibabaw sa dnapok nga kahoy ug dili butangan sa kalayo ang ilalom: ug managtawag kamo sa ngalan sa inyong dios, ug ako magatawag sa ngalan ni Jehova: ug ang Dios nga magatubag pinaagi sa kalayo, Siya mao ang Dios.”

Ang sugyot ni Elias makatarunganon kaayo nga ang katawhan dili makalikay niini, gani sa kaisog mitubag sila, “Maayo kanang pagkasulti.” Ang mga manalagna ni Baal wala makapatuga sa pagpataas sa ilang mga dngog sa pagsupak; ug, sa iyang pagsulti kanila, nagmando si Elias, “Magpili kamo ug usa ka laking baka nga inyo, ug andama kini pag-una; kay kamo daghan; ug magtawag kamo sa ngalan sa inyong dios, apan ayaw pagbutangi ang ilalom sa kalayo.”

Sa dayag maisog ug mahagiton, apan uban sa kalisang diha sa ilang sad-an nga mga kasingkasing, ang bakakong mga sacerdote nagandam sa ilang halaran, pinahimutang sa ibabaw sa mga sugnod ang ighahalad; ug unya sila mingsugod sa ilang mga yamyam. Ang ilang langgis nga mga singgit ninglanog ug ningsibaw sa mga kalasangan ug sa nagalibut nga mga kaibabawan, samtang sila nagtawag sa ngalan sa ilang dios, nga nagingon, “Oh Baal, pamatia kami.” Gilibutan sa mga sacerdote ang ilang halaran, ug uban sa pagluksolukso ug paglubaglubag sa lawas ug sa pagkulisok, inubanan sa paglarot sa ilang buhok ug sa pagsamad sa ilang panit, ilang gipangamuyoan ang ilang dios sa pagtabang kanila.

Ninglabay ang kabuntagon, unya ning-abut ang kaudtohon, ug bisan pa niini walay ebidensya nga si Baal nakadungog sa mga singgit sa iyang nalimbogan nga mga sumosunod. Walay tingog, ni tubag sa ilang nataranta nga mga pagampo. Ang halad nagapabilin

[135]

[136]

[137]

nga wala maut-ut.

Samtang nagpadayon sila sa ilang nagsalimoang nga mga halad, ang malimbongon nga mga sacerdote walay hunong nga nagsulay sa paghimo ug mga paagi nga niini ilang mahaling ang usa ka kalayo sa ibabaw sa halaran ug dad-on ang katawhan sa pagtoo nga ang kalayo naggikan kang Baal. Apan gibantayan ni Elias ang tagsatagsa ka kalihukan; ug ang mga sacerdote nga naglaum batok sa paglaum alang sa higayon sa paglimbong, nagpadayon sa ilang walay dihungdan nga mga seremonya.

“Ug nahitabo sa pagkaudto, nga si Elias nagbiaybiay kanila, ug miingon, Kusga pagsinggit: kay siya usa ka dios; nagapalandong ba kaha siya, o nahilakaw ba, o atua ba sa usa ka panaw, o tingali siya nagakatulog ug kinahanglan pukawon. Ug sila naninggit sa makusog, ug nanagsamad sa ilang kaugalingon sumala sa ilang batasan nga minggamit sa mga kutsilyo ug mga salapang hangtud nga ang dugo nagbuhagay sa ibabaw kanila. Ug mao kadto, nga sa milabay na ang kaudtohon ug sila nagpanagna hangtud sa panahon sa paghalad sa kagabhion nga halad, apan walay tingog ni bisan kinsa nga mitubag, ni bisan kinsa nga magtagad.”

Sa malipavyn inoabut unta si Satanas sa pagtabang kanila nga iyang nalimbogan, ug kinsa nahalad ngadto sa pagalagad kaniya. Sa malipayon unta siya magpadala ug kilat aron sa paghaling ug kalayo alang sa ilang halad. Apan napahimutang na ni Jehova ang pagakutoban ni Satanas, gipugngan ang iyang gahum, ug ang tanang mga lingla sa kaaway dili makadala ug usa ka aligato ngadto sa halaran ni Baal.

Sa katapusan, sa dihang nangapagaw na ang ilang tingog sa pagsininggit, ang ilang mga bisti natumog sa dugo gumikan sa ilang pagsamad sa kaugalingon, ang mga sacerdote nawad-an sa paglaum. Uban sa walay paghunong nga kataranta ila karon gisagol sa ilang pangamuyo ang makalilisang nga mga tunglo sa. ilang dios sa adlaw, ug ang pagbantay ni Elias nagapadayon nga inatubayaon; kay siya nasayud nga kong may bisan unsa nga lansis, molampus ang mga sacerdote sa pagsugnib sa ilang halaran, dihadiha siya pagawataswatan.

Nagakahaduul na ang kagabhion. Gikapoyan na ang mga man-alagna ni Baal, naluya ug nalibog. Ang usa ningsugyot ug usa ka butang, ug ang lain pa sa usa pa ka butang hangtud nga sa katapusan

sila mihunong sa ilang mga panlimbasug. Ang ilang mga tiyabaw ug mga tunglo wala na mosibaw didto sa ibabaw sa Carmelo. Diha sa kabisgo sila misibog gikan sa maong sangka.

Sa tibuok nga adlaw nasaksihan sa katawhan ang mga pasundayag sa nalibog nga mga sacerdote. Ilang nakita ang ilang mapintas nga pagluksolukso libut sa halaran, nga daw ilang hakpon ang nagasilaub nga mga silaw sa adlaw sa pagsilbi sa ilang katuyoan. Ilang nakita uban sa kalisang ang makahahadlok nga pagpiang sa mga sacerdote sa ilang kaugalingon, ug sila nakahigayon sa pagpamalandong sa pagkawalay pulos sa pagsimba sa mga larawan. Daghan diha sa katilingban ang gikapuyan sa mga pasundayag sa demonyo, ug karon nagahulat sila uban sa dakung kaikag ang mga kalihukan ni Elias.

Takna kadto sa paghalad sa kagabhion, ug nagamando si Elias sa katawhan nga nagingon, “Umari kamo duul kanako.” Samtang sila nagduul nga nagkurog, siya miliso ngadto sa guba nga halaran diin kaniadto ang mga tawo nagsimba sa Dios sa langit, ug giayo kini. Alang kaniya kining tinapok sa mga guba labaw pang bililhon kay sa tanang matahum nga mga halaran sa mga hendl.

Diha sa pagtukod pag-usab mining karaan nga halaran, gipadayag ni Elias ang iyang pagtahud sa pakigsaad nga gihimo ni Jehova uban sa Israel sa diha nga sila nagtabok sa Jordan ngadto sa Yuta nga Sinaad. Gipili niya ang “napulo ug duha ka bato, sumala sa gidaghanon sa mga kabanayan sa mga anak ni Jacob,...ug iyang gitukod ang usa ka halaran sa ngalan ni Jehova.”

Ang nabalo nga mga sacerdote ni Baal, nga nahago sa ilang kawang nga mga panlimbasug, naghulat sa pagtan-aw kong unsay buhaton ni Elias. Gikaligutgutan nila ang manalagna tungod sa iyang pagsugyot sa usa ka pagsulay nga nakabutyag sa kaluyahon ug sa pagkawalay gahum si ilang mga dios; nahadlok pa sila sa iyang gahum. Ang katawhan sa ilang bahin, nagmahadlokon usab ug hapit dili makaginhawa sa pagpaabut, nagbantay samtang si Elias nagapadayon sa iyang mga pangandam. Ang malinawon nga panglihok sa manalagna nagadndog sa tataw nga kalainan sa panadko, ug walay kahulogan nga salimoang sa mga sumosunod m Baal.

Sa natapus na ang halaran, gihimo sa manalagna ang usa ka kanal sa palibut niini, ug, sa napahimutang na ang sugnod ug sa naandam na ang laking baka, iyang gipahiluna ang ighahalad sa

ibabaw sa halaran ug nagasugo sa katawhan sa pagpalunop ug tubig sa ighahalad ug sa halaran. “Pun-a sa tubig ang upat ka tadyaw,” siya mimando, “ug ibubo kana sa halad nga sinunog ug sa ibabaw sa kahoy. Ug siya miingon, Buhata kini sa ikatulo. Ug ilang gihimo kini sa ikatulo. Ug ang tubig nagbaha libut sa halaran; ug iyang gipuno usab ang kanal sa tubig.” [139]

Sa gipahinumduman ang katawhan mahitungod sa dugay na nga nagpadayon nga apostasiya nga maoy nakapukaw sa kasuko ni Jehova, si Elias nagaawhag kanila sa pagpaubos sa ilang mga kasingkasing ug moliso ngadto sa Dios sa ilang mga amahan, aron ang tunglo sa ibabaw sa yuta sa Israel makuha. Unya, sa pagyukbo nga matmahuron sa atubangan sa Dios nga dili makita, iyang gipataas ang iyang mga kamot ngadto sa langit ug naghimo sa usa ka yano nga pagampo. Ang mga sacerdote ni Baal nagtiyabaw ug nagbula ang baba ug nagluksolukso, gikan sa sayo sa buntag hangtud sa hapit na matunod ang adlaw sa kahaponon; apan samtang si Elias nagaampo, walay naglanoglanog nga mga tiyabaw sa mga kaibabawan sa Carmelo. Siya nagaampo nga daw siya nahibalo nga si Jehova anaa ra diha, usa ka saksi sa talan-awon, usa ka tig-patalinghug sa iyang pangaliya. Ang mga manalagna ni Baal wala magkatuno sa ilang inampoan. Yano ug mainiton ang pagampo ni Elias nga nagahangyo sa Dios sa pagpakita sa Iyang pagkalabaw ni Baal, aron ang Israel madala pagbalik ngadto Kaniya.

“Oh Jehova, ang Dios ni Abraham, ni Isaac, ug ni Israel,” nagpakiluoy ang manalagna, “himoa nga mahibaloan niining adlaw nga Ikaw ang Dios dinhi sa Israel, ug nga ako Imong alagad, ug nga gibuhat ko kining tanang mga butanga sa Imong pulong. Pamation Mo ako, Oh Jehova, pamation Mo ako, aron nga kining katawhan mahibalo nga Ikaw mao si Jehova nga Dios, ug nga gipabalik Mo pag-usab ang ilang kasingkasing.”

Ang usa ka kahilum, mapiugon diha sa kasolemnini niini, nagapandong ibabaw sa tanan. Ningkurog sa kalisang ang mga sacerdote m Baal. Sa nakamatngon sa ilang sala nagpaabut sila sa madali nga balos.

Wala madugay sa pagkatapus sa pagampo ni Elias ang mga dilaab sa kalayo, sama sa masiga nga mga kilab sa kilat, nanaug gikan sa langit nganha sa ibabaw sa halaran, nga naglamoy sa halad, nga nagatilap sa tubig nga diha sa kanal, ug nagaut-ut bisan sa mga

[140] bato sa halaran. Ang kasiga sa kalayo nagabanwag sa bukid ug nagsamaw sa mga mata sa katawhan. Didto sa kawalogan sa ubos, diin daghan ang nanagbantay diha sa mahingawaon nga kabalaka sa mga kalihukan niadtong atua sa ibabaw, ang pagkanaug sa kalayo tataw kaayo nga nakita, ug ang tanan nangahibolong sa nakita. Kim nahisama sa haligi nga kalayo nga nagbulag sa mga anak sa Israel gikan sa panon sa mga Egiptohanon didto sa Dagat nga Mapula.

Ang katawhan nga didto sa bukid ninghapa sa ilang kaugalingon diha sa kahadlok atubangan sa dili makita nga Dios. Wala sila mangahas sa pagpadayon sa pagtan-aw sa kalayo nga pinadala sa Langit. Nahadlok sila nga sila sa ilang kaugalingon pagalamoyon; ug, sa nakamatngon sa ilang katungdanan sa pag-ila sa Dios ni Elias ingon nga Dios sa ilang mga amahan, ngadto kang kinsa sila nakautang sa pagdapig, naninggit sila pagdngob ingon sa usa ka dngog sa pagingon, “Si Jehova, Siya mao ang Dios; si Jehova, Siya mao ang Dios.” Uban sa makapapugwat nga pagkalahi ang singgit misibaw sa ibabaw sa kabukiran ug milanoglanog diha sa kapatagan sa ubos. Sa katapusan, napukaw ra ang Israel nga dili na linimbongan, ug mahinulsolon. Sa katapusan nakita sa katawhan kong unsa ka daku sa ilang pagpakaulaw sa Dios. Ang taras sa pagsimba ni Baal, diha sa pagkalahi sa makatarunganon nga pagalagad nga gikinahanglan sa tinuod nga Dios, nagatindog sa hingpit nga pagkadayag. Naila sa katawhan ang husdsya ug ang kaluoy sa Dios diha sa pagpugong sa tun-og ug sa ulan hangtud nga sila nadala ngadto sa pagsugid sa Iyang ngalan. Karon andam na sila sa pagdawat nga ang Dios ni Elias labaw sa tagsatagsa ka diosdios.

Ang mga sacerdote ni Baal nagsaksi uban sa kalisang sa kahibulongang pagpadayag sa gahum ni Jehova. Apan bisan diha sa ilang kapildihan ug diha sa presensya sa diosnon nga himaya, sila nagdumili sa paghinulsol sa ilang daotan nga binuhatan. Gusto pa sila nga magpabilin nga mga manalagna ni Baal. Sa ingon niini nagpakita nga hinog na sila alang sa kalaglagaan. Nga ang mahinulsolon nga Israel mapanalipdan gikan sa mga lamat nila nga nakatudlo kanila sa pagsimba ni Baal, gimandoan si Elias sa Dios sa pagpatay niining bakakong mga magtutudlo. Ang kasuko sa katawhan napukaw na batok sa mga pangulo nga malinapason; ug sa diha nga si Elias nagahatag sa sugo, “Kuhaa ang mga manalagna ni Baal; ayaw pagpakalagiwa ang usa kanila,” sila andam sa pagsugot. Ilang gisikop

ang mga sacerdote, ug gidala sila ngadto sa sapa sa Cison, ug didto, [141]
sa wala pa matak-op ang adlaw nga maoy nagtimaan sa sinugdanan
sa piho nga reporma, ang mga ministro ru Baal gipamatav. Wala’y
usa gitugotan nga mabuhi.

Kapitulo 12—Gikan sa Jezreel Ngadto sa Horeb

[142] Sa pagpamatay sa mga manalagna ru Baal, naabli ang agianan alang sa pagduso sa usa ka gamhanan nga espirituhanon nga repormasyon taliwala sa napulo ka mga banay sa amihanang gingharian. Giplastar ni Elias diha sa atubangan sa katawhan ang ilang apostasiya; iyang gipakiloy-an sila sa pagpaubos sa ilang mga kasangkasing ug moliso ngadto kang Jehova. Ang mga paghukom sa Langit napakanaug na; giako na sa katawhan ang ilang mga sala, ug miila na sa Dios sa ilang mga amahan ingon nga buhi nga Dios; ug karon ang tunglo sa Langit gipasibog, ug ang lumalabay nga mga panalangin sa kinabuhi gibag-o. Ang yuta pagapabugnawon sa ulan. “Tumindog ka, kumaon ug uminom,” maoy giingon ni Elias ngadto kang Achab; “kay ania ang dinaguok sa pagkadaghan sa ulan.” Unya ang manalagna mmgtungas ngadto sa tumoy sa bukid aron sa pagampo.

Dili tungod sa bisan unsa nga ebidensya nga makita nga ang mga taligsik hapit na mangahulog, nga si Elias sa hilabihan nga pagsalig nagsugo kang Achab sa pag-andam alang sa ulan. Ang manalagna wala makakita ug mga panganod diha sa kalangitan; wala siya makadungog ug dalugdog. Yano siya nga nagsulti sa pulong nga ang Espiritu sa Dios nagpalihok kaniya sa pagsulti agi ug tubag sa iyang kaugalingong malig-on nga pagtoo. Sa tibuok nga adlaw sa walay pagsibog gihimo niya ang kabubut-on sa Dios ug nakapadayag sa iyang tuman nga pagsalig diha sa mga tagna sa pulong sa Dios; ug karon, sa nahimo na niya ang tanan nga diha sa iyang gahum sa paghimo, siya nahibalo nga ang Langit magahatag sa walay pagpugong sa mga panalangin nga gitagna. Ang mao ra nga Dios nga nagpadala sa hulaw maoy nagsaad sa usa ka dagaya nga ulan ingon nga balos sa husto nga binuhatan; ug karon si Elias naghulat sa gisaad nga pagbubo. Diha sa usa ka linihokan sa pagpaubos, “ang iyang nawong sa taliwala sa iyang mga tuhod,”

siya nagpakiluoy sa Dios alang sa mahinulsolon Gisukad kining kapitulohan sa nga Israel.

[143]

Gipabalikbalik ni Elias ang iyang sulogoon ngadto sa usa ka dapit nga nagdungaw sa Mediteranyo, sa paglantaw kong aduna bay bisan unsa nga makitang timailhan nga ang Dios nagpatalinghug sa iyang pagampo. Sa matagbalik sa sulogoon siya nagdala sa mga pulong, “Walay bisan unsa.” Ang manalagna wala makabsi sa pailub o nakulangan sa pagtoo, apan nagpadayon sa iyang mainiton nga pangamuyo. Sa unom ka besis ang sulogoon mibalik uban sa pulong nga walay ilhanan sa ulan diha sa tumbagahon nga mga langit. Sa walay kahadlok, sa makausa pa iyang gipadala ang iyang sulogoon; ug niining higayona ang sulogoon mibalik uban sa pulong, “Tanawa, dihay mituybo nga usa ka panganod gikan sa dagat, ang kadiyutayon ingon sa kamot sa usa ka tawo.”

Igo na kini. Si Elias wala maghulat nga magtigum pa ug kaitom ang mga langit. Diha niadtong diyutay nga panganod iyang nakita pinaagi sa pagtoo nga daku ang ulan; ug milihok siya uyon sa iyang pagtoo, nga nagpadali sa iyang sulogoon ngadto kang Achab uban sa mensahe nga nagingon, “Andama ang imong karro, ug lumogsong ka, aron dili ka maabungan sa ulan.

Tungod kay si Elias usa ka tawo nga daku ang pagtoo nga ang Dios naggamit kaniya niining grabe nga krisis sa kasaysayan sa Israel. Samtang siya nagampo, ang iyang pagtoo mikawhat ug mikipot sa mga saad sa Langit, ug miangot siya diha sa pagampo hangtud nga natubag ang iyang gihangyo. Wala siya maghulat sa hingpit nga ebidensya nga ang Dios nakadungog kaniya, apan naandam siya sa pagpangarisgo bisan sa labing hanap nga timailhan sa diosnon nga kahimuot. Ug gani ang iyang nahimo ilalum sa Dios, ang tanan makahimo diha sa ilang nahimutangan sa pagalagad sa Dios; kay mahitungod sa manalagna nga gikan sa kabukiran sa Galaad kini ang nasulat: “Si Elias maoy usa ka tawo nga sama kanato ug kinaiya, ug siya nagampo pagayo nga dili unta mag-ulan sa yuta sulod sa tulo ka tuig ug unom ka bulan.” Santiago 5:17.

Ang pagtoo nga sama niini mao ang ginakinahanglan karon sa kalibutan—pagtoo nga mogunit sa mga saad sa pulong sa Dios ug magdumili sa pagbuhi hangtud ang Langit makadungog. Ang pagtoo nga sama niini nagadugtong kanato suod sa Langit, ug magadala kanato ug kusog alang sa pagsugakod sa mga gahum sa kangitngit.

[144] Pinaagi sa pagtoo “gipangdaug sa mga anak sa Dios ang mga gingharian, gipatuman nila nga pagkamatarung, gipanagdawat nila ang mga saad, ginapanagtak-um nila ang mga baba sa mga leon, gipalong nila ang mabangis nga kalayo, nakaikyas sila sa sulab sa espada, gikan sa kahuyang nakab-ot nila ang kalig-on, nangahimo sila nga mga makagagahum sa panggubatan, ilang gipatibulaag ang mga kasundalohang langyaw.” Hebreohanon 1 1:33, 34. Ug pinaagi sa pagtoo kita karon makakab-ot sa kinatumyan nga katuyoan sa Dios alang kanato. “Kong ikaw makatoo, ang tanang mga butang mahimo nganha kaniya nga magatoo.” Marcos 9:23.

[145] Ang pagtoo mapinadayonong usa ka hinungdanon nga elemento sa pagampo. “Bisan kinsa nga magaduul sa Dios kmahanglan magatoo sa Iyang pagkaanaa, ug nga Siya magabalus ra sa mga magapangita Kaniya.” “Kong mangayo kita bisan unsa sumala sa Iyang kabubuton, Siya magapatalinghug gayud kanato: ug kong ugaling nasayud man kita nga Siya magapatalinghug gayud kanato bisan unsay atong pangayoon, nan, kita nasayud nga ato nang nabatonan ang pagapangayoon ta Kaniya.” Hebreohanon 11:6; 1 Juan 5:14, 15. Uban sa matubayon nga pagtoo ni Jacob, uban sa dili matarug nga paglahutay ni Elias, atong ipadangat ang atong mga hangyo ngadto sa Amahan, nga nagaangkon sa tanan nga Iyang gisaad. Ang kadunggan sa Iyang trono nataya alang sa katumanan sa Iyang pulong.

Ang mga landong sa kagabhion nagatigum palibot sa Bukid sa Carmelo samtang si Achab nangandam sa paglugsong. “Ug nahitabo sa wala madugay, nga ang kalangitan nagakaitom tungod sa mga panganod ug hangin, ug dihay usa ka dakung ulan. Ug si Achab mikabayo, ug miadto sa Jezreel.” Samtang siya nagpanaw paingon sa harianon nga siyudad latas sa kangitngit ug sa makapabuta nga ulan, si Achab wala makakita sa iyang agianan sa atubangan niya. Si Elias, kinsa, ingon nga manalagna sa Dios, nakapaubos m Achab nianang adlaw sa atubangan sa iyang mga sakop ug nakapatay sa iyang diwatahang mga sacerdote, nag-ila pa kaniya ingon nga hari sa Israel; ug karon, ingon nga usa ka buhat sa pagtahud, ug napalig-on sa gahum sa Dios, siya midalagan sa atubangan sa harianon nga karro, nga naggiya sa han ngadto sa ganghaan sa siyudad.

Niining maloloy-ong buhat sa mensahero sa Dios nga gipakita ngadto sa usa ka daotan nga han maoy usa ka pagtulon-an alang sa

tanang nga magaanngkon nga mga sulogoon sa Dios, apan nagpataas diha sa ilang kaugalingon nga hunahuna. Adunay nagbari nga labaw sa mga katungdanan nga ang pagbuhat niini alang kanila inulipon. Sila nagapanuko sa pagbuhat sa kinahanglanon nga pagalagad, mahadlok nga makaplagan sila nga nagbuhat sa buluhaton sa usa ka sulogoon. Kini sila daku pa ug tun-anan gikan sa panig-ingnan ni Elias. Pinaagi sa iyang pulong ang mga bahandi sa langit napugngan sulod sa tulo ka tuig gikan sa yuta; sa pinasahi siya napasidunggan sa Dios ingon, nga agi ug tubag sa iyang pagampo didto sa Carmelo, mikilab ang kalayo gikan sa langit ug nag-ut-ut sa halad; ang iyang kamot maoy nagpahamtang sa paghukom sa Dios sa pagpamatay sa diwatahang mga manalagna; ang iyang hangyo alang sa ulan gitugot. Ug bisan pa niini, tapus sa linain nga mga kadaugan nga niini nahimuot ang Dios sa pagpasidungog sa iyang pangalagad sa katilingban, siya andam sa pagbuhat sa usa ka inulipon nga pagalagad.

[146]

Nagbulag si Elias ug si Achab didto sa ganghaan sa Jezreel. Ang manalagna nga nagpili sa pagpabilin sa gawas sa mga paril, naglinis sa iyang kaugalingon sa iyang kupo, ug mihigda sa yuta nga walay hapin sa pagtulog. Ang hari, nga nag-agi sa suJod, sa wala madugay nakaabut sa landong sa iyang palasyo ug didto iyang giasoy ngadto sa iyang asawa ang kahibulongang mga hitabo madtong adlaw ug sa katingalahang pagpadayag sa diosnon nga gahum nga nagmatuod sa Israel nga si Jehova mao ang tinuod nga Dios ug si Elias mao ang Iyang pinili nga mensahero. Samtang gisuginlan ni Achab ang rayna mahitungod sa pagpamatay sa diwatahang mga manalagna, si Jezabel, nga nagpagahi ug dili mahinulsolon, napungot. Midumili siya sa pag-ila diha sa mga hitabo sa Carmelo ang nagagahum nga pagbulotan sa Dios, ug, sa mahagiton pa, sa maisugon nagpahayag nga kinahanglan si Elias mamatay.

Nianang gabhiona ang usa ka mensahero nagpukaw sa gikapoyan nga manalagna ug gihatud nganha kaniya ang pulong ni Jezabel nga nagingon: “Nan ipabuhat sa mga dios kanako, ug ang labaw pa, kong ako dili makahimo sa imong kinabuhi sama sa kinabuhi sa usa kanila sa pagkaugma ingon niini nga taknaa.”

Daw tapus mapaldta ang kaisug nga walay kahadlok, tapus sa hingpit kaayo nga pagdaug batok sa hari ug sa mga sacerdote ug sa katawhan, si Elias gidahum nga dili mohatag ug luna ngadto sa kaku-

lang sa paglaum o mapahadlok ngadto sa pagkamakulbaanon. Apan siya nga napanalanginan sa hilabihan ka daghan nga mga ebidensya sa mahigugmaon nga pagbantay sa Dios dili ibabaw sa mga kaluyahong tawhanon, ug niining mangitngit nga takna ang iyang pagtoo ug kaisug mibiya kaniya. Sa iyang kalibog, siya mipahawa gikan sa iyang paghikatulog. Nagbunok ang ulan gikan sa kalangitan, ug ang kangitngit mitikyop sa tanang bahin sa yuta. Hinikalimtan nga sa tulo ka tuig kanhi, ang Dios maoy nagmando sa iyang giagian ngadto sa usa ka dapit nga dalangpanan gikan sa pagdumot m Jezabel ug sa pagpangita ni Achab, karon ang manalagna mikalagiw alang sa iyang kinabuhi. Sa iyang pag-abut sa Beerseba, iyang “gibiyaan ang iyang alagad didto. Apan siya sa iyang kaugalingon miadto sa usa ka adlaw nga panaw ngadto sa kamingawan.”

[147]

Si Elias wala unta mokalagiw gikan sa iyang nahimutangan nga katungdanan. Iya unta gitagbo ang hulga ni Jezabel uban sa usa ka pangamuyo alang sa panalipod ngadto sa Usa nga nagsugo kaniya sa pagpanghimatuod sa kadungganan ni Jehova. Iya unta gisuldhan ang mensahero nga ang Dios diin siya misalig magpanalipod kaniya batok sa pagdumot sa rayna. Pipila pa lamang ka takna ang naglabay sukad nga iyang nasaksihan ang usa ka kahibulongan nga pagpasundayag sa diosnon nga gahum, ug kini mao untay nakahatag kaniya sa kasigurohan nga karon siya dili pagatalikdan. Kong nakapabilin pa lamang siya sa iyang gitindogan, kong gihimo pa unta niya ang Dios nga iyang gitindogan, kong gihimo pa unta niya ang Dios nga iyang dalangpanan ug kusog, nga nagatmdog nga dili matarug alang sa kamatuoran, mapanalipdan unta siya gikan sa kadaot Pagahatagan pa unta siya ni Jehova ug lain pa nga linain nga pagdaug pinaagi sa pagpadala sa Iyang mga paghukom nganha kang Jezabel; ug ang impresyon nga mahimo diha sa hari ug sa kataw han makahimo unta ug usa ka dakung repormasyon.

Daku ang gipaabut ni Elias gikan sa milagro nga nahimo didto sa Carmelo. Siya naglaum nga tapus niini nga pasundayag sa gahum sa Dios, si Jezabel wala nay inpluwensya sa hunahuna ni Achab, ug nga mahimo na ang dinalian nga reporma sa tibuok Israel. Sa dbuok adlaw’ didto sa kinatumyan sa Carmelo siya nagbudlay nga walay pagkaon. Apan sa diha nga iyang gigivahan ang karro ni Achab ngadto sa ganghaan sa Jezreel, malig-on pa ang iyang kaisug, bisan pa sa lawasnon nga paningkamot sa iyang paghago.

Apan ang usa ka reaksyon nga kasagaran mosunod sa hataas nga pagtoo ug sa mahimayaon nga kalampusan maoy nagdudut ni Elias. Nahadlok siya nga ang repormasyon nga gisugdan didto sa Carmelo dili molungtad; ug gipiit siya sa kaguul. Natuboy na siya ngadto sa tumoy sa Pisga; karon anaa siya sa walog. Samtang inubanan ilalum sa pagtuga sa Labing Gamhanan siya nakabarug sa labing mapig-ot nga pagsulay sa pagtoo; apan niini nga takna sa kaluya, sa hulga ni Jezabel nga nagabagting sa iyang dalunggan, ug daw si Satanas gihapon ang nagapasulabi pinaagi sa pagpangunsabo niining babayeng daotan, milugak ang iyang pagkupot sa Dios. Natuboy siya sa hilabihan, ug ang sangputanan makalilisang. Sa gikalimtan ang Dios, si Elias milayas sa walay hunong, hangtud nga iyang namatingonan nga diha na siya sa usa ka awaaw nga kasulupan, nga nag-inusara. Ingon nga gikapoyan sa hilabihan, milingkod siya sa pagpahulay ilalum sa usa ka kahoy nga enebro. Ug sa nagalingkod siya didto, siya naghangyo alang sa iyang kaugalingon nga mamatay na lamang siya. “Igo na; karon, Oh Jehova,” siya miingon, “kuhaa ang akong kinabuhi; kay ako dili man labing maayo kay sa akong mga amahan.” Usa ka layas, halayo sa mga dapit nga gipuy-an sa mga tawo, ang iyang espintu napusgay sa mapait nga pagkabalo, siya nangandoy nga dili na mousab sa pagtanaw sa nawong sa tawo. Sa katapusan, sa naluya na siya pagayo, siya nakatulog.

[148]

Nganha sa eksperensya sa tanan may moabut nga mga panahon sa mapait nga pagkabalo ug hilabihan nga pagkaluya—mga adlaw diha ang kasub-anan mao ang bahin, ug malisud ang pagtoo nga ang Dios sa gihapon mao ang maloloy-on nga maghahatag sa Iyang mga anak nga yutan-on; mga adlaw nga diin ang kasamok maghasul sa kalag, hangtud nga ang kamatayon daw maayo pa kay sa kinabuhi. Kim mao unya ang panahon nga daghan ang makabuhi sa ilang paggunit sa Dios ug madala ngadto sa kaulipnan sa pagduhaduha, ang higot sa pagkawalay pagtoo. Kong kita sa maong mga panahon makasabut pa lamang sa espintuhanong panabut sa kahulogan sa mga tagana sa Dios, kita makakita sa mga manolunda nga nagatinguha sa pagluwas kanato gikan sa atong kaugalingon, nagapaningkamot sa pagpahimutang sa atong mga tiil sa ibabaw sa usa ka patukoranan nga labaw ka malig-on kay sa walay katapusan nga mga kabungtoran, ug ang bag-ong pagtoo ug bag-ong kinabuhi mogitib ngadto sa pagkaanaa.

Ang matinumnon nga Job, sa adlaw sa iyang pag-antus ug sa kangitngit, mipahayag nga nagingon:

“Wagtanga ang adlaw nga akong gikatawhan.”

“Oh, kone gitimbang pa lamang unta ang akong pag-agulo,
Ug gipanaluna sa timbangan ang tanan ko nga kagul-anan!”

“Oh nga itugot unta kanako ang akong ginapangayo;

Ug ang Dios magahatag kanako sa butang nga akong ginapangandoy!

Bisan kini kong makapahimuot sa Dios sa pagdugmok kanako;

Nga buhian unta niya ang akong kamot, ug putlon ako!
Ug mao kana unta ang akong kalipay.”

“Busa dili ako mopugong sa akong baba;

[149] Ako mosulti sa kaguol sa akong espintu;

Ako mag-agulo sa kapait sa akong kalag.”

“Mao nga palabihon sa akong kalag...ang kamatayon labi kay niining akong kinabuhi.

Giluod ako mining akong kinabuhi;

Dili ako buot nga mabuhi sa kanunay:

Pasagdi ako nga mag-inusara;

Kay ang akong mga adlaw kakawangan man.”

*Job 3:3; 6:2, 8-10; 7:11, 15,
16.*

Apan bisan pa gilaayan sa kinabuhi, si Job wala tugoti nga mamatay. Ngadto kaniya gipakita ang mga kahimoan sa umalabut, ug dihay gihatag kaniya nga mensahe sa paglaum:

“Ikaw mahimong lig-on ug dili magakahadlok:

Kay ikaw mahikalimot sa imong kaalaut,

Ikaw mahinumdom niana ingon sa mga tubig nga nanglabay:

Ug ang imong kinabuhi modan-ag pa kay sa udto;

Ikaw magasidlak, ikaw mahisama sa kabuntagon.

Ug ikaw magmalig-on,

Tungod kay anaa may paglaum....
 Ikaw magahigda,
 Ug walay bisan kinsa nga makapahadlok kanimo;
 Oo, daghan ang mohangyo kanimo.
 Apan ang mga mata sa mga malinapason makawang,
 Ug sila walay dalangpanan nga ilang pagakalagiwan;
 Ug ang ilang paglaum mao ang pagpanugyan sa espintu.”

Job 11:15-20.

Gikan sa mga kahladman sa kaluya sa kakulang sa kadasig si Job misaka ngadto sa mga kinatumyan sa tumang pagsalig diha sa kaluoy ug sa maluwasong gahum sa Dios. Sa madaugon siya nagpahayag:

“Bisan Siya maglaglag kanako, apan ako magasalig diha
 Kaniya:...

Siya usab mao ang akong kaluwasan.”

“Nasayud ako nga ang akong Manluluwas buhi man,

Ug sa kaulahian nga adlaw siya motindog sa ibabaw sa yuta:

Ug sa tapus ang akong panit, kining lawas ko gayud malaglag,

Unya sa wala ang akong unod makita ko ang Dios:

Kang kinsa ako, ako gayud, motan-aw dinhi sa akong kilid,

Ug ang akong mga mata makasud-ong, nga dili ingon sa dumoluong.

Job 13:15, 16;19:25-27

“Si Jehova mitubag kang Job gikan sa alimpulos” (Job 38:1), [150]
 ug nagpadayag ngadto sa Iyang sulogoon sa kusog sa Iyang gahum. Sa diha nga natan-aw ni Job sa makadiyut ang iyang Magbubuhay, iyang gikasilagan ang iyang kaugalingon ug naghinulsol diha sa abug ug sa mga abu. L nya si Jehova nakapanalangin kaniya sa madagayaon ug naghimo sa iyang katapusang mga tuig nga labing maayo sa iyang kinabuhi.

Ang paglaum ug ang kaisug mga kinahanglanon kaayo ngadto sa hingpit nga pagalagad alang sa Dios. Kini mao ang bunga sa pagtoo. Ang pagkamakulangon sa kadasig sayop ug dili makatarungan. Ang Dios makahimo ug andam nga “labaw ka madagayaon” (Hebreohanon 6:17) sa pagtuga diha sa Iyang mga alagad sa kusog

[151] nga alang sa pagsulay ug sa kalisdanan. Ang mga piano sa mga kaaway sa Iyang buluhaton daw maayong pagkapahiluna ug malig-on nga pagkatukod, apan ang Dios makahimo sa pagbuntog sa labing kusgan niini kanila. Ug lam Iyang pagabuhaton diha sa Iyang kaugalingon nga panahon ug paagi, sa diha nga Iyang makita nga ang pagtoo sa Iyang mga alagad nasulayan na sa igo.

Alang sa naluya adunay usa ka siguro nga tambal—ang pagtoo, pagampo, ug pagbuhat. Ang pagtoo ug ang pagbuhat magahatag ug kasiguruhan ug katagbawan nga magatubo sa adlaw-adlaw. Natintal ka ba sa paghatag ug luna sa mga pagbad sa daotang tilimad-on nga kahingawa o sa hilabihan nga kakulang sa kadasig? Diha sa labing mangitngit nga mga adlaw, sa diha nga ang mga tilimad-on makalilisang, ayaw’g kahadlok. Magbaton ka ug pagtoo diha sa Dios. Nahibalo Siya sa imong gikinahanglan. Anaa Kaniya ang tanang gahum. Ang Iyang walay kinutoban nga gugma ug kaluoy dili gayud kapoyan. Ayaw kahadlok nga Siya mapakyas sa pagtuman sa Iyang saad. Siya maoy kamatuoran nga walay katapusan. Dili gayud Siya mousab sa pakigsaad nga Iyang nahimo uban kanila nga nahigugma Kaniya. Ug Iyang ihatag sa Iyang matinumanong mga alagad ang igong sukod sa kahanas nga ilang gikinahanglan. Si apostol Pablo nakapamatuod nga nagingon: “Siya nagingon kanako, ang Akong grasya igo alang kanimo: kay ang Akong gahum ginahingpit diha sa kahuyang.... Busa, tungod kang Cristo igakalipay ko ang mga kahuyang, mga pagbugalbugal, mga kalisdanan, mga paglutos, ug mga kasakitan: kay sa diha nga magamahuyang ako, magamalig-on man hinoon ako.” 2 Corinto 12:9, 10.

Gibiyaan ba sa Dios si Elias diha sa iyang takna sa kalisdanan? Oh, wala! Iyang gihigugma ang Iyang alagad nga dili kubos sa diha nga si Elias nagbati sa iyang kaugalingon nga gibiyaan sa Dios ug sa tawo kay sa diha, nga agi ug tubag sa iyang pagampo, mikilab ang kalayo gikan sa langit ug naiwagan ang tumoy sa bukid. Ug karon, samtang natulog si Elias, gipukaw siya sa usa ka mahumok nga hikap ug sa usa ka makalilipay nga dngog. Nahilukso siya sa kalisang, nga daw kadaganon, sa kahadlok nga nasum-ukan siya sa kaaway. Apan ang maloloy-ong nawong nga nagaubo sa ibabaw niya dili nawong sa usa ka kaaway, kondili sa usa ka higala. Ang Dios nagpadala sa usa ka manolunda gikan sa langit uban sa kalanon alang sa Iyang alagad. “Tumindog ka ug kumaon,” mungon ang

manolunda. “Ug siya mitanaw, ug, ama karon diha sa iyang ulohan ang usa ka buok nga mamon nga linuto sa ibabaw sa karbon, ug usa ka tibudtibud sa tubig.” [152]

Tapus si Elias nakakaon sa pagkaon nga giandam alang kaniya, natulog siya pag-usab. Ang manolunda mianha sa ikaduha. Sa nahikap niya ang tawo nga gikapoyan, uban sa maloloy-on nga kalumo siya miingon, “Tumindog ka ug kumaon, tungod kay ang panaw halayo ra kaayo alang kanimo.” “Ug siya mibangon, ug mikaon ug miinom;” ug diha sa kusog niadtong kalan-ona nakahimo siya sa pagpanaw “sa kap-atan ka adlaw ug sa kap-atan ka gabii ngadto sa Horeb, ang bukid sa Dios,” diin siya nakakaplag ug tagoanan diha sa usa ka langob.

Kapitulo 13—“Unsay Imong Gibuhat Dinhi?”

[153] Ang pagpahilit ru Elias didto sa Bukid sa Horeb, bisan nasalip-dan gikan sa tawo, nailhan sa Dios; ug ang gikapoyan ug naluya nga manalagna wala pasagdi sa pagbugno nga nag-inusara batok sa mga gahum sa kangitngit nga maoy nagpiit kaniya. Diha sa ganghaan sa langob diin si Elias nagtago, gitagbo siya sa Dios pinaagi sa usa ka gamhanan nga manolunda nga gipadala sa pag-usisa sa iyang mga kinahanglanon ug sa pagpatin-aw ngadto kaniya sa diosnon nga katuyoan alang sa Israel.

Dili hangtud nga si Elias nakakat-on sa pagsalig sa bug-os diha sa Dios nga siya nakahingpit sa iyang buluhaton alang kanila nga ginapanulay ngadto sa pagsimba ni Baal. Ang linain nga kadaugan didto sa mga kaibabwan sa Carmelo nakaabli sa agianan alang sa daku pa nga mga pagdaug; apan gikan sa kahibulongan nga mga kahigayonan nga nabukas sa iyang atubangan, si Elias ningtalaw sa hulga m Jezabel. Ang tawo sa Dios kinahanglan pasabton sa kahuyang sa iyang kahimtang karon kong itandi sa bantaw nga dapit nga buot ru Jehova nga papuy-an mya.

Gitagbo sa Dios ang Iyang nasulayan nga alagad uban sa pangutana, “Unsay imong gibuhat dinhi, Elias? Gipaadto Ko ikaw sa sapa sa Cherith ug sa sunod ngadto sa babaye nga balo sa Sarepta. Gitahasan ko ikaw sa pagbalik ngadto sa Israel ug sa pagtindog sa atubangan sa diwatahang mga sacerdote sa ibabaw sa Carmelo, ug gibaksan ko ikaw sa kusog sa paggiya sa karro sa han ngadto sa ganghaan sa Jezreel. Apan kinsa ang nagpadala kanimo niining di-nalian nga pagkalagiw nganhi sa kamingawan? Unsa ang gipabuhat nimo dinhi?

Diha sa kapait sa kalag si Elias mibobo sa iyang pagmahay: “Ako nangabugho sa hilabihan tungod kang Jehova, ang Dios sa mga panon: kay ang mga anak sa Israel mingsalikway sa imong tugon, gigun-ob ang imong mga halaran, ug gipatay ang imong mga manalagna pinaagi sa pinuti; ug ako, ako na lamang ang nahibilin; ug gipangita nila ang Kining kapitulo ha gisukad akong kinabuhi,

[154]

aron sa pagkuha niini.”

Sa gitawag ang manalagna sa pagbiya sa langob, gimandoan siya sa manolunda sa pagtindog sa atubangan ni Jehova diha sa bungtod, ug magpatalinghug sa Iyang pulong. “Ug ania karon, si Jehova milabay, ug usa ka daku ug makusog nga hangin mibuak sa mga bukid, ug mibuak sa ginagmay sa mga bato sa atubangan ru Jehova; apan si Jehova wala diha sa hangin: ug sa tapus sa hangin, ang usa ka linog: apan si Jehova wala diha sa linog: ug sa tapus sa linog, ang usa ka kalayo; apan si Jehova wala diha sa kalayo: ug sa tapus sa kalayo, ang usa ka malinawon nga diyutayng tingog. Ug mao kadto, sa nadunggan ni Elias kini, nga iyang giputos ang iyang nawong sa iyang kupo, ug migula, ug mitindog sa baba sa langob.”

Dili sa gamhanang mga pagpasundayag sa diosnon nga gahum, kondili pinaagi sa “usa ka diyutay nga tingog,” ang Dios nagpili sa pagpadayag sa Iyang Kaugalingon ngadto sa Iyang alagad. Iyang gitinguha ang pagtudlo ni Elias nga ang buhat nga nagahimo ug labing dakung pasundayag dili kanunay ang labing malampuson sa pagdangat sa Iyang katuyoan. Samtang si Elias naghulat sa pagpadayag ni Jehova, mikaliring ang usa ka alimpulos, ang mga kilat mikilab, ug mikaras ang usa ka mayabason nga kalayo; apan ang Dios wala niining tanan. Unya dihay miabut nga usa ka malinawon nga diyutayng tingog, ug gitabonan sa manalagna ang iyang ulo diha sa atubangan sa presensya ni Jehova. Napahilum ang iyang suk-anong buot, napahumok ug napitol ang iyang espintu. Karon iyang nahibaloan nga ang usa ka mahilumong pagpiyal, ang usa ka malig-on nga pagsalig sa Dios, makakaplag kanunay alang kaniya sa panabang sa takna sa pagkinahanglan.

Dili kanunay ang labing makinaadmanon nga pagpresentar sa kamatuoran sa Dios makadani ug makakabig sa kalag. Dili pinaagi sa kalarino manulti o sa lohika nga makab-ot ang mga kasingkasing sa mga tawo, kondili pinaagi sa maamyon nga inpluwensya sa Balaang Espiritu, nga nagalihok sa mahilum apan sa siguro diha sa pag-usab ug sa pagpalambo sa kinaiya. Ang malinawon, ug diyutay nga tingog sa Espiritu sa Dios ang may gahum sa pag-usab sa kasingkasing.

“Unsay imong gibuhat dinhi, Elias?” nagpakisayud ang tingog; ug mitubag pag-usab ang manalagna nga nagingon, “Ako nangabugho sa hilabihan tungod kang Jehova, ang Dios sa mga

[155] panon; kay ang mga anak sa Israel mingsalikway sa imong tugon, gigun-ob ang imong mga halaran, ug gipatay ang imong mga manalagna pinaagi sa pinud; ug ako, ako na lamang ang nahibilin; ug gipangita nila ang akong kinabuhi, aron sa pagkuha niini.”

Gitubag ni Jehova si Elias nga ang mga mamumuhat ug daotan diha sa Israel dili pasagdan nga dili masilotan. Ang mga tawo sa linain pagapilion sa pagtuman sa diosnon nga katuyoan diha sa pagsilot sa diwatahan nga gingharian. Dihay mapig-ot nga buhat nga pagahimoon, aron ang tanan mahatagan ug higayon sa pagbarug dapig sa tinuod nga Dios. Si Elias sa iyang kaugalingon papaulion ngadto sa Israel, ug mopahat ngadto sa uban sa lulan sa pagpahmabo sa usa ka repormasyon.

“Lumakaw ka,” si Jehova misugo kang Elias, “balik sa imong dalan ngadto sa kammgawan sa Damasco: ug kong moabut ka na, dihugan mo si Hazael aron magahan sa Siria: ug si Jehu, ang anak nga lalaki ni Nimsi, imong dihugan aron magahan sa Israel: ug si Eliseo, ang anak nga lalaki ni Saphat sa Abel-mehula, imong dihugan aron mahimong manalagna ilis kanimo. Ug mahitabo, nga siya nga makagawas sa pinud ni Hazael, pagapatyon ni Jehu: ug siya nga makagawas sa pinuti ni Jehu, pagapatyon ni Eliseo.”

Nakahunahuna si Elias nga siya lamang diha sa Israel ang mag-sisimba sa dnuod nga Dios. Apan Siya nga nagabasa sa mga kas-ingkasing sa tanan nagpadayag ngadto sa manalagna nga dihay daghan nga, latas sa taas nga mga katuigan sa apostasiya, nagpabilin nga matinud-anon nganha Kaniya. “Nagbilin Ako alang Kanako,” miingon ang Dios, “pito ka libo sa Israel, ang tanang mga tuhod nga wala mapiko sa atubangan ni Baal, ug ang tagsatagsa ka baba nga wala makahalok kaniya.”

Gikan sa eksperensya ni Elias sulod niadtong mga adlaw sa kaluya ug sa daw kapildihan adunay daghang mga leksyon nga makuha, mga leksyon nga dili kabilhan alang sa mga alagad sa Dios niining panahona, nga gitimaan sa pagtalikod sa kadaghanan gikan sa matarung. Ang apostasiya nga nagpasulabi karon may pagkasama sa apostasiya nga ningkanap sa Israel sa kaadlawan sa manalagna. Diha sa pagtuboy sa tawhanon ibabaw sa diosnon, diha sa pagdayeg sa inila nga mga pangulo, diha sa pagsimba sa mga bahandi, ug diha sa pagbutang sa mga pagtulun-an sa siyensya ibabaw sa mga kamatuoran sa pinadayag, ang mga katawhan karon nagasunod ni Baal.

Ang pagduhaduha ug ang pagkawalay pagtoo nagagamit sa ilang makadaot nga inpluwensya ibabaw sa hunahuna ug sa kasingkas-ing, ug daghan karon ang nagailis sa mga orakulo sa Dios alang sa mga tawhanong pangagpas. Ginatudlo karon sa katilingban nga kita nakaabut na sa usa ka panahon nga ang tawohanong pangatarungan igatuboy ibabaw sa mga pagtulon-an sa Pulong. Ang kasugoan sa Dios, ang diosnong sumbanan sa pagkamatarung, ginapahayag nga walay kapuslanan. Ang kaaway sa tanang kamatuoran nagabuhat uban sa malimbongon nga gahum sa pag-awhag sa kalalakin-an ug mga kababayan-an sa pagbutang sa mga tinukod sa tawo sa dapit sa Dios, ug sa pagpahikalimot sa ginagahin sa Dios alang sa kalipay ug sa kaluwasan sa katawhan.

[156]

Apan kining mao nga apostasiya, bisan nga ningkanap na, wala makalukop sa uniberso. Dili ang tanan sa kalibutan mga masin-upakon sa balaod ug mga makasasala; dili ang tanan nagdapig sa kaaway. Ang Dios may daghan pang linibo nga wala mapiko ang mga tuhod ngadto ni Baal, daghan nga nangandoy sa dugang pang pagsabut mahitungod kang Cristo ug sa kasugoan, daghan ang naglaum batok sa paglaum nga si Jesus dili na madugay moabut sa pagtapus sa paghari sa sala ug sa kamatayon. Ug adunay daghan nga ignorante nga nagsimba ni Baal, apan kanila ang Espiritu sa Dios nagapanlimbasug pa gihapon.

Kini sila nagkinahanglan sa personal nga panabang gikan kanila nga nakakat-on na sa pagkaila sa Dios ug ang gahum sa Iyang pulong. Sa panahon nga sama niini, ang matag-anak sa Dios kinahanglan magbuhat nga makugihon sa pagtabang sa uban. Samtang sila nga nakasabut sa kamatuoran sa Biblia naninguha sa pagpangita sa mga lalaki ug mga babaye nga nangandoy sa kahayag, ang mga manolunda sa Dios magauban kanila. Ug diin gani moadto ang mga manolunda, walay usa nga mahadlok sa pagpadayon sa unahan. Ingon nga sangputanan sa matinumanong nga paningkamot sa natugyan nga mga magbubuhay, daghan ang maliso gikan sa pagsimba ug mga diosdios ngadto sa pagsimba sa buhi nga Dios. Daghan ang mohunong sa paghatag ug katahuran sa tinukod nga binuhay sa tawo ug mobarug nga walay kahadlok dapig sa Dios ug sa Iyang kasugoan.

Daghan ang nagaagad sa walay hunong nga kalihukan nila nga mga matinud-anon ug maunongon, ug tungod niini nga katarun-

[157]

gan ginapagula ni Satanas ang tanang panlimbasug nga mahimo sa pagbabag sa diosnon nga katuyoan nga mabuhat pinaagi sa mga masinugtanon. Iyang himoon nga ang uban dili makakita sa ilang hataas ug balaan nga misyon, ug matagbaw na lamang sa mga kalipayan niining kinabuhia. Iyang dad-on sila sa pagpahimutang diha sa kasayon, o, tungod sa daku pa nga mga bintaha nga kalibutanon, kuhaon sila gikan sa mga dapit diin sila mahimong usa ka gahum alang sa ikaayo. Ang uban iyang hulhugan sa pagpahawa gikan sa katungdanan ingon nga nawad-an sa kadasig tungod sa mga pagsupak o sa panglutos. Apan kining tanan gitagad sa Langit sa labing malumo nga kaluoy. Ngadto sa mataganak sa Dios kang kinsang tingog ang kaaway sa mga kalag nakalampos sa pagpahilum, kanila gitumong ang pangutana, “Unsay imong gibuhat dinhi?” Gisugo Ko ikaw sa pag-adto ngadto sa dbuok kalibutan ug sa pagwali sa maayong balita, aron sa pag-andam sa usa ka kataw han alang sa adlaw sa Dios. Nganong ania ka dinhi? Kinsay nagpadala kanimo dinhi?

Ang kalipay nga gibutang sa atubangan m Cristo, ang kalipay nga nagsusdinir Kaniya latas sa sakripisyo ug sa pag-antus, mao ang kalipay nga magatan-aw sa mga makasasala nga naluwas. Kini kinahanglan mao ang kalipay sa matag sumosunod Kaniya, ang aghat sa Iyang gipangandoy. Sila nga nakaila, bisan sa usa ka limitado nga pagsabut, sa kahulogan sa katubsanan alang kanila ug ngadto sa ilang mga isigkatawo, makasabut diha sa igong sukud sa halapad nga mga panginahanglan sa katawhan. Ang ilang mga kasingkasing matandog sa kaluoy samtang ilang makita ang kakabus sa espiritu ug sa pamatasan sa mga linibo nga nalandongan sa usa ka makalilisang nga kalaglagaan, nga kon kini igatandi sa lawasnon nga pag-antus moawop ngadto sa pagkawala.

Mahitungod sa mga pamilya, maingon sa dnagsatagsa, ginasukot ang pangutana nga nagaingon, “Unsay imong gibuhat dinhi?” Diha sa daghang mga iglesya adunay mga pamilya nga maayo ang pagkasabut sa mga kamatuoran sa pulong sa Dios, nga makapalapad unta sa liyok sa ilang inpluwensya pinaagi sa pagbalhin ngadto sa mga dapit nga nagkinahanglan sa pangalagad nga sila sarang makahatag. Ang Dios nagatawag sa mga pamilya nga Cristohanon sa pag-adto sa mga dapit sa yuta nga mangitngit ug magbuhat nga maalamon ug mapadayonon alang kanila nga ginalimisan sa espiri-

tuhanon nga kangitngit. Ang pagtubag niini nga pagtawag nagkina-
hanglan ug pagsakripisyo sa kaugalingon. Samtang ang kadaghanan
nagahulat nga mawagtang ang tanang mga babag, nagakamatay ang
mga kalag nga walay paglaum ug walay Dios. Tungod ug alang sa [158]
kalibutanon nga bintaha, tungod ug alang sa pagkupot ug siyentipiko
nga kahibalo, ang mga katawhan andam sa pagpanimpalad ngadto
sa mga dapit sa gihugpaan sa mga sakit ug mosagubang sa kalis-
danan ug sa kawaladon. Hain man kadtong mga andam sa pagbuhat
sa ingon ka daku alang sa pagsulti sa uban mahitungod sa Manlu-
luwas? Kong, ilalom sa masulayon nga mga higayon, ang mga tawo
nga may espirituhanong gahum, nga giduot kapin sa masarangan,
maluya ug mawad-an sa kadasig, kong usahay wala silay makita
nga tinguhaonon sa kinabuhi, nga sila magapili niini, dili kini katin-
galahan ug bag-o. Pahinumduma ang tanan nga ang usa sa labing
gamhanan sa mga manalagna mikalagiw tungod sa iyang kinabuhi
sa atubangan sa ulbo sa kasuko sa usa ka babaye nga napungot. Usa
ka layas, gikapoyan ug nahago tungod sa panaw, ug ang mapait nga
pagkabalo nga nagdugmok sa iyang espiritu, mihangyo siya nga
mamatay na lamang. Apan sa diha nga ang paglaum nawala ug daw
gihulga sa kapildihan ang iyang buhat sa kinabuhi, siya nakakat-on
sa usa sa labing bililhon nga mga leksyon sa iyang kinabuhi. Diha
sa takna sa iyang kinadak-an nga pagkaluya iyang nakat-onan ang
pagkinahanglan ug ang kahimoan sa pagsalig sa Dios ilalom sa mga
higayon nga labing makalilisang.

Sila nga, samtang nagagasto sa ilang mga kusog sa kinabuhi
diha sa pangabudlay nga nagsakripisyo sa kaugalingon, matintal
sa paghatag ug luna sa kaminghoy ug sa walay pagsalig, maka-
tigum ug kaisug gikan sa eksperensya ni Elias. Ang matukawon
nga pagbantay sa Dios, ang Iyang gugma, ang Iyang gahum, sa
pinasahi ginabutyag alang sa Iyang mga sulogoon kinsang kasi-
but wala masabut o wala mapasalamad, kinsang mga tambag ug
mga badlong ginaayran, ug kinsang mga paningkamot paingon sa
reperma gibalosan sa pagdumot ug sa pagsupak.

Diha sa takna sa hilabihang kaluya nga harangon ni Satanas ang
kalag sa labing mapintas nga mga panulay. Sa ingon niini nga siya
naglaum sa pagdaug sa Anak sa Dios; kay pinaagi niini nga polisa
siya nakahimo ug daghang mga kadaugan batok sa tawo. Sa diha
nga ang gahum sa pagbuot maluya ug ang pagtoo mapakyas, nan

[159]

sila nga nakabarug ug dugay ug sa walay kahadlok motugyan ngadto sa panulay. Si Moises nga naluya sa 40 ka mga tuig sa pagbagdoy-bagdoy ug sa walay pagtoo, nakabsan sa makadiyot nga panahon sa iyang pagkupot sa W alay Kinutoban nga Gahum. Napakyas siya diha na gayud sa mga utlanan sa Yuta nga Gisaad. Mao man usab si Elias. Siva nga nakapadayon sa iyang pagsalig diha kang Jehova sulod sa mga katuigan sa hulaw ug sa gutom, siya nga nakabarug nga walay kahadlok sa atubangan ni Achab, siya nga sa sulod sa masulayon nga adlaw didto sa Carmelo nakadndog sa atubangan sa tibuok nasud sa Israel nga mao lamang ang saksi sa tinuod nga Dios, diha sa usa ka dpik sa panahon sa kakapoy nagtugot sa kahadlok sa kamatayon nga magbuntog sa iyang pagtoo sa Dios.

Mao usab kini karon. Sa diha nga libutan kita sa pagduhaduha, malibug sa mga hitabo, o mapasubo sa kakabus o sa kabalaka, si Satanas magapamnguha sa pag-uyog sa atong pagsalig ni Jehova. Niining higayona iyang lumbayon sa atong atubangan ang atong mga sayop ug magasulay kanato sa dili pagsalig sa Dios, sa pagduda sa Iyang gugma. Magdnguha siya sa pagpaluya sa kalag ug sa pagpahaplos sa atong paggunit sa Dios.

Sila nga, nagadndog diha sa kinaunhan sa bugno, giagda sa Bal-aang Espintu sa pagbuhat sa usa ka linain nga buhat, kanunay mak-abad sa usa ka reaksyon sa diha nga pagakuhaon ang pagpabug-at Ang pagkamakulangon sa kadasig makauyog sa labing bayanihong pagtoo ug magapaluya sa labing malig-on nga kabubut-on. Apan ang Dios makasabut, ug sa gihapon Siya maluloy-on ug nagahigugma. Siya nagabasa sa mga hinungdan ug sa mga katuyoan sa kasingkas-ing. Ang paghulat nga mapailubon, ang pagsalig sa diha nga ang tanan daw mangitngit, mao ang leksyon nga kinahanglan pagakat-onan sa mga pangulo sa buhat sa Dios. Ang langit dili magpakyas kanila sa ilang adlaw sa kalisud. Walay bisan kinsa nga daw labaw nga walay mahimo, apan sa tininuod labaw nga dili madaug, kay sa kalag nga nagbad sa iyang pagkawalay kapuslanan ug nagasalig sa bug-os sa Dios.

Dili lamang alang sa mga tawo nga nagkupot ug dagkung katung-danan ang leksyon sa eksperensya m Elias nga magakat-on pag-usab kong unsaon pagsalig sa Dios sa takna sa kalisdanan. Siya nga maoy kusog m Elias kusgan nga molaban sa matag nagapanlimbasug nga anak Niya bisan unsa ka huyang. Gikan sa tagsatagsa Siya naga-

paabut sa pagkamaunongon, ug ngadto sa tagsatagsa Siya nagatuga ug gahum sumala sa panginahanglan. Diha sa iyang kaugalingon nga kusog ang tawo walay kusog; apan diha sa kusog sa Dios mahimo siya nga kusgan sa pagdaug sa daotan ug sa pagtabang sa uban sa pagdaug. Si Satanas dili gayud makakuha ug bintaha kaniya [160] nga naghimo sa Dios nga iyang panalipod. “Kang Jehova lamang, ginaingon kini mahitungod kanako, anaa ang pagkamatarung ug kabaskug.” Isaias 45:24.

Kauban ko nga Cristohanon, si Satanas nahibalo sa imong kaluyahon; busa gumunit ka kang Jesus. Diha sa pagpabilin sa gugma sa Dios, ikaw makabarug sa matag pagsulay. Ang pagkamatarung lamang ni Cristo maoy makahatag kanimo ug gahum sa pagpahunong sa bul-og sa daotan nga nagakaylap sa kalibutan. Pagdala ug pagtoo nganha sa imong eksperensya. Ang pagtoo nagapagaan sa tagsa ka lulan, ug nagahumpay sa tagsa ka kapoy. Ang mga pagpaigoigo sa Dios nga karon katingad-an masulbad nimo pinaagi sa magapadayon nga pagsalig sa Dios. Maglakaw ka pinaagi sa pagtoo diha sa dalan nga Iyang gitiman-an. Mga kalisdanan moabut, apan padayon sa unahan. Kini magapalig-on sa imong pagtoo ug magasangkap kanimo alang sa pagalagad. Ang mga talaan sa balaan nga kasaysayan gisulat, dili lamang nga aron atong mabasa ug mahibulong, apan nga ang sama nga pagtoo nga nagbuhat diha sa mga alagad sa Dios sa karaan magabuhat diha kanato. Ug dili minus niining paagiha nga ang Ginoo magabuhat karon, sa bisan diin nga adunay mga kasingkasing sa pagtoo nga mahimong mga agianan sa Iyang gahum.

Nganhi kanato, maingon nga ngadto kang Pedro, gibungat ang pulong nga nagaingon, “Gipangayo kamo m Satanas, sa pagbaton kaninyo aron iya kamong alig-igon ingon sa trigo: apan nangamuyo ako alang kamnyo nga unta dili makabsan ang inyong pagsalig.” Lucas 22:31, 32. Si Cristo dili gayud mobiya kanila nga alang kang kinsa Siya nagpakamatay. Mahimo nga ato Siya nga biyaan ug masanapan sa panulay, apan si Cristo dili makatalikod gikan sa usa alang kang kinsa Siya mibayad sa lukat pinaagi sa Iyang kaugalingon nga kinabuhi. Kong mahimo pa unta nga mabuhi ang atong espirituhanon nga panan-aw atong makita ang mga kalag nga nayuko ilalom sa pagdaugdaug ug nabug-atan sa kaguol, nadasok sama sa usa ka kareton nga nailagman sa mga binangan ug andam

[161] nga mamatay diha sa pagkawalad-on sa kadasig. Atong makita ang mga manolunda nga nagalupad nga gadali aron sa pagtabang mining mga ginatintal, nga magapugos sa pagpabalik sa mga panon sa daotan nga naglibut kanila, ug magabutang sa ilang mga tiil diha sa siguro nga patukoranan. Ang mga gubat nga ginaaway tali sa duruha ka mga kasundalohan ingon ka dnuod niadtong ginaaway sa mga kasundalohan niini nga kalibutan, ug nagaagad ang dayon nga dadangatan diha sa isyo sa espinruhanon nga bugno.

Diha sa panan-awon ni manalagna Ezequiel dihay dagway sa usa ka kamot ilalom sa mga pako sa kirubin. Kini maoy magatudlo sa mga sulogoon sa Dios nga ang diosnon nga gahum mao ang magahatag ug kalampusan. Sila nga gigamit sa Dios ingon nga Iyang mga mensahero dili magbati nga ang Iyang buluhaton nagasandig kanila. Mga binuhat nga may kinutuban ang wala pasagdi nga magpasan mining lulan sa kapangakohan. Siya nga dili matulog, nga walay hunong nga nagabuhat alang sa katumanan sa Iyang mga laraw, magapadayon sa Iyang buhat. Iyang pakgamongon ang mga katuyoan sa daotang mga tawo ug pagadad-on sa kalibug ang mga tambag nila nga nagakunsabo ug kadaot batok sa Iyang katawhan. Siya nga mao ang Hari, ang Ginoo sa mga panon, nagalingkod sa tunga sa kirubin, ug sa taliwala sa kasamok ug sa kaguliyang sa mga nasud nagabantay sa gihapon sa Iyang mga anak. Sa diha nga ang mga salipdanan sa mga han mangaguba, sa diha nga ang mga udyong sa kasuko magatusak-tusak sa mga kasingkasing sa Iyang mga kaaway, luwas ang Iyang mga katawhan diha sa Iyang mga kamot.

Kapitulo 14—“Sa Espiritu ug sa Gahum ni Elias”

Latas sa mga kasiglohan nga nanglabay sukad sa panahon ni Elias, ang talaan sa iyang kinatibuk-ang buhat nakadala ug panig-ingnan ug kaisug ngadto kanila nga ginatawag sa pagtindog alang sa katarung diha sa taliwala sa apostasiya. Ug alang kanato, “nga mga hingabutan sa katapusan sa kapanahonan” (1 Corinto 10:11), kini adunay pinasahi nga kahulogan. Ang kasaysayan ginasubli. Ang kalibutan karon may iyang mga Achab ug iyang mga Jezabel. Ang panahon karon maoy usa nga nagasimba sa mga diosdios, ingon ka tinuod sa panahon nga dinhi pa si Elias. Tingali walay dapit-ampoanan nga makita; sa mga diosdios walay larawan nga masud-ong sa mga mata; apan mga linibo ang nagasunod sa mga dios niining kalibutana—nagsunod sa mga bahandi, sa kadunggan, sa kalin-gawan, ug sa makalilingaw nga mga sugilanong tinumotumo nga magatugot sa tawo sa pagsunod kahiligan sa banyaga nga kasingkas-ing. Ang kadaghanan may sayop nga hunahuna mahitungod sa Dios ug sa Iyang mga hiyas, ug sa tinuod nagaalagad sa mini nga dios sama sa mga magsisimba ni Baal. Daghan gani bisan niadtong nag-angkon nga mga Cristohanon ang nakigkumboya sa ilang kaugalingon sa mga inpluwensya nga sa walay pagkabalhin supak sa Dios ug sa Iyang kamatuoran. Sa ingon niini nadala sila ngadto sa paglingiw gikan sa diosnon ug sa pagbayaw sa tawhanon.

Ang naglabi nga espiritu sa atong panahon mao ang pagkam-abudhion ug ang apostasiya—usa ka espiritu nga gaangkon nga linamdagan tungod sa usa ka kahibalo sa kamatuoran, apan sa tin-udanay mao ang labing binutaan nga pagpanaghap. Ang tawhanong mga pangagpas mao ang gituboy ug gibutang sa dapit diin adto unta ibutang ang Dios ug ang Iyang kasugoan. Nagasulay si Satanas sa mga lalaki ug sa mga babaye sa pagsupil, uban sa saad nga diha sa pagsupil sila makakaplag ug kagawasan ug pagpatuyang nga maghimo kanila ingon nga mga dios. Adunay makita nga usa ka es-piritu sa pagsupak sa matin-aw nga pulong sa Dios, sa diniwata nga

pagtuboy sa tawhanon nga kaalam ibabaw sa diosnon nga pinadayag. Gitugotan sa mga tawo nga ang ilang mga hunahuna madag-uman pagayo ug malibog tungod sa pagpahiuy'on sa kalibutanon nga mga batasan ug mga inpluwensya nga daw nawad-an sila sa tanang gahum sa pag-ila tali sa kahayag ug sa kangitngit, sa kamatuoran ug sa kasaypanan. Hilabihan ang ilang pagpahilayo gikan sa matarung nga agianan sa pagkaagi nga ilang giila ang mga pagdahum sa pipila ka ginaila nga mga pilosopo nga labaw pang katuohan kay sa mga kamatuoran sa Biblia. Ang mga pangaliyupo ug ang mga saad sa pulong sa Dios, ang mga hulga mini batok sa masupilon ug sa pagdiwata—kining tanan daw walay gahum sa pagtunaw sa ilang mga kasingkasing. Ang usa ka pagtoo nga nagpalihok ni Pablo, ni Pedro, ug ni Juan ilang giila nga kinaraan, katingalahan, ug dili angay sa pangisip sa modemong nga tigpangatarungan.

Sa sinugdan, gihatag sa Dios ang Iyang kasugoan ngadto sa katawhan ingon nga usa ka paagi sa pagdangat sa kalipay ug sa dayon nga kinabuhi. Ang paglaum lamang ni Satanas sa pagsanta sa katuyoan sa Dios mao ang pagdala sa mga lalaki ug sa mga babaye sa pagsupil niini nga kasugoan, ug ang iyang walay hunong nga panlibasug mao ang pagtuis sa mga pagtulun-an niini ug sa pagpakaminos sa pagkahinungdanon mini. Ang iyang kinadak-an nga pakigbisog mao ang usa ka singkamot sa pag-usab sa kasugoan mismo, aron sa pagdala sa katawhan sa paglapas sa mga sugo niini samtang nag-angkon sa pagtuman niini.

Ang tinguha sa pag-usab sa kasugoan sa Dios, gipakasama sa usa ka magsusulat ngadto sa usa ka karaang madawtiawon nga buhat sa pagliso ngadto sa sayop nga puntariya sa usa ka karatula sa poste nga gipaandog diha sa nagkuros nga dalan. Daku kaayo ang kalibog ug ang kalisud nga misangput mini.

Ang usa ka karatula gipadndog sa Dios alang madtong naganaw niining kalibutana. Ang usa ka bukton niini nga karatula nagtudlo sa madnguhaon nga pagsugot sa Magbubuhat ingon nga dalan ngadto sa kalipay ug sa kinabuhi, samtang ang lain nga bukton sa karatula nagpasabut nga ang pagkamasupilon maoy dalan ngadto sa pagkaalaut ug sa kamatayon. Ang dalan paingon sa kalipay ingon ka tataw ang pagkapiho sa dalan paingon ngadto sa siyudad nga dalangpanan ilalum sa kapanahonan sa Judiyo. Apan diha sa usa

sa tanang maayo nagliso sa karatula, ug daghang mga tawo ang nangasayop sa dalan.

Gipahimangnoan m Jehova ang mga Israelihanon pinaagi kang Moises nga nagingon: “Sa pagkamatuod magabantay kamo sa Akong mga Adlaw nga Igpapahuiay: kay kini mao ang usa ka timaan sa taliwala Nako ug kaninyo sa tanan ninyong mga kaliwatan; aron kamo mahibalo nga Ako mao si Jehova nga nagabalaan kaninyo. Tungod niini pagabantayan ninyo ang Adlaw Igpapahuiay, kay kini balaan alang kaninyo; ang magapasipala niini, sa pagkamatuod pagapatyon gayud siya; kay bisan kinsa nga magabuhat ug bisan unsang buhata...sa Adlaw nga Igpapahuiay, siya pagapatyon gayud. Busa ang mga anak sa Israel managbantay sa Adlaw nga Igpapahuiay, sa paglihi sa Adlaw nga Igpapahuiay ngadto sa tanan niyang mga kaliwatan alang sa usa ka tugon nga walay katapusan. Kini maoy usa ka dmaan sa taliwala Nako ug sa mga anak sa Israel sa walay katapusan: kay sa unom ka adlaw gibuhat ni Jehova ang langit ug ang yuta, ug sa ikapito ka adlaw mipahulay Siya, ug nahamuot.” Exodo 31:13-17. [165]

Niining maong mga pulong gipatin-aw pagayo ni Jehova nga ang pagkamasinugtanon mao ang agianan ngadto sa Siyudad sa Dios; apan ang tawo sa sala nagbalhin sa karatula ngadto sa sayop nga puntanya. Iyang gipatindog ang mini nga igpapahuiay ug nagsugyot sa mga katawhan sa paghunahuna nga pinaagi sa pagpahulay niining adlaw sila nagatuman sa sugo sa Magbubuhat.

Ang Dios nagpahayag nga ang ikapito nga adlaw mao ang Adlaw nga Igpapahuiay Jehova. Sa diha nga “nahuniman ang mga langit ug ang yuta,” Iyang gituboy kining adlaw ingon nga usa ka handumanan sa Iyang buhat sa paglalang. Ang pagpahulay sa ikapito nga adlaw “gikan sa tanan Niyang mga buhat nga Iyang nahimo,” “gipanalanginan sa Dios ang Adlaw nga ikapito ug nagbalaan niini.” Genesis 2:1-3.

Sa panahon sa exodo gikan sa Egipto, ang tinukod nga Igpapahuiay gibantaaw pagdala sa atubangan sa katawhan sa Dios. Samtang sila diha pa sa kaulipnan, ang ilang mga tinugyanan sa buhat misulay sa pagpugos kanila sa pagbuhat sa Adlaw nga Igpapahuiay pinaagi sa pagpatubo sa gidaghanon sa buhat nga gikinahanglan sa matag semana. Sa makadaghan ang mga kahimtang sa trabaho gihi-mong malisud pa, ug labaw pa ka mahigpit. Apan giluwat ang mga [166]

Israelihanon gikan sa kaulipnan ug gidala ngadto sa usa ka dapit diin sila makabantay sa tanang mga sugo ni Jehova nga walay maghasol. Didto sa Sinai gibungat ang kasugoan; ug ang usa ka hulad niini, diha sa duruha ka papan nga bato, nga “gisulatan sa tudlo sa Dios” gihatag ngadto kang Moises. Exodo 31:18. Ug latas sa hapit 40 ka mga tuig nga paglatagaw gipahinumduman kanunay sa Dios ang mga Israelihanon sa Iyang gitudlo nga adlaw sa pahulay, pinaagi sa manna sa matag ikapito ka adlaw ug sa kahibolongang pagpreserbar sa duha ka bahin nga nahulog sa adlaw nga igpapangandam.

Sa wala pa sila mosulod sa Yutang Sinaad, gitambagan ni Moises ang mga Israelihanon nga “bantayan ang Adlaw nga Igpapahuiay aron sa pagbalaan niini.” Deuteronomio 5:12. Giplano sa Ginoo nga pinaagi sa matinumanon nga pagbantay sa sugo sa Igpapahuiay, ang Israel mapahinumduman kanunay mahitungod sa ilang kapangakohan ngadto Kaniya ingon nga ilang Magbubuhat ug ilang Manunubos. Samtang ilang bantayan ang Adlaw nga Igpapahuiay sumala sa kalagdaan nga espiritu, dili mabuhi ang pagdiwata; apan kong ang mga pangangkon niining maong sugo sa Decalogo ihiklin ingon nga dili na ipatuman, mahikalimtan ang Magbubuhat ug ang mga tawo magasimba na ug ubang mga dios. “Gihatag Ko kanila ang Akong mga Adlawng Igpapahuiay,” ang Dios nagpahayag, “aron mahimong usa ka timaan sa taliwala Kanako ug kanila, aron sila makaila nga Ako mao si Jehova nga nagbalaan kanila.” Apan “gisalikway nila ang Akong mga tulomanon, ug sila wala maglakaw sa Akong kabalaoran, ug nanagpasipala sa Akong mga Adlaw nga Igpapahuiay: kay ang ilang mga kasingkasing nanagsunod sa ilang mga diosdios.” Ug diha sa Iyang pakiluoy ngadto kanila sa pagbalik nganha Kaniya, Iyang gitawag ang ilang pagtagad pagbalik ngadto sa pagkaimportante sa pagbalaan sa Adlaw nga Igpapahuiay. “Ako mao si Jehova nga inyong Dios,” Siya miingon; “managlakaw kamo sa Akong kabalaoran, ug bantayan ninyo ang Akong tulomanon ug tumana sila; ug balaana ang Akong mga Adlawng Igpapahuiay; ug sila mahimong usa ka timaan sa taliwala Kanako ug kaninyo, aron kamo makaila nga Ako mao si Jehova nga inyong Dios.” Ezequiel 20:12, 16, 19, 20.

[167]

Diha sa pagtawag sa Juda ngadto sa mga sala nga sa katapusan nagdala kanila sa Kaulipnan sa Babilonia, mipahayag si Jehova nga nagingon: “Gitamay mo...ug gipasipalahan ang Akong mga

Adlaw nga Igpapahuiay.” “Busa Akong gibubo kanila ang Akong kapungot; sila giut-ut Ko uban sa kalayo sa Akong kaligutgut: Ang ilang kaugalingong dalan gitungtong Ko diha sa ilang mga ulo.” Ezequiel 22:8, 31.

Sa pagpahauli sa Jerusalem, sa mga adlaw ni Nehemias, ang paglapas sa Adlawng Igpapahuiay gitagbo sa mapig-ot nga pangu-sisa, “Wala ba magbuhat ang invong mga amahan niana, ug wala ba ang atong Dios magdala niining kadaotan sa ibabaw kanato ug niining siyudara? Ngani kamo nagdala pa gayud ug daghang kaligutgut sa Israel tungod sa paglapas sa Adlawng Igpapahuiay” Nehemias 13:18.

Si Cristo, sulod sa Iyang yutan-on nga pagpangalagad, nagpas-antup sa ipatuman nga pag-angkon sa Adlawng Igpapahuiay; diha sa tanan Niyang pagpanudlo Iyang gipakita ang pagtahud alang niini nga tinukod nga Siya Mismo ang naghatag. Sa Iyang kaadlawan hilabihan nga pagkatuis sa Adlawng Igpapahuiay nga ang pagbantay niini naglarawan sa taras sa mga tawo nga dalo ug madaugdaugon inay kav sa taras sa Dios. Gisalikway ni Cristo ang bakak nga pagtulun-an nga pinaagi niini sila nga nag-angkon nga nakaila sa Dios nagsayop ang pagrepresentar Kaniya. Bisan pa nga gisunod sa walay kaluoy nga pagkamabatokon sa mga rabbi, Siya wala gayud magpakita sa pagpahiuyon ngadto sa ilang mga kinahanglanon, kondili sa walay likoliko mipadayon Siya sa pagbantay sa Adlawng Igpapahuiay sumala sa kasugoan sa Dios.

Sa dili masayop nga pinolongan Siya nagpamatuod sa Iyang pagtagad sa kasugoan ni Jehova. “Ayaw kamo paghunahuna nga mianhi Ako aron sa pagbungkag sa kasugoan ug sa mga manalagna,” Siya miingon; “.Ako mianhi dili sa pagbungkag, kondili sa pagtuman niini. Kav sa pagkatinuod sultihan Ko kamo, nga samtang magalungtad pa ang langit ug ang yuta, walay pagasayloan sa kasugoan bisan usa lang ka kudlit o usa ka tulpok niini hangtud ang tanan matuman. Tungod niini, bisan kinsa nga magapahayag sa usa sa labing diyutay niining mga sugo ug magatudlo sa mga tawo sa pagbuhat sa ingon, kini siya pagaisipon nga iwit didto sa gingharian sa langit; apan bisan kinsa nga magatuman ug magapanudlo niini, kini siya pagaisipon nga daku didto sa gingharian sa langit.” Mateo 5:17-19.

Sulod sa dispensasyon nga Cristohanon, ang dakung kaaway sa kalipay sa tawo naghimo sa Adlawng Igpapahuiay sa ikaupat nga sugo nga tumong sa iyang pinasahi nga pangataki. Si Satanas nagaingon, “Magbuhat ako ug songsong sa mga katuyoan sa Dios. Akong pagamhan ang akong mga sumosunod sa pagwakli sa handumanan sa Dios, ang Adlawng Igpapahuiay sa ikapito nga adlaw. Sa ingon mini akong ipakita sa kalibutan nga ang adlaw nga gibalaan ug gipanalanginan sa Dios nailisdan. Kanang adlaw dili na mahinum-duman diha sa mga hunahuna sa katawhan. Akong wagtangon ang handumanan niini. Akong ibutang puli niini ang usa ka adlaw nga dili magpaila sa mga kredensyal sa Dios, ang usa ka adlaw nga dili mahimong usa ka timaan taliwala sa Dios ug sa Iyang katawhan. Akong dad-on sila nga magdawat niining adlaw sa pagbutang sa ibabaw mini sa pagkabalaan nga gibutang sa Dios sa ikapito nga adlaw.

“Pinaagi sa akong puli-pangulo, akong bayawon ang akong kaugalingon. Ang nahaunang adlaw mao ang pagapasidunggan ug ang kalibutan nga Protestante modawat niining kolum nga igpapahuiay ingon nga tinuod. Pinaagi sa dili pagbantay sa Adlawng Igpapahuiay nga gihatag sa Dios, pagabiaybiayon ang Iyang kasugoan. Ang mga pulong, ‘Usa ka timaan sa taliwala kanako ug kaninyo sa tanan mong mga kaliwatan,’ himoon ko kini nga iaplikar sa akong igpapahuiay.

“Sa ingon niini maako ang kalibutan. Mahimo ako nga magmamando sa yuta, ang pnsipe sa kalibutan. Pagamandoan ko ang mga hunahuna nga mailalum sa akong gahum nga ang Adlawng Igpapahuiay sa Dios mahimong usa ka linain nga tumong sa pagpakaulaw. Usa ka ilhanan? Himoon ko nga ang pagbantay sa ikapito nga adlaw usa ka timailhan sa pagkadili madapigon sa mga awtoridad sa yuta. Himoon nga hilabihan ka higpit ang tawhanong mga balaod aron ang mga lalaki ug mga babaye dili mangahas sa pagbantay sa ikapito nga adlaw nga Igpapahuiay. Tungod sa kahadlok sa kakulang sa pagkaon ug sa pagbisti, sila moipon sa kalibutan diha sa paglapas sa kasugoan sa Dios. Ang yuta sa bug-os mailalom sa akong kamandoan.”

Pinaagi sa pagpatindog sa usa ka dili tinuod nga adlaw nga igpapahuiay, ang kaaway naghunahuna sa pagbalhin sa mga panahon ug sa mga kasugoan. Apan sa pagkatinuod nakalampos ba siya sa pag-ilis sa kasugoan sa Dios? Ang mga pulong sa Exodo 31 mao

ang tubag. Siya nga mao gihapon kagahapon, ug karon ug hangtud sa kahangtoran, nagpahayag mahitungod sa ikapito nga adlaw nga Igpapahuiay nga nagingon: “Kini mao ang usa ka timaan sa taliwala Nako ug kaninyo sa tanan ninyong mga kaliwatan.” “Kini maoy usa ka Dmaan...sa walay katapusan.” Exodo 31:13, 17. Ang nausab nga karatula nagatudlo sa sayop nga agianan, apan ang Dios wala magusab. Siya mao gihapon ang gamhanan nga Dios sa Israel. “Ania karon, ang mga nasud mahisama sa usa ka tinulo sa timba, ug naisip ingon sa pino nga abug sa timbangan: ania karon, Siya nagapunit sa mga pulo ingon sa usa ka diyutay nga butang. Ug ang Lebano dili paigo nga ipaig, ni ang mga mananap niini igo sa usa ka halad-ngasinunog. .Ang tanang mga nasud daw walay kapuslanan sa Iyang atubangan; sila giisip Niya ingon nga ubos pa kay sa walay kapuslanan ug kakawangan man.” Isaias 40:15-17. Ug Siya ingon ka abughoan alang sa Iyang kasugoan karon ingon nga Siya kaniadto abughoan diha sa mga adlaw m Achab ug m Elias.

Apan sa unsa nga paagi nga wala panumbalinga kanang mao nga kasugoan? Tan-awa ang kalibutan karon diha sa dayag nga pagsukol batok sa Dios. Sa pagkatinuod kini maoy usa ka dili mabadlong nga kaliwatan, nga napuno sa pagkadili mapasalamaton, kamakutihon, pagkadili madnuoron, garbo, ug apostasya. Ang mga katawhan walay pagtagad sa Biblia ug nagdumot sa kamatuoran. Nakita m Jesus nga gidumilian ang Iyang kasugoan, gibiyaybiy ang Iyang gugma, ang Iyang mga dnugyanan gitagad sa walay pagsapayan. Siya nakasulti pinaagi sa Iyang mga kaluoy, apan kini wala lamang tamda; Siya nakasulti pinaagi sa mga pasidaan, apan kini wala lamang panumbalinga. Ang mga sawang sa templo sa tawhanong kalag nahimong mga dapit sa dili balaan nga pamatigayon. Ang pagkahakog, kasina, garbo, ug daotan nga tuyo—kining tanan ginapangga.

Daghan ang dili mag-ukon-ukon sa pagyam-id sa pulong sa Dios. Sila nga nagtoo sa maong pulong sumala sa mabasa ginabiaybiy. Adunay nagatubo nga pagtamay sa kasugoan ug sa kahusay, nga masubay sa direkta ngadto sa paglapas sa matin-aw nga mga sugo ni Jehova. Ang kapintas ug ang krimen mao ang resulta sa pagtipas gikan sa dalan sa pagkamasinulondon. Sud-onga ang pagkaalaut ug ang pagkamakaloluoy sa mga katawhan nga nagsimba diha sa mga halaran sa mga diosdios ug nga nagpangita nga kawang lamang sa

kalipay ug sa kalinaw.

Sud-onga ang hapit tibuok kalibutan nga walay pagtagad sa sugo sa pagbantay sa Adlaw nga Igpapahuiay. Sud-onga usab ang mapangahason nga walay kataha sa Dios kanila nga, samtang nagahimo ug mga balaod sa pag-amping sa gihunahuna nga kabalaan sa nahaunang adlaw sa semana, sa samang higayon nagabuhat ug mga balaod sa pag-amping sa gihunahuna nga kabalaan sa nahaunang adlaw sa semana, sa samang higayon nagabuhat ug mga balaod nga mahimong legal ang patigayon sa mga ilimnon nga nakahubog. Sa nagpakamakinaadmanon sa ibabaw sa nahasulat, sila nagsulay sa pagpugos sa mga tanlag sa mga katawhan, samtang nagahatag sa ilang pagdason sa usa ka daotan nga gipakasama ug mga hayop ug nagalaglag sa mga tawo nga gibuhat sa dagway sa Dios. Si Satanas rnismo ang nagpaluyo sa maong pamalaod. Siya nahibalo kaayo nga ang tunglo sa Dios mahipatong kanila nga nagtuboy sa tawhanong mga balaod labaw sa diosnon, ug siya magahimo sa tanan diha sa iyang gahum sa pagdaldal sa katawhan ngadto sa halapad nga dalan nga mosangko sa kalaglagan.

Dugay na nga nagsimba ang katawhan sa tawhanong mga panahum ug sa tawhanong mga tinukod nga hapit ang tibuok kalibutan nagasunod sa mga larawan. Ug siya nga nanglimbasug sa pag-ilis sa kasugoan sa Dios nagagamit sa tanang malimbongon nga paagi sa pagdani sa mga lalaki ug mga babaye sa paglumbay sa ilang kaugalingon batok sa Dios ug batok sa ilhanan nga pinaagi niini mailhan ang mga matarung. Apan si Jehova dili kanunay motugot nga ang Iyang kasugoan pagalapason ug pagatamayon nga makalingkawas sa silot. Adunay usa ka panahon nga umalabut sa diha nga “ang mapahitas-ong panan-aw sa tawo igapaubos, ug ang kagarbo sa katawhan igapaubos, ug si Jehova lamang maoy igatuboy madtong adlawa.” Isaias 2:11. Ang pagkawalay pagtoo sa Dios magtagad sa mga pangankon sa kasugoan sa Dios uban sa tiawtiaw, sa pagbiay-biay, ug sa pagdumili. Ang espintu sa pagkakalibutanon makatakod sa daghan ug magamando sa diyutay, ang kawsa sa Dios magapabilin sa baruganan mini pinaagi lamang sa daku nga panglimbasug ug nagapadayon nga sakripisyo, apan sa katapusan ang kamatuoran modaug nga mahimayaon.

[171] Diha sa magakatak-op nga buhat sa Dios dinhi sa yuta, ang sumbanan sa Iyang kasugoan igatuboy pag-usab. Ang bakak nga

tinuohan magadagsang, molukop ang pagkadaotan, ang gugma sa kadaghanan magbugnaw, ang krus sa Kalbaryo dili na makita, ug ang kangitngit, sama sa pandong sa kamatayon, mokaylap sa ibabaw sa kalibutan; ang tibuok kusog sa popular nga sulog sa hunahuna maliso batok sa kamatuoran; ang tinago nga mga laraw tingali matukod sa pagbuntog sa katawhan sa Dios; apan diha sa labing makatalagmanon nga takna ang Dios ni Elias magpatindog ug tawhanong mga galamiton sa pagdala sa usa ka mensahe nga dili arang mapahilum. Diha sa mga siyudad nga daghan ang mga pumopuyo ug diha sa mga dapit diin ang katawhan nakaabut na sa kinatumyan nga lugway sa pagsulti batok sa Labing Hataas Uyamut, madungog ang tingog sa mapig-ot nga badlong. Sa maisugon ang mga tawo nga tinudlo sa Dios magasaway sa panaghiusa sa iglesya ug sa kalibutan. Sa mainiton ilang tawgon ang mga lalaki ug mga babaye sa pagliso gikan sa pagbantay sa binuhat sa tawo nga kasugoan ngadto sa pagbantay sa tinuod nga Adlawng Igpapahuiay. “Kahadloki ninyo ang Dios, ug Kaniya ihatag ninyo ang himaya,” kini ilang imantala ngadto sa tagsatagsa ka nasud; “kay nahiabut na ang takna sa Iyang paghukom; ug simbaha ninvo Siya nga maoy nagbuhat sa langit ug sa yuta, sa dagat ug sa mga tuboran sa mga tubig.... Kong adunay mosimba sa mapintas nga mananap ug sa iyang larawan, ug magpamarka sa iyang agtang o sa iyang kamot, siya usab magainom sa bino sa kapungot sa Dios, nga pagatagayon nga walay sambug ngadto sa kopa sa Iyang kasuko.” Pinadayag 14:7-10.

Ang Dios dili moguba sa Iyang pakigsaad, o magausab sa butang nga nakagula gikan sa Iyang mga ngabil. Ang Iyang pulong magapabilin sa walay katapusan ug ingon ka dili mausab sa Iyang trono. Diha sa paghukom kini nga pakigsaad igapakita, nga sa tataw gisulat sa tudlo sa Dios, ug ang kalibutan pagataralon sa atubangan sa hukmanan sa Walay Kinutoban nga Hustisya aron sa pagdawat sa hukom.

Karon, sama sa mga adlaw ni Elias, ang latid sa kalainan tali sa katawhan nga nagabantay sa mga sugo sa Dios ug sa mga mag-sisimba sa mini nga mga dios tin-aw kaayo nga ginabadis. “Hangtud kanus-a ba kamo magakiangkiang sa taliwala sa duha ka daplin?” si Elias misinggit; “Kong si Jehova Dios man, sumonod kamo Kaniya: apan kong si Baal, nan sumonod kamo kaniya.” 1 Hari 18:21. Ug ang mensahe alang karon mao kini: “Nagun-ob, nagun-ob ang bantugang

Babilonia.... Gumola kamo kaniya, mga katawhan Ko, aron kamo dili makaapil sa iyang mga sala, ug nga aron dili kamo makaambit sa iyang mga hampak, kay ang iyang mga kasal-anan nagadpun-og sungko sa langit, ug nahinumduman sa Dios ang iyang daotang mga binuhatan.” Pinadayag 18:2, 4, 5.

Ang panahon dili na halayo kaayo sa diha nga ang pagsulay magaabut sa tagsatagsa ka kalag. Ipugos kanila ang pagbantay sa dili dnuod nga adlawng Igpapahuiay. Ang bangga mao ang tali sa mga sugo sa Dios ug sa mga sugo sa mga tawo. Kadtong nagnunot sa hinayhinay ngadto sa mga demanda sa kalibutan ug nagpahuyon sa kalibutanon nga mga pamatasan monunot unya ngadto sa maong mga gahum, inay kay sa magpatara sa ilang kaugalingon ngadto sa mga pagbiaybiay, sa panampalas, sa hulga sa pagkabilanggo, ug sa kamatayon. Nianang panahona ang bulawan mabulag na gikan sa mga yamukmuk. Ang dnuod nga pagkadiosnon maila na kaayo gikan sa panagway ug sa gilakgilak niini. Dili diyutay ang mga bitoon nga atong gidayeg tungod sa kasilaw nila mapalong lang unya diha sa kangitngit. Sila nga nangako sa mga dayandayan sa santuwaryo, apan wala magbisd sa pagkamatarung ni Cristo, makita unya diha sa kaulawan sa ilang kaugalingon nga pagkahubo.

Uban sa mga pumopuyo sa yuta, nga napadbulaag sa tanang kayutaan, anaa kanila ang wala makapiko sa tuhod ngadto kang Baal. Sama sa mga bitoon sa langit nga makita lamang sa gabii, kining mga madnumanon mosidlak sa diha nga ang kangitngit motabon sa yuta, ug mabaga nga kangitngit motabon sa yuta, ug mabaga nga kangitngit motabon sa mga katawhan. Diha sa hentil nga Africa, diha sa Katoliko nga mga kayutaan sa Oropa ug sa Sur America, diha sa Tsina, diha sa India, diha sa mga kapuloan sa kadagatan, ug diha sa tanang mangitngit nga mga suok sa yuta, ang Dios may gireserba nga usa ka panganod sa mga pinili nga mosidlak sa taliwala sa kangitngit, nga magapadayag sa tin-aw ngadto sa usa ka kalibutan nga apostata, sa mausabon nga gahum sa pagkamasinulondon sa Iyang kasugoan. Bisan karon sila nagatungha diha sa tagsatagsa ka nasud, taliwala sa tagsatagsa ka sinuldhan ug katawhan; ug diha sa takna sa hilabihan nga apostasiya, sa diha nga ang kinalabwan nga pamngkamot m Satanang mabuhat aron sa pagsugyot “sa tanan, mga dmawa ug mga kadagkuan, mga dato ug mga kabus, mga ulipon ug mga tawong gawas,” sa pagdawat, ilalom sa silot sa kamatayon, sa

ilhanan sa pagdapig sa usa ka adlaw sa pahulay nga dili dnuod, kini sila nga mga matinumanon nga, “dili masalawayon ug walay gahum sa pagdaot, mga anak sa Dios, nga walay buling,” “mosidlak ingon nga mga kahayag dinhi sa kalibutan.” Pinadayag 13:16; Filipos 2:15. Kong labaw pa nga mangitngit ang kagabhion, labaw pa nga masilaw ang ilang pagsidlak.

Unsa nga kahibulongan nga buhat ang nahimo unta ni Elias diha sa pag-ihap sa katawhan sa Israel diha sa panahon nga ang mga paghukom sa Dios nagakahulog na ibabaw sa sukihan nga mga katawhan! Usa lamang ang iyang maihap nga dapit ni Jehova. Apan sa diha nga siya miingon, “Ako, bisan ako na lamang, ang nahibilin; ug gipangita nila ang akong kinabuhi,” ang pulong ni Jehova nakakurat kaniya, kay kini nagaingon, “Apan nagbilin Ako alang Kanako ug pito ka libo sa Israel, ang tanang mga tuhod nga wala mapiko sa atubangan ni Baal.” 1 Hari 19:14, 18.

Busa ayaw itugot nga may tawo mosulay sa pag-ihap sa mga tawo sa Israel karon, apan ang tanan pabatona ug usa ka kasingkasing nga unod, usa ka kasingkasing nga may malumong kaluoy, usa ka kasingkasing nga, sama sa kasingkasing ni Cristo, nagakab-ot alang sa kaluwasan sa usa ka kalibutan nga nawala.

Kapitulo 15—Si Josaphat

[174] Hangtud nga gitawag ngadto sa trono sa panuigon nga katloan ug lima, diha sa atubangan ni Josaphat ang maayong panig-ingnan m Hari Asa, kinsa nga sa hapit tanang krisis nakahimo “sa matarung sa mga mata ni Jehova.” 1 Hari 15:11. Sulod sa usa ka mauswagon nga paghari nga kaluhaan ug lima ka mga tuig, si Josaphat naninguha sa paglakaw “sa tanang dalan ni Asa nga iyang amahan; siya wala tumipas gikan niana.”

Sa iyang mga paningkamot sa pagmando nga maalamon, si Josaphat naninguha sa pagdani sa iyang mga ginsakpan sa paghimo ug maligon nga pagbarug batok sa diwatahan nga mga binuhatan. Diha pay daghan sa mga katawhan sa iyang gingharian nga “naghalad pa gayud ug nanagsunog sa insenso diha sa hatag-as nga mga dapit.” 1 Hari 22:43. Wala dihadiha gub-a sa hari kining maong mga altar, apan sukad sa sinugdanan siya naninguha sa pagpanalipod sa Juda gikan sa mga sala nga nagtimaan sa amihanan nga gingharian ilalom sa pagmando ni Achab, kinsa iyang kadungan sulod sa daghang mga tuig. Si Josaphat sa iyang kaugalingon maunongon sa Dios. Siya “wala mangita sa mga Baal; kon dili nangita sa Dios sa iyang amahan, ug naglakat sa Iyang mga sugo, ug wala magsunod sa mga buhat sa Israel.” I ungod sa iyang kabuotan, si Jehova nag-uban kaniya, ug “gilig-on ni Jehova ang iyang gingharian diha sa iyang kamot.” 2 Cronicas 17:3-5.

“Ug ang tibuok Juda nagbuhis ngadto kang Josaphat, siya may mga bahandi; ug kadungganan nga madagayaon. Ug ang iyang kas-ingkasing nabayaw sa mga dala ni Jehova.” Samtang naglabay ang panahon ug nahimo na ang repormasyon, “gikuha sa hari ang hatat-jas nga mga dapit ug ang Asherim gikan sa Juda.” Mga bersikulo 5, 6. “Ug ang nahibilin sa mga sodomanhon, nga nagpabilin sa mga adlaw sa iyang amahan nga si Asa, iyang gipapahawa gikan sa yuta.” 1 Hari 22:46. Sa ingon niini sa inanay ang mga pumoluyo sa Juda

[175] nalingkawas gikan sa daghang mga katalagman nga maoy naghulga sa seryoso nga pagpahinay sa ilang kalamboan sa espiritu.

Sa tibuok nga gingharian ang katawhan nagkinahanglan sa pahimangno diha sa kasugoan sa Dios. Diha sa usa ka pagsabut niini nga kasugoan nasalig ang ilang kaluwasan; pinaagi sa pagpahiyon sa ilang mga kinabuhi ngadto sa mga kinahanglanon niini sila mahimong maunongon ngadto sa Dios ug sa tawo. Sa pagkahibalo niini, si Josaphat naghimo ug mga lakang sa pagsiguro sa iyang katawhan sa lubos nga pahimangno diha sa Balaan nga Kasulatan. Ang mga prinsiphe nga maoy gitahasan sa nagkalainlain nga mga bahin sa iyang gingharian gimandoan sa pagpahigayon alang sa matinumanon nga pangalagad sa mga sacerdote nga magtutudlo. Pinaagi sa harianon nga pagkatinudlo kining maong mga magtutudlo, nga nagabuhat ilalom sa direkta nga pagdumala sa mga prinsiphe, “ug sila mingpanaw sa tanang mga siyudad sa Juda, ug nanagpanudlo sa taliwala sa katawhan.” 2 Cronicas 17:7-9. Ug samtang daghan ang naningkamot sa pagsabut sa mga kinahanglanon sa Dios ug nagsalikway sa sala, nahimo ang usa ka pagpabuhi.

Nganhi niining maalamon nga pagtagana alang sa espirituhanong mga kinahanglanon sa iyang mga sakop, dili diyutay ang nautang ni Josaphat sa iyang kauswagan ingon nga usa ka hari. Diha sa pagtuman sa kasugoan sa Dios anaa ang daku nga ganansya. Diha sa pagpahiyon nganha sa diosnon nga mga kinahanglanon anaa ang usa ka gahum nga magausab nga magdala ug kalinaw ug maayong kabubut-on taliwala sa katawhan. Kong ang mga pagtulunan mahitungod sa pulong sa Dios mao pay gihimong inpluwensya nga nagamando sa kinabuhi sa tagsatagsa ka lalaki ug babaye, kong ang hunahuna ug ang kasingkasing nadala pa ilalom sa mapugnganong gahum mini, ang mga kadaotan nga karon anaa diha sa nasud ug diha sa kadlingbanong kinabuhi dili unta makita. Gikan sa tagsatagsa ka puloy-anan magagula unta ang usa ka inpluwensya nga maghimo sa mga lalaki ug sa mga babaye nga kusgan diha sa espirituhanon nga panabut ug diha sa gahum sa pamatasan, ug sa ingon niini ang mga nasud ug ang mga katawhan mapahimutang diha sa bantaaw nga batura nan.

Sulod sa daghang mga katuigan si Josaphat nagpuyo nga malina-won, nga wala hasula sa naglibut nga mga nasud. “Ang pagkahadlok kang Jehova diha sa ibabaw sa tanang mga gingharian sa yuta nga naglibut sa Juda.” Bersikulo 10. Gikan sa Filistia iyang nadawat ang salapi nga buhis ug mga gasa; gikan sa Arabia, dagkung mga

panon sa karnero ug sa mga kanding. “Ug si Josaphat miuswag sa hilabihan gayud; ug siya nagtukod didto sa Juda sa mga kastilyo ug mga siyudad nga tipiganan.... Mga tawo sa gubat, ang gamhanang mga tawo sa kaisug,...nanagalagad sa hari gawas niadtong gibutang sa han sa mga kinutaang siyudad sa tibuok Juda.” Mga bersikulo 12-19. Sa gipanalanginan sa madagayaon gayud sa “mga bahandi ug kadungganan,” nakahimo siya sa paggamit sa usa ka gamhanang inpluwensya alang sa kamatuoran ug sa pagkamatarung. 2 Cronicas 18:1.

Sa pipila ka mga tuig human sa iyang pagsaka sa trono, si Josaphat, nga karon diha na sa kinatumyan sa iyang kauswagan, mitugot sa kaminyoon sa iyang anak nga lalaki nga si Joram, ngadto kang Athalia, anak nga babaye ni Achab ug Jezabel. Pinaagi mini nga panaghiusaha naporma ang usa ka kaabinan tali sa mga gingharian sa Juda ug sa Israel, nga dili pagbuot sa Dios ug diin sa usa ka panahon sa krisis nahimong hinungdan sa kadaut ngadto sa hari ug sa kadaghanan sa iyang mga sakop.

Sa usa ka higayon si Josaphat mingduaw sa hari sa Israel didto sa Samaria. Linain ang pagpasidungog nga gipakita sa harianon nga dumoduaw nga gikan sa Jerusalem, ug sa wala pa matapus ang iyang pagduaw siya gidani sa paghiusa sa hari sa Israel diha sa gubat batok sa mga Siriahanon. Si Achab naglaum nga pinaagi sa pagtipon sa iyang mga kasundalohan uban sa Juda iyang mabawi ang Ramoth, nga usa sa karaang mga siyudad nga dalangpanan, nga, sa iyang pagpakigbugno, sa tinud-anay iya sa mga Israelihanon.

Bisan si Josaphat nga diha sa usa ka gutling nga pagkamaluyahon sa dalidali nakasaad sa pagtipon sa hari sa Israel diha sa iyang gubat batok sa mga Siriahanon, apan ang iyang maayong pagpamalandong nagdala kaniya sa pagpangita sa kabubut-on sa Dios mahitungod niining maong buluhaton. “Pakisayud una, ako nangaliyupo kanimo, sa pulong ni Jehova karon,” siya misugyot ngadto kang Achab. Agi ug tubag, gipatawag pagtingub ni Achab ang upat ka gatus nga bakakong mga manalagna sa Samaria, ug nangutana gikan kanila nga nagaingon, “Moadto ba kami sa Ramoth-galaad aron sa pagpakiggubat, o magapugong ba ako?” Ug sila mingtubag, “Lakaw; kay ang Dios magatugyan niana sa kamot sa hari.” Mga bersikulo 4, 5.

[177] Ingon nga wala matagbaw, si Josaphat naningkamot sa

[178]

[179]

pagkahibalo alang sa usa ka kasigurohan sa kabubut-on sa Dios. “Wala ba dinhi ing usa ka manalagna ni Jehova,” siya nangutana, “aron kita magpakisayud kaniya?” Bersikulo 6. “Ania pay usa ka tawo, si Micheas nga anak nga lalaki ni Imla, nga kaniya kita magpakisayud kang Jehova,” nutug-an si Achab; “apan gidumtan ko siya; tungod kay wala siya magpanagna sa maayo mahitungod kanako, kondili sa kadaotan kanunay. 1 Han 22:8. Malig-on si Josaphat sa iyang pagpakita sa ilang atubangan ug ingon nga gipapanumpa m Achab sa pagsulti “sa tinuod lamang sa ngalan ni Jehova,” si Micheas miingon: “Nakita ko ang tibook Israel nga nagakadbulaag ibabaw sa kabukiran, ingon sa mga kamero nga walay magbalantay ug si Jehova miingon: kini walay agalon; papaulia ang tagsatagsa ka tawo ngadto sa iyang balay sa pakigdait.” Mga bersikulo 16, 17.

Ang mga pulong sa manalagna igo na unta kadto sa pagpakita sa mga han nga ang ilang proyekto wala kahimut-i sa Langit, apan walay usa sa duruha ka hari nagbati nga mopatuo sa pasidaan. Nadman-an na ni Achab ang dalan nga iyang pagapadulngan, ug disidido siya sa pagsunod mini. Si Josaphat nakahatag na sa iyang pulong sa pasalig nga nagaingon, “Kami maldghiusa kanimo sa gubat;” ug tapus sa paghimo sa maong saad, wala na siyay gusto nga mopasibug sa iyang mga kasundalohan. 2 Cronicas 18:3. “Busa ang han sa Israel ug si Josaphat, ang hari sa Juda, mitungas ngadto sa Ramoth sa Galaad.” 1 Hari 22:29.

Sulod sa gubat nga misunod, si Achab naigo sa usa ka udyong, ug sa pagkahapon siya namatay. “Sa hapit na mosalop ang adlaw,” “dihay usa ka singgit gikan sa tibuok nga panon nga nagaingon,” “Ang tagsatagsa ka tawo ngadto sa iyang siyudad, ug ang tagsatagsa ka tawo ngadto sa iyang kaugalingon nga yuta.” Bersikulo 36. Sa ingon niini natuman ang pulong sa manalagna.

Gikan mining malisud nga gubat si Josaphat mipauli ngadto sa Jerusalem. Samtang nagkahaduul siya sa siyudad, gitagbo siya ni manalagna Jehu uban sa pagbadlong nga nagingon: “Motabang ba ikaw sa daotan, ug mahagugma kanila nga nagadumot kang Jehova? tungod niining butanga ang kaligutgut anaa sa ibabaw nimo gikan sa atubangan ni Jehova. Apan bisan pa niim may mga maayong mga butang nga nakita diha kanimo, mana imong gikuha ang Ashenm gikan sa yuta ug gibutang mo ang imong kasingkasing sa pagpangita sa Dios.” 2 Cronicas 19:2, 3.

Sa kinadak-an ang ulahing mga katuigan sa pagkahari ni Josaphat gigasto diha sa pagpalig-on sa nasudnon ug sa espirituhanong mga panalipod sa Juda. “Ug migula siya pag-usab ngadto sa taliwala sa katawhan sukad sa Beerseba ngadto sa kabungtoran sa Ephraim, ug gidala sila pagbalik ngadto kang Jehova, ang Dios sa ilang mga amahan.” Bersikulo 4.

Usa sa importante nga mga lakang nga gihimo sa hari mao ang pagtukod ug ang pagpalungtad sa batid nga mga hukmanan sa katarungan. Siya “nagbutang sa mga maghuhukom sa yuta sa tanang mga kinutaang siyudad sa Juda, sa usa ug usa ka siyudad;” ug diha sa mando nga gihatag kanila siya nag-awhag sa pagingon: “Hunahunaa ug unsay inyong pagabuhaton: kay kamo dili magahukom alang sa tawo, apan alang kang Jehova, ug Siya magauban kaninyo sa paghukom. Busa karon himoa nga ang pagkahadlok kang Jehova moanha sa ibabaw kaninyo; pamati ug buhata kana: kay walay kadaotan diha kang Jehova nga atong Dios, ni pagpasulabi sa mga tawo, ni may pagdawat sa mga hipip.” Mga bersikulo 5-7.

Gihingpit ang sistema sa hukmanan pinaagi sa pagtukod sa usa ka hukmanan sa apelasyon didto sa Jerusalem, diin “gibutang ni Josaphat ang mga Levihanon ug ang mga sacerdote, ug ang mga pangulo sa mga kabalayan sa mga amahan sa Israel, aron sa paghukom alang kang Jehova, ug alang sa paghusay sa mga pagkabingkil.” Bersikulo 8.

Gitambagan sa hari kining maong mga maghuhukom nga mag-aminumanon. “Sa ingon mini buhaton ninyo sa pagkahadlok kang Jehova, sa pagkaminumanon, ug sa usa ka hingpit nga kasingsing,” siya nagmando kanila. “Ug kong may pagkabingkil nga mahidangat kaninyo gikan sa inyong kaigsuonan nga nagpuyo sa ilang mga siyudad, dugo batok sa dugo, Kasugoan batok sa sugo, kabalaoran ug mga tulomanon, kamo magapasidaan kanila, nga sila dili magpakasala kang Jehova, ug nga sa ingon mini ang kaligutgut modangat sa ibabaw ninyo ug sa inyong kaigsuonan: kini buhata ug kamo dili mahimong sad-an.

“Ug ania karon, si Amarias ang labawng sacerdote anaa sa ibabaw ninyo sa tanang mga hinungdan m Jehova; ug si Sebadias ang anak nga lalaki ni Ismael, ang magbubuot sa balay sa Juda, sa tanang mga hinungdan sa hari: ang mga Levihanon usab mahimong mga punoan sa atubangan ninyo.

“Pagmaisugon kamo, ug si Jehova magauban sa maayo.” Alga bersikulo 9-11.

Diha sa iyang maampingon nga pagbantay sa mga katungod ug sa mga kagawasan sa iyang mga sakop, gipalutaw ni Josaphat ang hunahuna nga ang matag-sakop sa tawhanon nga pamilya magadawat gikan sa Dios sa katarungan, nga nagamando ibabaw sa tanan. “Ang Dios magatindog sa katilingban sa mga gamhanan; Siya nagahukom taliwala sa mga dios.” Ug sila nga natudlo sa pagbuhat ingon nga mga maghuhukom ilalom Kaniya, mao ang “magalaban sa mga kabus ug sa mga ilo; ilang buhaton “ang hustisya sa mga sinakit ug sa makaluluoy,” ug luwason “sila gikan sa mga kamot sa daotan.” Salmo 82:1,3,4.’ Ngadto sa katapusan sa paghari ni Josaphat ang gingharian sa Juda gisulong sa usa ka kasundalohan sa kang kinsang pag-abut ang mga lumulupyong sa yuta may katarungan sa pagkurog. “Ang mga anak sa Moab, ug ang mga anak sa Ammon, ug uban kanila ang uban sa mga Ammonhanon, ming-adto batok kang Josaphat sa pagpakiggubat.” Ang mga balita mahitungod niini nga panulong ming-abut sa hari pinaagi sa usa ka mensahero, nga mingtungha uban sa makapahikurat nga pulong, “Alay ming-abut nga usa ka dakung panon batok kanimo gikan sa dagat unahan sa Siria; ug ania karon, sila atua sa Hasasontamar (nga mao usab ang Engedi).” 2 Cronicas 20:1, 2.

Si Josaphat maoy usa ka makusganong tawo sa kaisug. Sulod sa daghang mga tuig iyang ginalig-on ang iyang mga kasundalohan ug iyang gisalipdan ang mga siyudad. Alaayo siya nga pagkaandam sa pagtagbo batok si bisan kinsa nga kaaway; apan niini nga krisis wala niya ibutang ang iyang pagsalig diha sa bukton nga unod. Dili pinaagi sa disiplinado nga mga kasundalohan ug mga kinutaan nga mga siyudad, kondili pinaagi sa usa ka buhi nga pagtoo diha sa Dios sa Israel, siya makalaum sa pagbaton sa kadaugan batok mining mga hentil nga nagpasiatab sa ilang gahum aron sa pagpahaubos sa Juda diha sa mga mata sa mga nasud.

“Si Josaphat nahadlok, ug nagpahimutang sa iyang kaugalingon sa pagpangita kang Jehova; ug iyang gimantala ang usa ka pagpuasa sa tibuok Juda. Ug ang Juda nagtigum sa dngob sa ilang kaugalingon, sa pagpangita ug pakitabang kang Jehova: bisan gikan sa tanang mga siyudad sa Juda sila ming-abut sa pagpangita kang Jehova.”

Sa nagatindog siya sa sawang sa templo diha sa atubangan [182]

sa iyang katawhan, gibubo ni Josaphat ang iyang kalag diha sa pagampo, nga nangamuyo sa mga saad sa Dios, uban sa pagsugid sa pagkawalay kaarangan sa Israel. “Oh Jehova, ang Dios sa among mga amahan,” siya nangamuyo, “dili ba Ikaw mao ang Dios sa langit? Ug dili ba Ikaw mao ang magbubuot sa tanang mga ginghanan sa mga nasud? Ug sa Imong kamot anaa ang gahum ug kusog, busa mao nga walay makaasdrag Kanimo? Wala ba Nimo, Oh Dios namo, papahawaa ang mga pumoluyo mining yutaa gikan sa atubangan sa Imong katawhan nga Israel, ug ihatag kini sa kaliwatan ni Abraham nga Imong higala sa walay katapusan? Ug sila namuyo didto, ug nagtukod Kanimo ug usa ka balaan nga puloy-anan didto alang sa Imong ngalan, sa pagingon: Kong ang kadaot modangat kanato, sama sa espada, sa paghukom, o kamatay, o gutom, kami managtindog sa atubangan mining balaya ug diha sa Imong atubangan (kay ang Imong ngalan ania mining balaya), ug magatuaw Kanimo sa among kasakit, ug Ikaw magapatalinghug ug magaluwas.

“Ug karon, tan-awa, ang mga anak sa Ammon ug sa Moab ug ang bukid sa Seir, nga dili nimo ipasulong sa Israel, sa ilang paghigula gikan sa yuta sa Egipto, apan sila mingtalikod gikan kanila, ug wala mla gun-oba; ania karon, giunsa mla pagbalus kanamo, sa pag-anhi aron sa pagsalikway kanamo sa pagkapanulondon. Oh Dios namo, dili Mo ba sila paghukman? Kay kami walay gahum batok niining dakung panon nga mianhi batok kanamo; ni mahibalo kami kong unsay pagabuhaton: Apan ang among mga mata gitutok namo Kanimo.” Mga bersikulo 3-12.

Uban sa pagsalig si Josaphat nakamgon ngadto kang Jehova, “Ang among mga mata gitutok namo Kanimo.” Sulod sa daghang mga tuig iyang gitudloan ang katawhan sa pagsalig diha sa Usa nga sa nag-agi nga mga katuigan kanunay nga mipatunga sa pagluwas sa Iyang pimli nga katawhan gikan sa hilabihan nga kalaglagan; ug karon, sa diha nga ang gingharian diha sa katalagman, si Josaphat wala magtindog nga nag-inusara; “ang tibuok Juda mingtindog sa atubangan ni Jehova, lakip ang ilang mga kabataan, ang ilang mga asawa, ug ang ilang mga anak.” Bersikulo 13. Sa hiniusa sila nagpuasa ug nagampo; sa hiniusa sila nangamuyo ni Jehova nga ipalibog ang ilang mga kaaway, aron ang ngalan ni Jehova mahimaya.

[183] “Oh Dios, ayaw pagpakahilum:

Ayaw pagpakahilum, ug ayaw paghunong, Oh Dios.
 Kay, ania karon, ang Imong mga kaaway
 nagahimo ug usa ka kaguliyang:
 Ug sila nga nanagdumot kanimo
 mingpatuyhakaw sa ulo.
 Batok sa Imong katawhan nanaghimo sila
 sa pagtambag nga malimbongon.
 Ug sa tingub nanagsabutsabut sila
 sa pagpakitambag batok sa Imong mga gitagoan.
 Nanagingon sila: Umari kamo ug putlon ta
 sila gikan sa pagkanasud;
 Aron dili na handumon ang ngalan nga Israel.
 Kay sa tingub nanagsabut sila pag-usa sa usa ka
 kabubut-on:
 Batok Kanimo sila nanagbuhat ug pakigsaad:
 Ang mga balongbalong sa mga Edomhanon
 ug sa mga Ismaelhanon;
 Sa Moab. ug sa mga Agarhanon;
 Sa Gebal ug sa Ammon ug sa Amalek...
 Buhata kanila ang ingon sa gibuhat Mo
 ngadto sa Madian:
 Ingon sa kang Sisara, ingon sa kang Jabin,
 didto sa suba sa Cison:...
 Ibutang sila sa kaulawan ug kagubtanan
 sa pagkaluya sa walay katapusan;
 Oo, liboga sila ug pasagdi nga mangamatay:
 Aron sila makaila nga Ikaw lamang, kansang
 ngalan mao si Jehova,
 Ikaw lamang ang Hataas Uyamut ibabaw
 sa tibuok nga yuta.”

Salmo 83.

Samtang ang katawhan mingtipon sa ilang han sa pagpaubos
 sa ilang kaugalingon sa atubangan sa Dios, ug nagahangyo Kaniya
 alang sa panabang, ang Espintu ni Jehova mianha kang Jahaziel,
 ang “usa ka Levihanon sa mga anak nga lalaki ni Asaph, ug siya
 miingon:

[184] “Pamati kamo, tibuok Juda, ug kamong mga pumoluyo sa Jerusalem, ug ikaw han Josaphat, Kini mao ang gipamulong ni Jehova kanimo, Ayaw kamo kahadlok, ni magmaluya tungod mining dakung panon; kay ang gubat dili inyo, kondili Iya sa Dios. Ugma umadto kamo batok kanila: ania karon, sila motungas sa tungasanan sa Sis; ug makita ninyo sila sa kinatumyan sa walog, sa dili pa ang kamingawan sa Jeruel. Kamo dili kinahanglan nga makig-away mining maong gubat: Magpahimutang kamo sa inyong kaugalingon, tumindog sa walay lihok, ug tan-awa ang kaluwasan ni Jehova uban kaninyo, Oh Juda ug Jerusalem: ayaw kahadlok, ni magmaluya; ugma panggula kamo batok kanila: kay si Jehova magauban kaninyo.”

“Ug miyukbo si Josaphat ang iyang ulo uban sa iyang nawong paingon sa yuta; ug ang tibuok Juda ug ang mga pumoluyo sa Jerusalem nanghapa sa atubangan ni Jehova, nga nanagsimba kang Jehova. Ug ang mga Levihanon, sa mga anak sa mga Koatnon ug sa mga anak sa mga Corehanon, nanagtindog sa pagdayeg kang Jehova, ang Dios sa Israel, uban sa hataas uyamut nga tingog.”

Sayo sa pagkabuntag namangon sila ug ming-adto ngadto sa kamingawan sa Tekoa. Samtang mingdasdas sila ngadto sa gubat, si Josaphat miingon, “Pamatia ako, Oh Juda, ug kamong mga pumoluyo sa Jerusalem; Tumotoo kamo kang Jehova nga inyong Dios, aron kamo mamalig-on; toohi ang Iyang mga manalagna, aron kamo manag-uswag.” “Ug sa nakatambag na siya sa katawhan iyang gipangtudlo ang mga mag-alawit kang Jehova, ug magadayeg sa katahum sa kabalaan.” 2 Cronicas 20:14-21. Kining maong mga mag-alawit ming-una sa kasundalohan, nga nagpataas sa ilang mga tingog sa pagdayeg ngadto kang Jehova alang sa saad sa kadaugan.

Kini maoy usa ka talagsaon nga paagi sa pag-asdang sa gubat batok sa kasundalohan sa kaaway—nga nanagdayeg ni Jehova uban sa pagawit, ug nagbayaw sa Dios sa Israel. Mao kini ang ilang alawiton sa gubat. Sila nagbaton sa katahum sa kabalaan. Kong ang dugang pa nga pagdayeg sa Dios ang gihimo karon, ang paglaum ug ang kaisug ug pagtoo inagatubo kanunay. Ug dili ba kaha kini makapalig-on sa mga kamot sa maisug nga mga sundalo kinsa karon nagatindog sa pagpanalipod sa kamatuoran?

“Si Jehova nagpahimutang sa mga magbabanhig batok sa mga anak sa Ammon, sa Moab, ug sa bukid sa Seir, nga ming-abut batok

sa Juda; ug sila gihampak. Kay ang mga anak sa Ainmon ug sa Moab, nanagtindog batok sa mga pumoluyo sa bukid sa Seir, aron sa pagpatay ug sa paglaglag gayud kanila; ug sa diha nga nalaglag na mla ang mga pumoluyo sa Seir, ang tagsatagsa nanagtinabangay sa paglaglag sa lain.

“Ug sa diha nga ang Juda miabut sa lantawan nga torre sa kamin-gawan, sila nanaglantaw sa panon sa katawhan; ug ania karon, sila nanagbuy-od nga mga minatay nga nangapukan sa yuta, ug walay usa nga nakagawas.” Mga bersikulo 22-24.

[185]

Ang Dios mao ang kusog sa Juda mining mao nga krisis, ug Siya gihapon mao ang kusog sa Iyang katawhan karon. Dili kita magasalig diha sa mga prinsipe, o magpahimutang sa mga tawo diha sa dapit nga Iya sa Dios. Atong pagahinumduman nga ang mga tawo masayop ug mahisalaag, ug nga Siya nga anaa ang tanang gahum mao ang atong malig-on nga torre sa panalipod. Diha sa tagsatagsa ka emerhensya atong pagabation nga ang gubat Iya. Ang Iyang mga kahinguhaan walay udanan, ug ang daw walay mga kahimoan makahimo nga labaw pa nga daku ang kadaugan.

“Luwasa kami. Oh Dios, sa among kaluwasan,
 Ug tiguma kami pagtingub,
 Ug luwasa kami gikan sa mga nasud,
 Aron sa paghatag ug pasalamat sa Imong maputli nga ngalan,

Ug sa pagdaug tungod sa Imong pagdayeg.”

I Cromcas 16:35.

Sa nagbaguod sa mga inagaw, ang mga kasundalohan sa Juda namauli “uban sa kalipay; kay gihimo silang malipayon ni Jehova ibabaw sa ilang mga kaaway. Ug sila nangabut sa Jerusalem uban ang kinuldasan nga mga tulonggon ug mga alpa ug mga trumpeta ngadto sa balay ni Jehova.” 2 Cronicas 20:27, 28. Daku ang hin-ungdan sa ilang paglipay. Diha sa pagtuman sa sugo nga nagingon, “Tumindog kamo sa walay lihok, ug tan-awa ang kaluwasan ni Je-hova:...ayaw kahadlok, ni magmaluya,” ilang gibutang ang ilang pagsalig sa bugos diha sa Dios, ug Siya nagmatuod nga ilang salip-danan ug ang ilang manluluwas. Bersikulo 17. Karon makahimo

na sila sa pag-awit uban sa pagsabut sa dnugahang mga alawiton ni David:

“Ang Dios mao ang atong dalanepanan ug kalig-on,
 madali nea katabang sa atong kalisdanan....
 Ginali Niya ang pana, ug gibungeo ang bangkaw;
 Sa kalayo gisunog Niya ang mga karro.
 Humilom kamo ug ilhon ninyo nga Ako mao ang Dios:
 Pagabayawon Ako dinhi sa yuta.

[186] Si Jehova sa mga panon nagauban kanato;
 Ang Dios nj Jacob mao ang atong dalangpanan.”

Salmo 46.

“Ingon sa Imong ngalan; Oh Dios,
 Mao usab ang Imong pagdayeg ngadto sa mga kinatumyan
 sa yuta:
 Ang Imong tuong kamot napuno sa pagkamatarung.
 Palipaya ang bukid sa Sion,
 Pamayaa ang mga anak nga babaye sa Juda,
 Tungod sa Imong mga paghukom....

“Kining mao nga Dios maoy atong Dios
 sa mga katuigan nga walay katapusan;
 Siya mao ang atong magmamando bisan hangtud sa ka-
 matayon.”

Salmo 48:10-14.

Tungod sa pagtoo sa hari sa Juda ug sa iyang mga kasundalohan
 “ang kahadlok sa Dios diha sa tanang mga gingharian sa kayutaan
 sa diha nga sila nakadungog nga si Jehova nakig-away batok sa mga
 kaaway sa Israel. Busa ang gingharian ni Josaphat malinawon: kay
 ang iyang Dios mihatag kaniya sa pahulay.” 2 Cronicas 20:29, 30.

Kapitulo 16—Ang Pagkapukan sa Balay ni Achab

Ang daotan nga inpluwensya nga gigamit ni Jezabel gikan sa sinugdan ibabaw kang Achab nagpadayon sulod sa ulahing mga katuigan sa kmabuhi ni Achab ug namunga kim diha sa mga binuhatan sa kaulawan ug sa kapintas nga ang ingon panagsa kaayo nga napanhaan diha sa balaan nga kasaysayan. “Walay sama kang Achab, nga nagabaligya sa iyang kaugalingon sa pagbuhat ug daotan diha sa mga mata m Jehova, nga gisugyotan ni Jezabel nga iyang asawa.” [187]

Sa kinaiya sa usa ka hakogan nga taras, si Achab nga napabaskug ug nagalam diha sa pagbuhat ug daotan ni Jezabel, nagsunod sa diktar sa iyang daotan nga kasingkasing hangtud nga namandoan siya sa hingpit nga espintu sa pagkadalo. Wala siya makaagwanta nga balibaran ang iyang mga pangandoy; iyang gibati nga ang mga butang nga iyang gitinguha maiya tungod sa katungod.

Kining maong dominante nga taras ni Achab, nga maoy nakainpluwensya sa hilabihan nga pagkaalaut sa mga katigayonan sa gingharian ilalom sa iyang mga sumosunod, nadayag diha sa usa ka hitabo samtang si Elias pa ang manalagna sa Israel. Naduul kaayo sa palasyo sa han mao ang kaparrasan nga iya m Naboth, nga usa ka Jezreelnon. Si Achab naibug kaayo mining maong kaparrasan nga makapanag-iya niini, ug busa siya nagsugyot sa pagpalit niini o iya kining bayloan ug laing luna nga yuta. “Ihatag mo kanako ang imong kaparrasan,” siya misulti ngadto kang Naboth, “aron maako kini nga usa ka tanaman sa utanon, tungod kay kim duul sa akong balay; ug mohatag ako kanimo ilis niini ug usa ka kaparrasan nga labing maayo pa kay mini; kong gipakaayo mo ang lain, bayaran ko ikaw sa bili mini sa salapi.”

Gimahal pagayo m Naboth ang iyang kaparrasan tungod kay kini iya kamadto sa iyang mga amahan, ug nagdumili siya sa pagtugot sa hangyo. “Si Jehova nagadili niini kanako,” siya miingon ngadto kang Achab, “nga igahatag ko kanimo ang panulondon sa

[188] akong mga amahan.” Sumala sa Levitico nga kabalaoran walay yuta nga ikabalhin sa permanente pinaagi sa palit o sa pagbayloay; ang tagsatagsa sa mga anak sa Israel kinahanglan “magapabilin diha sa iyang panulondon sa banay sa iyang mga amahan.” Numeros 36:7.

Nagkasakit ang buot sa hari sa pamalibad ni Naboth. “Ug si Achab miadto sa iyang balay, masulob-on ug wala mahamuot tungod sa pulong nga gipamulong kaniya ni Naboth nga Jezreelnon.... Ug siya mihigda sa iyang higdaanan, ug gilingiw ang iyang nawong, ug wala mokaon sa tinapay.”

Sa wala madugay nahibaloan ni Jezabel ang hinungdan, ug, sa naglagot nga adunay magdumili sa hangyo sa hari, iyang gipasaligan si Achab nga dili na kinahanglan siya magmasulob-on. “Nagadumala ba ikaw karon sa gingharian sa Israel?” si Jezabel misukod kaniya. “Tumindog ka ug kumaon sa tinapay, ug lipaya ang imong kasingkasing: ihatag ko kanimo ang kaparrasan ni Naboth nga Jezreelnon.”

Si Achab wala magpanumbaling kong unsa nga paagi ang gamiton sa iyang asawa sa paghimo sa gitinguha nga butang, ug dihaduha gihimo ni Jezabel ang iyang daotan nga katuyoan. Naghimo siya ug mga sulat sa ngalan sa hari, gipatikan kini sa patik sa hari, ug gipadala kini ngadto sa mga tigulang ug sa mga harianon nga dinha sa siyudad diin nagpuyo si Naboth, nga nagaingon: “Imantala ninyo ang usa ka puasa, ug ibutang si Naboth sa itaas sa taliwala labaw sa katawhan; ug pagbutang ug duruha ka tawo, mga tawong daotan, diha sa iyang atubangan, ug pasaksiha sila batok kaniya, sa pagingon, Imong gipasipalahan ang Dios ug ang hari. Ug unya dad-a siya sa gawas, ug batoha siya aron siya mamatay.”

Gituman ang sugo. “Ug ang mga tawo sa iyang siyudad bisan ang mga tigulang ug ang mga harianon,...nagtuman ingon sa gipadala kanila ni Jezabel...sa nahasulat diha sa mga sulat nga iyang gipadala kanila.” Unya miadto sa hari si Jezabel ug nag-agda kaniya sa pagbangon ug sa pagkoha sa kaparrasan. Ug si Achab, sa walay pagtagad sa mga sangputanan, sa binuta misunod sa tambag sa iyang asawa ug minglugsong aron sa pagpanag-iy sa gikaibgan nga yuta.

Ang hari wala tugoti nga magpahimulos nga mabadlong niadtong iyang nakoha pinaagi sa limbong ug sa pag-ula ug dugo. “Ug ang pulong ni Jehova midangat kang Elias ang Tisbinhon nga nagaingon: I indog, ug lumogsong ka aron sa pagpakigkita kang Achab nga

hari sa Israel, nga nagpuyo sa Samaria: Ania karon, siya anaa sa kaparrasan ni Naboth, diin siya milugsong aron manag-iyahon niana. Ug sumulti ka kaniya, nga magaingon: Kini mao ang gipamulong ni Jehova: Gipatay mo ba, ug panag-iyahon mo usab?” Ug si Jehova midugang sa pagpahimangno kang Elias sa pagpakanaug sa usa ka makalilisang nga paghukom ngadto kang Achab.

Ang manalagna nagdali sa pagtuman sa diosnon nga mando. Ang sad-an nga hari, nga nakatagbo sa maisug nga mensahero sa Dios sa nawong ug nawong diha sa kaparrasan, mihatag ug tingog sa iyang nahikurat nga kahadlok diha sa mga pulong nga nagingon, “Nakaplagaan mo ba ako, Oh akong kaaway?”

Sa walay pag-ukon-ukon ang mensahero ni Jehova mitubag, “Nakaplagaan ko ikaw: tungod kay gibaligya mo ang imong kaugalingon sa pagbuhat niadtong daotan diha sa mga mata ni Jehova. Ania karon, ako magadala sa kadaotan nganha sa ibabaw mmo, ug magsilhig gayud sa imong kaliwatan.” Walay kaluoy ang ipakita. Ang balay ni Achab pagalaglagon gayud sa hingpit, “nga sama sa balay ni Jeroboam nga anak nga lalaki ni Nabat, ug sama sa balay ni Baasa ang anak nga lalaki ni Ahias,” mao ang gipamulong ni Jehova pinaagi sa Iyang sulogoon, “tungod sa paghagit nga imong gihagit Kanako sa pagkasuko. ug sa paghimo sa Israel sa pagpakasala.”

Ug mahitungod kang Jezabel nagpahayag si Jehova nga nagingon, “Ang mga iro magakaon kang Jezabel tupad sa kuta ni Jezreel. Siya nga mamatay uban kang Achab sa siyudad pagakan-on sa mga iro; ug siya nga mamatay diha sa kapatagan pagatuktukon sa mga langgam sa kalangitan.”

Sa pagkadungog sa hari mining makalilisang nga mensahe, “iyang gigisi ang ivang mga saput, ug nagsul-ob sa sako sa iyang lawas, ug nagpuasa, ug mihigda nga nagsul-ob sa sako, ug milakat sa dakung kahilum.

“Ug ang pulong ni Jehova midangat kang Elias nga I isbinhon nga nagingon: Nakita mo ba kong giunsa ni Achab sa pagpaubos sa iyang kaugalingon sa Akong atubangan? Tungod kay siya nagpaubos sa iyang kaugalingon sa Akong atubangan, dili Ko dad-on ang kadaotan sulod sa iyang mga adlaw; apan sulod sa mga adlaw sa iyang anak nga lalaki dad-on Ko ang kadaotan sa iyang balay.”

Wala makaabut ug tulo ka mga tuig sa ulahi nga si Hari Achab namatay diha sa mga kamot sa mga Sirianhon. Si Ochozias, nga

[190] iyang sumosunod, “naghimo madtong daotan diha sa mga mata ni Jehova, ug naglakat sa dalan sa iyang amahan, ug sa dalan sa iyang inahan, ug sa dalan ni Jeroboam.” “Siya nagalagad kang Baal ug nagsimba kaniya, ug naghagit sa pagkasuko kang Jehova, ang Dios sa Israel,” ingon sa nabuhat sa iyang amahan nga si Achab. 1 Han 22:52, 53. Apan ang mga paghukom mingsunod nga suod sa mga sala sa masinupakon nga hari. Ang usa ka makadaot nga gubat batok sa Moab, ug unya ang usa ka aksidente nga niini gihulga ang iyang kaugalingon nga kmabuhi, nagmatuod sa kasuko sa Dios batok kaniya.

Ingon nga nahulog “lahus sa kinuroskuros sa iyang kinatas-an nga lawak,” si Ochozias seryoso nga nadaut, ug tungod sa kahadlok sa malagmit nga sangputanan, nagpadala sa pipila sa iyang mga sulogoon sa paghimo ug pakisusi gikan ni Baal-zebub, ang dios sa Ekron, kong mamaayo ba siya o dili. Gihunahuna nila nga ang dios sa Ekron makahatag ug kasayuran, pinaagi sa medyum sa mga sacerdote niini, mahitungod sa umalabut nga mga hitabo. Daghan kaayo nga katawhan ang miadto sa pagpakisusi niini; apan ang mga panagna nga bungat didto, ug ang kasayuran nga gihatag, nagagikan sa prinsipengir.

Ang mga sulogoon ni Ochozias gitagbo sa usa ka tawo sa Dios, nga nagmando kanila sa pagpamauli ngadto sa han uban sa mensahe nga nagingon: “Tungod ba kay walay Dios diha sa Israel, maoy hinungdan nga kamo moadto sa pagpangutana kang Baal-zebub, ang dios sa Ekron? Busa karon sa ingon niini namulong si Jehova, Ikaw dili makakanaug gikan sa higdaanan nga imong gisak-an, apan sa pagkatinuod ikaw mamatay.” Sa nahatag na niya ang iyang mensahe, mipahawa ang manalagna.

Ang natingala nga mga sulogoon midali sa pagpauli ngadto sa hari, ug gisubli ngadto kaniya ang mga pulong sa tawo sa Dios. Nangutana ang hari, “Unsa ang kinaiya sa tawo nga nakigkita kaninyo?” Sila nanubag, “Siya usa ka tawo nga balhiboon, ug nagbakus sa usa ka bakus nga panit libut sa iyang hawak.” “Kadto mao si Elias nga Tisbinhon,” mituaw si Ochozias. Siya nahibalo nga kong ang dumoluong nga nahibalag sa iyang mga sinugo mao si Elias gayud, ang mga pulong sa kalaglagan nga gibungat siguro gayud nga mahitabo. Matinguhaon nga mapugngan, kong mahimo, ang gihulga nga paghukom, mihukom siya sa pagpakoha sa manalagna.

Makaduha si Ochozias magpadala ug usa ka kompamya nga mga sundalo aron sa pagpalisang sa manalagna, ug makaduha usab ang kaligutgut sa Dios nahiaguman mla diha sa paghukom. Ang ikatulo nga kompamya sa mga sundalo nagpaubos sa ilang kaulingon sa atubangan sa Dios; ug ang ilang kapitan, samtang siya nagduul sa mensahero sa Ginoo, siya “miluhod sa atubangan ni Elias, ug nagr hangyo kaniya, ug miingon kaniya: Oh tawo sa Dios, ako nagahangyo kanimo, himoon unta ang akong kinabuhi ug ang kinabuhi mining kalim-an nga imong mga alagad, nga mahal sa imong panan-aw.” [191]

“Ang manolunda ni Jehova miingon kang Elias, Lumugsong ka uban kaniya: ayaw kahadlok kaniya. Ug siya mitindog, ug milugsong uban kaniya ngadto sa han. Ug siya miingon kaniya: Kini mao ang giingon ni Jehova: Ingon nga nakita nga ikaw nagpadala ug mga sinugo sa pagpangutana kang Baal-zebub, ang dios sa Ekron, tungod ba kay walay Dios sa Israel maoy hmungdan nga nangutana ka sa Iyang pulong? Busa ikaw dili manaug gikan sa higdaanan nga imong gisak-an, apan sa pagkatmuod mamatay ikaw.”

Sa panahon sa paghari sa iyang amahan, si Ochozias nakasaksi sa kahibolongang mga buhat sa Labing Hataas Uyamut. Iyang nakita makalilisang nga mga ebidensya nga nahatag sa Dios sa apostata nga Israel sa paagi sa Iyang pagtagad madtong wala magtagad sa pagtuman sa Iyang kasugoan. Si Ochozias nagpatusotuso nga daw kining makahahadlok nga mga katinuoran nga sugilabong lamang. Imbis nga magpaubos sa iyang kasingkasing sa atubangan ni Jehova, siya ningsunod kang Baal, ug sa katapusan iyang napangahas ang labing mapangahason nga buhat sa pagkawalay kataha sa Dios. Masukolon, ug walay gusto nga mohinulsol, si Ochozias namatay, “sumala sa pulong ni Jehova nga gipamolong ni Elias.” [192]

Ang kasaysayan sa sala ni Hari Ochozias ug sa silot niini may usa ka pasidaan nga walay usa nga dili magtagad niim nga makalingkawas sa silot. Ang katawhan karon tingali dili nagahatag ug katahuran ngadto sa hentil nga mga dios, apan linibo ang nagasimba diha sa alampoanan ni Satanas ingon ka tinuod sa gibuhay sa hari sa Israel. Ang espiritu sa pagkadiwatahan kasagaran sa kalibutan karon, bisan pa nga ilalom sa inpluwensya sa siyensya ug sa edukasyon, kini nakatakuban sa mga ponna nga labaw ka pino

ug ka madanihon kay diha sa mga adlaw sa diha nga si Ochozias nangita sa dios sa Ekron.

Ang matag-adlaw nagadugang sa makasusubo nga kamatuoran nga ang pagtoo diha sa siguro nga pulong sa tagna nagakunhod, ug nga sa luna niini ang pagpatootoo ug ang satanasnon nga pagkamak-abibihag maoy naglamat sa mga hunahuna sa daghan.

Karon ang mga kahibulongan sa henintil nga pagsimba ginapulihan sa tinago nga mga kapunongan ug mga kadguman sa mga espintista, sa mga kangitngit ug sa mga kahibulongan, ug sa mga medyum nga espiritista. Ang mga pagbutyag mining maong mga medyum sa maikagon gidawat sa mga linibo niadtong nagdumili sa pagdawat sa kahayag gikan sa pulong sa Dios o pinaagi sa Iyang Espiritu. Ang mga magtutuo sa espintismo tingali magsulti nga may pagyubit sa mga salamangkiro sa karaan, apan ang dakung maglilimbong magakatawa diha sa pagdaug samtang sila monunot nganha sa iyang mga arte ilalom sa usa ka Iahi nga porma.

Adunay daghan nga mokulo sa kalisang gumikan sa paghuna sa pagkonsulta sa espiritu nga mga medyum, apan mabihag sa labaw pang makahimuot nga mga porma sa espiritismo. Ang uban mahisalaag pinaagi sa mga pagtulun-an sa Cristohanon nga Siyensya ug sa misteryo sa Tiyosopiya ug sa ubang mga dnoohan sa Sidlakan.

[193] Ang mga sumosunod sa hapit tanang mga porma sa espiritismo nagaankon nga may gahum sa pagpang-ayo. Ilang gipahinungod kining gahuma ngadto sa elektrisidad, ngadto sa magnetismo, ang ginganlan ug “mga tambal nga makibation,” o ngadto sa dili makita nga mga kusog nga anaa sa sulod sa hunahuna sa tawo. Ug adunay dili diyutay, bisan mining panahon nga Cristohanon, ang moadto mining maong mga mananambal, may unta magasalig sa gahum sa buhi nga Dios ug sa ka batid sa mga mananambal nga nakatoon. Ang usa ka inahan, nga nagabantay diha sa higdaanan sa iyang anak nga nagmasakit nakatuwaw sa pagmgon, “Wala na akoy mahimo pa. Aduna bay mananambal nga may gahum sa pagpahauli sa akong anak?” Gitug-anan siya mahitungod sa kahibulongang mga tambal nga gihimo sa usa ka tawo nga makakita sa dili makita o sa usa ka mananambal pinaagi sa paglamat, ug niim gisalig sa inahan ang iyang pinalangga nga anak nga nagbutang kaniya ingon ka tinuod nga diha sa kamot m Satanang nga daw ang yawa nagtindog diha

sa iyang kiliran. Sa daghang mga kahigayonan ang umalabut nga kinabuhi sa bata ginamandoan sa usa ka gahum nga satanasnon nga daw dili mahimo ang pagbunggo.

May katarungan ang Dios tungod sa Iyang kapungot sa walay tahud sa Dios ni Ochozias. Unsay wala Niya mahimo sa pagdani sa mga kasingkasing sa katawhan sa Israel ug sa pagdasig kanila sa pagsalig diha Kaniya? Sulod sa daghang mga katuigan Siya naghatag sa Iyang katawhan sa mga pasundayag sa dili matupngan nga kaluoy ug gugma. Sukad sa sinugdanan Iyang napakita nga ang Iyang “mga kahimuot didto uban sa mga anak sa mga tawo.” Proverbio 8:31. Siya nahimong madali nga katabang ngadto sa tanan nga nagpangita Kaniya sa tininuod. Apan karon ang han sa Israel, nga nagaliso gikan sa Dios aron sa pagpangayo ug panabang gikan sa labing daotan nga kaaway sa iyang katawhan nagmantala ngadto sa mga hentil nga siya nagbaton ug labaw pa nga pagsalig diha sa ilang mga diosdios kay diha sa Dios sa langit. Sa sama nga paagi ang mga lalaki ug mga babaye nagpakaulaw Kaniya sa diha nga sila moliso gikan sa Tuburan sa kusog ug sa kaalam sa paghangyo ug panabang o tambag gikan sa mga gahum sa kangitngit. Kong nahaling ang kasuko sa Dios sa gibuhat ni Ochozias, unsaon man Niya pagtagad kanila nga, nagbaton ug daku pa nga kahayag, nga nagpili sa pagsunod sa usa ka pareho nga dalan?

Sila nga nagtugyan sa ilang kaugalingon ngadto sa tigsalamangka m Satan, mahimong magpasiatab sa dakung kaayohan nga nadawat; apan nagmatuod ba ang ilang tumong nga maalamon ug luwas? Unsa kaha kong mapatas-an pa ang kinabuhi? Unsa kaha kong mahuptan ang lumalabay nga ganansya? Diha sa katapusan may kaayohan ba ang pagsalikway sa kabubut-on sa Dios? Ang tanan sa maong daw ganansya magamatuod sa katapusan nga usa ka kapildihan nga dili mabawi. Kita dili makaguba sa usa ka all nga gipadndog sa Dios sa pagbantay sa Iyang katawhan gikan sa gahum ni Satan nga makalingkawas sa silot o sa kadaot.

Tungod kay si Ochozias walay anak nga lalaki, siya gipulihan ni Joram, nga iyang igsoon nga lalaki, kinsa naghari ibabaw sa napulo ka mga banay sulod sa napulo’g duha ka mga tuig. Sulod niining mga tuiga ang iyang inahan nga si Jezabel, buhi pa, ug siya nagpadayon sa paggamit sa iyang daotan nga inpluwensya ibabaw sa mga kalihukan sa nasud. Ang diwatahang mga batasan gigamit pa sa

daghang mga katawhan. Si Joram sa iyang kaugalingon “nagbuhat ug daotan diha sa mga mata ni Jehova, apan dili sama sa iyang amahan, ug sama sa iyang inahan; kay iyang gisalikway ang larawan ni Baal nga binuhat sa iyang amahan. Apan siya nagpabilin sa mga sala ni Jeroboam, anak nga lalaki ni Nabat, diin gihimo niya ang Israel sa pagpakasala; siya wala mobiya mini.” 2 Hari 3:2, 3.

Diha sa panahon sa paghari ni Joram ibabaw sa Israel nga si Josaphat namatay, ug ang anak nga lalaki ni Josaphat nga ginganlan usab ug Joram, misaka sa trono sa gingharian sa Juda. Pinaagi sa iyang kaminyoon sa anak nga babaye ni Achab ug ni Jezabel, si Joram sa Juda suod nga nadugtong sa hari sa Israel; ug sa iyang paghari siya misunod ni Baal, “sumala sa gibuhat sa balay ni Achab.” “Labut pa mini siya naghimo ug mga hatag-as nga dapit sa kabukiran sa Juda, ug gipapakighilawas niya ang mga pomuluyo sa Jerusalem, ug gipasalaag niya ang Juda.” 2 Cronicas 21:6, 11.

Ang hari sa Juda wala matugod sa pagpadayon sa iyang makalilisang nga apostasiya nga wala mabadlong. Niining higavona, ang manalagna nga si Elias wala pa lalina, wala siya makahimo sa pagpakahilum samtang ang gingharian sa Juda nagpadayon sa samang rumbo nga nagdala sa amihanan nga gingharian ngadto sa tampi sa kalaglagan. Gipadala sa manalagna ngadto kang Joram sa Juda ang usa ka sinulat nga taho, nga niini gibasa sa daotan nga hari ang makahahadlok nga mga pulong nga nagingon:

[195] Kini mao ang giingon ni Jehova, ang Dios ni David nga imong amahan: I ungod kay ikaw wala maglakat sa mga dalan ni Josaphat nga imong amahan, ni sa mga dalan ni Asa nga hari sa Juda, apan naglakat sa mga dalan sa mga han sa Israel, ug imong gipapakighilawas ang Juda ug ang mga pumoluyo sa Jerusalem, sama sa gibuhat sa balay ni Achab, ug nagpatay ka usab sa imong mga kaigsoonan sa balay sa imong amahan, nga labing maayo pa kay kanimo: ania karon, si Jehova magahampak sa imong katawhan sa uban sa usa ka dakung kamatay, ug sa imong mga anak, ug sa imong mga asawa, ug sa tanan mong mga manggad; ug ikaw pagatakboyan sa usa ka dakung sakit.”

Agi ug katumanan niini nga tagna “gipukaw ni Jehova batok kang Joram ang espiritu sa mga Filistehanon, ug sa mga Arabianhon nga anaa tupad sa mga Etiopiahanon: ug sila nangadto batok sa Juda, ug mingsulod niana, ug gidala ang tanang manggad nga makaplagaan

diha sa balay sa hari, ug ang iyang mga anak nga lalaki usab, ug ang iyang mga asawa; mao nga walay usa ka anak nga lalaki nga nahabilin kaniya, gawas kang Joachaz, [Ochozias, Azarias], ang kamanghuran sa iyang mga anak nga lalaki.

“Ug sa tapus mining tanan gihampak siya ni Jehova sa iyang mga tinae sa usa ka sakit nga walay kaayohan. Ug nahitabo sa naglakat ang panahon, tapus ang duruha ka mga tuig,...siya namatay sa mangilad nga mga baladan.” “Ug si Ochozias (Joachaz nga iyang anak nga lalaki naghari ilis kaniya.” Bersikulo 12-19; 2 Hari 8:24.

Si Joram ang anak nga lalaki ni Achab mao pa ang naghan sa ginghanan sa Israel, sa diha nga ang iyang pag-umangkon, nga si Ochozias, misaka sa trono sa Juda. Si Ochozias naghari sa usa lamang ka tuig, ug sulod mining panahona, ingon nga nainpluwensya sa iyang inahan, nga si Athalia, nga “maoy magtatambag niya sa pagbuhat sa kadaotan,” “siya naglakat sa dalan sa balay ni Achab, ug naghimo sa daotan diha sa mga mata ni Jehova.” 2 Cronicas 22:3, 4; 2 Han 8:27. Niining panahona buhl pa ang iyang apohan nga babaye nga si Jezabel, ug siya sa iyang kaugalingon naldg-abin kang Joram sa Israel, nga iyang uyoan.

Wala madugay si Ochozias sa Juda namatay sa usa ka makasusubo nga katapusan. Ang nahibilin nga buhi sa mga sakop sa banay ni Achab mao ang “iyang mga magtatambag sa tapus mamatay ang iyang amahan ngadto sa iyang pagkalaglag.” 2 Cronicas 22:3, 4. Samtang si Ochozias nagduaw sa iyang uyoan didto sa Jezreel, si manalagna Eliseo gimandoan sa langit sa pagpadala sa usa sa mga anak nga lalaki sa mga manalagna ngadto sa Ramoth sa Galaad aron sa pagdihog kang Jehu ingon nga han sa Israel. Ang hiniusa nga mga kasundalohan sa Juda ug sa Israel niadtong hugnaa nakigsangka sa gubat batok sa mga Sinanhanon sa Ramoth sa Galaad. Si Joram nga nasamadan sa gubat, mipauli ngadto sa Jezreel, binilin si Jehu nga maoy nanguna sa pagdumala sa harianong mga kasundalohan.

Diha sa pagdihog kang Jehu, ang mensahero ni Eliseo mipahayag nga nagingon, “Ako nagdihog kanimo nga hari sa ibabaw sa katawhan ni Jehova, bisan sa ibabaw sa Israel.” Ug unya iyang gimandoan sa solemni sa usa ka linain nga sugo nga gikan sa langit. “Pagalaglagon mo ang balay ni Achab nga imong agalon,” ang Ginoo nagingon pinaagi sa Iyang mensahero, “aron Ako makapanimalus sa dugo sa Akong mga alagad nga mga manalagna, ug sa dugo sa

tanang mga alagad ni Jehova diha sa kamot ni Jezabel. Kay ang tibuok balay ni Achab mawala.” 2 Hari 9:6-8.

Tapus siya ikamantala sa mga kasundalohan ingon nga han, si Jehu midali ngadto sa Jezreel, diin siya misugod sa iyang buhat sa pagpamatay niadtong nagpili sa tinuyo sa pagpadayon diha sa sala ug sa pagdaldal sa uban ngadto sa pagpakasala. Si Joram sa Israel, si Ochozias sa Juda, ug si Jezabel ang rayna nga inahan, uban sa “tanang nahibilin sa balay ni Achab didto sa Jezreel, ug sa tanang mga dagkung tawo niya, ug ang iyang mga kabanay, ug ang iyang mga sacerdote,” gipamatay. “Ang tanang mga manalagna ni Baal, ang tanan niyang mga alagad, ug tanan niyang mga sacerdote” nga nagpuyo sa sentro sa pagsimba ni Baal nga duul sa Samaria, nahiagum sa sulab sa pinuti. Ang mga larawan sa mga diosdios gipangdugmok ug gipangdauban, ug ang templo ni Baal nagun-ob pag-ayo. “Sa ingon niini giwagtang ni Jehu si Baal sa Israel.” 2 Hari 10:11, 19,28.

Ang balita mining tiningub nga pagpamatay nakaabut ni Athalia, ang anak nga babaye ni Jezabel, nga mao pa ang naghupot sa usa ka mamanduon nga katungdanan sa ginghanan sa Juda. Sa iyang pagkahibalo nga ang iyang anak nga lalaki, ang hari sa Juda namatay, “siya mitindog ug gilaglag niya ang tanang harianong kaliwat sa balay sa Juda.” Niining maong pagpamatay ang tanang mga kaliwat ni David nga mga takus ngadto sa trono nangamatay, gawas sa usa, nga usa ka puya nga si Joash, kinsa gitagoan sa asawa ni Joiada ang hataas nga sacerdote, diha sa sulod sa mga lawak-lawak sa templo. Sulod sa unom ka mga tuig ang bata nagpabilin nga gitagoan, samtang si “Athalia naghari sa ibabaw sa yuta.” 2 Cronicas 22:10, 12.

[197] Sa pagkatapus niini nga panahona, “ang mga Levihanon ug ang tibuok Juda” 2 Cronicas 23:8 mihiusa m Joiada, ang hataas nga sacerdote sa pagpurongpurong ug sa pagdihog sa bata nga si Joas ug sa pagsangyaw kaniya nga ilang han. “ug gipakpak mla ang ilang mga kamot, ug nanagingon, Mabuhi ang hari.” 2 Hari 11:12.

“Sa diha nga si Athalia nakadungog sa kaguliyang sa katawhan, nga nanagdalan ug nanagdayeg sa han, siya miadto sa katawhan sa balay m Jehova.” 2 Cronicas 23:12. “Ug sa iyang pagtan-aw, ania karon, ang hari nagtindog tupad sa haligi, sumala sa nabatasan, ug

ang mga kapitan ug ang mga trumpetero tupad sa hari, ug ang tanan sa katawhan sa yuta nagkalipay, ug nanagpatunog sa mga trumpeta.”

“Unya gigisi ni Athalia ang iyang mga saput, ug misinggit, Pagbudhi, Pagbudhi.” 2 Hari 11:14. Apan si Joiada mimando sa mga kawani sa pagdakop m Athalia ug sa tanan niyang mga sumosunod ug sa pagdala kanila sa gawas sa templo ngadto sa usa ka dapit nga patyanan, diin sila pagapamatyon.

Sa ingon mini nangamatay ang katapusan nga sakop sa banay ni Achab. .Ang makalilisang nga kadaotan nga nabuhat pinaagi sa iyang pagpakig-abin ni Jezabel, nagpadayon hangtud nga ang katapusan sa iyang mga kaliwat nalaglag. Bisan gani didto sa yuta sa Juda, diin ang pagsimba sa tinuod nga Dios wala gayud mawakli sa pormal, milampus si Athalia sa pagpanulay sa daghan. Dihadiha tapus sa pagpatay sa dili mahinulsolon nga rayna “ang tanan sa mga katawhan sa yuta nangadto sa balay ni Baal, ug gibunggo kini; gipanggun-ob ang iyang mga halaran ug ang iyang mga larawan giayo gayud sa pagdugmok, ug ilang gipatav si Mattan ang sacerdote ni Baal diha sa atubangan sa mga halaran.” Bersikulo 18.

Mingsunod ang usa ka repormasyon. Sila nga miapil sa pagsangyaw ni Joas nga han, nakigsaad sa solemni “nga sila mahimong mga katawhan ni Jehova.” Ug karon nga ang daotan nga inpluwensya sa anak nga babaye ni Jezabel nakuha na gikan sa gingharian sa Juda, ug gipamatay na ang mga sacerdote ni Baal ug ang ilang templo naguba, “ang tibuok katawhan sa yuta nangalipay; ug ang siyudad malinaw.” 1 Cronicas 23:16, 21.

Kapitulo 17—Ang Pagtawag ni Eliseo

[198] Gimandoan si Elias sa Dios nga siya magdihog ug lain pa nga tawo aron mahimong manalagna nga iilis kaniya. “Si Eliseo, ang anak nga lalaki ni Saphat,...imong dihugon aron mahimong manalagna ilis kanimo” (1 Hari 19:16), Siya nagingon; ug aron sa pagtuman sa sugo, milakaw si Elias sa pagpangita ni Eliseo. Samtang siya nagpanaw paingon sa amihanan, daku ang kalainan sa dapit gikan sa unsa kini kaniadto sa hamubo nga panahon lamang! Ang yuta, nga kaniadto napagba ug ang mga umahan wala umaha, tungod kay walay tun-og o ulan nga nahulog sulod sa tulo ug tunga ka mga tuig, ug karon, diha sa tanang mga dapit nanurok ang mga tanum nga daw magatubos sa panahon sa hulaw ug sa gutom.

Ang amahan ni Eliseo maoy usa ka adunahan nga mag-uuma, usa ka tawo kansang panimalay naisip uban niadtong panahon nga halos matibuok ang kalibutanon nga apostasiya nga wala magpiko sa tuhod ngadto kang Baal. Ila ang usa ka puloy-anan diin gipasidunggan ang Dios ug diin ang pagkamaunongon ngadto sa pagtoo sa karaan nga Israel mao ang lagda sa ilang kinabuhi sa adlaw-adlaw. Diha sa maong mga kasikbitan namatoto ang sayong mga katuigan ni Eliseo. Diha sa kahilum sa kinabuhi nga banikanhon, ilalom sa pagtudlo mahitungod sa Dios ug sa kinaiyahan ug sa disiplina sa mapuslanon nga buhat, iyang nadawat ang pagbansay diha sa mga batasan sa pagkayano ug sa pagkamasinugtanon ngadto sa iyang mga ginikanan ug ngadto sa Dios nga maoy nagpahaum kaniya alang sa hataas nga katungdanan nga sa ulahi iyang pagahuptan.

Ang tawag sa pagkamanalagna miabut kang Eliseo samtang siya nagdaro sa umahan kauban sa mga sulogoon sa iyang amahan. Iyang gihimo ang buluhaton nga labing duul kaniya. Iyang gibatonan ang mga kasarang sa usa ka pangulo taliwala sa mga katawhan ug ang kaaghop sa usa nga andam sa pagalagad. Bisan pa sa iyang hilumon ug malumo nga espiritu, siya mabaskug ug matubayon. Ang [199] katarung, ang pagkamatinumanon, ug ang gugma ug ang pagkahadlok sa Dios maoy diha kaniya, ug diha sa ubos nga katuyoan

ug ang kahamili sa kinaiya, nga sa walay hunong nagtubo diha sa grasya ug sa kahibalo. Samtang siya nagatambayayong sa iyang amahan diha sa mga katungdanan sa puloy-anan, siya nagatoon sa pagtambayayong sa Dios.

Pinaagi sa pagkamatinumanon sa ginagmay nga mga butang, si Eliseo nagapangandam alang sa mabug-at pa nga mga pagpiyal. Sa matag-adlaw, pinaagi sa mapuslanong mga eksperensya, iyang nakuha ang usa ka katakus alang sa usa ka halapad pa, ug hataas pa nga buluhaton. Nakakat-on siya sa pagalagad; ug sa iyang pagtoon mim, iyang natun-an usab ang pagpanudlo ug ang pagpangulo. Ang leksyon maoy alang sa tanan. Walay makahibalo kong unsa kaha ang katuyoan sa Dios diha sa Iyang disiplina; apan ang tanan makapaniguro nga ang pagkamadnumanon diha sa gagmay nga mga butang maoy ebidensya sa pagkatakus alang sa daku pa nga mga kapangakohan. Ang mataglihok sa kinabuhi maoy usa ka pagpadayag sa taras, ug siya lamang nga diha sa gagmay nga mga katungdanan magamatuod sa iyang kaugalingon nga “usa ka magtatrabaho nga dili kinahanglan magakaulaw” maoy mapasidunggan sa Dios sa hataas pa nga pagalagad. 2 Timoteo 2:15.

Siva nga nagabad nga dili igasapayan kong unsaon niya pagbuhat sa gagmay nga mga buluhaton magamatuod sa iyang kaugalingon nga dili siya takus alang sa usa ka labawng pinasidunggan nga katungdanan. Tingali siya magahunahuna nga ang iyang kaugalingon hingpit nga makasarang paghupot ug dagku pa nga mga katungdanan; apan ang Dios nagatan-aw sa halalum pa kay sa taphaw. Tapus sa pagsulay ug sa kalisdanan, adunay ginasulat batok kaniya nga magaingon, “Ikaw ginatimbang diha sa mga dmbangan, ug nakita nga kulangan.” Ang iyang pagkadili maunumanon magasumbalik nganha kaniya. Siya napakyas sa pagbaton sa grasya, sa gahum, sa kusog sa taras, nga pagadawaton pinaagi sa pagtugyan nga dili pinugngan.

Tungod kay sila dili konektado sa pipila ka buhat nga tinoohanon, daghan ang nagbati nga ang ilang mga kinabuhi walay kapuslanan, nga sila walay ginabuhat alang sa pag-uswag sa ginghanan sa Dios. Kong sila makahimo pa lamang ug pipila ka dagkung butang pagkamalipayon sila nga magabuhat mini! Apan tungod kay makaalagad lamang sila diha sa gagmay nga mga butang, naghunahuna sila sa ilang kaugalingon nga makatarunganon sa dili pagbuhat. Niini sila

nangasayop. Ang usa ka tawo mahimong akdbbo nga magaalagad sa Dios samtang nagabuhat sa ordinaryo, ug adlaw-adlaw nga mga buluhaton—samtang nagaputol ug mga kahoy, nagahmlo sa yuta, o nagasunod sa daro. Ang inahan nga nagamatuto sa iyang mga anak alang kang Cristo maoy ingon ka tinuod nga nagabuhat alang sa Dios ingon sa ministro diha sa pulpito.

Daghan ang nangandoy alang sa pinasahi nga talento nga niini sila makahimo ug usa ka kahibulongang buhat, samtang nataligaman ang mga tulomanon nga anaa ra sa duul, nga ang pagbuhat niini makahimo nga mahumot ang kinabuhi. Pagumta ang maong mga katawhan sa mga buluhaton nga anaa ra sa duul sa ilang mga agianan. Ang kalampusan wala kaayo magsalig sa talento sama sa kusog ug sa pagkamatinguhaon. Dili ang pagbaton sa masilakon nga mga talento ang makapatakus kanato sa paghatag ug hinangponon nga pagalagad, kondili ang matubayon nga pagbuhat sa inadlaw nga mga buluhaton, ang nahimuot nga espiritu, ang kinasingkasing, ug tinuod nga kaikag sa kaayohan sa uban. Diha sa labing mapainubsanon nga tawo makaplagaan ang dnuod nga pagkamaayo. Ang labing ubos nga mga buluhaton, nga nabuhat uban sa mahigugmaon nga pagkamadnumanon, kini matahum diha sa panan-aw sa Dios.

Samtang si Elias, gimandoan sa langit sa pagpangita ug usa ka mopuli, nakalabay sa umahan diin si Eliseo nagadaro, iyang gitugpo ngadto sa abaga sa batan-on nga tawo ang kupo sa paghalad sa kaugalingon. Sa panahon sa gutom ang pamilya ni Saphat nakasinati sa buhat ug sa misyon ni Elias, ug karon gituktukan sa Espiritu sa Dios ang kasingkasing ni Eliseo mahitungod sa kahulogan sa gibuhat sa manalagna. Alang kaniya kini mao ang dmailhan nga ang Dios nagtawag kaniya nga mahimong puli ni Elias.

“Ug iyang gibiyaan ang mga baka ug midalagan nunot kang Elias, ug miingon, Ako nagahangyo kanimo, pahaloka ako sa akong amahan ug sa akong inahan, ug unya monunot ako kanimo.” “Bumalik ka pag-usab,” maoy tubag ni Elias, “kay unsa man ang akong nabuhat kanimo?” Kining pagkatubaga dili usa ka pagpasibug, kondili usa ka pagsulay sa pagtoo. Kinahanglan palandongon ni Eliseo ang pagantos—ang paghukom alang sa iyang kaugalingon sa pagdawat o ang pagsalikway sa pagtawag. Kong ang iyang mga handum naggunit sa iyang kagawasan sa pagpabilin didto. Apan si Eliseo nakasabut sa kahulogan sa pagtawag. Nahibaloan niya kini

gikan sa Dios, ug wala siya magduhaduha sa pagtuman. Dili tungod sa bisan unsa nga kalibutanon nga bintaha nga iyang palabayon ang higayon nga mahimong mensahero sa Dios o sakripisyohon ang katungod sa pagpakig-uban sa Iyang alagad. Iyang “gikuha yugo sa mga baka ug gipatay sila, ug giasal ang ilang unod sa mga galamiton sa mga baka, ug gihatag sa katawhan, ug sila nangaon. Unya siya mitindog, ug minunot kang Elias, ug nagalagad kaniya.” 1 Hari 19:20, 21. Sa walay pag-ukonukon iyang gibiyaan ang usa ka puloy-anan diin siya ginahigugma, aron lamang sa pagalagad sa manalagna diha sa iyang walay kasigurohan nga kinabuhi.

Kong nangutana pa si Eliseo kang Elias kong unsa ang gina-paabut gikan kaniya,—unsa ang iyang buluhaton,—siya matubag unta: Ang Dios nahibalo; ipahibalo Niya kini nganha kanimo. Kong ikaw maghulat kang Jehova, Iyang pagatubagon ang imong tagsa-tagsa ka pangutana. Mahimong mouban ka kanako kong ikaw may ebidensya nga ang Dios nagtawag kanimo. Imong mahibaloan sa imong kaugalingon nga ang Dios nagatindog sa akong luyo, ug nga ang Iyang tingog mao ang imong nadungog. Kong imong maisip ang tanang butang nga yamukmuk lamang aron imong madaug ang kahimuot sa Dios, umari ka.

Sama sa pagtawag nga ming-abut kang Eliseo mao ang tubag nga gihatag m Cristo ngadto sa batan-ong punoan nga nagsukot Kaniya sa pangutana nga nagingon, “Unsa bay maayong buhaton ko aron makapanag-iya ako sa kinabuhing dayon?” Kong buot ikaw mamahingpit,” si Cristo mitubag, “lumakaw ka, ibaligya ang imong kabtangan ug ang halin ihatag mo sa mga kabus, ug makabaton kag bahandi didto sa langit; ug unya umanhi ka ug sumunod Kanako.” Mateo 19:16, 21.

Gidawat ni Eliseo ang tawag sa pagalagad, sa walay paglingi sa mga kalipayan ug sa mga kaharuhay nga iyang gitalikdan. Sa pagkadungog sa batan-ong punoan sa mga pulong sa Manluluwas, “siya mipahawa nga masulob-on: kay daghan man ugod siyag katigayonan.” Bersikulo 22. Siya dili buot mohimo ug sakripisyo. Ang iyang gugma alang sa iyang katigayonan labaw pa kay sa iyang gugma sa Dios. Pinaagi sa iyang pagdumili sa pagbiya sa tanan alang kang Cristo, siya nagmatuod sa iyang kaugalingon nga dili takus sa usa ka dapit diha sa pagalagad sa Agalon.

Ang tawag sa pagpahimutang sa tanan diha sa halaran sa pagalagad magaabut nganhi sa matag-usa kanato. Kita nga tanan wala gihangyo sa pagalagad sama sa pagalagad ni Eliseo, o kitang tanan gimandoan sa pagbaligya sa tanang butang nga atong nabatnan; apan ang Dios nagahangyo kanato sa paghatag sa buhat Niya sa unang dapit sa atong mga kinabuhi, ug sa dili pagtugot nga molabay ang adlaw nga wala kita makahimo ug usa ka butang sa pagpauswag sa Iyang buhat dinhi sa yuta. Siya wala magapaabut gikan sa tanan sa samang matang sa pagalagad. Ang usa tingali pagatawgon sa pagalagad sa usa ka langyaw nga yuta; ang uban tingali hangyoon sa paghatag sa iyang mga kinitaan alang sa pagsuportar sa buhat sa maayong balita. Pagadawaton sa Dios ang halad sa matag-usa. Ang gikinahanglan mao lamang ang paghalad sa kinabuhi ug sa tanang mga tinguha niini. Sila nga maghimo niini nga paghalad makadungog ug motubag sa tawag nga gikan sa Langit.

Ngadto sa tagsatagsa nga mahimong umalambit sa Iyang grasya, si Jehova nagatudlo ug usa ka buluhaton alang sa uban. Sa tinagsatagsa kita magatindog diha sa atong dapit, nga magaingon, “Ania ako; ipadala ako.” Bisan kong ang usa ka tawo usa ka mag-aalagad sa Pulong o usa ka mananambal, bisan kong siya usa ka magpapatigayon o usa ka mag-uuma, tawo nga propisyonal o mekaniko, ang kapangakohan nagatungtung nganha kaniya. Maoy iyang buluhaton ang pagpadayag ngadto sa uban sa maayong balita sa ilang kaluwasan. Ang matagbuluhaton nga iyang pagahimoon mahimong usa ka paagi sa pagpadayag ngadto sa uban mahitungod sa ilang kaluwasan.

Dili pa kadto daku nga buhat nga sa sinugdan gikinahanglan gikan kang Eliseo; ang sagad lamang gihapon nga mga katungdanan mao ang nagmatoto kaniya. Siya ang ginaingon nga nagabubo ug tubig diha sa mga kamot ni Elias, nga iyang agalon. Andam siya sa paghimo sa bisan unsa nga butang nga gimando kaniya ni Jehova, ug sa mataglakang siya nakakat-on ug mga Ieksyon sa pagpaubos ug sa pagalagad. Ingon nga personal nga alagad, siya nagpadayon sa pagpamatuod nga matinumanon diha sa gagmay nga mga butang, samtang sa adlaw-adlaw nga palig-on sa katuyoan iyang gihalad ang iyang kaugalingon ngadto sa misyon nga gitudlo kaniya sa Dios.

Ang kinabuhi ni Eliseo tapus mahiusa m Elias dili nga walay mga panulay. May daghan siya nga mga pagsulay; apan diha sa

matag- emerhensya siya nagsalig sa Dios. Natintal siya sa paghuhahuna mahitungod sa puloy-anan nga iyang gibiyaan, apan niini nga panulay wala niya tagda. Ingon nga nakakupot na sa daru, disidido siya sa dili pagbalik, ug pinaagi sa pagsulay ug sa kalisud siya nagmatuod nga madnud-anon sa gipiyal kaniya.

[203]

Ang pangalagad nagasangkad sa halayo pa kay sa pagwali sa pulong. Kini nagpasabut nga pagbansay sa mga batan-on sama nga si Elias nagbansay ni Eliseo, magakuha kanila gikan sa ilang ordinaryo nga mga katungdanan, ug magahatag kanila sa mga kapangakohan nga pagapas-anon diha sa buhat sa Dios—gagmay nga mga kapangakohan sa sinugdan, ug unya sa dagkudagku nga mga kapangakohan samtang sila nagakuha ug kusog ug eksperensya. Diha sa pangalagad adunay kalalakin-an sa pagtoo ug sa pagampo, mga lalaki nga makamgon, “Kadto nga diha na sukad pa sa sinugdan, nga among nadungog, nga among nakita pinaagi sa among mga mata, nga among nasud-ong ug nahikap pinaagi sa among mga kamot, mahitungod sa Pulong sa kinabuhi;...kadto nga maong nakita ug nadungog among ginamantala usab kaninyo.” 1 Juan 1:1-3. Ang mga batan-on, ug wala pay eksperensya nga mga magbubuhat kinahanglan pagabansavon pinaagi sa aktu nga pagbuhat kauban mining eksperensiyado na nga mga sulogoon sa Dios. Sa ingon mini sila makakat-on sa paagi sa pagpasan sa mga lulan.

Sila nga nagahimo sa pagbansay sa batan-ong mga magbubuhat nagabuhat sa hamili nga pagalagad. Si Jehova sa Iyang Kaugalingon magatambayayong sa ilang mga panglimbasug. Ug ang batan-ong mga lalaki kang kinsa ang pulong sa paghalad nabungat, kinsang katungod mao nga madala ngadto sa suod nga pagpakig-uban sa mainiton ug diosnon nga mga magbubuhat, kinahanglan magpahimulos pag-ayo niini nga ilang higayon. Gipasidunggan sila sa Dios pinaagi sa pagpili kanila alang niini, ug kinahanglan sila magma-pamubsanon, magmatinumanon, magmasinugtanon, ug andam sa pagsakripisyo. Kong magpasakop sila sa disiplina sa Dios, nga magatuman sa Iyang mga mando ug sa pagpili sa Iyang mga sulogoon ingon nga ilang mga magtatambag, sila maumol ngadto sa matarung, taas ug prinsipyo, malahutayon nga mga tawo, nga kasaligan sa Dios sa mga kapangakohan.

Samtang igamantala ang maayong balita diha sa kapudi mini, ang mga tawo pagatawgon gikan sa daro ug gikan sa kasagaran

[204] nga panginabuhi nga sa kinadak-an magpuno sa hunahuna ug kini sila pagaedukahon kauban mining mga tawo nga may eksperensya. Samtang sila makakat-on sa pagpangabudlay nga masangputon, ilang mamantala ang kamatuoran nga inubanan sa gahum. Pinaagi sa labing kahibulongang mga binuhatan sa diosnon nga pagpaigo, mawagtang ang mga bukid sa kalisdanan ug matambog ngadto sa dagat. Ang mensahe nga daku kaayo ug kahulogan alang sa mga pumopuyo sa yuta kim madungog ug masabut. Ang mga tawo makahibalo kong unsa ang kamatuoran. Ang buhat magapadayon sa unahan ug modasdas kim hangtud mapasidan-an ang tibuok yuta, ug unya moabut ang katapusan.

Sulod sa daghang mga katuigan tapus sa pagtawag ni Eliseo, si Elias ug si Eliseo nagkauban sa pagbuhat, ang batan-on nga lalaki sa adlaw-adlaw nagadawat ug dugang pa nga pagkaandam alang sa iyang buluhaton. Si Elias nahimong galamiton sa Dios sa paglumpag sa daku kaayo nga mga daotan. Ang pagdiwata nga, gisuportahan m Achab ug sa hentil nga Jezabel, nakadaldal sa nasud, karon nahukman na sa usa ka piho nga pagsanta. Gipamatay na ang mga manalagna ni Baal. Ang tibuok katawhan sa Israel sa halalum naukay, ug daghan ang namalik ngadto sa pagsimba sa Dios. Ingon nga sumosunod ni Elias, si Eliseo, pinaagi sa maampingon, ug mapailubon nga pagpahimangno, kinahanglan maningkamot sa paggiya sa Israel diha sa luwas nga mga dalan. Ang iyang pagpakig-uban m Elias, ang labing bantugan nga manalagna sukad sa mga adlaw ni Moises, nag-andam kaniya alang sa buhat nga sa dili madugay siya na lamang ang magbuhat.

Sulod ruining maong mga tuig sa hiniusa nga pangalagad, sa mataghigayon si Elias ginatawag sa pagharong sa makauulaw nga mga daotan uban sa mapig-ot nga pagbadlong. Sa diha nga giilog ni Achab ang kaparrasan ni Naboth, ang tingog ni Elias mao ang nagtagna sa iyang kalaglagaan ug sa kalaglagaan sa tibuok niyang balay. LUg sa diha nga si Ochozias, tapus sa kamatayon sa iyang amahan nga si Achab, miliso gikan sa buhi nga Dios ngadto kang Baal-zebub, ang dios sa Ecron, ang tingog m Elias maoy nadungog sa makausa pa diha sa mainiton nga pagtutol.

Ang mga tulunghaan sa mga manalagna, nga gitukod ni Samuel, nangagabok sulod sa mga tuig sa pagtalikod sa Israel. Gitukod pagusab kining maong mga tulunghaan, nga naghimo ug pangan-

dam alang sa mga batan-ong mga lalaki nga makadawat ug usa ka kahibalo nga magdala kanila ngadto sa pagpadaku sa kasugoan ug maghimo niini nga dungganon. Ang tutulo niining maong mga tulunghaan, ang usa didto sa Gilgal, usa sa Bethel, ug ang usa didto sa Jerico, ginahisgutan diha sa talaan. Sa dayon nang lalin ni Elias ngadto sa langit, siya ug si Eliseo nagduaw niini nga mga sentro alang sa pagbansay. Ang mga leksyon nga nahatag sa manalagna sa Dios sa kanhi nga mga pagduaw, karon iyang gisubli. Sa pinasahe iyang gipahimangnoan sila mahitungod sa ilang hataas nga katungod sa pagpadayon nga maunongon sa ilang pagdapig sa Dios sa langit. Iya usab gipasantup sa ilang mga hunahuna ang kahinungdanon sa kayano nga maoy magtimaan sa matag bahin sa ilang edukasyon. Niini lamang nga paagiha sila makadawat sa hulmahan sa langit ug manggula sa pagbuhat diha sa mga agianan ni Jehova.

Nalipay ang kasingkasing ni Elias samtang iyang nakita ang nahimo pinaagi mining maong mga tulunghaan. Ang buhat sa repormasyon wala pa mahingpit, apan iyang nakita sa tibuok nga ginghanan sa usa ka kapanghimatuoran sa pulong ni Jehova nga nagingon, “Apan nagbilin Ako alang Kanako ug pito ka libo sa Israel, nga ang tanang mga tuhod wala mapiko sa atubangan ni Baal.” 1 Hari 19:18.

Samtang si Eliseo nag-uban sa manalagna diha sa iyang liyok sa pagalagad gikan sa usa ka tulunghaan ngadto sa usa, nasulayan sa makausa pa ang iyang pagtoo ug gimbut-an. Didto sa Gilgal, ug usab didto sa Bethel ug sa Jerico, giagni siya sa manalagna sa pagpauli. “Pabilin dinhi, ako nagahangyo kanim,” si Elias miingon; “kay si Jehova nagpaanhi kanako sa gilay-on nga kutob sa Bethel.” Apan diha sa iyang kanhi nga pangabudlay sa paggiya sa daro, si Eliseo nakakat-on sa dili pagpakyas o sa pagkaluya, ug karon nga iya nang gikupot ang iyang kamot ngadto sa daro diha sa laing linya sa katungdanan siya wala mapatipas gikan sa iyang katuyoan. Siya wala mapabulag gikan sa iyang agalon, samtang may higayon pa nga nagpabilin alang sa pagdawat ug dugang pa nga pagpatakus alang sa pagalagad. Si Elias wala mahibalo nga ang pinadayag nga siya pagalalinon nahibaloan diay sa iyang mga tinun-an didto sa mga tulunghaan sa mga manalagna, ug ilabina ngadto kang Eliseo. Ug karon ang nasulayan nga alagad sa tawo sa Dios mipaduul suod gavud kaniya. Ingon ka masubsub ang paghaylo kaniya sa pagbalik,

[205]

ang iyang tubag mao kini: “Ingon nga si Jehova buhi, dili ako mobiya

[206] kanimo.”

“Ug silang duha nanagpadayon.... Ug silang duha nanindog duul sa Jordan. Ug gikuha ni Elias ang iyang kupo, ug gilukot kini, ug gihapak ang mga tubig, ug sila nabahin dinhi ug didto, sa pagkaagi nga silang duha nanglakaw ibabaw sa mamala nga yuta. Ug nahanabo, sa pagkatabok na nila, nga si Elias miingon kang Eliseo: Pangayo unsay akong buhaton alang kanimo sa dili pa ako kuhaon gikan kanimo.”

[207] Si Eliseo wala mangayo alang sa kalibutanon nga kadunggan, o alang sa usa ka hataas nga dapit taliwala sa dagkung mga tawo sa yuta. Ang iyang gipangandoy mao ang usa ka dakung bahin sa Espiritu nga gituga sa Dios sa hilabihan diha sa usa nga hapit na mapasidunggi sa paglalin kaniya. Siya nahibalo nga walay bisan unsa gawas sa Espiritu nga nahatungtong kang Elias ang makapatakus kaniya sa pagkuha sa dapit diha sa Israel diin ang Dios nagtawag kaniya, ug busa siya mihangyo, “Ako nagahangyo kanimo, himoa nga ang pinilo nga pahat sa imong Espiritu mokunsad kanako.”

Sa tubag mini nga hangyo, si Elias nuingon, “Ikaw nagahangyo sa usa ka malisud nga butang: Bisan pa niana, kong ikaw makakita kanako sa diha nga ako kuhaon na gikan kanimo, mahimo kini kanimo; apan kong dili, dili mahimo. Ug nahitabo, sa diha nga sila nagpadayon pa gayud nga nagsulti, ania karon, may nagpakita nga usa ka karro sa kalayo, ug mga kabayo nga kalayo, nga nagbulag kanila ang usa sa usa; ug si Elias mikayab ngadto sa langit pinaagi sa usa ka alimpulos.” Tan-awa ang 2 Hari 2:1-11.

Si Elias maoy usa ka larawan sa mga balaan nga mga buhi sa ibabaw sa yuta sa panahon sa ikaduha nga pag-anhi ni Cristo ug kinsa “mangausab, sa kalit, sa usa ka pagpamilok, inigtingog na sa katapusang trumpeta,” nga dili makatilaw sa kamatayon. 1 Corinto 15:51, 52. Kadto maoy ingon sa usa ka panig-ingnan kanila nga pagalalinon nga si Elias, sa duul sa pagkatapus sa yutan-on nga pangalagad ni Cristo, gitugotan sa pagtindog uban ni Aloises diha sa kiliran sa Manluluwas didto sa bukid sa pagkabalhin sa nawong ni Jesus. Niining maong nangahimaya, nakita sa mga tinun-an diha sa gamay nga hulad sa usa ka hulagway sa gingharian sa mga tinobus. Dang nakita si Jesus nga gibistihan sa kahayag sa langit;

ilang nadungog ang “tingog nga gikan sa panganod” (Lucas 9:35), nga nag-ila Kaniya ingon nga Anak sa Dios; ilang nakita si Moises nga nagrepresentar kanila nga pagabanhawon gikan sa mga patay diha sa ikaduha nga pag-anhi m Jesus; ug diha usab nagtindog si Elias, nga nagrepresentar kanila nga sa pagkatapus sa kasaysayan sa yuta pagailisan gikan sa pagkamay kamatayon ngadto sa walay kamatayon ug pagalalinon ngadto sa langit nga dili na makakita ug kamatayon.

Didto sa kamingawan, nga nag-inusara ug naluya, si Elias nakaingon nga natagbaw na siya sa kinabuhi ug nakaampo nga siya unta mamatay. Apan diha sa Iyang kaluoy, si Jehova wala magtugot sa iyang hangyo. Diha pay usa ka dakung buluhaton alang kang Elias nga pagabuhaton; ug sa diha nga natapus na ang iyang buhat, siya wala tugoti nga mamatay diha sa kaluya ug mag-inusara. Dili alang kaniya ang pagkanaug ngadto sa lubnganan, kondili ang pagsaka uban sa mga manolunda sa Dios ngadto sa presensya sa Iyang himaya.

“Ug si Eliseo nakakita niini, ug siya misinggit: Amahan ko, amahan ko, ang mga carro sa Israel ug ang mga nagkabayo mini! Ug siya wala na makakita kaniya: Ug iyang gikuptan ang iyang kaugalingon nga mga saput, ug kim gigisi niya sa duruha ka bahin. Iya nga gikuha usab ang manto ni Elias nga nahulog gikan kaniya, ug mibalik, ug mitindog sa tampi sa Jordan. Ug iyang gikuha ang manto ni Elias nga nahulog gikan kaniya, ug gibunalan ang mga tubig, ug miingon: Hain man si Jehova, ang Dios ni Elias? Ug sa iyang gibunalan usab ang mga tubig, nangabahin sila dinhi ug didto; ug si Eliseo mitabok. Ug sa pagkakita kaniya sa mga anak nga lalaki sa mga manalagna nga didto sa Jerico atbang kaniya, sila mingingon: Ang espiritu ni Elias nagapuyo kang Eliseo. Ug sila nangadto sa pagtagbo kaniya, ug mingyukbo sa ilang kaugalingon sa yuta sa atubangan ni Elias? ug sa iyang gibunalan usab ang mga tubig, na nga bahin sila dinhi ug didto; ug si Eliseo mitabok. Ug sa pagkakita kaniya sa mga anak nga lalaki sa mga manalagna nga didto sa Jerico atbang kaniya, sila mingingon: Ang espiritu ni Elias nagapuyo kang Eliseo. Ug sila nangadto sa pagtagbo kaniya, ug mingyukbo sa ilang kaugalingon sa yuta sa atubangan niya.” 2 Hari 2:12-15.

[208]

Sa diha nga si Jehova sa Iyang pagbantay makakita nga angayan ang pagkuha gikan sa Iyang buhat kadtong Iyang nahatagan ug kaalam, Iyang pagatabangan ug pagalig-onon ang ilang mga puli, kong sila magahangad ngadto Kaniya alang sa panabang ug magalakaw diha sa Iyang mga dalan. Sila mahimo pa gani nga maalamon pa kay sa ilang mga gisundan; kay sila makapulos man sa ilang eksperensya ug makakat-on ug kaalam gikan sa ilang mga sayop.

Sukad niadto si Eliseo nagtindog sa dapit ni Elias. Siya nga nagmatinumanon diha sa diyutay magmatuod sa iyang kaugalingon nga matinumanon usab diha sa dagku.

Kapitulo 18—Ang Pagpang-ayo sa mga Tubig

Sa mga panahon sa mga patriarka ang Walog sa Jordan “gitubigan pag-ayo sa tanang dapit,...sama sa tanaman ni Jehova.” Dinhi mining waloga nga matahum nga si Lot mipili sa paghimo sa iyang puloyanan sa diha nga “gibalhin niya ang iyang balongbalong hangtud sa Sodoma.” Genesis 13:10, 12. Sa panahon nga ang mga siyudad sa kapatagan gipangguba, ang rehiyon sa palibut nahimong usa ka awaaw nga kasulupan, ug kini sukad kaniadto nahimong kabahin sa kamingawan sa Judea. [209]

Ang usa ka bahin sa matahum nga walog nagpabilin sa pagmaya sa kasingkasing sa tawo, uban sa iyang mga tuburan ug mga kasapaan nga nagahatag ug kinabuhi. Dinhi mining waloga, nga dato sa mga kaumahan sa trigo ug sa mga kalasangan sa mga datiles ug sa ubang mga bungahoy, ang mga panon sa Israel nakakampo tapus sa sa ilang pagtabok sa Jordan ug mao kini ang una nilang pagkatilaw sa mga bunga sa Yuta nga Sinaad. Sa ilang atubangan nagtindog ang mga kota sa Jerico, ang usa ka hentil nga salipdanan, ang sentro sa pagsimba ni Astaroth, ang labing malaw-ay ug labing mangil-ad sa tanang dagway sa pagdiwata nga Canaanhon. Sa wala madugay ang mga kota nangagun-ob ug ang mga pumopuyo niini gipamatay, ug sa takna sa pagkahulog niini gihimo ang solemni nga pahayag diha sa presensya sa dbuok Israel nga nagingon: “Tinunglo sa atubangan m Jehova ang tawo nga magabangon ug magaugbok mining siyudad sa Jenco: iyang igaugbok ang tukoranan niana diha sa iyang panganay, ug diha sa iyang kamanghuran nga anak nga lalaki iyang ipatindog ang mga ganghaan mim.” Josue 6:26.

Ninglabay ang lima ka mga siglo. Ang dapit naghayad nga biniyaan, ug tinunglo sa Dios. Bisan ang mga tuburan nga naghimo nga tilinguhaon ang pagpuyo mining bahina sa walog nag-antos sa nga mga sangputanan sa tunglo. Apan diha sa mga adlaw sa apostasya ni Achab, sa diha nga pinaagi sa inpluwensya m Jezabel nabuhi ang pagsimba ni Astaroth, ang Jerico, ang karaan nga kaulohan [210]

ning maong pagsimba, gitukod pag-usab, bisan pa sa makahahadlok nga gasto sa magtutukod. Si Hiel nga Bethelhanon “nagpahiluna sa patukoranan niini diha kang Abiram nga iyang panganay, ug nagpatindog sa mga ganghaan niini diha sa iyang kamanghurang anak nga lalaki nga si Segub, sumala sa pulong ni Jehova.” 1 Hari 16:34.

Dili halayo gikan sa Jerico, taliwala sa mabungahon nga mga kakahoyan, mao ang usa sa mga tunghaan sa mga manalagna, ug nganha nianang dapita si Eliseo mag-anhaan tapus sa pagsaka ni Elias sa langit. Sulod sa hamubong panahon sa iyang pagpuyo kauban kanila ang mga tawo sa siyudad ming-adto sa manalagna ug miingon, “Ania karon, kami nagahangyo kanimo, ang kahimtang mining lungsora makapahimuot man, sumala sa nakita sa akong ginoo: apan ang tubig daotan, ug ang yuta palanas.” Ang tuburan nga sa kanhing mga tuig dalisay ug makapalagsik, ug nakatampo ug dakung panginahanglan ug tubig sa nagalibut nga mga purok, karon dili na magamit.

Agi ug tubag sa pangaliyupo sa mga tawo sa Jerico, si Eliseo miingon, “Dad-i ako ug usa ka bag-ong dbudtibud, ug butangi ug asin ang sulod niini.” Sa iyang pagkadawat mini, “miadto siya ngadto sa tuburan sa mga tubig, ug misabulak sa asin didto, ug miingon: Kini mao ang giingon m Jehova: Giayo Ko kining katubigan; sukad karon wala nay kamatayon kun pagsalibay sa bunga sukad karon.” 2 Han 2:19-21.

Ang pagpang-ayo sa mga tubig sa Jerico nahimo, dili pinaagi sa bisan unsa nga kaalam sa tawo, kondili pinaagi sa milagroso nga pagpatunga sa Dios. Sila nga nagtukod pag-usab sa siyudad mga dili angay sa kahimuot sa Langit; apan Siya nga nagapasubang sa Adlaw sa ibabaw sa mga daotan ug sa ibabaw sa mga maayo, ug nagapadala ug ulan sa ibabaw sa mga maayo ug ngadto sa mga daotan,” nakakita nga kining mao nga higayon angayan sa pagpadayag sa Iyang pagkaminguhaon sa pag-ayo sa Israel gikan sa ilang espintuhanong mga sakit, pinaagi mining timailhan sa kaluoy. Mateo 5:45.

[211] Ang pagkaayo nahimong dumalayon; “ang mga tubig nangaayo hangtud mining adlaw, sumala sa pulong ni Eliseo nga iyang gisulti.” 2 Hari 2:22. Gikan sa usa ka panahon hangtud sa sunod nagpadayon sa pag-ilig ang mga tubig, nga naghimo niadtong bahina sa walog nga usa ka tubigan sa kamingawan nga katahum.

Daghan ang mga leksyon nga espirituhanon ang matigum gikan sa sugilanon sa pagpang-ayo sa mga tubig. Ang bag-o nga tibudtibud, ang asin, ug ang tuburan—kining tanan mga kahuluganon kaayo.

Diha sa pagsaliyab sa asin ngadto sa mapait nga tuburan, gitudlo ni Eliseo ang sama nga espintuhanong leksyon nga gitudlo sa ulahing mga kasiglohan sa Alanluluwas ngadto sa Iyang mga dnun-an sa diha nga Siya nagpahayag sa pagingon, “Kamo mao ang asin sa yuta.” Mateo 5:13. Ang pagsagol sa asin sa nahugawan nga tuburan nagpudi sa mga katubigan niini ug nagdala ug kinabuhi ug panalangin diin kaniadto makadaot ug makamatay. Sa giindig sa Dios ang Iyang mga anak ngadto sa asin, gusto Niyang itudlo kanila nga ang Iyang katuyoan sa paghimo kanila nga mga sakop sa Iyang grasya mao nga sila mahimong mga ahente sa pagluwas sa uban. Ang tumong sa Dios sa pagpili ug usa ka katawhan sa atubangan sa tibuok nga kalibutan dili lamang ang pagsagop kanila ingon nga Iyang mga anak nga lalaki ug mga anak nga babaye, kondili nga pinaagi kanila ang kalibutan makadawat unta sa grasya nga nagadala ug kaluwasan. Sa pagpili ni Jehova kang Abraham, dili lamang nga aron siya mahimong pinasahe nga higala sa Dios, kondili mahimo siya nga usa ka tagdala sa bugtong nga mga katungod nga gidnguha ni Jehova sa pagtuga ibabaw sa mga nasud.

Ang kalibutan nagakinahanglan ug mga ebidensya sa dninuod nga Cristianismo. Ang lala sa sala nagabuhat diha sa kasingkasing sa katilingban. Ang mga siyudad ug ang mga kalungsoran nangayuko diha sa sala ug sa pagkadunot sa pamatasan. Ang kalibutan napuno sa mga balatian, sa mga pag-antos, ug sa pagkadaotan. Sa haduul ug sa halayo adunay mga kalag nga anaa sa kakabus ug sa kalisdanan, nga nabug-atan sa usa ka pagbati sa sala ug nagakahigos tungod sa kakulang sa usa ka maluwason nga inpluwensya. Ang kamatuoran sa maayong balita anaa kanunay’ sa ilang atubangan, apan bisan pa niini sila nangamatay tungod kay ang panig-ingnan nila nga mahimo unta nga usa ka alimyun sa kinabuhi nganha kanila mao ang usa ka baho sa kamatayon. Ang ilang mga kalag nag-inom sa kapait tungod kay ang tuburan nahiloan, sa diha nga sila unta mahisama sa usa ka atabay sa tubig nga nagasugwak ngadto sa dayon nga kinabuhi.

Ang asin kinahanglan isagol sa butang diin kini igadugang; kinahanglan kini motaup ug motuhop niini, aron kini matipigan

[212]

nga dili madaot. Busa pinaagi sa personal nga paghibalag ug pagpakigkauban ang katawhan maabut sa maluwasong gahum sa maayong balita. Sila dili maluwas ingon nga katawhan, kondili ingon nga tinagsa ka tawo. Ang personal nga inpluwensya maoy usa ka gahum. Kini magabuhat uban sa inpluwensya ni Cristo, ang pagtuboy diin si Cristo ginatuboy, ang paghatag sa husto nga mga pnnsipyo, ug sa pagpugong sa pag-uswag sa pagkadunot sa kalibutan. Kini mao ang magakaylap nianang mao nga grasya nga si Cristo lamang ang makahatag. Kini mao ang magatuboy ug magapatam-is sa mga kinabuhi ug sa mga taras sa uban pinaagi sa gahum sa usa ka putli nga panigingnan nga nahiusa sa mainiton nga pagtoo ug paghigugma.

Mahitungod sa nahugawan nga tuburan didto sa Jerico, si Jehova nagpahayag nga nagingon, “Giayo Ko kining mga katubigan; sukad karon wala nay kamatayon o yuta nga pansilon.” Ang nahugawan nga sapa nagarepresentar sa kalag nga nahimulag gikan sa Dios. Ang sala dili lamang nagasira kanato gikan sa Dios, kondili nagalaglag kini diha sa tawhanon nga kalag sa tinguha ug sa kasarang alang sa pagkahibalo Kaniya. Gumikan sa sala, ang tibuok organismo sa tawo nalibog, nalubag ang hunahuna, nadaot ang mugna sa hunahuna; ang mga galamhan sa kalag napaubos. Anaa ang kakulang sa pudi nga dnoohan ug sa kabalaan sa kasingkasing. Ang makabigon nga gahum sa Dios wala makabuhat sa pag-usab sa taras. Ang kalag inaluya, ug tungod sa kakulang sa kusog sa kabuotan sa pagbuntog, nahugawan ug napaubos.

Nganha sa kasingkasing nga napudi, ang tanan nangausab. Ang kausaban sa batasan mao ang pamatuod ngadto sa kalibutan nga si Cristo nagapuyo sa sulod. Ang Espiritu sa Dios nagapagula ug usa ka bag-o nga kinabuhi diha sa kalag, dinala ang mga hunahuna ug mga tinguha ngadto sa pagkamasinulondon sa kabubut-on ni Cristo; ug ang tawo sa sulod mabag-o diha sa larawan sa Dios. Ang maluyahon ug masalaypon nga mga lalaki ug mga babaye magpakita ngadto sa kalibutan nga ang maluwasong gahum sa grasya makapaugmad sa taras nga may sayop ngadto sa pagkaangay ug madagayaon nga pagkamabungahon.

Ang kasingkasing nga nagadawat sa pulong sa Dios dili ingon sa usa ka lim-aw nga magahubas, dili sama sa likion nga atabay

ug nagabulabula nga mga katubigan nagaikid-ikid gikan sa usa ka dakung bato ngadto sa usa, nga nagapabugnaw sa gikapovan, sa giuhaw, ug sa gibug-atan sa lulan. Sama kini sa usa ka suba nga walay hunong ang pag-agay ug samtang kini nagapadayon sa pag-agay, kini nagakahalalom ug nagakahalapad, hangtud nga ang iyang nagahatag ug kinabuhi nga mga tubig nagakanap sa tibuok yuta. Ang suba nga nagalaylay sa iyang giagian magabilin sa iyang luyo sa gasa niini nga lunhaw nga katanuman ug pagkamabungahon. Ang mga balili, ang mga kakahoyan may usa ka malabong nga kalunhaw, ug ang mga kabulakan labaw ang pagkadaghan. Sa diha nga ang yuta magahayad nga nahawan ug napagba sa ilalom sa makapapagtong nga kainit sa panahon nga ting-init, ang usa ka laray sa lunhaw nga katanuman maoy magadmaan sa giagian sa suba.

Maingon niini ang tinuod nga anak sa Dios. Ang tinoohan ni Cristo magapadayag sa iyang kaugalingon ingon sa usa ka makapabaskog, ug nagalukop nga prinsipyo, usa ka buhi, ug nagabuhat, nga espintuhanong kusog. Sa mabuksan ang kasingkasing ngadto sa langitnon nga inpluwensya sa kamatuoran ug sa gugma, kining maong mga prinsipyo moilig pag-usab sama sa mga sapa diha sa kamingawan nga magpatungha sa pagkamabungahon diin karon mao ang pagkadili makapamunga ug kanihit.

Samtang sila nga nahmloan ug nabalaan pinaagi sa usa ka kahibalo sa kamatuoran sa Biblia sa kinasingkasing magbuhat diha sa buluhaton sa pagluwas ug mga kalag, sa pagkatinuod sila mahimong usa ka alimyon sa kinabuhi ngadto sa kinabuhi. Ug samtang sila sa adlawadlaw mag-inom gikan sa dili mahubsan nga tuburan sa grasya ug sa kahibalo, ilang mamatngonan nga ang ilang kaugalingon nga mga kasingkasing napuno nga nagaawas sa Espiritu sa ilang Agalon, ug nga pinaagi sa ilang dili hinakog nga pangalagad daghan ang maayohan sa lawasnon, sa salabutanon, ug sa espintuhanon. Ang gikapoyan mapalagsik, ang masakiton mahiulian ngadto sa maayong panlawas, ug ang nabug-atan sa sala mahumpayan. Sa halayo nga mga dapit ang pagpasalamat madungog gikan sa mga ngabil nila kinsang mga kasingkasing naliso gikan sa pagsilbi sa sala ngadto sa pagkamatarung.

“Panghatag kamo, ug kamo pagahatagan;” kay ang pulong sa Dios maoy “usa ka tuburan sa mga tanaman, usa ka atabay sa buhi nga

[214] mga tubig, ug mga sapa nga nagadagayday gikan sa Libano.”
Lucas 6:38; Awit 4:15.

Kapitulo 19—Ang Usa ka Manalagna sa Pakigdait

Ang buhat ni Eliseo ingon nga usa ka manalagna diha sa ubang mga bahin lahi kaayo gikan sa kang Elias. Ngadto kang Elias natugyan ang mga mensahe sa pagsaway ug sa paghukom; ang iya mao ang tingog sa walay kahadlok nga pagbadlong, nga nag-awhag sa han ug sa katawhan sa pagliso gikan sa ilang daotan nga mga dalan. Ang iya ni Eliseo maoy usa sa labaw pa nga makigdaiton nga misyon; ang iya mao ang pagpatindog ug ang paglig-on sa buhat nga gisugdan ni Elias; ang pagtudlo sa katawhan sa dalan ni Jehova. Ang sinulat nga tinuktukan sa Espiritu Santo nagahulagway kaniya ingon nga personal nga nakigsuod sa katawhan, linibutan sa mga anak nga lalaki sa mga manalagna, nga nagdala sa iyang mga katingalahan ug sa iyang pangalagad sa pang-ayo ug sa paglipay. [215]

Si Eliseo maoy usa ka tawo nga may malinawon ug mahigalahon nga espiritu; apan nga mahimo usab siya nga mapig-ot napakita sa iyang paagi sa diha nga sa nagpaingon siya ngadto sa Bethel, gibugalbugalan siya sa dili diosnon nga mga batan-on nga nakadungog sa pagsaka sa langit ni Elias, ug kining maong solemni nga hitabo gihimo mining mga batan-on nga hilisgutan sa ilang mga kantallita ngadto kang Eliseo nga nagaingon, “Tumungas ka, ikaw nga upawon; tumungas ka, ikaw nga upawon.” Sa pagkadungog sa manalagna sa ilang mga pulong sa pagbugalbugal, siya milingi, ug ilalom sa pagpanuktuk sa Labing Gamhanan iyang gibungat ang usa ka tunglo sa ibabaw nila. Ang makahahadlok nga paghukom nga misunod Iya sa Dios. “Ug may nanggula nga duha ka oso nga baye gikan sa kakahoyan, ug mingkuniskunis sa kap-atan ug duha” kanila. 2 Hari 2:23,24.

Kong gitugotan pa ni Eliseo nga molabay ang pagbugalbugal nga wala matagad, magpadayon unta nga siya pagatamayon, ug pagapanamastamasan sa mga tawong bagison, ug ang iyang misyon sa pagpanudlo ug sa pagluwas panahon sa grabe nga nasudnong kalisud Kining kapituloha gisukad sa 2 Hari 4. mapildi lamang unta. [216]

Kining usa ka higayon sa makahahadlok nga pagkapintas igo na nga magsugo sa pagtahud sa tibuok niyang kinabuhi. Sulod sa kalim-an ka mga tuig siya mingsulod ug minggula gikan sa ganghaan sa Bethel, ug ngadto ug nganhi diha sa yuta, gikan sa usa ka siyudad ngadto sa usa, magalabay sa taliwala sa mga tapok sa katawhan nga walay buhat, mga bagison, ug banyaga nga mga batan-on; apan walay usa nga nagbugalbugal kaniya o nagyagayaga sa iyang mga kasarang ingon nga manalagna sa Labing Hataas.

Bisan ang pagkamaloloy-on may iya nga udanan. Ang pagbulot-an kinahanglan pagapadayonon sa usa ka dili matarug nga pagkaestrikto, kay kong dili, kini pagadawaton sa kadaghanan uban sa pagbugalbugal ug sa pagtamay. Ang gitawag nga kalumo, ang pag-ulog-ulog ug ang pagkamapasagdanon, nga gigamit ngadto sa mga batan-on sa mga ginikanan ug sa mga magbalantay, maoy usa sa labing daotan sa mga daotan nga mahimong makaabut kanila. Diha sa matag pamilya, mahinungdanon kaayo ang kalig-on, ang walay pagduhaduha, ug dili maduhaduhaan nga mga kinahanglanon.

Ang kataha, nga ang mga batan-on nga nagbugalbugal ni Eliseo nakulangan pag-ayo, maoy usa ka grasya nga sa maainpingon pagamahalon. Ang matag bata kinahanglan pagatudloan sa pagpakita sa tinuod nga kataha sa Dios. Dili gayud pagalitokon ang Iyang ngalan sa linangas o sa walay pulos. Ang mga manolunda, samtang sila nagalitok niini, nagatabon sa ilang mga nawong. Uban sa unsa nga kataha nga kita, nga mga nahulog ug makasasala, magalitok niini sa atong mga ngabil!

Ang kataha kinahanglan ipakita alang sa mga tinugyanan sa Dios— alang ang mga ministro, sa mga magtutudlo, ug sa mga ginikanan, nga ginatawag sa pagsulti sa pagbuhat nga puli Kaniya. Diha sa pagtahod nga gipakita nila, napasidunggan ang Dios.

Ang pagkamatinahuron, usa usab sa mga grasya sa Espiritu ug kinahanglan kini pagapalamboon sa tanan. Kini may gahum sa pagpahumok sa mga kinaiya nga kong wala kini ang mga kinaiya magtubo nga magahi ug pintasan. Sila nga nagpaila nga mga sumosunod ni Cristo, ug sa sama nga higayon mga bagison, dili maloloy-on, ug dili madnahuron, wala makakat-on gikan kang Jesus. Ang ilang pagkamadnud-anon dili tingali maduhaduhaan, ang ilang katarung tingali dili mahagit; apan ang pagkamatinud-anon ug ang

katarung dili makatabon sa usa ka kakulangon sa pagkamaloloy-on ug sa pagkamatinahuron.

[217]

Ang maloloy-on nga espiritu nga nakapahimo ni Eliseo sa pagbutang ug usa ka gamhanan nga inpluwensya ibabaw sa mga kinabuhi sa kadaghanan sa Israel, napadayag diha sa sugilanon sa iyang mahigalahon nga relasyon sa usa ka pamilya nga nagpuyo sa Sunem. Sa iyang mga panaw ngadto nganhi sa tibuok nga gingharian “nahitabo sa usa ka adlaw, nga si Eliseo miagi ngadto sa Sunem, diin may usa ka dakung babaye; ug siya nagpugos kaniya sa pagkaon ug tinapay. Ug mao kadto, nga sa kanunay nga siya milabay, siya mihapit didto aron sa pagkaon ug tinapay.” Ang babayeng pangulo sa panimalay nakasabut nga si Eliseo maoy “usa ka balaan nga tawo sa Dios,” ug siya miingon ngadto sa iyang bana: “Himoan ta siya, ako nagahangyo kanimo, ug usa ka diyutay nga lawak nga binungbongan; ug butangan ta siya didto ug usa ka higdaanan, ug usa ka lamesa, ug usa ka lingkoranan, ug usa ka tangkawan; ug mahitabo nga kong moanhi siya kanato, siya moadto niadtong dapita.” Nganhi niining maong pahulayanan si Eliseo kanunay nga mianha, mapasalamaton tungod sa kahilum niini. Dili nga wala magpakabana ang Dios sa pagkamaabiabihon sa babaye. Dugay na siya nga walay anak; ug karon si Jehova nagganti sa iyang pagkamaabiabihon pinaagi sa gasa sa usa ka anak nga lalaki.

Nanglabay ang mga tuig. Ang panuigon sa bata igo na nga makagawas didto sa umahan uban sa mga mag-alani. Sa usa ka adlaw siya naigo sa kainit. “ug siya miingon sa iyang amahan, Ang ulo ko, ang ulo ko.” Gihangyo sa amahan ang usa ka batan-ong lalaki sa pagdala sa bata ngadto sa iyang inahan; “ug sa nahiadto na siya didto nga gidala ngadto sa iyang inahan, siya milingkod sa iyang mga tuhod hangtud sa kaudtohon, ug unya namatay. Ug siya misaka ug gibutang siya sa ibabaw sa higdaanan sa tawo sa Dios, ug gitakpan ang pultahan, ug siya migula.”

Diha sa iyang kasubo, ang Sunemitanhon naninguha sa pag-adto kang Eliseo alang sa panabang. Niadtong higayona ang manalagna didto sa Bukid sa Carmelo, ug ang babaye nga inubanan sa iyang sulogoon, milakaw dihadiha dayon. “Ug nahitabo, sa pagkakita sa tawo sa Dios kaniya sa halayo, nga siya miingon kang Giesi nga iyang alagad: Ania karon, didto sa unahan atua ang Sunametanhon: dalagan, ako nagahangyo kanimo, sugata siya karon, ug ingna siya:

[218] Maayo ba ikaw? Maayo ba ang imong bana? Maayo ba ang bata?” Ang alagad mibuhat sumala sa gisugo kaniya, apan dili hangtud nga ang babaye nakaabut kang Eliseo nga ang nasub-an nga inahan mipadayag sa hinungdan sa iyang kagul-anan. Sa iyang pagkadungog sa iyang kasub-anan, gisugo ni Eliseo si Giesi sa pagingon: “Baksi ang imong mga hawak, ug ibutang ang akong sungkod sa imong kamot, ug lumakaw ka sa imong dalan: kong ikaw ihibalag ug bisan kinsa nga tawo, ayaw paghatag kaniya sa katahuran; ug kong may pila nga mohatag kanimo ug katahuran, ayaw siya pagbalusi pagusab: ug ibutang ang akong sungkod sa ibabaw sa nawong sa bata.”

Apan ang inahan wala mahimuot hangtud nga si Eliseo sa iyang kaugalingon mikuyog kaniya. “Ingon nga si Jehova buhi, ug ingon nga ang imong kalag buhi, ako dili mobulag kanimo,” siya mipahayag. “Ug siya mitindog ug minunot kaniya. Ug si Giesi miuna kanila, ug gibutang ang sungkod sa ibabaw sa nawong sa bata; apan walay tingog, ni pagpatalinghug. Busa siya mibalik sa pagsugat kaniya, ug gisuginlan siya sa pagingon, Ang bata wala mahagmata.”

Sa ilang pag-abut sa balay, si Eliseo misulod sa lawak diin naghigda ang patay nga bata, “ug gitakpan ang pultahan nilang duha ug magampo ngadto kang Jehova. Ug misaka siya ug miubo ibabaw sa bata, ug gibutang ang iyang baba sa ibabaw sa iyang baba, ug ang iyang mga mata sa ibabaw sa iyang mga mata, ug ang iyang mga kamot sa ibabaw sa iyang mga kamot: Ug siya mituy-od ibabaw kaniya; ug ang unod sa bata nag-anam ug kainit. Unya siya mibalik, ug naglakawlakaw sa makausa paingon dinhi ug ngadto sulod sa balay; ug misaka ug mituy-od sa iyang kaugalingon ibabaw kaniya: ug ang bata mibahaon makapito, ug ang bata mibuka sa iyang mga mata.”

Sa iyang pagtawag kang Giesi, gisugo siya ni Eliseo nga ipadala nganha kaniya ang inahan. “Ug sa pag-abut niya didto kanya, siya miingon, Kuhaa ang imong anak. Unya siya misulod, ug mihapa sa iyang mga tiil, miyukbo siya sa yuta; ug iyang gikuha ang iyang bata, ug migula.”

Busa nabalosan ang pagtoo niini nga babaye. Si Cristo, ang dakung Maghahatag-sa-kinabuhi, maoy nagpahiuli sa iyang anak nga lalaki nganha kaniya. Sa sama nga paagi ang Iyang mga matinu-manon pagabalosan, sa diha, nga sa Iyang pag-anhi, ang kamatayon mawadan sa ikos niini ug mabawian ang lubnganan sa kadaugan nga

iyang giangkon. Unya Iyang ipahiuli ngadto sa Iyang mga alagad ang mga anak nga nahamulag kanila tungod sa kamatayon. “Mao kini ang giingon ni Jehova; Usa ka tingog nadungog didto sa Rama, ang pagminatay, ug ang mapait nga paghilak; si Raquel nagahilak tungod sa iyang mga anak; midumili siya nga pagalipayon tungod sa iyang mga anak, kay sila wala na man. Mao kini ang giingon ni Jehova; Pugngi ang imong tingog sa paghilak, ug pugngi ang imong mga mata sa pagpatulo sa mga luha: kay ang imong buhat pagabalusan,...ug sila moanhi pag-usab gikan sa yuta sa kaaway. Ug adunay paglaum alang sa imong kaugmaon, nagaingon ni Jehova, ang imong mga anak moanhi pag-usab sa ilang kaugalingong udanan.” Jeremias 31:15-17. [219]

Pagalipayon ni Jesus ang atong kasub-anan tungod sa mga patay uban sa usa ka mensahe sa walay kinutoban nga paglaum: “Pagalukaton Ko sila gikan sa gahum sa Sheol; pagatubson Ko sila gikan sa kamatayon: Oh kamatayon, hain man ang imong mga hampak? Oh Sheol, hain man ang imong paglumpag?” Oseas 13:14. [220] “Ako mao Siya ang nagakinabuhi nga namatay; ug, tan-awa, Ako buhi hangtud sa kahangturan,...ug ania Kanako ang mga yawe sa Hades ug sa kamatayon.” Pinadayag 1:18. “Ang Ginoo Mismo manaug gikan sa langit uban sa usa ka singgit, sa tingog sa Arkanghel, ug uban sa budyong sa Dios: ug ang mga nangamatay diha kang Cristo mouna sa pagpamangon: ug kita nga mga buhi pa nga mahabilin, pagasakgawon ngadto sa mga panganod uban kanila sa pagsugat sa Ginoo diha sa kahanginan: ug sa ingon niini kita magapakig-uban na sa Ginoo sa tanang panahon.” 1 Tesalonica 4:16, 17.

Sama sa Manluluwas sa katawhan, kang kinsa siya mao ang usa ka tipo, si Eliseo diha sa iyang pangalagad sa taliwala sa katawhan nagtingub sa buhat sa pagpangayo uban sa pagpanudlo. Sa matinumanon, ug sa walay pagkakapoy, sa tibuok niyang hataas ug masangputon nga mga kabudlay, gipaninguha ni Eliseo ang pagpalambo ug ang pagpauswag sa importante nga buhat sa edukasyon nga gipadayon sa mga tulunghaan sa mga manalagna. Diha sa pagbantay sa Dios ang iyang mga pulong sa pagmaymay ngadto sa natigum nga mainitong mga pundok sa batan-ong mga lalaki namatud-an pinaagi sa halalum nga mga pagtandog sa Balaang Espiritu, ug usahay pinaagi sa ubang dili masayop nga mga ebidensya sa iyang pagbulot-an ingon nga usa ka alagad ni Jehova.

Higayon kadto sa usa sa iyang mga pagduaw sa tulunghaan nga natukod didto sa Gilgal nga iyang gitambalan ang nahiloan nga linatang utan. “May gutom didto sa yuta; ug ang mga anak nga lalaki sa mga manalagna nanaglingkod sa atubanga niya: ug siya miingon sa iyang alagad, Ilung-an ang dakung kolon, ug pabukala ang linat-an alang sa mga anak sa mga manalagna. Ug ang usa miadto sa kapatagan sa pagpanguha ug mga utanon, ug nakakaplag sa usa ka balagon nga ihalas, ug nagtigum sa mga ihalas nga mga kalabasa nga usa ka puyos, ug miadto ug gihiwahiwa sila nga gisuJod sa kolon sa linat-an; kay kini wala hiilhi nila. Busa ilang gihuwad aron ipakaon sa mga tawo. Ug nahitabo sa nagakaon sila sa sud-an nga sila naninggit, nga nanagingon, Oh tawo sa Dios, adunay kamatayon sa kolon. Ug sila wala makakaon niini. Apan siya miingon, Pagdala [221] ug hanna. Ug iyang gisulod kini ngadto sa kolon; ug siya miingon, Sanduki ang mga tawo, aron sila mangaon. Ug walay nakadaot diha sa sulod sa kolon.”

Didto sa Gilgal usab, samtang diha pa ang gutom sa yuta, gi-pakaon ni Eliseo ang usa ka gatus ka tawo sa gasa nga gidala ngadto kaniya sa “usa ka tawo gikan sa Baal-salisa,” “mga inunahang bunga, kaluhaan ka talay sa sebada, ug bag-ong sinanggi sa mga puso sa mais nga may pakpak pa.” Uban kaniya dihay mga nagkinahanglan kaayo sa kalanon. Sa paghiabut na sa halad, siya misugo sa iyang alagad, “Hatagi ang katawhan, aron sila mangaon. Ug ang iyang alagad miingon, Unsa, ibutang ko kini sa atubangan sa usa ka gatus ka tawo? Apan siya miingon pag-usab, Hatagi ang katawhan, aron sila mangaon: kay kini mao ang giingon ni Jehova, Sila mangaon ug magbilin ug salin niini. Busa iyang gibutang kini sa atubangan ug sila nangaon, ug may salin didto sumala sa pulong ni Jehova.”

Daw unsa nga pagpaubos diha sa bahin ni Cristo, pinaagi sa Iyang mensahero, ang pagbuhat niim nga milagro aron sa pagbusog sa kagutom! Sa makadaghan sukad niadtong panahona, bisan dili kanunay diha sa matiman-an kaayo ug makita nga paagi, si Jesus nakabuhay sa pagsangkap sa kinahanglanon nga tawhanon. Kong kita may matin-aw pa nga espirituhanon nga pagsabut kita makaila unta dali pa kay sa atong pag-ila sa maloloy-on nga pagdumala sa Dios sa mga anak sa mga tawo.

Ang gjasya sa Dios diha sa diyutay nga bahin mao ang magahimo niini nga igo sa tanan. Ang kamot sa Dios makapadaghan niini sa usa

ka gatus ka pilo. Gikan sa Iyang mga kahinguhaan Siya makabuldad ug usa ka lamesa diha sa kamingawan. Pinaagi sa hikap sa Iyang kamot Siya makapatubo sa nihit nga pangandam ug maghimo niini nga paigo alang sa tanan. Ang Iyang gahum mao ang nagpadaghan sa mga tinapay ug sa mais nga diha sa mga kamot sa mga anak sa mga manalagna.

Sa mga adlaw sa yutan-on nga pangalagad ni Cristo, sa diha nga Siya naghimo ug usa ka pareho nga milagro diha sa pagpakaon sa mga katawhan, ang sama nga walay pagtoo gipaila ingon sa gipakita niadtong nakauban sa manalagna sa karaan. “Unsa!” miingon ang alagad ni Eliseo; “ibutang ko ba kini sa atubangan sa usa ka gatus ka tawo?” Ug sa diha nga gimandoan ni Jesus ang Iyang mga tinunan sa paghatag sa katawhan ug makaon, sila mingtubag, “Aduna lamang kitay dili molabaw sa lima ka tinapay ug duha ka buok isda; gawas hinoon kong mangadto kami sa pagpamalit ug pagkaon alang mining tanang mga tawo.” Lucas 9:13. Unsa man kana taliwala sa hilabihan ka daghan?

[222]

Ang leksyon maoy alang sa mga anak sa Dios diha sa matag panahon. Sa diha nga ang Dios magahatag ug usa ka buluhaton nga pagahimoon, ayaw pahunonga ang tawo sa pag-usisa sa pagkamataranganon sa sugo o sa malagmit nga sangputanan sa ilang mga kahago sa pagsugot. Tingali ang kasangkapan nga anaa sa ilang mga kamot daw dili paigo sa gikinahanglan; apan diha sa mga kamot ni Jehova kini magmatuod nga kini labaw kaayo sa paigo. Gibutang kini, sa alagad, “diha sa ilang atubangan ug sila nangaon, ug may nahisalin didto, sumala sa pulong ni Jehova.”

Ang usa ka hingpit pa nga pagbati sa relasyon sa Dios ngadto kanila nga Iyang napalit pinaagi sa kamatayon sa Iyang Anak, ang usa ka daku pa nga pagtoo diha sa nagapadayon nga pag-uswag sa Iyang kawsa dinhi sa yuta—kini mao ang daku nga panginahanglan sa iglesya karon. Ayaw tugoti nga may mag-usik-usik sa panahon diha sa pagkasubo sa kanihit sa ilang makita nga mga kahinguhaan. Ang makita sa gawas tingali dili masaaron, apan ang kusog ug ang pagsalig sa Dios makapalambo sa mga kahinguhaan. Ang gasa nga pagadadon nganha Kaniya uban sa pagpasalamat ug uban sa pagampo alang sa Iyang pagpanalangin, kini Iyang padaghanon sama sa Iyang pagpadaghan sa kalan-on nga gihatag ngadto sa mga

anak nga lalaki sa mga manalagna ug ngadto sa gikapoyan nga katawhan.

Kapitulo 20—Si Naaman

“Karon si Naaman, capitan sa panon sa han sa Siria, maoy usa ka dakung tawo uban sa iyang agalon, ug talahuron tungod kay pinaagi kaniya si Jehova mihatag sa pagdaug sa Siria: siya usab usa ka gamhanang tawo sa kaisug, apan siya usa ka sanlahon.”

[223]

Gipildi ni Benhadad nga hari sa Siria, ang mga kasundalohan sa Israel diha sa gubat nga misangput sa kamatayon ni Achab. Sukad madtong panahona ang mga Sirianhon nagpadayon sa walay hunong nga gubat diha sa udanan batok sa Israel, diha sa usa sa ilang mga ronda ilang gibihag ang usa ka dalagita kinsa, nga diha sa yuta sa iyang pagkabinihag, “nagalagad sa asawa ni Naaman.” Bisan pa siya usa ka ulipon nga halayo gikan sa iyang pinuy-anan, kining diyutay nga dalagita maoy usa sa mga saksi sa Dios, nga wala makamatngon nga nagtuman sa katuyoan sa Dios sa Iyang pagpili sa Israel ingon nga Iyang katawhan. Samtang siya nagalagad niadtong hentil nga puloy-anan, natandog ang iyang mga kaluoy alang sa iyang agalon; ug, sa iyang pagkahinumdom sa kahibulongang mga milagro sa pagpang-ayo nga nahimo pinaagi kang Eliseo, siya miingon ngadto sa iyang agalon nga babaye, “Agad pa unta nga ang akong ginoo mahauban sa manalagna nga atua sa Samaria! Nan mamaayo siya sa iyang sanla.” Siya nahibalo nga ang gahum sa Langit nagauban kang Eliseo, ug siya nagtoo nga pinaagi niini nga gahum si Naaman mamaayo ra.

Ang panglihok mining bihag nga dalagita, ang paagi sa iyang dumala sa iyang kaugalingon niadtong hentil nga puloy-anan, maoy usa ka malig-on nga saksi sa gahum sa sayo nga pagbansay sa puloy-anan. Walay taas pa nga pagpiyal kay sa natugyan ngadto sa mga amahan ug sa mga inahan diha sa pag-amuma ug sa pagbansay sa ilang mga anak. Ang mga ginikanan may kalabutan sa mga patukoran gayud sa pamatasan ug sa taras. Pinaagi sa ilang panig-ingnan ug sa ilang pagpanudlo madisidihan sa kinadak-an ang kaugmaon sa ilang mga anak.

[224]

Malipayon ang mga ginikanan kinsang mga kinabuhi maoy usa ka tinuod nga salamin sa diosnon, aron ang mga saad ug ang mga sugo sa Dios magapukaw diha sa bata sa pagpasalamat ug ang kataha; ang mga ginikanan kinsang pagkalumo ug hustisya ug pagkamapailubon nagapasabut ngadto sa bata sa gugma ug sa hustisya ug sa pagkamapailubon sa Dios, kinsa nga pinaagi sa pagtudlo sa bata sa paghigugma ug sa pagsalig ug sa pagtuman kanila, nagatudlo kaniya sa paghigugma ug sa pagsalig ug sa pagsugot sa iyang Amahan sa langit. Ang mga ginikanan nga nagtugyan ngadto sa bata sa maong gasa nakatuga kaniya sa bahandi nga labaw pa ka mahal kay sa bahandi sa tanan nga mga katuigan, usa ka bahandi nga ingon ka malungtaron sa pagkawalay katapusan.

Wala kita masayud kong sa unsa nga linya ang atong mga anak pagatawgon sa pagalagad. Mahimo nga ilang gastohon ang ilang mga kinabuhi diha sa sulod sa liyok sa puloy-anan; mahimo sila nga magbuhat diha sa kasagaran nga mga palangitan-an sa kinabuhi, o ingon nga mga magtutudlo sa maayong balita ngadto sa hentil nga mga kayutaan; apan ang tanan ginatawag ingon nga mga misy- onero alang sa Dios, mga ministro sa kaluoy ngadto sa kalibutan. Kinahanglan sila magbaton ug edukasyon nga makatabang kanila sa pagtindog sa kiliran ni Cristo diha sa dili hinakog nga pagsilbi.

Ang mga ginikanan niadtong Hebreohanon nga dalagita, sam- tang ilang gitudloan siya mahitungod sa Dios, wala mahibalo sa dadangatan nga iyang mahiaguman. Apan sila mga matinumanon sa ilang pagkapiniyalan; ug diha sa puloy-anan sa kapitan sa panon nga Siriahanon, ang ilang anak misaksi sa Dios kinsa iyang nakat-onan sa pagpasidungog.

Nadungog ni Naaman ang mga pulong nga gipamolong sa dalagita ngadto sa iyang agalon nga babaye; ug, sa iyang nakuha ang pagpanugot sa hari, migikan siya sa pagpangita sa kaayohan sa iyang balatian, dala ang “napulo ka talento nga salapi, ug unom ka libo ka tipak nga bulawan, ug napulo ka ilisan nga saput.” Siya nagdala usab ug sulat gikan sa han sa Siria ngadto sa hari sa Israel, nga niim gisulat ang mensahe nga nagingon, “Ania karon, gipadala ko...si Naaman nga akong alagad nganha kanimo aron ayuhon mo siya sa iyang sanla.” Sa diha nga nakabasa ang hari sa Israel sa sulat, “iyang gigisi ang iyang mga saput ug miingon, “Dios ba ako sa pagpatay ug sa pagpabuhi, nga kining tawhana nagpadala man kanako aron

sa pag-ayo sa usa ka tawo sa iyang sanla? apan, palandong, ako naghangyo kanimo, ug tan-awa, giunsa niya ang pagpangita ug usa ka pagpakiglalis batok kanako.”

Ang balita mahitungod sa butang nakaabut kang Eliseo, ug mipadala siya ug tugon ngadto sa han nga nagingon, “Nganong gigisi mo ang imong mga saput? Paanhia siya karon kanako, ug siya manghibalo nga adunay usa ka manalagna sa Israel.”

“Busa si Naaman miadto uban ang iyang mga kabayo ug uban ang iyang mga karro, ug mitindog sa ganghaan sa balay ni Eliseo.” Pinaagi sa usa ka mensahero ang manalagna mimando kaniya nga nagingon, “Lakaw ug maghugas ka didto sa Jordan sa makapito, ug hiulian ka sa imong unod, ug ikaw mahinlo.”

Nagdahum si Naaman nga makakita ug kahibulongan nga pasundayag gikan sa langit. “Ako naghunahuna,” siya miingon, “nga siya sa pagkatinuod mogula nganhi kanako, ug modndog ug magatawag sa ngalan ni Jehova nga iyang Dios, ug magawarawara sa iyang kamot diha sa maong dapit, ug mamaayo ang sanla.” Sa diha nga gisultihan siya nga pahugason diha sa Jordan, natandug ang iyang garbo, ug diha sa pagsakit sa kaugalingon ug sa kabalo siya misinggit, “Dili ba ang Abana ug ang Phar, mga suba sa Damasco, labing maayo pa kay sa tanang tubig sa Israel? Dili ba ako makapanghugas niini ug mamahinlo?” “Busa siya mitalikod ug mipahawa nga naglagut.”

Ang mapahitas-on nga espiritu ni Naaman misukol batok sa pagsunod sa paagi nga giladd ni Eliseo. Ang mga suba nga gihisgutan sa kapitan nga Siriahanon gipatahuman sa nagalibut nga mga kakahoyan, ug daghan ang nagadugok nganha sa mga tangpi ruining mga tubig nga nagadagayday aron sa pagsimba si ilang mga larawan sa mga diosdios. Niini dili unta si Naaman makagasto ug daku nga pagpaubos sa iyang kalag sa pagkanaug nganha sa usa niining maong mga suba. Apan pinaagi lamang sa pagsunod sa tinuyo nga mga mando sa manalagna nga siya makakaplag ug kaayohan sa iyang sanla. Ang kinabubut-on nga pagsugot lamang ang makapadangat sa gianguha nga sangputanan.

Ang mga sulogoon ni Naaman nagpakiluoy kaniya sa pagtuman sa mga mando ni Eliseo nga nagingon, “Kong ang manalagna nagsugo pa kanimo sa pagbuhat sa dakung butang dili mo ba kini pagabuhaton? Nan hain ang labing maayo, kong siya moingon kan-

[226] imo: Panghimasa, ug magmahinlo ka?” Ang pagtoo ni Naaman gin-asulayan, samtang ang garbo nakigbisug alang sa paghawud. Apan nakadaug ang pagtoo, ug ang mapahitas-on nga Siriahanon mitugyan sa iyang mapasigarbuhong kasingkasing ug miyukbo sa pagnunot ngadto sa gipadayag nga kabubut-on ni Jehova. Sa makapito siya mituslob sa iyang kaugalingon diha sa Jordan, “sumala sa gipamulong sa tawo sa Dios.” Ug gipasidunggan ang iyang pagtoo; “ug ang iyang unod nahiuli pag-usab sama sa unod sa diyutay nga bata, ug siya nahinlo.”

Sa mapasalamaton “siya mibalik ngadto sa tawo sa Dios, siya ug ang tanan niyang kauban,” uban sa pasalamat, nga nagingon, “Ania karon, ako nahibalo nga walay Dios sa tanang yuta, gawas sa Israel.”

Pinasubay sa batasan sa maong mga panahon, si Naaman karon naghangyo ni Eliseo sa pagdawat sa usa ka mahal nga gasa. Apan mibalibad ang manalagna. Wala siya modawat ug bayad sa usa ka panalangin nga gituga sa Dios tungod sa kaluoy. “Ingon nga si Jehova buhi,” siya miingon, “ako dili modawat bisan unsa.” Ang Sirianhon nagpugos kaniya “sa pagdawat niini; apan siya nagdumili.

“Ug si Naaman miingon: Kong dili, ako nagahangyo kanimo, ipahatag sa imong alagad ang duha ka karga nga yuta nga anaa sa mula; kay ang imong alagad sukad karon dili magahalad sa haladnga-sinunog ni maghalad sa laing mga dios, apan kang Jehova. Niining butanga si Jehova nagapasaylo sa imong alagad: Sa diha nga ang akong agalon moadto sa balay ni Rimmon aron sa pagsimba didto, ug siya magasandig sa akong kamot, ug ako sa akong kaugalingon magayukbo sa sulod sa balay ni Rimmon, sa magayukbo ako sa akong kaugalingon sa sulod sa balay ni Rimmon, si Jehova magapasaylo sa imong alagad niining butanga.

“Ug siya miingon kaniya, Lakaw sa pakigdait. Busa nagpalayo siya ug diyutay gikan kaniya.”

Si Giesi nga alagad ni Eliseo, may mga kahigayonan sulod sa mga tuig sa pag-ugmad sa espiritu sa pagdumili sa kaugalingon nga maoy nag-ila sa buhat sa tibuok kinabuhi sa iyang agalon. Iya nga katungod ang pagkamahimong usa ka talahunon nga magdadala sa bandila sa kasundalohan ni Jehova. Ang labing maayong mga gasa sa Langit dugay ra nga makab-ot niya; apan, sa iyang pagliso gikan niini nga tanan, iyang naibgan hinoon ang ubos nga sinubong sa kalibutanon nga bahandi. Ug karon ang natago nga mga pangandoy

sa iyang hangol nga espiritu maoy nagdala kaniya sa pagtugyan ngadto sa usa ka pagpanulay nga hilabihan. “Ania karon,” siya [227]
 nangatarungan sa sulod sa iyang kaugalingon, “ang akong agalon [228]
 nagluwas niining Naaman nga Sirianhon, sa walay pagdawat diha sa [229]
 iyang kamot nianang gidala: apan...moapas ako kaniya, ug kuhaon
 ko ang bisan unsa gikan kaniya.” Ug sa ingon niadto nahanabo nga
 “si Giesi minunot kang Naaman” sa tago.

“Sa pagkakita ni Naaman sa usa nga nagdalagan sa iyang ulahi, siya mikawas sa karro aron sa pagsugat kaniya, ug miingon, Maayo ba ang tanan? Ug siya miingon, Ang tanan maayo.” Unya mibungat si Giesi sa usa ka tinuyo nga bakak. “Ang akong agalon nagpaanhi kanako, nga nagaingon, Tan-awa, karon may mianhi kanako gikan sa kabungtoran sa Ephraim duha ka mga batan-ong lalaki sa mga anak sa mga manalagna: hatagi sila, ako nagahangyo kanimo, ug usa ka talento nga salapi, ug duha ka ilisan nga mga saput.” Sa dakung kalipay ni Naaman mitangdo sa maong hangyo, nga nagduot ngadto kang Giesi sa duha ka talento nga salapi imbis usa lamang, “uban sa duha ka mga ilisan nga mga saput,” ug nagsugo sa mga sulogoon sa pagdala sa bahandi balik ngadto kang Eliseo.

Samtang nagkahaduul na si Giesi sa puloy-anan ni Eliseo, iyang gipapauli ang mga sulogoon ug iyang gitipigan ang salapi ug ang mga ilisan nga mga saput. Sa pagkatapus na niya ug tipig, “siya misulod ug mitindog sa atubangan sa iyang agalon;” ug, aron sa pagsalipod sa iyang kaugalingon gikan sa kasaba, namakak siya sa ikaduha. Agi’g tubag sa pangusisa sa manalagna, “Diin ka ba gikan?” si Giesi miingon, “Ang imong alagad wala molakaw sa laing dapit.”

Unya miabut ang mapig-ot nga pagsaway, nga nagpaila nga si Eliseo nahibalo sa tanan. “Ang akong kasingkasing wala ba mahi-uban kanimo sa pagkawas sa tawo sa iyang karro aron sa pagsugat kanimo? Panahon ba karon sa pagdawat sa salapi, ug sa pagdawat ug sa mga saput, ug mga kaolibohan, ug mga kaparrasan, ug mga karnero, ug mga baka, ug mga alagad nga lalaki, ug mga alagad nga babaye? Busa ang sanla ni Naaman motakud kanimo, ug sa imong kaliwat sa walay katapusan.” Tulin ang pammalus nga nakaagpas sa tawo nga sad-an. Siya minggula gikan sa presensya ni Eliseo nga “usa ka sanlahon sa kapudon sama sa nieve.”

[230]

Solemni ang mga leksyon nga gitudlo niini nga eksperensya sa usa nga nahatagan sa hataas ug balaan nga mga katungod. Ang paagi ni Giesi sama sa nagbutang ug kapangdolan diha sa agianan ni Naaman, sa kang kinsang kaisipan nakalusot ang kahibulongang kahayag, ug nahiyon ngadto sa pagalagad sa buhi nga Dios. Tungod sa limbong nga gibuhat ni Giesi dili mapakiluy-an ang pamalibad. Hangtud sa adlaw sa iyang kamatayon siya nagpabilin nga sanlahon, tinunglo sa Dios ug gilikayan sa iyang isigkatawo.

“Ang usa ka bakakon nga saksi dili pagagawasan sa silot, ug siya nga magapamulong sa mga bakak dili makalikay.” Proverbio 19:5. Ang mga tawo makahunahuna sa pagtago sa daotan nilang mga binuhatan gikan sa mga mata sa tawo, apan dili sila makalimbong sa Dios. “Sa panan-aw sa Dios walay binuhat nga natago, hinonoa ang tanang butang binuksan ug dayag sa mga mata Niya kang kinsa magahatag ra unya kita ug husay.” Hebreohanon 4:13. Naghunahuna si Giesi sa paglimbong ni Eliseo, apan gipadayag sa Dios ngadto sa Iyang manalagna ang mga pulong nga gisulti ni Giesi ngadto kang Naaman, ug ang tagsatagsa ka detalye sa talan-awon tali sa duha ka tawo.

Ang kamatuoran gikan sa Dios; ang limbong diha sa tanan niyang mga dagway nga dili maisip maoy gikan ni Satanas, ug bisan kinsa ang motipas sa bisan unsa nga paagi gikan sa tanus nga latid sa kamatuoran nagabaligya sa iyang kaugalingon ngadto sa gahum sa yawa. Sila nga nakakat-on kang Cristo “dili makig-ainbitay uban sa dili mabungahong mga buhat sa kangitngit.” Efeso 5:11. Diha sa pagsulti, ingon man diha sa kinabuhi, sila maugdang, madayganon, ug matinuoron, tungod kay sila nagaandam alang sa pakig-ambitay sa mga balaan kang kinsang mga baba wala makaplagi ang limbong. Tan-awa ang Pinadayag 14:5.

Sa mga kasiglohan tapus sa paghiuli ni Naaman ngadto sa iyang puloy-anan sa Siria, nga naayo ang iyang lawas ug nakabig sa espiritu, ang iyang kahibulongan nga pagtoo gihisgutan ug gidayeg sa Manluluwas ingon nga usa ka leksyon nga madapaton alang sa tanan nga nag-angkon nga nagalagad sa Dios. “Sa panahon ni Eliseo nga manalagna, dihay kapid-an ka mga sanlahon sa Israel,” ang Manluluwas mipahayag; “ug walay usa kanila nga nahinloan, gawas lamang kang Naaman nga Sirianhon.” Lucas 4:27. Gilabyan sa Dios ang daghang mga sanlahon diha sa Israel tungod kay ang ilang

pagkawalay pagtoo naglukob sa pultahan nga maayo nganha kanila. Ang usa ka hentil nga dungganan nga tawo nga nagmatinuoron sa iyang mga pagtoo sa matarung, ug nagbati sa iyang panginahanglan sa panabang, sa panan-aw sa Dios maoy labaw nga angayan sa Iyang panalangin kay sa mga natakdan sa Israel, nga wala magtagad ug nagtamay sa ilang hinatag-sa-Dios nga mga katungod. Ang Dios magabuhat alang kanila nga mapasalamaton sa Iyang mga kaluoy ug nagbalos ngadto sa kahayag nga gihatag kanila gikan sa langit. [231]

Karon diha sa tagsatagsa ka yuta adunay mga maminatud-on sa kasingkasing, ug sa ibabaw niini kanila nagasidlak ang kahayag sa langit. Kong sila magpadayon nga matinumanon sa pagsunod nianang ilang gisabut nga katungdanan, sila mahatagan ug dugang nga kahayag, hangtud, nga sama ni Naaman sa karaan, sila mapugos sa pag-ila nga “walay Dios sa tibuok yuta,” gawas sa buhi nga Dios, ang Magbubuhat.

Ngadto sa tagsatagsa ka madnud-anon nga kalag “nga nagalakaw diha sa kangitngit, ug walay kahayag,” ginahatag ang imbitasyon nga nagaingon, “Pasaliga siyra sa ngalan ni Jehova, ug patugyana diha sa iyang Dios.” “Kay gikan pa sa karaang panahon ang mga tawo wala makabad, ni makasabut pinaagi sa igdulongog, ni ang mata makakita sa usa ka Dios gawas Kanimo, nga nagabuhat alang niadtong nagahulat Kaniya. Gihibalag Mo siya nga nagalipay ug nagabuhat sa pagkamatarung, kadtong mga nahinumdom Kanimo sa Imong mga dalan.” Isaias 50:10; 64:4, 5.

Kapitulo 21—Ang Naghinapus nga Pangalagad ni Eliseo

[232] Sa gitawag ngadto sa katungdanan sa pagkamanalagna samtang nagahari pa si Achab, si Eliseo nagkinabuhi sa pagtan-aw sa daghang mga kausaban nga nagpanghitabo diha sa gingharian sa Israel. Nagdason ang mga paghukom nga naaguman sa mga Israelihanon sa panahon sa paghari ni Hazael nga Sirianhon, nga gidihog aron mahimong kastigo sa nasud nga apostata. Ang mapig-ot nga mga balaod sa reporma nga gitukod ni Jehu misangput sa pagpamatay sa tibuok balay ni Achab. Diha sa nagpadayon nga mga gubat batok sa mga Sirianhon, si Joachaz, ang sumosunod ni Jehu, nakohaon ug pipila ka mga siyudad diha sa silangan sa Jordan. Sa usa ka panahon daw ang mga Sirianhon mao ang nagmando sa tibuok gingharian. Apan ang repormasyon nga gisugdan ni Elias ug gipadayon ni Eliseo misangput sa daghan nga nagpakisusi mahitungod sa Dios. Gipamiyaan ang mga halaran ni Baal, ug sa hinayhinay apan sa tinuod ang katuyoan sa Dios natuman diha sa mga kinabuhi nila nga nagpili sa pagsilbe Kaniya sa bug-os nga kasingkasing.

Tungod sa Iyang gugma alang sa masalaypon nga Israel nga ang Dios nagtugot sa mga Sirianhon sa pagkastigo kanila. Tungod sa Iyang kaluoy alang kanila kinsang gahum sa pamatasan maluya nga Iyang gipatindog si Jehu aron sa pagpatay sa daotan nga Jezabel ug sa tibuok balay ni Achab. Sa makausa pa, pinaagi sa maloloy-on nga pagbantay sa Dios, ang mga sacerdote ni Baal ug ni Astaroth gipadaplin ug ang ilang mga hentil nga halaran gipanggun-ob. Naki-tang daan sa Dios nga kong ang pagsulay kohaon, ang ubang mga tawo mobiya sa ilang pagkahentil ug moliso sa ilang mga nawong ngadto sa langit, ug mao kini ang hinungdan nga Iyang gitugot ang mga kalisdanan mahiaguman nila. Ang Iyang mga paghukom gitimboan sa kaluoy; ug sa diha nga natuman ang Iyang katuyoan, Iyang giliso ang sulog sa kaluoy dapig kanila nga nakakat-on sa pagsusi kalabut Kaniya.

[233] Samtang ang mga inpluwensya alang sa maayo ug alang sa

daotan nagbugno alang sa pagkahawod, ug si Satanas naghimo sa tanan diha sa iyang gahum sa paghingpit sa kadaot nga iyang nabuhat sulod sa paghari ni Achab ug ni Jezabel, si Eliseo nagpadayon sa iyang pagpamatuod. Iyang nahinagbo ang pagsupak, apan walay nakapanghimakak sa iyang mga pulong. Sa tibuok nga gingharian siya gipasidunggan ug gitahud. Daghan ang mianha kaniya alang sa pagpakitambag. Samtang si Jezabel buhi pa, si Joram, ang han sa Israel, nagpangita sa iyang tambag; ug kausa, sa diha nga didto siya sa Damasco, siya giduaw sa mga mensahero nga gikan ni Benhadad, han sa Siria, nga nagtinguha sa pagkasayud kong ang sakit nga mitakboy sa han mosangput ba sa iyang kamatayon. Ngadto sa tanan ang manalagna nagsaksi sa matinumanon diha sa usa ka panahon, nga sa bisan diin, ang kamatuoran ginatuis ug ang dakung mayoriya sa katawhan dayag ang pagsukol batok sa Langit.

Ug wala gayud ang Dios magbiya sa Iyang pinili nga mensahero. Diha sa usa ka higayon, sulod sa panulong sa mga Sirianhon, ang hari sa Sina naninguha sa paglaglag ni Eliseo tungod sa iyang gihimo sa pagpahibalo sa hari sa Israel mahitungod sa mga piano sa kaaway. Ang hari nga Sirianhon nagpakigsabut sa iyang mga alagad nga nagaingon, “Niim ug niadtong dapita magapahiluna ako sa akong kampo.” Kining planoha gipadayag ni Jehova ngadto kang Eliseo, kinsa “nagpasugo ngadto sa hari sa Israel, nga nagaingon, Pagbantay nga dili ka molabay niadtong usa ka dapit, kay didto atua ang mga Sinanhon manglugsong. Ug ang hari sa Israel nagpaadto ngadto sa dapit nga gisugilon kaniya sa tawo sa Dios, ug gipasidaan kaniya; ug naluwas ang iyang kaugalingon didto, dili sa makausa ni sa makaduha lamang.

“Tungod niini ang kasingkasing sa han sa Siria nalibog sa hilabihan gayud mini nga butanga, ug iyang gitawag ang iyang mga alagad, ug miingon kanila, Dili ba ninyo itudlo kanako kong kinsa kanato ang kadapig sa han sa Israel? Ug usa sa iyang mga alagad miingon, wala, ginoo ko, Oh han; apan si Eliseo, ang manalagna nga anaa sa Israel, nagsugilon sa hari sa Israel sa mga pulong nga imong gipamulong didto sa imong lawak nga higdaanan.”

Sa tinguha nga mahilum ang manalagna, ang Sirianhon nga hari misugo sa pagingon. “Lakaw ug tan-awa kong hain siya aron akong ipadala ug ipakuha siya.” Ang manalagna didto sa Dothan; ug, sa nahibaloan kini, ang han nagpadala ngadto ug “mga kabayo ug

mga karro, ug usa ka dakung panon: ug sila nangadto sa gabii, ug gilibutan ang siyudad. Ug sa paghibangon ug sayo sa alagad sa tawo sa Dios, ug nakagula, ania karon, ang usa ka panon lakip ang mga kabayo ug mga karro naglibut sa siyudad.”

Sa kalisang ang alagad ni Eliseo nangita kaniya uban sa balita. “Ah, agalon ko!” siya miingon, “unsaon nato paghimo?”

“Ayaw kahadlok,” mao ang tubag sa manalagna; “kay sila nga ania uban kanato labing daghan pa kay kanila nga uban kanila.” Ug unya, aron ang alagad mahibalo niini sa iyang kaugalingon, “si Eliseo nagampo nga nagingon, Jehova, ako nagaampo Kanim, bukha ang iyang mga mata, aron siya makakita.” “Gibuka ni Jehova ang mga mata niadtong batan-ong lalaki, ug siya nakakita: ug ania karon, ang bukid napuno sa mga kabayo ug mga karro nga kalayo nga naglibut kang Eliseo.” Sa tunga sa alagad sa Dios ug sa mga panon sa armado nga mga kaaway mao ang usa ka nagliyok nga panon sa langitnong mga manolunda. Sila nanaug gikan sa langit diha sa gamhanang gahum, dili sa paglaglag, dili sa pagpugos ug katahuran, kondili sa pagpahaluna sa paglibut ug sa pagtabang sa mga maluya ug walay mahimo nga mga katawhan sa Dios.

Sa diha nga ang katawhan sa Dios pagadad-on ngadto sa mga dapit nga malisud, ug daw walay kalikayan alang kanila, si Jehova lamang ang ilang pagsalig.

Samtang ang panon sa mga sundalo nga Sirianhon midasdas, nga wala mahibalo sa dili makita nga mga panon sa langit, “si Eliseo nagampo kang Jehova, nga nagingon, Ako nagaampo Kanim, bu-taan Mo kining mga katawhana. Ug gibutaan Niya sila sumala sa pulong ni Eliseo. Ug si Eliseo miingon ngadto kanila, Kini dili mao ang dalan, ni mao kini ang siyudad: Sunda ako ug dad-on ko kamo ngadto sa tawo nga imong gipangita. Ug iyang gidala sila ngadto sa Samaria.

“Ug nahitabo, sa pag-abut nila sa Samaria nga si Eliseo miingon, Jehova, buka ang mga mata niining mga tawhana aron sila makakita. Ug gibuka ni Jehova ang ilang mga mata, ug sila nakakita; ug ania karon, sila didto sa kinataliwad-an sa Samaria. Ug ang hari sa Israel miingon kang Eliseo, sa pagkakita niya kanila, Amahan ko, hampakon ko ba sila? hampakon ko ba sila? Ug siya mitubag: Dili ka maghampak kanila: hampakon mo ba kadtong imong mga

tinapay ug tubig sa atubangan nila aron sila makakaon ug makainom, ug mangadto sa ilang agalon. Ug giandam niya ang dakung pagkaon alang kanila; ug sa nakakaon na sila ug nakainom, iyang gipapauli sila ug nangadto sila sa ilang agalon.” Tanawa ang 2 Hari 6.

Sulod sa usa ka panahon tapus niini, ang Israel nakalingkawas gikan sa mga pang-ataki sa mga Sirianhon. Apan sa ulahi, ilalom sa mabaskug nga pagdumala sa usa ka matinguhaon nga hari, nga si Hazael, gilibutan sa mga panon nga Sirianhon ang Samaria ug gihugpaan kini. Ang Israel wala gayud mahiagum sa hilabihan ka daku nga kalisud kay sa panahon niini nga paglikus. Sa pagkamatuod ang mga sala sa mga amahan miduaw diha sa mga anak ug sa mga anak. Ang mga kalisang mahitungod sa mapadugay nga gutom maoy nagpugos sa hari sa Israel ngadto sa walay paglaum nga mga laraw, sa diha nga sa sunod nga adlaw si Eliseo nagtagna ug kaluwasan.

Samtang ang sunod nga adlaw hapit na mobanagbanag, ang Ginoo “naghimo sa panon sa mga Sirianhon sa pagpamati sa dinahunog sa mga karro ug usa ka kaguliyang sa mga kabayo, bisan ang dinaguok sa usa ka dakung panon;” ug sila nga gitugkan ug kahadlok, “namangon ug nangalagiw sa pagkabanagbanag,” biniyaan ang “ilang mga balongbalong, ug ang ilang mga kabayo, ug ang ilang mga asno, bisan pa ang kampo sa maong kahimtang,” uban sa mga tagana sa lamiang mga pagkaon. Sila “nangalagiw tungod sa ilang kinabuhi,” sa walay paghunong hangtud sa tapus nila matabok ang Jordan.

Sulod sa gabii sa pagkalagiw, ang upat ka mga tawo nga sanlahon nga diha sa ganghaan sa siyudad, nga nahimong walay paglaum tungod sa kagutom, naglaraw sa pagsulod sa Sirianhon nga kampo ug ibanlod ang ilang kaugalingon diha sa kaluoy sa manunulong, nga pinaagi niini nagalaum sa pag-aghat ug kaluoy ug sa pagpangayo ug kalanon. Ang ilang katingala sa pagsulod sa kampo mao nga “walay tawo didto.” Ingon nga walay maghilabut o magdili, “nanulod sila sa usa ka balongbalong, ug nangaon ug nangingom, ug nanagdala gikan didto sa salapi ug bulawan, ug saput ug nanglakaw ug gitipigan kini; ug nakadala gikan didto usab, ug nanglakaw ug gitipigan kini. Unya sila nanagingon sa usa ug usa, Kita wala magbuhat sa maayo; kining adlaw maoy usa ka adlaw sa maayong balita, ug nanaghilum kita.” Sa madali namauli sila ngadto sa siyudad uban sa malipayon nga balita. Daku ang kadaut; hilabihan ka daghan ang mga pagkaon

nga nianang adlaw ang “usa ka takus nga fino nga hanna gibaligya sa usa ka sikio, ug ang duha ka takus nga Sebada sa usa ka siklo,” ingon sa gipanagna ni Eliseo sa adlaw nga gisundan. Sa inakausa pa ang ngalan sa Dios natuboy sa atubangan sa mga hentil “sumala sa pulong ni Jehova” pinaagi sa Iyang manalagna sa Israel. Tan-awa ang 2 Hari 7:5-16.

Sa ingon niini ang tawo sa Dios nakapadayon sa pagbuhat gikan sa usa ka tuig ngadto sa sunod, sa suod nga pagduul ngadto sa katawhan diha sa matinumanon nga pangalagad, ug diha sa mga panahon sa krisis nagatindog sa kiliran sa mga hari ingon nga usa ka maalamon nga magtatambag. Ang taas nga mga katuigan sa diniwatahan nga pagtalikod sa mga magmamando ug sa katawhan nakabuhat sa ilang makadaot nga buluhaton; nadayag bisan diin ang mangitngit nga landong sa apostasya, apan dinhi ug didto dihay uban nga sa malungtaron nagdumili sa pagpiko sa tuhod ngadto kang Baal. Samtang si Eliseo nagpadayon sa iyang buhat sa reporma, daghan ang nabawi gikan sa paganismo, ug kini sila nakakat-on sa pagkalipay diha sa pagalagad sa matuod nga Dios. Nalipay ang manalagna mining mga katingalahan sa diosnong grasya, ug nadasig siya sa usa ka daku nga pangandoy sa pagkab-ot sa tanan nga mga matinud-anon ug kasingkasing. Sa bisan diin siya iyang gipaningkamot nga mahimo siya nga usa ka magtutudlo sa pagkamatarung.

Gikan sa usa ka tawhanon nga panan-aw ang talan-awon sa espirituhanon nga pagbag-o sa nasud maoy ingon ka sama nga walay paglaum sa panan-aw karon sa atubangan sa mga alagad sa Dios nga nagapangabudlay diha sa mangitngit nga mga dapit sa yuta. Apan ang iglesya ni Cristo mao ang ahensya sa Dios alang sa pagmantala sa kamatuoran; siya gipagamhan Niya sa paghimo sa usa ka linain nga buluhaton; ug kong matinumanon siya sa Dios, ug masinulondon sa Iyang mga sugo, magapuyo sa sulod niya ang kahamili sa diosnon nga gahum. Kong siya magmatinud-anon sa iyang pagdapig, walay gahum nga makabarug batok kaniya. Ang mga kusog sa kaaway dili labaw nga makabuntog kaniya kay sa tahup nga makasagubang sa alimpulos.

Sa atubangan sa iglesya anaa ang banagbanag sa usa ka masanag, ug mahimayaon nga adlaw kong iyang isul-ob ang kupo sa pagkamatarung ni Cristo, nga magabulag sa tanang pagdapig sa kalibutan.

Ang Dios nagatawag sa Iyang mga matinumanon, nga nagtoo Kaniya, sa pagsulti ug kadasig ngadto kanila nga wala magatoo ug walay paglaum. Lumiso kamo ngadto kang Jehova, kamo nga mga binilanggo sa paglaum. Pangitaa ang kusog nga gikan sa Dios, ang buhi nga Dios. Ipakita ang usa ka walay-pagduhaduha ug mapainub-sanon nga pagtoo sa Iyang gahum ug sa Iyang kamatinguhaon sa pagluwas. Kong diha sa pagtoo mogunit kita sa Iyang kusog, sa kahibulongan Iyang usbon ang labing walay paglaum, ug maka-paluya nga talan-awon. Iyang buluhaton kini alang sa himaya sa Iyang ngalan.

Samtang nakahimo pa si Eliseo sa pagpanaw sa nagkalainlain nga mga dapit sa dbuok gingharian sa Israel, siya nagpadayon sa pagkuha ug aktibo nga kasibut sa pagpauswag sa mga tulunghaan sa mga manalagna. Sa bisan diin siya, ang Dios nag-uban kaniya, nga naghatag kaniya sa mga pulong sa pagsulti ug sa gahum sa pagbuhat ug mga katingalahan. Diha sa usa kahigayon “ang mga anak nga lalaki sa mga manalagna nanagingon kang Eliseo: Tan-awa karon, ang dapit nga among gipuy-an uban kanimo pig-ut ra kaayo alang kanamo. Paadtoa kami, nagahangyo kami kanimo, ngadto sa Jordan, ug manguha gikan didto ang tagsatagsa usa ka sagbayan, ug tugoti kami sa paghimo didto ug usa ka dapit dim kami makapuyo.” 2 Hari 6:1, 2. Si Eliseo mikuyog kanila ngadto sa Jordan, nga nagpadasig kanila pinaagi sa iyang presensya, naghatag kanila ug pahimangno, ug naghimo bisan pa sa usa ka milagro sa pagtabang kamla sa ilang buhat. “Sa diha nga ang usa nagputol sa usa ka sagbayan, ang ulo sa wasay nahulog ngadto sa tubig: ug siya misinggit nga nagingon, Ah, agalon ko! hinulaman ko ra ba kadto. Ug ang tawo sa Dios miingon, Diin man mahulog? Ug iyang gitudlo kaniya ang dapit. Ug miputol siya ug usa ka bugsok, ug gilabay didto; ug ang puthaw milutaw. Busa siya miingon, Kab-uta kana nganha kanimo. Ug iyang gikawhat ang iyang kamot ug gikuha kadto.” Bersikulo 5-7.

Hilabihan ka masangputon sa iyang pangalagad ug hilabihan ka lapnag sa iyang inpluwensya nga, samtang siya naghigda diha sa iyang higdaanan sa kamatayon, bisan ang batan-ong Han Joas, usa ka diwatahan nga diyutay lamang ang pagtahod sa Dios, nag-ila sa manalagna nga usa ka amahan sa Israel, ug miila nga ang iyang presensya taliwala kanila labaw ug bili diha sa panahon sa kasamok kay sa pagbaton ug usa ka panon sa mga kabayo ug sa mga karro.

[238] Mabasa sa talaan nga nagingon: “karon si Eliseo nasakit sa sakit nga iyang gikamatyan. Ug si Joas ang hari sa Israel miadto kaniya, ug mihilak tungod kaniya, ug miingon, Amahan ko, amahan ko, ang mga karro sa Israel ug ang mga magkakabayo niini. ‘2 Han 13:14.

Ngadto sa daghang mga kalag nga gisamok ug nagkinahanglan sa panabang, ang manalagna nagbuhat sa bahin sa usa ka maalamon, ug maloloy-on nga amahan. Ug niining hugnaa wala siya motalikod gikan sa walay Dios nga batan-on nga diha sa iyang atubangan niya, nga dili kaayo takus sa katungdanan sa pagsalig nga iyang gihuptan, ug bisan pa mini hilabihan ka daku sa panginahanglan sa tambag. Ang Dios diha sa Iyang pag-amuma nagdala sa hari sa usa ka higayon sa paglukat sa mga kapakyasan sa ning-agi ug sa pagbutang sa iyang gingharian diha sa dapit nga bantaaw. Ang kaaway nga Sirianhon, nga karon maoy nagaokupar sa tentoryo sa silangan sa Jordan, kinahanglan pagapasibugon. Sa makausa pa ang gahum sa Dios napasundayag alang sa masalaypon nga Israel.

Mimando sa han ang himalasyon nga manalagna nga nagingon, “Pagkuha ug pana ug mga busogon.” Niini si Joas mituman. Unya ang manalagna miingon, “Ibutang ang imong kamot sa pana.” Unya “gibutang” ni Joas “ang iyang kamot niana: ug gibutang ni Eliseo ang iyang mga kamot sa ibabaw sa mga kamot sa han. Ug siya miingon, Buksi ang tamboanan dapit sa silangan”—ngadto sa mga siyudad nga unahan sa Jordan nga gipanag-iya sa mga Sinanhon. Sa nabuksan na sa hari ang tamboanang girihasrihasan, gisugo siya ni Eliseo sa pagpana. Samtang ang udyong nagalupad, ang manalagna gituktukan sa pagingon, “Ang udyong sa kadaugan ni Jehova, ug udyong sa kadaugan gikan sa Siria: kay ikaw magalutos sa mga Sirianhon sa Aphec hangtud nga sila imong maut-ut.”

Ug karon gitilawan sa manalagna ang pagtoo sa hari. Sa gisugo si Joas sa pagkoha sa mga udyong, siya miingon, “Ibunal sa yuta.” Sa makatulo ang hari nagbunal sa yuta, ug unya iyang gipugngan ang iyang kamot. “Agad pa unta nga ikaw nagbunal sa makalima o makaunom,” si Eliseo misinggit diha sa kahikurat; “kay sa ingon niana ikaw makadaug unta sa Siria, hangtud nga imong maut-ut kini. Apan karon ikaw makadaug sa Siria sa makatulo laman?” 2 Han 13:15-19.

Ang leksyon maoy alang sa tanan nga anaa sa mga katungdanan nga piniyalan. Sa diha nga buksan sa Dios ang dalan alang

sa katumanan sa usa ka buluhaton ug magahatag sa kasigurohan sa kalampusan, ang napili nga ahensya magbuhat sa tanan diha sa iyang gahum sa pagpahinabo sa gisaad nga sangputanan. Sumala sa kadasigon ug sa lahutay sa pagpadayon sa buhat ngadto sa unahan mamao ang kalampusan nga lhatag. Ang Dios makabuhat ug mga katingalahan alang sa Iyang katawhan samtang sila magbuhat lamang sa ilang bahin uban sa dili kapoyan nga kabaskog. Siya nagatawag sa katawhan nga may paghalad ngadto sa Iyang buluhaton, mga tawo nga may moral nga kaisug, uban sa mainiton nga gugma alang sa mga kalag, ug uban sa kasibut nga dili gayud mam-inghoy. Ang maong mga magbubuhat dili makakaplag ug buluhaton nga hilabihan ra ka walay paglaum; sila magpadayon sa pagbuhat, dili mahadlok, hangtud nga ang daw kapildihan maliso ngadto sa mahimayaon nga kadaugan. Dili gam ang mga paril sa bilangoan o ang usok-sunoganan sa sinakit nga anaa sa unahan, mahimong hinungdan sa pagtipas gikan sa ilang katuyoan sa pagbuhat kauban sa Dios alang sa paglig-on sa Iyang gingharian.

[239]

Natapus ang buhat ni Eliseo uban sa tambag ug pagpadasig nga gihatag ngadto kang Joas. Siya nga nahulogan sa hingpit nga suk-danan sa espiritu nga diha kang Elias, nakamatuod nga matinumanon hangtud sa katapusan. Wala gayud siya magduhaduha. Wala gayud siya kawad-i sa iyang pagsalig diha sa gahum sa Makagagahum sa tanan. Sa kanunay, sa diha nga ang dalan sa atubangan niya daw hingpit nga gitakpan, siya midasdas gihapon pinaagi sa pagtoo, ug ang Dios nagpasidungog sa iyang pagsalig ug nagbukas sa agianan sa iyang atubangan.

[240]

Wala ihatag ngadto kang Eliseo ang pagsunod sa iyang agalon diha sa usa ka nagakalayo nga karro. Diha kaniya gitugot ni Jehova moabut ang usa ka laygay nga sakit. Sulod sa taas nga mga oras sa tawhanong kaluya ug pag-antus ang iyang pagtoo migunit pag-ayo sa mga saad sa Dios, ug iyang nakita nga kanunay naglibut kaniya ang langitnong mga mensahero sa paglipay ug sa pakigdait. Maingon didto sa mga kaibabawan sa Dothan nga iyang nakita ang naglikus nga mga panon sa langit, sa mga nagdilaab nga mga karro sa Israel ug sa mga magkakabayo niini, busa karon siya nakamatngon sa presensya sa maloloy-ong mga manolunda, ug siya nalig-on. Sa tibuok niyang kinabuhi siya nagbansay sa malig-on nga pagtoo, ug samtang siya nag-uswag diha sa kahibalo mahitungod sa mga

paigoigo sa Dios ug sa Iyang maloloy-on nga puangod, ang pagtoo nahinog ngadto sa usa ka nagpabilin nga pagtoo diha sa Dios, ug sa diha nga ang kamatayon nagtawag kaniya siya naandam sa pagpahulay gikan sa iyang mga kahago.

“Hamili sa pagtan-aw ni Jehova ang kamatayon sa Iyang mga balaan.” Salmo 116:15. “Ang matarung may paglaum diha sa iyang kamatayon. Proverbio 14:32. Uban sa salinista, si Eliseo makaingon diha sa tibuok nga pagsalig, “Pagalukaton sa Dios ang akong kalag gikan sa gahum sa Sheol; kay pagadawaton Niya ako.” Salmo 49:15. Ug uban sa paglipay siya makapamatuod, “Nasayud ako nga ang akong Manluluwas buhi man, ug sa kaulahian nga Siya motindog sa ibabaw sa yuta.’ Job 19:25. “Mahatungod kanako magatan-aw ako sa Imong nawong diha sa pagkamatarung: Matagbaw ako, sa diha nga mahigmata ako sa pagtan-aw sa Imong dagway.” Salmo 17:15.

Kapitulo 22—“Ninive, Kanang Dakung Siyudad”

Taliwala sa mga siyudad sa karaang kalibutan diha sa mga adlaw sa nabahin nga Israel usa sa labing daku mao ang Ninive, ang kaulohan sa ginghanan sa Asiria. Natukod diha sa tabunok nga tagaytay sa Tigris, sa wala madugay tapus sa pagkatibulaag gikan sa torre sa Babel, kini miuswag latas sa mga kasiglohan hangtud nga kim nahimong “usa ka siyudad nga daku uyamut, nga nagkinahanglan sa tutulo ka adlaw nga pagpanaw.” Jonas 3:3. [241]

Diha sa panahon sa Iyang lumalabay nga kauswagan, ang Ninive maoy usa ka sentro sa krimen ug sa pagkadaotan. Ang sinulat nga tinuktukan sa Balaang Espiritu naghulagway niini ingon nga “siyudad nga dagoon,...puno sa mga kabakakan ug mga tinikas.” Sa mapasumbi nga sinultihan gitandi ni manalagna Nahum ang mga Ninivehanon sa usa ka mabangis, ug hangol nga leon. “Kay wala ba magapadayon ang imong pagkadaotan,” siya misukot, “ni bisan kinsa?” Nahum 3:1, 19.

Apan ang Ninive, bisan pa kini nahimong daotan, sa kinatibukan wala monunot ngadto sa daotan. Siy’a nga “nagasud-ong sa tanang mga anak sa mga tawo” (Salmo 33:13) ug “makakita sa tanang butang bililhon” (Job 28:10) nakamadkod niana nga siyudad sa daghan nga nagakab-ot sa usa ka butang nga maayo pa ug hataas pa, ug kinsa, nga kong tugotan sa higayon sa pagtoon mahitungod sa buhi nga Dios, gusto nga mosalikway sa ilang daotan nga mga binuhatan ug magsimba Kaniya. Ug busa diha sa Iyang kaalam gipadayag sa Dios ang Iy ang kaugalingon ngadto kamla diha sa usa ka dili masayop nga paagi, sa pagdala kamla, kong mahimo, ngadto sa paghinulsol.

Ang galamiton nga napili alang mining maong buhat mao ang manalagna nga si Jonas, ang anak nga lalaki ni Amittai. Ngadto kaniya miabut ang pulong ni Jehova nga nagingon, “1 umindog ka, umadto ka sa Ninive, kanang dakung siyudad, ug suminggit ka batok

niana; kay ang ilang pagkadaotan midangat sa Akong atubangan.”
Jonas 1:1,2.

[242] Samtang ang manalagna nagpamalandong mahitungod sa mga kalisdanan ug sa pagkadili mahimo niini nga sugo, nahaylo siya sa pagduhaduha sa kaalam niini nga pagtawag. Gikan sa tawhanon nga panan-aw daw walay makuha ang pagmantala sa maong mensahe niadtong mapahitas-on nga siyudad. Sa makadiyut siya nalimot nga ang Dios nga iyang gialagaran maalamon sa tanan ug gamhanan sa tanan. Samtang siya nagapanuko, ug nagaduhaduha pa, gipasanapan siya ni Satanas sa kaminghoy. Ang manalagna gitugkan ug usa ka daku nga kalisang, ug siya “mitindog aron sa pagkalagiw paingon sa Tarsis.” Sa iyang paglugsong ngadto sa Joppe, ug sa iyang pagkakita didto sa usa ka sakayan nga andam na nga molawig, “mibayad siya sa plete niana, ug misakay niana, aron sa pag-adto uban kanila.” Bersikulo 3.

Diha sa mando nga gihatag kaniya, si Jonas gipiyalan sa usa ka mabug-at nga katungdanan; apan Siya nga nagmando kaniya sa paglakaw makahimo sa pagtabang sa Iyang alagad ug sa pagtugyan kaniya ug kalampusan. Kong ningtuman pa ang manalagna sa walay pagduhaduha, makalingkawas unta siya sa daghang mapait nga mga eksperensya, ug mapanalanginan unta sa madagayaon. Apan diha sa takna sa walay paglaum ni Jonas si Jehova wala magbiya kaniya. Latas sa nagsunodsunod nga mga kalisdanan ug kahibulongang mga pagbantay, nabuhi pag-usab ang pagsalig sa manalagna diha sa Dios ug diha sa Iyang walay kinutoban nga gahum sa pagluwas.

Kong, sa unang pag-abut sa tawag nganha kaniya, si Jonas mi-hukong pa sa malinawon nga pagpamalandong, iya unta mahibaloan kong unsa ka binuang ang bisan unsa nga paningkamot sa iyang bahin sa paglikay sa kapangakohan nga gitungtung ibabaw niya. Apan wala magdugay ang pagtugot kaniya sa pagpadayon sa iyang binuang nga pagkalagiw wala matugaw. “Si Jehova nagpadala ug usa ka dakung hangin ibabaw sa kadagatan, ug miabut ang maku-sog nga bagyo sa dagat, sa pagkaagi nga ang sakayan daw maguba na. Unya ang mga sakayanon nangahadlok, ug ang tagsatagsa ka tawo mingsinggit sa pagpakitabang sa iyang dios; ug ilang gisalibay ngadto sa dagat ang uban nilang mga lulan sa sakayan, aron sa pag-pagaan niini alang kanila. Apan si Jonas misulod ngadto sa labing

tago nga mga bahin sa sakayan; ug siya mihigda, ug nahikatulog sa halalum nga paghinanok.” Bersikulo 4, 5.

Samtang ang mga sakayanon nanagpakiluoy sa ilang pagano nga mga dios alang sa panabang, ang arayis sa sakayan, nga napataranta pag-ayo nangita kang Jonas ug miingon, “Unsa ang buot mong ipasabut, Oh hingatulogon? tindog, tawga ang imong Dios, basin pa ang Dios magahunahuna tungod kanato, aron lata dili mangamatay.” Bersikulo 6. [243]

Apan ang mga pagampo sa tawo nga ningtipas gikan sa dalan sa katungdanan wala makadala ug panabang. Ang mga sakayanon, nga nakamatngon nga ang katingalahang kapintas sa bagyo nagtimailhan sa kasuko sa ilang mga dios, nagsugyot agi’g katapusan nga dalangpanan sa paghimo ug papalad, “aron hibaloan ta,” matud pa nila, “kong kang kinsa nahimutang kining kadaotan nga midangat kanato. Busa nagpapalad sila, ug ang palad nahaigo kang jonas. Unya sila mingingon kaniya, Suginli kanu, nangaliyupo kami kammo, alang kang kinsang hinungdan nga kining kadaot midangat man kanato; unsa ang imong buluhaton? ug diin ba ikaw gikan, taga diin ba nga yuta ikaw? ug unsa nga katawhan ikaw?

“Ug siya miingon kanila, Ako Hebreohanon man; ug ako mahadlukon kang Jehova, ang Dios sa langit, nga maoy nagbuhat sa dagat ug sa yuta nga mamala.

“Unya ang mga tawo nangahadlok sa hilabihan gayud, ug mingingon kaniya, Unsa kini nga imong gibuhat? Kay ang mga tawo nanghibalo nga siya mikalagiw gikan sa atubangan m Jehova, tungod kay siya nagsugilon man kanila.

“Unya sila mingingon kaniya, Unsa ang among pagabuhaton kanimo, aron ang dagat magmalinawon alang kanamo? kay nagkakusog ang bagyo sa dagat. Ug siya miingon kanila, Sakwata ako ug itambog ako ngadto sa dagat; aron ang dagat magmalinawon alang kaninyo: kay ako nahibalo nga tungod kanako kining dakung bagyo midangat kaninyo.

“Apan ang mga tawo nanaggaud sa makusog aron sila mahibalik sa yuta; apan sila wala makahimo; kay ang bagyo sa dagat misamut pagkakusog batok kanila. Busa sila mingtuaw ngadto kang Jehova, ug mingingon, Nangaliyupo kami Kammo, Oh Jehova, nangaliyupo kami Kanimo, ayaw itugot nga kami mangamatay tungod sa kinabuhi mining tawhana, ug ayaw ibutang sa ibabaw namo ang dugo nga

[244] inocente: kay Ikaw, Oh Jehova, nagbuhat ingon sa nahimut-an Nimo. Busa ilang gisakwat si Jonas, ug gitambug siya ngadto sa dagat: ug ang dagat mihunong sa iyang kabangis. Unya ang mga tawo nangahadlok kang Jehova sa hilabihan gayud, ug sila nanaghalad kang Jehova, ug nanagpanaad sila.

“Karon si Jehova nag-andam ug usa ka dakung isda nga molamoy kang Jonas. Ug si Jonas diha sa sulod sa tiyan sa isda tutulo ka adlaw ug tutulo ka gabii.

“Unya si Jonas nagampo kang Jehova nga iyang Dios gikan sa tiyan sa isda, ug miingon:

“Ako nagsangpit kang Jehova tungod sa
 akong kagul-anan,
 Ug Siya mitubag kanako;
 Gikan sa tiyan sa Sheol ako mituaw,
 Ug Ikaw nagpatalinghug sa akong tingog.

“Kay ako gitambog Mo ngadto sa kahiladman,
 Didto sa kinataliwad-an sa kadagatan;
 Ug gilimisan ako sa lunop:
 Ang tanan Nimong mga balud ug ang Imong dagkung
 mga bakat minglapaw kanako.

“Unya ako miingon; Gisalikway ako gikan sa
 Imong panan-aw;
 Bisan pa niana ako magatan-aw pag-usab paingon
 sa Imong balaan nga templo.
 Ang katubigan nanaglimis kanako,
 Bisan pa hangtud sa akong kalag:

“Ang kahiladman nagtikyop libut kanako,
 Ang mga lusay nanagputos sa akong ulo.
 Nanaug ako ngadto sa mga kahiladman sa mga bukid;
 Ang yuta uban sa iyang mga trangka
 nagtak-op kanako sa walay katapusan:

“Apan Ikaw nagbangon sa akong kinabuhi
 gikan sa pagkadunot, Oh Jehova nga akong Dios.

Sa diha nga ang akong kalag nagmaluyahon
sa sulod nako, nahinumdom ako kang Jehova:

Ug ang akong pagampo midangat nganha Kanimu,
Nganha sa Imong balaan nga templo.

“Sila nga nagatagad sa bakakon nga mga kakawangan
Mingbiya sa ilang kaugalingong kaluoy.
Apan ako magahalad nganha Kanimu
uban sa tingog sa pagpasalamat;

Pagabayaran ko kadtong akong gipanaad.
Ang kaluwasan anaa man kang jehova.”

[245]

Bersikulo 7-2:9.

Sa katapusan si Jonas nakakat-on nga “Iya ni Jehova ang kaluwasan.” Salmo 3:8. Uban sa paghinulsol ug sa usa ka pag-ila sa maluwasan nga grasya sa Dios, ming-abut ang kaluwasan. Si Jonas nakalingkawas gikan sa mga katalagman sa gamhanang dagat ug gisuka siya ngadto sa mamala nga yuta.

Sa makausa pa ang ulipon sa Dios gisugo sa pagpasidaan sa Ninive. “Ang pulong ni Jehova midangat kang Jonas sa ikaduha nga higayon, nga nagingon, Tumindog ka, umadto ka sa Ninive, kanang dakung siyudad, ug walihan mo kini sa wali nga gisugo Ko kanimo.” Niining higayona wala na siya magduhaduha, kondili mituman sa walay pagpanuko. Siya “mitindog, ug miadto sa Ninive, sumala sa pulong ni Jehova. “Jonas 3:1-3.

Samtang si Jonas nagsulod sa siyudad, dihadiha siya misugod sa pagsinggit sa mensahe “batok niini,” nga nagaingon: “Kap-atan na lamang ka adlaw, ug ang Ninive pagalaglagon.” Bersikulo 4. Siya naglakaw gikan sa usa ka dalan ngadto sa usa, nga nagpatunog sa pagpasidaan.

Wala nahimong kawang ang mensahe. Ang singgit milahus sa mga kadalanan sa siyudad nga walay Dios ug gipasa sa matag-ngabil hangtud nga ang tanang mga pumopuyo nakadungog sa makahahadlok nga pahibalo. Giduot sa Espiritu sa Dios ang mensahe ngadto sa tagsatagsa ka kasingkasing ug nakapakurog sa mga katawhan tungod sa ilang mga sala ug nakapahimo kanila sa paghinulsol diha sa hilabihan nga pagpaubos.

[246] “Ang katawhan sa Ninive mingtoo sa Dios; ug ilang gimantala ang usa ka pagpuasa, ug nanagsul-ob sila sa bisti nga sako, gikan sa labing dagku kanila hangtud sa labing gagmay kanila. Ug ang mga balita midangat sa han sa Ninive, ug siya mitindog sa iyang trono, ug iyang gihukas ang iyang kupo gikan kaniya, ug misul-ob siya sa sako, ug milingkod sa abu. Ug gihimo niya ang pahibalo ug gimantala sa tibuok Ninive pinaagi sa pagbulot-an sa hari ug sa iyang harianon nga mga tawo, nga nagaingon: Ayaw pagtugoti ang tawo ni ang mananap, bisan mga panon sa baka ni sa karnero, sa pagdlaw sa bisan unsang butang ayaw pagpakan-a sila, ni paimnon ug tubig; hinunoa bistihan ninyo sila sa sako, lakip ang tawo ug ang mananap, ug pasinggita sila sa makusog gayud nga pagsinggit ngadto sa Dios: Oo, pabiyaa sila ang tagsatagsa gikan sa iyang daotan nga dalan, ug gikan sa pagpanlupig nga anaa sa iyang mga kamot. Kinsa ang nasayud kong ang Dios dili ba motalikod ug magbasul, ug mobiya sa Iyang mabangis nga kasuko, aron kita dili mangamatay?” Mga bersikulo 59.

Samtang ang hari ug ang mga dungganan, uban sa yano nga katawhan, sa mga dato ug sa mga kabus, “nanaghinulsol tungod sa pagwali ni Jonas” (Mateo 12:41) ug naghiusa diha sa pagsinggit ngadto sa Dios sa langit, ang Iyang kaluoy gitugot kanila. “Nakita sa Dios ang ilang mga buhat, nga sila mingtalikod sa ilang daotang batasan; ug ang Dios nagbasul mahitungod sa kadaotan nga Iyang giingon nga Iyang buhaton unta kanila; ug kini wala pagbuhata Niya.” Jonas 3:10. Wala mahinayon ang ilang pagkamalaglag, sa tibuok nga kalibutan nga pagano, ang Dios sa Israel gituboy ug gipasidunggan, ug ang Iyang kasugoan gikatahaan. Hangtud lamang sa daghang mga tuig sa ulahi nga ang Ninive nahulog nga usa ka tukbonon sa mga nasud nga naglibut, tungod sa ilang pagkahingalimtanon sa Dios ug sa ilang mapahitas-on nga garbo. [Alang sa sugilanon sa pagkahulog sa Asiria, basaha ang anib 30.]

Sa nahibaloan ni Jonas ang katuyoan sa Dios sa pagpalingkawas sa siyudad nga, bisan pa sa pagkadaotan niini, nakahinulsol pa diha sa bisti nga sako ug sa mga abu, siya unta ang mag-una sa pagkalipay tungod sa kahibulongang grasya sa Dios; apan iya hinuon gitugotan ang iyang hunahuna sa pagpamalandong sa kalagmitan nga siya pagailhon nga usa ka manalagna nga bakakon. Sa iyang pagpangigi sa iyang dungog, wala niya makita ang dili matugkad nga daku

pa nga bili sa mga kalag nianang alaut nga siyudad. Ang kaluoy nga gipakita sa Dios ngadto sa mahinulsolon nga mga Ninivehanon “nakapasubo uyamut ni Jonas, ug siya nasuko.” “Dili ba kini mao ang akong giingon,” siya nagpakisayud kang Jehova, “sa didto pa ako sa akong yuta? Mao man ngani nga nagdalidali ako sa pagkalagiw paingon sa Tarsis: kay ako nasayud nga Ikaw mao ang Dios nga napuno sa grasya, ug maloloy-on, mahinay sa kasuko, ug mada-gayaon sa mahigugmaong-kalolot, ug Ikaw magabasul sa pagsilot sa daotan.” Jonas 4:1, 2.

Sa makausa pa siya minunot sa iyang pagkiling ngadto sa pagduhaduha, ug sa makausa pa siya nasanapan sa kaluya. Sa [247] nawadan siya sa panan-aw mahitungod sa mga kaayohan sa uban, ug sa nagabati ingon nga daw maayo pa siya nga magpakamatay kay sa mabuhi sa pagtan-aw nga gipalingkawas ang siyudad, diha sa iyang kahigawad siya nakasinggit sa pagingon, “Busa karon, Oh Jehova, ako nangaliyupo Kanimo, nga kuhaon Mo gikan kanako ang akong kinabuhi; kay alang kanako maayo pa nga ako mamatay kay sa mabuhi ako.”

“Maayo ba ang gibuhat mo sa imong pagkasuko?” si Jehova nangutana. Unya si Jonas mipahawa sa siyudad ug milingkod sa sidlakan nga dapit sa siyudad, ug didto naghimo siya ug usa ka payag, ug milingkod sa ilalom mini diha sa landong, hangtud nga makita niya ang mahitabo sa siyudad. Ug si Jehova nga Dios nag-andam ug usa ka tambayag, ug gipakatay kini nga malamboon sa ibabaw ni Jonas, aron kini makahatag ug landong sa iyang ulo, ug sa pagluwas kaniya gikan sa iy ang kaguol. Tungod niana si Jonas nagmalipayon sa hilabihan gayud tungod sa tambayag.” Mga bersikulo 3-6.

Unya si Jehova naghatag ni Jonas ug usa ka matulumanon nga leksyon. “Giandam sa Dios ang usa ka ulod diha sa pagbanagbanag sa kabuntagon sa sunod nga adlaw, ug gisamaran mini ang tambayag, sa pagkaagi nga kini nalaya. Ug nahitabo, sa diha nga misidlak na ang adlaw, nga gihikay sa Dios ang usa ka mainit nga hangin sa sidlakan; ug ang ulo ni Jonas gihampak sa kainit sa adlaw, sa pagkaagi nga siya naluya, ug naghangyo sa iyang kaugalingon nga siya buot magpakamatay, ug miingon, Maayo pa alang kanako ang pagpakamatay kay sa mabuhi ako.”

Misulti na man ang Dios ngadto sa Iyang manalagna, “Maayo ba ang imong gibuhay sa pagkasuko tungod sa tambayag?” Ug siya mi-tubag, “Maayo man ang akong gibuhay sa pagkasuko, bisan hangtud sa akong kamatayon.”

“Ug si Jehova miingon, Ikaw may kaawa alang sa tambayag, nga tungod niana ikaw wala maghago, bisan sa pagpatubo kaniya; nga miturok sa kagabhion, ug namatay sa sunod nga gabii: ug dili ba diay bation Ko ang kaawa alang sa Ninive, kanang dakung siyudad, diin nanagpuyo ang kapin sa usa ka gatus ug kaluhaan ka libo ka tawo nga dili ngani makaila sa kalainan sa ilang tuong kamot ug sa ilang kamot nga wala; ug atua pa usab ang daghanan nga kahayupan.” Mga Bersikulo 7-11.

[248] Nalibug, nahiubos, ug wala makahimo sa pagsabut sa katuyoan sa Dios diha sa pagpalingkawas sa Ninive, si Jonas, bisan pa niim nakatuman sa sugo nga gihatag kaniya sa pagpasidaan niadtong dakung siyudad; ug bisan pa nga ang hitabo nga gitagna wala mahitabo, apan bisan pa niini ang mensahe sa pagpasidaan gikan sa Dios. Ug kim nakahimo sa katuyoan nga gilaraw sa Dios. Ang himaya sa Iyang ngalan napadayag ngadto sa mga nasud. Sila nga dugay na nga nanagpuyo “sa kangitngitan ug sa landong sa kamatayon, nga mga binilanggo sa kaguol ug sa mga puthaw,” “sila giluwag gikan sa ilang mga kalisdanan. Iyang gikuha sila gikan sa kangitngitan ug sa landong sa kamatayon, ug gidugmok Niya ang ilang mga talikala.” “Gipadala Niya ang Iyang pulong, ug giayo sila, ug giluwag sila gikan sa ilang mga pagkalaglag.” Salmo 107:10, 13, 14, 20.

Si Cristo, sa panahon sa Iyang yutan-on nga pangalagad nagpasabut ngadto sa maayo nga nabuhay pinaagi sa pagwali ni Jonas didto sa Ninive, ug gitandi ang mga pumopuyo niadtong pagano nga sentro sa nag-angkong katawhan sa Dios diha sa Iyang kaadlawan. “Ang mga tawo sa Ninive,” Siya mipahayag, “mobangon ra unya sa adlaw sa hukom uban niining kaliwatana, ug magahukom niim sa silot: kay sila nanaghinulsol tungod sa pagwali ni Jonas; ug tanawa, ama dinhi karon nga labaw pa kay kang Jonas.” Mateo 12:40, 41. Nganhi ruining masako nga kalibutan, nga napuno sa sibaw sa negosyo ug sa panaglalis sa pamatigayon, diin ang katawhan nagapaninguha sa pagkuha sa tanan nga ilang mahimo alang sa kaugalingon, si Cristo nahiabut; ug ibabaw sa nagkalamukat ang

Iyang tingog, nga sama sa budyong sa Dios, nadungog: “Kay unsa may kapuslanan alang sa usa ka tawo ang pagpakaangkon niya sa tibuok kalibutan nga pagapildihan sa iyang kinabuhi? Ug unsa may ikahatag sa tawo nga arang ikabawi niya sa iyang kinabuhi?” Marcos 8:36, 37.

Maingon nga ang pagwali ni Jonas maoy usa ka ilhanan ngadto sa mga Ninivehanon, sa maong pagkaagi ang pagwali ni Cristo maoy usa ka ilhanan ngadto sa Iyang kaliwatan. Apan daw unsa nga kalainan diha sa pagdawat sa pulong! Apan bisan pa sa atubangan sa walay pagtagad ug sa pagbiaybiay ang Manluluwas nagpadayon sa pagbuhat, hangtud nga Iyang natapus ang Iyang misyon.

Ang leksyon mao ang alang sa mga mensahero sa Dios karon, diin ang mga siyudad ug ang mga nasud ingon ka tinuod nga nagkinahanglan sa usa ka kahibalo mahitungod sa mga pahanungdan ug sa mga katuyoan sa tinuod nga Dios sama sa mga Ninivehanon sa karaan. Ang mga tinugyanan ni Cristo magtudlo sa mga tawo ngadto sa madungganon nga kalibutan, nga sa kinadak-an nataligam-an. Sumala sa pagtulun-an sa Balaan nga Kasulatan, ang siyudad lamang nga molungtad mao ang siyudad kinsang magtutukod ug magbubuhat mao ang Dios. Uban sa mata sa pagtoo ang tawo makatan-aw sa ganghaan sa langit, nga gipabuhagayan sa buhi nga himaya sa Dios. Pinaagi sa Iyang mga alagad nga nagaalagad si Ginoong Jesus nagatawag sa mga tawo sa pagpaningkamot uban sa binalaan nga pangandoy sa pagpanag-iya sa walay pagkamatay nga panulondon. Siy’a nagasugyot kanila sa pagtigum ug bahandi diha sa tupad sa trono sa Dios.

[249]

Sa madali ug sa walay duhaduha adunay magaabut nga hapit magalukop sa tibuok kalibutan nga sala sa mga pumopuyo sa mga siyudad, tungod sa nagapadayon nga pagdagsang sa pagkadaotan. Ang pagkadaotan nga nagapasulabi halayo sa gahum sa pagsaysay sa tawhanon nga dagang. Ang matag-adlaw nagadala ug lab-as nga mga pagbutyag sa panag-awayay, sa panoborno, ug sa panikas; ang matag adlaw nagadala sa iyang makapasakit-sa-kasingkasing nga talaan sa kapintas ug sa pagkamasukihon sa balaod, sa walay pagpanumbaling sa tawhanon nga pag-antus, sa minanap, ug yawanon nga paglaglag sa kinabuhi nga tawhanon. Ang matag-adlaw nagapamatuod sa nagtubo nga kabuang, pagpatay, ug hikog.

Gikan sa usa ka panahon ngadto sa usa si Satanas namnguha sa pagpabilin sa mga tawo diha sa pagkawalay kasinatian mahitungod sa maloloy-ong mga laraw m Jehova. Iyang ginapaninguha ang pagkuha gikan sa ilang igtatan-aw sa dagkung mga butang mahitungod sa kasugoan sa Dios—ang mga prinsipyo sa husdsya, sa kaluoy, ug sa gugma nga niini gipahaluna. Ang mga tawo nagpasi-atab sa kahibulongang pag-uswag ug sa kahibalo sa panahon nga atong ginapuy-an karon; apan nakita sa Dios nga ang yuta napuno sa pagkadaotan ug sa panglugos. Ang mga tawo nagpahayag nga ang kasugoan sa Dios nawagtang na, nga ang Biblia dili katuohan; ug ingon nga gisangputan, ang bulog sa daotan, nga ang ingon wala makita sukad sa mga adlaw ni Noe ug sa apostata nga Israel, mao ang nagalukop sa ibabaw sa kalibutan. Ang pagkahamili sa kalag, ang kabuotan, ang pagkadiosnon, gibayloan sa pagtagbaw sa kaibug alang sa mga butang nga ginadili. Ang maitum nga talaan sa krimen [250] nga nahimo alang sa ganansya igo na nga makapakamig sa dugo ug magpuno sa kalag sa kalisang.

Ang atong Dios maoy usa ka Dios sa kaluoy. Uban sa pagkama-pailubon ug malumo nga kaluoy Iyang pagaatubangon ang mga malapason sa Iyang kasugoan. Apan bisan pa niini, mining atong kaadlawan, sa diha nga ang mga lalaki ug mga babaye may daghang mga kahigayonan nga mahimong sinati sa diosnon nga kasugoan sumala sa gipadayag diha sa Balaan nga Kasulatan, ang daku nga Hari sa uniberso dili makatan-aw uban ang bisan unsa nga katagbaw sa daotan nga siyudad, diin nagamando ang panglugos ug krimen. Ang katapusan sa pailub sa Dios uban madtong nagapadayon diha sa pagkamasupilon nagsingabut nga nagdali.

Gikinahanglan ba nga ang mga tawo matingala sa kalit ug wala paabuta nga kausaban diha sa mga pagdumala sa Labmg Gamhanan nga Magmamando sa mga pumopuyo sa usa ka nahulog nga kalibutan? Gikinahanglan ba nga sila matingala nga ang silot magasunod sa paglapas ug sa nagambo nga krimen? Gikinahanglan ba nga sila matingala nga ang Dios magadala ug kalaglagan ug kamatayon [251] sa ibabaw nib kinsang mga ganansya nga kinuha supak sa balaod nakoha pinaagi sa limbong ug sa tikas? Bisan pa sa kamatuoran nga ang nagtubo nga kahayag mahitungod sa mga gikinahanglan sa Dios nagasidlak na diha sa ilang dalanon, daghan ang nagdumili sa pag-ila sa pagkamagmamando ni Jehova, ug nagpili sa pagpabilin

sa silong sa maitum nga bandila sa magsusugod sa tanang pagsukol batok sa kagamhanan sa langit.

Daku kaayo ang pagpailub sa Dios—hilabihan ka daku nga sa diha nga atong palandongon ang nagapadayon nga pagtampalas sa Iyang Balaan nga mga sugo, kita matingala. Ang Makagagahum sa Tanan nagagamit sa nagapugong nga gahum ibabaw sa Iyang kaugalingong mga pahanungdan. Apan sa pagkatinuod Siya motindog sa pagsilot sa mga daotan, kinsa nga sa hilabihan nga pagpangahas naghagit sa makatarunganon nga mga angkon sa Decalogo.

Ang Dios nagatugot sa katawhan sa usa ka panahon sa paglug-way; apan adunay usa ka dapit sa unahan nga matiti ang diosnon nga pailub, ug siguro nga mosunod ang mga paghukom sa Dios. Si Jehova magaantus ug dugay uban sa mga tawo, ug sa mga siyudad, nga sa maloloy-on nagahatag sa mga pasidaan sa pagluwas kanila gikan sa diosnon nga kaligutgut; apan ang panahon moabut ra nga ang mga pakiluoy alang sa kaluoy dili na madunggan, ug ang masinupakon nga elemento nga nagapadayon sa pagsalikway sa kahayag sa kamatuoran pagapapason, diha sa kaluoy sa ilang kaugalingon ug ngadto kanila nga sa laing paagi mainpluwensya sa ilang panig-ingnan.

Ang panahon nagsingabut na sa diha nga aduna unyay kagulan dinhi sa kalibutan nga walay tawhanon nga haplas nga makaayo. Ang Espiritu sa Dios pagakuhaon. Mga hitabo nga daotan sa dagat ug sa yuta magsunodsunod sa dali nga pagsunodsunod. Sa unsang makadaghan nga atong madungog mahitungod sa mga linog ug mga unos-buhawi, mahitungod sa pagkagun-ob pinaagi sa kalayo ug sa lunop, uban sa dakung kapildihan sa kinabuhi ug sa mga kabtangan! Sa dayag kining mga kadaot maoy mga manyahon nga mga kaguliyang sa nagkalamukat, ug dili husay nga mga kusog sa kinaiyahan, nga sa kinaribuk-an dili mapugngan sa tawo; apan diha kanilang tanan, mabasa ang katuyoan sa Dios. Sila nagadnguha sa pagpukaw sa mga lalaki ug mga babaye ngadto sa usa ka paghibalo sa ilang katalagman.

Ang mga mensahero sa Dios diha sa dagkung mga siyudad kinahanglan dili mahimong maluya sa pagkadaotan, sa panglupig, ug sa pagkamahilayon, nga sila gitawag sa pagharong samtang naninguha sa pagmantala sa maayong balita sa kaluwasan. Padasigon ni Jehova ang matag-usa ka magbubuhat sa samang mensahe nga Iyang

gihatag ngadto kang apostol Pablo didto sa makasasala nga Corinto: “Ayaw pagkahadlok, hinonoa sumulti ka ug ayaw pagpakahilum; kay Ako uban kanimo, ug walay manghilabut kanimo sa pagdaot kanimo; kay daghan Ako’g mga tawo niining siyudara.” Buhat 18:9, 10. Papahinumduma sila nga nagabuhat sa pangalagad sa pagluwas-ugkalag nga samtang adunay daghan nga dili magpatoo sa tambag sa Dios diha sa Iyang pulong, ang tibuok kalibutan dili mobalis-ing gikan sa kahayag ug sa kamatuoran, gikan sa mga imbitasyon sa usa ka mapailubon, ug mainantuson nga Manluluwas. Diha sa matagsiyudad, bisan kini napuno sa panglugos ug sa krimen, adunay daghan nga uban sa husto nga pagtudlo makakat-on sa pagkamahimong mga sumosunod ni Jesus. Sa ingon niini mga linibo ang maabut sa maluwasong kamatuoran ug madala sa pagdawat kang Cristo ingon nga personal nga Manluluwas.

Ang mensahe sa Dios alang sa mga pumoluyo sa yuta karon mao kini, “Busa kamo usab kinahanglan mangandam, kay ang Anak sa Tawo moabut sa takna nga wala ninyo dahuma.” Mateo 24:44. Ang mga kahimtang nga nagpasulabi diha sa katilingban, ug ilabina diha sa dagkung mga siyudad sa mga nasud, nagmantala sa paningog sa dalugdog nga ang takna sa paghukom sa Dios nahiabut na ug nga ang katapusan sa tanang mga butang yutan-on nagsingabut na. Kita karon nagatmdog diha sa ganghaan sa krisis sa mga katuigan. Sa dali nga pagsunodsunod ang mga paghukom sa Dios magasunod sa usa ug usa—ang kalayo, ug lunop, ug ang linog, uban sa gubat pagbaganaw sa dugo. Dili kita mahikurat niining panahon sa mga hitabo nga dagku ug pangatapusan; kay ang manolunda sa kaluoy dili na makapabilin ug dugay pa sa pagpasilong sa mga dili mahinulsolon.

“Ania karon, si Jehova moanhi gikan sa Iyang dapit aron sa pagsilot sa mga pumopuyo sa yuta tungod sa ilang kasal-anan: ang yuta usab mopakita sa iyang dugo, ug dili na motabon sa iyang mga patay.” Isaias 26:21. Ang unos sa kaligutgut sa Dios nagakabaga; ug ang makatindog lamang mao sila nga nagtubag sa mga imbitasyon sa kaluoy, sama sa gihimo sa mga pumoluyo sa Ninive ilalom sa pagwali ni Jonas, ug nahimong mga binalaan tungod sa pagsugot sa mga kasugoan sa diosnong Magmamando. Ang mga matarung lamang ang pagatagoan uban ni Cristo diha sa Dios hangtud sa pagkatapus na sa kalaglagan. Itugot nga ang sinultihan sa kalag mao kini:

[253]

“Wala akoy laing dalangpanan,
Kammo nagabitay ang kalag kong walay mahimo;
Ayaw ako pagbiyai nga mag-inusara!
Sa gihapon ako buligi ug lipaya.

“Tagoi ako Oh, Manluluwas ko!
Hangtud ang unos sa kinabuhi moagi;
Luwas ngadto sa dalangpanan giyahi,
Sa katapusan dawata ang kalag ko!”

Kapitulo 23—Ang Kaulipnan nga Asirianhon

[254] Ang naghinapus nga mga katuigan sa alaut nga ginghanan sa Israel gitiman-an sa panglugos ug sa pagbaganaw sa dugo nga ang ingon wala gayud masaksihi bisan sa hilabihang pagkadaotan nga mga panahon sa away-away ug sa kasamok ilalom sa balay ni Achab. Sulod sa duha ka mga siglo ug kapin pa ang mga hari sa napulo ka mga banay nanagpugas sa hangin; karon sila nagaani sa alimpulos. Nagsu-nodsunod ang mga hari nga gipamatay aron sa paghimo ug higayon alang sa ubang ambisyoso sa pagmando. “Nagpatindog sila ug mga hari,” si Jehova nagpahayag mahitungod niining mga ilogan nga walay Dios, “apan dili pinaagi Kanako: naghimo sila ug mga prinsipe, ug kim wala Ko hibalo.” Oseas 8:4. Ang tagsatagsa ka prinsipyo sa kaangayan gipadaplin; sila nga magatindog unta sa atubangan sa mga nasud sa yuta ingon nga mga magbalantay sa diosnon nga grasya, “nagmaluibon batok kang Jehova” ug sa kada usa. Oseas 5:7.

Pinaagi sa mapig-ot nga mga pagbadlong, gipaninguha sa Dios ang pagpahagmata sa dili mahinulsulon nga nasud ngadto sa usa ka pagsabut sa nag-angat nga hingpit nga kalaglagan. Pinaagi kang Oseas ug kang Amos Iyang gipadad-an ang napulo ka mga banay sa nagsunodsunod nga mensahe, nga nag-awhag sa tibuok ug hingpit nga paghinulsol, ug naghulga sa hitabo nga daotan ingon nga resulta sa nagpadayon nga paglapas. “Nanagdarro kamo sa kadaotan,” mipahayag si Oseas, “nanag-ani kamo sa kasal-anan; nangaon kamo sa bunga sa kabakakan; tungod kay ikaw nagsalig diha sa imong dalan sa panon sa imong mabaskugon nga mga tawo. Tungod niana ang kagubot motindog sa taliwala sa imong katawhan, ug ang tanan nimong mga kuta pagalumpagon.... Sa pagbanagbanag sa usa ka kabuntagon ang hari sa Israel sa hingpit pagapudon.” Oseas 10:13-15.

[255] Mahitungod kang Ephraim ang manalagna nagpamatuod nga nagingon, “.Ang iyang kusog gilamoy sa mga dumoluong, ug siya wala magpangKibalo niana: Oo siya napuno sa mga buhok nga

ubanon, dinhi ug didto, ug siya wala magpanghibalo niana.” [Gihisgutan ni Oseas si Ephraim, nga usa ka pangulo sa apostasiya taliwala sa mga banay sa Israel, ingon nga usa ka simbolo sa nasud nga apostata.] “Gisalibay sa Israel kadtong maayo.” “Siya nadugmok sa paghukom,” wala makahimo sa pag-ila sa makaluluoy nga sangputanan sa ilang daotan nga giagian, ang napulo ka mga banay sa wala madugay nahimong “mga lumalangyaw taliwala sa mga nasud.” Oseas 7:9; 8:3; 5:11; 9:17.

Ang uban sa mga pangulo sa Israel nagbati sa mapait sa ilang kapildihan sa kadunggan ug nangandoy nga kini mabakwi. Apan imbis nga moliso gikan niadtong mga pagginawi nga maoy nakaingon sa kaluya sa gingharian, sila nagpadayon diha sa pagkadaotan, nga nagaulog-ulog sa ilang kaugalingon nga sa diha nga moabut ang higayon, ilang madangat ang politikanhon nga gahum nga ilang gitinguha pinaagi pagpakig-abin sa ilang kaugalingon uban sa mga pagano. “Sa pagkakita sa Ephraim sa iyang sakit, ug sa pagkakita sa Juda sa iyang samad, unya miadto ang Ephraim sa Asiria.” “Ang Ephraim sama sa usa ka salampati nga buangbuang walay salabutan: sila nagatawag ug panabang sa Egipto, apan nangadto sila sa Asiria.” “Sila nakigsangga sa mga Asirianhon.” Oseas 5:13; 7:11; 12:1.

Pinaagi sa tawo sa Dios nga nagpakita diha sa atubangan sa halaran sa Bethel, pinaagi kang Elias ug kang Eliseo, pinaagi kang Amos ug kang Oseas, nagsanosano si Jehova sa pagpasabut sa atubangan sa napulo ka mga banay sa mga kadaotan sa pagsupil. Apan bisan pa sa pagbadlong ug sa pakiluoy, ang Israel nahiunlod pag-ayo diha sa apostasiya. “Ang Israel nagmasukihon, maingon sa dumalaga nga baka,” si Jehova mipahayag; “Ang Akong katawhan nanglimbasug sa pagpahilayo gikan Kanako.” Oseas 4:16; 11:7.

Dihay mga panahon nga ang mga paghukom sa Langit nahulog sa hilabihan ka bug-at diha sa katawhan nga masukolon. “Gisapsapan Ko sila pinaagi sa mga manalagna,” mipahayag ang Dios; “sila gipamatay Ko pinaagi sa mga pulong sa Akong baba: ug ang imong mga paghukom mamgon sa kadan-ag sa suga nga nagauna. Kay ang kalolot maoy gikinahanglan Ko, ug dili ang halad; ug ang kahibalo mahitungod sa Dios labi nga gikahimut-an Ko kay sa mga haladnga-sinunog. Apan sila sama sa mga tawo nanaglapas sa tugon: didto sila nagmaluibon batok Kanako.” Oseas 6:5-7.

“Patalinghug sa pulong ni Jehova, kamong mga anak sa Israel,” mao ang mensahe nga sa katapusan ming-abut nganha kanila: “Sanglit imong hingkalmutan ang Kasugoan sa imong Dios, Ako usab mahikalimut sa imong mga anak. Ingon nga sila mingdaghan, sa maong pagkaagi sila nanagpakasala batok Kanako: Ang ilang himaya alid-an Ko sa kaulawan.... Ug sila pagasilotan Ko tungod sa ilang mga batasan, ug sa kastigo pagabalusan Ko sila tungod sa ilang mga binuhatan.” Oseas 4:1, 6-9.

Ang pagkadaotan sa Israel sulod sa katapusang katunga sa siglo sa wala pa ang kaulipnan nga Asirianhon nahisama sa mga adlaw ni Noe, ug sa tagsatagsa ka laing panahon sa diha nga ang katawhan nagsalikway sa Dios ug nagtugyan sa ilang kaugalingon sa hingpit ngadto sa pagbuhat ug daotan. Ang pagtuboy sa kinaiyahan ibabaw sa Magbubuhat, kanunay misangput diha sa labing maitum nga mga kadaotan. Busa sa diha nga ang katawhan sa Israel, sa ilang pagsimba ni Baal ug ni Astaroth, naghatag sa labing taas nga pagtahod ngadto sa mga kusog sa kinaiyahan, ilang giputol ang ilang kadugtongan sa tanan nga makapatuboy ug makapahamili, ug mahulog nga usa ka masayon nga tukbonon sa panulay. Sa maguba ang mga salipdanan sa kalag, ang nahisalaag nga mga magsisimba walay ali batok sa sala ug mitugyan sa ilang kaugalingon ngadto sa daotan nga mga pagbati sa tawhanon nga kasingkasing.

Batok sa maila nga mga pagdaugdaug, sa makauulaw nga in-hustisya, sa wala maandi nga kaluho ug pag-usik-usik, ang walay ulaw nga kumbira ug paghuboghubog, ang hilabihan nga pagkama-patuyangon ug kalaw-ayan, sa ilang panahon, gipataas sa mga manalagna ang ilang mga tingog; apan kawang lamang ang ilang mga pagtutol, kawang lamang ang ilang pagsaway sa sala. “Siya nga nagbadlong diha sa ganghaan,” mipahayag si Amos, “ilang gidumtan,...ug ilang gitamay siya nga nagsulti sa minatarung.” “Ilang gisakit ang mga matarung, sila nagdawat sa hipip, ug ilang gisalikway ang mga hangol nga anaa sa ganghaan gikan sa ilang katungod.” Amos 5:10, 12.

Mao kini ang uban sa mga gisangputan nga misunod sa pagpatindog ni Jeroboam sa duha ka nating mga baka nga bulawan. Ang unang pagbalising gikan sa natukod nga mga porma sa pagsimba midala ngadto sa pagpasulod sa labi pang makauulaw nga mga porma sa pagdiwata, hangtud nga sa katapusan hapit ang tanan sa

mga pumopuyo sa yuta nagtugyan sa ilang kaugalingon ngadto sa madanihong mga pagbansay sa pagsimba sa kinaiyahan. Hinikalimtan ang ilang Magbubuhat, ang Israel “Sa hilabihan uyamot ilang gihugawan ang ilang kaugalingon.” Oseas 9:9.

Ang mga manalagna nagpadayon sa pagtutol batok niining maong mga pagkadaotan ug sa pagpangamuyo alang sa matarung nga pagbuhat. “Magpugas kamo alang sa inyong kaugalingon diha sa pagkamatarung, mag-ani kamo diha sa kalolot,” si Oseas nag-awhag; “dugmoka ang inyong wala matamni nga yuta: kay panahon na sa pagpangita kang jehova, hangtud nga Siya moanhi ug mag-paulan sa pagkamatarung nganha kaninyo.” “Busa bumalik ka sa imong Dios: bantayn ang kalolot ug ang hustisya, ug maghulat ka sa imong Dios sa mapadayonon gayud.” “O Israel, bumalik ka kang Jehova; nga imong Dios; kay ikaw nahulog tungod sa imong kasalanan:.... Umingon kamo Kaniya: Kuhaa ang tanang kasal-anan, ug dawata kami sa pagkamaloloyr-on.” Oseas 10:12; 12:6; 14:1, 2.

Ang mga malapason gihatagan ug daghang mga higayon sa paghinulsol. Sa ilang takna sa kinalawuman nga apostasiya ug labing daku nga panginahanglan, ang mensahe sa Dios ngadto kanila maoy alang sa kapasayloan ug sa paglaum. “O Israel,” Siya nagpahayag, “ikaw naglaglag sa imong kaugalingon; apan dinhi Kanako anaa ang imong tabang. Ako mahimong imong Hari: Hain man ang bisan kinsa nga makaluwas kanimo?” Oseas 13:9, 10.

“Uman kamo, ug mamalik kita kang jehova,” maoy pakiluoy sa manalagna; “kay gipikas kita Niya, ug kita pagaayohon Niya; gisamaran kita Niya, ug kita pagabugkosan Niya. Sa tapus ang duruha ka adlaw ipahiuli Niya ang atong kinabuhi; sa ikatulo ka adlaw pagabanhawon kita niya, ug kita magapuyo sa Iyang atubangan. Ug hibaloan nato, ug padayonon nato ang pag-ila kang Jehova; ang Iyang paggula matuod gayud ingon sa pagdangat sa kabuntagon; ug Siya moanhi kanato maingon sa ulan, maingon sa ulahing ulan nga nagabisibis sa yuta.” Oseas 6:1-3.

Ngadto kamla nga nawad-an sa panan-aw sa piano sa mga katugan alang sa kaluwasan sa mga makasasala nga nalamat sa gahum ni Satanas, si Jehova nagtanyag ug pagpahiuli ug kalinaw. “Ayohon Ko ang ilang pagkasuki, sila higugmaon ko sa walay bayad,” Siya miingon: Kay ang Akong kasuko mibulag kaniya. Ako mahimo nga daw yamog alang sa Israel; siy a mobulak ingon sa lirio, ug

[258] mopatidlum sa iyang mga gamut ingon sa Libano. Ang iyang mga sanga mokatag, ang iyang kaanyag maingon sa kahoy nga olibo, ug ang iyang kaamyon maingon sa Libano. Kadtong managpuyo ilalom sa iyang landong mangakabig sa Ginoo; sila mabuhi nga daw trigo, ug mobulak ingon sa balagon sa parras; ug ang kaamyon niana maingon sa bino sa Libano. Ang Ephraim moingon unya: Unsa pay labut ko sa mga diosdios? Ako mitubag, ug magatagad na Kaniya: Ako sama sa lunhaw nga kahoyng haya; gikan Kanako ang imong bunga makaplagnan.

“Kinsa ang manggialamon, aron siya makasabut mining mga butanga?

Kinsa ang buotan, aron siya makatukib kanila?

Kay ang mga dalan ni Jehova matarung man,

Ug ang mga matarung magalakaw diha kanila:

Apan ang mga malapason manghisukamod diha niana ”

Oseas 14:4-9.

Sa makusganon gidasig ang mga kaayohan sa pagpangita sa Dios. “Pangitaa ninyo Ako,” si Jehova midapit, “ug kamo mangabuhi: apan ayaw pangitaa ninyo ang Bethel, ni mosulod kamo sa Gilgal, ug ayaw pag-agi sa Beerseba; kay ang Gilgal sa pagkatinuod mabihag, ug ang Bethel mawagtang.”

“Pangitaa ninyo ang maayo, ug dili ang daotan, aron kamo mangabuhi; ug sa ingon niana si Jehova, ang Dios sa mga panon, magauban kaninyo, ingon sa inyong gipamulong. Dumti ang daotan, ug higugmaa ang maayo, ug ipahamutang sa kalig-on ang hustisya diha sa ganghaan: basin na lamang si Jehova, ang Dios sa mga panon, maluoy sa mga salin ni Jose.” Amos 5:4, 5, 14, 15.

Sa kalayuon ang daghan pa niadtong nakadungog mining maong mga imbitasyon nagdumili nga ilang mapahimuslan ang maong mga imbitasyon. Kasupak kaayo sa daotang mga tinguha sa mga dili mahinulsolon ang mga pulong sa mga mensahero sa Dios, nga tungod niini ang diwatahang sacerdote sa Bethel nagpadala ngadto sa han sa Israel, nga nagaingon, “Si Amos nakigsabut batok kanimo sa taliwala sa balay sa Israel: Ang yuta dili makahimo sa pagdala sa tanan niyang mga pulong.” Amos 7:10.

Pinaagi kang Oseas si Jehova nagingon, “Sa diha nga ayohon Ko unta ang Israel, nan ang kasal-anan sa Ephraim nabuksan, ug ang pagkadaotan sa Samaria.” “Ang pagpagarbo sa Israel nagapamatuod sa iyang nawong: Bisan pa niana sila wala mobalik ngadto kang Jehova nga ilang Dios, ni managpangita Kaniya, tungod niining tanan.” Oseas 7:1, 10. [259]

Gikan sa usa ka kaliwatan ngadto sa usa giantus ni Jehova ang Iyang nahisalaag nga mga anak, ug bisan karon, diha sa atubangan sa mahagiton nga pagsukol, siya sa gihapon nangandoy sa pagpa-dayag sa Iyang kaugalingon ngadto kanila ingon nga buot gihapon moluwas. “Oh Ephraim, unsa ang pagabuhaton Ko kanimo? Oh Juda, unsa ang pagabuhaton Ko kanimo? Kay ang imong kaayo maingon man sa panganod sa kabuntagon, ug maingon sa sayo nga yamog nga mahanaw lamang dayon.” Oseas 6:4.

Ang mga pagkadaotan nga ningkanap sa yuta nahimong dili matambalan; ug sa ibabaw sa Israel nabungat ang gikaintapan nga pahayag: “Ang Ephraim gidpon sa mga diosdios: Pasagdi lamang siva.” “Ang mga adlaw sa pagduaw miabut na, ang mga adlaw sa pagbalus midangat na; ang Israel mahibalo ra niini.” Oseas 4:17; 9:7.

Karon ang napulo ka mga banay sa Israel magaan sa bunga sa apostasiya nga nahimo na diha sa pagpadndog sa kahibudngan nga mga halaran didto sa Bethel ug sa Dan. Ang mensahe sa Dios ngadto kanila mao kini: “Ang imong nadng baka, O Samaria, maoy nagsalibay kanimo; ang Akong kasilag misilaub batok kanila: Hangtud anus-a ba nga sila makadangat sa pagkaputli sa kinabuhi? Kay gikan sa Israel mao man gam kini; ang mamumuhat maoy naghimo niini, ug kana dili man mao ang Dios: Apan ang nadng baka sa Samaria pagadugmokon.” “Ang mga pumoluyo sa Samaria mangalisang tungod sa mga nadng baka sa Beth-aven; kay ang katawhan didto magabakho tungod niana, ug ang mga sacerdote didto nga nagamalipayon tungod niana...Kana usab pagadad-on ngadto sa Asiria alang sa usa ka gasa kang hari Jareb” (Senacherib). Oseas 8:5, 6; 10:5, 6.

“Ania karon, ang mga mata sa Ginoongjehova anaa sa makasasalang ginghanan, ug laglagon Ko nga mapanas kana sa nawong sa yuta; gawas sa tibuok balay ni Jacob nga dili Ko laglagon pagtibawas, nagaingon si Jehova. Kay, ania karon, Ako magasugo, ug ayagon Ko ang balay sa Israel taliwala sa tanang mga nasud,

ingon sa mga lugas nga pagaayagon sa ayagan, apan walay bisan usa ka lugas nga bugas nga matagak sa yuta. Ang tanang mga makasasala sa Akong katawhan mangamatay pinaagi sa espada, nga magaingon: Ang daotan dili makaapas ni makahibalag kanato.”

[260] “Ang mga balay nga garing mangahanaw, ug ang mga dagkung balay may katapusan, nagaingon si Jehova.” “Ang Ginoo nga si Jehova sa mga panon, mao ang mohikap sa yuta ug kini mamatunaw, ug ang tanan nga nagapuyo didto managbalata.” “Ang imong mga anak nga lalaki ug mga anak nga babaye mangapukan pinaagi sa espada, ug ang imong yuta pagabahinon pinaagi sa latid; ug ikaw sa imong kaugalingon mamatay sa yuta nga mahugaw, ug ang Israel sa pagkatinuod bihagon ngadto sa gawas sa iyang yuta.” “Tungod kay kini buhaton Ko kanimo, pangandam sa pag-atubang sa imong Dios, Oh Israel.” Amos 9:8-10; 3:15; 9:5; 7:17; 4:12.

Sulod sa usa ka panahon kining mga paghukom nga gitagna napugngan, ug sulod sa taas nga paghari ni Jeroboam II nakahimo ug talagsaon nga mga kadaugan; apan niining panahon sa nadayag nga kauswagan walay kausaban ang nabuhat diha sa mga kasingkas-ing sa mga dili mahinulsolon, ug sa katapusan gimando nga “si Jeroboam mamatay pinaagi sa espada, ug ang Israel sa pagkatinuod pagabihagon ngadto sa gawas sa iyang yuta.” Amos 7:11.

Ang katataw niini nga pagpamulong nawala diha sa hari ug sa katawhan, ingon ka halayo ang ilang pagkawalay paghinulsol. Si Amasias, ang usa ka pangulo taliwala sa diwatahan nga mga sacerdote sa Bethel, nga mikihol sa tin-aw nga mga pulong nga gisulti sa manalagna batok sa nasud ug sa ilang hari, nagingon ngadto kang Amos, “Oh ikaw nga manalagna, lumakaw ka, kalagiw ngadto sa yuta sa Juda, ug didto kumaon ka sa tinapay, ug panagna didto: apan ayaw na panagna pag-usab sa Bethel: kay kini mao ang balaan nga puloyanan sa hari, ug kini mao ang balav nga harianon.” Mga bersikulo 12, 13.

Alang niini ang manalagna mitubag sa malig-on: “Mao kini ang giingon ni Jehova,...ang Israel sa pagkatinuod pagabihagon.” Bersikulo 17.

Nangatuman sa literal ang mga pulong nga gisulti batok sa apostata nga mga banay; apan ang pagkalaglag sa gingharian miabut sa hinayhinay. Diha sa paghukom nahinumduman m Jehova ang kalolot, ug sa sinugdan, sa diha nga “si Phul ang hari sa Asiria

miabut batok sa yuta,” si Menahem, nga hari niadtong panahona sa Israel, wala bihaga, kondili gitugotan sa pagpabilin diha sa trono ingon nga usa ka alagad sa gingharian nga Asirianhon. “Gihatagan ni Menahem si Phul sa usa ka libo ka talento nga salapi, aron ang iyang kamot igauban niya sa paglig-on sa gingharian sa iyang kamot. Ug gipangayo ni Menachem ang salapi sa Israel, bisan pa sa tanan nga dagkung tawo nga adunahan, sa tagsatagsa ka tawo, tagkalim-an ka siklo nga salapi, aron ihatag sa hari sa Asiria.” 2 I lari 15:19, 20. .Ang mga Asirianhon, nga milampus sa pagpaubos sa napulo ka mga banay, mipauli sulod sa usa ka panahon ngadto sa ilang kaugalingon nga yuta.

[261]

Si Menahem, nga halayo gikan sa paghinulsol tungod sa kadaotan nga nakahimo ug kalaglagaan sa iyang gingharian nagpadayon diha “sa mga sala ni Jeroboam ang anak ni Nabat, nga naghimo sa Israel sa pagpakasala.” Si Pekaia ug si Peka, ang iyang mga sumosunod, “nagbuhat sa daotan sa mga mata ni Jehova.” Bersikulo 18, 24, 28. “Sa mga adlaw ni Peka,” nga naghari ug kaluhaan ka tuig, si Tiglathpileser, ang hari sa .Asiria, misulong sa Israel ug gidala uban kaniya ang usa ka pundok sa mga bihag gikan sa taliwala sa mga banay nga nagapuyo sa Galilea ug didto sa silangan sa Jordan. “Ang mga Rubenhanon, ug ang mga Gadhanon, ug ang katungang-banay ni Manases,” kauban sa ubang mga pumoluyo sa “Galaad, ug sa Galilea, ang tibuok yuta sa Nephtali” (1 Cronicas 5:26; 2 Hari 15:29), gipatibulaag taliwala sa mga nasud diha sa kayutaan nga halayo kaayo gikan sa Palestina.

Gikan niining makalilisang nga pagkaigo ang amihanang gingharian wala na gayud makabangon. .Ang walay umoy nga mga salin nagpadayon sa mga porma sa gobyemo, bisan wala na magbaton ug gahum. May usa na lamang ka magmamando, si Oseas, mao ang mosunod ni Peka. Sa wala madugay ang gingharian pagawagtangon hangtud na sa kahangturan. Apan niadtong panahona sa kasubanan ug sa kasakit nahinumdom gihapon sa kalolot, ug mihatag sa katawhan ug laing higayon sa pagbiya gikan sa pagdiwata. Sa ikatulong tuig sa paghari ni Oseas, ang maayong hari nga si Hari Ezechias misugod sa pagmando sa Juda ug sa dali nga kutob sa mahimo nagtukod ug importante nga mga reporma diha sa tulomanon sa templo sa Jerusalem. Gipahigayon ang pangilin sa Pasko, ug nganhi mining maong kasaulogan gidapit dili lamang ang mga banay sa Juda ug sa

[262] Benjamin, nga sa ibabaw kanila siya si Ezechias gidihogan nga hari, kondili ingon man sa amihanang mga banay. Gipagubok ang usa ka pagmantala “sa tibuok Israel, sukad sa Beersheba bisan ngadto sa Dan, nga sila umanha aron sa pagsaulog sa Pasko kang Jehova ang Dios sa Israel, didto sa Jerusalem: Kay wala nila sauloga kana sa igong gidugayon sa paagi sumala sa nahisulat.

“Busa ang mga tigdala sa sulat nangadto dala ang mga sulat nga gikan sa hari ug sa iyang mga prinsipe ngadto sa tibuok Israel ug Juda,” uban sa mapiliton nga imbitasyon nga nagingon, “Kamong mga anak sa Israel, balik pag-usab kang Jehova, ang Dios ni Abraham, ni Isaac, ug ni Israel, aron Siya mobalik ngadto sa nanghibilin kaninyo nga nakagawas gikan sa kainot sa hari sa Asiria.... Ayaw kamo pagpatikig sa inyong liog, sama sa inyong mga amahan, kondili nga itugyan ninyo ang inyong kaugalingon kang Jehova, ug sumolod sa Iyang balaan nga puloy-anan, nga Iyang gibalaan sa walay katapusan: ug alagara si Jehova nga inyong Dios, aron nga ang Iyang mabangis nga kasuko mahilayo kaninyo. Kay kong kamo mobalik kang Jehova, ang inyong kaigsoonan ug ang inyong mga anak makakaplag ug kaluoy gikan kanila nga nagbihag kanila, ug mahibalik pag-usab niining yuta: kay si Jehova nga inyong Dios, puno sa grasya ug maloloy-on, ug dili magalingiw sa Iyang nawong gikan kaninyo, kong kamo mobalik Kaniya.” 2 Cronicas 30:5-9.

“Gikan sa usa ka siyudad ngadto sa usa ka siyudad latas sa tibuok kayutaan sa Ephraim, ug sa Manases, bisan ngadto sa Zabulon,” ang mga tigdala sa sulat nga gipadagan ni Ezechias nagdala sa mensahe. Unta nakaamgo ang Israel niini nga imbitasyon nga usa ka pakiluoy sa paghinulsol ug sa pagbalik ngadto sa Dios. Apan ang mga salin sa napulo ka mga banay nga nagpuyo pa gihapon diha sa sulod sa teritoryo sa kaniadto-mauswagon nga amihanang ginghanan nagtagad sa harianong mga mensahero gikan sa Juda sa walay pagpakabana ug bisan pa man gani ilang gibiaybiay. “Apan ang katawhan nangatawa sa pagtamay kanila ug sa pagyubit kanila.” Hinuon, dihay pipila nga mitubag nga malipayon. “May pipila ka mga tawo sa Aser ug sa Manases ug sa Zabulon nga nagmapainubsanon sa ilang kaugalingon, ug miabut ngadto sa Jerusalem,...sa pagsaulog sa fiesta sa tinapay nga walay lebadura.” Bersikulo 10-13.

Mga duha ka tuig sa ulahi, ang Samaria gilikusan sa mga panon sa Asiria ilalom ni Salmanesser; ug diha sa paglikus nga misunod, sa

makaluluoy nangamatay ang mga katawhan sa gutom ug sa sakit ug ingon man pinaagi sa espada. Natumba ang nasud ug ang siyudad, ug ang nagkatibulaag nga mga salin sa napulo ka mga banay gidala ingon nga mga bihag ug gikatag sa mga probinsya sa gingharian sa Asina.

Ang pagkalaglag nga nahiaguman sa amihanan nga gingharian [263]
maoy usa ka diritso nga paghukom gikan sa Langit. Ang mga Asiri- [264]
anhon mga galamiton lamang nga gigamit sa Dios sa pagpatuman sa [265]
Iyang katuyoan. Pinaagi kang Isaias nga mingsugod sa pagpanagna sa dayon na nga pagkahulog sa Samaria, gitudlo ni Jehova ang mga panon nga Asirianhon ingon nga “ang baras sa Akong kasuko.” “Ang sungkod nga diha sa ilang kamot,” matud pa Niya, mao “ang Akong kaligutgut.” Isaias 10:5.

Sa makalilisang ang mga anak sa Israel “nanagpakasala batok kang Jehova nga ilang Dios,...ug naghimo sa daotan nga mga butang.” “Sila wala mamati, apan...gisalikway ang Iyang kabalaoran, ug ang Iyang tugon nga Iyang gihimo uban sa ilang mga amahan, ug ang Iyang mga pagpamatuod nga gipamatuod batok kanila.” Tungod kay ilang “gisalikway ang tanang mga sugo ni Jehova nga ilang Dios, ug naghimo alang sa ilang kaugalingon sa tinunaw nga mga larawan, duha ka nating baka ug naghimo sa usa ka Ashera, ug nagsimba sa tanang panon sa langit ug nagalagad kang Baal,” ug sa malig-on nagdumili sa paghinulsol, nga si Jehova “nagsakit kanila, ug gitugyan sila ngadto sa kamot sa mga mamimihag, hangtud nga gisalikway sila gikan sa Iyang mga mata,” uyon sa matin-aw nga mga pasidaan nga Iyang napadala kanila “pinaagi sa tanan Niyang mga alagad nga mga manalagna.”

“Busa ang Israel gibihag gikan sa iyang kaugalingong yuta ngadto sa Asiria,” “tungod kay wala sila tumuo sa tingog ni Jehova nga ilang Dios, apan mnglapas sa Iyang tugon, bisan sa tanan nga gisugo ni Moises ang alagad ni Jehova.” 2 Hari 17:7, 11, 14-16, 20, 23; 18:12.

Sa makalilisang nga mga paghukom nga nahiaguman sa napulo ka mga banay si Jehova may usa ka maalamon ug malolot-on nga katuyoan. Ang dili na Niya mahimo pinaagi kanila diha sa yuta sa ilang mga amahan naninguha Siya sa pagtuman pinaagi sa pagpatibulaag kanila taliwala sa mga nasud. Ang Iyang piano alang sa kaluwasan sa tanan nga magpili sa pagpahigayon sa ilang kau-

[266] galingon sa pasaylo pinaagi sa Manluluwas sa tawhanon nga kaliwat kinahanglan pa nga pagatumanon; ug diha sa mga kasakitan nga miabut sa Israel, Siya nagaandam sa agianan alang sa Iyang himaya nga igapadayag ngadto sa mga nasud sa yuta. Dili ang tanan nga nadala nga binihag mga dili-mahinulsolon. Taliwala kanila mao ang pipila nga nagpabilin nga matinud-anon ngadto sa Dios, ug ang uban nga nagpaubos sa ilang kaugalingon sa atubangan Niya. Pinaagi niini, “ang mga anak sa buhi nga Dios” (Oseas 1:10), Iyang pagadad-on ang mga katawhan diha sa gingharian sa Asiria ngadto sa usa ka kahibalo sa mga kinaiya sa Iyang taras ug sa pagkamanggiloy-on sa Iyang kasugoan.

Kapitulo 24—“Ginalaglag Tungod sa Kakulang sa Kahibalo”

Sukad pa kaniadto ang kaluoy sa Dios ngadto sa Israel nag-agad sa ilang pagkamasinugtanon. Diha sa ubos sa Sinai sila misulod ngadto sa relasyon sa pakigsaad uban Kaniya ingon nga Iyang “kaugalingon nga bahandi...labaw sa tanang katawhan.” Sa solemni sila nagsaad sa pagsunod diha sa dalan sa pagkamasinugtanon. “Ang tanan nga giingon ni Jehova among pagabuhaton,” sila nanagingon. Exodo 19:5, 8. Ug unya, sa pipila ka mga adlaw sa ulahi, nga nabungat ang kasugoan sa Dios gikan sa Sinai, ug ang dugang pahimangno pinaagi sa mga kabalaoran ug mga paghukom gisulti pinaagi kang Moises, sa usa ka tingog ang mga Israelihanon misaad pag-usab nga nagingon, “Pagabuhaton namo ang tanang mga pulong nga giingon m Jehova.” Diha sa pagmatuod sa tugon, ang katawhan sa makausa pa naghiusa sa pagpahayag nga nagingon, “Buhaton namo ang tanang mga butang giingon ni Jehova ug magmatinumanon kami.” Exodo 24:3, 7. Gipili sa Dios ang Israel ingon nga Iyang katawhan, ug sila nagpili Kaniya ingon nga ilang Hari. [267]

Sa hapit na matapus ang pagbagdoybagdoy sa kamingawan ang mga kinahanglanon sa tugon ginasublisubli. Didto sa Baalpeor, diha gayud sa mga udanan sa Sinaad nga Yuta, diin daghan ang nahulog nga biktima sa tanghagaon nga panulay, sila nga nagpabilin nga matinumanon mibag-o sa ilang mga panaad sa pagsugot. Pinaagi kang Moises sila gipasidan-an batok sa mga panulay nga magharang kanila sa umalabut; ug sila sa maimton gimaymayan sa pagpabilin nga lam gikan sa naglibut nga mga nasud ug magsimba sa Dios lamang.

“Busa karon magpatalinghug ka,” gipahimangnoan m Aloises ang Israel, “sa kabalaoran ug sa mga tulomanon, nga akong ginatudlo kaninyo nga inyong pagabuhaton, aron mabuhi kamo, ug mosulod ug manag-iya sa yuta nga gihatag kaninyo ni Jehova, ang Dios sa inyong mga amahan. Dili kamo magadugang sa pulong nga akong gisugo kaninyo, ni pagkunhoran ninyo kini, aron pagabantayan [268]

ninyo ang mga sugo ni Jehova, nga inyong Dios nga akong gisugo kaninyo.... Busa bantayan ug buhaton ninyo sila; kay kini mao ang inyong kinaadman ug salabutan diha sa mga mata sa katawhan, nga nakadungog niining tanan nga kabalaoran, ug magaingon, Sa pagkamatuod gayud kining dakung nasud maoy usa ka makinaadmanon ug masinabutong katawhan.” Deuteronomio 4:1-6.

Ang mga Israelihanon sa pinasahi gibaoran nga dili mawalaan sa pagtan-aw sa mga sugo sa Dios, nga sa pagsugot niini sila makakaplag ug kusog ug panalangin. “Magmatngon ka sa imong kaugalingon, ug bantayan mo ang imong kalag sa masingkamuton,” mao ang pulong ni Jehova ngadto kanila pinaagi kang Moises, “kay tingali lamang unya mahakalimot ka sa mga butang nga hingkit-an sa imong mga mata, ug tingali lamang unya ug mobulag sila sa imong kasingkasing sa tanang mga adlaw sa imong kmabuhi: apan igatudlo mo sila sa imong mga anak, ug sa mga anak sa imong mga anak.” Bersikulo 9. Ang makapahadlok nga mga talan-awon kalabut sa paghatag sa sugo didto sa Sinai dili gayud makalimutan. Tin-aw ug dili kaduhaduhaan ang mga pasidaan nga gihatag sa Israel batok sa diwatahan nga mga batasan nga naglabi taliwala sa silinganang mga nasud. “Busa bantayan ninyo pag-ayo ang inyong mga kaugalingon,” mao ang tambag nga gihatag; “aron kamo dili mangadaut sa inyong kaugalingon, ug dili kamo magbuhat ug linilok nga larawan sa bisan unsang butanga,” “ug tingali unya nga sa pagyahat mo sa imong mga mata ngadto sa langit, ug hingkit-an mo ang adlaw, ug ang bulan, ug mga bitoon, bisan ang tibuok nga panon sa langit, mabihag ka sa pagsimba kanila, ug sa pagalagad kanila, nga gihatag ni Jehova nga imong Dios alang sa tanan nga mga nasud sa ilalom sa tibuok nga langit.” “Bantayan ninyo ang inyong kaugalingon aron dili kamo mahakalimot sa tugon ni Jehova nga inyong Dios, nga gibuhat Niya uban kaninyo, ug kamo magabuhat alang kaninyo ug linilok nga larawan sa dagway sa bisan unsa nga butang nga gidili kanimo m Jehova nga imong Dios.” Mga bersikulo 15, 16, 19, 23.

Gisubay ni Moises ang mga kadaotan nga mosangput gumikan sa usa ka pagtipas gikan sa mga kabalaoran ni Jehova. Sa iyang pagtawag sa langit ug sa yuta sa pagsaksi, siya mipahayag nga kong, tapus sa pagpuyo ug dugay diha sa Yuta sa Saad, ang katawhan magpasulod sa daotang mga porma sa pagsimba ug magyukbo ngadto sa linilok nga mga larawan ug magdumili sa pagbalik ngadto sa

pagsimba sa tinuod nga Dios, mosilaub ang kasuko ni Jehova, ug sila pagadad-on nga bihag ug pagapatibulaagon tali wala sa mga nasud. “Sa madali mangamatay gayud kamo sa ibabaw sa yuta nga gitabok ninyo ang Jordan sa pagpanag-iyang niini,” iyang gipasidan-an sila; “dili kamo makapuyo niini sa hataas nga mga adlaw, kondili pagalaglagon gayud kamo. Ug si Jehova magapadbulaag sa taliwala sa katawhan, ug mahabilin kamo nga diriyut ang gidaghanon sa taliwala sa mga nasud, sa dapit diin pagadad-on kamo ni Jehova. Ug didto magaalagad kamo sa mga dios nga buhat sa mga kamot sa mga tawo, sa kahoy ug sa bato, nga dili makakita, ni makadungog, ni makakaon, m makasimhot.” Alga bersikulo 26-28.

Kining mao nga tagna, nga natuman sa bahin lamang diha sa panahon sa mga maghuhukom, misangko sa usa ka labaw pa ka hingpit ug literal nga katumanan diha sa pagkabihag sa Israel didto sa Asiria ug sa Juda didto sa Babiloma.

Ang apostasiya sa Israel mitubo sa hiniyhina. Gikan sa usa ka kaliwatan ngadto sa sunod, si Satanas naghimo ug balikbalik nga mga sulay sa pagpahigayon nga ang pinili nga nasud mahikalimot “sa mga sugo, sa mga kabalaoran, ug sa mga tulomanon” nga ilang gisaaran nga pagabantayan hangtud sa kahangtoran. Deuteronomio 6:1. Siya nasayud nga kong madala lamang niya ang Israel sa paghikalimot sa Dios, ug “magsunod sa laing mga dios, ug magaalagad kamla, ug magasimba kamla,” “sa pagkamatuod mangawala” sila. Deuteronomio 8:19.

Ang kaaway sa iglesya sa Dios sa ibabaw sa yuta wala makakuha sa hingpit nga kasayuran sa maloloy-on nga kinaiya Niya nga “sa walay bisan unsa nga paagi magapakainatarung sa sad-an,” apan kinsang himaya mao ang pagkamahimong “maloloy-on ug mapuan-goron, mahinay sa pagkasuko, ug daku sa mahigugmaong-kalolot, ug nagapasaylo sa pagkadaotan, ug sa pagkamasukihon ug sa sala.” Exodo 34:6, 7. Bisan pa sa mga pamngkamot m Satanas sa pagsanta sa katuyoan sa Dios alang sa Israel, bisan pa gayud diha sa labing mangiub nga mga takna sa ilang kasaysayan, sa diha nga daw hapit na makakuha sa kadaugan ang mga puwersa sa pagkadaotan, sa maloloyon si Jehova nagpadayag sa Iyang kaugalingon. Iyang gihikyad sa atubangan sa Israel ang mga butang nga alang sa kaayohan sa nasud. “Nakasulat Ako kaniya sa dagkung mga butang sa Akong kasugoan,” Siya mipahayag pinaagi kang Oseas, “apan sila giisip

ingon nga usa ka butang nga wala hiilhi.” “Gitudloan Ko usab si Ephraim sa paglakaw, nga gikuptan sila sa ilang mga bukton; apan sila wala makapanghibalo nga giayo sila.” Oseas 8:12; 11:3. Sa malumo gidumala sila ni Jehova, nagamaymay kanila pinaagi sa Iyang mga manalagna latid ibabaw sa latid, sugo ibabaw sa sugo.

Kong ang Israel nagpanumbaling pa sa mga mensahe sa mga manalagna, mapalingkawas unta sila sa pagpaubos nga misunod. Tungod kay sila nagpadayon sa pagtipas gikan sa Iyang kasugoan nga ang Dios napugos sa pagtugot kanila ngadto sa pagkabinihag. “Ang Akong katawhan ginalaglag tungod sa kakulang sa kahibalo,” mao ang Iyang mensahe ngadto kanila pinaagi kang Oseas. “Tungod kay imong gisalikway ang kahibalo igasalikway Ko usab ikaw,...sanglit imong hingkalimtan ang Kasugoan sa imong Dios.” Oseas 4:6.

Sa tagsatagsa ka panahon, ang paglapas sa kasugoan sa Dios ginasundan sa sama nga sangputanan. Sa mga adlaw ni Noe, sa diha nga ang tanang prinsipyo sa husto nga pagbuhat ginalapas, ug ang pagkadaotan nahimong lalum kaayo ug malukpanon nga ang Dios wala na makaantus niini, migula ang sugo nagingon, “Pagalaglagon Ko gikan sa nawong sa yuta ang tawo nga Akong gibuhat.” Genesis 6:7. Sa kaadlawan m Abraham ang katawhan sa Sodoma sa dayag naghagit sa Dios ug sa Iyang kasugoan; ug dihay misunod nga samang pagkadaotan, ang sama nga pagkamahilayon, ang samang walay pagpugong nga pagpatuyang, nga maoy nagtimaan sa kalibutan sa wala pa ang lunop. Ang mga pumopuyo sa Sodoma nakasaylo na sa utlanan sa diosnon nga pagpailob, ug dihay nahaling batok kanila nga kalayo sa pagpanimalus sa Dios.

Ang panahon nga gisundan sa pagkabihag sa napulo ka mga banay sa Israel maoy usa nga sama ang pagkamasupilon ug sama ang pagkadaotan. Ang kasugoan sa Dios giisip ingon nga usa ka butang nga wala, ug kini maoy nakaabli sa awasanan sa lunop sa pagkadaotan sa Israel. “Si Jehova adunay paldglalis sa mga pumoluyo sa yuta,” mipahayag si Oseas, “tungod kay walay kamatuoran, ni kaayo, ni pag-ila sa Dios dinhi sa yuta. Pinaagi sa pagpanumpa ug sa pagpamakak, ug pagpamatay, ug pagpangawat, ug pagpanapaw, sila nanglungkab, ug ang dugo nagatakdo sa dugo.” Oseas 4:1, 2.

Ang mga tagna mahitungod sa paghukom nga gidala ni Amos ug ni Oseas gikuyogan sa mga panagna sa umalabut nga himaya. Ngadto sa napulo ka mga banay, nga dugay nang masupilon ug dili mahinulsolon, wala ihatag ang saad sa hingpit nga pagpahauli ngadto sa ilang kaniadtong gahum didto sa Palestina. Hangtud sa katapusan sa panahon, sila mahimong “mga libudsuroy taliwala sa mga nasud.” Apan pinaagi kang Oseas gihatag ang usa ka tagna nga nagbutang sa atubangan nila sa katungod nga makabaton ug bahin diha sa katapusan nga pagpahauli nga pagahimoon sa katawhan sa Dios diha nga si Cristo magatungha na ingon nga Hari sa mga kaharian ug Ginoo sa mga kaginoohan. Sa “daghang mga adlaw,” mipahayag ang manalagna, nga ang napulo ka mga banay magapabilin nga “walay hari, ug walay prinsipe, ug walay halad, ug walay haliging-halaran, ug walay ephod o mga teraphim.” “Sa human niana,” ang manalagna mipadayon, “ang mga anak sa Israel mamalik, ug mangita kang Jehova nga ilang Dios, ug kang David nga ilang hari, ug mangahadlok kang Jehova ug sa Iyang pagkamaayo sa ulahing mga adlaw.” Oseas 3:4, 5.

[271]

Sa simboliko nga pinulongan gibutang ni Oseas sa atubangan sa napulo ka mga banay ang piano sa Dios sa pagpahauli sa matagmahinulsolon nga kalag nga gustong makighiusa sa Iyang iglesya dinhi sa ibabaw sa yuta, sa mga panalangin nga gitugyan sa Israel diha sa mga adlaw sa ilang pagkamaunongon ngadto Kaniya diha sa Yuta sa Saad. Sa paghisgut ngadto sa Israel kinsa Siya naghandum sa pagpalkita ug kalolot, si Jehova mipahayag, “Hayloon Ko, ug dad-on Ko siya ngadto sa kamingawan, ug sultihan Ko siya sa madanihon. Ug siya pagahatagan Ko sa iyang parrasan gikan diha, ug ang walog sa Achor ingon nga usa ka pultahan sa paglaum: ug siya motubag didto, maingon niadtong adlaw sa iyang pagkabatan-on ug maingon sa mga adlaw sa iyang paggikan sa yuta sa Egipto. Ug mahitabo niadtong adlaw, miingon si Jehova, nga ikaw magatawag Kanako nga Ishi [Bana ko]; ug dili na magatawag nga Baali [“Agalon ko]. Kay Akong kuhaon ang mga ngalan sa mga Baal gikan sa iyang baba, ug sila dili pagahisgutan pinaagi sa ilang ngalan.” Oseas 2:14-17.

Sa katapusang mga adlaw sa kasaysayan niining yuta, ang tugon sa Dios uban sa Iyang katawhan nga nagabantay sa sugo pagabagohon. “Niadtong adlaw hmoon Ko ang usa ka tugon alang kanila

[272]

uban sa mga mananap sa kapatagan, ug sa mga langgam sa kalangitan, ug sa nanagkamang nga mga butang sa yuta: ug Akong pagabungguon ang mga busogan sa pana ug ang espada ug pahunongon Ko ang gubat gikan sa yuta, ug pahigdaon Ko sila sa kasigurohan. Ug ikaw panga-saw-on Ko nga Kanako gayud sa walay katapusan, Oo, ikaw pangasawon Ko nga Kanako gayud diha sa pagkamatarung, ug sa hustisya, ug sa mahigugmaong kalolot, ug sa mga kaluoy. Ikaw pangasaw-on Ko gayud sa pagkamatinumanon; ug ikaw makaila kang Jehova.

“Ug mahitabo niadtong adlaw, nga Ako motubag, nagaingon si Jehova, nga Ako motubag sa kalangitan, ug sila makadungog sa yuta; ug ang yuta makadungog sa trigo, ug sa bag-ong bino, ug sa lana; ug sila motubag kang Jezreel. Ug siya ipugas Ko alang Kanako dinha sa yuta; Ako magabaton ug kaluoy kaniya nga wala makabaton ug kaluoy; ug ingnon Ko sila nga dili Akong katawhan, Ikaw Akong katawhan; ug sila moingon, Ikaw among Dios.” Mga bersikulo 18-23.

“Niadtong adlaw” “ang mahabilin sa Israel, ug sila nga nanagpakagawas sa balay ni Jacob,...mosandig kang Jehova, ang Balaan sa Israel, sa kamatuoran.” Isaias 10:20. Gikan sa “tanang kanasuran, ug kabanayan, ug pinolongan, ug katawhan” adunay uban nga sa malipayon motubag sa mensahe nga, “Kahadloki ninyo ang Dios, ug Kaniya ihatag ninyo ang himaya; kay nahiabut na ang takna sa Iyang paghukom.” Sila moliso gikan sa tagsatagsa ka diosdios nga nagabugkos kanila sa yuta, ug ilang “simbahon Siya nga maoy nagbuhat sa langit, ug sa yuta, ug sa dagat, ug sa mga tuboran sa mga tubig.” Ilang paglingkawason ang ilang kaugalingon gikan sa tanang pagkagumon ug motindog sa atubangan sa kalibutan ingon nga mga monyumento sa kaluoy sa Dios. Sa ilang pagkamasinugtanon sa diosnong mga kinahanglanon, sila pagailhon sa mga manolunda ug sa mga tawo ingon nga nakabantay “sa mga sugo sa Dios ug sa tinoohan ni Jesus.” Pinadayag 14:6, 7, 12.

“Ania karon, ang mga adlaw moabut na, nagaingon si Jehova, nga ang magdadaro makaapas sa mag-aani, ug sa manggigiuk sa mga parras, makaapas kaniya nga nagasabud sa binhi; ug ang mga bulad magapatulo sa matam-is nga bino, ug ang tanang mga bungtud mangatunaw. Ug Akong bawion ang Akong katawhan nga Israel gikan sa pagka-binihag, ug sila magatukod sa naguba nga mga siyu-

dad, ug pagapuy-an nila sila; ug sila magatanum ug mga kaparrasan ug magainom sa bino niana; sila usab magahimo ug mga tanaman, ug magakaon sa bunga niana. Ug itanum Ko sila sa ilang yuta, ug dili na sila lukahon pag-usab gikan sa ilang yuta, ug dili na sila lukahon pagusab gikan sa ilang yuta nga gihatag Ko kanila, nagaingon si Jehova, nga imong Dios.” Amos 9:13-15

SEKSYON III—USA KA MAGWAWALI SA PAGKAMATARUNG

“Pagkuhaon ba ang tukbonon gikan sa mabaskug, kun
kadtong mga gibihag uyon sa balaod pagbuhian?” “Apan
mao kini ang giingon ni Jehova, Bisan pa ang mga binihag
sa mabaskug pagakuhaon, ug ang tukbonon sa makalilisang
pagabuhian.” “Sila pagabalikon, sila paga kaulawan gayud,
kanang nanagsalig sa linilok nga mga larawan, kanang
nanagingon sa tinunaw nga mga larawan, Kamo mao
ang among mga dios. ”

[274]

[273]

Isaias 49:24, 25; 42:17.

[275]

Kapitulo 25—Ang Pagtawag ni Isaias

Ang hataas nga panahon sa paghari ni Uzzias (nailhan usab ingon nga Asarias) diha sa kayutaan sa Juda ug sa Benjamin nadman-an sa usa ka kauswagan nga daku pa kay ni bisan kinsa sa ubang mga hari sukad sa kamatayon ni Salomon, duulan sa duha ka mga siglo nga ning-agi. Sulod sa daghang mga tuig ang hari nagmando uban sa pagkamabuot. Ubos sa panalangin sa Langit ang iyang mga kasundalohan nakabawi sa ubang yuta nga nailog sa kanhing mga katuigan. Ang mga siyudad gitukod pag-usab ug gilig-on, ug ang kadunggan sa nasud taliwala sa naglibut nga mga katawhan daku kaayo ang pagkamakusganon. Nabuhi pag-usab ang patigayon, ug ang mga bahandi sa mga nasud ningdahilig ngadto sa Jerusalem. Ang ngalan ni Uzzias “nabantug sa bisan diin; kay siya gitabangan sa kadngalahan gayud nga paagi, hangtud nga siya nalig-on.” 2 Cronicas 26:15.

Bisan pa niana, kining makita sa gawas nga kauswagan, wala makuyogi sa usa ka nahiangay nga pagpabuhi sa gahum nga espin-tuhanon. Ang mga tulomanon sa templo gipadayon sama sa kanhing mga tuig, ug ang mga katawhan nagtigum sa pagsimba sa buhi nga Dios; apan ang garbo ug ang kalagdaan sa inanay mikuha sa dapit sa pagkamapainubsanon ug sa pagkakinasingkasing. Mahitungod ni Uzzias sa iyang kaugalingon kini ang nasulat: “Sa nalig-on na siya, ang iyang kasingkasing nagmapahitas-on, ngadto sa iyang pagkalaglag: kay siya nakalapas batok kang Jehova nga iyang Dios.” Bersikulo 16.

Ang sala nga misangput sa hilabihan ka makaluluoy ngadto kang Uzzias mao ang sala sa pagbuotbuot. Diha sa paglapas sa usa ka matin-aw nga sugo ni Jehova, nga walay bisan si kinsa kondili ang mga kaliwat lamang ni Aaron ang makasaulog ingon nga mga sacerdote, ang hari ning sulod sa santuwaryo “sa pagsunog sa insenso ibabaw sa halaran sa insenso.” Mitutol si Azarias ug ang iyang mga kauban, ug nagpakiluoy kaniya sa dili pagpadayon sa iyang tuyo.

[276]

“Ikaw nakalapas,” sila miawhag; “dili kana alang sa imong

kadungganan.” Mga bersikulo 16, 18.

Napuno sa kaligutgut si Uzzias, nga siya nga hari, pagabadlongon sa ingon. Apan wala siya tugoti sa pagpasipala sa santuwaryo supak sa hiniusa nga pagtutol kanila nga may pagbulot-an. Samtang siya nagtindog didto, diha sa malaguton nga pagsukol, sa kalit siya natakboyan sa usa ka diosnon nga paghukom. Ang sanla mitungha diha sa iyang agtang. Sa kalisang siya milighot, nga wala na gayud mosulod pagusab sa mga hawanan sa templo. Hangtud sa adlaw sa iyang kamatayon, sa pipila ka mga tuig sa ulahi, si Uzzias nagpabilin nga sanlahon—usa ka buhi nga pananglitan sa kabuangan sa pagtipas gikan sa matin-aw nga “Mao kini ang giingon ni Jehova.” Dili ang iyang taas niyang katungdanan o ang iyang taas nga kinabuhi sa pagalagad magamit niya ingon nga pamalibad tungod sa iyang mapangahason nga sala nga pinaagi niini iyang gibulingan ang katapusang mga tuig sa iyang paghari, ug nahiaguman sa iyang kaugalingon ang paghukom sa Langit.

Ang Dios walay pinilian sa mga tawo. “Ang kalag nga nagabuhat sa bisan unsang kasaypanan uban sa pagkawalay pagpanumbaling, bisan siya natawo sa yutang pinuy-anan sa mga anak sa Israel, o sa usa ka lumalangyaw, kanang kalaga nagapasipala kang Jehova; ug kanang kalaga pagaputlon gikan sa taliwala sa iyang katawhan.” Numeros 15:30.

Ang paghukom nga nahiaguman ni Uzzias daw may usa ka inpluwensya sa pagpugong diha sa iyang anak nga lalaki. Gipas-an ni Jotham ang mabug-at nga mga kapangakohan sulod sa ulahing mga tuig sa paghari sa iyang amahan ug misaka sa trono tapus sa kamatayon ni Uzzias. Mahitungod kang Jotham kini ang nasulat: “Gibuhat niya ang matarung sa mga mata ni Jehova: iyang gihimo sumala sa tanang gihimo sa iyang amahan nga si Uzzias. Apan ang hatag-as nga mga dapit wala niya kuhaa: Ang katawhan kanunay pang naghilad ug nagsunog sa insenso didto sa hatag-as nga mga dapit.” 2 Hari 15:34, 35.

Ang paghari ni Uzzias nagakaduul na sa pagkatapus, ug si Jotham nagapas-an na sa daghang mga lulan sa estado, sa diha nga si Isaias, sa kaliwat nga harianon, gitawag sa buluhaton sa pagkamanalagna samtang siya usa pa ka batan-on. Ang mga panahon nga pagapangabudlayan ni Isaias napuno sa lahi nga katalagman ngadto sa katawhan sa Dios. Ang manalagna magasaksi sa pagsulong sa

Juda sa hiniusa nga mga kasundalohan sa amihanang Israel ug sa Siria; siya magasud-ong sa mga panon sa Asiria nga magkampo sa atubangan sa dagkung mga siyudad sa gingharian. Sulod sa iyang kinabuhi, mahulog ang Samaria, ug ang napulo ka mga banay sa Israel pagapatibulaagon taliwala sa mga nasud. Ang Juda pagabalikbalikan sa pagsulong sa mga kasundalohan sa Asiria, ug ang Jerusalem magaanus sa usa ka paglikus nga mosangko unta sa iyang pagkapukan kong ang Dios wala pa sa katingalahan magpataliwala. Ang malisud nga mga katalagman naghulga na sa kalinaw sa habagatang ginghanan. Ang diosnon nga panalipod ginakuha na, ug ang mga kasundalohan sa Asiria hapit na mokanap sa yuta sa Juda.

Apan ang mga katalagman nga gikan sa gawas, bisan daw mapintas, dili ingon ka seryoso kay sa gikan sa sulod. Ang pagkahiwi sa iyang katawhan mao ang nagdala ngadto sa alagad sa Dios sa labing daku nga kalibog ug sa labing halalom nga pagkaus-us. Pinaagi sa ilang pagtalikod ug sa pagsukol sila nga magatindog unta ingon nga mga magdadala sa kahayag taliwala sa mga nasud nagaimbitar sa mga paghukom sa Dios. Daghan sa mga pagkadaotan nga nagapadali sa makusog nga pagkalaglag sa amihanang gingharian. ug nga bag-o pang gisaway sa dili-masayop nga mga pulong ni Oseas ug ni Amos, dali nga nakadaut sa gingharian sa Juda.

Ang kaugmaon mahitungod sa katilingbanong mga kahimtang sa katawhan makapaminghoy. Sa ilang tinguha alang sa ganansya, ang mga tawo nanag-iya ug daghang mga balay ug daghang mga umahan. Tan-awa ang Isaias 5:8. Gituis ang hustisya, ug walay kaluoy ang gipakita ngadto sa mga kabus. Mahitungod niining mga pagkadaotan, ang Dios mipahayag nga nagingon, “Ang inagaw gikan sa mga kabus anaa sa inyong mga balay.” “Inyong gidugmok ang Akong katawhan, ug gigaling ang nawong sa mga kabus. Isaias 3:14, 15. Bisan ang mga maghuhukom, kinsang katungdanan mao ang pagpanalipod sa walay mahimo, nagpakabungol sa mga singgit sa mga kabus ug sa mga nagkinahanglan, sa mga babaye nga balo ug sa mga ilo sa amahan. Tan-awa ang Isaias 10:1, 2.

Uban sa pagpanlupig ug sa bahandi miabut ang garbo ug ang gugma sa pasundayag, tatawng pagkahubog, ug ang usa ka espiritu sa hudyaka. Tan-awa ang Isaias 2:11, 12; 3:16, 18-23; 5:22, 11, 12. Ug sa kaadlawan ni Isaias ang paghalad sa mga diosdios dili na ikatingala. Tan-awa ang Isaias 2:8, 9. Ang daotan kaayo nga

mga pagginawi hilabihan nga pagdagsang taliwala sa tanang mga matang sa katawhan nga ang pipila nga nagpabilin nga matinuoron sa Dios kanunay nga ginatmtal nga mawad-an sa paglaum ug molunga ngadto sa kaluya ug sa pagbiya sa paglaum. Daw ang katuyoan sa Dios alang sa Israel hapit na mapakyas ug nga ang masukolon nga nasud magaantus sa kapalaran sama sa nahiaguinan sa Sodoma ug sa Gomorra.

Sa atubangan sa mao nga mga kahimtang dili ikatingala nga sa diha nga, si Isaias gitawag, sulod sa katapusang tuig sa paghari ni Uzzias, sa pagdala ngadto sa Juda sa mga mensahe sa Dios sa pagpasidaan ug sa pagbadlong, nga siya misibog gikan sa kapangakohan. Nasayud siya pag-ayo nga iyang ikasugat ang magahi'g buot nga pagsukol. Sa iyang naila ang iyang kaugalingon nga pagkadili takus nga mosugat sa kahimtang ug sa paghunahuna sa katig-a ug sa pagkawalay pagtoo sa katawhan nga alang kang kinsa siya magapangabudlay, daw walay paglaum ang iyang buluhaton. Diha sa kakulang sa paglaum iya bang biyaan ang iyang misyon ug pasagdan nga dili matugaw ang Juda sa ilang pagsimba sa mga diosdios? Pamandoon ba sa yuta ang mga dios sa Ninive diha sa paghagit sa Dios sa langit?

Ang maong mga hunahuna nga sama niini maoy nagahuot sa pangisip ni Isaias samtang siya nagtindog sa ubos sa portiko sa templo. Sa kalit lamang ang ganghaan ug ang sulod nga tabil sa templo daw nabira ngadto sa ibabaw o nakuha, ug gitugotan siya sa pagtan-aw sa sulod, diha sa balaan sa mga balaan, diin bisan gani ang mga tiil sa manalagna dili makasulod. Dihay misaka sa iyang atubangan nga usa ka panan-awon ni Jehova nga nagalingkod ibabaw sa usa ka trono nga hataas ug tinuboy, samtang ang kutay sa Iyang himaya nagpuno sa templo. Diha sa matagkilid sa trono nagalupadlupad ang mga serapin nga nagtabil sa ilang mga nawong diha sa pagsimba, samtang sila nagalagad sa atubangan sa ilang Magbubuhay ug naghiusa diha sa solemni nga pagampo nga nagin-gon, “Balaan, balaan, balaan, si Jehova sa mga panon: ang tibuok yuta napuno sa Iyang himaya,” hangtud nga ang haligi ug tukod ug ganghaan nga sidro daw nauyog sa tingog, ug ang balay napuno sa ilang halad sa pagdayeg. Isaias 6:3.

Samtang nakita ni Isaias kining pagpadayag sa himaya ug ang pagkaharianon sa iyang Ginoo, nasanapan siya sa usa ka pagbati sa

[279] kapudi ug sa kabalaan sa Dios. Pagkadaku sa kalainan tali sa dili hitupngan nga pagkahingpit sa iyang Magbubuhay, ug sa makasasala nga paagi kanila nga uban sa iyang kaugalingon, dugay nang giisip taliwala sa pinili nga katawhan sa Israel ug juda! “Alaut man ako!” siya mituaw; “kay patay na ako; tungod kay ako usa ka tawo nga mahugaw ug mga ngabil, ug ako nagapuyo sa taliwala sa mga tawo nga mahugaw ug mga ngabil: kay ang akong mga mata nakakita sa Hari, si Jehova sa mga panon.” Bersikulo 5. Sa daw nagatindog, diha sa hingpit nga kahayag sa diosnon nga presensya sa sulod sa santuwaryo, iyang naamgohan nga kong pasagdan diha sa kaugalingon nga pagkadili hingpit ug pagkawalay kaarangan, sa hingpit dili siya makahimo sa katuyoan diin siya gitawag. Apan gipadala ang usa ka serapin sa paghumpay kaniya sa iyang kasakit ug sa pagpatakus kaniya alang sa iyang daku nga misyon. Ang usa ka baga nga karbon gikan sa halaran gibutang sa iyang mga ngabil, uban sa mga pulong nga nagaingon. “Anaa, kini nakatandog sa imong mga ngabil; ug ang imong pagkadaotan ginakuha na, ug ang imong sala ginapasaylo.” Unya nadungog ang tingog sa Dios nga nagaingon, “Kinsa man ang Akong ipadala, ug kinsay moadto alang Kanamo? ug si Isaias mitubag nga nagingon, “.Ania ako; paadtoa ako.” Mga bersikulo 7, 8.

Ang langitnong magduduaw mimando sa nagahulat nga mensahero nga nagaingon, “Lakaw, ug sultihi kining katawhan,

“Kamo nakadungog gayud, apan wala makasabut;
 Ug nakakita gayud kamo, apan wala makasabut.
 Himoa nga motambok ang kasingkasing niining katawhan,
 Ug pabug-aton mo ang ilang mga igdulungog,
 ug piyongon mo ang ilang mga mata;
 Tingali unya nga makakita sila uban sa ilang
 mga mata, ug makadungog uban sa ilang mga igdulungog,
 Ug makasabut sila uban sa ilang kasingkasing,
 Ug mangakabig ug mamaayo sila.”

Mga bersikulo 9, 10.

Ang katungdanan sa manalagna matin-aw; siya magapatugbaw sa iyang tingog agi ug pagtutol batok sa nagapasuwabi nga mga pagkadaotan. Apan nahadlok siya sa pagsagubang sa buhat nga

walay kasigurohan sa paglaum. “Ginoo, hangtud anus-a?” siya nangutana. Bersikulo 11. Wala ba sa Imong pinili nga katawhan ang makasabut ug maghinulsol ug mamaayo?

Ang iyang lulan sa kalag alang sa masalaypon nga Juda dili pagapas- anon nga kawang lamang. Ang iyang misyon dili sa kmat-ibuk-an nga walay bunga. Apan ang mga pagkadaotan nga nagpa-dayon sa pagdaghan sulod sa daghang mga kaliwatan dili makuha sa iyang kaadlawan. Sa tibuok niyang kinabuhi kinahanglan siya mahi-mong mapailubon, ug maisog nga magtutudlo—usa ka manalagna sa paglaum ug sa kalautan ingon man. Sa katapusan kong matuman na ang diosnon nga katuyoan, ang hingpit nga mga bunga sa iyang mga kabudlay, ug sa mga kabudlay sa tanang matinumanong mga mensahero sa Dios, motungha. Ang salin kinahanglan pagaluwason. Aron kini mapatuman, ang mga mensahe sa pagpasidaan ug sa pagpakiluoy kinahanglan ihatag ngadto sa masukolon nga nasud, maoy pahayag ni Jehova:

[280]

“Hangtud nga ang mga siyudad makamingawan nga
 mawad-an sa molupyo,
 Ug ang mga kabalayan mawalay tawo,
 Ug ang yuta mabiniyaan sa hingpit,
 Ug gipahilayo ni Jehova ang mga katawhan,
 Ug ang mga dapit nga biniyaan modaghan sa
 taliwala sa yuta.”

Mga bersikulo 11, 12.

Ang mabug-at nga mga paghukom nga mahiaguman sa mga dili mahinulsolon,—ang gubat, ang paghingilin, ang pagdaugdaug, ang kapildihan sa gahum ug sa kadunggan sa taliwala sa mga nasud,—kining tanan manghitabo aron sila nga moila diha kanila sa kamot sa usa ka nadisgusto nga Dios madala unta ngadto sa paghinulsol. Ang napulo ka mga banay sa amihanang gingharian sa wala madugay pagatibulaagon taliwala sa mga nasud ug mabiyaan ang ilang mga siyudad nga nagun-ob; ang nagaguba nga mga kasundalohan sa kaaway nga mga nasud magabalikbalik sa pagsulong sa ilang yuta; bisan ang Jerusalem sa katapusan mahulog, ug ang Juda pagadadon nga mga bihag; apan ang Yuta sa Saad dili magpabilin nga

pagabiyaan sa hingpit. Ang pasalig sa langitnon nga magduduaw ngadto kang Isaias mao kini:

“Aduna pay ikapulo ka bahin niini,
 Kini pagaut-uton usab,
 Apan ingon sa usa ka kahoy nga encina ug
 terebinto nga mahibilin ang tuod kong sila pagaputlon.

[281] Maingon man ang balaan nga binhi mao man ang tuod niini.”

Bersikulo 13.

Kining mao nga pagsalig mahitungod sa katapusan nga katumanan sa katuyoan sa Dios nagdala ug kaisug ngadto sa kasingkas-ing ni Isaias. Unsa man bisan kong yutan-on nga mga gahum ang naghanay sa ilang kaugalingon batok sa Juda? Unsa man bisan kong ang mensahero sa Jehova makasugat sa pagsupak ug sa pagsukol? Si Isaias nakakita sa Hari. si Jehova sa mga panon; iyang nadunggan ang awit sa mga serapin nga nagingon, “Ang tibuok yuta napuno sa Iyang himaya;” diha kaniya ang saad nga ang mga mensahe ni Jehova ngadto sa nagasuki nga Juda pagaubanan sa masudyaong gahum sa Balaan nga Espiritu; ug naisog ang manalagna alang sa buhat nga diha sa atubangan niya. Bersikulo 3. Sulod sa iyang taas ug malisud nga misyon iyang gidaladala ang handumanan niini nga panan-awon. Sulod sa kan-uman ka mga tuig o labaw pa siya nagtingog sa atu-bangan sa mga anak sa Juda ingon nga usa ka manalagna sa paglaum, nga nagasamut ug kaisog diha sa iyang mga panagna mahitungod sa umalabut nga kadaugan sa iglesya.

Kapitulo 26—”Ania ang Inyong Dios!”

Sa kaadlawan ni Isaias ang espirituhanon panabut sa katawhan nangitngit tungod sa sayop nga pagsabut mahitungod sa Dios. Dugay na si Satanas nga naninguha sa pagdaldal sa mga tawo sa pagtan-aw sa ilang Magbubuhat ingon nga tagmugna sa sala ug sa pag-antus ug sa kamatayon. Sila nga iyang nalimbongan, naghunahuna nga ang Dios maoy magahi ug mapiliton. Ilang giila Siya ingon nga nagbantay lamang aron sa pagsaway ug sa pagpahamtang ug silot, dili gustong modawat sa makasasala samtang may legal pa nga pamalibad alang sa dili pagtabang kaniya. Ang kasugoan sa gugma nga pinaagi niini gimandoan ang langit gituis sa pangulo sa mga limbongan ingon nga usa ka pagpugong sa kalipay sa mga tawo, ug usa ka mabug-at nga yugo nga gikan niini sila malipay sa paglikay. Iyang gipahayag nga ang mga sugo niini dili matuman ug nga ang mga silot sa paglapas gihatag sa walay katarungan. [282]

Sa nawad-an sa panan-aw sa tinuod nga taras ni Jehova, walay ikapamalibad ang mga Israelihanon. Kanunay ang Dios nagpadayag sa Iyang Kaugalingon ngadto kanila ingon nga usa nga “maloloy-on ug puno sa grasya, mahinay sa kasuko ug madagayaon sa mahigugmaong-kalolot, ug sa kamatuoran.” Salmo 86:15. “Sa diha nga bata pa ang Israel,” Siya nagpamatuod, “nan siya gihigugma Ko, ug gitawag Ko ang Akong anak gikan sa Egipto.” Oseas 11:1.

Sa malumo gidumala ni Jehova ang Israel diha sa ilang kaluwasan gikan sa kaulipnan sa Egipto ug didto sa ilang panaw ngadto sa Sinaad nga Yuta. “Sa tanan nilang mga kasakitan Siya gisakit, ug giluwat sila sa manolunda sa Iyang presensya: Diha sa Iyang gugma ug sa Iyang kaluoy sila gitubos Niya; ug sila gidala Niya ug Iyang gisagakay sila sa tanang mga adlaw sa kanhing panahon.” Isaias 63:9.

“Ang Akong presensya mouban kanimo,” mao ang saad nga gihatag sulod sa panaw latas sa kamingawan. Exodo 33:14. Kining mao nga pasalig gipaubanan sa usa ka katingalahan nga pagpadayag sa taras ni Jehova, nga maoy nakapatakus ni Moises sa

[283]

pagmantala ngadto sa tibuok Israel sa pagkamaayo sa Dios, ug sa pagpahimangno kanila sa hingpit mahitungod sa mga hiyas sa ilang dili makita nga Hari. “Si Jehova miagi sa iyang atubangan, ug nagmantala: Si Jehova, si Jehova, usa ka Dios nga maloloy-on, mapuanguron, mahinay sa pagkasuko, ug daku sa mahigugmaong-kalolot ug kamatuoran; nagatipig sa mahigugmaong kalolot alang sa linibolibo, ug nagapasaylo sa pagkadaotan ug sa pagkamasukihon ug sa sala, ug nga sa walay bisan unsa nga paagi magapakamatarung sa daotan.” Exodo 34:6, 7.

Diha sa iyang kahibalo mahitungod sa pagkamahinay sa pagkasuko ni Jehova ug sa Iyang walay kinutoban nga gugma ug kalolot, nga gisukad ni Moises ang iyang kahibulongan nga pangaliva alang sa kinabuhi sa Israel sa diha, nga sa udanan sa Yuta sa Saad, sila nagdumili sa pagdasdas diha sa pagtuman sa mando sa Dios. Diha sa kinatumyan sa ilang pagsukol si Jehova mipahayag, “Ako magapatay kanila uban ang hapak sa kamatay, ug sila Akong isalikway aron dili makapanunod;” ug Iyang gisugyot ang paghimo sa mga kaliwat ni Aloises nga “usa ka nasud nga labi pang daku ug labi pang kusgan kay kanila.” Numeros 14:12. Apan ang manalagna nagpakiluoy sa kadngalahang mga tagana ug sa mga saad sa Dios alang sa pinili nga nasud. Ug unya, ingon nga kinakusgan sa tanang mga pakiluoy, iyang gipugos ang gugma sa Dios alang sa nahulog nga tawo. Tanawa ang mga bersikulo 17-19.

Sa maloloy-on mitubag si Jehova, “Ako nagpasaylo kanila sumala sa imong pulong.” Ug unya Iyang gitugyan ngadto kang Moises, pinaagi sa usa ka tagna, ang usa ka kahibalo sa Iyang katuyoan mahitungod sa katapusan nga kadaugan sa Israel. “Ingon ka tinuod nga Ako buhi,” Siya mipahayag, “ang tibuok yuta mapuno sa himaya ni Jehova.” Alga bersikulo 20, 21. Ang himaya sa Dios, ang Iyang taras, ang Iyang mapuanguron nga kaluoy ug malumo nga gugma— nga mao ang gipakiluoy ni Aloises alang sa Israel—igapadayag ngadto sa tanang katawhan. Ug kining mao nga saad ni Jehova gihimong dobli ang pagkasiguro; kini gimatud-an pinaagi sa usa ka panumpa. Ingon ka siguro nga ang Dios nagakinabuhi ug nagamando, ang Iyang himaya igapahayag sa “taliwala sa mga nasud, sa taliwala sa tanang mga katawhan ang Iyang mga kadngalahang buhat.” Salmo 96:3.

Mahitungod sa umalabut nga katumanan niini nga tagna si Isaias nakadungog sa nagasidlak nga mga serapin nga nag-awit sa atubangan sa trono nga nagaingon, "Ang tibuok nga yuta napuno sa Iyang himaya." Isaias 6:3. Ang manalagna, nga masaligon sa kasigurohan niining maong mga pulong, sa maisogon siya mipahayag ngadto kanila nga nanagyukbo ngadto sa mga larawan nga kahoy ug bato, nga nagingon, "Sila makakita sa himaya nj Jehova ug sa katahum sa atong Dios." Isaias 35:2.

[284]

Karon kining mao nga tagna nagakahitabo sa tulin nga katumanan. Ang mga kalihukan misyonero sa iglesya sa Dios dinhi sa yuta nagahatag ug daghang mga bunga, ug sa dili madugay ang mensahe sa maayong balita ikamantala na sa tanang mga nasud. "Aron pagadayegon ang Iyang mahimayaong grasya," ang mga lalaki ug mga babaye nga gikan sa tanang kaliwatan, pinulongan, ug katawhan "gihatag kanato pinaagi sa Hinigugma," "aron nga sa mga katuigan nga umalabut Siya makapadayag sa dili masukod nga kadagaya sa Iyang grasya tungod sa Iyang pagkamapuanguon kanato diha kang Cristo Jesus." Efeso 1:6; 2:7. "Dalayegon si Jehova nga Dios, ang Dios sa Israel, nga mao lamang ang nagabuhat sa mga katingalahang butang: Ug dalayegon ang Iyang mahimayaong ngalan sa walay katapusan; ug pagapun-on ang tibuok nga yuta sa Iyang himaya." Salmo 72:18, 19.

Diha sa panan-awon nga miabut kang Isaias didto sa sawang sa templo, gihatagan siya sa usa ka matin-aw nga pagtan-aw sa taras sa Dios sa Israel. "Ang hataas ug ang Usa nga halangdon nga nagapuyo sa walay katapusan, kansang ngalan mao ang Balaan," nagpakita sa iyang atubangan diha sa dakung pagkahalangdon; apan bisan pa niini ang manalagna gipasabut sa maloloy-on nga kinaiya sa iyang Ginoo. Siya nga nagapuyo "sa hataas ug balaan nga dapit" nagapuyo "uban kaniya usab nga adunay usa ka espiritu nga mahinulsolon ug mapainubsanon, aron sa pagpabuhi sa kasingkasing sa mahinulsolon." Isaias 57:15. Ang manolunda nga gisugo sa paghikap sa mga ngabil ni Isaias nagdala ngadto kaniya sa mensahe nga nagingon, "Ang imong pagkadaotan ginakuha na, ug ang imong sala ginapasaylo." Isaias 6:7.

Diha sa pagtan-aw sa iyang Dios, ang manalagna, sama kang Saul sa Tarsus didto sa ganghaan sa Damasco, wala lamang hatagi sa usa ka pagtan-aw sa iyang kaugalingong pagkadili takus; dihay

[285] nag-abut nganha sa iyang napaubos nga kasingkasing sa kasigurohan
 [286] sa pasaylo, nga hingpit ug walay bayad; ug siya nakatindog nga usa
 [287] ka nausab nga tawo. Nakita niya ang iyang Ginoo. Iyang natan-aw
 sa daklit ang katahum sa diosnon nga taras. Makapamatuod siya sa
 kausaban nga nahimo pinaagi sa pagtan-aw sa Walay kinutoban nga
 Gugma. Sukad niadto nadasig siya sa pamangandoyon nga tinguha
 sa pagtan-aw sa masalaypon nga Israel nga malingkawas gikan
 sa lulan ug sa silot sa sala. “Ngano ba gayud nga buot kamo nga
 pagahampakon pa?” nangutana ang manalagna. “Umari kamo karon,
 ug usahan ta paghusay, nagingon si Jehova: Bisan pa ang mga sala
 mapula, sila pagapudon ingon sa nieve; bisan pa sila lubos mapula,
 sila mahimong sama sa maputing balhibo sa carnero.” Panghunaw
 kamo, panglinis kamo; ibutang sa halayo ang inyong daotang mga
 buhat gikan sa Akong mga mata; hunong na sa pagbuhat sa daotan;
 pagtoon sa pagbuhat sa maayo. Isaias 1:5, 18, 16, 17.

Ang Dios nga ilang giangkong nga ginaalagaran, apan kinsang taras sila wala makasabut, gibutang sa atubangan nila ingon nga dakung Mananambal sa espintuhanon nga sakit. Unsa nga bisan ang dbuok ulo nagsakit ug ang dbuok kasingkasing naluya? Unsa nga bisan pa nga gikan sa lapalapa sa tiil bisan hangtud sa alimpulo sa ulo walay maayo, kondili mga samad, ug mga pangos, ug baho nga mga hubag? Tan-awa ang Isaias 1:6. Siya nga nagapadayon sa paglakaw nga nahidalin-as diha sa dalan sa iyang kasingkasing tingali makakaplag sa pagkaalim diha sa pagliso ngadto kang Jehova. “Ako nakakita sa iyang mga dalan,” si Jehova mipahayag, “ug pag-aayohon Ko siya: Pagamandoan Ko usab siya, ug magapahauli sa mga kalipay nganha kaniya...Pakigdait, pakigdait nganha kaniya nga atua sa halayo ug kaniya nga ania sa haduul, nagingon si Jehova; ug Ako magaaayo kaniya.” Isaias 57:18, 19.

Gituboy sa manalagna ang Dios ingon nga Magbubuhat sa tanan. Ang Iyang mensahe ngadto sa mga siyudad sa Juda mao kini, “Ania karon ang inyong Dios!” Isaias 40:9. “Mao kini ang gipamulong sa Dios nga Ginoo, Siya nga nagabuhat sa mga langit, ug nagbuklad kanila; Siya nga nagahatag sa yuta, ug ang mga nagagikan niini;” “Ako mao si Jehova nga nagbuhat sa tanang mga butang;” “Ako ang naghimo sa kahayag, ug ang nagbuhat sa kangitngit;” “Gibuhat Ko ant; yuta, ug gibuhat Ko ang tawo sa ibabaw niini: Ako, bisan pa ang “Akong mga kamot, nagbuklad sa mga langit, ug ang tanan

nilang mga panon ginamandoan ko." Isaias 42:5; 44:24; 45:7, 12. "Nan kang kinsa man diay Ako ipamgingon ninyo, nga aron Ako mahisama kaniya? nagaingon ang Balaan. Ihangad ang inyong mga mata sa itaas, ug tan-awa kong kinsay nagbuhat niini, nga nagadala sa ilang panon sa tmagdaghan; Siya nagatawag kanilang tanan pinaagi sa ngalan; tungod sa kadaku sa Iyang gahum, ug tungod sa Siya kusgan sa kagahum, walay mausa nga makulang kanila." Isaias 40:25, 26. [288]

Ngadto kanila nga nahadlok nga sila dili pagadawatong kong sila mamalik ngadto sa Dios, ang manalagna mipahayag:

"Nganong nagaingon ikaw, Oh Jacob, ug nagasulti, Oh Israel, Ang akong dalan natago gikan kang Jehova, ug ang hustisya nga angay kanako, miagi na gikan sa akong Dios? Wala ba ikaw makaila? wala ba ikaw makadungog? ang Dios nga walay katapusan, si Jehova, ang Magbubuhat sa kinatumyan sa yuta, dili maluya, ni kapuyan? walay makasusi sa Iyang salabutan. Siya nagahatag ug gahum niadtong maluya; ug ang mga batan-on mangapukan sa hi-labihan gayud: Apan kadtong nagahulat kang Jehova magabag-o sa ilang kusog; sila manlupad pinaagi sa mga pako ingon sa mga agila; sila manalagan, ug dili makapuyan: sila manlakaw, ug dili mangaluya." Mga bersikulo 27-31.

Ang kasingkasing sa Walay Kinutobang Gugma nangandoy kanila nga nagbati nga walay gahum sa pagpalingkawas sa ilang mga kaugalingon gikan sa mga lit-ag ni Satanas; ug Siya sa maloloy-on nagatanyag sa pagpalig-on kanila sa pagkinabuhi alang Kaniya. "Ayaw kahadlok," Siya nagamando kanila; "kay Ako ania uban kanimo: ayaw pagtalaw, kay Ako mao ang imong Dios: palig-onon Ko ikaw; oo, buligan Ko ikaw; oo, ituboy Ko ikaw sa tuong kamot sa Akong pagkamatarung." "Kay Ako, si Jehova nga imong Dios, mokupot sa imong kamot nga tuo, nga magaingon kanimo; Ayaw kahadlok; Ako magatabang kanimo. Ayaw kahadlok, ikaw ulod nga Jacob, ug kamong mga tawo sa Israel; Ako magatabang kanimo, miingon si Jehova, ug ang imong Manunubos, ang Usa nga Balaan sa Israel." Isaias 41:10, 13, 14.

Dili takus ang tanang mga pumoluvo sa Juda, apan ang Dios wala mobiya kanila. Pinaagi kanila ang Iyang ngalan pagatuboyon taliwala sa mga nasud. Ang kadaghanan nga wala makasinati sa kinatibuk-an sa Iyang mga hiyas motan-aw pa sa himaya sa diosnon

[289] nga taras. Tungod sa katuyoan nga mahimong matin-aw ang Iyang maloloyong mga laraw mao nga Siya kanunay nga nagpadala sa Iyang mga alagad, ang mga manalagna uban sa mensahe nga nagaingon, “Bumulag kamo karon, ang tagsatagsa gikan sa iyang daotang dalan.” Jeremias 25:5. “Tungod sa Akong ngalan,” Siya nagpahayag pinaagi kang Isaias, “magapugong Ako sa Akong kasuko, ug tungod sa Akong pagdayeg, Ako mohunong tungod kanimo, aron dili Ko ikaw pagapution.” “Tungod sa Akong kaugalingon, tungod sa Akong kaugalingon, pagabuhaton Ko kini: kay unsaon sa pagpasipala sa Akong ngalan? ug ang Akong himaya dili Nako ihatag sa uban.” Isaias 48:9, 11.

Ang tawag ngadto sa paghinulsol gipatunog sa dili masayop nga pagkatataw, ug gidapit ang tanan. “Pangitaa ninyo si Jehova samtang Siva hikaplagnan pa,” nagpakiluoy ang manalagna; “sangpita ninyo Siya samtang anaa pa Siya sa duul: pabiyai sa daotan ang iyang dalan, ug sa tawo nga dili matarung ang iyang mga hunahuna: ug pabalika siya kang jehova, ug Siya maluoy kaniya; ug sa atong Dios, kay Siya mopasaylo sa madagayaon gayud.” Isaias 55:6, 7.

Magbabasa, nakapili ka ba sa imong kaugalingon nga dalan? Nahisalaag ka ba sa halayo gikan sa Dios? Nankingamot ka ba sa pagpatuyang diha sa mga bunga sa paglapas, aron lamang sa pagkaplag kanila nga nahimong mga abo diha sa imong mga ngabil? Ug karon, nga ang imong mga piano sa kinabuhi napakgang ug ang imong mga paglaum namatay, nag-inusara ka ba sa paglingkod nga tinalikdan? Kadtong tingog nga dugay nang nakigsulti sa imong kasingkasing, apan wala ka lamang magpatalinghug, nagaabut kanimo nga matinaw ug tataw, nga nagaingon, “Tumindog kamo, ug gumikan; kay kini dili mao ang inyong pahulayanan: tungod sa kahugawan, kini magalaglag kaninvo, bisan uban sa usa ka masakit nga pagkalaglag.” Miqueas 2:10. Pamalik kamo ngadto sa balay sa inyong Amahan. Siya nagadapit kaninyo nga nagaingon, “Bumalik ka Kanako; kay gilukat Ko na ikaw.” “Umari ka Kanako: patalinghug, ug ang imong kalag mabuhi; ug Ako magabuhat ug walay katapusan nga tugon uban kaninyo, bisan pa ang siguro nga mga kaluoy ni David.” Isaias 44:22; 55:2.

Ayaw pagpatalinghug sa sugyot sa kaaway sa pagpahilayo gikan kang Cristo hangtud nga mahimo mo ang imong kaugalingon nga ikaw maayo na, hangtud nga ikaw igo na nga maayo nga moduul sa

Dios. Kong ikaw maghulat niini nan dili ka gayud makaduul. Sa diha nga igatudlo ni Satanas ang imong mahugaw nga bisti, sublia ang saad sa Manluluwas nga nagaingon, "Siya nga moduul Kanako dili Ko gayud isalikway." Juan 6:37. Sultihi ang kaaway nga ang dugo ni Jesu-Cristo nagahinlo gikan sa tanang sala. Himoa nga maimong [290] kaugalingon ang pagampo ni David nga nagaingon: "Ulayon Mo ako uban sa hisopo, ug mamahinlo ako: Hugasi ako ug maputi ako labi pa kay sa nieve." Salmo 51:7.

Ang mga tambang sa manalagna ngadto sa Juda sa pagtan-aw sa buhi nga Dios, ug sa pagdawat sa Iyang maloloy-on nga mga tanyag, wala makawang. Dihay uban nga naghatag sa mainiton nga pagtagad, ug ningliso gikan sa ilang mga diosdios ngadto sa pagsimba ni Jehova. Nakakat-on sila sa pagtan-aw diha sa ilang Magbubuhay sa gugma ug mahigugmaong-kalolot ug malumo nga kaluoy. Ug diha sa mangitngit nga mga adlaw nga agaabut diha sa kasaysayan sa Juda, sa diha nga ang usa ka salin na lamang ang mahibilin diha sa yuta, ang mga pulong sa manalagna magapadayon sa pagpainunga diha sa dili kaduhaduhaan nga reporma. "Nianang adlaw," si Isaias nagpahayag, "ang tawo motan-aw sa iyang Magbubuhay, ug ang iyang mga mata makabaton ug pagtahud sa Balaan sa Israel. Ug siya dili na motan-aw sa mga halaran, ang buhat sa iyang mga kamot, ni magatahod pa siya niadtong gihimo sa iyang mga tudlo, bisan sa Asherim, o sa mga larawan-sa-adlaw." Isaias 17:7, 8.

Daghan ang motan-aw sa Usa nga sa hingpit matahum, ang kinatasang pangulo taliwala sa napulo ka libo. "Ang imong mga mata makakita sa Hari diha sa Iyang katahum," mao ang maloloy-ong saad nga gihimo ngadto kanila. Isaias 33:17. Ang ilang mga sala pagapasayloon, ug diha lamang sa Dios sila maghimo sa ilang garbo. Nianang masadya nga adlaw sa katubsanan gikan sa pagsimba ug diosdios sila magasinggit, "Ang mahimayaon nga Jehova mahimong alang kanato usa ka dapit sa halapad nga mga suba ug mga sapa...Si Jehova mao ang atong maghuhukom, si Jehova mao ang atong maghahatag sa balaod, si Jehova mao ang atong hari; Siya magaluwas kanato." Mga bersikulo 21, 22.

Ang mga mensahe nga gidala ni Isaias ngadto kanila nga nagpili sa pagliso gikan sa ilang daotan nga mga dalan napuno sa paglipay ug sa pagpadasig. Patalinghugi ang pulong ni Jehova pinaagi sa Iyang manalagna:

“Hinumdumi kining mga butanga, Oh Jacob ug Israel;
Kay ikaw mao ang Akong alagad:
Giumol Ko ikaw; ikaw mao ang Akong alagad:

[291]

Oh Israel, ikaw dili Ko hiblimtan.
Gipapas Ko, ingon sa mabagang panganod,
ang imong mga kalapasan,
Ug, ingon sa usa ka panganod, ang imong mga sala:
Bumalik ka Kanako; kay gilukat Ko na ikaw.”

Isaias 44:21, 22.

“Ug niadtong adlaw ikaw magaingon,
Pagapasalamat ko Ikaw, Oh Jehova:
Kay bisan Ikaw nasuko kanako,
Ang Imong kasuko gikuha Mo, ug ako gilipay Mo.

“Ania bron, ang Dios mao ang akong kaluwasan;
Ako mosalig, ug dili mahadlok:
Kay si Ginoong Jehova mao ang akong kusog
ug ang akong alawiton;
Siya usab nahimong akong kaluwasan....

“Manag-awit kamo kang Jehova; by Siya nabbuhat
ug mga butang nga maayo uyamot:
Nasangyaw kini sa tibuok nga yuta.
Suminggit b ug tumiyabaw, ikaw nga pumoluyo sa Sion
Kay daku ang Balaan sa Israel sa imong kinataliwad-an.

Isaias 12.

Kapitulo 27—Si Achaz

Ang pagsaka ni Achaz ngadto sa trono nagdala kang Isaias ug sa iyang mga kauban nga nagtinan-away sa mga kahimtang nga labaw pa nga makahahadlok kay sa bisan unsa nga diha kaniadto diha sa gingharian sa Juda. Daghan nga kaniadto nakabarug sa mabihagon nga inpluwensya sa diwatahang mga batasan, karon nadani na sa pag-apil sa pagsimba sa paganong mga diosdios. Ang mga prinsipal sa Israel nagamatuod nga dili matinud-anon sa ilang pagkapiniyalan; nanindog ang mga bakakong mga manalagna uban sa mga mensahe sa pagpasalaag; bisan ang uban sa mga sacerdote nanagpanudlo nga nagpasuhol. Apan ang mga pangulo sa apostasiya nagpadayon pa gihapon sa mga porma sa diosnon nga pagsimba ug nag-angkon nga sila mga katawhan sa Dios. [292]

Si manalagna Miqueas, nga nagdala sa iyang pagpamatuod sulod niadtong masamokong mga panahon, nagpahayag nga ang mga makasasala sa Sion, samtang nagaangkon nga sila “nagasandig pa gayud kang Jehova,” ug sa mapasipalahon nagapasiatab sa pagingon, “Dili ba si Jehova ania kanato? walay kadaotan nga moabut kanato,” nagpadayon nga “gitukod nila ang Sion inubanan sa dugo, ug ang Jerusalem inubanan sa kasal-anan.” Miqueas 3:11, 10. Batok mining mga pagkadaotan gipatugbaw ni Isaias ang iyang tingog sa mapig-ot nga pagbadlong: “Pamatia ninyo ang mga pulong ni Jehova, kamo nga mga punoan sa Sodoma; patalinghugi ninyo ang kasugoan sa among Dios, kamo nga katawhan sa Gomorra. Magaunsa man Kanako ang gidaghanon sa inyong mga paghalad? miingon si Jehova:...Sa diha nga kamo manganhi aron sa pagpakita sa atubangan Ko, kinsay nagkinahanglan niini gikan sa inyong mga kamot aron tumban ang Akong mga hawanan?” Isaias 1:10-12.

Ang tinuktukan sa Espiritu nga sinulat nagapahayag, “Ang halad sa tawong daotan maoy usa ka dulumtanan: daw unsa ka labaw pa gayud, kong iyang dad-on kini uban sa daotan nga hunahuna?” Proverbio 21:27. Ang Dios sa langit “may labing maputling mga mata kay sa pagtan-aw sa daotan,” ug dili “makatan-aw sa [293]

pagkadaotan.” Habacuc 1:13. Dili tungod nga Siya walay gusto nga mopasaylo nga Siya molihay gikan sa malapason; tungod kay ang makasasala nagadumili sa pagpahimulos sa madagayaong tagana sa grasya, tungod kay si Jehova dili makahimo sa pagluwas gikan sa sala. “Ang kamot ni Jehova wala pamub-i aron kini dili makaluwas; ni pabug-aton ang Iyang igdulungog aron kini dili makadungog: apan ang inyong mga kasal-anan maoy nakapahamulag kaninyo ug sa inyong Dios, ug ang inyong sala nakapatago sa Iyang nawong gikan kaninyo, aron Siya dili makadungog.” Isaias 59:1, 2.

Si Salomon nagsulat nga nagingon, “Alaut ikaw, Oh yuta, sa diha nga ang imong han maoy usa ka bata!” Ecclesiastes 10:16. Ingon niini ang yuta sa Juda. Tungod sa nagpadayon nga paglapas ang iyang mga han nahimong ingon sa mga bata. Gitawag ni Isaias ang pagtagad sa katawhan sa pagkawalay kusog sa ilang pagkabutang taliwala sa mga nasud sa yuta, ug iyang gipakita nga kini maoy gisangputan sa pagkadaotan diha sa hatag-as nga mga dapit. “Ania karon,” siya miingon, “ang Ginoo, si Jehova sa mga panon, nagakuha gikan sa Jerusalem ug gikan sa Juda ang kalig-on ug ang sungkod, ang tanang kalig-on sa tinapay, ug ang tanang kalig-on sa tubig, ang tawo nga kusgan ug ang tawo sa panggubatan; ang maghuhukom, ug ang manalagna, ug ang mapanagan-on, ug ang tigulang, ang pangulo sa tinagkalim-an, ug ang halangdon nga tawo, ug ang magtatambag, ug ang batid nga magmumugna, ug ang batid nga mamumulong. Ug igabutang Ko ang mga bata nga maoy ilang mga pnsipe, ug ang mga masuso maoy magahari kanila.” “Kay ang Jerusalem nalumpag na, ug ang Juda napukan na: kay ang ilang dila ug ang ilang mga buhat batok kang Jehova.” Isaias 3:1-4, 8.

“Sila nga nagmando kanimo,” mipadayon ang manalagna, “maoy nagapasayop kanimo, ug nagabungkag sa dalan sa imong mga alagianan.” Bersikulo 12. Sulod sa paghari ni Achaz kini sa literal tinuod; kay mahitungod kaniya kini ang nahisulat: “Siya naglakat sa mga dalan sa mga han sa Israel, ug naghimo usab sa mga tinunaw nga mga larawan alang sa mga Baal. Labut pa siya nagsunog sa insenso didto sa walog sa anak nga lalaki ni Hinom;” “Oo, ang iyang anak nga lalaki gipaagi sa kalayo, sumala sa buhat nga dulumtanan sa mga nasud, nga gisalikway ni Jehova gikan sa atubangan sa mga anak sa Israel.” 2 Hari 16:3.

Sa pagkamatuod kini maoy usa ka panahon sa dakung katalagman alang sa pinili nga nasud. Sa pipila lamang ka mugbo nga mga tuig, unya ang napulo ka mga banay pagapatibulaagon taliwala sa mga nasud nga pagano. Ug mangitngit usab ang palaabuton diha sa gingharian sa Juda. Ang mga kusog alang sa pagkadaotan napilopilo ang pagtubo. Sa natan-aw ni manalagna Miqueas ang kahimtang, napugos siya sa pagpatugbaw sa iyang tingog: “Ang tawo nga diosnon nawagtang na sa yuta: ug walay usa nga matarung taliwala sa mga tawo.” “Ang tawo nga labing maayo kanila sama sa sampinit: ang labing matarung kanila daotan pa kay sa kural nga tunokon.” Miqueas 7:2, 4. “Kong wala pa si Jehova sa mga panon magbilin alang kanato ug madiyutay nga salin,” nagpahayag si Isaias, “mahisama unta kita sa Sodoma ug...Gomorra.” Isaias 1:9.

Sa matag panahon, tungod ug alang kanila nga nagpabilin nga mga matinud-anon, ingon man tungod sa Iyang dili masukod nga gugma alang sa masalaypon, ang Dios dugay nga nag-antus sa mga masupilon, ug nag-agda kanila sa pagbiya sa ilang daotan nga dalanug mobalik ngadto Kaniya. “Ang sugo ibabaw sa sugo; lagda ibabaw sa lagda,...dinhì madiyutay, ug didto madiyutay,” pinaagi sa mga tawo nga Iyang tinudlo, Iyang natudloan ang mga malapason sa dalan sa pagkamatarung. Isaias 28:10.

Ug mao kini sa panahon sa paghari ni Achaz. Nagsunodsunod ang mga imbitasyon nga gipadala ngadto sa masalaypon nga Israel sa pagbalik ngadto sa ilang pagpasakop kang Jehova. Malumo ang mga pakiluoy sa mga manalagna; ug samtang sila nagtindog sa atubangan sa katawhan, nga sa mainiton nagtambag kanila ngadto sa paghinolsol ug sa repormasyon, ang ilang mga pulong mipakita ug bunga ngadto sa paghimaya sa Dios.

Pinaagi kang Miqueas miabut ang kahibulongang pangaliya nga nagingon, “Pamati kamo karon sa ginaingon ni Jehova; Tindog ka, asdangon mo ang mga bukid, ug himoa nga ang mga bungtod makadungog sa imong tingog. Pamati, Oh kamo nga malig-ong mga patukoranan sa kalibutan: kay si Jehova adunay pagpakigbisog sa Iyang katawhan, ug Siya nakigbisog sa Israel.

“Oh katawhan Ko, unsay nabuhat Ko kanimo? ug diin Ako makapalaay kanimo? magpamatuod ka batok Kanako. Kay gikuha Ko ikaw gikan sa yuta sa Egipto, ug gilukat Ko ikaw gikan sa balay sa pagkaulipon; ug gipadala Ko kanimo si Aloises, si Aaron, ug si

Miriam.

“Oh katawhan Ko, hinumdumi karon kong unsa ang gimugna ni Balac nga hari sa Moab, ug kong unsa ang gitubag ni Balaam ang anak nga lalaki ni Beor kaniya gikan sa Sittim ngadto sa Gilgal; aron kamo mahibalo sa pagkamatarung ni Jehova.” Miqueas 6:1-5.

Ang Dios nga atong ginaalagaran taas ug pag-antos; “Ang Iyang mga kaluoy walay paghubas.” Lamentaciones 3:22. Sa tibuok panahon nga gilugway ang Iyang Espiritu nagapakiluoy sa mga tawo sa pagdawat sa gasa sa kinabuhi. “Ingon nga Ako buhi, nagaingon si Jehova nga Dios, .Ako walay kalipay sa kamatayon sa tawong daotan; apan nga motalikod ang daotan gikan sa iyang dalan ug mabuhi: bumiya kamo, bumiya kamo gikan sa inyong daotan nga mga dalan; kay ngano man nga magpakamatay kamo?” Ezequiel 33:11. Maoy pinasahi nga lingla ni Satanas ang pagdaldal sa tawo ngadto sa sala ug biyaan siya diha, nga walay mahimo ug walay paglaum, nga mahadlok mangita alang sa pasaylo. Apan ang Dios nagadapit nga nagaingon, “Pahawira siya sa Akong kusog aron siya makahimo ug paldgdait uban Kanako; Oo pahimoa siya ug pakigdait uban Kanako.” Isaias 27:5. Diha kang Cristo ang tagsatagsa ka tagana nahimo na, ug gihatag ang tagsatagsa ka pagpadasig.

Sa mga adlaw sa apostasiya diha sa Juda ug sa Israel, daghan ang nagapangutana: “Unsa ang dad-on ko sa moduol ako sa atubangan ni Jehova, ug sa moyukbo ako sa akong kaugalingon sa atubangan sa Halangdon nga Dios? moatubang ba ako Kaniya uban sa mga haladnga-sinunog, ug uban sa mga nating baka nga tagsa ka tuig ang kagulangan? Mahimuot ba si Jehova sa mga linibo nga laking camero, o sa napulo ka libo nga mga suba sa lana?” Tin-aw ug dili kaduhaduhan ang tubag nga nagaingon: “Gipakita na Niya Oh tawo, kong unsa ang maayo; ug unsa ba ang gildnahanglan ni Jehova kanimo, kondili ang pagbuhat sa minatarung ug ang paghigugma sa kalolot, ug ang paglakaw nga mapainubsanon uban sa imong Dios?” Miqueas 6:6-8.

Ang pag-awhag sa bili sa mapuslanon nga pagkadiosnon, gisubli lamang sa manalagna ang tambag nga gihatag ngadto sa Israel sa mga kasiglohan nga ming-agi. Pinaagi kang Moises, samtang sila hapit na mosulod sa Yuta sa Saad, mao kini ang pulong ni Jehova: “Ug karon, Israel, unsa ang gildnahanglan ni Jehova nga imong Dios, kondili ang pagkahadlok kang Jehova nga imong Dios, ug ang

paglakaw sa tanang mga dalan Niya, ug ang paghigugma Kaniya, [296]
 ug ang pagalagad kang Jehova nga imong Dios sa bug-os mong kas-
 ingkasing ug sa bug-os mong kalag, ang pagbantay sa mga sugo ni
 Jehova ug sa Iyang kabalaoran, nga akong ginasugo kanimo niining
 adlaw alang sa imong kaayohan?” Deuteronomio 10:12, 13. Gikan
 sa matag panahon kining maong mga tambag ginabalikbalik sa mga
 alagad ni Jehova ngadto kanila nga diha sa katalagman nga mahulog
 ngadto sa mga batasan sa pormalismo ug malimot sa pagpakita ug
 kaluoy. Sa diha nga si Cristo sa Iyang Kaugalingon, sa panahon
 sa Iyang yutan-on nga pangalagad, giduul sa usa ka abogado uban
 sa pangutana nga nagingon, “Magtutudlo, unsa man ang dakung
 sugo sa kasugoan.-’ Gitubag siya ni Jesus nga nagingon, “Higugmaa
 ang Ginoo nga imong Dios, sa tibuok mong kasingkasing, ug sa
 tibuok mong kalag, ug sa tibuok mong salabutan. Mao kini ang
 daku ug unang sugo. Ug ang ikaduha sulosama ra, nga mao kini,
 Higugmaa ang imong silingan sama sa imong kaugalingon. Niining
 duha ka mga sugo nagasukad ang dbuok nga kasugoan ug ang mga [297]
 manalagna.” Mateo 22:36-40.

Kining maong tin-aw nga mga pulong sa mga manalagna ug sa
 Agalon sa Iyang Kaugalingon, atong pagadawaton ingon nga dngog
 sa Dios nganha sa tagsatagsa ka kalag. Dili nato usikan ang higayon
 sa pagbuhat sa mga binuhatan sa kaluoy, sa malumo nga pangandam
 ug Cristohanon nga pagkamadnahuron, alang sa ginabug-atan ug
 ginadaugdaug. Kong wala na kitay dugang pa nga mahimo, magsuld
 kita ug mga pulong sa pagpadasig ug paglaum ngadto kanila nga
 walay kasinadan sa Dios, ug kanila nga masayon duolon pinaagi sa
 agianan sa kaluoy ug sa gugma.

Datu ug madagayaon ang mga saad nga gihimo ngadto kanila
 nga nagmabinantayon sa mga kahigayonan sa pagdala ug kalipay
 ug panalangin ngadto sa mga kinabuhi sa uban. “Kong ibubo mo
 ang imong kalag ngadto sa gigutom, ug busgon mo ang sinakit nga
 kalag; unya ang imong kahayag mosubang sa kangitngitan, ug ang
 imong kadulom maingon sa kaudtuhon: ug si Jehova magamando
 kammo sa kanunay, ug mobusog sa imong kalag sa mga dapit nga
 mamala, ug magapalig-on sa imong mga kusog; ug ikaw mahisama
 sa usa ka pinatubigan nga tanaman, ug sama sa usa ka tubod nga
 tubig, kansang mga tubig walay paghubas.” Isaias 58:10, 11.

Ang diwatahang kinabuhi ni Achaz, sa atubangan sa mainiton nga mga pakiluoy sa mga manalagna, may usa lamang ka sangputanan. “Ang kaligutgut ni Jehova anaa sa ibabaw sa Juda ug sa Jerusalem, ug Iyang...gitugyan sila ngadto sa kasamok, ngadto sa kahibolong, ug ngadto sa pagkasitsitan.” 2 Cronicas 29:8. Matulin ang pag-us-us sa gingharian, ug sa wala madugay namiligro ang iyang kinabuhi tungod sa nagapanulong nga mga kasundalohan. “Si Resin nga hari sa Siria ug si Peka anak nga lalaki ni Remalias nga hari sa Israel mingsulong sa Jerusalem aron sa pagpakiggubat: ug ilang gilibutan si Achaz.” 2 Hari 16:5.

[298] Kong si Achaz ug ang pangulong mga katawhan sa iyang gingharian mga tinuod pang mga alagad sa Labing Hataas Uyamut, wala unta silay kahadlok sa dili kaayo tiunay nga kaabinan nga naporma batok kanila. Apan ang gibalikbalik nga paglapas maoy nakapawala kanila sa kusog. Sa naigo sila sa usa ka wala hiilhi nga kahadlok sa mapanimaslanon nga mga paghukom sa usa ka Dios nga nasuko, ang kasingkasing sa han “mikurog, ug ang kasingkasing sa iyang katawhan, ingon sa mga kakahoyan sa lasang nga mokurog uban sa hangin.” Isaias 7:2. Niining mao nga krisis ang pulong ni Jehova miabut ngadto kang Isaias, nga nagmando kaniya sa pagsugat sa nagakurog nga hari ug magingon:

“Pagbantay, ug paghilum; ayaw kahadlok, ni paluyahon mo ang imong kasingkasing...Tungod kay ang Siria, ang Ephraim ug ang anak ni Remalias nagatmguha ug daotan batok kanimo nga nagaingon: Manungas kita batok sa Juda, ug atong samokon kini, ug ato kining bungkagon alang kanato, ug ibutang ta ang usa ka hari sa taliwala niini:...mao kini ang giingon ni Jehova nga Dios, Kini dili motindog, ni mahinabo.” Nagpahayag ang manalagna nga ang gingharian sa Israel, ug ingon man sa Siria, sa dili madugay mosangko sa katapusan. “Kong kamo dili motoo,” mitapus siya sa pagingon, “sa pagkamatuod kamo dili malig-on.” Mga bersikulo 4-7, 9.

Maayo unta alang sa gingharian sa Juda kong gidawat pa ni Achaz kining maong mensahe ingon nga gikan sa langit. Apan sa iyang pagpili sa pagsandig diha sa bukton nga tawhanon, siya nangita ug panabang gikan sa mga pagano. Sa nawad-an sa paglaum siya nagpadala ug pulong ngadto kang Tiglath-pileser, ang hari sa Asiria nga nagingon: “Ako ang imong alagad ug imong anak nga

lalaki: umari ka, ug luwason mo ako gikan sa kamot sa hari sa Siria, ug gikan sa kamot sa hari sa Israel nga mingtindog batok kanako.” 2 Hari 16:7. Ang hangyo gipaubanan sa usa ka makabuhong nga gasa gikan sa bahandi sa hari ug gikan sa dpiganan sa templo.

Ang panabang nga gipangayo gipadala, ug si Hari Achaz nahatagan ug temporaryo nga kahumpayan, apan pagkadaku sa gasto alantj sa Juda! Ang buhis nga gitanyag nakapukaw sa pagkamaibugon sa Asiria, ug kanang mabudhion nga nasud sa wala madugay mihulga sa pagpabaha ug sa paglaglag sa Juda. Si Achaz ug ang iyang mga sakop nga walay kalipay ginahasol karon sa kahadlok nga mahulog sa hingpit ngadto sa mga kamot sa banyaga nga mga Asirianhon.

“Gipaubos ni Jehova ang Juda” tungod sa nagpadayon nga paglapas. Niining maong panahon sa kastigo si Achaz, imbis maghinulsol, siya milapas “pa gayud batok kang Jehova:...kay siya naghalad sa mga dios sa Damasco.” “1 ungod kay ang mga dios sa mga hari sa Siria mingtabang kanila,” siya miingon, “tungod niini ako magahalad kanila, aron sila motabang kanako.” 2 Cronicas 28:19, 22, 23.

Samtang ang apostata nga hari nagakahaduul na sa katapusan sa iyang paghari, iyang gipatakpan ang mga pultahan sa templo. Gipahunong ang mga balaan nga tulomanon. Wala na magasiga ang mga kandilero diha sa atubangan sa halaran. Wala na paghimoa ang mga halad alang sa mga sala sa katawhan. .Ang mahuinot nga insenso wala na mosaka ngadto sa itaas diha sa takna sa buntag ug sa gabii nga paghalad. Sa ilang pagbiya sa mga sawang sa balay sa Dios ug sa gitrangkahan pag-ayo ang mga pultahan mini, ang mga pumopuyo sa siyudad nga walay Dios sa maisogon nagpatindog ug mga halaran alang sa pagsimba sa paganong mga dios diha sa mga eskina sa mga dalan sa tibuok Jerusalem. Daw nagdaug ang paganismo; ang mga gahum sa kangitngit hapit na gayud magpasulabi.

Apan didto sa Juda may nagpuyo nga pipila nga nagpadayon sa ilang pagsugot kang Jehova, nga sa makanunayon nagadumili nga madala ngadto sa pagsimba sa mga diosdios. Nganhi niining mga tawhana nga si Isaias ug si Miqueas ug ang ilang mga kaubanan nagsalig sa paglaum samtang ilang ginanaw ang mga guba nga nangahimo sulod sa katapusang mga tuig ni Achaz. Gisirhan na ang ilang santuwaryo, apan ang mga matinumanon gipasaligan: “Ang Dios ania nagauban kanato.” “Si Jehova sa mga panon; Siya maoy

[299]

inyong pagabalaanon; ug pasagdi nga Siya maoy inyong kahadlokan, ug Siya maoy inyong kalisangan. Ug Siya maoy mahimong balaang puloy-anan.” Isaias 8:10, 13, 14.

Kapitulo 28—Si Ezechias

Ingon nga tataw nga kalainan sa barumbado nga pagmando ni Achaz mao ang repormasyon nga nahimo sulod sa mauswagon nga paghari sa iyang anak. Si Ezechias misaka sa trono nga desidido sa pagbuhat sa tanan nga diha sa iyang gahum sa pagluwas sa Juda gikan sa kapalaran nga nakaapas sa amihanang gingharian. Ang mga mensahe sa mga manalagna wala maghatag ug pagpadasig ngadto sa dili hingpit nga mga sukdanan. Pinaagi lamang sa piho nga repormasyon nga mapugngan ang gihulga nga mga paghukom. [300]

Diha sa krisis, si Ezechias nagmatuod nga usa ka tawo sa higayon. Wala madugay gikan sa iyang pagsaka sa trono nga misugod sa paglaraw ug sa pagpatuman sa laraw. Siya miliso pag-una sa iyang pagtagad ngadto sa pagpahauli sa mga tulomanon sa templo, nga dugay na nga wala matagad; ug niining buhata sa mainiton siya naghangyo sa pagbulig sa usa ka pundok sa mga sacerdote ug sa mga Levihanon nga nagpabilin nga matinuoron sa ilang balaan nga pagtawag. Masaligon sa ilang matinuoron nga pagbulig, sa walay pugongpugong siya misulti uban kanila mahitungod sa iyang tinguha sa pagpalihok sa dihadhiha ug malukpanon nga mga kausaban. “Ang atong mga amahan nanagpakalapas,” siya misugid, “ug nanagbuhat niadtong daotan sa mga mata ni Jehova nga atong Dios, ug mingsalikway Kaniya, ug gilingiw nila ang ilang mga nawong gikan sa puloy-anan ni Jehova.” “Karon kini ania sa akong kasingkasing ang paghimo sa usa ka tugon uban kang Jehova, ang Dios sa Israel, aron nga ang Iyang mabangis nga kasuko ipasimang gikan kanato.” 2 Cronicas 29:6, 10.

Diha sa pipila ka maayong pagkapili nga mga pulong gisubli sa hari ang kahimtang nga ilang ginaatubang—ang tinakpan nga templo ug ang paghunong sa tanang mga tulomanon diha sa sulod sa mga utlanan niini; ang makauulaw nga pagdiwata nga gibuhath diha sa mga kadalanan sa siyudad ug sa dbuok nga gingharian; ang apostasiya sa kadaghanan nga magpabilin unta nga matinaoron ngadto sa Dios kong ang mga pangulo sa Juda nagbutang pa unta sa ilang atubangan [301]

sa usa ka matarung nga sumbanan; ug ang pagkaunlod sa gingharian ug ang kapildihan sa kadungganan diha sa pagtahod sa naglibut nga mga nasud. Ang amihanan nga gingharian nagakadugmok sa madali; daghan ang nangamatay pinaagi sa espada; ang usa ka pundok sa katawhan nadala na ingon nga mga bihag; sa wala madugay ang Israel nahulog sa hingpit ngadto sa mga kamot sa mga Asinanhon, ug naguba sa tuman; ug kini nga gidangatan sa siguro mahitabo sa Juda usab, gawas kong ang Dios magbuhat sa dakung gahum pinaagi sa pinili nga mga tinugyanan.

Si Ezechias mipakiluoy sa mga sacerdote sa paghiusa uban kaniya diha sa pagpahinabo sa gikinahanglan nga mga kausaban. “Ayaw na pagmapasagdanon,” nagtambag siya kanila; “kay si Jehova nagpili kaninyo sa pagtindog sa atubangan Niya, aron sa pagalagad Kaniya, ug magasunog sa insenso.” “Balaana karon ang inyong kaugalingon, balaana ang balay ni Jehova, ang Dios sa inyong mga amahan.” Mga bersikulo 11,5.

Panahon kadto alang sa dinalian nga pagbuhat. Misugod dayon ang mga sacerdote. Sa nadani ang pagbulig sa uban sa ilang mga kaubanan nga wala diha sa higayon niadtong maong komperensya, sa kinasingkasing misangon sila sa buhat sa paglimpyo ug sa pagbalaan sa templo. Tungod sa mga katuigan sa pagpasipala ug sa pagpasagad, kini giubanan sa daghang mga kalisdanan; apan naghago sa walay hunong ang mga sacerdote ug ang mga Levihanon, ug sa sulod lamang sa usa ka hamubo nga panahon nakahimo sila sa pagpahibalo nga ang ilang buhat natapus. Naayo ug gibuksan ang mga pultahan sa templo; nahipus ug gibutang sa ilang mga dapit ang balaan nga mga sudlanan; ug ang tanan naandam alang sa balik nga katukoran sa mga tulomanon sa santuwaryo.

Diha sa unang tulomanon nga gihimo, ang mga punoan sa siyudad mihiusa kang Hari Ezechias ug sa mga sacerdote ug sa mga Levihanon diha sa pagpangita sa pasaylo alang sa mga sala sa nasud. Diha sa ibabaw sa halaran gibutang ang mga halad tungod sa sala “aron sa pagbuhat sa pagtabon-sa-sala alang sa dbuok Israel.” “Ug sa natapus na nila ang paghalad, ang hari ug ang tanan nga diha uban kaniya nanagyukbo sa ilang kaugalingon ug nanagsimba.” Sa makausa pa milanog ang mga sawang sa templo sa mga pulong sa pagdayeg ug sa pagsimba. Gikanta uban sa kasadya ang mga alawiton ni David ug ni Asaph, sa gibati sa mga magsisimba nga

sila naluwas gikan sa kaulipnan sa sala ug sa apostasiya. “Ug si Ezechias nalipay; ug ang tibuok katawhan, tungod niana nga giandam sa Dios alang sa katawhan: kay ang butang gibuhath sa madali.” Mga bersikulo 24, 29, 36.

Sa pagkamatuod giandam sa Dios ang mga kasingkasing sa punoang mga katawhan sa Juda sa pagpanguna niining usa ka piho nga kalihukan sa kausaban, aron sa pagsanta sa sulog sa apostasiya. Pinaagi sa Iyang mga manalagna Iyang gipadala ngadto sa Iyang pinili nga katawhan ang nagsunodsunod nga mga mensahe sa mainiton nga pakiluoy—ang mga mensahe nga ginatamay ug gidumilian sa napulo ka mga banay sa gingharian sa Israel, nga karon gitugyan ngadto sa kaaway. Apan didto sa Juda may nagpabilin nga ubay-ubay nga salin, nganha niining maong mga salin nagpadayon sa ilang pagpakiluoy. Patalinghugi si Isaias nga nagaagda: “Pamalik kamo ngadto Kaniya kang kinsa kamo nanukol sa hilabihan gayud, Oh mga anak sa Israel.” Isaias 31:6. Patalinghugi si Miqueas nga nagpahayag nga may pagsalig: “Ako magatan-aw ngadto kang Jehova; ako magahulat sa Dios sa akong kaluwasan: Ang akong Dios magapamati kanako. Ayaw pagkalipay batok kanako, Oh kaaway ko: Sa diha nga ako mapukan, mobangon ako; sa diha nga ako molingkod sa kangitngitan, si Jehova mao ang kahayag alang kanako. Antuson ko lamang ang kapungot ni Jehova, kay nakasala man ako batok Kaniya, hangtud nga Siya magalaban kanako, ug magapakanaug sa Iyang paghukom alang kanako: Dad-on Niya ako ngadto sa kahayag, ug ako makakita sa Iyang pagkamatarung.” Miqueas 7:7-9.

Kini sila ug ang ubang susama nga mga mensahe nga nagpadayag sa may pagkaandam sa Dios nga mopasaylo ug modawat kanila nga miliso ngadto Kaniya uban sa hingpit nga katuyoan sa kasingkasing, maoy nakadala ug paglaum ngadto sa daghan nga naluya nga kalag diha sa mangitngit nga mga katuigan nga ang mga pultahan sa templo nagpabilin nga tinak-opan; ug karon, samtang ang mga pangulo nagpalihok sa usa ka reporma, ang usa ka panon sa katawhan, nga gikapuyan sa kaulipnan sa sala, naandam sa pagtubag.

Sila nga misulod sa mga sawang sa templo sa pagpangita sa kapasayloan ug sa pagbag-o sa ilang mga panaad sa pagsugot ngadto kang Jehova, may kahibulongang pagpadasig nga gihatag kanila

[303] diha sa matagnaong mga bahin sa Kasulatan. Ang solemning mga pasidaan batok sa pagdiwata, nga gisulti pinaagi kang Aloises diha sa pagdungog sa tibuok Israel, ginaubanan sa mga tagna mahitungod sa pagkaandam sa Dios sa pagpamati ug sa pagpasaylo kanila kinsa nga diha sa mga panahon sa apostasiya nagapangita Kaniya uban sa tibuok nila nga kasingkasing. “Kong ikaw mobalik kang Jehova nga imong Dios,” nakaingon si Moises, “ug magpatalinghug ka sa Iyang tingog; (kay si Jehova nga imong Dios, maloloy-on nga Dios;) dili Siya mobiya kanimo, dili usab magalaglag kanimo, dili usab mahikalimot sa Iyang tugon uban sa inyo nga Iyang gipanumpa ngadto kanila.” Deuteronomio 4:30, 31.

Ug diha sa matagnaon nga pagampo nga gihatag diha sa pagpahinungod sa templo kinsang mga tulumanon gipasig-uli ni Ezechias ug sa ivang mga katabang, si Salomon nakaampo nga nagingon, “Sa diha nga ang Imong katawhang Israel pukanon sa atubangan sa kaaway, tungod kay sila nakasala batok Kanimo, kong sila mobalik pag-usab Kanimo, ug magasugid sa Imong ngalan, ug magampo, ug magapakiluoy Kanimo niining balaya: nan mamati Ikaw diha sa langit ug magpasaylo sa sala sa Imong katawhan nga Israel.” 1 Hari 8:33, 34. Ang patik sa diosnon nga pag-uyon niini nga pagampo napahimutang na; kay sa pagkatapus niini ang kalayo nga gikan sa langit aron sa pag-ut-ut sa halad nga sinunog ug sa mga halad, ug ang himaya ni Jehova nakapuno sa templo. Tan-awa ang 2 Cronicas 7:1. Ug sa pagkagabii si Jehova nagpakita ngadto kang Salomon sa pagsulti kaniya nga ang iyang pagampo nadungog, ug nga ang mahigugmaong-kalolot igapakita ngadto kanila nga magasimba didto. Gihatag ang maloloy-on nga pasalig nga nagingon: “Kong ang Akong katawhan nga gihinganlan sa Akong ngalan magma-painubsanon sa ilang kaugalingon, ug magampo, ug mangita sa Akong nawong, ug motalikod gikan sa ilang daotang dalan; nan Ako magapatalinghug gikan sa langit, ug magapasaylo sa ilang sala, ug magaaayo sa ilang yuta.” Bersikulo 14.

Nahanabo ang madagayaong katumanan niining maong mga saad sa panahon sa repormasyon ilalom ni Ezechias.

Ang maayong sinugdanan nga nahimo diha sa panahon sa pagpanglinis sa templo gisundan sa usa ka malukpanon pa nga kalihukan diin misalmot ang Israel ug ang Juda. Sa iyang kasibut sa paghimo sa mga tulomanon sa templo nga usa ka tinuod nga panalangin

ngadto sa katawhan, si Ezechias naninguha sa pagpabuhi sa karaan nga batasan nga tigumon sa tingub ang mga Israelihanon alang sa pag-saulog sa piesta sa Pasko. [304]

Sulod sa daghang mga tuig ang Pasko wala magsaulog ingon nga usa ka nasudnon nga pangilin. Ang pagkabahin sa gingharian human sa pagkatapus sa paghari ni Salomon naghimo niini nga daw dili mabuhat. Apan ang makalilisang nga mga gaba nga nahiaguman sa napulo ka mga banay nakapukaw diha sa mga kasingkasing sa uban sa usa ka tinguha alang sa maarang-arang pa nga mga butang; ug ang makapahinuklog nga mga mensahe sa mga manalagna may ila nga sangputanan. Pinaagi sa harianong mga mensahero ang imbitasyon ngadto sa Pasko sa Jerusalem gibandilyo sa tanan nga dapit, “gikan sa usa ka siyudad ngadto sa usa ka siyudad latas sa tibuok kayutaan sa Ephraim, ug sa Manases, bisan ngadto sa Zabulon.” Sa kasagaran gipakgang ang mga magdadala sa maloloy-on nga imbitasyon. Ang mga dili mahinulsolon sa linangas nagwakli niini; bisan pa niana dihay uban nga maikagon sa pagpangita sa Dios alang sa usa ka tataw pa nga kahibalo sa Iyang kabubut-on, “nagmapainubsanon sa ilang kaugalingon. ug miabut ngadto sa Jerusalem.” 2 Cronicas 30:10, 11. [305]

Diha sa kayutaan sa Juda ang pagtubag sa mensahe maoy kasagaran kaayo; kay sa ibabaw kanila mao “ang kamot sa Dios sa paghatag kanila sa usa ka kasingkasing sa pagbuhat sa sugo sa hari ug sa mga prinsipal”—usa ka sugo nga kauyon sa kabubut-on sa Dios sumala sa gipadayag pinaagi sa Iyang mga manalagna. Bersikulo 12.

Ang higayon maoy usa sa labing daku nga kaayohan ngadto sa katawhan nga natigum. .Ang gipasipalahang mga kadalanan sa siyudad gihinloan sa mga diwatahang mga halaran nga gibutang didto sa panahon sa paghari ni Achaz. Sa adlaw nga gitudlo gisaulog ang Pasko, ug ang semana gigamit sa katawhan diha sa paghalad sa mga halad sa pakigdait ug diha sa pagtoon kong unsa ang buot sa Dios nga ilang pagabuhaton. Adlaw-adlaw ang mga Levihanon “nanagtudlo sa maayong kahibalo mahitungod kang Jehova;” ug sila nga nakaandam sa ilang mga kasingkasing sa pagpangita sa Dios, nakakaplag ug pasaylo. Ang usa ka dakung kalipay maoy mi-hakop sa nagsimba nga katawhan; “ang mga Levihanon ug ang mga sacerdote nanagdayeg kang Jehova adlaw-adlaw, nga nanag-awit

uban sa matunog nga mga tulonggon;” ang tanan nahiusa sa ilang tinguha sa pagdayeg Kaniya nga nagmatuod sa pagkamabinadon ug sa pagka-maloloy-on. Mga bersikulo 22, 21.

Ang pito ka adlaw nga gigahin alang sa piesta sa Pasko ningkilab lamang, ug ang mga magsisimba midisidir sa paggainit ug laing pito ka mga adlaw sa pagtoon sa labaw pa ka hingpit sa dalan ni Jehova. Ang manunudlo nga mga sacerdote nagpadayon sa ilang buhat sa pagpahimangno gikan sa basahon sa kasugoan; sa adlaw-adlaw ang katawhan nagtigum diha sa templo aron sa paghalad sa ilang halad sa pagdayeg ug sa pagpasalamat; ug sa nagkahaduul na sa pagkatapus ang dakung katiguman, nasabut nga ang Dios nagbuhat sa katingalahan diha sa pagkakabig sa masukihon nga Juda ug diha sa pagsanta sa sulog sa pagkadiwatahan nga naghulga sa harus sa tanan sa atubangan niini, ang solemni nga mga pasidaan sa mga manalagna wala mabungat nga kawang lamang. “May usa ka dakung kalipay diha sa Jerusalem: kay sukad sa panahon ni Salomon nga anak nga lalaki ni David nga hari sa Israel walay sama niana sa Jerusalem.” Bersikulo 26.

[306] Miabut ang panahon alang sa pagpamauli sa mga magsisimba ngadto sa ilang mga puloy-anan. “Ang mga sacerdote ang mga Levihanon mingtindog ug gipanalanginan ang katawhan: Ug ang ilang tingog nadungog, ug ang ilang pagampo midangat sa Iyang balaang puloy-anan, bisan ngadto sa langit.” Bersikulo 27. Gidawat sa Dios sila nga may mga kasingkasing nga nasub-an nga nagsugid sa ilang mga sala ug uban sa desidido nga tuyo miliso ngadto Kaniya alang sa pasaylo ug sa panabang.

Dihay nagpabilin karon nga usa ka importante nga buhat nga niini sila namalik ngadto sa ilang mga puloy-anan kinahanglan magsalmot, ug ang katumanan niini nga buhat nagpaila sa pagkat-inuod sa repormasyon nga nabuhat. Ang talaan nagaingon: “Ang tibuok Israel nga mingtambong naggula ngadto sa mga siyudad sa Juda, ug gipanugmok ang mga haliging bato, ug giputol ang Asherim, ug gigun-ob ang mga hatag-as nga dapit ug ang mga halaran gikan sa tibuok Juda ug Benjamin, ug sa Ephraim usab ug sa Manases, hangtud nga ilang nagun-ob silang tanan. Unya ang tanang mga anak sa Israel namalik, ang tagsatagsa ka tawo ngadto sa iyang pinuy-anan, ngadto sa ilang kaugalingong mga siyudad.” 2 Cronicas 31:1.

Gitukod ni Ezechias ug sa iyang mga katabang ang nagkalain-lain nga mga reporma alang sa pagpalig-on sa espintuhanon ug sa kalibutanon nga mga kaayohan sa gingharian. “Sa tibuok Juda,” ang hari “nagbuhat niadtong maayo ug matarung ug matinumanon sa atubangan ni Jehova nga iyang Dios. Ug sa tagsatagsa ka buhat nga iyang gisugdan sa pagalagad,...ug siya wala mobiya sa pagnunot Kaniya, kondili nagbantay sa Iyang mga sugo nga gisugo ni Jehova kang Moises. Ug si Jehova nag-uban kaniya; ug siya miuswag.” Mga bersikulo 20, 21; 2 Han 18:5-7.

Ang pagmando ni Ezechias naila sa usa ka pasunod nga taglagaong mga tagana nga nagpadayag ngadto sa naglibut nga mga nasud nga ang Dios sa Israel nag-uban sa Iyang katawhan. Ang kalampusan sa mga Asirianhon diha sa pagdaug sa Samaria ug diha sa pagpatibulaag sa nabungkag nga salin sa napulo ka mga banay taliwala sa mga nasud, niadtong sayo pang bahin sa iyang paghari, maoy nagdala sa kadaghanan sa pagduhaduha sa gahum sa Dios sa mga Hebreohanon. Sa napangahason tungod sa ilang mga kalampusan, ang mga taga Ninive dugay nang nagsalikway sa mensahe ni Jonas ug nahimong mahagiton sa ilang pagsupak sa mga katuyoan sa Langit. Sa pipila ka mga tuig tapus sa pagkahulog sa Samaria ang madaugong mga kasundalohan mitungha pag-usab sa Palestina, niining higayona nagtumong sa ilang mga kasundalohan batok sa kinutaang mga siyudad sa Juda, uban sa pipila ka mga kadaugan; apan sila mingsibug sa usa ka panahon tungod sa mga kalisdanan nga nahinabo sa ubang mga bahin sa ilang gingharian. Ayha pa sa katapusang mga katuigan sa paghari ni Ezechias, nga mapasundayag sa atubangan sa mga nasud sa kalibutan kong ang mga dios ba sa mga pagano ang modaug.

[307]

Kapitulo 29—Ang mga Sinugo Gikan sa Babilonia

[308] Diha sa tungatunga sa iyang mauswagon nga paghari si Hari Ezechias sa kalit lamang gihampak sa usa ka ikamatay nga balatian. “Nasakit nga ikamatay,” ang iyang kahimtang maoy usa nga dili matabang sa gahum sa tawo. Ug ang katapusan nga dmaan sa paglaum daw halayo sa diha nga si manalagna Isaias mitungha sa atubangan niya uban sa mensahe nga nagaingon, “Mao kini ang giingon ni Jehova, Husaya ang imong balay: kay ikaw mamatay, ug dili na mabuhi.” Isaias 38:1.

Ang kaugmaon daw hilabihan ka mangitngit; apan makaampo pa ang hari ngadto sa Usa nga sukad kaniadto mao ang iyang “dalangpanan ug kalig-on, madali nga katabang sa kalisdanan.” Salmo 46:1. Ug busa “gilingi niya ang iyang nawong sa bongbong, ug nagampo kangjehova nga nagingon: Hinumdumi karon, Oh Jehova, ako nagapakiluoy Kanimo, giunsa ko ang paglakaw sa atubangan Nimo sa kamatuoran, ug sa usa ka hingpit nga kasingkasing, ug gibuhat ko kadtong maayo sa Imong panan-aw. Ug mihilak si Ezechias sa hilabihan.” 2 Hari 20:2, 3.

Sukad sa mga adlaw ni David walay hari nga nakamando nga nakabuhat sa hilabihan ka daku uyamut alang sa pagpalig-on sa gingharian sa Dios diha sa usa ka panahon sa apostasiya ug sa kaluya sama sa nahimo ni Ezechias. Ang himalasyon nga hari nakasilbe sa iyang Dios nga matinumanon, ug nakapalig-on sa pagsalig sa katawhan diha kang Jehova ingon nga ilang Kinatas-an nga Hari. Ug, sama kang David, siya karon makapakiluoy:

“Padangata ang akong pagampo nganha sa Imong presensya:
Ikiling ang Imong igdulungog sa akong pagtuaw;
Kay ang akong kalag napuno sa mga kagul-anan:
ang akong kinabuhi nagapahaduul na ngadto sa Sheol.”

Salmo 88:2,3

“Kay Ikaw ang akong paglaum, Oh Ginoong Dios:

[309]

Ikaw mao ang akong pagsalig sukad pa sa akong pagkabat-an.

Pinaagi Kanimo nasapnay ako gikan sa tagoangkan.”

“Ayaw ako pag-isalikway sa panahon sa pagkatigulang.”

“Oh Dios, ayaw pagpahalayo gikan kanako:

Oh Dios ko, pagdali sa pagtabang kanako.”

“Oh Dios, ayaw ako pagbiyai:

Hangtud ikamantala ko ang Imong kusog
ngadto sa sunod nga kaliwatan,

Ug ang Imong gahum ngadto sa tagsatagsa nga moanhi.”

Salmo 71:5,6.9, 12, 18.

Siya kang kinsang “mga kaluoy walay paghubas,” nakadungog sa pagampo sa Iyang alagad. Lamentaciones 3:22. “Ug nahitabo, sa wala pa mahilakaw si Isaias ngadto sa kinataliwad-an sa siyudad, nga ang pulong ni Jehova midangat kaniya nga nagaingon, Bumalik ka, ug ingna si Ezechias ang prinsipe sa Akong katawhan, Kini mao ang gipamolong ni Jehova, ang Dios ni David nga imong amahan, gidungog Ko ang imong pagampo, nakita Ko ang imong mga luha: ania karon, ikaw pagaayohon Ko: sa ikatulo ka adlaw ikaw mosaka ngadto sa balay ni Jehova. Ug dugangan Ko ang imong adlaw sa napulo ug lima ka tuig; ug Ako magaluwas kanimo niining siyudara gikan sa kamot sa hari sa Asiria; ug Ako magapanalipod niining siyudara tungod sa Akong kaugalingon, ug tungod sa Akong alagad nga si David.” 2 Hari 20:4-6.

Sa malipayon mibalik ang manalagna uban sa mga pulong sa kasigurohan ug sa paglaum. Sa iyang gimando nga ilang haklapan sa inomol nga igos ang dapit sa lawas nga may hubag, gihatag ni Isaias ngadto sa hari ang mensahe sa mahigugmaong-kalolot ug mapanalipdanong pagbantay sa Dios.

Sama kang Moises didto sa yuta sa Madian, sama kang Gideon nga diha sa presensya sa langitnong mensahero, sama kang Eliseo sa dayon na nga pagsaka sa langit sa iyang agalon, si Ezechias nagpakiluoy alang sa usa ka ilhanan nga ang mensahe maoy gikan sa langit. “Unsa man ang ilhanan,” iyang gipangutana ang manalagna, “nga si Jehova magaayo kanako, ug nga ako mosaka ngadto sa balay ni Jehova sa ikatulo ka adlaw?”

[310] “Kini mao ang ilhanan kanimo gikan kang Jehova,” ang manalagna mitubag, “nga buhaton ni Jehova ang butang nga Iyang gipamulong: magauna ba ang anino sa napulo ka lakang, o mosibog ba sa napulo ka lakang?” “Masayon lang nga butang,” mitubag si Ezechias, “nga ang anino mohilig sa napulo ka lakang: dili, kondili pasibuga hinoon ang anino sa napulo ka lakang.”

Pinaagi lamang sa direkta nga pagpataliwala sa Dios nga ang anino sa rilo sa Adlaw mahimong pasibugon ug napulo ka lakang; ug kini mao ang mahimong ilhanan ngadto kang Ezechias nga si Jehova nakadungog sa iyang pagampo. Tungod niini, “ang manalagna misinggit ngadto kang Jehova: ug Iyang gipasaibog ang anino sa napulo ka lakang, sumala sa nahimo sa orasan ni Achaz.” Mga bersikulo 8-11.

Sa nahaulian ngadto sa iyang naandan nga kusog, ang hari sa Juda miila diha sa mga pulong sa alawiton sa mga mahigugmaong-kalolot ni Jehova, ug misaad sa paggamit sa iyang nahibilin nga mga adlaw diha sa kinabubuton nga pagalagad ngadto sa Hari sa kaharian. Ang iyang mapasalamaton nga pag-ila sa maloloy-on nga pagtagad sa Dios kaniya maoy usa ka inspirasyon ngadto sa tanan nga magtinguha sa paggamit sa ilang mga tuig ngadto sa paghimaya sa ilang Magbubuhat.

“Ako miingon

Sa kaudtohon sa akong mga adlaw,

Ako manaug ngadto sa mga ganghaan sa Sheol:

Ako gidid-an sa nahibilin sa akong mga tuig.

“Ako miingon,

Ako dili makakita kang Jehova, bisan si Jehova sa yuta sa mga buhi:

Ako dili na makatan-aw ug tawo uban sa mga pumoluyo sa kalibutan.

“Ang akong panuigon gibalhin,

Ug gidala sa halayo gikan kanako ingon sa ka

ka balongbalong sa magbalantay sa kamero:

Naputol ko ang akong kinabuhi, sama sa usa ka maghahabol: Iya akong pagaputlon sa laygay nga sakit:

“Gikan sa adlaw bisan ngadto sa gabii Ikaw maghimo sa akong katapusan.

Akong giisip-isip hangtud sa pagkabuntag, nga, Ingon sa usa ka leon, Siya magadugmok sa tanan kong mga bukog:

“Gikan sa adlaw bisan ngadto sa gabii Ikaw maghimo sa akong katapusan.

Sama sa usa ka talabong o sa usa ka sayaw,
mao man ang akong pagtabi:

Ako miagulo sama sa usa ka salampati:

Ang akong mga mata naluya sa pagtinan-aw paingon sa itaas:

Oh Ginoo ginapiutan ako, unta mahimo Ikaw nga pagsalig alang kanako.

“Unsay akong isulti?

Siiya maoy nagsulti kanako,
Ug Sip usab ang naghimo niini:

Ako magalakaw sa mahinay sa tanan nakong mga tuig tungod sa kapaitan sa akong kalag.

“Oh Ginoo, tungod niining mga butanga
ang mga tawo mangabuhi,

Ug tibuok niining tanan anaa ang
kinabuhi sa akong espiritu:

Busa ayohon Mo ako ug buhia ako.

“Ania karon, kana tungod sa akong pakigdait:
Ako may dakung kapaitan:

Apan Ikaw adunay gugma sa akong kalag
giluwas Mo kini gikan sa gahong sa kadunotan:

Kay tanan nako nga mga sala Imong gisalibay
sa Imong likod.

“Kay ang Sheol dili makadayag Kanimu,
ang kamatayon dili makapasidungog Kanimu;
Sila nga manaug sa gahong dili makalaum

[311]

Imong kamatuoran.

“Ang buhi, ang buhi, siya magadayeg Kanimo
ingon sa akong ginahimo niining adlaw:

Ang amahan mopaila sa iyang mga anak
sa Imong kamatuoran.

“Si Jehova andam sa pagluwas kanako:

Tungod niini kami magaawit sa akong mga alawiton
inubanan sa mga tulongon nga kinuldasan

Sa tanan nga mga adlaw sa among kinabuhi
sa balav ni Jehova.”

Isaias 38:10-20

[312] Diha sa tabunok nga mga kawalogan sa Tigris ug sa Euphrates dihay nagpuyo nga usa ka karaan nga kaliwatan nga, bisan niadtong panahona nga sakop sa Asiria, natagana nga momando sa kalibutan. Taliwala sa katawhan niini mao ang maalamon nga katawhan nga naghatag ug dakung pagtagad ngadto sa pagtoon sa astronomiya; ug sa diha nga ilang namatikdan nga ang anino sa orasan misibug ug napulo ka lakang, hilabihan ka daku sa ilang kahibulong. Ang ilang hari, nga si Merodachbaladan, sa iyang pagkasayud nga kining maong milagro gihimo ingon nga usa ka ilhanan ngadto sa hari sa Juda nga ang Dios sa langit nagtugot kaniya ug usa ka bag-ong lugway sa kinabuhi, nagpadala ug mga dnugyanan ngadto kang Ezechias aron sa pagpahalipay kaniya tungod sa pagkaayo niya ug nga kong mahimo, sa pagtoon ug dugang mahitungod sa Dios nga nakahimo sa pagpagula sa hilabihan ka daku nga kahibolongan.

Ang pagduaw niining maong mga mensahero gikan sa hari sa halayo nga yuta naghatag kang Ezechias ug usa ka dakung higayon sa paghimaya sa buhi nga Dios. Pagkasayon ra unta niya sa pag-suld kanila mahitungod sa Dios, nga mao ang naghupot sa tanang binuhat nga mga butang, pinaagi sa kang kinsang kaayo ang iyang kaugalingon nga kinabuhi nakalingkawas sa diha nga ang tanang uban nga paglaum mikalagiw! Pagkadaku unta kaayo nga kausaban ang mahanabo kong kining mga nagapangita sa kamatuoran nga gikan sa mga kapatagan sa Caldea gidala pa ngadto sa pag-ila sa kinalabwan nga pagkahan sa buhi nga Dios!

Apan ang garbo ug ang pagpagawal maoy naggahum sa kasingkasing ni Ezechias, ug diha sa pagpataas sa kaugalingon iyang napadayag ngadto sa maibugong mga mata ang mga bahandi nga niini gipadato sa Dios ang Iyang katawhan. “Gipakita kanila,” sa hari “ang balay sa iyang mga mahal nga butang, ang salapi, ug ang bulawan, ug ang mga pahumot ug ang lana nga mahal, ug ang dbuok balay sa iyang mga hinagiban ug ang tanan nga makita sa iyang mga bahandi: way bisan unsa sa iyang balay, ni sa tanan niya nga ginsakpan, nga wala ipakita ni Ezechias kanila.” Isaias 39:2. Gibuhat kini niya dili sa paghimaya sa Dios, kondili sa pagtuboy sa iyang kaugalingon diha sa mga mata sa langyaw nga mga prinsiphe. Wala siya makapamalandong nga kining maong mga katawhan mga dnugyanan sa usa ka gamhanan nga nasud ug nga wala kanila ang kahadlok ni ang gugma sa Dios diha sa ilang mga kasingkasing, ug nga dili maalamon ang paghimo kanila nga iyang mga sinaligan sa mga sekreto mahitungod sa kalibutanong mga bahandi sa nasud. [313]

Ang pagduaw sa mga tinugyanan ngadto kang Ezechias maoy usa ka pagsulay sa iyang pagkamapasalamaton ug sa iyang dibosyon. Ang talaan nagaingon, “Apan bisan pa mini mahitungod sa buhat sa mga sinugo sa mga pnnsipe sa Babilonia, nga nagpasugo kaniya aron sa pagpakisayud sa kadngalahan nga nabuhat diha sa yuta, ang Dios mibiya kaniya, aron sa pagsulay kaniya, aron iyang hibaloan ang tanan nga anaa sa iyang kasingkasing. 2 Cronicas 32:31. Kong gipahimuslan pa unta ni Ezechias ang higayon nga gihatag kaniya sa pagsaksi sa gahum, sa kaayo, sa kaluoy, sa Dios sa Israel, ang taho sa mga tinugyanan mahimo unta nga ingon sa kahayag nga nagalagbas sa kangitngit. Apan iyang gipadaku ang iyang kaugalingon labaw ni Jehova sa mga panon. Siya “wala mobalus pag-usab sumala sa kaayohan nga gihimo ngadto kaniya; kay ang iyang kasingkasing nagmapahitas-on.” Bersikulo 25. [314]

Makatalagmanon sa mga gisangputan ang maoy misunod! Ngadto kang Isaias napadayag nga ang namauli nga mga tinugyanan nanagdala ug taho mahitungod sa mga bahandi nga ilang nakita, ug nga ang hari sa Babilonia ug ang iyang mga magtatambag nagplano sa pagpadato sa ilang kaugalingon nga nasud sa mga bahandi sa Jerusalem. Si Ezechias nakasala sa makalilisang gayud; “busa may kaligutgut nga nahulog diha sa ibabaw niya, ug sa Juda ug sa Jerusalem.” Bersikulo 25.

“Unya mianha si Isaias nga manalagna ngadto kang Han Ezechias, ug miingon kaniya: Unsay giingon niining mga tawhana? Ug diin gikan sila nga ming-anhi kanimo? Ug si Ezechias miingon: Sila minganhi kanako gikan sa usa ka halayo nga yuta, nga mao ang Babilonia. Ug unya siya miingon niya: Unsa bay ilang hingkit-an sa imong balay? Ug si Ezechias mitubag, Ang tanan nga ania sa akong balay maoy ilang hingkit-an: walay bisan unsa sa akong mga bahandi nga wala nako ikapakita kanila.

“Unya si Isaias miingon kang Ezechias, Pamatia ang pulong ni Jehova sa mga panon: Ania karon, ang mga adlaw mangabut, nga kanang tanan nga anaa sa imong balay, ug kanang gipanigum sa imong mga ginikanan hangtud niining adlaw, pagadad-on ngadto sa Babilonia: walay mahibilin nagaingon si Jehova. Ug sa imong mga anak nga manggula gikan kanimo, nga imong igaanak, ilang pagakuhaon; ug sila mangahimong eunoko sa palasyo sa hari sa Babilonia.

“Unya miingon si Ezechias kang Isaias, Vlaayo ang pulong ni Jehova nga imong gisulti.” Isaias 39:3-8.

[315] Napuno sa pagbasul, “si Ezechias nagmapainubsanon sa iyang kaugalingon tungod sa garbo sa iyang kasingkasing, siya ug ang mga pumoluyo sa Jerusalem, mao nga ang kaligutgut ni Jehova wala modangat kanila sa mga adlaw ni Ezechias.” 2 Cronicas 32:26. Apan ang daotan nga binhi napugas na ug sa tagal kini moturok ug mohatag ug usa ka pangani sa pagkalaglag ug sa pagkaalaut. Sulod sa nanghibilin niyang mga katuigan ang hari sa Juda makabaton ug daku nga kauswagan tungod sa iyang makanunayon nga tuyo sa paglukat sa kagahapon ug sa pagdala ug kadunggan sa ngalan sa Dios nga iyang gialagaran; apan ang iyang pagtoo pagasulayon sa hilabihan, ug siya nakakat-on nga pinaagi lamang sa pagbutang sa iyang hingpit nga pagsalig diha kang Jehova siya makalaum sa pagdaug ibabaw sa mga gahum sa kangitngit nga nagakunsabo sa pagdaot kaniva ug sa hingpit nga kalaglagan sa iyang katawhan.

Ang sugilanon mahitungod kang Ezechias nga kapakyasan sa pagpamatuod nga matinud-anon sa iyang pagsalig niadtong panahon sa pagduaw sa mga dnugyanan natugob sa usa ka importante nga leksyon alang sa tanan. Labaw kay sa atong mahimo, nagkina-hanglan kita nga mosulti sa bililhong mga anib sa atong eksperensya, mahitungod sa mahigugmaong-kalolot ug sa mabinadon nga kaluoy

sa Dios, mahitungod sa dili matupngan nga mga giladmon sa gugma sa Manluluwas. Sa diha nga ang hunahuna ug ang kasingkasing napuno sa gugma sa Dios, dili malisud ang pagpahat nianang nagasulod nganha sa espirituhanon nga kinabuhi. Ang dagkung mga hunahuna, ang halangdon nga mga pangandoy, ang tataw nga mga pagsabut sa kamatuoran, ang dili hinakog nga mga katuyoan, ang mga pangandoy atang sa pagkadiosnon ug kabalaan, makakaplag ug pagsulti diha sa mga pulong nga magpadayag sa taras sa bahandi sa kasingkasing.

Sila nga atong ginakuyogkuyog sa adlaw-adlaw nagkinahanglan sa atong panabang, ug sa atong paggiya. Tingali sila anaa sa usa ka kahimtang sa hunahuna nga ang usa ka pulong nga gibungat sa iyang panahon mahimong sama sa usa ka lansang diha sa usa ka siguro nga dapit. Ugma ang uban niining maong mga kalag tingali anaa sa dapit nga dili nga gayud nato maabut pag-usab. Unsa man ang atong inpluwensya mahitungod niining maong mga isigkamagpapanaw?

Ang matag adlaw sa kinabuhi naluwanan sa mga kapangakohan nga kinahanglan atong pas-anon. Sa matag adlaw, ang atong mga pulong ug mga lihok nagahimo ug mga lama ngadto kanila nga atong ginakauban-uban. Pagkadaku sa panginahanglan nga atong butangan ug bantay ang atong mga ngabil ug bantayan pag-ayo ang atong mga lakang! Ang usa ka danghag nga linihokan, ang usa ka mapasagaron nga lakang, ug ang nagaulbo nga mga balud sa pipila ka kusgan nga panulay makaharus sa usa ka kalag ngadto sa nagatugbong nga dalan. Dili nato matigum ang mga hunahuna nga atong natanum diha sa tawhanong mga hunahuna. Kong sila mga daotan, tingali atong napalihok ang usa ka kutay sa mga kahigayonan, ang usa ka sulog sa pagkadaotan, nga kita walay gahum sa paghunong. [316]

Sa lain nga bahin, kong pinaagi sa atong panig-ingnan atong natabangan ang uban diha sa pagpalambo sa maayong mga pnnsipyo, atong gihatagan sila ug gahum sa paghimo ug maayo. Diha sa ilang bahin ilang himuon ang sama nga maayong inpluwensya nganha sa uban. Sa ingon niini mga ginatus ug mga linibolibo ang matabangan pinaagi sa atong dili tinuyo nga inpluwensya. Ang tinuod nga sumosunod magapalig-on sa maayong katuyoan sa tanan nga iyang ikahibalag. Sa atubangan sa usa ka dili-matinoohon, ug mahigugmaonsa-sala nga kalibutan siya magapadayag sa gahum sa grasya sa Dios ug sa kahingpitan sa Iyang taras.

Kapitulo 30—Ang Kaluwosan Gikan sa Asiria

[317] Diha sa usa ka panahon sa grabe nga nasudnong katalagman, sa diha nga ang mga panon sa Asiria nanulong sa yuta sa Juda ug daw walay makaluwas sa Jerusalem gikan sa hilabihan nga kalaglagaan, gipadasig ni Ezechias ang mga kasundalohan sa iyang gingharian sa pagsanta uban sa walay pagkunhod nga kaisug batok sa ilang pagano nga mga mandaugdaugon ug sa pagsalig diha sa gahum ni Jehova sa pagluwas. “Pagsalig-on ug pagmaisugon kamo, ayaw kahadlok ni maluya tungod sa hari sa Asiria, ni tungod sa tanan nga gidaghanon nga uban kaniya,” maoy awthag ni Ezechias ngadto sa mga katawhan sa Juda; “kay adunay labaw pa ka daghan uban kanato kay sa uban kaniya: uban kaniya anaa ang usa ka bukton nga unod; apan uban kanato mao si Jehova nga atong Dios aron sa pagtabang kanato, ug sa pagpakig-away sa atong mga gubat.” 2 Cronicas 32:7, 8.

Dili nga walay katarungan nga si Ezechias nakasulti uban sa kasigurohan sa sangputanan. Ang mapahitas-on nga Asirianhon, samtang gigamit sa Dios sulod sa usa ka panahon ingon nga latigo tungod sa Iyang kasuko alang sa pagsilot sa mga nasud, dili kanunay ang magdaug. Tan-awa ang Isaias 10:5. “Ayaw kahadlok sa mga Asinianhon,” mao kini ang mensahe ni Jehova pinaagi kang Isaias sa pipila ka mga tuig kaniadto ngadto kanila nga nagpuyo didto sa Sion; “kay sa dili madugay,...ug si Jehova sa mga panon magapalihok sa usa ka latigo batok kaniya, ingon sa pagpamatay didto sa Aladian duul sa bato sa Horeb: ug ang Iyang baras Iyang ibakyaw sa ibabaw sa dagat, ug Iya kini nga igabakyaw sama sa batasan sa Egipto. Ug mahitabo niadtong adlaw, nga ang iyang palas-anon makuha gikan sa imong abaga, ug ang iyang yugo gikan sa imong liog, ug ang yugo pagabalion pinaagi sa pagdihug.” Alga bersikulo 24-27.

[318] Diha sa lain pa nga matagnaon nga mensahe, nga gihatag “sa tuig sa pagkamatay ni Hari Achaz,” ang manalagna nakapahayag nga nagingon: “Si Jehova sa mga panon nanumpa nga nagingon, Sa pagkamatuod ingon sa Akong nahunahuna, ingon niana ang

mahitabo; ug ingon sa Akong ginguha mao man ang mamatuman: nga Akong pagagun-obon ang Asirianhon sa Akong yuta, ug sa ibabaw sa Akong kabukiran pagatumban Ko siya: unya ang iyang yugo matangtang kanila ug ang iyang palas-anon makuha gikan sa ilang mga abaga. Kini mao ang tuyo nga ginatinguha sa ibabaw sa dbuok yuta: ug kini mao ang kamot nga ginabakyaw ngadto sa ibabaw sa tanang mga nasud. Kay si Jehova sa mga panon maoy magbuot ug kinsay makapapakyas niini? ug ang Iyang kamot ginatuy-od na, ug kinsay makapahuyhuy niini?” Isaias 14:28, 24-27.

Ang gahum sa manlulupig mao ang pagabungkagon. Apan si Ezechias, diha sa sayong mga katuigan sa iyang paghari, nagpadayon sa pagbayag ug buhis ngadto sa Asiria, uyon sa gikasabutan nga gihimo ni Achaz. Sa kasamtangan ang hari “nagpakitambag sa iyang mga prinsipe ug sa iyang gamhanang mga tawo,” ug gihimo ang tanan nga mahimo alang sa panalipod sa iyang gingharian. Iyang gisiguro ang usa ka ubay-ubay nga tagana sa tubig didto sa sulod sa mga kuta sa Jerusalem, samtang didto sa gawas magnihit ang tubig. “Nagpalig-on usab siya sa iyang kaugalingon, ug gipahiuli ang tanang kuta nga nangagun-ob ug gipataas kini hangtud sa mga torre, ug ang ubang mga kuta sa gawas, ug gipalig-on ang Millo nga diha sa siyudad ni David, ug naghimo sa mga hinagiban ug mga taming nga daghan. Ug nagbutang siya sa mga kapitan sa gubat sa ibabaw sa katawhan.” 2 Cronicas 32:3, 5, 6. Walay nahibilin nga wala mahimo nga pagahimoon diha sa pangandam alang sa usa ka paglikus.

Sa pagsaka ni Ezechias sa trono sa Juda, ang mga Asirianhon nakadala na ingon nga bihag sa daghang mga anak sa Israel nga gikan sa amihanang gingharian; ug sa pipila ka mga tuig tapus siya nakasugod sa pagmando, ug samtang nagapalig-on pa siya sa mga salipdan sa Jerusalem, gilikusan ug gibuntog sa mga Asirianhon ang Samaria ug gipadbulaag ang napulo ka mga banay taliwala sa daghang mga probinsya sa gingharian sa Asiria. Ang mga udanan sa Juda pipila lamang ka milya ang kalay-on, ug ang Jerusalem dili na kaabut ug 50 ka milya ang kalay-on; ug ang mahalon nga mga inagaw nga makaplagnan sa sulod sa templo makadani sa kaaway sa pagbalik.

Apan ang hari sa Juda nakahukom sa paghimo sa iyang bahin diha sa pag-andam sa pagsukol sa kaaway; ug, ingon nga nahimo

[319] na ang tanan nga mahimo sa tawhanon nga kabatid ug kusog, iyang natigum ang iyang mga kasundalohan ug gipadasig sila nga mag-maisugon. “Daku ang Balaan sa Israel nga anaa sa taliwala kanimo” mao ang mensahe sa manalagna nga si Isaias ngadto sa Juda; ug karon ang hari uban sa pagtoo nga walay pagduhaduha nagpahayag nga nagingon, “Uban kanato mao si Jehova nga atong Dios aron sa pagtabang kanato ug sa pagpakiggubat sa atong mga gubat.” Isaias 12:6; 2 Cronicas 32:8.

Walay lain pa nga madali sa pagpadasig sa pagtoo kay sa pag-bansay sa pagtoo. Ang hari sa Juda nakaandam na alang sa umalabut nga bagyo; ug karon, masaligon nga ang tagna batok sa mga Asirian-hon pagatumanon, gipabilin niya ang iyang kalag diha sa Dios. “Ug ang katawhan mingsalig sa ilang kaugalingon diha sa mga pulong ni Ezechias.” 2 Cronicas 32:8. Bisan pa nga ang mga kasundalohan sa Asiria, nga bag-o pa nga gikan sa pagdaug sa kinadak-ang mga nasud sa yuta, ug madaugon batok sa Samaria sa Israel, karon moliso sa ilang mga kasundalohan batok sa Juda? Bisan pa sila magpangandak sa pagingon, “Ingon nga ang akong kamot nakakaplag sa mga ginghanan sa mga diosdios kansang mga larawan nga linilok minglabaw niadtong atua sa Jerusalem ug sa Samaria; dili ba akong pagabuhaton ngadto sa Jerusalem ug sa iyang mga diosdios, ang ingon sa gibuhat Ko ngadto sa Samaria ug sa iyang mga diosdios?” Isaias 10:10, 11. Ang Juda walay arang kahadlok; tungod kay ang ilang pagsalig diha man kang Jehova.

Sa katapusan miabut ang dugay nang gipaabut nga krisis. Ang mga kasundalohan sa Asiria, nga nagadasdas gikan sa usa ka kadaugan ngadto sa sunod nga kadaugan, mitungha diha sa Judea. Masaligon sa kadaugan, ang mga pangulo nagbahin sa ilang mga kasundalohan sa duruha ka mga kompaniya, ang usa niini mao ang mosangka sa mga kasundalohang Egiptohanon ngadto sa habagatan, samtang ang usa ka kompaniya mao ang molikus sa Jerusalem.

Karon ang paglaum lamang sa Juda mao ang Dios. Ang tanang mahimo nga panabang gikan sa Egipto naputol na, ug walay uban nga nasud nga haduul nga makahatag ug hinigala nga panabang.

Ang mga kadagkuan sa Asiria, nga nakasiguro sa kusog sa ilang disiplinado nga mga kasundalohan, mipahigayon ug usa ka pag-pakigsabut uban sa pangulong mga katawhan sa Juda, nga niining higayona sila sa mapahitas-on nangayo nga itugyan ang siyudad.

Kining maong pangayo gipaubanan sa mapanamastamason nga mga pagbiaybiay batok sa Dios sa mga Hebreo. Tungod sa kaluya ug sa apostasiya sa Israel ug sa Juda, ang ngalan sa Dios wala na kahadloki taliwala sa mga nasud, kondili nahimong usa ka sumsumanan alang sa nagapadayon nga pagpakaulaw. Tan-awa ang Isaias 52:5.

[320]

“Umingon kamo karon kang Ezechias,” maoy awhag ni Rab-saces, usa sa mga pangulong opisyal ni Senakirib, “Kini mao ang giingon sa dakung hari, ang hari sa Asiria, Unsang pagsaliga ang imong gilauman? Ikaw namulong (apan sila pulos mga pulong nga walay hinungdan,) ako may tambag ug kusog alang sa gubat. Karon kang kinsa ang imong pagsalig, nga misukol man ikaw batok kanako?” 2 Hari 18:19, 20.

Ang mga punoan nanagsabutsabut didto sa gawas sa mga ganghaan sa siyudad, apan madungog sa mga bantay nga diha sa kuta; ug maingon nga ang mga tinugyanan sa Asirianhon nga han sa makusog nga tingog nag-awhag sa ilang mga sugot ngadto sa punoang mga tawo sa Juda, sila gihangyo sa pagsulti sa Sirianhon nga pinulongan inay sa Judiyo nga pinulongan, aron ang mga guwardiya nga anaa sa kuta dili mahibalo mahitungod sa mga kahimoan sa sabutsabut, misalta sa iyang tingog sa hataas pa, ug, sa nagapadayon sa pagsulti sa pinolongan nga Judiyo, nagingon:

“Pamatia ninyo ang mga pulong sa daku nga hari, ang hari sa Asiria. Mao kini ang giingon sa hari, Ayaw si Ezechias palimbonga kaninyo: kay siya dili makahimo sa pagluwas kaninyo. Ni pasagdan ninyo si Ezechias nga mopasalig kaninyo kangjehova, nga nagaingon, Si Jehova sa pagkatinuod magaluwas kanato: kining siyudara dili igatugyan sa kamot sa han sa Asina.

“Ayaw pagpatalinghug kang Ezechias: kay mao kini ang giingon sa hari sa Asiria, Paghimo kamo sa inyong pakigdait uban kanako, ug umari kamo kanako: ug pangaon ang tagsatagsa kaninyo sa iyang parras, ug ang tagsatagsa sa iyang kahoy nga igos, ug panginom ang tagsatagsa kaninyo sa mga tubig sa iyang kaugalingong atabay; hangtud nga ako moabut ug modala kaninyo ngadto sa usa ka yuta nga sama sa inyong kaugalingon nga yuta, sa usa ka yuta sa mais ug sa bag-ong bino, usa ka yuta sa tinapay ug kaparrasan.

“Pagbantay kamo kay tingali unya nga limbongan kamo ni Ezechias nga magaingon: Si Jehova magaluwas kanato. Aduna bay usa sa mga dios sa mga nasud nga nakaluwas sa iyang yuta

[321]

gikan sa kamot sa hari sa Asiria? Hain man ang mga dios sa Hamath ug sa Arphad? Hain man ang mga dios sa Sepharvaim? ug giluwasa ba nila ang Samaria gikan sa akong kamot? Kinsa ba niadtong mga dios niining mga yutaa, nga makaluwas sa ilang yuta gikan sa akong kamot, aron si Jehova magaluwas sa Jerusalem gikan sa akong kamot?” Isaias 36:13-20.

Niining maong mga kantalita ang mga anak sa Juda “wala magtubag kaniya bisan usa ka pulong.” Natapus ang komperensya. Ang mga tinugyanan nga mga Judiyo namalik ngadto kang Ezechias “uban sa ilang ginisi nga mga saput, ug gisugilon kaniya ang mga pulong ni Rabsaces.” Mga bersikulo 21, 22. Ang hari, sa iyang pagkadungog sa mapasipalahong hagit, “iyang gigisi ang iyang mga saput, ug mitabon siya sa iyang kaugalingong saput nga sako, ug misulod sa balay ni Jehova.” 2 Hari 19:1.

Ang usa ka mensahero gipadala ngadto kang Isaias sa pagpahibalo kaniya sa gisangputan sa komperensya. “Kining adlaw mao ang adlaw sa kasamok, ug sa pagbadlong, ug sa pagpanamastamas,” mao ang pulong nga gipadala sa hari. “Tingali nga si Jehova nga imong Dios mamati sa mga pulong ni Rabsaces, nga gipadala sa han sa Asiria nga iyang agalon aron sa paghagit sa Dios nga buhi; ug mobadlong sa mga pulong nga nadungog ni Jehova nga imong Dios: busa ipatugbaw ang imong pagampo alang sa salin nga nahibilin.” Mga bersikulo 3, 4.

“Tungod niini nga hinugdan si Ezechias nga hari, ug si Isaias nga manalagna anak nga lalaki ni Amos, nagampo mahitungod niini, ug mingtuaw ngadto sa Langit.” 2 Cronicas 32:20.

Gitubag sa Dios ang mga pagampo sa Iyang mga alagad. Ngadto kang Isaias gihatag ang mensahe alang kang Ezechias nga nagaingon: “Kini mao ang giingon ni Jehova; Ayaw kahadlok sa mga pulong nga imong nadungog, nga pinaagi kanila ang mga sulogoon sa hari sa Asina nagpasipala Kanako. Ania karon, magapadala Ako ug usa ka huros sa hangin diha kaniya, ug siya makadungog ug usa ka hugonhugon, ug siya mopauli sa iyang kaugalingon nga yuta; ug himuon Ko nga mapukan siya pinaagi sa espada diha sa iyang kaugalingong yuta.” 2 Hari 19:6, 7.

Ang Asirianhon nga mga tinugyanan, tapus sa ilang pagpanamilit sa pangulong mga tawo sa Juda, mitaho diritso sa ilang hari nga didto sa pundok sa iyang mga kasundalohan nga nagbantay sa agianan

nga gikan sa Egipto. Sa iyang pagkadungog sa taho, si Sennacherib nagsulat ug “mga sulat sa pagpanamastamas kang Jehova, ang Dios sa Israel, ug sa pagsulti batok Kaniya, nga nagaingon: Ingon nga ang mga dios sa mga nasud sa ubang kayutaan nga wala makaluwas sa ilang mga katawhan gikan sa akong kamot, ingon man ang Dios ni Ezechias dili makaluwas sa Iyang katawhan gikan sa akong kamot.” 2 Cronicas 32:17.

[322]

Ang mapangandakun nga hagit gipaubanan sa mensahe nga nagaingon: “Ayaw palimbonga kanimo ang imong Dios kang kinsa ikaw nagasalig, nga nagaingon, Ang Jerusalem dili igahatag ngadto sa kamot sa hari sa Asiria. Ania karon, ikaw nakadungog kong unsa ang nahimo sa mga hari sa Asiria sa tanan nga mga yuta, pinaagi sa paglaglag kanila paghurot: Ug ikaw pagaluwason ba? Nakaluwas ba ang mga dios sa mga nasud kanila, nga gipanglaglag sa akong mga katigulangan: Ang Gozan ug Haran, ug Rezech, ug ang mga anak sa Eden nga diha sa Thelasar? Hain man ang hari sa Hamath, ug ang hari sa Arphad, ug ang hari sa siyudad sa Sepharvaim, ug sa Henah, ug sa Hivah?” 2 Hari 19:10-13.

Sa pagkadawat sa hari sa Juda sa makantalitahon nga sulat, gidala kini niya ngadto sa templo ug “gibuklad niya kini sa atubangan ni Jehova” ug nagampo uban sa malig-on nga pagtoo alang sa panabang sa langit, nga ang mga nasud sa yuta makaila unta nga ang Dios sa mga Hebreohanon buhi ug nagmando pa. Bersikulo 14. Ang kadunganganan ni Jehova namiligro; Siya lamang ang makadala sa kaluwasan.

“Oh Jehova ang Dios sa Israel, nga nagalingkod sa ibabaw sa mga kirubin,” Ikaw ang Dios, Ikaw lamang sa tanang mga gingharian sa yuta; Ikaw ang nagbuhat sa langit ug sa yuta. Ikiling ang Imong igdulungog, Oh Jehova, ug pamatia ako; bukha ang Imong mga mata, Oh Jehova ug tuman-aw: ug pamatia ang mga pulong ni Sennacherib, diin siya nagpadala kaniya aron sa pagpaas dang sa Dios nga buhi. Sa pagkatinuod, Oh Jehova, ang mga hari sa Asiria naglaglag sa mga nasud, ug sa ilang mga yuta, ug nagasalibay sa ilang mga yuta, ug nagasalibay sa ilang mga dios ngadto sa kalayo: kay sila dili mga dios, kondili buhat sa mga kamot sa mga tawo, kahoy ug bato: busa ilang gilaglag kini. Busa karon, Oh Jehova, nga among Dios, luwason Mo kami, nagapakiluoy ako Kanimo, gikan

sa iyang kamot, aron ang tanang gingharian sa yuta manghibalo nga Ikaw Jehova mao ang Dios nga usa ra.” 2 Hari 19:15-19.

[323] “Patalinghug, Oh Magbalantay sa Israel,
 [324] Ikaw nga nagamando kang Jose sama sa usa ka
 [325] panon sa mga karnero;
 Ikaw nga nagalingkod ibabaw sa kirubin, magpasidlak ikaw.
 Pukawa ang Imong kagahum sa atubangan ni Ephraim
 ug ni Benjamin ug ni Manases,
 Ug uman Ka aron sa pagluwas kanamo.
 Pabalika kami, Oh Dios,
 Ug pasidlaka ang imong nawong; ug kami mamaluwas.

“Oh Jehova, Dios sa mga panon,
 Hangtud anus-a ba Ikaw masuko batok sa pagampo sa
 Imong katawhan?
 Imong gipakaon sila sa tinapay sa mga luha;
 Ug gihatagan Mo sila ug mga luha nga pagaimnon
 sa hilabihan nga pagkadaghan.
 Gihimo Mo kami nga usa ka pagkabingkil
 sa among mga isigkatawo:
 Ug ang among mga kaaway nanagpangatawa
 sa taliwala sa ilang kaugalingon.
 Pabalika kami, Oh Dios sa mga panon,
 Ug pasidlaka ang Imong nawong, ug kami mamaluwas.

“Ikaw nagdala ug usa ka parras gikan sa Egipto:
 Gipapahawa Mo ang mga nasud, ug gitanum Mo kini.
 Nag-andam Ka ug dapit sa atubangan niini,
 Ug gipatidlum ang iyang gamut niini, ug napuno ang yuta.
 Ang kabukiran gitabonan sa landong mini;
 Ug ang mga balagon niini maingon sa mga cedro sa Dios.
 Ug mingkaylap ang mga sanga mini ngadto sa dagat,
 Ug ang mga udlot niini ngadto sa Suba.

“Ngano man nga gipukan Mo ang mga kuta niini,
 Sa pagkaagi nga ang tanan nga
 managpanlabay sa dalan mamupo niana?

Ang baboy nga ihalas nga gikan sa kakahoyan
magapang-it niana,

Ug ang mga mananap nga ihalas
sa kapatagan magakaon niana.

Bumalik Ka, nagahangyo kami kanimo,
Oh Dios sa mga panon.

Sud-onga gikan sa langit, ug tan-awa,
ug duawa kining parrasa;

Ug ang ubasan nga gitanum sa Imong tuong kamot,
Ug ang sanga nga Imong gipalig-on
alang sa Imong kaugalingon,...

“Banhawon Mo kami, ug kami magatawag sa Imong ngalan. [326]

Pabalika kami, Oh Jehova nga Dios sa mga panon;
Pasidlaka arfg Imong nawong, ug kami mamaluwas.”

Salmo 80.

Ang mga pangamuyo ni Ezechias alang sa Juda ug alang sa kadunganan sa ilang Labing Gamhanan nga Han nahiuyon sa huna-huna sa Dios. Si Salomon, sa iyang panalangin diha sa paghalad sa templo, nagampo kang Jehova sa pagpalungtad “sa katungod sa Iyang katawhan nga Israel, sumala sa gikinahanglan sa adlaw-adlaw; aron ang tanang mga katawhan sa yuta manghibalo nga si Jehova, Siya ang Dios, nga wala nay lain pa.” 1 Han 8:59, 60. Si Jehova magpakita ug kaluoy ilabina diha sa mga panahon sa gubat o sa pagdaugdaug sa usa ka kasundalohan, nga ang pangulong katawhan sa Israel mosulod sa balay sa pagampo ug mangamuyo alang sa kaluwasan. Bersikulo 33, 34.

Wala biyai si Ezechias nga walay paglaum. Siya gipaadtoan ni Isaias nga nagaingon, “Kini mao ang giingon ni Jehova, ang Dios sa Israel: Ingon nga ikaw nangamuyo Kanako batok kang Sennacherib, hari sa Asiria, gipatalinghugan Ko ikaw. Kini ang gipamulong ni Jehova mahitungod kaniya:

“Ang anak nga babaye sa Sion nagyubit kanimo ug nagkatawa kanimo sa pagtamay; ang anak nga babaye sa Jerusalem naglingolingo sa iyang ulo kanimo.

“Kinsa man ang imong gihagit ug gipasipalahan? ug batok kang kinsa nga gipataas mo ang imong tingog ug gisulinga mo ang imong

mga mata? bisan batok sa Balaan sa Israel. Pinaagi sa imong mga sulogoon gihagit mo ang Ginoo, ug nagaingon: Sa panahon sa akong mga karro ako nakadangat sa kinatas-on sa mga bukid, ngadto sa kinailadman sa Libano; ug pagaputlon ko ang mga hataas nga mga cedro niini, ug ang pinili nga mga kahoy nga ayaw niini; ug mosulod ako ngadto sa mga balay-abutanan sa iyang mga utlanan, ug ngadto sa kalasangan sa iyang Karmelo. Ako nakakalot ug nakainom sa lain nga mga tubig, ug sa lapalapa sa akong mga tiil napamala ko ang tanang mga suba sa mga dapit nga gilikusan.

[327] “Wala ka ba makadungog dugay na karon kong giunsa Ko kini pagbuhat, ug sa dugay na karon nahimo Ko kini? Karon gipahinabo Ko kini aron malaglag mo ang kinutaan nga mga siyudad ngadto sa nangaguba nga mga tipun-og. Busa ang ilang mga pumopuyo may diyutay na lamang nga gahum, nangaluya ug nangagubot; sila sama sa mga balili sa kapatagan, ug sama sa malunhaw nga bunglasyon, sama sa balili sa mga atop sa balay, ug sama sa liso nga nalaya sa wala pa makatubo.

“Apan Ako nahibalo sa imong puloy-anan, ug sa imong paggula ug sa imong pagsulod, ug kasuko batok Kanako. Tungod kay ang imong kasuko batok Kanako ug tungod sa imong pagkagarboso nga nadunggan sa Akong igdulungog, busa igabutang Ko ang Akong kaw-it sa imong iling, ug ang Akong busal diha sa imong mga ngabil, ug pabalikon Ko ikaw sa dalan nga imong giagian.” 2 Hari 19:20-28.

Ang yuta sa Juda nalaglag sa kasundalohan nga nag-okupar niini, apan ang Dios nakasaad sa paghatag sa mga kinahanglanon sa katawhan sa katingalahan nga paagi. Ngadto kang Ezechias ang mensahe miabut nga nagaingon: “Kini mao ang ilhanan nganha kanimo, Kamo magakaon niining tuiga sa magatubo sa ilang kaugalingon lamang, ug sa ikaduha nga tuig niadtong nagaturok sa mao gihapon; ug sa ikarulo ka tuig magapugas kamo, ug magaan, ug magatanum sa mga kaparrasan, ug kan-on ninyo ang mga bunga niini. Ug ang salin nga nahabilin sa balay sa Juda manggamut paingon sa ubos ug mamunga paingon sa ibabaw. Kay gikan sa Jerusalem mogula ang usa ka salin, ug gikan sa Bukid sa Sion sila nga mogawas: ang mainiton nga tinguha ni Jehova sa mga panon magahimo niini.

“Busa mao kini ang gipamulong ni Jehova mahitungod sa hari sa Asina, Siya dili moanhi dinhi niining siyudara, ni mopana ug usa ka udvong didto, ni moanha siya sa atubangan niana nga may taming, ni maghimo ug usa ka bungdo batok niana. Sa dalan nga iyang giagian paingon nganhi, sa mao gihapon nga dalan siya mobalik, ug siya dili moanhi niining siyudara, namolong si Jehova. Kay Ako magapanalipod mining siyudara sa pagluwas niini, tungod sa Akong kaugalingon, ug tungod sa Akong alagad nga si David.” Mga bersikulo 29-34.

Niana gayud nga gabhiona miabut ang kaluwasan. “Ug nahitabo niadtong gabhiona nga ang manolunda ni Jehova migula, ug gipamatay sa kampo sa mga Asirianhon ang usa ka gatus ug kawaloan ug lima ka libo.” Bersikulo 35. Nangamatay ang “tanang gamhanang mga tawo sa kaisug, ug ang mga pangulo ug mga capitan diha sa kampo sa hari sa Asiria.” 2 Cronicas 32:21.

Ang balita mining maong makalilisang nga paghukom nga nahi-aguman sa kasundalohan nga gipadala sa pagkuha sa Jerusalem, sa wala madugay nakaabut kang Sennacherib, nga nagguwardiya pa sa agianan paingon sa Judea gikan sa Egipto. Sa natugkan ug kahadlok, ang hari nga Asirianhon midali sa pagpahawa ug “mipaul uban sa nawong nga maulawon ngadto sa iyang kaugalingong yuta.” Bersikulo 21. Apan wala siya magdugay sa paghari. Uyon sa tagna nga nabungat mahitungod sa iyang kalit nga katapusan, siya gibuno niadtong sa iya rang kaugalingong puloy-anan, “ug si Esar-hadon nga iyang anak nga lalalkinaghari ilis kaniya.” Isaias 37:38.

[328]

Ang Dios sa mga Hebreohanon nakadaug batok sa garboso nga Asirianhon. Ang kadunganan ni Jehova napamatud-an diha sa mga mata sa naglibut nga mga nasud. Didto sa Jerusalem ang mga kasingkasing sa katawhan napuno sa balaan nga kalipay. Ang ilang mainiton nga mga pangamuyo alang sa kaluwasan natimboan sa pagsugid sa sala ug giubanan sa mga luha. Sa ilang daku nga panginahanglan sa kinatibuk-an sila nakasalig diha sa gahum sa Dios sa pagluwas, ug Siya wala magpakyas kanila. Karon ang mga sawang sa templo nagalanoglanog sa mga awit sa solemni nga pagdayeg.

“Ang Dios ginaila sa Juda:

Sa Israel daku ang Iyang ngalan.

Sa Salem usab atua ang Iyang tabemaculo,
 Ug ang Iyang puloy-anan atua sa Sion.
 Didto gipamali Niya ang mga udyong sa pana,
 Ang taming, ug ang espada, ug ang gubat.

“Mahimayaon Ikaw ug halangdon
 Gikan sa kabukiran sa pangayam.
 Ang mga mabaskug sa kasingkasing gipangagawan,
 Sila nahinanok sa ilang pagkatulog:
 Ug walay bisan usa sa mga tawong lculusan
 nga nakakaplag sa ilang mga kamot.
 Sa Imong pagbadlong, Oh Dios ni Jacob,
 Silang duruha, ang carro ug ang kabayo
 gipanghulog ngadto sa pagkatulog nga ikamatay

“Ikaw, bisan Ikaw gayud, ang angay pagakahadlokan:
 Ug kinsa man ang makabarug sa Imong pagtan-aw
 sa diha nga sa makausa Ikaw masuko?
 Gikan sa langit gipadungog Mo ang paghukom;

[329] Aron sa pagluwas sa tanang mga maaghop sa yuta.

“Sa pagkamatuod gayud ang kaligutgut sa tawo
 ttagadayeg kanimo:

Ang nahabilin sa Imong kaligutgut Imong
 igabakus sa ibabaw Nimo.

Manaad, ug mamavad kamo kang Jehova
 nga inyong Dios:

Padad-a ug mga gasa kadtong tanan nga nanaglibut
 ngadto kaniya nga takus pagakahadlokan

Pagaputlon Niya ang espiritu sa mga principe:
 Siya inao ang gikalisan sa mga hari sa yuta.”

Salmo 76.

Ang pagsaka ug ang pagkalusno sa Asirianhon nga Ginghamarian dato sa mga leksyon alang sa mga nasud sa yuta karon. Ang tinuktukan nga sinulat nakapahisama sa himaya sa Asiria nga diha sa kinatumyan sa iyang kauswagan ngadto sa usa ka halangdon nga ka-

hoy diha sa tanaman sa Dios, nga nagadungaw ibabaw sa nagalibut nga mga kahoy.

“Ang Asiriahanon maoy usa ka kahoy nga cedro sa Libano uban ang matahum nga mga sanga, ug uban ang landong nga sama sa lasang, ug tindog nga hataas; ug ang tumoy niini anaa sa madasok nga mga sanga...ilalom sa landong niini nanagpuyo ang tanang mga nasud nga dagku. Sa ingon niana maanyag siya sa iyang pagkadaku, diha sa gitas-on sa iyang mga sanga: kay ang iyang gamut diha man sa daplin sa dagkung katubigan. Ang mga cedro diha sa tanaman sa Dios wala makatago kaniya: ang mga haya dili sama sa iyang mga sanga, ug ang mga kahoy nga kastanyo dili sama sa iyang mga salingsing; ni may kahoy sa tanaman sa Dios nga sama niini sa iyang katahum.... Ang tanang mga kahoy sa Eden, nga diha sa tanaman sa Dios, nangasina kaniya.” Ezequiel 31:3-9.

Apan ang mga punoan sa Asiria, imbis nga maggamit sa llang talagsaong mga panalangin alang sa kaayohan sa katawhan, nahimong hampak sa daghang mga yuta. Walay mahigugmaong-kalolot, ug walay paghunahuna sa Dios o sa ilang mga masigkatawo, ilang gisunod ang walay pagkausab nga polisa sa paghimo sa tanang mga nasud nga mag-ila sa pagkalabing labaw sa mga dios sa Ninive, kinsa ilang gituboy ibabaw sa Labing Hataas Uyamot. Gipadala sa Dios si Jonas ngadto kanila uban sa usa ka mensahe sa pagpasidaan, ug sulod sa usa ka panahon ilang gipaubos ang ilang kaugalingon sa atubangan ni Jehova sa mga panon ug nagtinguha sa pasaylo. Apan sa wala madugay ningliso na man usab sila ngadto sa pagsimba sa mga diosdios ug ngadto sa pagbuntog sa kalibutan.

[330]

Si manalagna Nahum, diha sa iyang sumbong batok sa mga mamomuhat ug daotan sa Ninive misinggit sa pagingon:

“Alaut ka siyudad nga dugoon!

napuno ka sa tanang kabakakan ug sa tinikas;
Ang tukbonon wala makapahawa;

“Ang hinagiyos sa lapdos, ug ang mga kasaba
sa ligid nga nanagkagalkal,

Ug sa nagluksolukso nga mga kabayo, ug ang
nanag-untol-untol nga mga karro.

Nagatungtung na ang nagakabayo, ug ang

nagapangidlap nga espada ug ang nagasiga nga bangkaw:
Ug ang panon sa nangamatay....

“Ania karon, Ako batok kanimo,
Nagaingon si Jehova sa mga panon.”

Nahum 3:1-5.

Uban sa dili masayop nga pagkatakdo ang Usa nga Walay Kata-pusan nagatipig gihapon sa sugilanon sa mga nasud. Samtang ang Iyang mahigugmaong-kalolot gipalumo, inubanan sa mga tawag ngadto sa paghinulsol, kining maong balasahon magapabilin nga inablihan; apan sa diha nga ang mga numero makaabut na sa usa ka gidaghanon nga gipiho sa Dios, ang pangalagad sa Iyang kaligutgut magasugod. Ang balasahon pagatakpan. Ang diosnon nga pailub mohunong. Ang mahigugmaong-kalolot dili na magapakiluoy alang kanila.

“Si Jehova mahinay sa Iyang pagkasuko, ug daku sa gahum, ug sa bisan unsang paagi dili gayud nga walay sala niadtong mga sad-an: ang dalan ni Jehova anaa sa alimpulos ug anaa sa bagyo, ug ang mga dag-um mao ang abug sa Iyang mga tiil. Iyang ginabadlong ang dagat, ug nagahimong mamala niana, ug ginapamala Niya ang tanang mga suba: Nagaanam pagkamatay ang Basan, ug ang Karmelo usab, ug ang bulak sa Libano nagaanam pagkalawos. Kaniya ang kabukiran minglinog, ug ang kabungtoran nangatunaw, ug ang yuta nasunog diha sa Iyang atubangan, oo, ang kalibutan ug ang tanan nga nanagpuyo niini. Kinsa ang makatindog sa atubangan sa Iyang kapungot? ug kinsa ang makapabilin sa kapintas sa Iyang kasuko? Ang Iyang kaligutgut ginahulad sama sa kalayo, ug ang bato Iyang ginapusgay.” Nahum 1:3-6.

Sa ingon niini nga ang Ninive, “ang malipayong siyudad nga nagapuyo sa walay pagtagad nga nagingon sa iyang kasingkasing: Ako mao man, ug walay lain gawas kanako;” nahimong usa ka biniyaan, ‘walay sulod, ug hawang, ug biniyaan,” “ang lungib sa mga leon, ug ang dapit nga lawoganan sa gagmayng mga leon, diin ang leon, bisan ang tigulang nga leon, nanagpanlakaw, ang ilang gagmayng mga leon, ug walay nagahadlok kanila.” Sofonias 2:15; Nahum 2:10, 11.

Sa magalantaw sa unahan ngadto sa panahon nga ang garbo sa Asiria igapaubos, si Sofonias nagtagna mahitungod sa Ninive nga nagingon: “Ang mga panon sa kahayopan managlubog sa kinataliwadan niya, ang tanang mga mananap sa mga nasud: lakip ang pelikano ug ang langgam nga nagaubog sa tubig magapuyo sa mga balabag ibabaw sa mga pultahan niini; ang ilang tingog magawit diha sa mga tamboanan; ang pagkabinivaan anaa sa mga tugkaran sa pultahan: kay pagahuboan ang kasangkapan nga cedro.” Sofonias 2:14.

Daku ang himaya sa gingharian sa Asiria; ug daku usab ang iyang pagkapukan. Si manalagna Ezequiel nga nagadala sa unahan sa pasumbingay sa usa ka halangdon nga kahoy nga cedro, sa matinaw nagtagna sa pagkapukan sa Asiria tungod sa pagkagarboso ug sa pagkapintas niini. Siya nagpahayag nga nagingon:

“Mao kini ang giingon sa Ginoong Jehova;...Siya nagpasulpot sa iyang tumoy taliwala sa madasok nga mga sanga, ug ang iyang kasingkasing gipataas nunot sa iyang gitag-on; busa gitugyan Ko siya ngadto sa kamot sa makagagahum sa mga nasud; sa pagkamatuod himoon niya ang angay kaniva: gihinginlan Ko siya tungod sa iyang pagkadaotan. Ug ang mga dumoluong, ang makalilisang sa mga nasud, maoy mingpunggot kaniya, ug mingbiya kaniya; sa kabukiran ug sa tanang mga walog, ang iyang mga salingsing nangatagak, ug ang iyang mga sanga nangabali daplin sa tanang mga sapa sa yuta; ug ang tanang mga katawhan sa yuta nanganaug gikan sa iyang landong, ug mingbiya kaniya. Diha sa iyang mga nagun-oban ang tanang mga langgam sa langit mopuyo ug ang tanang mga mananap sa kapatagan anha sa iyang mga sanga: *sa katuyoan nga walay bisan unsa sa tanang mga kahoy daplin sa kadagatan mopatuybo sa ilang kaugalingon sa ilang gitag-on....*

“Mao kini ang giingon sa Ginoong Jehova: Sa adlaw nga siya mikanaug sa Sheol Ako nagpabalata:...ug ang tanang mga kahoy sa kapatagan nangaluya alang kaniya. Akong gipakurog ang mga nasud sa dinaguok sa iyang pagkapukan.” Ezequiel 31:10-16.

[332]

Ang pagpagarbo sa Asiria ug ang pagkapukan niini mao ang mahimong usa ka madapaton nga leksyon ngadto sa katapusan sa panahon. Mahitungod sa mga nasud sa yuta karon nga diha sa pagkamapahitas-on ug sa garbo maglumbay sa ilang kaugalingon batok Kaniya, ang Dios nagapangusisa, “Sa kang kinsa man ikaw

ipanigingon sa himaya ug sa pagkadaku sa taliwala sa mga kahoy sa Eden? bisan pa niana ikaw pagapukanon uban sa mga kahoy sa Eden ngadto sa labing ubos nga mga bahin sa yuta.” Bersikulo 18.

“Si Jehova maayo man, malig-on nga dalangpanan sa adlaw sa kasamok; ug Siya makaila kanila nga modangop Kaniya. Apan uban sa dakung bul-og sa baha Iyang tibawason sa paglumpag ang iyang dapit” sa tanan nga maninguha sa pagtuboy sa ilang kaugalingon ibabaw sa Labing Hataas Uyamot. Nahum 1:7, 8.

“Ang garbo sa Asiria pagahugnoon, ug ang setro sa Egipto mawagtang kaniya.” Zacarias 10:11. Kini magamatuod dili lamang sa mga nasud nga nagtalay sa ilang kaugalingon batok sa Dios sa karaan nga mga panahon, kondili sa mga nasud karon nga mapakyas sa pagtuman sa diosnon nga katuyoan. Sa adlaw sa katapusang mga ganti, sa diha nga ang matarung nga Maghuhukom sa tibuok kalibutan “magaalig-ig sa mga nasud” (Isaias 30:28), ug sila nga nagtipig sa kamatuoran pagatugotan sa pagsulod sa Siyudad sa Dios, ug ang mga arko sa langit magabagting sa madaugong mga alawiton sa mga tinubos. “Magabaton kamo ug usa ka alawiton,” nagapahibalo ang manalagna, “ingon sa gabii sa pagsaulog sa usa ka balaan nga piesta; ug kalipay sa kasingkasing, ingon sa usa ka tawo nga magalakaw uban sa usa ka plawta aron sa pag-adto sa bukid ni Jehova, ngadto sa Bato sa Israel. Ug himuon ni Jehova nga ang Iyang mahimayaong tingog madungog.... Tungod sa tmogog ni Jehova ang Asirianhon mamaluya, nga naghampak sa usa ka baras. Ug tagsatagsa ka hampak sa tinudlo nga sungkod, nga igapahamtang ni Jehova sa ibabaw niya, pagaduyogan sa tmogog sa mga panderetas ug sa mga alpa.” Mga bersikulo 29-32.

Kapitulo 31—Ang Paglaum Alang sa mga Nasud

Sulod sa iyang pangalagad gidala ni Isaias ang usa ka matin-aw nga pagpamatuod mahitungod sa katuyoan sa Dios alang sa mga nasud. Ang ubang mga manalagna naghigut mahitungod sa dios-non nga laraw, apan ang ilang pinulongan wala kanunay masabut. Ngadto kang Isaias nahatag ang tahas sa paghimo nga matin-aw kaayo ngadto sa Juda ang kamatuoran nga sa taliwala sa mga Israel sa Dios maisip ang daghan nga dili mga kaliwat ni Abraham sa unod. Kining maong pagtulun-an wala mahiuyon sa tiyolohiya sa iyang panahon, apan bisan pa niini sa walay kahadlok iyang gimantala ang mga mensahe nga gihatag kaniya nga gikan sa Dios ug nagdala ug paglaum ngadto sa kadaghanan sa nangandoy nga mga kasingkasing sa pagkab-ot sa espirituhanong mga panalangin nga gisaad ngadto sa kaliwat ni Abraham. [333]

Ang apostol ngadto sa mga Hentil, sa iyang sulat ngadto sa mga magtutoo didto sa Roma, nagatawag sa pagtagad niining kmaiya sa pagtulun-an ni Isaias. “Si Isaias maisugon kaayo,” si Pablo nagapahayag, “ug nagaingon, hingkaplagn Ako sa mga tawo nga wala mangita kanako; gipadayag Ko ang Akong kaugalingon ngadto sa mga wala magpangamuyo Kanako.” Roma 10:20.

Sa kasagaran ang mga Israelihanon daw wala makahimo o walay gusto nga mosabut sa katuyoan sa Dios alang sa mga nasud. Apan kini gayud nga tuyoa ang nakahimo kanila nga usa ka lain nga katawhan ug maoy nakatukod kanila ingon nga usa ka nasud nga may kagawasan taliwala sa mga nasud sa yuta. Si Abraham, nga ilang amahan, ngadto kang kinsa ang tugon sa saad una nga nahatag, gitawag sa pagpalakaw gikan sa iyang mga kaliwat ngadto sa mga rehiyon sa unahan, aron siya mahimong usa ka magdadala sa kahayag ngadto sa mga hentil. Bisan pa nga ang saad nganha kaniya naglaldp sa usa ka kaliwatan nga ingon ka daghan sa mga balas sa dagat, apan dili tungod sa hinakog nga katuyoan nga siya mao ang mahimong magtutukod sa usa ka dakung nasud diha sa yuta sa Canaan. Ang [334]

pakigsaad sa Dios uban kaniya naglangkob sa tanang mga nasud sa yuta. “Ikaw pagapanalanginan Ko,” nagpahayag si Jehova, “ug pagapadakuon Ko ang imong ngalan; ug mahimo ikaw nga usa ka panalangin: ug pagapanalanginan Ko ang magapanalangin kanimo, ug ang magapanghimaraut kanimo, pagapanghimarauton Ko: ug diha kanimo pagapanalanginan ang tanang mga kabanayan sa yuta.” Genesis 12:2, 3.

Sa pagbag-o sa paldgsaad sa wala madugay sa dayon nga pagkatawo ni Isaac, ang katuyoan sa Dios alang sa katawhan gipatinaw pagusab. “Diha kaniya pagapanalanginan ang tanang mga nasud sa yuta,” maoy pasalig ni Jehova mahitungod sa bata sa saad. Genesis 18:18. Ug unya ang langitnong bisita sa makausa pa mikanayon, “Ug diha sa imong kaliwat mapanalanginan ang tanan nga mga nasud sa yuta.” Genesis 22:18.

Ang malukopon nga gikauyonan niini nga tugon nasinad sa mga anak ni Abraham ug sa mga anak sa iyang mga anak. Maoy tuyo nga sila giluwag gikan sa Egiptohanon nga kaulipnan aron nga ang mga Israelihanon mahimong usa ka panalangin ngadto sa mga nasud, ug aron ang ngalan sa Dios mahibaloan sa “tibuok yuta” (Exodo 9:16). Kong sila magmatinumanon sa Iyang mga kinahanglanon, sila igabutang nga layo kaayo ug bintaha sa ubang mga katawhan diha sa kaalam ug sa panabut; apan kini nga pagkalabaw makab-ot ug mapadayon lamang aron nga pinaagi kanila ang katuyoan sa Dios alang sa “tanang mga nasud sa yuta” matuman.

Ang katingalahang mga tagana sa Dios nga nadugtong sa pagluwas sa Israel gikan sa kaulipnan sa Egipto ug sa ilang pag-okupar sa Yuta sa Saad maoy nakadala sa kadaghanan sa mga hentil sa pag-ila sa Dios sa Israel ingon nga Labing Labaw nga Hari. “Manghibalo ang mga Egiptohanon,” mao ang saad, “nga Ako mao si Jehova, sa diha nga pagatuy-oron Ko ang Akong kamot sa ibabaw sa Egipto, pagakuhaon Ko ang mga anak sa Israel sa taliwala nila.” Exodo 7:5. Bisan si Faraon nga mapangandakon napugos sa pag-ila sa gahum ni Jehova. “Panglakaw kamo ug pagalagad kamo kang Jehova,” iyang giapura si Moises ug si Aaron, “ug panalangini usab ako ninyo.” Exodo 12:31, 32.

Ang nagaasdang nga mga panon sa Israel nakaamgo nga ang kahibalo sa gamhanang mga buhat sa Dios sa mga Hebreohanon maoy nag-una kanila, ug nga ang uban taliwala sa mga hen-

til nakahibalo nga siya lamang ang tinuod nga Dios. Didto sa makasasala nga Jerico ang pamatuod sa usa ka hentil nga babaye mao kini: “Si Jehova nga inyong Dios, Siya ang dios sa langit sa kahitas-an, ug dinhi sa ilalom sa yuta.” Josue 2:11. .Ang kahibalo mahitungod kang Jehova nga miabut kaniya, misangput sa iyang kaluwasan. Tungod sa pagtoo “si Rahab wala malaglag kauban sa mga masukihon.” Hebreohanon 11:31. Ug ang iyang pagkakabig dili usara nga kaso mahitungod sa mahigugmaong kalolot sa Dios ngadto sa mga diwatero nga nagila sa Iyang diosnon nga pagbulotan. Diha sa kinatung-an sa yuta daghan nga katawhan—ang mga Gabaonhon—mibiya sa ilang pagkahentil ug mihiusa sa Israel, nga nakig-ambit sa mga panalangin sa tugon.

Ang Dios wala magaila sa kalainan sa nasyonalidad, sa kaliwat, o sa kasta. Siya mao ang Magbubuhat sa tanang katawhan. Tungod sa paglalang ang tanang katawhan usa lamang ka pamilya, ug ang tanan usa ra pinaagi sa pagkatinubos. Si Cristo mianhi aron sa pagguba sa tagsatagsa ka bongbong nga nagaulang, aron mabuksan ang tagsatagsa ka lawak sa mga sawang sa templo, aron ang tagsatagsa ka kalag may libreng agianan ngadto sa Dios.

Sa mga katuigan nga nagsunod sa pag-okupar sa Yuta sa Saad, ang maloloy-ong mga laraw ni Jehova alang sa kaluwasan sa mga nasud hapit mawala sa kinatibuk-an, ug nahimong gikinahanglan ang bagong pagpatindog sa Iyang laraw. “Ang tanang mga kinatumyan sa yuta,” ang salmista gitandug sa Espiritu Santo sa pagawit, “mahinum dum ug managbalik ngadto kang Jehova: ug ang tanang mga kabanayan sa mga kanasuran managsimba Kanim.” “Moanhi ang mga pnnsipe gikan sa Egipto; ang Ethiopia magadali sa pagbayaw sa iyang mga kamot ngadto sa Dios.” “Mahadlok ang mga nasud sa ngalan ni Jehova, ug ang tanang mga hari sa yuta mangurog sa Imong himaya.” “Kini sulaton alang sa kaliwatan nga umalabut: ug ang mga katawhan nga pagabuhaton magadayeg kang Jehova. Kay nasud-ong Niya gikan sa kahitas-an sa Iyang balaang puloy-anan; gikan sa langit natan-aw ni Jehova ang yuta; aron sa pagpatalinghug sa paghupaw sa binilanggo; aron sa pagbuhi niadtong mga sinilotan sa kamatayon; aron isugilon ang ngalan ni Jehova sa Sion, ug ang Iyang pagdayeg didto sa Jerusalem; sa diha nga ang mga katawhan managtigum sa tingob, ug ang mga gingharian, aron sa pagalagad kangjehova.” Salmo 22:27; 68:31; 102:15, 18-22.

Kong nagmatinud-anon pa ang Israel sa iyang pagkasinaligan, ang tanang mga kanasuran sa yuta makaambit unta sa iyang mga panalangin. Apan ang mga kasingkasing niadtong gipiyalan sa usa ka kahibalo sa maluwason nga kamatuoran, wala matandog sa mga kinahanglanon niadtong nagalibut kanila. Samtang nawala sa pananaw ang katuyoan sa Dios, ang mga nasud gitan-aw nga dili na maabut sa Iyang mahigugmaong-kalolot. Napugngan ang kahayag sa kamatuoran, ug maoy naglabi ang kangitngit. Ang mga nasud natakyapan sa usa ka tabil sa kaburong; diyutay lamang ang nahibaloan mahitungod sa gugma sa Dios; maoy milambo ang kasaypanan ug ang patootoo.

Mao kana ang talan-awon nga giatubang ni Isaias sa diha nga gitawag siya ngadto sa misyon sa pagkamanalagna; apan bisan pa niini siya wala maluya, kay nagabagting sa iyang mga dalunggan mao ang madaugong koro sa mga manolunda nga nagalibut sa trono sa Dios, “Ang tibuok nga yuta napuno sa Iyang himaya.” Isaias 6:3. Ug ang iyang pagtoo nalig-on sa mga panan-awon sa mahimayaon nga mga pagdaug sa iglesya sa Dios, sa diha nga “ang yuta mapuno sa kahibalo kang Jehova, ingon sa mga tubig nga nagatabon sa dagat.” Isaias 11:9. “Ang takuban nga nagatabon sa tanan nga mga katawhan, ug ang pandong nga nabuklad ibabaw sa tanang mga nasud,” sa katapusan pagalaglagon. Isaias 25:7. Ang Espiritu sa Dios igabubo ibabaw sa tanan nga unod. Sila nga gigutom ug giuhaw sa pagkamatarung pagaisipon nga kauban sa Israel sa Dios. “Sila manubo sa taliwala sa balili, ingon sa mga tangbo sa daplin sa mga alagianan sa tubig,” maoy sulti sa manalagna. “Ang usa moingon, Ako kang Jehova; ug ang usa motawag sa iyang kaugalingon sa ngalan ni Jacob; ug ang usa mosulat sa iyang kamot kang Jehova, ug magbansagon sa iyang kaugalingon sa ngalan sa Israel.” Isaias 44:4, 5.

Ngadto sa manalagna gihatag ang usa ka pasundayag sa maloloyon nga Iaraw sa Dios diha sa pagpatibulaag sa Juda nga dili mahinulsolon taliwala sa mga nasud sa yuta. “Ang Akong katawhan makaila sa Akong ngalan,” si Jehova nagpahayag; “busa sila makaila niadtong adlaw nga Ako mao Siya nga nagasulti.” Isaias 52:6. Ug dili lamang sila sa ilang kaugalingon makakat-on sa leksyon sa pagkamatinumanon ug sa pagsalig; didto sa ilang dapit nga gi-hinganlan sila makahatag usab ngadto sa uban sa usa ka kahibalo

mahitungod sa buhi nga Dios. Daghan nga gikan sa taliwala sa mga anak sa mga dumoluong ang makakat-on sa paghigugma Kaniya ingon nga ilang Magbubuhay ug ilang Manunubos; sila magsugod sa pagbantay sa Iyang balaan nga Sabado ingon nga usa ka handumanan sa Iyang gahum sa paglalang; ug sa diha nga “gihukasan ni Jehova ang Iyang bukton nga balaan diha sa mga mata sa tanang mga nasud,” aron sa pagluwas sa Iyang katawhan gikan sa pagkabinihag, “ang tanang mga kinatumyan sa yuta makakita na sa kaluwasan sa atong Dios. Bersikulo 10. Daghan mining mga kinabig nga gikan sa paganismo mangandoy nga malaghiusa sa ilang kaugalingon sa hingpit uban sa mga Israelihanon ug mokuyog kanila sa ilang balik nga panaw ngadto sa Judea. Walay usa niini kanila ang magaingon, “Sa hingpit gibulag ako ni Jehova gikan sa Iyang katawhan” (Isaias 56:3), kay ang pulong sa Dios pinaagi sa Iyang manalagna ngadto kanila nga magtugyan sa ilang kaugalingon ngadto Kaniya ug magbantay sa Iyang kasugoan mao nga sila sukad karon pagaisipon na nga kauban sa espirituhanong Israel—ang Iyang iglesya dinhi sa yuta.

“Ang mga anak nga lalaki sa mga dumoluong nga makigtipon sa ilang kaugalingon kang Jehova, aron sa pagalagad Kaniya, ug aron sa paghigugma sa ngalan ni Jehova, aron mahimo nga Iyang mga alagad, ang tagsatagsa nga magabantav sa Adlaw nga Igpapahulay gikan sa pagpanamastamas niini ug magapadayon sa hugot gayud sa Akong tugon: Bisan pa sila Akong dad-on ngadto sa Akong bukid nga balaan, ug himoon Ko sila nga mga malipayon sa Akong balay nga alampoanan; ang ilang mga halad nga sinunog ug ang ilang halad pagadawaton Ko sa ibabaw sa .Akong halaran; kay ang Akong balay pagatawgon nga usa ka balay nga alampoanan alang sa tanang mga katawhan. Ang Ginoong Jehova, nga maoy nagtigum sa mga sinalikway sa Israel, nagaingon, Ngani nga pagatigumon Ko ang uban ngadto kaniya, gawas sa iyang Kaugalingon nga nangatigumon na.” Mga bersikulo 6-8.

Ang manalagna gitugotan sa pagdungaw sa mga kasiglohan ngadto sa panahon sa pag-abut sa gisaad nga Misias. Sa sinugdan iyang nakita lamang ang “kasakit ug kangitngit, ang kadulom sa pagpanghupaw.” Isaias 8:22. Daghan sa nangandoy alang sa kahayag sa kamatuoran ang napasalaag sa bakakong mga magtutudlo ngadto sa makapalibog nga mga likoliko sa pilosopiya ug sa espirmsmo; ang

[337]

[338]

uban nagabutang sa ilang pagsalig diha sa usa ka porma sa pagkadiosnon, apan wala magdala sa tinuod nga kabalaan ngadto sa pagbatasan sa kinabuhi. Ang talan-awon daw walay paglaum; apan sa wala madugay nausab ang talan-awon, ug sa atubangan sa mga mata sa manalagna gibuklad ang usa ka kahibulongang panan-awon. Iyang nakita nga misubang ang Adlaw sa Pagkamatarung nga may kaluwasan diha sa Iyang mga pako; ug, ingon nga nasanapan diha sa pagdayeg, siya nakasinggit: “Wala na unya ang kangitngit kaniya nga diha sa kasakit. Sa unang panahon iyang gipakaulawan ang yuta sa Zabulon ug ang yuta sa Nephatali; apan sa ulahing panahon iyang gihimo kini nga mahimayaon, tungod sa alagianan sa dagat, unahan sa Jordan diha sa Galilea sa mga nasud. Ang katawhan nga naglakaw sa kangitngitan nakakita ug usa ka dakung kahayag: sila nga nagpuyo sa yuta sa landong sa kamatayon, misidlak sa ibabaw nila ang kahayag.” Isaias 9:1, 2.

Kining maong mahimayaon nga Kahayag sa kalibutan mao ang magdala ug kaluwasan ngadto sa tagsatagsa ka nasud, kaliwat, sinultihan, ug katawhan. Mahitungod sa buhat nga diha sa atubangan Niya, nadungog sa manalagna ang Amahan nga walay katapusan nga nagpahayag: “Magaan ra nga butang nga ikaw mahimong Akong alagad aron sa pagbangon sa mga banay ni Jacob, ug sa pagpabalik sa salin sa Israel: Ako usab ikaw nga ihatag nga usa ka suga alang sa mga Hentil, aron ikaw mamahimo nga Akong kaluwasan hangtud sa kinatumyan sa yuta.” “Sa panahon nga kahimut-an Ako nagtubag Kanimong, ug sa adlaw sa kaluwasan Ako nagtabang kanimo: ug Akong bantayan Ikaw, ug Akong ihatag ikaw nga usa ka tugon sa katawhan, aron sa pagtubo sa yuta, sa paghimo kanila nga magapanunod sa biniyaan nga mga kabilin; nga magaingon kanila nga ginapus, Panlakaw kamo; kanila nga anaa sa kangitngitan, Ipakita ang inyong kaugalingon.” “Ani karon, kini sila magagikan sa halayo: ug, ania karon, kini sila gikan sa amihanan ug gikan sa kasadpan; ug kini sila gikan sa yuta sa Sinim.” Isaias 49:6, 8, 9, 12.

Sa magatan-aw sa unahan pa latas sa mga katuigan, nakita sa manalagna ang katumanan niining mahimayaong mga saad. Iyang nakita ang mga magdadala sa maayong balita sa kaluwasan nga nagaadto sa mga kinatumyan sa yuta, ngadto sa tanang kabanayan ug katawhan. Iyang nadungog ni Jehova nga nagaingon mahitungod sa iglesya sa maayong balita, “Ania karon, Ako mohatag ug pakigdait

kaniya sama sa usa ka suba, ug ang himaya sa mga Hentil sama sa usa ka nagaagay nga suba;” ug nadungog niya ang sugo, “Padakua ang dapit sa imong balongbalong, ug ipabuklad kanila ang mga tabil sa imong mga puloy-anan: ayaw pagdaginot, lugwayi ang imong mga pisi, ug lig-ona ang imong mga lagdok; kay inagabuklad ikaw sa halavong dapit sa tuong kamot ug sa wala; ug ang imong kaliwat manag-iya sa mga nasud.” Isaias 66:12; 54:2, 3. [339]

Nagpahayag si Jehova ngadto sa manalagna nga Siya magpadala sa Iyang mga saksi “ngadto sa mga nasud, sa Tarsis, sa Pul, ug sa Lud,...sa Tubal ug sa Javan, ngadto sa mga pulo nga halayo.” Isaias 66:19.

“Pagkatahum sa ibabaw sa kabukiran

Sa mga tiil niadtong nanagdala sa mga maayong balita,
Nga nanagmantala sa pakigdait;

Nga nanagdala ug mga maayong balita sa kaayohan,
Nga nanagmantala sa kaluwasan;

Nga nanagingon sa Sion: ang imong Dios nagahan!”

Isaias 52:7.

Ang manalagna nakadungog sa tingog sa Dios nga nagatawag sa Iyang Iglesya ngadto sa natudlo niyang buluhaton, nga naandam unta ang dalan alang sa pagpasulod sa Iyang ginghanan nga walay katapusan. Dili masaypan ang pagkatataw sa mensahe nga nagingon:

“Tindog, sidlak; kay ang imong kahayag miabut na,

Ug ang himaya ni Jehova misubang sa ibabaw nimo.

“Kay, ania karon, ang kangitngit motabon sa yuta,
Ug ang mabaga nga kangitngit motabon sa mga katawhan:

Apan si Jehova mosidlak sa ibabaw nimo,

Ug ang Iyang himaya makita sa ibabaw nimo.

Ug ang mga nasud moduul sa imong kahayag,

Ug ang mga hari moduul sa kasulaw sa imong pagsubang.

“Iyahat ang imong mga mata sa libut nimo, ug tan-awa:

Silang tanan nanagtigum, sila nanganha kanimo:

Ang imong mga anak nga lalaki, manganha kanimo gikan sa
halayo,
Ug ang imong mga anak nga babaye pagadad-on nga kinugos.

“Ug ang mga anak sa mga lumalangyaw maoy
motukod sa imong mga kuta,
Ug ang ilang mga hari maoy moalagad kanimo:

[340] Kay tungod sa Akong kaligutgut gisamaran Ko ikaw,
Apan ngod sa Akong maayong kabubut-on
ginakaloy-an Ko ikaw.
Busa ang imong mga ganghaan pagaablihan sa kanunay,
Kini sila dili pagatakpan sa maadlaw ni sa magabii;
Aron ang mga tawo magahatud kanimo sa bahandi sa mga
nasud,
Ug nga ang ilang mga hari pagadad-on nga binihag.”

“Tumotok kamo Kanako, ug mangaluwas kamo,
tanang mga kinatumyan sa yuta:
Kay Ako mao man ang Dios, ug wala nay lain.”

Isaias 60:1-4, 10, 11; 45:22.

Kining maong mga tagna mahitungod sa usa ka dakung pag-pabuhi nga espirituhanon diha sa usa ka panahon sa hilabihan nga kangitngit nagakatuman karon diha sa nagauswag nga mga lumbay sa mga estasyon sa mga kamisyonan nga nagaadto ngadto sa gingitngitan nga mga dapit sa yuta. Ang mga pundok sa mga misyonero diha sa paganong mga kayutaan gipahisama sa manalagna ngadto sa mga ilhanan nga gipatindog alang sa paggiya kanila nga nagapangita sa kahayag sa kamatuoran.

“Ug mahitabo niadtong adlaw,” si Isaias nagingon, “nga ang gamut ni Isai, nga nagatindog ingon nga usa ka bandila sa mga katawhan; kaniya mangita ang mga nasud: ug ang iyang dapit nga pagapahulayan mahimong mahimayaon. Ug mahitabo niadtong adlaw, nga igadapion pag-usab sa Ginoo ang Iyang kamot sa ikaduha aron sa pagbawi sa salin sa Iyang katawhan...Ug Siya magapatindog ug usa ka bandila alang sa mga nasud, ug magatigum sa mga

hininginlan sa Israel, ug pagatigumon pagtingub ang nangapadaag gikan sa Juda gikan sa upat ka mga suok sa yuta.” Isaias 11:10-12.

Ang adlaw sa kaluwasan ania na. “Ang mga mata ni Jehova nagadalagan ngadto-nganhi sa tibuok yuta, aron sa pagpakita sa Iyang kaugalingon nga makusganon alang kanila nga may kasingkasing nga hingpit alang Kaniya.” 2 Cronicas 16:9. Taliwala sa tanang mga nasud, kabanayan, ug mga pinulongan, Iyang nakita ang mga lalaki ug mga babaye nga nagaampo alang sa kahayag ug sa kahibalo. Ang ilang mga kalag walay pagkatagbaw: dugay na sila nga nagkaon sa mga abu. Tan-awa ang Isaias 44:20. Ang kaaway sa tanang pagkamatarung nagpadaplin kanila, ug sila nagpangarap ingon sa mga tawo nga buta. Apan sila mga matinud-anon sa kasingkasing ug nagtinguha sa pagkat-on sa usa ka maayo pa nga paagi. Bisan tuod [341] sila anaa sa mga kinahiladman sa paganismo, nga walay kahibalo mahitungod sa sinulat nga kasugoan sa Dios o sa Iyang Anak nga si Jesus, ilang napadayag diha sa nagkalainlain nga mga paagi ang ilhanan sa usa ka diosnon nga gahum sa hunahuna ug sa taras.

Usahay sila nga walay kahibalo sa Dios gawas niadtong ilang nadawat ilalom sa mga pagpalihok sa diosnong grasya, nagmaloloyon sila sa Iyang mga alagad, ug nagpanalipod kanila sa risgo sa ilang kaugalingon nga mga kinabuhi. Ang Balaan nga Espiritu nagatanum sa grasya ni Cristo diha sa kasingkasing sa daghang harmli nga nagpangita sa kamatuoran, nga nagapabuhi sa iyang mga kaluoy kasupak sa iyang kinaiya, kasupak sa kanhi niyang edukasyon. Ang “Kahayag, nga nagaiwag sa tagsatagsa ka tawo nga nagaabut nganhi sa kalibutan” (luan 1:9), nagasidlak diha sa iyang kalag; ug kining mao nga Kahayag, kong panumbaligon, maoy magagiya sa iyang mga tiil ngadto sa gingharian sa Dios. Si manalagna Miqueas nagingon: “Sa diha nga ako molingkod sa kangitngitan, si [342] Jehova mao ang kahayag alang kanako....Dad-on Niya ako ngadto sa kahayag, ug ako makakita sa Iyang pagkamatarung.” Miqueas 7:8, 9.

Igoigo gayud ka halapad ang piano sa Langit sa kaluwasan sa paggakus sa tibuok kalibutan. Ang Dios nagapangandoy sa paghuyop sa gininhawa sa kinabuhi ngadto sa naghapa nga katawhan. Ug dili Niya tugotan nga may bisan kinsa nga kalag nga mabalo nga tininuod ang iyang pangandoy alang sa usa ka butang nga taas pa ug hamili pa kay sa bisan unsa nga butang nga ikatanyag sa

kalibutan. Kanunay Siya nagpadala sa Iyang mga manolunda ngadto kanila nga, samtang ginalibutan sa mga kahigayonan nga labing makapaluya, nagampo diha sa pagtoo alang sa gahum nga hataas pa kay sa ilang mga kaugalingon nga maoy magpanag-iya kanila ug magdala ug kaluwasan ug pakigdait. Sa daghang mga paagi ang Dios magpadayag sa Iyang Kaugalingon ngadto kanila ug ibutang sila duul sa mga pagbantay nga maoy makatukod sa ilang pagsalig sa Usa nga nakahatag sa Iyang Kaugalingon nga lukat alang sa tanan, “aron nga ibutang nila ang ilang paglaum diha sa Dios, ug dili malimot sa mga buhat sa Dios, apan magabantay sa Iyang mga sugo.” Salmo 78:7.

“Pagakuhaon ba ang tukbonon gikan sa mabaskug, o kadtong mga gibihag uyon sa balaod pagabuhian?” “Ingon niini ang giingon ni Jehova, Bisan pa ang mga binihag sa makusganon pagakuhaon, ug ang tukbonon sa makalilisang pagabuhian.” Isaias 49:24, 25. “Sila pagapakaulawan gayud, kanang nanagsalig sa limlok nga mga larawan, kanang nanagingon sa tinunaw nga mga larawan: Kamo mao ang among mga dios.” Isaias 42:17.

“Malipayon siya nga anaa kaniya ang Dios ni Jacob alang sa iyang panabang, kansang paglaum anaa kang Jehova nga iyang Dios!” Salmo 146:5. “Bumalik kamo ngadto sa salipdanan, kamo nga mga binilanggo sa paglaum!” Zacarias 9:12. Ngadto sa tanang matinud-anon sa kasingkasing diha sa mga kayutaan nga pagano—”sa mga matul-id” diha sa panan-aw sa Langit—”mohayag ang suga taliwala sa kangitngitan.” Salmo 112:4. Ang Dios nakasulti nga nagaingon: “Ako modala sa mga buta sa usa ka dalan nga wala nila hibalo, sa mga alagianan nga wala nila hibalo, Ako silang mandoan; Ako magahimo sa kangitngit nga kahayag sa ilang atubangan, ug ang mga baliko nga mga dapit matul-id. Kining mga butanga maoy Akong pagabuhaton, ug dili Ko sila pagabiyaan.” Isaias 42:16.

SEKSYON IV—NASUDNONG SILOT

“Badlongon Ko hinoon ikaw sa hinayhinay, ug dili Ko
ikaw biyaan nga walay silot. “

Jeremias 30:11

[344]

[343]

Kapitulo 32—Si Manases ug Si Josias

Ang gingharian sa Juda, nga mauswagon sa tibuok nga mga panahon ni Ezechias, sa makausa pa nahiunlod sulod sa taas nga mga katuigan sa daotan nga pagmando ni Manases, sa diha nga nabuhi pag-usab ang paganismo, ug daghan sa mga katawhan ang nadala ngadto sa pagdiwata. “Gitintal ni Manases ang Juda ug ang mga pumopuvo sa Jerusalem, mao nga sila nanaghimo sa daotan labi pa kay sa gibuhat sa mga nasud.” 2 Cronicas 33:9. Ang mahimayaong kahayag sa kanhing mga kaliwatan gisundan sa mangitngit nga tootoo ug kasaypanan. Ningtungha ug ninglambo ang tataw kaayo nga mga pagkadaotan—pangharihan, pangdaugdaug, pagdumot sa tanan nga maayo. Ang hustisya gibalit-ad; ang kapintas mao ang naglabi.

Apan kadtong daotan nga mga panahon dili nga walay mga saksi alang sa Dios ug alang sa matarung. Ang masulayong mga eksperensya nga niini luwas nga nakaagi ang Juda sulod sa panahon sa paghari ni Ezechias naugmad diha sa mga kasingkasing sa kadaghanan, ang usa ka malig-on nga taras nga karon nagsilbi ingon nga usa ka salipdanan batok sa nagpasulabi nga pagkadaotan. Ang ilang pamatuod alang sa kamatuoran ug sa pagkamatarung nakapasuko ni Manases ug sa iyang mga kauban nga may pagbulot-an nga naningkamot sa paglig-on sa ilang kaugalingon diha sa daotan nga buhat pinaagi sa pagpahilum sa tanang tingog nga wala mahiuyon. “Si Manases nag-ula sa daghan kaayong dugo nga inosente, hangtud nga napuno niya ang Jerusalem sukad sa usang daplin ngadto sa usa.” 2 Han 21:16.

Ang usa sa nahauna nga napukan mao si Isaias, kinsa nga sa kapin sa katunga sa usa ka siglo nagtindog sa atubangan sa Juda ingon nga natudlo nga mensahero m Jehova. “Ang uban nanag-antos sa mga pagbiaybiay, ug mga paghampak, ug bisan pa gam sa mga talikala ug sa mga pagbilanggo: gipanagbato sila, gipanagpamutol sila pinaagi sa gabas, gipamatay sila pinaagi sa ispada: sila nanagpanglakaw nga nanagsaput ug mga panit sa mga carnero ug

mga kanding, nanag- antus sa kawalad-on, mga sinakit, mga dinagmalan; (nga kanila ang kalibutan dili takus:) nahadiindiin sila sa mga kaawaawan ug mga kabukiran, sa mga lungib ug mga langob sa yuta.” Hebreohanon 1 1:36-38.

[346]

Ang uban kanila nga nag-antos sa panglutos sulod sa paghari ni Manases mao ang mga sinugo sa pagdala sa pinasahe nga mga mensahe sa pagbadlong ug sa paghukom. Ang mga manalagna nagpahayag nga ang hari sa Juda, “naghimo sa daotan labaw sa tanan...nga nanghiuna kaniya.” Tungod niini nga pagkadaotan, ang iyang gingharian nagkaduul sa usa ka krisis; sa wala madugay ang mga pumopuyo sa yuta pagadad-on nga mga bihag ngadto sa Babilonia, aron didto mahimong “usa ka tulokbonon ug usa ka inagaw sa tanan sa ilang mga kaaway.” 2 Hari 21:11, 14. Apan si Jehova wala magbiya sa hingpit kanila nga diha sa usa ka langyaw nga dapit nag-ila Kaniya nga ilang Hari; tingali sila mag-antos ug dagkung mga kagul-anan, apan Siya magdala ug kaluwasan ngadto kanila diha sa Iyang natudlo nga panahon ug paagi. Sila nga magbutang sa ilang pagsalig sa hingpit diha Kaniya makakaplag ug siguro nga dalangpanan.

Sa matinumanon ang mga manalagna nagpadayon sa ilang mga pasidaan ug sa ilang mga maymay; sa walay kahadlok sila misuld ngadto kang Manases ug ngadto sa iyang katawhan; apan gibiybiy ang mga mensahe; ang masukihon nga Juda wala magpakabana. Ingon nga usa ka padnga sa mahitabo sa katawhan kong sila magpadayon sa pagkadili mahinulsolon, gitugot ni Jehova nga ang ilang hari madakpan sa usa ka pundok sa mga kasundalohang Asiriahon, nga “minggapus kaniya sa mga talikala, ug gidala siya ngadto sa Babilonia,” ang ilang temporaryo nga kaulohan. Kining mao nga kasakitan nakapamatngon sa hari; “siya nangaliyopo kang Jehova nga iyang Dios, ug nagmapainubsanon sa iyang kaugalingon sa hilabihan gayud sa atubangan sa Dios sa iyang mga amahan, ug siya nagampo Kaniya: ug Siya nalukmay mya, ug nagpatalinghug sa iyang paghangyo, ug gidala siya pag-usab sa Jerusalem ngadto sa iyang gingharian. Unya si Manases nahibalo nga si Jehova siya mao ang Dios.” 2 Cronicas 33:11-13. Apan kining mao nga paghinulsol bisan tuod lam talagsaon, ming-abut nga ulahi na kaayo aron sa pagluwas sa gingharian gikan sa makadaut nga inpluwensya sa mga

katuigan sa diwatahang mga paggmawi. Daghan ang nahisukamod ug napukan, nga wala na gayud makatindog pag-usab.

[347] Taliwala kanila kinsang eksperensya sa kinabuhi nga naumol nga dili na mabakwi sa lkamatay nga apostasya ni Manases, mao ang iyang kaugalingong anak, nga miabut sa trono sa panuigon nga kaluhaan ug duha. Mahitungod kang Hari Amon kini ang nasulat: “Siya naglakat sa tanang dalan nga gilaktan sa iyang amahan, ug nagalagad sa mga diosdios nga gialagaran sa iyang amahan, ug gisimba sila: ug iyang gibiyaan si Jehova, ang Dios sa iyang mga amahan” (2 Hari 21:21, 22); ug siya “wala magmapainubsanon sa iyang kaugalingon sa atubangan ni Jehova, sama kang Manases nga iyang amahan nga nagpaubos sa iyang kaugalingon; apan si Amon nagdugang sa iyang paglapas.” Ang daotan nga hari wala tugoti sa paghari ug dugay. Sa taliwala sa iyang mapangahason nga pagkabanyaga, sa duha lamang ka tuig gikan sa takna sa iyang pagsaka sa trono, siya gipatay diha sa palasyo sa iyang kaugalingong mga sulogoon; ug “gihimo sa katawhan sa yuta si Josias nga iyang anak nga lalaki nga han llis kaniya.” 2 Cronicas 33:23, 25.

Sa pagsaka ni Josias sa trono, diin siya magamando sulod sa kadoan ug usa ka mga tuig, sila nga naglungtad sa kapudi sa ilang pagtoo misugod sa paglaum nga nasumpo ang pagkaus-us sa gingharian; tungod kay ang bag-o nga hari, bisan siya walo pa lamang ka tuig ang kagulangon, may pagkahadlok sa Dios, ug sukad sa sinugdanan gayud “gibuhat niva ang matarung sa mga mata ni Jehova, ug naglakat sa tanang dalan ni David nga iyang amahan, ug wala motipas ngadto sa tuong kamot o sa wala.” 2 Hari 22:2. Natawo gikan sa usa ka daotan nga han, ginalibutan sa mga panulay sa pagsunod diha sa mga lakang sa iyang amahan, ug uban sa pipila ka mga magtatambag aron sa pagdasig kaniya diha sa matarung nga dalan, bisan pa niini, si Josias nagmatinud-anon ngadto sa Dios sa Israel. Sa gipasidan-an sa mga kasaypanan sa nag-agi nga mga kalawatan, siya mipili sa pagbuhat sa matarung, imbis nga molugsong ngadto sa ubos nga kahimtangan sa sala ug sa pagkaunlod nga niini nahulog ang iyang amahan ug ang iyang apohan. Siya “wala modpas ngadto sa tuong kamot o ngadto sa wala.” Ingon nga usa nga maoy mag-okupar sa usa ka katungdanan sa pagsalig, siya nakahukom sa pagtuman sa pahimangno nga gihatag alang sa paggiya sa mga

hari sa Israel, ug ang iyang pagkamasinulondon naghimo sa Dios sa paggamit kaniya ingon nga panudlanan ngadto sa kadungganan.

Niadtong panahon sa pagsugod ni Josias sa pagmando, ug sulod sa daghang mga tuig kaniadto, ang mga matinumanon sa Juda nanagpangutana kong ang mga saad sa Dios ngadto sa karaang Israel matuman ba gayud. Gikan sa tawhanong panan-aw ang diosnon nga katuyoan alang sa pinili nga nasud daw hapit dili mahimo ang katumanan. Ang apostasya sa kanhing mga kasiglohan nakagum ug kusog diha sa paglabay sa mga katuigan; ang napulo sa mga kabanayan napatlaag na taliwala sa mga nasud; ang mga banay lamang ni Juda ug ni Benjamin ang nagpabilin, ug bisan kim sila karon daw anaa sa tampi sa moral ug nasudnon nga kalaglagaan. Ang mga manalagna nakasugod sa pagtagna sa tuman nga pagkalaglag sa ilang matahum nga siyudad, dun nagtindog ang templo nga gitukod ni Salomon, ug diin ang tanan nilang yutan-on nga mga paglaum mahitungod sa nasudnon nga kabantug nasentro. Tungod ba kaha nga ang Dios hapit na mohikling gikan sa Iyang gipadayag nga katuyoan sa pagdala ug kaluwasan ngadto kanila nga nagbutang sa ilang pagsalig diha Kaniya? Sa atubangan sa dugay-nga-nagpadayon nga panglutos sa mga matarung, ug sa makita nga kauswagan sa mga daotan, makalaum ba kaha alang sa maarang-arang nga mga adlaw sila nga nagpabilin nga matniuoron ngadto sa Dios?

[348]

Kining mahingawaong mga pangutana gibungat ni manalagna Habacuc. Sa iyang paglantaw sa kahimtang sa mga matinumanon sa iyang kaadlawan, iyang gibungat ang lulan sa iyang kasingkasing diha sa pangutana nga nagaingon: “Oh Jehova, hangtud anus-a ang akong pagtuaw, ug Ikaw dili mamati kanako! ako nagatuaw Kanimong tungod sa pagpanglupig nga nahimo, ug Ikaw dili moluwas kanako! Ngano nga gipakita Mo kanako ang kasal-anan, ug nagatan-aw Ka sa pagkadaotan? kay ang pagkalaglag ug ang pagpanlupig ama sa akong atubangan: ug adunay kagubot, ug mitindog ang pagkabingkil. Busa ang Kasugoan walay gahum, ug ang hustisya wala gayud magapadayon: kay ang daotan nagalibut sa matarung; busa ang hustisya nagapadayon nga binalit-ad.” Habacuc 1:2-4.

Gitubag sa Dios ang hilak sa Iyang matinumanong mga anak. Pinaagi sa Iyang pinili nga tigpamaba Siya mipadayag sa Iyang hukom sa pagdala ug hampak sa ibabaw sa nasud nga misimang gikan Kaniya sa pagalagad sa mga dios sa mga nasud. Sa sulod sa

[349] tibuok kinabuhi sa uban nga mga tawo nga nagahimo ug pakisusi mahitungod sa umalabut, sa kahibulongang paagi Iyang umolon ang mga kalihukan sa nagamando nga mga nasud sa yuta ug dad-on ngadto sa kamandoan ang mga taga-Babilonia. Kining mga Kaldeyanhon nga “makahahadlok ug makalilisang,” sa kalit mao ang mahagsa sa ibabaw sa yuta sa Juda ingon nga usa ka diosnong natudlo nga hampak. Bersikulo 7. Ang mga prinsipal sa Juda ug ang ambongang mga tawo maoy pagadad-on nga binihag ngadto sa Babilonia; ang Judiyo nga mga siyudad ug mga balangay ug ang naugmad nga mga kaumahan pagalaglagon; walay bisan unsa nga palingkawason.

Masaligon nga bisan niining makalilisang nga paghukom ang katuyoan sa Dios alang sa Iyang katawhan pagatumanon sa bisan unsa nga paagi. Si Habacuc miyukbo sa pagpasakop ngadto sa gipadayag nga kabubut-on ni Jehova. “Dili ba Ikaw gikan sa walay katapusan, Oh Jehova nga akong Dios, ang akong Usa nga Balaan?” siya mituaw. Ug unya, ang iyang pagtoo nga nagakab-ot sa unahan sa makahahadlok nga palaabuton sa labing duul nga umalabut, ug sa nagakupot nga malig-on diha sa bililhong mga saad nga nagpadayag sa gugma sa Dios alang sa Iyang nagasalig nga mga anak, ang manalagna nakapuno sa pagingon, “Kami dili mamatay.” Bersikulo 12. Uban niini nga pagpahayag sa pagtoo siya nakapahulay sa iyang kaso, ug maingon niini ang mahitabo sa matag matinuohong Israelihanon, diha sa mga kamot sa usa ka maloloy-on nga Dios.

Kini dili lamang maoy eksperensya ni Habacuc diha sa paggamit sa kusganon nga pagtoo. Sa usa ka higayon, sa diha nga siya nagpamalandong mahitungod sa umalabut, siya miingon, “Ako motindog sa akong bantayan, ug mopahaluna ako ibabaw sa lantawan, ug molantaw ako sa pagtan-aw kong unsa ang Iyang igasulti kanako.” Sa maloloy-on si Jehova mitubag kaniya nga nagingon: “Isulat ang panan-awon, ug himoang matin-aw diha sa mga sulatanan, aron modalagan kadtong magabasa niini. Kay ang panan-awon alang pa sa natudlong panahon, ug kini nagadali paingon sa katapusan, ug dili magbakak: bisan kini malangan, paabuta kini; kay kini moabut gayud, kini dili magalangan. Ania karon, ang iyang kalag nagapaburot; kini dili matarung diha kaniya: *apan ang matarung mabuhi tungod sa iyang pagtoo.*” Habacuc 2:1-4.

Ang pagtoo nga nagpalig-on ni Habacuc ug sa tanang balaan ug sa mga matarung niadtong mga adlaw sa hilabihan nga pagsulay mao ra gihapon nga pagtoo nga magasangga sa katawhan sa Dios karon. Diha sa labing mangitngit nga mga takna, ilalom sa mga kahigayonan nga labing makahahadlok, ang Cristohanon nga magtutoo magbantay sa iyang kalag nga moungot diha sa tuburan sa tanang kahayag ug gahum. Sa matag adlaw, pinaagi sa pagtoo diha sa Dios, mahimong mabag-o ang iyang paglaum ug kaisug. “Ang matarung mabuhi pinaagi sa iyang pagtoo.” Diha sa pagalagad sa Dios walay kinahanglan ang kabisgo, walay pagduhaduha, ug walay kahadlok. Si Jehova motuman labaw pa kay sa kinatas-ang mga pagpaabut nila nga nagbutang sa ilang pagsalig diha Kaniya. Iyang hatagan sila sa kaalam nga gikinahanglan sa ilang nagkalainlain nga mga kinahanglanon.

[350]

Mahitungod sa daghan nga tagana nga gihimo alang sa matag kalag nga ginapanulay, si apostol Pablo nagadala sa gamhanan nga pamatuod. Ngadto kaniya nahatag ang diosnon nga kasigurohan nga nagingon, “Ang Akong grasya igo alang kanimo, kay ang Akong gahum ginahingpit diha sa kahuyang.” Agi ug pasalamat ug pagsalig ang gisulayan nga alagad sa Dios mitubag: “Sa ingon niana, labi pang igakalipay ko diay hinoon ang pagpasigarbo tungod sa akong mga kahuyang aron ang gahum ni Cristo magapandong kanako. Busa, tungod kang Cristo igakalipay ko ang mga kahuyang, mga pagpabugalbugal, mga kalisdanan, mga paglutos, ug mga kasalatan: kay sa diha nga magamahuyang ako, magamalig-on man hinoon ako.” 2 Corinto 12:9, 10.

[351]

Kinahanglan atong mahalon ug palambuon ang pagtoo nga gipamatud-an sa mga manalagna ug sa mga apostoles—ang pagtoo nga nagagunit sa mga saad sa Dios ug nagapaabut alang sa kaluwasan diha sa Iyang natudlo nga panahon ug paagi. Ang siguro nga pulong sa tagna makahinagbo sa katapusang katumanan niini diha sa mahimayaong pag-abut sa atong Ginoo ug Manluluwas nga si Jesu Cristo, ingon nga Hari sa kaharian ug Ginoo sa kaginoohan. Ang panahon sa paghulat daw dugay, ang kalag mahimong mapiit sa makapaluya nga mga kahigayonan, daghan nga diha kanila nabutang ang pagsalig mahulog diha sa dalan; apan nganha sa manalagna nga nanmgkamot sa pagpadasig sa Juda diha sa usa ka panahon nga walay sama nga apostasya, sa masaligon kita magpahayag, “Si Jehova ania sa Iyang

balaan nga templo: pahiluma sa atubangan Niya ang tibuok nga kalibutan.” Habacuc 2:20. Sa kanunay atong kuptan diha sa paghinumdum ang masadya nga mensahe, “Ang panan-awon alang pa sa natudlong panahon, apan diha sa katapusan kini magasuld, ug dili magbakak bisan kini malangan, paabuta kini; kay kini moabut gayud, kini dili magalangan.... Ang matarung mabuhi tungod sa iyang pagtoo.” Mga bersikulo 3, 4.

“Oh Jehova, buhia ang Imong buhat sa taliwala sa mga katuigan,
Sa taliwala sa mga katuigan ipahibalo kini;
Sa kaligutgut hinumdumi ang kaluoy.

“Ang Dios mianhi gikan sa Teman,
Ug ang Balaan gikan sa bukid sa Paran.
Ang Iyang himaya milukop sa kalangitan,
Ug ang yuta napuno sa pagdayeg Kaniya.
Ug ang Iyang kahayag maingon sa suga;
Siya adunay mga kasilaw nga nagagikan sa
Iyang kamot:
Ug didto gitagoan ang Iyang kagahum.
Kaniya nagauna ang kamatay,

[352] Ug ang mga baga
minggula didto sa Iyang mga tiil.
Mitindog siya, ug gisukod ang yuta:
Mitan-aw Siya, ug gibulagbulag ang mga nasud;
Ug gipanagkatag ang walay-katapusan nga kabukiran,
Nangaunlod ang mga bungtod nga walay katapusan:
Ang Iyang mga paglakaw maingon man sa kanhing panahon.”

“Mipanaw Ka alang sa kaluwasan sa Imong katawhan,
Alang sa kaluwasan sa Imong dinihog.”

“Kay bisan ang kahoy nga higuera dili molambo,
Ni may mga bunga diha sa mga balagon;
Ang buhat sa olivo inakawang,
Ug ang kaumahan dili mohatag sa makaon;
Ang mga kamero pagalaglagon gikan sa mga tonl,

Ug didto walay mga panon sa baka sulod sa mga kaimalig:
 Bisan pa niana magamaya ako diha kang Jehova,
 Magamalipayon ako sa Dios sa akong kaluwasan.
 Si Jehova, nga Ginoo, mao ang akong kalig-on.”

Habacuc 3:2-6, 13, 17-19.

Dili sa Habacuc lamang nga pinaagi kang kinsa gihatagan sa usa ka mensahe sa masanag nga paglaum ug sa umalabut nga kadaugan ingon man usab sa paghukom karon. Sa panahon sa paghari ni Josias ang pulong ni Jehova miabut kang Sofonias, nga nagpiho sa matinaw sa mga sangputanan sa nagpadayon nga apostasya, ug nagtawag sa pagtagad sa tinuod nga iglesya ngadto sa mahimayaong palaabuton sa unahan. Ang iyang mga tagna mahitungod sa umaabot nga paghukom sa ibabaw sa Juda nagpadapat sa managsama nga kusog ngadto sa mga paghukom nga mahiaguman sa usa ka kalibutan nga dili mahinulsolon sa panahon sa ikaduhang pag-anhi ni Cristo:

“Ang dakung adlaw ni Jehova haduul na,
 Kini nagakahaduul na ug nagadali sa hilabihan gayud,
 Bisan ang tingog sa adlaw ni Jehova:
 Ang makusganong tawo nagasinggit didto
 sa mapait gayud.

“Kanang adlaw mao ang adlaw sa kaligutgut,
 Adlaw sa kasamok ug sa kasakit,
 Adlaw sa kalaglagaan ug sa kalumpagan,
 Adlaw sa kangitngit ug sa kadulom,

“Adlaw sa mga panganod ug sa mabagang kangitngitan,
 Adlaw sa trumpeta ug sa paggubot
 Batok sa kinutaang mga siyudad,
 Ug batok sa hatag-as nga mga salipdanan.”

[353]

Sofonias 1:14-16.

“Akong pagadad-on ang kasakitan ibabaw sa mga tawo, aron sila managlakaw sama sa buta nga mga tawo, tungod kay sila nakasala batok kangjehova; ug ang ilang dugo pagaulaon ingon sa abug....Ang ilang salapi ug ang ilang bulawan dili makaluwas kanila sa adlaw

sa kaligutgut ni Jehova; apan ang tibuok nga yuta pagalamyon sa kalayo sa Iyang pagpangabugho: kay dbawason Niya, oo, tapuson Niya sa makalilisang gavud silang tanan nga nanagpuyo sa yuta.” Alga bersikulo 17, 18.

“Panangngum kamo sa inyong kaugalingon,
 Oo panangngum kamo, Oh nasud nga walay kaulaw;
 Sa dili pa lkapahayag ang paghukom,
 Sa dili pa moagi ang adlaw maingon sa tahop,
 Sa dili pa modangat kaninyo ang mabangis
 nga kasuko ni Jehova,
 Sa dili pa modangat kaninyo ang adlaw sa kasuko ni Jehova.

“Pangitaa ninyo si Jehova, kamong tanan nga
 mga maaghop sa yuta,
 Ug nanagtuman sa Iyang mga tulomanon;
 Pangitaa ang pagkamatarung,
 Pangitaa ang pagkamaaghup:
 Tingali kamo pagatagoan
 Sa adlaw sa kasuko ni Jehova.”

Sofonias 2:1-3.

“Ania karon, niadtong adlaw Ako sa magahusay uban kanila, nga nagsakit kanimo: ug Akong pagaluwason kadtong napiang, ug pagatigumon Ko kadtong gipapahawa; ug sila himuon Ko nga usa ka pagdayeg ug usa ka ngalan, kansang kaulaw diha kaniadto sa dbuok nga yuta. Niadtong adlaw pasudlon Ko kamo, ug niadtong panahona tigumon Ko kamo: kay kamo himoon Ko nga usa ka ngalan sa usa ka pagdayeg taliwala sa tanang mga katawhan sa yuta, sa diha nga pakwion Ko ang inyong pagkabinihag sa atubangan sa inyong mga mata, nagaingon si Jehova.” Sofonias 3:19, 20.

[354] “Pag-awit, Oh anak nga babaye sa Sion; Suminggit ka; Oh Israel;

Pagmalipayon ug pagmaya uban ang tibuok nga kasingkas-
 ing,
 Oh anak nga babaye sa Jerusalem.
 Gikuha ni Jehova ang mga paghukom kanimo,

Iyang gipapahawa ang imong kaaway:

Ang Hari sa Israel, bisan si Jehova,
anaa sa imong kinataliwad-an:
Dili na ikaw mahadlok sa kadaotan.

“Niadtong adlaw a igaingon sa Jerusalem,
Dili ka mahadlok Oh Sion,
Ayaw pagpaluyaha ang imong mga kamot.
Si Jehova nga imong Dios anaa sa imong
kinataliwad-an,
Usa nga makagagahum nga magaluwas;
Siya magamaya tungod kanimo uban ang kalipay,
Siya mopahilom diha sa Iyang gugma,
Siya magamalipayon tungod kanimo uban ang
pag-awit.”

Mga bersikulo 14-17.

Kapitulo 33—Ang Basahon sa Kasugoan

[355] Ang mahilom apan gamhanan nga mga inpluwensya nga gipalihok sa mga mensahe sa mga manalagna mahitungod sa Pagkabihag sa Babilonia nakahimo ug daku sa pag-andam sa agianan alang sa usa ka repormasyon nga nahanabo sa ika-napulo’g walo ka tuig sa paghari ni Josias. Kining maong kalihokan sa reporma, nga pinaagi niini nasanta sulod sa usa ka panahon ang gihulga nga mga paghukom, napahinabo sa usa ka paagi nga wala gayud paabuta pinaagi sa pagkakaplag ug sa pagtoon sa usa ka bahin sa Balaan nga Kasulatan nga sulod sa daghang mga tuig sa kahibulongan nasayop pagbutang ug unya nawala.

Hapit usa ka siglo nga ninglabay, sulod sa unang pagsaulog sa Pasko ni Ezechias, gihimo ang usa ka gimbut-an alang sa adlawad-law nga katilingbanon nga pagbasa sa basahon sa kasugoan ngadto sa katawhan pinaagi sa mga sacerdote nga nagapanudlo. Maoy nakahimo nga labing mauswagon ang paghari ni Ezechias ang pagbantay sa mga balaod nga gitala ni Moises, ilabina niadtong gihatag diha sa basahon sa tugon, maoy kabahin sa Deuteronomio. Apan si Manases nangahas sa pagpadaplin niining maong mga kabalaoran; ug sulod sa iyang pagmando ang kopya sa basahon sa kasugoan alang sa templo, nawala pinaagi sa dinanghag nga pagpabaya. Sa ingon niini sulod sa daghang mga katuigan sa kasagaran ang katawhan natunginahan sa pahimangno gikan niini.

Ang dugay nang nawala nga sinulat sa kamot nakit-an ni Iilcias, ang labaw nga sacerdote, didto sa templo, samtang ang balay sa Dios nag-agi ug malukpanon nga mga pang-ayo subay sa piano ni I lari Josias alang sa pagpreserbar sa balaan nga tinukod. Giitunol sa labaw nga sacerdote ang bililhong basahon ngadto kang Shaphan, ang usa ka makinaadmanon nga eskriba, nga maoy nagbasa niini ug unya gidala kini ngadto sa hari uban sa kaagi sa pagkakaplag niini.

[356] Sa halalom natandug si Josias samtang iyang nadungog nga gibasa sa unang higayon ang mga tambag ug mga pasidaan nga natala niining karaan nga sinulat. Sukad, wala siya makaamgo

sa hilabihan ka hingpit sa katin-aw nga niini gibutang sa Dios sa atubangan sa Israel ang “kinabuhi ug ang kamatayon, ang panalangin ug ang tunglo” (Deuteronomio 30:19); ug sa makadaghan sila giagda sa pagpili sa dalan sa kinabuhi, aron sila mahimo nga usa ka pagdayeg dinhi sa yuta, usa ka panalangin ngadto sa tanang mga nasud. “Magmakusganon kamo ug magmadasigon kamo, dili kamo malisang kanila, ug dili kamo mahadlok kanila,” gitambagan ang Israel pinaagi kang Moises; “kay si Jehova nga imong Dios mao ang magauban kanimo; dili ka pasagdan Niya, ni pagabiyaan ikaw Niya.” Deuteronomio 31:6.

Ang basahon napuno sa mga pasalig sa pagkaandam sa Dios sa pagluwas ngadto sa kinutoban kadtong magbutang sa ilang pagsalig sa hingpit diha Kaniya. Maingon nga Siya nagbuhat sa ilang kaluwasan gikan sa kaulipnan nga Egiptohanon, busa Siya magbuhat sa dakung gahum diha sa pagpalig-on kanila diha sa Yuta sa Saad ug diha sa pagbutang kanila nga ulo sa mga nasud sa yuta.

Ang mga padasig nga gitanyag ingon nga balos sa pagkamas-inulondon gipaubanan sa mga tagna sa mga paghukom batok sa mga masupilon; ug samtang nadungog sa hari ang tinuktukang mga pulong, iyang naila, diha sa hulagway nga gibutang sa atubangan niya, ang mga kahimtang nga may pagkasama sa nakita diha sa iyang ginghanan. Kadugtong niining matagnaong mga paghulagway sa pagtipas gikan sa Dios, nakurat siya sa pagkaplag sa matin-aw nga mga pahayag nga ang adlaw sa kalisdanan dali nga mosunod ug niini walay ikaayo. Matin-aw ang pinulongan; walay kalagmitan nga masayop ang kahulogan sa mga pulong. Ug diha sa katapusan sa basahon, diha sa usa ka sumada sa mga pagdumala sa Dios sa Israel ug sa usa ka sanasana sa mga hitabo nga umalabut, kining mga butanga gihimong pilo ang katin-aw. Sa madungog sa tibuok nga Israel, si Moises nagpahayag sa pagingon:

“Magpatalinghug kamo, mga langit ug magasulti Ako;

Ug pamati, Oh yuta, sa mga pulong sa akong baba.

Ang Akong pagtulon-an magatulo ingon sa ulan,

Ang Akong pagsulti magadaligdig ingon sa yamog,

Ingon sa talisik sa ibabaw sa linghod nga tanum,

Ug ingon sa alindahaw sa ibabaw sa balili:

[357]

Kay iga mantala ko ang ngalan ni Jehova:
 Padakuon ninyo ang atong Dios.
 Siya mao ang Bato, ang Iyang buhat hingpit:
 Kay ang tanan Niyang mga dalan mga matul-id,
 Usa ka Dios sa kamatuoran ug walay pagkadaotan,
 Matarung ug matul-id Siya.”

Deuteronomio32:1-4.

“Hinumduman mo ang mga adlaw sa kanhi,
 Palandunga ang mga tuig sa daghang kaliwatan:
 Pangutan-a ang imong amahan, ug siya magapahayag kanimo;
 Ang imong mga anciano, ug sila magingon kanimo.
 Sa diha nga gibahin sa Hataas Uyamot ngadto sa
 mga nasud ang ilang panulondon,
 Sa diha nga Iyang gibulag ang mga anak nga lalaki ni Adan,
 Gibutang Niya ang mga utlanan sa mga katawhan
 Sumala sa gidaghanon sa mga anak sa Israel.
 Kay ang bahin ni Jehova mao ang Iyang katawhan;
 Si Jacob mao ang pahat sa Iyang panolundon.
 Iyang hingkaplagan siya didto sa yuta nga kamingawan,
 Ug diha sa nagauwang nga kamingawan sa kasulupan;
 Gidala Niya sila sa palibut, Iyang gimaymayan siya,
 Iyang gibantawan siya ingon sa kalimutaw sa Iyang mata.”

Mga bersikulo 7-10.

Apan si Israel “mibiya sa Dios nga nagbuhat kaniya,
 Ug gitamay nip ang Bato sa iyang kaluwasan.
 Ilang gihagit Siya sa pag-abugho sa lain nga mga dios.
 Gihagit nila Siya sa pagkasuko uban sa mga dulumtanan.
 Nanaghalad sila ngadto sa mga yawa, dili ngadto sa Dios;
 Ngadto sa mga dios nga wala nila hiilhi,
 Ngadto sa bag-ong mga dios nga miabut sa dili pa dugay,
 Nga wala kahadloki sa inyong mga amahan.
 Sa Bato nga nagbuhat kanimo, nahikalimot ka,
 Ug nahikalimot ka sa Dios nga nag-umol kanimo.

“Ug sa diha nga nakita kini ni Jehova, Siya napungot kanila,

Tungod sa kasuko sa Iyang mga anak nga lalaki,
ug sa Iyang mga anak nga babaye.
Ug sip miingon: Pagatagoon Ko ang Akong nawong gikan
kanila,
Pagatan-awon Ko kong unsa ang ilang kaulahian:
Kay sila maoy kaliwatan nga masukihon kaayo,
Mga anak nga walay pagkamadnumanon.
Sila nagpaabugho Kanako nianang dili Dios;

Ilang gihagit AKo sa pagkasuko sa ilang mga kakawangan: [358]
Ug dasigon Ko sila sa pagpangabugho uban kanila
nga dili usa ka katawhan;
Pagahagiton Ko sila sa pagkasuko batok sa
usa ka nasud nga buangbuang.”

“Ako magapundok ug mga kadaotan sa ibabaw nila;
Igabutang Ko kanila ang Akong mga udyong.
Sila pagaut-uton sa gutom, ug pagalamyon sa
nagadilaab nga kainit,
Ug sa mapait nga pagkalaglag.”

“Kay sila usa ka nasud nga nawad-an sa mga pagtambag,
Ug wala kanila ang salabutan.
Oh nga sila makinaadmanon unta, nga mahibaloan nila kini,
Ug nga palandongon nila ang ilang kaulahian!
Unsaon sa usa paglutos sa usa ka libo,
Ug sa duruha sa pagpakalagiw sa napulo ka libo,
Gawas kong ang ilang Bato nagabaligya kanila,
Ug si Jehova nagtugyan kanila?
Kay ang ilang bato dili ingon sa atong Bato,
Bisan ang atong mga kaaway sa ilang kaugalingon mao ang
mga maghuhukom.”

“Wala Ko ba kini tipigi,
Ug gipatikan taliwala sa Akong mga bahandi?
Ako ang pagpanimalus, ug ang pagbayad;
Ang ilang mga tiil mahidalin-as sa nagakaigo nga panahon:

Kay ang adlaw sa ilang kagul-anan haduul na,
Ug magadali ang mga butang nga mahitabo kanila.”

Mga bersikulo 15-21, 23, 24.
28-31,34, 35.

Kini sila ug ang sosama nga mga pahayag nagpadayag ngadto kang Josias sa gugma sa Dios alang sa Iyang katawhan ug sa Iyang pagduinot sa sala. Samtang gibasa sa hari ang mga tagna mahitun-god sa dali nga paghukom ibabaw kanila nga magpadayon diha sa pagsukol, mikurog siya alang sa umalabut. Daku kaayo ang pagk-abadlongon sa Juda; unsa kaha ang mosangput sa ilang nagpadayon nga apostasya?

[359] Sa kahing mga katuigan ang hari dili nga walay pagpanumbaling sa nagpasulabi nga pagkadiwatahan. “Sa ikawalo ka tuig sa iyang paghari, samtang batan-on pa siya,” iyang gihalad sa hingpit ang iyang kaugalingon ngadto sa pagalagad sa Dios. Sa upat ka tuig sa ulahi, sa panuigon nga kaluhaan naghimo na siya ug mainiton nga paningkamot sa pagwagtang sa panuiay gikan sa iyang mga sakop pinaagi sa paghinlo “sa Juda ug sa Jerusalem gikan sa mga hatag-as nga dapit, ug sa mga Asherim, ug ang mga linilok nga larawan, ug ang mga tinunaw nga larawan.” “Ilang gigun-ob ang mga halaran sa mga Baal diha sa iyang atubangan; ug ang mga larawan-sa-adlaw nga dinha sa itaas iyang gipamukan; ug ang mga Asherim, ug ang mga linilok nga larawan, ug ang mga tinunaw nga larawan, iyang gipanugmok, ug gihimong abug kini, ug gisabulak kini sa ibabaw sa mga lubnganan niadtong mga nanaghalad kanila. Ug iyang gisunog ang mga bukog sa mga sacerdote sa ibabaw sa ilang mga halaran, ug gihinloan ang Juda ugjerusalem.” 2 Cronicas 34:3-5.

Wala matagbaw sa pagbuhat sa sangkad nga buluhaton didto sa yuta sa Juda, ang batan-on nga magmamando mipalapad sa iyang panglimbasug ngadto sa mga bahin sa Palestina nga kanhi giokupahan sa napulo ka mga banay sa Israel, nga mga maluyahon lamang ang karon nagpabilin. “Ingon niini ang gihimo niya,” sumala sa mabasa sa talaan, “sa mga siyudad sa Manases ug sa Ephraim ug Simeon, bisan ngadto sa Nephtali.” Wala siya mobalik ngadto sa Jerusalem hangtud nga iyang natadlas ang gitag-on ug ang gilapdon niini nga dapit sa nangaguba nga mga puloy-anan ug “gipanggun-ob ang mga halaran, ug gipanugmok ang mga Asherim, ug ang mga

linilok nga mga larawan hangtud sa pagkaabug, ug gipamutol ang mga diosdios sa dbuok yuta sa Israel,” mobalik ba siya sa Jerusalem. Alga bersikulo 6,7.

Sa ingon niini si Josias, gikan sa iyang kinasayohan nga pagkalalaki, naningkamot sa pagpahimulos sa iyang katungdanan ingon nga hari sa pagtuboy sa mga prinsipyo sa balaang kasugoan sa Dios. Ug karon, saintang si Shaphan ang eskriba nagabasa ngadto kaniya gikan sa basahon sa kasugoan, nasabtan sa han niini nga basahon ang usa ka bahandi sa kahibalo, nga usa ka gamhanan nga kaabin, diha sa buhat sa reporma nga iyang gidnguha pag-ayo nga mabuhat diha sa yuta. Nagtapat siya sa malig-on sa paglakaw diha sa kahayag sa mga tambag niini, ug sa pagbuhat sa tanan nga diha sa iyang gahum sa pagpasinati sa iyang katawhan sa mga pagtulon-an niini ug sa pagdala kanila kong mahimo, ngadto sa pag-ugmad sa kataha ug sa gugma alang sa kasugoan sa langit.

Apan nahimo ba ang pagpahanabo sa gikinahanglan nga reporma? Ang Israel hapit na makaabut sa utlanan sa diosnon nga pagpailub; sa dili madugay motindog ang Dios sa pagsilot niadtong nagdala ug pagpakaulaw sa Iyang ngalan. Nahaling na ang kasuko ni Jehova batok sa katawhan. Sa gisanapan sa kasubo ug sa kalisang, gigisi ni Josias ang iyang mga bisti ug miduko sa atubangan sa Dios diha sa paghingutas sa espiritu, nagapangita sa pasaylo alang sa mga sala sa usa ka nasud nga dili mahinulsolon. [360]

Niadtong panahon ang manalagna nga babaye nga si Hulda nagpuyo didto sa Jerusalem, haduul sa templo. Ang hunahuna sa hari, nga napuno sa mahingawaon ug daotang tilimad-on, mibalik ngadto kaniya, ug naniguro sa pagpangutana mahitungod kang Jehova pinaagi niining pinili nga mensahera sa paghibalo, kong mahimo, kong sa bisan unsa nga paagi nga diha sa iyang gahum iyang maluwas ang masalaypon nga Juda, nga karon anaa sa tampi sa kalaglagan.

Ang kabug-at sa kahimtang ug ang pagtahud nga iyang gibutang ngadto sa manalagna nga babaye nagdala kaniya sa pagpili ingon nga iyang mga mensahero ngadto kaniya sa nag-unang mga katawhan sa gingharian. “Lakaw kamo,” siya mimando kanila, “pangutana kang Jehova alang kanako, ug alang sa katawhan, ug alang sa dbuok Juda, mahitungod sa mga pulong niining basahona nga hingkaplagan: kay daku ang kaligutgut ni Jehova nga misilaub batok kanato, tungod

kay ang atong mga amahan wala mamati sa mga pulong mining basahona sa pagbuhat sa tanang nahisulat mahitungod kanato.” 2 Hari 22:13.

Pinaagi kang Hulda ni Jehova nagpadala ug pulong ngadto kang Josias nga ang kalaglagaan sa Jerusalem dili mapugngan. Bisan karon kong ang katawhan magpaubos sa ilang kaugalingon sa atubangan sa Dios, dili sila makalikay sa ilang silot. Dugay na kaayo nga mikubol ang ilang mga igbalad pinaagi sa pagbuhat ug daotan nga, kong ang paghukom dili moabut nganha kanila, sa dili madugay sila mamalik ngadto sa sama nga makasasala nga pagkinabuhi. “Suginli ninyo ang tawo nga nagpadala kaninyo dinhi kanako, mipahayag ang manalagna nga babaye, “Kini mao ang giingon ni Jehova, Ania karon. magadala Ako sa kadaotan niining dapita, ug sa mga pumop-uyo diha, sumala sa tanan nga mga pulong sa basahon nga nabasa sa hari sa Juda: tungod kay ilang gibiyaan Ako, ug nagsunog ug insenso alang sa laing mga dios, aron sila makahagit Kanako sa kasuko uban sa tanang buhat sa ilang mga kamot; busa ang Akong kaligutgut pasilaubon batok niining dapita, ug kini dili mapalong.” Mga bersikulo 15-17.

[361] Apan tungod kay ang hari nagpaubos sa iyang kasingkasing sa atubangan sa Dios, si Jehova buot moila sa iyang kadali sa pagpangita sa kapasayloan ug sa mahigugmaong-kalolot. Ngadto kaniya gipadala ang mensahe nga nagaingon: “Tungod kay ang imong kasingkasing malumo, ug ikaw nagmapaubsanon sa atubangan ni Jehova, sa pagkadungog mo sa Akong gipamulong batok niining dapita, ug batok sa mga nagapuyo diha, nga sila unta mahimong kamingawan ug usa ka tinunglo, ug gigisi mo ang imong mga bisti, ug naghilak sa Akong atubangan; Ako usab namati kanimo, namulong si Jehova. Busa, ania karon, tigumon Ko kamo ngadto sa inyong mga amahan, ug ikaw pagadgumon ngadto sa imong lubnganan sa kalinaw, dili makaldta ang imong mga mata sa tanang kadaot nga Akong pagadadon mining dapita.” Alga bersikulo 19, 20.

[362] Itugyan sa han ngadto sa Dios ang mga hitabo sa umalabut; siya dili makausab sa walay katapusang mga mando ni Jehova. Apan diha sa pagpahibalo sa mabaluson nga mga paghukom sa Langit, wala isibug ni Jehova ang higayon sa paghinulsol ug sa pagreporma; ug si Josias, nga nakasabut niining maayong buot sa Dios sa pagtimpla sa Iyang mga paghukom uban sa mahigugmaong-kalolot, naniguro sa

pagbuhat sa tanan diha sa iyang gahum sa pagpahanabo sa piho nga mga reporma. Dihadiha iyang gihikay ang usa ka dakung katiguman, nga niini gidapit ang mga tigulang ug ang mga maghuhukom sa Jerusalem ug sa Juda kauban sa katawhan nga ordinaryo. Kini sila, uban sa mga sacerdote ug sa mga Levihanon, nakigttagbo sa hari diha sa hawanan sa templo.

Nganhi niining dakung katiguman ang hari sa iyang kaugalingon mibasa sa “tanang mga pulong sa basahon sa tugon nga nakita didto sa balay ni Jehova.” 2 Hari 23:2. Ang harianong magbabasa halalum nga natandog, ug iyang gihatag ang iyang mensahe uban sa paghinuldog sa usa ka subo nga kasingkasing. Ang iyang mga tigpatalinghog sa halalum natandog. Ang pagkahilabihan sa pagbati nga gipadayag sa nawong sa hari, ang ka solemni sa mensahe mismo, ang pasidaan mahitungod sa mga paghukom nga moabut—kining tanan may ila nga sangputanan, ug daghan ang nakahukom sa pagtipon sa hari diha sa pagpangita ug kapasayloan sa ilang mga sala.

Karon si Josias nagsugyot nga sila nga labing labaw sa pagbulot-an mohiusa sa katawhan diha sa solemni nga pagpakigsaad sa atubangan sa Dios sa pagtambayayong sa usa’g usa diha sa usa ka paningkamot sa pagpahanabo sa piho nga mga kausaban. “Ug ang hari nagdndog tupad sa usa ka haligi, ug naghimo sa usa ka saad sa atubangan ni Jehova, sa pagsunod kang Jehova, ug sa pagbantay sa Iyang mga sugo ug sa Iyang mga pagpamatuod ug sa Iyang kabalao-ran sa bug-os niyang kasingkasing ug sa bug-os niyang kalag, sa pagpamatuod sa mga pulong niini nga tugon nga nahasulat mini nga basahon.” Ang tubag masmalipayon kay sa han nga nagdahum sa paghunahuna: “Ang dbuok katawhan nanagtindog sa pag-uvon sa tugon.” Bersikulo 3.

Diha sa repormasyon nga mingsunod, ang pagtagad sa han naliso ngadto sa paglaglag sa tanang tunob sa pagdiwata nga nahibilin. Dugay na kaayo ang mga pumopuyo sa yuta nga nagsunod sa mga batasan sa naglibut nga mga nasud diha sa pagyukbo ngadto sa mga larawan nga kahoy ug bato, nga daw saya sa gahum nga tawhanon ang pagwagtang sa tanang tunob mining maong mga pagkadaotan. Apan si Josias milahutay sa iyang paningkamot sa paghinlo sa yuta. Sa maisug iyang gisugat ang diwatahan pinaagi sa pagpatay “sa tanang mga sacerdote sa hatag-as nga mga dapit;” “labut pa gikuha ni Josias ang mga tawo nga espintista, ug ang mga salamangkero, ug

[363]

[364]

[365]

ang mga gagmang larawan, ug ang mga diosdios, ug ang tanang mga dulumtanan nga nakita didto sa yuta sa Juda, ug sa Jerusalem, gisalikway ni Josias aron iyang matuman ang mga pulong sa Kasugoan nga nahisulat sa basahon nga nakaplagaan ni Hilcias nga sacerdote sa balay ni Jehova.” Bersikulo 20, 24.

Sa mga adlaw sa pagkabahin sa gingharian, sa mga kasiglohan nga nangagi, sa diha nga si Jeroboam ang anak nga lalaki ni Nabat, sa maisugon nga paghagit niya sa Dios nga gialagaran sa Israel, nanglimbasug sa pagliso sa mga kasingkasing sa katawhan gikan sa mga tulomanon sa templo sa Jerusalem ngadto sa bag-ong mga porma sa pagsimba, iyang gipatindog ang usa ka wala ikapahinungod nga halaran didto sa Bethel. Sa takna sa pagpahinungod niini nga halaran, diin diha sa mga katuigan nga moabut daghan ang mapahisalaag ngadto sa diwatahang mga batasan, dihay mitungha sa kalit nga usa ka tawo sa Dios nga gikan sa Judea, uban sa mga pulong sa pagsaway tungod sa inapasipad-anon nga mga paagi. Siya “misinggit batok sa halaran,” nga nagpahayag:

“Oh halaran, halaran, kini mao ang gipamulong ni Jehova; Ania karon, usa ka bata nga lalaki matawo sa balay ni David, si Josias ang ngalan; ug sa ibabaw nimo igahalad niya ang mga sacerdote sa mga hatag-as nga dapit nga nagasunog sa incenso sa ibabaw nimo, ug ang mga bukog sa mga tawo ilang pagasunogon sa ibabaw nimo.” 1 I Ian 13:2. Kining mao nga pahibalo gipaubanan sa usa ka ilhanan nga ang pulong gibungat iya ni Jehova.

Milabay ang tulo ka mga siglo. Sulod sa reponnasyon nga gibuhat ni Josias, nakaplagaan sa hari ang iyang kaugalingon didto sa Bethel, diin nagtindog kining karaan nga halaran. Ang tagna nga gibungat sa daghang mga tuig kaniadto diha sa presensya ni Jeroboam karon literal nga natuman.

“Labut pa, ang halaran nga dinha sa Bethel, ug ang hataas nga dapit nga gibuhat ni Jeroboam, ang anak nga lalaki ni Nabat, nga naghimo sa Israel sa pagpakasala, bisan kadto nga halaran ug hataas nga dapit iyang gigun-ob; ug iyang gisunog ang hatag-as nga dapit, ug gidugmok, ug gisunog ang Ashera.

[366] “Ug sa miliso si Josias, nasusihan niya ang mga lubnganan nga dinha sa bukid, ug siya nagpaadto, ug gikuha ang mga bukog sa mga lubnganan, ug gisunog sila sa ibabaw sa halaran, ug gipasipalahan

kini sumala sa pulong ni Jehova nga gipadayag sa tawo sa Dios, nga nagpahibalo niining mga butanga.

“Unya siya miingon, Unsa kanang monyumento nga akong nakita? Ug ang mga tawo sa siyudad mingsugilon kaniya, kana mao ang lubnganan sa tawo sa Dios, nga miabot gikan sa Juda, ug nagpahibalo niining mga butanga nga imong nabuhat batok sa halaran ni Bethel. Unya siya miingon, Pasagdi siya; ayaw pag-itu-got nga bisan kinsa magabalhin sa iyang mga bukog. Busa iyang gipasagdan ang iyang mga bukog, uban sa mga bukog sa manalagna nga migula sa Samaria.” 2 Hari 23:15-18.

Didto sa habagatang kabakildan sa mga Olibo, atlbang sa matahum nga templo ni Jehova sa Bukid sa Moria, atua ang mga altar ug ang mga larawan nga gibutang didto ni Salomon aron sa pagpahimuot sa Iyang diwatahang mga asawa. Tan-awa ang 1 Hari 11:6-8. Sulod ngadto sa tulo ka mga siglo ang daku, ug nahibat nga mga larawan didto sa ibabaw sa “Bukid sa Kasal-anan,” nagtmdog nga mga amang nga mga saksi sa pagtalikod sa pagtoo sa labing maalamon nga hari sa Israel. Kini usab, giwagtang ug giguba ni Josias.

Ang hari naningkamot pagdugang sa pagpalig-on sa pagtoo sa Juda diha sa Dios sa ilang mga amahan pinaagi sa paghimo ug usa ka dakung pangilin sa Pasko, uyon sa gimbut-an diha sa basahon sa kasugoan. Ang pangandam gihimo niadtong mga ingkargado sa balaang mga tulomanon, ug niadtong dakung adlaw sa pangilin, gihimo ang mga halad nga kinabubut-on. “Walay nahimo nga sama sa maong Pasko sukad sa mga adlaw sa mga maghuhukom nga nanaghukom sa Israel, ni sa tanang mga adlaw sa mga hari sa Israel, ni sa mga hari sa Juda.” 2 I lari 23:22. Apan ang kasibut ni Josias, bisan hinangponon kini ngadto sa Dios, wala makapanghimayad alang sa mga sala sa nag-agi nga mga kaliwatan; ni ang pagkadios-non nga gipakita sa mga sumosunod sa hari nakahimo ug kausaban sa kasingkasing sa kadaghanan nga sa magahi nagdumili sa pagliso gikan sa pagdiwata ngadto sa pagsimba sa tinuod nga Dios.

Sulod sa kapin sa napulo ka mga tuig nga ningsunod sa pagsaulog sa Pasko, si Josias nagpadayon sa paghari. Sa kagulangon nga kadoan ug siyam namatay siya sa gubat batok sa kasundalohan sa Egipto “ug gilubong sa usa sa mga lubnganan sa iyang mga amahan.” “Ang tibuok Juda ug Jerusalem nagbalata tungod kangjosias.

Ug si jeremias nagbakho tungod kang Josias: ug ang tanang mga lalaki ug mga babaye nga mag-aawit mingsulti mahitungod kang Josias sa ilang mga pagbakho hangtud niining adlaw; ug sila nagbuhat alang kanila ug usa ka tulomanon sa Israel: ug, ania karon, sila nahisulat sa basahon sa Lamentadones.” 2 Cronicas 35:24, 25. Sama kang josias “walay han sa nanghiuna kaniva nga sama kaniya, nga mibalik kangjehova uban ang bug-os niyang kasingkasing, ug uban sa bug-os niyang gahum, sumala sa tibuok nga Kasugoan ni Aloises; ni sa ulahi niya may mitindog pa nga sama kaniya. Bisan pa niana, si Jehova wala mapuvpuy gikan sa kabangis sa Iyang dakung kaligutgut,...tungod sa tanang mga paghagit nga gihagit ni Manases Kaniya.” 2 I lari 23:25, 26. Ang panahon tulin kaayo nga nagkahaduul sa diha nga ang Jerusalem pagagun-obon na sa hingpit ug ang mga pumopuyo sa yuta pagadad-on nga mga bihag ngadto sa Babilonia, aron didto sila makakat-on sa mga leksyon nga ilang gidumilian sa pagtoon ilalom sa mga kahigayonan nga labaw pa ka matugtanon.

Kapitulo 34—Si Jeremias

Taliwala kanila nga naglaum alang sa usa ka dayon nga espirituhanon nga pagpabuhi ingon nga sangputanang repormasyon ilalom ni Josias mao si Jeremias, nga gitawag sa Dios ngadto sa buluhaton sa pagkamanalagna samtang siya usa pa ka batan-on, diha sa ika-13 nga tuig sa paghari ni Josias. Ingon nga usa ka sakop sa Levihanon nga pagkasacerdote, si Jeremias nabansay sukad pa sa pagkabata alang sa balaan nga pagalagad. Sulod niadtong malipayong mga tuig sa pangandam wala siya makaamgo pag-ayo nga siya nagahin sukad pa sa pagkahimugso nga mahimong “usa ka manalagna alang sa mga nasud;” ug sa pag-abut sa diosnon nga pagtawag, siya nasanapan sa usa ka pagbati sa iyang pagkadili takus. “Ah, Ginoong Jehova!” siya misinggit, “ania karon, ako dili mahibalo nga mosulti: kay ako usa ka bata lamang.” Jeremias 1:5, 6. [368]

Diha sa batan-on nga Jeremias, nakita sa Dios ang usa nga mahimong magmatinud-anon sa iyang pagpiyal ug makabarug alang sa matarung batok sa dagkung pagsupak Sa iyang pagkabata siya namatud-an nga matinumanon; ug karon siya magaantus sa katig-a, ingon nga usa ka maayong sundalo ka krus. “Ayaw pagingon, Ako usa ka bata,” mimando si Jehova sa Iyang pinili nga mensahero; “kay kang bisan kinsa ikaw paadtuon Ko ikaw moadto, ug bisan unsa nga Akong isugo kanimo igasulti mo. Ayaw pagkahadlok sa ilang mga nawong: kay Ako magauban kanimo sa pagluwas kanimo.” “Baksan mo ang imong hawak, ug tumindog ka, ug sultihi sila sa tanang gisugo Ko kanimo: ayaw kalisang kanila, aron dili Ko ikaw libugon sa ilang atubangan. Kay, ania karon, Ako nagbuhat kanimo niining adlawa nga usa ka kinutaan nga siyudad, ug usa ka haliging puthaw, ug tumbaga nga mga kuta, batok sa tibuok nga yuta, batok sa mga hari sa Juda, batok sa mga prinsipe niini, ug batok sa mga katawhan sa yuta. Ug sila makig-away batok kanimo; apan sila dili makadaug kanimo; kay Ako magauban kanimo, sa pagluwas kanimo, nagaingon si Jehova.” .Mga bersikulo 7, 8, 17-19. [369]

Sulod sa kap-atan ka mga tuig si Jeremias mao ang nagtindog sa atubangan sa nasud ingon nga usa ka saksi alang sa kamatuoran ug sa pagkamatarung. Sa usa ka panahon sa dili maparehaan nga apostasya siya ang naglarawan diha sa kinabuhi ug sa taras sa pagsimba sa mao lamang nga tinuod nga Dios. Sulod sa makalilisang nga mga paglikus sa Jerusalem siya mao ang nahimong tigpamaba ni Jehova. Siya ang nagtagna sa kapukanan sa balay ni David ug sa pagkaguba sa matahum nga templo nga tinukod ni Salomon. Ug sa diha nga siya nabilanggo tungod sa iyang walay kahadlok nga mga sinultihan, siya sa gihapon maoy nagsulti sa matin-aw batok sa sala diha sa hatag-as nga mga dapit. Sa ginatamay, gidumtan, ug gisalikway sa mga katawhan, siya sa katapusan nakasaksi sa literal nga katumanan sa iyang kaugalingon nga mga tagna mahitungod sa umaabut nga kalaglagan, ug makaambit sa kasubo ug sa kalisdanan nga magasunod sa pagkalaglag sa walay palad nga siyudad.

Apan sa taliwala sa naglukop nga kalaglagan nga niini ang nasud naglabay nga matulin, sa kanunay si Jeremias gitugotan sa pagtan-aw sa unahan sa makapahingawa nga mga talan-awon karon ngadto sa mahimayaon nga mga kalauman sa umaabut, sa diha nga ang katawhan sa Dios malukat na gikan sa yuta sa kaaway ug ikatanum pagusab diha sa Sion. Iyang nalantaw sa unahan ang panahon sa diha nga si Jehova magabag-o sa Iyang relasyon sa pakigsaad uban kanila. “Ang ilang kalag mahisama sa usa ka tanaman nga binisbisan sa tubig; ug sila dili na gayud managsubo pag-usab.” Jeremias 31:12.

Mahitungod sa iyang pagtawag ngadto sa buluhaton sa pagkamanalagna, sijeremias mismo ang misulat: “Unya si Jehova mituyod sa Iyang kamot ug mihikap sa akong baba. Ug si Jehova miingon kanako, Ania karon, Ako nagbutang sa Akong mga pulong diha sa imong baba. Tan-awa, Ako nagapahaluna kanimo ibabaw sa mga nasud, ug sa ibabaw sa mga gingharian niining adlaw, sa pagluka ug sa paggunob ug sa paglaglag ug sa pagpukan, sa pagtukod ug sa pagtanum.” Jeremias 1:9, 10.

Salamat sa Dios tungod sa mga pulong, “sa pagtukod ug sa pagtanum.” Pinaagi niining maong mga pulong si Jeremias gipasaligan sa katuyoan ni Jehova sa pagpahauli ug sa pag-alim. Mapig-ot ang mga mensahe nga pagadad-on sa mga katuigan nga nagasunod. Ang mga tagna mahitungod sa tulin nga pag-abot sa mga paghukom mao ang igahatag sa walay ko kahadlok. Gikan sa mga kapatagan sa

Shinar “ang usa ka daotan” mao ang “mogula ibabaw sa tanang mga pumoluyo sa yuta.” “Ako mobungat sa Akong mga paghukom batok kanila,” mipahayag si Jehova, “mahitungod sa tanan nilang kadaotan kay sila mingbulag Kanako.” Mga bersikulo 14, 16. Apan bisan pa niini gipaubanan sa manalagna kining maong mga mensahe sa mga pasalig sa pagpasaylo sa tanan nga inoliso gikan sa ilang daotan nga mga buhat.

Ingon nga usa ka maalamon nga pangulong magtutukod, si Jeremias sa sinugdanan gayud sa iyang buhat sa kinabuhi nan- ingkamot sa pagdasig sa mga tawo sa Juda sa pagpahiluna sa mga patukoranan sa ilang espirituhanong kinabuhi nga halapad ug ha- lalom, pinaagi sa paghimo ug hingpit nga buhat sa paghinulsol. Dugay na sila nga nagtukod uban sa mga gamit nga gipakasama ni apostol Pablo sa kahoy, sa dagami, ug sa subol sa humay, ug ni Jeremias sa iyang kaugalingon ngadto sa yamukmuk. “Sinalikway nga salapi maoy igatawag sa mga tawo kanila,” siya mipahayag mahitungod sa dili mahinulsulon nga nasud, “tungod kay si Jehova nagsalikway man kanila.” Jeremias 6:30. Karon sila giagda pag- sugod sa pagtukod nga maalamon ug alang sa walay katapusan, sinalikway ang basura sa apostasya ug walay pagtoo, ug pagagamiton ingon nga patukoranang galamiton ang pudi nga bulawan, ang hinashasan nga salapi, ang mahal nga mga bato—ang pagtoo ug pagkamasinulondon ug maayong mga buhat—nga mao lamang ang hinangpunon diha sa panan-aw sa usa ka balaan nga Dios.

Pinaagi ni Jeremias ang pulong ni Jehova ngadto sa Iyang katawhan mao kini: “Bumalik ka, masalaypon nga Israel,...dili na Ako mosulinga kanimo; kay Ako maloloy-on man, nagaingon si Jehova; dili na Ako magtipig sa kaligutgut sa walay katapusan. Angkona lamang ang imong kasal-anan, nga ikaw nakalapas ba- tok kang Jehova nga imong Dios, ...Bumalik kamo, Oh mga anak nga masalaypon, nagainsron si Jehova; kay Ako naminyo nganha kaninyo.” “Kamo motawag Kanako: Akong Amahan; ug dili mobiya sa pagsunod Kanako.” “Bumalik kamo, masalaypon nga mga anak, ug pagaayohon Ko ang inyong mga kasaypanan.” Jeremias 3:12-14, 19, 22.

Ug dugang niining maong kahibulongang mga pangamuyo, si Jehova naghatag sa Iyang masalaypong katawhan sa mao gayud nga mga pulong nga uban niini sila makahimo sa pagbalik ngadto

[371] Kaniya. Sila magaingon: “Ania karon, kami ming-anhi Kanimo, kay Ikaw mao si Jehova nga among Dios. Sa pagkatmuod kawang lamang ang kaluwasan nga gitukod gikan sa mga bungtod, ug gikan sa kadaghan sa mga bukid: sa pagkatinuod diha kangjehova nga atong Dios anaa ang kaluwasan sa Israel...Manghigda kita sa atong kaulawan, ug ipatabon kanato ang atong kagubot: kay kita nakasala batok kang Jehova nga atong Dios, kita ug ang atong mga amahan, gikan sa atong pagkabatan-on, bisan hangtud niining adlaw; ug kita wala managturnan sa tingog ni Jehova nga atong Dios.” Mga bersikulo 22-25.

Ang repormasyon ilalom ni Josias nakapahinlo sa yuta sa diwatahang mga alampoanan, apan ang mga kasingkasing sa kadaghanan wala mausab. Ang mga binhi sa kamatuoran nga nakagitib ug nahatagan ug saad sa usa ka madagayaong pang-arunatuok sa mga sampinit. Ang lain pa nga pagkasuki mahimong makamatay; ug si Jehova naninguha sa pagpukaw sa nasud ngadto sa usa ka pag-amgo sa ilang katalagman. Diha lamang sa ilang pagpamatuod nga maunongon kang jehova makasarang sila sa kaayohan ug sa kauswagan.

Gibalikbalik ni Jeremias pagtawag sa ilang pagtagad ngadto sa mga tambag nga gihatag diha sa Deuteronomio. Labaw pa kay sa bisan kinsa sa mga manalagna, iyang gipalutaw ang mga pagtulunan sa kasugoan ni Moises ug gipakita kong unsaon niini sa pagdala sa kinatas-ang espintuhanong panalangin ngadto sa nasud ug ngadto sa tagsatagsa ka kasingkasing. “Pangutana mahitungod sa karaang mga alagianan, kong hain ang maayong dalan, ug lumakaw kamo niana,” siya nangamuyo, “ug makakaplag kamo ug kapahulayan alang sa inyong mga kalag.” Jeremias 6:16.

Sa usa ka higayon, tungod sa sugo ni Jehova, ang manalagna mitindog sa iyang dapit diha sa usa sa dakung mga agianan ngadto sa siyudad ug didto iyang giawhag ang kahinungdanon sa pagbalaan sa adlaw nga Sabado. Ang mga pumoluyo sa Jerusalem diha sa katalagman nga mawad-an sa pagtan-aw sa pagkabalaan sa Adlaw nga Igpapahulay, ug sa solemni gipasidan-an sila batok sa pagbuhat sa ilang kalibutanong mga buluhaton nianang adlaw. Ang usa ka panalangin gisaad ubos sa kondisyon sa pagkamatinumanon. “Kong kamo sa kakugi managpatalinghug Kanako,” si Jehova mipahayag, ug “managbalaan hinoon sa Adlaw nga Igpapahulay, sa

dili pagbuhat sulod mining adlaw; unya mosulod sa mga ganghaan niining siyudara, ang mga hari ug mga prinsiphe nga magalingkod sa trono ni David, nga magasakay sa mga carro ug sa mga kabayo, sila ug ang ilang mga prinsiphe, ang mga tawo sa Juda, ug ang mga pumoluyo sa Jerusalem: ug kining siyudara magapabilin sa walay katapusan.”Jeremias 17:24, 25. [372]

Kining mao nga saad sa kauswagan ingon nga balos sa pagkamasinugtanon giubanan sa usa ka tagna sa makalilisang nga mga paghukom nga mahiaguman sa siyudad kong mamatud-an nga ang mga pumoluyo mini dili matinumanon ngadto sa Dios ug sa Iyang kasugoan. Kong ang mga tambag sa pagsugot sa Ginoong Dios sa ilang mga amahan ug sa pagbalaan sa Iyang Adlaw nga Igpapahulay wala tagda, ang siyudad ug ang mga palasyo niini pagalaglagon sa hingpit pinaagi sa kalayo.

Sa ingon niini ang manalagna nagtindog nga malig-on alang sa husto nga mga prinsipyo sa matarung nga pagkinabuhi nga sa matinaw kaayo gilatid diha sa basahon sa kasugoan. Apan ang mga kahimtang nga naglabi sa yuta sa Juda mao nga pinaagi lamang sa labing piho nga mga balaod mapahinabo ang usa ka kausaban alang sa dugang pa nga kaayo; busa siya nagbudlay sa labing mainiton alang sa mga dili mahinulsolon. “Bungkaga ang inyong yuta nga dinaro,” siya nagpalaluoy, “ug ayaw pagpugas sa taliwala sa mga tunok.” “Oh Jerusalem, hugasi ang imong kasingkasing gikan sa kadaotan, aron ikaw mamaluwas.” Jeremias 4:3, 14.

Apan sa dakung masa sa katawhan ang tawag sa paghinulsol ug sa repormasyon wala panumbalinga. Sukad sa kamatayon sa maayong hari nga si Josias, sila nga nagmando sa nasud wala magmatinudanon sa ilang pagkasinaligan ug nagpahisalaag hinoon sa daghan. Si Joachaz, nga gipapahawa sa katungdanan pinaagi sa pagpanghilabut sa hari sa Egipto, gisundan ni Joacim, usa ka anak nga may kagulangan na ni Josias. Sukad sa sinugdanan sa paghari ni Joacim, si Jeremias may diyutay lamang nga paglaum sa pagluwas sa iyang hinigugmang yuta gikan sa pagkalaglag ug sa katawhan gikan sa pagkabinihag. Apan wala siya tugoti sa pagpabilin nga maghilom samtang ang tuman nga kalaglagaan naghulga sa gingharian. Sila nga nagpabilin nga maunongon sa Dios kinahanglan padasigon sa paglahutay sa pagbuhat ug maayo, ug kong mahimo, ang mga makasasala pagkabigon sa pagbiya sa pagkadaotan.

[373] Ang krisis nagkinahanglan sa usa ka katilingbanon ug usa ka masang- karon nga paningkamot. Si Jeremias gisugo ni Jehova sa pagtindog diha sa hawanan sa templo ug sa pagsulti ngadto sa tanang katawhan sa Juda nga nagasulod ug nagagula sa templo. Gikan sa mga mensahe nga gihatag nganha kaniya siya dili mag-iban bisan usa ka pulong, aron ang mga makasasala sa Sion makabaton sa labing hingpit nga higayon sa pagpatalinghug ug sa pagliso gikan sa ilang daotan nga mga dalan.

Mituman niini ang manalagna; siya mitindog diha sa ganghaan sa balay ni Jehova ug didto iyang gipataas ang iyang dngog sa pagpasidaan ug sa pagpakiluoy. Ilalom sa pagtuktuk sa Gamhanan sa Tanan siya mipahayag:

“Pamad sa pulong ni Jehova, nga tanan kamo sa Juda, nga mosulod niining ganghaana aron sa pagsimba kang Jehova. Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel, Usba ang iyong mga kagawian, ug ang inyong mga binuhatan, ug kamo papuy-on Ko niining dapita. Ayaw kamo pagsalig sa bakakong mga pulong, nga nagaingon, Ang templo ni Jehova, Ang templo ni Jehova, Ang templo ni Jehova, mao kini. Kay kong magausab kamo sa hingpit gayud sa inyong kagawian, ug sa inyong binuhatan; kong magabuhat kamo ug husdsya nga hingpit gayud sa tunga sa tawo ug sa iyang isigkatawo; kong kamo dili magdaugdaug sa dumoluong, sa mga ilo, ug sa balo nga babaye, ug dili magapaagas ug dugo sa inocente niining dapita, ni magsunod sa laing mga dios alang sa inyong kaulingon nga kadaotan: nan papuy-on Ko kamo niining dapita, sa yuta nga gihatag Ko sa inyong mga amahan, gikan sa kakaraan bisan hangtud sa walay katapusan.” Jeremias 7:2-7.

Gipakita dinhi sa tataw ang pagkadili buot ni Jehova nga maghampak. Iyang ginapahunong ang Iyang mga paghukom aron Siya makapakiluoy sa mga dili mahinulsolon. Siya nga nagabansay “sa mahigugmaong-kalolot, sa husdsya ug sa pagkamatarung, dinhi sa yuta” nagapangandoy sa Iyang masalaypong mga anak; diha sa tanang paagi nga mahimo Siya nagapaninguha sa pagtudlo kanila sa dalan sa kinabuhi nga walay katapusan. Jeremias 9:24. Iyang nadala ang mga Israelihanon gikan sa kaulipnan aron unta sila magaalagad Kaniya, nga mao lamang ang dnuod ug buhi nga Dios. Bisin pa nga sila dugay nang naglaroylaroy sa pagsimba ug mga diosdios ug ilang giinsulto ang Iyang mga pasidaan, apan karon Siya nagapahayag sa

Iyang pag-uyon sa paglangan sa hampak ug magahatag pa ug laing higayon alang sa paghinulsol. Iyang gipatin-aw ang kamatuoran nga pinaagi lamang sa labing hingpit nga kausaban sa kasingkasing mapugngan ang umalabut nga kalaglagaan. Kawang lamang ang pagsalig nga ilang gibutang diha sa templo ug sa mga tulomanon niini. Ang mga rituwal ug ang mga seremonya dili makatabon sa sala. Bisan pa sa ilang pangangkong nga sila pinili nga mga katawhan sa Dios, ang reponnasyon sa kasingkasing ug ang pagginawi sa kinabuhi lamang ang makaluwas kanila gikan sa dili kalikayan nga sangputanan sa nagapadayon nga paglapas.

[374]

Busa “ngadto sa mga siyudad sa Juda, ug sa kadalanan sa Jerusalem ang mensahe ni Jeremias ngadto sa Juda mao kini, “Pamati kamo sa mga pulong niining tugon,—ang tin-aw nga mga sugo ni Jehova sumala sa natala diha sa Balaan nga Kasulatan,—”ug buhaton ninyo sila.” Jeremias 11:6. Ug mao kini ang mensahe nga iyang gimantala samtang siya nagtindog diha sa mga sawang sa templo sa pagsugod sa paghari ni Joacim.

Sa daklit gisubay ang kaagi sa Israel gikan sa mga adlaw sa Exodo. Ang paldgsaad sa Dios uban kanila mao kini, “Patalinghugi ang Akong dngog, ug Ako mahimong inyong Dios, ug kamo mahimong Akong katawhan: ug managlakaw kamo sa tanang mga dalan nga gisugo Ko kaninyo, aron kamo magamalipayon.” Sa walay pagkaulaw kini nga tugon gibalikbalik paglapas. Ang pinili nga nasud nanaglakaw diha sa mga tambag ug diha sa handuraw sa ilang daotan nga kasingkasing, ug mingsibug, ug wala mopadayon ngadto sa unahan.” Jeremias 7:23, 24.

“Ngano man,” si Jehova nangutana, “nga lding katawhan sa Jerusalem nanghidalin-as sa pagkasayup nga walay paghunong?” Jeremias 8:5. Sa pinolongan pa sa manalagna kini namao tungod kay sila wala magsugot sa dngog ni Jehova nga ilang Dios ug nagdumili nga pagasawayon. Tan-awa ang Jeremias 5:3. “Ang kamatuoran nawagtang,” siya mibakho, “ug giputol gikan sa ilang baba.” “Ang talabong sa mga langit nahibalo sa iyang mga dnudlo nga mga panahon; ug ang salampad, ug ang lapay ug ang sayaw nanagbantay sa panahon sa ilang pag-abut; apan ang Akong katawhan wala manghibalo sa mga tulomanon ni Jehova.” “Dili Ko ba duawon sila tungod niining mga butanga? nagaingon si Jehova: dili ba magapan-

imalus ang Akong kalag sa usa ka nasud nga ingon niini?” Jeremias 7:28, 8:7; 9:9.

[375] Ning-abut ang takna alang sa halalum nga pagsusi sa kasingkas-ing. Samtang si Josias pa ang ilang hari, ang katawhan may baru-ganan alang sa paglaum. Apan wala na siya makalaban alang kanila, tungod kay siya napukan sa gubat. Ang mga sala sa nasud naingon nga pagkadaotan nga ang takna sa paglaban nakalabay na. “Bisan pa si Moises ug si Samuel mitindog sa Akong atubangan,” si Jehova mipahayag, “apan ang Akong hunahuna dili motagad niini nga katawhan: papahawaa sila gikan sa Akong pagtan-aw, ug palakta sila. Ug mahitabo, sa diha nga sila moingon kanimo, Asa man kami paingon? unya sultihan mo sila, Kini mao ang giingon ni Jehova; Kadtong alang sa kamatayon, ngadto sa kamatayon; ug kadtong alang sa espada, ngadto sa espada; kadtong alang sa gutom, ngadto sa gutom; ug kadtong alang sa pagkabinihag, ngadto sa pagkabinihag.” Jeremias 15:1, 2.

Ang usa ka pagdumili sa pagpakabana sa kaluoy nga gitanyag karon sa Dios magadala sa ibabaw sa nasud nga dili mahinulsolon sa mga paghukom nga nahiaguman sa amihanang gingharian sa Israel kapin sa usa ka gatus ka tuig nga ming-agi. Ang mensahe ngadto kanila mao kini: “Kong kamo dili managpatalinghug Kanako, sa paglakaw sa Akong kasugoan, nga Akong gibutang sa inyong atubangan, sa pagpatalinghug sa mga pulong sa Akong mga alagad nga mga manalagna, nga gipaanha Ko kaninyo, bisan sa pagbangon pagsayo ug sa pagpadala kanila, apan kamo wala managpatalinghug; nan buhaton Ko kining balaya nga sama sa Silo, ug Akong buhaton kining siyudara nga tinunglo sa tanang mga nasud sa yuta.” Jeremias 26:4-6.

Sila nga nagtindog diha sa sawang sa templo nga nagpatalinghug sa pamulong ni Jeremias nakasabut sa inatin-aw niining paghisgut sa Silo, ug ngadto sa panahon diha sa mga adlaw ni Eli sa diha nga nabuntog sa mga Filistehanon ang Israel ug nadala ang arka sa tugon.

Ang sala ni Eli naggumikan diha sa bayabaya niyang pagtagad sa pagkadaotan sa iyang mga anak nga lalaki nga diha sa balaan nga katungdanan, ug ibabaw sa mga kadaotan nga naglabi sa tibuok yuta. Ang iyang wala pagtagad sa pagtarung niining mga kadaotan nagdala sa usa ka makahahadlok nga kagul-anan sa ibabaw sa Israel.

Ang iyang mga anak nga lalaki napukan diha sa gubat, si Eli sa iyang kaugalingon namatay, ug ang arka sa Dios gikuha gikan sa yuta sa Israel, kadoan ka libo sa mga katawhan ang nangamatay—ug ang tanan nahitabo tungod kay ang sala gitugotan sa paglambo nga wala mabadlong ug wala masumpo. Wala magpulos ang hunahuna sa Israel nga bisan pa sa ilang makasasala nga mga batasan, ang presensya sa arka makasiguro kanila sa kadaugan batok sa mga Filistehanon. Sa sama nga paagi, sulod sa mga adlaw ni Jeremias, ang mga pumoluyo sa Juda hilig nga mitoo nga ang usa ka estrikto nga pagbantay sa diosnong pagkatudlo nga mga tulomanon sa templo magapreserbar kanila gikan sa usa ka matarung nga silot tungod sa ilang daotan nga paagi. [376]

Daw unsa nga leksyon kini ngadto sa mga tawo nga nagahupot ug mga katungdanan sa kaakohan diha sa iglesya sa Dios karon! Daw unsa nga solemni nga pasidaan sa pagdumala nga matinumanon sa mga kasaypanan nga magdala ug pagpakaulaw ngadto sa kawsa sa kamatuoran! Walay usa sa nagaangkon nga mga magbalantay sa mga kasugoan sa Dios magaulog-ulog sa ilang kaugalingon nga ang pagtagad nga ilang gipakita sa gawas sa mga sugo makapreserbar kanila gikan sa paggamit sa diosnon nga hustisya. Ayaw itugot nga may magdumili nga pagabadlongon tungod sa kadaotan, o magapasangil sa mga alagad sa Dios nga makaigon ra sa pagpanlimbasug sa paghinlo sa kampo gikan sa daotan nga buhat. Ang usa ka Dios nga nagadumot sa sala nagatawag kanila nga nagangkon nga nagbantay sa Iyang kasugoan sa paglikay gikan sa tanang pagkadaotan. Ang usa ka pagbaya sa paghinulsol ug sa paghatag ug kinasingsing nga pagkamatinumanon magadala nganha sa mga lalaki ug mga babaye karon sa ingon ka seryoso nga mga sangputanan sama sa nahitabo sa karaan nga Israel. Adunay usa ka udanan nga sa unahan niini ang mga paghukom ni Jehova dili na mahimong langanon. Ang pagkaguba sa Jerusalem diha sa mga adlaw ni Jeremias maoy usa ka solemni nga pasidaan ngadto sa moderno nga Israel, nga ang mga tambag ug mga maymay nga nahatag kanila pinaagi sa pinili nga mga paagi dili masalikway nga walay silot.

Ang mensahe ni Jeremias ngadto sa mga sacerdote ug sa katawhan nakapukaw sa pagbinatukay sa kadaghanan. Uban sa masaba nga pagsaway sila naninggit sa pagingon, “Nganong nanagna ka sa ngalan ni Jehova, nga nagaingon, Kining balaya

[377] mahisama sa Silo, ug kining siyudara mahimong biniyaan, nga walay pumopuyo? Ug ang tibuok katawhan minghugop ngadto kang Jeremias didto sa balay ni Jehova.” Jeremias 26:9. Ang mga sacerdote, ang bakakong mga manalagna, ug ang katawhan miliso diha sa kasuko kaniya nga dili mosulti ngadto kanila sa hanglas nga mga butang o magtagna ug limbong. Sa ingon mini gitamay ang mensahe sa Dios, ug ang Iyang alagad gihulga sa kamatayon.

Ang mga balita mahitungod sa mga pulong ni Jeremias gidala ngadto sa mga prinsipe sa Juda, ug sila nanagdali gikan sa palasyo sa hari ngadto sa templo aron sa ilang kaugalingon mahibaloan ang kamatuoran sa butang. “Unya ang mga sacerdote ug ang mga manalagna namulong ngadto sa mga prinsipe ug sa tibuok katawhan, sa pagingon, Kining tawhana angay sa kamatayon; kay siya nagtagna batok niini nga siyudad, ingon sa nadungog ninyo sa inyong mga igdulungog.” Bersikulo 11. Apan sa maisugon si Jeremias mitindog sa atubangan sa mga prinsipe ug sa katawhan nga nagpahayag: “Si Jehova nagpadala kanako aron sa pagpanagna batok niining balaya ug batok niining siyudara sa tanang mga pulong nga inyong nadungog. Busa karon, ayohon ninyo ang inyong mga dalan ug ang inyong mga binuhatan, ug tauron ninyo ang tmog ni Jehova nga inyong Dios; ug pagabasulan ni Jehova ang kadaotan nga Iyang gipamulong batok kaninyo. Apan mahitungod kanako, ania karon, [378] ako ania sa inyong kamot: buhata kanako ang gihunahuna ninyo nga maayo ug matarung sa inyong mga pagtan-aw. Apan hibalo lamang ninyo nga sa pagkamatuod kong patyon ninyo ako, magadala kamo ug dugo nga inocente sa ibabaw sa inyong kaugalingon, ug sa ibabaw niining siyudara, ug sa ibabaw sa mga pumoluyo niini: kay sa pagkamatuod, si Jehova nagpadala kanako nganhi kaninyo aron sa pagsulti niining mga pulong sa inyong mga igdulungog.” Mga bersikulo 12-15.

Kong ang manalagna nahadlok pa sa panghulga nga linihukan niadtong hataas ug katungdanan, mawala untay epekto ang iyang mensahe, ug mawad-an usab siya sa iyang kinabuhi; apan ang kaisug sa iyang paghatud sa solemni nga pasidaan nakaaghat sa pagtahod sa katawhan ug nagliso sa mga prinsipe sa Israel sa pag-uyon kaniya. Sila nangatarungan uban sa mga sacerdote ug sa bakakong mga manalagna, nga nagpakita kanila sa pagkadili maalamon sa kinatapusan nga mga paagi nga ilang gilabanan, ug ang ilang mga pulong

nakahimo ug usa ka reaksyon diha sa mga hunahuna sa katawhan. Sa ingon niini gipatindog sa Dios ang mga tigpanalipod alang sa Iyang alagad.

Ang mga tigulang naghiusa usab sa pagtutol batok sa hukom sa mga sacerdote mahitungod sa dadangatan ni Jeremias. Ilang gihatag ug pananglitan ang kaso ni Miqueas, nga nagpanagna ug mga paghukom ibabaw sa Jerusalem nga nagaingon, “Ang Sion pagadaruhon sama sa usa ka umahan, ug ang Jerusalem mahimong ingon sa mga tinapok, ug ang bukid sa balay mahisama sa tag-as nga mga dapit sa usa ka lasang.” Ug sila nangutana: “Si Ezechias nga han sa Juda ug ang tibuok nga Juda mingpatay ba kaniya? wala ba siya mahadlok kang Jehova ug nagpakiluoy kang Jehova, ug si Jehova wala ba magbasul sa Iyang kaugalingon sa kadaut nga Iyang gipamulong batok kanila? Sa ingon unya niini ang dakung kadaut nga atong mahimo batok sa atong kaugalingong mga kalag.” Mga bersikulo 18,19.

Pinaagi sa pangamuyo niining maong mga tawo nga may inpluwensya nga ang kinabuhi sa manalagna nakalingkawas, bisan ug daghan sa mga sacerdote ug sa mga bakakong mga manalagna, nga wala makaagwanta sa mahukomon nga mga kamatuoran nga gibungat, sa dakung kalipay gustong ilang makita siya nga mapatay ingon nga tubag sa panggubot.

Sukad sa adlaw sa iyang pagtawag ngadto sa pagtakop sa iyang pangalagad, si Jeremias nagtindog sa atubangan sa Juda ingon nga “usa ka torre ug usa ka salipdanan” nga batok niini ang kaligutgut sa tawo dili makadaug. “Sila makig-away batok kanimo,” mipasidaan si Jehova sa Iyang alagad, “apan sila dili makadaug kanimo: kay Ako magauban kanimo sa pagluwas kanimo ug sa pagbawi kanimo, nagaingon si Jehova. Ug bawion Ko ikaw gikan sa kamot sa mga tawong daotan, ug tubson Ko ikaw gikan sa kamot sa mga tawong mabangis.” Jeremias 6:27; 15:20, 21.

Sa kinaiya sa usa ka maulawon ug sa gawi nga gustong magpalayo, si Jeremias nangandoy alang sa kalinaw ug sa kahilum sa usa ka kinabuhi sa pagpahilit, diin siya dili kinahanglan magsaksi sa nagpadayon nga pagkawalay paghinulsol sa iyang hinigugma nga nasud. Ang iyang kasingkasing napuga sa kayugot tungod sa kadaut nga nahimo sa sala. “Oh kong mga tubig pa unta ang akong ulo ug ang akong mga mata tuburan sa mga luha,” siya mibakho, “aron ako

[379]

makahilak sa adlaw ug sa gabii tungod sa mga nangamatay sa anak nga babaye sa akong katawhan! Oh kong ako aduna pa unta ing usa ka puloy-anan sa kamingawan alang sa mga tawo nga nanagbaktas; aron ako makabiya sa akong katawhan ug molakaw gikan kanila!” Jeremias 9:1, 2.

Pagkamadagmalon sa mga pagtamay nga siya gitawag sa pag-antos. Ang iyang dali mobati nga kalag natusaktusak sa mga udyong sa mga pagbiaybiay nga gilambuyog nganha kaniya niadtong nagtamay sa iyang mga mensahe ug naghimo nga walay hinungdan sa iyang lulan alang sa ilang pagkakabig sa pagtoo. “Ako nahimong kataw-anan sa dbuok ko nga katawhan,” siya nagpahayag, “ug ilang alawiton sa dbuok nga adlaw.” “Ako nahimo nga kataw-anan sa adlaw-adlaw, ang tagsatagsa nanagbiaybiay kanako.” “Ang tanan nga mga higala ko nga sandurot, nga nanagpaabut sa akong pagkapukan, nga nagaingon, Tingali siya malukmay pa ug kita makadaug batok kaniya, ug makapanimalus kita kaniya.” Lamentaciones 3:14; Jeremias 20:7, 10.

Apan ang madnumanon nga manalagna sa adlaw-adlaw gipalig-on aron makaantus. “Si Jehova nagauban kanako sama sa usa nga gamhanan ug makalilisang,” siya mipahayag diha sa pagtoo; “busa ang mga nanaglutos kanako manghipangdol, ug sila dili makadaug: sila maulawan gayud; kay sila dili mouswag: ang ilang walay katapusang kalibug dili gayud hikalimtan.” “Manag-awit kamo kang Jehova, managdayeg kamo kang Jehova: kay Iyang giluwang ang kalag sa kabus gikan sa kamot sa mga mamumuhat sa kadaotan.” [380] Jeremias 20:11, 13.

Ang mga eksperensya nga naagian ni Jeremias sa mga adlaw sa iyang pagkabatan-on ug sa ulahi usab nga mga katuigan sa iyang pangalagad, nagtudlo kaniya sa leksyon nga “ang dalan sa tawo wala diha sa iyang kaugalingon; dili iya sa tawo ang pagmando sa iyang mga lakang.” Nakakat-on siya sa pagampo, “Oh Jehova, sawaya ako, apan sumala sa mapuanguron nga paghukom; dili sumala sa Imong kasuko, tingali unya Ako mahanaw.” Jeremias 10:23, 24.

Sa diha nga siya gitawag sa pag-inom sa kopa sa kagul-anan ug sa kasubo, ug sa gipanulay siya diha sa iyang pagkamakaloluoy sa pagingon, “Ang akong kusog ug ang akong paglaum nahanaw gikan kang Jehova,” iyang nahinumduman ang mga tagana sa Dios alang kaniya ug sa madaugon nakasinggit, “Tungod sa mga mahigug-

maongkalolot ni Jehova nga kita wala mangalaglag, kay ang Iyang kaluoy walay paghubas. Sila ginabag-o sa matag-buntag: daku ang Imong pagkamatinumanon. Si Jehova mao ang akong panulondon, nagaingon ang akong kalag; busa magalaum ako diha Kaniya. Maayo sa usa ka tawo nga magalaum ug magahulat sa hilum alang sa kaluwasan ni Jehova.” Lamentaciones 3:18, 22-26.

Kapitulo 35—Ang Nagakahaduul nga Kalaglagan

[381] Ang nag-unang mga katuigan sa paghari ni Joacim napuno sa mga pasidaan mahitungod sa nagakahaduul nga kalaglagan. Ang pulong ni Jehova nga ginasulti sa mga manalagna hapit na matuman. Ang Asiriahon nga gahum ngadto sa amihanan, nga dugay na nga labing gamhanan, dili na magmando sa mga nasud. Ang Egipto nga didto sa habagatan, diha sa kang kinsang gahum wala magpulos ang hari sa Juda sa iyang pagbutang sa iyang pagsalig, sa wala madugay magdawat sa usa ka siguro nga pagsanta. Sa wala paabuta ang usa ka bag-ong gahum sa kalibutan, ang gingharian sa Babilonia, nagasubang ngadto sa silangan ug sa matulin nagalandong sa tanang uban nga mga nasud.

Sa sulod sa pipila ka mugbo nga mga katuigan ang hari sa Babilonia mao ang pagagamiton ingon nga ginamiton sa kaligutgut sa Dios ibabaw sa dili mahinulsolon nga Juda. Sa makadaghan ang Jerusalem pagatugyanan ug gahum ug pagasudlon sa magalikus nga mga kasundalohan ni Nabucodonosor. Ang pundok gisundan ug laing pundok— sa sinugdan pipila lamang, apan sa ulahi mga linibo na ug mga napulo ka mga kaliboan—ang pagadad-on ingon nga bihag ngadto sa yuta sa Shinar, aron didto magpuyo sa pinilit nga pagkahininglan. Si Joacim, si Joachin, ug si Sedechias—silang tanan nga mga hari nga Judiyo sa ilang bahin nangahimong mga ulipon sa hari sa Babilonia, ug ang tanan mao ang moalsa. Nagdugang ang kapintas sa mga hampak nga ginapahamtang sa masukolon nga nasud, hangtud nga sa katapusan ang tibuok yuta nahimong usa ka kagun-oban, ang Jerusalem nahimong biniyaan ug gisunog sa kalayo, ang templo nga tinukod ni Salomon pagalaglagon, ug ang gingharian sa Juda mapukan, nga dili na gayud makaokupar sa kanhing tilindugan niini taliwala sa mga nasud sa yuta.

[382] Kadtong maong mga panahon sa kausaban, nga napuno sa katalagman ngadto sa nasud nga Israelihanon, gitiman-an ug daghang mga mensahe gikan sa Langit pinaagi ni Jeremias. Sa ingon ni-

ini si Jehova naghatag sa mga anak sa Juda ug igo nga higayon sa pagpalingkawas sa ilang kaugalingon gikan sa mga kaabinan nga magalambigit sa Egipto, ug sa paglikay sa pagpakiglalis sa mga punoan sa Babilonia. Samtang nagahaduul ang gihulga nga kata-lagman, iyang gitudloan ang katawhan pinaagi sa usa ka pasunod nga mga samingay nga misangput na, nagalaum nga sa ingon niini mapukaw sila ngadto sa usa ka pagbati mahitungod sa ilang katung-danan ngadto sa Dios, ug sa pagpadasig usab kanila sa pagpadayon sa hinigala nga relasyon sa kagamhanan sa Babilonia.

Aron sa pag-ilustrar sa kaimportante sa pagtugyan sa tuman nga pagkamadnumanon sa mga kinahanglanon sa Dios, gitigum ni Jeremias ang pipila ka mga Rechabita ngadto sa usa sa mga lawak sa templo ug gipahimutang ang bino sa ilang atubangan, ug nagdapit kanila sa pag-inom. Sumala sa ginapaabut, nasugat niya ang pagtutol ug dnuod nga pagdumili. “Dili kami mang-inom ug bino,” mipahayag sa malig-on ang mga Rechabita, “kay si Jonadab ang anak ni Rechab nga among amahan nagsugo kanamo, nga nagaingon; Dili kamo mag-inom ug bino, ni kamo, ni ang inyong mga anak nga lalaki, sa walay katapusan.”

“Unya midangat ang pulong ni Jehova kang Jeremias nga nagin-gon, Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel; Umadto ka, ug suginli ang mga tawo sa Juda ug ang mga pumoluyo sa Jerusalem: Dili ba kamo modawat ug pagtudlo sa pag-patalinghu” sa Akong mga pulong? Nagaingon si Jehova. Ang mga pulong ni Jonadab ang anak nga lalaki ni Rechab, nga siya nagsugo sa iyang mga anak nga lalaki sa dili pag-inom ug bino, natuman; ug hangtud niining adlaw sila wala moinom, kay sila nanagsugot sa sugo sa ilang amahan.” Jeremias 35:6, 12-14.

Ang Dios naninguha niini sa pagdala ngadto sa tataw nga pagkalahi sa pagkamadnumanon sa mga Rechabita sa dili pagsugot ug sa pagsukol sa Iyang katawhan. Ang mga Rechabita nagsugot sa sugo sa ilang amahan ug karon nagdumili nga mabuyo ngadto sa paglapas. Apan ang mga tawo sa Juda wala magpatalinghug ngadto sa mga pulong ni Jehova, ug tungod niana hapit sila mag-antus sa Iyang mga paghukom nga labing mapig-ot.

“Ako nagsuld kaninyo, nga mibangon pagsayo ug misulti,” si Jehova mipahayag, “apan kamo wala magpatalinghug Kanako. Ako nga gipa- dala usab kaninyo ang tanan Ko nga mga sulogoon, ang

mga manalagna, nga mibangon pagsayo ug nagpadala kanila, nga nagingon, Bumalik kamo karon ang tagsatagsa ka tawo gikan sa iyang daotang dalan, ayoha ninyo ang inyong mga buhat, ug ayaw pagsunod sa laing mga dios sa pagalagad kanila, ug kamo magapuyo sa yuta nga gihatag Ko kaninyo ug sa inyong mga amahan: apan kamo wala magpakiling sa inyong mga igdulogog, ni magpatalinghug Kanako. Tungod kay ang mga anak ni Jonadab ang anak nga lalaki ni Rechab, nakatuman sa sugo sa ilang amahan nga iyang gisugo kanila; apan kini nga katawhan wala magpatalinghug Kanako: busa mao kini ang giingon ni Jehova, ang Dios sa mga panon, ang Dios sa Israel; Ania karon, dad-on Ko batok sa Juda ug sa tanang mga pumoluyo sa Jerusalem ang tanang kadaotan nga gibungat Ko batok kanila: kay Ako misulti kanila, apan sila wala managpatalinghug; ug Ako mitawag kanila, apan sila wala motubag.” Mga bersikulo 14-17.

Sa diha nga ang mga kasingkasing sa katawhan mahumok ug mabuntog sa nagapilit nga inpluwensya sa Balaan nga Espiritu, sila mamati sa tambag; apan sa diha nga sila molingiw gikan sa tambag hangtud mokubol ang ilang mga kasingkasing, itugot sila ni Jehova nga madala sa ubang mga inpluwensya. Sa ilang pagdumili sa kamatuoran, sila modawat sa kabakakan, nga mahimong usa ka lit-ag ngadto sa ilang kaugalingong kalaglagan.

Naghangyo ang Dios sa Juda sa dili paghagit Kaniya ngadto sa pagkasuko, apan sila wala mamad. Ang hukom gibungat batok kanila. Sila maoy pagadad-on nga binihag ngadto sa Babilonia. Ang mga Kaldeanhon maoy pagagamiton ingon nga mga ginamiton sa Dios sa Iyang paghampak sa Iyang masupilon nga katawhan. Ang mga pagantos sa mga katawhan sa Juda maoy katumbas sa kahayag nga diha kanila ug sa mga pasidaan nga ilang gitamay ug gisalikway. Dugay na nga gilangan sa Dios ang Iyang mga paghukom, apan karon Iyang paduawon ang Iyang disgusto sa ibabaw kanila ingon nga usa ka katapusan nga singkamot sa pagsanta kanila diha sa ilang daotan nga paagi.

Ibabaw sa balay sa mga Rechabita gipakanaug ang nagpadayon nga panalangin. Ang manalagna mipahayag sa pagingon, ” I ungod kay nagtuman kamo sa sugo ni Jonadab nga inyong amahan, ug nagbantay sa tanan niyang mga tulomanon, ug nagbuhat sa tanan sumala sa iyang gisugo kaninyo: busa mao kini ang giingon ni

Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel; si Jonadab ang anak nga lalaki ni Rechab dili pagakabsan ug tawo nga motindog sa Akong atubangan sa walay katapusan.” Mga bersikulo 18, 19. Sa ingon niini ang Dios nagtudlo sa Iyang katawhan nga ang pagkamatinumanon ug ang pagkamasinugtanon mosalamin sa Juda diha sa panalangin, bisan ingon nga ang mga Rechabita napanalanginan tungod sa ilang pagkamasinugtanon ngadto sa sugo sa ilang amahan.

Ang leksyon niini maoy alang kanato. Kong ang mga gikinahanglan sa usa ka maayo ug maalamon nga amahan, nga naggamit sa labing maayo ug labing masangputon nga paagi sa pagsiguro sa iyang kaliwatan batok sa mga kadaotan sa pagkadili mapugnganon, takus sa estrikto nga pagsugot, sa pagkatinuod ang pagbulot-an sa Dios pagailhon sa labi pa ka daku nga kataha ingon nga Siya balaan pa kay sa tawo. Ang atong Magbubuhay ug atong Komander, sa gahum nga dili masukod, makalilisang diha sa paghukom, nagatinguha nga pinaagi sa tagsatagsa ka paagi madala ang katawhan sa pag-ila ug sa paghinulsol sa ilang mga sala. Pinaagi sa baba sa Iyang mga alagad Iyang pagatagnaon ang mga katalagman sa pagkasukihan; Iyang patunggon ang tingog sa pasidaan ug sa matinumanon magabadlong sa sala. Ang Iyang katawhan magpadayon diha sa kauswagan pinaagi lamang sa Iyang mahigugmaong kalolot, pinaagi sa matukawon nga pagbantay sa pinili nga mga ahensya. Siya dili makahimo sa pagpasidungog ug sa pagbantay sa usa ka katawhan nga nagsalikway sa Iyang tambag ug nagtamay sa Iyang mga pagbadlong. Sulod sa usa ka panahon Siya makapugong sa Iyang mabaluson nga mga paghukom; apan Siya dili kanunay makapugong sa Iyang kamot.

Ang mga anak sa Juda naapil niadtong gipahayagan sa Dios nga nagingon, “Kamo mahimo nga usa ka gingharian sa mga sacerdote, ug usa ka balaan nga nasud.” Exodo 19:6. Sa iyang pangalagad si Jeremias wala gayud kawad-i sa panan-aw sa kahinungdanon kaayo sa kabalaan sa kasingkasing diha sa nagkalainlain nga mga relasyon sa kinabuhi, ug ilabina diha sa pagalagad sa labing hataas nga Dios. Sa tataw iyang nakita nga daan ang kapukanan sa gingharian ug ang usa ka pagkatibulaag sa mga pumoluyo sa Juda taliwala sa mga nasud; apan uban sa mata sa pagtoo iyang natan-aw sa unahan niini ngadto sa mga panahon sa pagpahiuli. Nagabagting diha sa iyang mga igdulungog mao ang diosnon nga saad: “Tigumon Ko ang salin

[385] sa Akong panon gikan sa tanang mga yuta dim didto giabug Ko sila, ug dad-on Ko sila pag-usab ngadto sa ilang mga tonl....Ania karon, ang mga adlaw moabut na, miingon si Jehova, nga Ako magapatindog alang kang David usa ka matarung nga Sanga, ug usa ka Hari nga magahan ug mag-uswag, ug magapakanaug ug paghukom ug husdsya diha sa yuta. Sa Iyang mga adlaw ang Juda pagaluwason, ug ang Israel magapuyo nga gawas sa mga kadaot: ug mao kini ang Iyang ngalan nga ipatawag Kaniya, SI JEHOVA ANG .AMONG PAGKAMATARUNG.” Jeremias 23:3-6.

Sa ingon niini ang mga tagna sa magaabut nga paghukom gisambogan ug mga saad sa katapusan ug mahimayaon nga kaluwasan. Sila nga magpili sa paghimo sa ilang pakigdait uban sa Dios ug magkmabuhi sa balaan nga mga kinabuhi taliwala sa nagdagsang nga apostasya, makadawat ug kusog alang sa tagsatagsa ka pagsulay ug makahimo sa pagsaksi alang Kaniya uban sa kusganon nga gahum. L g diha sa mga katuigan nga umalabut ang kaluwasan nga mabuhat alang kanila mosaylo sa kabantug nga nabuhat alang sa mga anak sa Israel sa panahon sa Exodo. Ang mga adlaw nagaabut, si Jehova nagpahayag pinaagi sa Iyang manalagna, sa diha nga “dili na sila magaingon pa, si Jehova buhi, nga nagdala sa mga anak sa Israel gikan sa yuta sa Egipto; kondili, si Jehova buhi, nga nagdala ug nagtultul sa kaliwatan sa balay sa Israel gikan sa amihanan nga yuta, ug gikan sa tanang mga yuta diin giabug Ko sila; ug sila magapuyo diha sa ilang kaugalingon nga yuta.” Mga bersikulo 7, 8. Ingon niini ang kahibulongang mga tagna nga gibungat ni Jeremias sulod sa nagakatak-op nga mga tuig sa kasaysayan sa gingharian sa Juda, sa diha nga ang mga taga-Babilonia nagasaka ngadto sa pagmando sa kalibutan, ug bisan pa gani nagadala sa ilang nagalikus nga mga kasundalohan batok sa mga kuta sa Sion.

Sama sa labing mananoy nga hum kining maong mga saad sa kaluwasan ningdapat sa mga igdulungog kanila nga malahutayon diha sa ilang pagsimba ni Jehova. Didto sa mga puloy-anan sa mga adunahan ug sa mga kabus, diin ang mga tambag sa usa ka Dios nga nagtuman sa pakigsaad gikatahan, ang mga pulong sa manalagna ginasublisubli. Bisan ang mga anak naukay sa hilabihan, ug diha sa ilang masagupon nga mga hunahuna nahimo ang malungtaron nga mga hunahuna.

Ang ilang matarung nga pagbantay sa mga sugo sa Balaan nga mga Kasulatan, diha sa mga adlaw sa pangalagad ni Jeremias nakadala ngadto kang Daniel ug sa iyang mga kauban sa mga hi-gayon sa pagbayaw sa matuod nga Dios diha sa atubangan sa mga nasud sa yuta. Ang mga pahimangno nga nadawat niining mga anak nga Hebreohanon didto sa mga puloy-anan sa ilang mga ginikanan, maoy naghimo kanila nga kusganon sa pagtoo ug mapinadayonon sa ilang pagalagad sa buhi nga Dios, ang Magbubuhat sa mga langit ug sa yuta. Sa sayo nga mga adlaw sa paghan ni Joacim, sa unang hi-gayon nga gihugpaan ug gibuntog ni Nabucodonosor ang Jerusalem, ug gidala ni Daniel ug ang iyang mga kauban, ug sa mga uban pa nga piniling mga bihag alang sa pagalagad didto sa palasyo sa Babilonia, gisulayan sa hilabihan ang pagtoo sa mga bihag nga Hebreo. Apan sila nga nakakat-on sa pagbutang sa ilang pagsalig diha sa mga saad sa Dios nakakaplag niining maong mga saad sa igo sa tanan diha sa matag-eksperensya nga niini sila gitawag sa pagsagubang sulod sa ilang hamubong pagpuyo diha sa usa ka langyaw nga yuta. Ang mga Kasulatan nagmatuod ngadto kanila nga usa ka giya ug usa ka pugong.

[386]

Ingon nga usa ka maghuhubad sa kahulogan sa mga paghukom nga hapit na magsugod sa pagkahiagum sa Juda, sa mapasidungganon si Jeremias mitindog sa paglaban sa hustisya sa Dios ug sa Iyang maloloy-on nga mga larawan bisan diha sa labing mapig-ot nga mga hampak. Sa walay pagkakapoy nangabudlay ang manalagna. Matinguhaon sa pagkab-ot sa tanang mga matang, iyang gilapdan ang liyok sa iyang inpluwensya ngadto sa unahan sa Jerusalem ngadto sa nagalibut nga mga kayutaan pinaagi sa masubsub nga mga pagduaw ngadto sa nagkalainlain nga mga dapit sa gingharian.

Diha sa iyang mga pamatuod ngadto sa iglesya, si Jeremias kanunay nagpasabut ngadto sa mga pagtulun-an sa basahon sa kasugoan nga gipasidunggan pag-ayo ug gibayaw sulod sa paghan ni Josias. Iyang gibag-o pagpasantup sa kahinungdanon sa pagpadayon sa usa ka relasyon sa pakigsaad uban sa maloloy-on sa tanan ug mapuanguron nga Dios Idnsa nga sa ibabaw sa mga kinatumyan sa Sinai nagsuld sa mga sugo sa Dekalogo. Ang mga pulong ni Jeremias sa pagpasidaan ug sa pagpakiluoy nakaabut sa tanang dapit

sa gingharian, ug ang tanan may kahigayonan sa pagkasayud sa kabubut-on sa Dios mahitungod sa nasud.

[387] Ang manalagna nagpadn-aw sa kamatuoran nga ang atong langitnon nga Amahan magatugot nga mahulog ang Iyang mga paghukom, “aron ang mga nasud makaila nga sila mga tawo lamang.” Salmo 9:20. “Kong magalakaw kamo batok Kanako, ug kamo dili magpatalinghug Kanako,” si Jehova mipasidaan sa Iyang katawhan, “Ako, bisan Ako, ...magpatlaag kaninyo taliwala sa mga nasud, ug ibton Ko ang espada sa ulahi ninyo, ug ang inyong yuta mangatumpag, ug mangalaglag ang inyong mga lungsod.” Levitico 26:21, 28, 33.

Niadtong mao nga panahon nga ang mga mensahe sa umalabut nga kalaglagan giawhag sa ibabaw sa mga prinsipe ug sa katawhan, ang ilang hari, nga si Joachim, nga mao unta ang usa ka maalamon nga espintuhanong pangulo, nga mag-una sa pagsugid sa sala diha sa repormasyon ug maayong mga binuhatan, naggamit hinoon sa iyang panahon diha sa hinakog nga pangalipayan. “Ako magabuhat ug halapad nga balay ug hamugaway nga mga lawak,” siya mipahayag; ug kining balaya, “pagakisamihan sa cedro, ug pagapintalan sa mapula” (Jeremias 22:14), ug kini gitukod sa salapi ug sa kahago nga nabatnan pinaagi sa panglimbong ug sa pagdaugdaug.

Naaghat ang kasuko sa manalagna, ug tungod niini nakabungat siya ug paghukom ibabaw sa han nga walay pagtoo. “Alaut kad-tong nagatukod sa iyang balay pinaagi sa dili-pagkamatarung, ug sa iyang mga lawak pinaagi sa dili hustisya,” siya mipahayag; “nga naggamit sa pagalagad sa iyang isigkatawo sa walay mga suhol, ug dili mohatag kaniya sa ivang bayad... Magahari ka ba tungod kay ikaw nanlimbasug sa paglabaw pinaagi sa cedro? Wala ba ang imong amahan magkaon ug mag-inom, ug magbuhat ug hustisya, ug pagkamatarung, unya maayo kadto kaniya? Siya naghukom sa katungod sa mga kabus ug sa hangol; unya maayo kadto kaniya: dili ba kini maoy pag-ila Kanako? nagaingon si Jehova. Apan ang imong mga mata ug ang imong kasingkasing dili alang sa unsa kondili sa kaibug, ug alang sa pagpaagay sa dugo nga inocente, ug alang sa pagdaugdaug ug sa pagpanlupig aron buhaton kini.

“Busa mao kini ang giingon ni Jehova mahatungod kang Joacim ang anak nga lalaki m Josias, han sa Juda; Sila dili managbakho tungod kaniya, nga managingon, Ah akong igsoon nga lalaki! Ah!

igsoon nga babaye! Sila dili managbakho tungod kaniya, nga ma-gaingon, Ah, ginoo! Kun Ah!, ang iyang himaya! Siya igalubong ingon sa paglubong sa usa ka asno, ginaguyod ug ginasalibay sa gawas sa ganghaan sa Jerusalem.” Mga bersikulo 13-19.

Sa sulod sa pipila ka mga tuig kining makalilisang nga paghukom mao ang ipaduaw kang Joacim; apan si Jehova sa Iyang kaluoy unahon Niya pagpahibalo ang nasud nga dili mahinulsolon mahitungod sa Iyang natumbok nga katuyoan. Sa ikaupat nga tuig sa paghari ni Joacim “si Jeremias nga manalagna misulti ngadto sa tanang mga katawhan sa Juda, ug ngadto sa tanang mga pumoluyo sa Jerusalem,” nga nagaingon nga sulod sa kapin sa kaluhaan ka tuig, “gikan sa ikanapulo’g tulo ka tuig ni Josias, ...bisan hangtud niining adlaw,” siya nagsaksi sa tinguha sa Dios sa pagluwas, apan ang iyang mga mensahe ginatamay. Jeremias 25:2, 3. Ug karon ang pulong ni Jehova ngadto kanila mao kini:

[388]

“Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon; Tungod kay kamo wala managpatalinghug sa Akong mga pulong, ania karon ipadala ug ipakuha Ko ang tanang mga banay sa amihanan, nagaingon si Jehova, ug ipadala Ko si Nabucodonosor nga hari sa Babilonia, Akong alagad, ug dad-on Ko sila batok niining yutaa, ug batok sa mga pumoluyo niini, ug batok niining tanan nga mga nasud nga nanaglibut; ug pagalaglagon Ko gayud sila, ug himoon Ko sila nga usa ka makapahibolong ug pagasitsitan uban ang pagbiaybiay, ug mahimong mga biniyaan nga walay katapusan. Labut pa kuhaon Ko gikan kanila ang tingog sa kasadya ug ang tingog sa kalipay, ang tingog sa kaslonon nga lalaki ug ang tingog sa kaslonon nga babaye, ang dinaguok sa mga galingan, ug ang kahayag sa kandila. Ug kining tibuok nga yuta mahimong usa ka biniyaan, ug usa nga makapahibulong; ug kining mga nasura managalagad sa han sa Babilonia sulod sa kapitoan ka tuig.” Mga bersikulo 8-11.

Bisan pa nga ang hukom sa kalaglagan tin-aw nga pagkabungat, ang makapalisang nga kahulogan niini halos wala masabti sa mga katawhan nga nakadungog mini. Aron mahimo ang halalom pa nga mga pagpasantup, si Jehova naninguha sa pag-ilustrar sa kahulogan sa mga pulong nga gisulat. Iyang gisugo si Jeremias sa pagpahisama sa dadangatan sa nasud ngadto sa pagpahubas sa usa ka kopa nga napuno sa bino sa diosnon nga kaligutgut. Taliwala sa unani; nakainom mini nga kopa sa pagkaalaut mao ang “Jerusalem,

ug ang mga siyudad sa Juda, ug ang mga hari niini.” Ang uban magpakigambit sa sama nga kopa—”si Faraon ang hari sa Egipto, ug ang iyang mga sulogoon, ug ang iyang mga prinsipe, ug ang tanan sa iyang katawhan,” ug daghan pang ubang mga nasud sa yuta—hangtud nga ang katuyoan sa Dios matuman na. Tan-awa ang Ieremias 25.

[389]

Aron sa pag-ilustrar sa dugang pa sa kinaiya sa magadasonda-son nga pag-abut nga mga paghukom, ang manalagna gisugo nga “magkuha sa mga anciano sa katawhan, ug sa mga anciano sa mga sacerdote; ug umadto sa walog sa anak ni Hinom,” ug didto, tapus sa pag-usisa pag-usab sa apostasya sa Juda, iyang pagapugayon ang “usa ka banga nga yutang kolonon sa usa ka magkukolon,” ug magpahayag alang kang Jehova, sa kang kinsa siya usa ka alagad, nga magaingon, “Sa ingon niini dugmokon Ko kini nga katawhan ug kining siyudara, sama sa usa nga nagadugmok sa kolon sa magkukolon nga dili na matibuok pag-usab.”

Gihimo sa manalagna sumala sa gisugo kaniya. Unya, sa paghibalik ngadto sa siyudad, siya mitindog diha sa sawang sa templo ug mipahayag nga madungog sa tanang katawhan nga nagingon, “Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel: Ania karon, igapadala Ko kining siyudara ug sa tanang mga lungsod niana, ang tanang kadaotan nga gibungat Ko batok kaniya; tungod kay gipatikig nila ang ilang mga liog, aron sila dili makadungog sa Akong mga pulong.” Tan-awa ang Ieremias 19.

Ang mga pulong sa manalagna, imbis magdala ngadto sa pag-sugid ug sa paghinulsol, nakahagit sa kasuko niadtong mga hataas sa pagbulot-an ug ingon nga usa ka sangputanan si Ieremias gitunginahan sa iyang kagawasan. Bisan pa ug gibilanggo ug gibutang diha sa mga sipohan, ang manalagna nagpadayon sa pagsulti sa mga mensahe sa Langit ngadto kanila nga nagpabilin. Ang iyang tingog dili mapahilom pinaagi sa panglutos. Siya mipahayag nga ang pulong sa kamatuoran “mao ang diha sa akong kasingkasing ingon sa usa ka nagasiga nga kalayo nga natuob sa akong mga kabukogan, ug ako gikapuyan sa pagpugong ug dili na makaantos.” Ieremias 20:9.

Hapit mao kining higayona nga si Jehova nagsugo kang Ieremias sa pagpasulat ang mga mensahe nga gitinguha niya nga dad-on ngadto kanila kang kinsang kaluwasan ang iyang kasingkasing kanunay nga nangandoy. “Kumuha ka ug usa ka linukot sa usa ka

basahon,” si Jehova mimando sa Iyang alagad, “ug isulat niini ang tanang mga pulong nga gisulti Ko kanimo batok sa Israel ug batok sa Juda, ug batok sa tanang mga nasud, sukad sa adlaw sa Akong pagsulti kanimo, sukad sa mga adlaw ni Josias, bisan pa hangtud niining adlaw. Tingali nga ang balay sa Juda mamati sa tanang mga kadaotan nga gitinguha Ko nga pagabuhaton kanila; aron sila mobalik ang tagsatagsa kanila gikan sa daotan niyang dalan; aron Ako makapasaylo sa ilang pagka- daotan ug sa ilang mga sala.” [390] Jeremias 36:2, 3.

Agi ug pagsugot niini nga sugo, gitawag ni Jeremias ang iyang maunongon nga higala, nga si Baruch nga eskriba, ug gidikta ang “tanang mga pulong m Jehova, nga Iyang gipamulong kaniya.” Bersikulo 4. Kining maong mga pulong sa maampingon gisulat diha sa usa ka rolyo nga papel ug naghimo ug usa ka solemni nga badlong alang sa sala, usa ka pasidaan sa siguro nga sangputanan sa walay bugto nga apostasya, ug usa ka mainiton nga pangaliya alang sa pagbiya sa pagkadaotan.

Sa diha nga ang pagsulat natapus, si Jeremias, nga usa pa gihapon ka binilango, mipadala kang Baruch sa pagbasa sa linukot ngadto sa mga katawhan nga nanagtigum pa diha sa templo atol sa usa ka nasudnon nga adlaw sa pagpuasa, “sa ikalima nga tuig ni Joacim ang anak ni Josias, nga hari sa Juda, sa ikasiyam ka bulan.” “Tingali kaha,” matud pa sa manalagna, “nga ipasala mla ang ilang pangamuyo sa atubangan ni Jehova ug ang tagsatagsa mobalik gikan sa iyang daotan nga dalan: kay daku ang kasuko ug kaligutgut nga gipamulong ni Jehova batok niini nga katawhan.” Mga bersikulo 9, 7.

Mituman si Baruch, ug ang linukot gibasa sa atubangan sa tanang katawhan sa Juda. Tapus niini gipatawag ang eskriba sa atubangan sa mga prinsipal aron sa pagbasa sa mga pulong ngadto kanila. Sila namati uban sa dakung kaikag ug nagsaad sa pagpahibalo sa hari mahitungod sa ilang nadungog, apan nagtambag sa eskriba sa pagtago sa iyang kaugalingon, kay sila nangahadlok nga ang hari magsalikway sa pamatuod ug magtinguha sa pagpatay kanila nga nag-andam ug naghatud sa mensahe.

Sa diha nga si Hari Joacim gisultihan sa mga prinsipal sa gibasa ni Baruch, dihadiha siya mimando nga ipadala ang linukot sa iyang atubangan ug ipabasa kini nga madungog niya. Ang usa ka hari-

anong nga sulogoon, nga si Jehudi, maoy nagkuha sa linukot ug misugod sa pagbasa sa mga pulong sa pagbadlong ug sa pagpasidaan. Panahon kadto sa tingtugnaw, ug ang hari ug ang iyang mga kauban sa nasud, ang mga prinsipe sa Juda, nagtigum palibot sa hinaling nga kalayo. Usa ka diyutay nga bahin lamang ang nabasa, sa diha nga ang hari, nga wala mokurog sa katalagman nga nagabitay sa ibabaw sa iyang kaugalingon ug sa iyang katawhan, milabnit sa linukot ug sa usa ka salimoang nga kalagot “giputol kini pinaagi sa sipol ug giitsa ngadto sa kalayo nga diha sa abuhan, hangtud nga ang tanang linukot naugdaw.” Bersikulo 23.

[391]

Ang hari, bisan ang iyang mga prinsipe wala mangahadlok “ni ilang gigisi ang ilang mga saput.” Hinoon, may mga prinsipe nga “nagpakiluoy sa hari nga dili unta niya sunogon ang linukot: Apan siya wala gayud magpatalinghug kanila.” Ingon nga nasunog na ang sinulat, ang kasilag sa daotan nga hari mipunta batok kang Jeremias ug kang Baruch, ug dihadhiha iyang gipakuha sila; “apan sila gitagoan ni Jehova.” Mga bersikulo 24-26.

Sa pagdala ngadto sa pagpaalinggat sa mga magsisimba sa templo, ug sa mga prinsipe ug sa hari, ang sinulat nga tambag nga diha sa tinuktukan nga linukot, ang Dios sa maloluy-on nagtinguha sa pagpasidaan sa mga tawo sa Juda alang sa ilang kaayohan. “Tingali nga,” Siya miingon, “ang balay sa Juda mamati sa tanang kadaotan nga gitinguha Ko nga pagabuhaton kanila; aron sila mobalik ang tagsatagsa kanila gikan sa daotan niyang dalan; aron Ako makapasaylo sa ilang pagkadaotan ug sa ilang sala.” Bersikulo 3. Ang Dios maluoy sa mga tawo nga nagapakigbugno diha sa kabuta sa pagkadaotan; Siya nagapaninguha sa pag-iwag sa nangitngitan nga panabut pinaagi sa pagpadala ug mga badlong ug mga hulga nga gilaraw aron ang labing gipasidunggan magbati sa ilang pagkawalay alamag ug sa pagkayugot sa ilang mga kasaypanan. Nagapaninguha Siya sa pagtabang sa mahimut-anon sa kaugalingon nga mahimong dili matagbaw sa ilang mga nakab-ot nga walay bili ug mangita sa espintuhanon nga panalangin pinaagi sa usa ka suod nga kadugtongan sa langit.

Ang piano sa Dios dili ang pagpadala ug mga mensahero nga magapahimuot ug magaulog-ulog sa mga makasasala; Siya dili magahatud ug mga mensahe sa kalinaw aron sa pagduyan sa mga dili-binalaan ngadto sa kalibutanon nga kasigurohan. Sa baylo niini,

Iyang igabutang ang mabug-at nga mga lulan diha sa mga tanlag sa sayop ug binuhatan ug palagbasan ang iyang kalag sa maidlot nga mga udyong sa pag-ila sa sala. Ang nagaalagad nga mga manolunda magpresentar nganha kaniya sa makahahadlok nga mga paghukom sa Dios, aron sa pagpalalum sa pagbati sa panginahanglan ug sa pagaghat sa maghingutas nga hilak nga magaingon, “Unsay kinahanglan pagabuhaton ko aron ako maluwas?” Buhat 16:30. Apan ang Kamot nga magapaubos ngadto sa abug, magabadlong sa sala, ug magapakaulaw sa mapahitas-on ug sa mapangandoyon, mao ang Kamot nga magatuboy sa usa nga mahinulsolon ug nadapatan. Uban sa labing halalum nga kaluoy Siya nga nagatugot nga mahulog ang hampak, nagapangutana, “Unsay buot mo nga Akong pagabuhaton nganha kanim?”

[392]

Sa diha nga ang tawo nakasala batok sa usa ka balaan ug maluloyon nga Dios, walay dalan nga hilabihan ka dungganon kay sa paghinulsol sa tininuod ug magsugid sa iyang mga sayop diha sa mga luha ug sa kapaitan sa kalag. Kini ginakinahanglan kaniya sa Dios; Siya dili magadawat sa bisan unsa nga ubos pa kay sa usa ka nadugmok nga kasingkasing ug usa ka mahinulsolon nga espintu. Apan si Han Joacim ug ang iyang mga ginoo, diha sa ilang pagkama-pahitas-on ug pagkagarboso, nagdumili sa imbitasyon sa Dios. Wala silay gusto mamati sa pasidaan, ug maghinulsol. Ang mapasayloon nga higayon nga gitanyag ngadto kanila niadtong higayon sa pagsunog sa balaan nga linukot, mao ang ilang katapusan. Ang Dios nagpahayag nga kong niadtong higayona sila magdumili sa pagpatalinghug sa Iyang tingog, Iyang ipahamtang kanila ang makahahadlok nga balos nga silot. Sila nagdumili sa pagpatalinghug, ug Iyang gibungat ang Iyang katapusan nga mga paghukom sa ibabaw sa Juda, ug Iyang pagaduawon uban sa linain nga kaligutgut ang tawo nga sa mapahitas-on nagtuboy sa iyang kaugalingon batok sa Labing Gamhanan.

[393]

“Mao kini ang giingon ni Jehova mahitungod kang Joacim nga hari sa Juda; Wala siyay mausa nga palingkoron sa trono ni David: ug ang iyang patay nga lawas igasalibav sulod sa adlaw ngadto sa init, ug sulod sa kagabhion ngadto sa tun-og. Ug Ako magasilot gayud kaniya ug sa iyang kaliwatan ug sa iyang mga sulogoon tungod sa ilang kasal-anan; ug dad-on Ko sa ibabaw nila, ug sa ibabaw sa mga pumopuyo sa Jerusalem, ug sa ibabaw sa mga tawo

sa Juda, ang tanang kadaotan nga gipamulong Ko batok kanila.” Jeremias 36:30, 31.

Ang pagsunog sa linukot dili mao ang katapusan sa butang. Ang sinulat nga mga pulong mas madali nga makuha kay sa pagsaway ug sa pasidaan nga anaa niana ug sa tulin-nga-nagaabut nga mga paghukom nga gibungat sa Dios batok sa masukolon nga Israel. Apan bisan ang sinulat nga linukot gipakopyahan. “Magkuha ka pag-usab ug laing linukot,” misugo si Jehova sa Iyang alagad, “ug isulat diha ang tanang mga pulong nga diha sa unang linukot, nga gisunog ni Joacim nga hari sa Juda.” Ang talaan sa mga tagna mahitungod sa Juda ug sa Jerusalem nahimong abo; apan ang mga pulong buhi gihapon diha sa kasingkasing ni Jeremias, “ingon sa usa ka nagapulaw nga kalayo,” ug ang manalagna gitugotan sa paghimo ug hulad sa butang nga sa dakung kalipay laglagon unta sa naligutgut nga tawo.

Sa gikuha ang lain nga linukot, gihatag m Jeremias kini ngadto kang Baruch, “nga maoy nagsulat didto gikan sa baba ni Jeremias sa tanang mga pulong sa basahon nga gisunog ni Joacim nga hari sa Juda: ug dihay gidugang labut pa kamla nga daghang samang mga pulong.” Mga bersikulo 28, 32. Ang kaligutgut sa tawo naninguha sa pagsanta sa mga kabudlay sa manalagna sa Dios; apan ang mao gayud nga paagi nga gigamit ni Joacim sa iyang pagpaningkamot sa pagpugong sa inpluwensya sa alagad ni Jehova, naghatag ug dugang higayon sa paghimo nga matin-aw sa diosnong mga kinahanglanon.

[394] Ania karon sa atong kaadlawan ang espiritu sa pagsupak sa pagbadlong, nga maoy misangput ngadto sa panglutos ug sa pagkabilanggo ni Jeremias. Daghan ang nagdumili sa pagpatalinghug sa ginasublisubli nga mga pasidaan, nga gipalabi hinoon ang pagpamati ngadto sa bakakong mga magtutudlo nga nagaulog-ulog sa ilang pagpaaron-ingnon ug wala magbalibali sa ilang daotan nga binuhatan. Sa adlaw sa kasamok kini sila walay siguro nga dangpanan, walay panabang nga gikan sa langit. Ang pinili nga mga sulogoon sa Dios kinahanglan makigtagbo uban sa kaisug ug sa pailob sa mga pagsulay ug sa mga pag-antos nga mahiaguman nila pinaagi sa pagpakaulaw, sa walay pagtagad, ug sa pagtuis. Kinahanglan sila magpadayon sa pagbuhat nga matinumanon sa buluhaton nga gihatag sa Dios kanila, nga magahinumdom kanunay nga ang mga manalagna sa karaan ug ang Manluluwas sa katawhan ug ang Iyang

mga apostoles nag-antos usab sa pangdagmal ug sa panglutos tungod sa Pulong.

Maoy tuyo sa Dios nga si Joacim mamati sa mga tambag ni Jeremias ug sa ingon niini makapahimuot diha sa mga mata ni Nabucodonosor ug malingkawas ang iyang kaugalingon sa daghang kasub-anan. Ang batan-on nga hari nakapanumpa sa pagsugot sa han sa Babilonia, ug kong nagpabilin pa siya nga matinuoron sa iyang saad madaug unta niya ang pagtahud sa mga nasud, ug mosangput unta kini ngadto sa bilihong mga higayon alang sa pagkakabig sa mga kalag.

Sa gibugalbugalan ang talagsaon nga mga katungod nga gitugot kaniya, sa tinuyoan gisunod sa hari sa Juda ang dalan nga iyang kaugalingon nga pinili. Iyang gilapas ang pulong sa pagpasidungog ngadto sa hari sa Babilonia, ug misukol. Kini maoy nakadala kaniya ug sa iyang gingharian ngadto sa usa ka masigpit kaayo nga dapit. Gipadala batok kaniya ang “mga panon sa mga Caldeanhon, ug mga panon sa mga Sinanhon, ug sa mga panon sa mga Moabnon, ug mga panon sa mga anak sa Ammon,” ug wala siyay gahum sa pagsanta nga dili mahugpaan ang yuta niining maong mga maghuhugpa. 2 Hari 24:2. Sulod sa pipila ka mga tuig iyang gitak-opan ang iyang makaluluoy nga paghari diha sa kaulawan, sinalikway sa Langit, wala higugmaa sa iyang katawhan, ug gitamay sa mga han sa Babilonia kinsang pagsalig iyang gibudhian—ug ang tanan nagumikan sa iyang makamatay nga sayop diha sa pagliso gikan sa katuyoan sa Dios sumala sa gipadayag sa Iyang natudlo nga mensahero.

Si Joachin [nailhan usab nga Jeconias, ug Conias], ang anak nga lalaki ni Joacim, naglingkod sa trono sa tulo ka bulan lamang ug napulo ka adlaw, sa diha nga siya miampo ngadto sa mga kasundalohan sa Caldea nga, tungod sa pag-alsa sa hari sa Juda, sa makausa pa nagalikus sa napalad nga siyudad. Niining tungora “gidala ni Nabucodonosor, ngadto sa Babilonia si Joachin, ug ang inahan sa hari, ug ang mga asawa sa hari, ug ang iyang mga punoan, ug ang mga kadagkuan sa yuta,” kapid-an ka libo ang gidaghanon, kuyog sa “mga batid sa buluhaton, ug ang mga panday sa puthaw, usa ka libo.” Uban niini kanila gidala sa hari sa Babilonia ang “tanang nga mga bahandi sa balay ni Jehova, ug ang mga bahandi sa balay sa hari.” 2 Hari 24:15, 16, 13.

[395]

Ang gingharian sa Juda nga nahapay sa gahum ug gikuhaan sa kusog niini sa mga katawhan ug sa bahandi, gitugotan lamang gihapon sa pagtindog ingon nga usa ka bulag nga gobyerno. Sa ulo niini gibutang ni Nabucodonosor si Mathanias, ang usa ka batan-on nga anak nga lalaki ni Josias, nga nagausbab sa iyang ngalan ngadto sa Sedechias.

Kapitulo 36—Ang Katapusong Hari sa Juda

Si Sedechias sa sinugdanan sa iyang paghari gipiyalan sa hingpit sa hari sa Babilonia ug diha kaniya si manalagna Jeremias ingon nga usa ka kasaligan nga magtatambag. Ang pagsunod sa usa ka dungganon nga pagpalakat sunod sa mga taga-Babilonia ug ang pagpatalinghug sa mga mensahe nga gikan ni Jehova pinaagi kang Jeremias, iya unta mapadayon ang pagtahud sa kadaghanan nga naghupot ug tag-as nga katungdanan ug makabaton unta siya ug higayon sa pagsulti ngadto kanila sa usa ka kahibalo mahitungod sa tinuod nga Dios. Sa ingon unta niini ang mga hininginlan nga diha nang daan sa Babilonia mapahimutang unta sa bintaha nga dapit ug matugyanan sa daghang mga kagawasan; ang ngalan sa Dios mapasidunggan sa bisan diin; ug sila nga nagpabilin diha sa yuta sa Juda mapalingkawas unta sa makalilisang nga mga kagul-anan nga sa katapusan miabut kanila. [396]

Pinaagi kang Jeremias, si Sedechias ug ang tibuok Juda, lakip kanila nga nadala ngadto sa Babilonia, gitambagan sa pagpasakop sa mahilum ngadto sa lumalabay nga pagmando sa mga nagbuntog kanila. Ilabina nga hinungdanon nga sila nga nabihag magapangita sa paldgdait sa yuta diin sila ginadala. Hinoon, kini maoy kasupak sa mga hilig sa tawhanon nga kasingkasing; ug si Satanas nga namintaha sa mga kahigayonan, nagpahigayon sa pagpatindog ug mga bakakong manalagna taliwala sa katawhan diha sa Jerusalem ug diha sa Babilonia, nga mipahayag nga ang yugo sa kaulipnan sa dili madugay mabunggo ug ang kanhing kadungganan sa nasud mahibalik

Ang pagpatoo sa maong maulog-ulogong mga tagna magdala unta ngadto sa makamatay nga mga kalihukan sa han ug sa mga hirunginlan, ug mao unta ang makapakyas sa maloluy-on nga mga laraw sa Dios alang sa ilang kaayohan. Tingali unya ug masugyot ang usa ka panggubot ug daku na hinoon nga kadaot ang mosunod, si Jehova nagsugo kang Jeremias sa pagsugat niini nga krisis sa walay

[397] langan, pinaagi sa pagpasidaan sa hari sa Juda mahitungod sa siguro nga sangputanan sa pagsukol. Ang mga bihag gitambagan usab, pinaagi sa sinulat nga mga pahayag, nga dili magpalingla ngadto sa pagtoo nga ang ilang kaluwasan haduul na. “Ayaw kamo pagpalimbong sa inyong mga manalagna ug sa inyong mga magtatagna nga anaa sa taliwala ninyo,” siya miawhag. Jeremias 29:8. Niining bahina gihisgutan ang katuyoan ni Jehova sa pagpahauli sa Israel diha sa pagkatapus sa kapitoan ka tuig nga pagkabihag nga gitagna sa Iyang mga mensahero.

Uban sa malumo nga kaluoy gipahibalo sa Dios ang Iyang bihag nga katawhan mahitungod sa Iyang piano alang sa Israel! Siya nahibalo nga kong sila madani sa bakakong mga manalagna ngadto sa pagpaabut sa usa ka dinalian nga kaluwasan, ang ilang kahimtang didto sa Babilonia mahimong malisud kaayo. Ang bisan unsa nga parada o panggubot sa ilang bahin makapaaghat sa pagkamapanagan-on ug sa pagkaestnkto sa mga awtondad nga Caldeanhon ug makapaingon ngadto sa dugang pa nga pagkuto sa ilang mga kagawasan. Mosangput ang pag-antus ug ang kagul-anan. Siya nagtinguha nga sila magpasakop sa hilom ngadto sa ilang kapalaran ug inaghimo sa ilang pagkaulipon nga makalilingaw kutob sa mahimo; ug ang iyang tambag ngadto kanila mao kini: “Magtukod kamo ug mga balay, ug magpuyo kamo niana; ug magtanum kamo ug mga tanaman, ug kumaon sa mga bunga nila;...ug pangitaa ang paldgdait sa siyudad diin ngadto kamo gipabihag, ug managampo kamo kang Jehova mahatungod niini: kay tungod sa pakigdait niini: kamo makabaton sa paldgdait.” Mga bersikulo 5-7.

Taliwala sa bakakong mga magtutudlo sa Babilonia mao ang duruha ka mga lalaki nga nag-angkon nga mga balaan, apan daotan ang ilang mga kinabuhi. Gisaway ni Jeremias ang daotan nga dalan niining mga tawhana ug nagpasidaan kanila sa ilang katalagman. Sa nasuko sa pagbadlong, ilang gipanguha ang pagsupak sa buhat sa tinuod nga manalagna pinaagi sa pagpaukay sa katawhan sa dili pagtoo sa iyang mga pulong ug sa paglihok supak sa tambag sa Dios nga magpasakop sa ilang kaugalingon ngadto sa hari sa Babilonia. Si Jehova nagpamatuod pinaagi kang Jeremias nga kining maong mga bakakong manalagna igatugyan ngadto sa mga kamot ni Nabucodonosor ug pagapatyon sa atubangan sa iyang mga mata. Sa wala madugay tapus niini, kini nga panagna sa literal natuman.

Ngadto sa katapusan sa panahon, ang mga katawhan manin-dog aron sa paghimo ug kalibog ug pag-alsa taliwala kanila nga nagangkon nga mga tinugyanan sa tinuod nga Dios. Sila nga nag-panagna ug mga bakak magadasig sa mga tawo sa pagtan-aw sa sala ingon nga usa ka magaan nga butang. Sa diha nga mapaila na ang makalilisang nga mga sangputanan sa ilang daotan nga mga binuhatan, sila mangita, kong mahimo, sa paghimo sa usa nga sa matinumanon nagpasidaan kanila, nga maoy kasudyaan tungod sa ilang mga kalisdanan, bisan ingon nga ang mga Judiyo nagpasangil kang Jeremias sa ilang daotan nga mga kapalaran. Apan ingon kat-inuod nga napanghimatud-an sa karaan ang mga pulong ni Jehova pinaagi sa Iyang manalagna, dili kaduhaduhaan ang katinuoran nga matukod karon ang Iyang mga mensahe. [398]

Sukad sa sinugdan, si Jeremias nagsunod sa usa ka masunoron nga paagi sa pagtambag sa pagpasakop sa mga taga-Babilonia. Kining tambaga gihatag dili lamang ngadto sa Juda, kondili ngadto sa kadaghanan sa naglibut nga mga nasud. Diha sa sayo nga bahin sa paghan ni Sedechias, ang mga sinugo nga gikan sa mga han sa Edom, sa Moab, sa I iro, ug sa ubang mga nasud miduaw sa hari sa Juda aron sa pagtoon kong sa iyang paghukom angay na ba nga panahon alang sa usa ka hiniusa nga pag-alsa ug kong siya motipon ba kanila sa pagpakiggubat batok sa hari sa Babilonia. Samtang naghulat kining mga sinugo sa usa ka tubag, ang pulong ni Jehova miabut kang Jeremias, nga nagaingon, “Magbuhat ka ug mga talikala ug mga yugo, ug ibutang sila sa imong liog, ug ipadala sila ngadto sa hari sa Edom, ug ngadto sa hari sa Moab, ug ngadto sa han sa mga anak sa Ammon, ug ngadto sa hari sa Tiro, ug ngadto sa hari sa Sidon, pinaagi sa kamot sa mga sulogoon nga moanha sa Jerusalem ngadto kang Sedechias nga hari sa Juda.” Jeremias 27:2, 3.

Si Jeremias gisugo sa pagpahimangno sa mga sinugo sa pag-pahibalo sa ilang mga hari nga ang Dios nagtugyan kanilang tanan ngadto sa kamot ni Nabucodonosor, ang han sa Babilonia, ug nga sila “managalagad kaniya, ug sa iyang mga anak, ug sa mga anak sa iyang mga anak, hangtud nga moabut ang panahon sa iyang kaugalingong yuta.” Bersikulo 7.

Ang mga sinugo gidugangan sa pagpahimangno sa pagpahayag ngadto sa ilang mga hari nga kong sila magdumili sa pagalagad sa hari sa Babilonia sila pagasilotan “pinaagi sa espada, ug pinaagi sa

[399]

gutom, ug pinaagi sa kamatay,” hangtud nga sila mangaut-ut. Ilabina nga sila moliso gikan sa pagtulon-an sa bakakong mga manalagna nga magtambag unya kanila sa sukwahi. “Ayaw kamo magpamati sa inyong mga manalagna,” si Jehova nagpahayag, “ni sa inyong mga magtatagna, ni sa inyong mga tigdamgo, ni sa inyong mga diwatahan, ni sa inyong mga salamangkero nga nanagsuld kaniya sa pagingon, Dili kamo managalagad sa hari sa Babilonia: kay sila managna ug bakak kaninyo sa pagpabalhin kaninyo ngadto sa halayo gikan sa inyong yuta; ug nga hinginlan Ko kamo ug nga kamo mangahanaw. Apan ang nasud nga magapasangon sa ilang liog sa yugo sa hari sa Babiloma, ug magalagad kaniya, kanang nasura mao ang Akong ibilin sa kauglingon nilang yuta, nagaingon ni Jehova; ug sila manag-uma niadto, ug managpuyo didto.” Mga bersikulo 8-11. Ang kinagaanan nga silot nga ang usa ka maloloy-on nga Dios makapahamtang sa ibabaw sa masupilon nga katawhan mao ang pagpasakop ngadto sa kamandoan sa Babiloma, apan kong sila mosupak batok niining sugo sa pagkaulipon sila magabati sa hingpit nga kapintas sa Iyang hampak.

Ang kadngala sa nadngub nga konsilyo sa mga nasud walay udanan sa diha nga si Jeremias, nga nagdala sa yugo sa kaulipnan diha sa iyang liog, nagpahibalo kanila sa kabubut-on sa Dios.

Batok sa desidido nga pagsupak si Jeremias nagtindog nga wala matarug alang sa polisa sa pagpasakop. Ang inila taliwala kanila nga nagdahum sa pagpanghimakak sa tambag ni Jehova mao si Hananias, ang usa sa bakakong mga manalagna nga batok kang kinsa ang katawhan gipasidan-an. Sa paghunahuna nga makoha niya ang kahimuot sa han ug sa hananon nga palasyo, iyang gipataas ang iyang tingog sa pagtutol, nagapahayag nga ang Dios naghatag kaniya sa mga pulong sa pagpadasig alang sa mga Judiyo. Siya miingon: “Mao kim ang giingon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel, nga nagaingon: Gibunggo Ko na ang yugo sa hari sa Babilonia. Sulod sa duruha ka tuig nga tangkod dad-on Ko pag-usab nganhi niining dapita ang tanang mga sudlanan sa balay ni Jehova nga gikuha ni Nabucodonosor nga han sa Babilonia gikan niining dapita, ug gidala ngadto sa Babilonia: ug dad-on Ko pag-usab nganhi mining dapita si Jechomas ang anak nga lalaki ni Joacim hari sa Juda, uban sa tanang mga binihag sa Juda, nga ming-adto sa

Babilonia, nagaingon si Jehova: kay Akong bunggoon ang yugo sa han sa Babilonia.” Jeremias 28:2-4.

Si Jeremias, diha sa presensya sa mga sacerdote ug sa katawhan, sa mainiton nangamuyo kanila sa pagpasakop ngadto sa hari sa Babilonia sulod sa panahon nga gitumbok ni Jehova. Siya naghatag pananglitan sa mga tawo sa Juda ngadto sa mga tagna ni Oseas, ni Habacuc, ni Sofonias, ug sa uban pa kinsang mga mensahe sa pagbadlong ug sa pasidaan may kaparehaan sa iyang kaugalingon. Iyang gihisgutan sila sa mga hitabo nga nahanabo agi ug katumanan sa mga tagna sa kastigo tungod sa mga sala nga wala mahinulsoli. Sa kaniadto ang mga paghukom sa Dios gipaduaw sa mga dili mahinulsolon sa tukma nga katumanan sa Iyang katuyoan sumala sa gipadayag pinaagi sa Iyang mga mensahero.

[400]

“Ang manalagna nga nagtagna mahitungod sa pakigdait,” si Jeremias misugyot diha sa pagpanapus, “sa diha nga mahitabo ang pulong sa manalagna, unya ang manalagna hiilhan, nga si Jehova sa pagkamatuod nagpadala kaniya.” Bersikulo 9. Kong ang Israel mipili sa pagpangatalagman, ang umalabut nga mga kalamboan epektibo nga makahukom kong kinsa ang tinuod nga manalagna.

Ang mga pulong ni Jeremias nga nagtambag sa pagpasakop ni Hananias sa usa ka mapangahason nga hagit sa pagkakasaligan sa mensahe nga gihatag. Sa iyang pagkuha sa simboliko nga yugo gikan sa liog ni Jeremias, giguba kini ni Hananias nga nagingon, “Mao kini ang giingon ni Jehova: Sa ingon niini bunggoon Ko ang yugo ni Nabucodonosor nga hari sa Babilonia gikan sa liog sa tanang mga nasud sulod sa tangkod nga duruha ka tuig.

“Ug ang manalagna nga si Jeremias nagpadayon sa iyang paglakaw.” Bersikulo 11. Sa dayag wala siyay mahimo nga labaw pa kay sa pagpahilin gikan sa dapit sa kasamok. Apan si Jeremias gihatagan ug lain pa nga mensahe. “Lakaw ug suginli si Hananias,” sa pagingon, “Mao kini ang giingon ni Jehova; Gibunggo mo ang yugo nga kahoy; apan magabuhat ka ug ilis kanila nga mga yugo nga puthaw. Kay nagaingon si Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel; Ako nagbutang ug usa ka yugo nga puthaw ibabaw sa liog niining tanang mga nasud, aron sila managalagad kang Nabucodonosor nga hari sa Babilonia; ug sila managalagad kaniya....

“Unya miingon ang manalagna nga si Jeremias kang Hananias nga manalagna, Pamati karon, Hananias; Si Jehova wala magpadala

[401] kanimo; apan kining katawhan gipasalig mo sa bakak. Busa nagaingon si Jehova: Ania karon, hinginlan Ko ikaw gikan sa nawong sa yuta: niining tuiga mamatay ka, tungod kay nagtudlo ka ug pagsukol batok kang Jehova. Busa si Hananias nga manalagna namatay sa maong tuig sa ikapito ka bulan.” Mga bersikulo 13-17.

Gipalig-on sa bakakong manalagna ang pagkawalay pagtoo sa katawhan diha kang Jeremias ug sa iyang mensahe. Sa binanyaga iyang gimantala ang iyang kaugalingon nga mensahero ni Jehova, ug namatay siya ingon nga sangputanan. Diha sa ikalima nga bulan si Jeremias nagtagna sa kamatayon ni Hananias, ug diha sa ikapito nga bulan ang iyang mga pulong namatud-an pinaagi sa katumanan niini.

Ang kasamok nga maoy nakaingon sa mga pahayag sa bakakong mga manalagna maoy naingnan sa pagkanailalom ni Sedechias sa katahap sa pagbudhi, ug pinaagi lamang sa dali ug piho nga lihoc sa iyang bahin nga siya matugotan sa pagpadayon sa paghari ingon nga usa ka alagad. Ang higayon alang sa maong lihoc gipahimuslan sa wala madugay tapus sa paghiuli sa mga sinugo gikan sa Jerusalem ngadto sa naglibut nga mga nasud, sa diha nga ang hari sa Juda mikuyog kang Seraia, “ang pangulo sa mga magbalantay,” diha sa usa ka importante nga tuvo sa Babilonia. Jeremias 51:59. Sulod niining mao nga pagduaw sa palasyo sa Caldea, gibag-o ni Sedechias ang iyang panumpa sa pagsugot ngadto kang Nabucodonosor.

Pinaagi kang Daniel ug sa uban pang mga binag nga Hebreohanon, ang han sa Babilonia nakasinati sa gahum ug sa labing labaw nga pagbulot-an sa tinuod nga Dios; ug sa diha nga si Sedechias sa makausa pa nagsaad sa solemni nga magpabilin nga maunongon, si Nabucodonosor nagpapanumpa kaniya niining saara sa ngalan ni Jehova nga Dios sa Israel. Kong nagtahud pa unta si Sedechias niining pagbag-o sa iyang panumpa sa pakigsaad, ang iyang pagka-maunongon makabaton unta ug usa ka halawom nga inpluwensya diha sa mga hunahuna sa kadaghanan nga nagpaniid sa pamtasan nila nga nagangkon nga may kataha sa ngalan ug sa pagmahal sa kadunggan sa Dios sa mga Hebreohanon.

Apan ang han sa Juda nawad-an sa panan-aw sa iyang hataas nga katungod sa pagdala ug kadunggan sa ngalan sa buhi nga Dios. Mahitungod kang Sedechias kini ang natala: “Iyang gihimo kadtong daotan sa mga mata ni Jehova nga iyang Dios, siya wala

magmapainubsanon sa iyang kaugalingon sa atubangan ni Jeremias nga manalagna nga namolong gikan sa baba ni Jehova. Ug siya usab misukol batok kang Nabucodonosor nga hari, nga nagpapanumpa kaniya pinaagi sa Dios: apan nga gipatikig niya ang iyang liog, ug gipagahi ang iyang kasingkasing batok sa pagbalik ngadto kang Jehova, ang Dios sa Israel.” 2 Cronicas 36:12, 13. [402]

Samtang si Jeremias nagpadayon sa iyang pagpanghimatuod diha sa yuta sa Juda, ang manalagna nga si Ezequiel mitungha gikan sa taliwala sa mga bihag sa Babiloma, sa pagpasidaan ug sa paglipay sa mga hininginlan, ug sa pagpamatuod usab sa pulong ni Jehova nga nasulti pinaagi kang Jeremias. Sulod sa mga katuigan nga nahibilin sa paghari ni Sedechias, gihimong matin-aw kaayo ni Ezequiel ang pagkabinuang sa pagsalig sa bakak nga mga panagna nila nga maoy nakapalaum sa mga bihag alang sa usa ka sayo nga pagpauli ngadto sa Jerusalem. Siya gipahimangnoan usab sa pagtagna, pinaagi sa nagkada iya nga mga simbolo ug solemni nga mga mensahe, sa pagsulong ug sa tuman nga pagkagun-ob sa Jerusalem.

Sa ikaunom nga tuig sa paghan ni Sedechias, si Jehova nagpadayag ngadto kang Ezequiel diha sa panan-awon sa pipila ka mga dulumtanan nga ginabansay didto sa Jerusalem, ug sa sulod sa ganghaan sa balay ni Jehova, ug bisan diha sa sulod nga sawang. Ang mga lawak sa mga larawan, ug ang gihulagway nga mga diosdios, “ang tanan nga dagway sa mga butang nga nagakamang, ug mga mananap nga dulumtanan, ug ang tanang mga diosdios sa balay sa Israel”—kining tanan diha sa kabad nga pagsunodsunod milabay sa atubangan sa nahibolong nga pagtutok sa manalagna. Ezequiel 8:10.

Sila nga mao unta ang espintuhanong mga pangulo taliwala sa mga katawhan, “ang mga anciano sa balay sa Israel,” ngadto sa gidaghanon nga kapitoan, nakita nga naghalad ug insenso sa atubangan sa diwatahang mga hulagway nga gibutang ngadto sa natago nga mga lawak sa sulod sa balaang mga lawak sa hawanan sa templo. “Si Jehova dili makakita kanamo,” ang mga tawo sa Juda nag-ulog-ulog sa ilang kaugalingon samtang sila nagbuhat diha sa ilang pagano nga mga buhat; “si Jehova mibiya sa yuta,” sa mapasipalahon sila nagpahayag. Mga bersikulo 11, 12.

Diha pay “dagkung mga dulumtanan” nga pagatan-awon sa manalagna. Diha sa usa ka ganghaan nga nagpaingon sa sulod gikan sa gawas nga hawanan siya gipakitaan sa “mga babaye nga naghilak

[403] mahatungod kang Tammuz,” ug sa “sulod sa sawang sa balay ni Jehova,...diha sa ganghaan sa templo ni Jehova, sa kinatung-an sa alagianan ug sa halaran, may haduul sa kaluhaan ug lima ka tawo, uban sa ilang bukobuko nga gipatalikod sa templo ni Jehova, ug ang ilang mga nawong gipaatabang sa silangan; ug sila nanagsimba sa adlaw nga nanag-atubang sa silangan.” Alga bersikulo 13-16

Ug karon ang mahimayaon nga Labing Buhi nga mikuyog ni Ezequiel niining makatilingala nga panan-awon sa pagkadaotan diha sa hatag-as nga mga dapit sa yuta sa Juda, nangutana sa manalagna nga nagingon: “Nakita mo ba kini, Oh anak sa tawo? Diyutay ba nga butang alang sa balay sa Juda nga gibuhat man nila dinhi ang mga dulumtanan? kay ang yuta gipuno nila sa pagpanlupig ug mingbalitok pag-usab sa paghagit Kanako sa kasuko: ug ania karon, ilang gibutang sa ilang ilong ang sanga. Busa himuon Ko usab ang kapungot: ang Akong mata dili makapagawas, ni maluoy Ako: ug bisan sila magatuaw sa Akong mga igdulungog uban ang usa ka dakung tingog, bisan pa niana dili Ako mamati kanila.” Alga bersikulo 17, 18.

Pinaagi kang Jeremias si Jehova nagpahayag mahitungod sa daotang mga tawo nga sa mapangahason nagpatuga sa pagtindog sa atubangan sa katawhan diha sa Iyang ngalan: “Ang manalagna ug lakip ang sacerdote mahilayon man; oo, sa Akong balay hingkaplagan Ko ang ilang pagkadaotan.” Jeremias 23:11. Diha sa makalilisang nga pagsumbong sa Juda sumala sa natala diha sa katapusan nga asoy sa tagsulat sa mga kaagi sa paghari ni Sedechias, kini nga sumbong sa paglapas sa pagkabalaan sa templo ginasubli. “Labut pa,” mipahayag ang balaan nga magsulat, “ang tanan nga mga pangulo sa mga sacerdote ug sa katawhan nakalapas pag-ayo sunod sa tanan nga mga dulumtanan sa mga nasud; ug ilang gihugawan ang balay ni Jehova nga Iyang gibalaan sa Jerusalem.” 2 Cronicas 36:14.

Ang adlaw sa kalaglagaan alang sa gingharian sa Juda tulin nga nagakahaduul. Si Jehova dili na makapahiluna sa atubangan nila sa paglaum sa pagsanta sa labing mapig-ot sa Iyang mga paghukom. “Dili ba pagasilotan gayud kamo?” Siya misukot. “Kamo dili nga dili pagasilotan.” Jeremias 25:29.

Bisan kining mga pulonga gidawat uban sa mabugalbugalon nga pagyubit. “Ang mga adlaw ginalugwayan, ug ang tanang panan-awon nangahanap,” mipahayag ang mga dili mahinulsolon. Apan

pinaagi kang Ezequiel kini nga paglimod sa sigurong pulong sa tagna sa mapig-ot gibadlong. “Busa suginli sila,” si Jehova mipadayag, “Pahunongon Ko kini nga sanglitanan, ug dili na sila magagamit niana ingon nga usa ka sanglitanan diha sa Israel; apan ingon mo kanila, Ang mga adlaw nagasingabut na, ug ang pagkatuman sa tanang panan-awon. Kay wala nay panan-awon nga bakakon, ni maoulouhon nga pagpanagna sulod sa balay sa Israel. Kay Ako mao si Jehova: Ako mosulti, ug ang mga pulong nga Akong isulti pagatumanon; kini dili na gayud igapauswag sa laing panahon: kay sa inyong mga adlaw, Oh balay nga masuklanon, Akong ibungat ang pulong ug magatuman niana, nagaingon ang Ginoong Jehova.

[404]

“Ang pulong ni Jehova,” nagapamatuod si Ezequiel, “midangat pag-usab kanako, nga nagaingon, Anak sa tawo, ania karon, sila nga iya sa balay sa Israel nagaingon, Ang panan-awon nga iyang nakita alang sa daghan nga umalabut nga mga adlaw, ug siya nagapanagna sa mga panahon nga halayo pa kaayo. Busa umingon ka kanila, Mao kini ang giingon sa Ginoong Jehova; Walay mausa sa Akong mga pulong nga igapauswag pa sa laing panahon, hinonoa ang mga pulong nga Akong gisulti pagatumanon, nagaingon ang Ginoong Jehova.” Ezequiel 12:22-28.

Ang kinaunhan taliwala kanila nga sa madali nagapangulo sa nasud ngadto sa kalaglagan mao si Sedechias nga ilang han. Tinalikdan sa hingpit ang mga tambag ni Jehova sumala sa gihatag pinaagi sa mga manalagna, himkalimtan ang utang sa pagkamapasayloon nga iyang nautang kang Nabucodonosor, linapas ang iyang solemni nga panumpa sa pagpasakop nga iyang gibungat sa ngalan ni Jehova nga Dios sa Israel, ang hari sa Juda misukol batok sa mga manalagna, batok sa iyang magtatabang, ug batok sa iyang Dios. Diha sa kakawangan sa iyang kaugalingon nga kinaadman midangop siya alang sa panabang ngadto sa karaan nga kaaway sa kauswagan sa Israel, “sa pagpadala sa iyang mga sinugo ngadto sa Egipto, aron sila mohatag kaniya sa mga kabayo ug daghang mga tawo.”

“Mouswag ba siya? ” si Jehova nagpakisusi mahitungod kaniya nga sa tinalawan nagbudhi sa tagsatagsa ka balaan nga pagsalig; “makagawas ba siya nga nagabuhat niining mga butanga? o magalapas ba siya sa tugon, ug unya makagawas? Ingon nga Ako buhi, nagaingon ang Ginoong Jehova, sa pagkamatuod sa dapit diin ang han magpuyo nga maoy naghimo kaniya nga hari, kansang

[405] panumpa iyang gitamay, ug kansang tugon iyang gilapas, bisan siya nga uban kaniya sa taliwala sa Babiloma mamatay siya. Ni si Faraon uban sa iyang malig-on nga kasundalohan ug dakung panon, motabang kaniya sa gubat:...kay gitamay niya ang panumpa pinaagi sa paglapas sa tugon, ug ania karon, iyang gihatag ang iyang pag-uyon, ug bisan pa niana, gibuhat niya kining tanan nga mga butang, siya dili makagawas.” Ezequiel 17:15-18.

Ngadto sa “mapasipalahon ug daotan nga prinsipe” nakaabut ang adlaw sa katapusan nga panudya. “Kuhaa ang mitra,” si Jehova mimando, “ug kuhaa ang purongpurong.” Dili hangtud nga si Cristo sa Iyang kaugalingon magpatindog sa Iyang gingharian nga ang Juda pagatugotan pag-usab sa pagbaton ug usa ka hari. “Akong balihon, balihon, balihon kini,” mao ang diosnon nga mando mahitungod sa trono sa balay ni David; “ug kini usab mahanaw hangtud moabut Siva nga mav katungod niini ug Akong ihatag kini Kaniya.” Ezequiel 21:25-27.

Kapitulo 37—Gidala nga Bihag Ngadto sa Babilonia

Sa ika-siyam nga tuig sa paghan ni Sedechias “si Nabucodonosor han sa Babilonia miabut, siya ug ang dbuok niya nga kasundalohan batok sa Jerusalem,” aron sa paglikus sa siyudad. 2 Hari 25:1. Ang talan-awon alang sa Juda walay paglaum. “Ania karon, Ako batok kanimo,” si Jehova sa Iyang Kaugalingon nagpahayag pinaagi kang Ezequiel. “Ako, si Jehova, miibut sa Akong espada gikan sa sakoban niini: Kini dili na gayud isakob pag-usab.... Ang tanang kasingkasing matunaw, ug ang tanang mga kamot mangaluya, ug ang tanang espintu malisang, ug kang tanang mga tuhod mahimong mahuyang ingon sa tubig.” “Akong ibubo ang Akong kapungot diha kanimo, pabulhotan Ko ikaw ug kalayo sa Akong kasuko, ug itugyan Ko ikaw ngadto sa kamot sa mananapon nga tawo, nga batid sa paglaglag.” Ezequiel 21:3, 5-7, 31. [406]

Ang mga Egiptohanon naningkamot sa pag-adto aron sa pagluwas sa giatangan nga siyudad; ug ang mga Caldeanhon, aron sa pagpugong kanila, ilang gibiyaan ang ilang paglikus sa kaulohan sa Juda. Misulbong ang paglaum diha sa kasingkasing ni Sedechias, ug iyang gipaadto kang Jeremias ang usa ka mensahero, sa paghangyo kaniya sa pagampo ngadto sa Dios alang sa nasud nga Hebreohanon.

Ang makahahadlok nga tubag sa manalagna mao nga ang mga Caldeanhon mobalik ug laglagon ang siyudad. Napagula na ang mando; ug ang dili-mahinulsolon nga nasud dili na makapugong sa diosnon nga paghukom. “Ayaw kamo paglimbong sa inyong kaugalingon.” gipasidan-an ni Jehova ang Iyang katawhan. “Ang mga Caldeanhon...dili motalikod. Kay bisan kamo managpakadaug sa dbuok nga kasundalohan sa mga Caldeanhon nga nakig-away batok kaninyo, ug adunay mahibilin nga samdan sa ilang taliwala, bisan pa niana mamangon sila ang tagsatagsa ka tawo nga diha sa iyang balongbalong, ug sunogon kining siyudara sa kalayo.” Jeremias 37:9, 10. Ang mahibilin sa Juda pagadad-on ngadto sa pagkabinihag, aron sa pagkat-on pinaagi sa mga kalisdanan sa mga [407]

leksyon nga ilang gidumilian sa pagkat-on ilalom sa mga higayon nga matugtanon. Dili na mahangyo kini nga mando gikan sa balaan nga Magbalantay.

Taliwala sa mga matarung nga diha pa gihapon sa Jerusalem, nga ngadto kanila gihimong matin-aw ang diosnon nga katuyoan, diha ang pipila nga naningkamot sa pagbutang sa balaan nga arka nga anaa ang mga papan sa bato sa mga sugo sa Dekalogo, nga dili maabut sa mga kamot nga walay kaluoy. Kini ilang gihimo. Uban sa pagbalata ug sa kasubo ilang gitagoan ang arka diha sa usa ka langob, diin kini matagoan gikan sa katawhan sa Israel ug sa Juda tungod sa ilang mga sala, ug nga kini dili na ipahiuli ngadto kanila. Wala na gayud kini matandog sukad kini natagoan.

Sulod sa daghang mga tuig si Jeremias nagtindog sa atubangan sa katawhan ingon nga usa ka matinumanon nga saksi alang sa Dios; ug karon, samtang ang siyudad nga walay palad hapit na mosaylo ngadto sa mga kamot sa mga nasud, iyang giisip nga natapus na ang iyang buhat ug misulay sa pagbiya, apan napugngan sa usa ka anak nga lalaki sa usa sa bakakong mga manalagna, nga nagtaho nga si Jeremias hapit na motipon sa mga taga-Babilonia, ngadto kang kinsa iyang gisublisubli pag-awhag ang mga tawo sa Juda sa pagpasakop. Gipanghimakak sa manalagna ang bakak nga sumbong, apan bisan pa niini “ang mga prinsipal nangasuko kang Jeremias, ug gibunalan siya ug gibutang siya sa bilangoan.” Bersikulo 15.

Ang mga paglaum nga migitib diha sa mga kasingkasing sa mga prinsipal ug sa katawhan sa diha nga ang mga kasundalohan ni Nabucodonosor mipaingon ngadto sa habagatan aron sa pagsugat sa mga Egiptohanon, sa wala madugay napusgay ngadto sa yuta. Ang pulong ni Jehova mao kini, “Ania karon, Ako batok kanimo, Faraon hari sa Egipto.” Ang kusog sa Egipto ingon lamang sa usa ka nabali nga tangbo. “Ang tanang mga molupyo sa Egipto,” ang tinuktukan sa Espiritu nga sulat nagpahayag, “makaila nga Ako mao si Jehova, tungod kay sila mahimong sungkod nga tangbo sa balay sa Israel.” “Pagalig-onon Ko ang mga bukton sa hari sa Babilonia, ug ang mga bukton ni Faraon mangahuyhuy; ug sila makaila nga Ako mao si Jehova, sa diha nga ibutang Ko ang Akong espada sa kamot sa hari sa Babilonia, ug iyang pagabakyawon kini sa ibabaw sa yuta sa Egipto.” Ezequiel 29:3, 6; 30:25, 26.

Samtang ang mga prinsiphe sa Juda nagahangad pa nga kawang ngadto sa Egipto alang sa panabang, si Hari Sedechias uban sa mahingawaon nga daotang tilimad-on naghunahuna mahitungod sa manalagna nga gibilanggo. Human sa daghang mga adlaw gipaadtoan siya sa hari ug gipangutana sa sekreto nga nagaingon, “Aduna bay pulong nga gikan kang Jehova?” Si Jeremias mitubag nga nagingon, “Aduna man: kay, Siya nagingon, ikaw igatugyan ngadto sa kamot sa hari sa Babilonia.

[408]

“Labut pa si Jeremias miingon kang Sedechias nga hari: Dim man ako makasala batok kanimo, o batok sa imong mga sulogoon, o batok mining katawhan, nga gibilanggo man ako ninyo? Hain na man karon ang imong mga manalagna nga nanagna kanimo, nga nagaingon: Ang hari sa Babilonia dili gayud moanhi batok kanimo, ni batok niining yutaa? Ug pamati karon, gipangamuyo ko kanimo, Oh ginoo nga hari: tugod ang akong pangamuyo, gipangamuyo ko kanimo nga madawat sa imong atubangan; aron dili mo ako pabalikon sa balay ni Jonathan nga eskriba, aron ako dili mamatay didto.” Jeremias 37:17-20.

Tungod niini si Sedechias nagmando nga “ilang ibutang si Jeremias sa sawang sa magbalantay sa bilanggoan; ug sila naghatag kaniya ug usa ka tipak sa tinapay adlaw adlaw nga gikan sa mga magbubuhat sa tinapay sa dalan, hangtud nga ang tanang dnapay sa siyudad nahurot. Busa si Jeremias nagpabilin sa sawang sa magbalantay sa bilanggoan.” Bersikulo 21.

Ang hari wala mangahas sa pagpaila sa dayag sa bisan unsa nga pagtoo diha kang Jeremias. Bisan pa nga ang iyang kahadlok maoy nagtukmod kaniya sa pagdnguha ug kasayuran gikan kaniya sa tago, apan maluya ra siya kaayo sa pagsagubang sa pagsupak sa iyang mga prinsiphe ug sa katawhan sa pagnunot ngadto sa kabubut-on sa Dios sumala sa gipahayag sa manalagna.

Gikan sa sawang sa bilanggoan si Jeremias nagpadayon sa pagtambag nga magpasakop ngadto sa pagmando sa Babilonia. Ang pagsupak niini maoy pag-imbatar sa dili maduhaduhan nga kamatayon. Ang mensahe ni Jehova ngadto sa Juda mao kini: “Kadtong mopabilin niining siyudara mamatay pinaagi sa espada, pinaagi sa gutom, ug pinaagi sa kamatay: apan kadtong moadto sa mga Caldeanhon mabuhi; ug ang iyang kinabuhi mahimong ingon sa usa ka tukbonon nganha kaniya, ug mabuhi siya.” Matin-aw ug dili

[409] kaduhaduhaan ang mga pulong nga nabungat. Tungod sa ngalan ni Jehova sa maisugon ang manalagna mipahayag sa pagingon, “Kining siyudara sa pagkamatuod igahatag ngadto sa kamot sa kasundalohan sa hari sa Babilonia, ug iyang maagaw kini.” Jeremias 38:2, 3.

Sa katapusan ang mga prinsipe nga nangasuko sa ginabalikbalik nga mga tambag ni Jeremias, nga nahisupak sa ilang natumbok nga polisa sa pagsukol, naghimo ug usa ka makusganon nga pagtutol sa atubangan sa hari, nga nagasugyot nga ang manalagna maoy usa ka kaaway sa nasud, ug nga ang iyang mga pulong nakapaluya sa mga kamot sa katawhan ug nagdala ug daotan nga palad sa ibabaw nila; busa angay siya sa kamatayon.

Ang talawan nga hari nasayud nga bakak ang mga sum-bong; apan aron sa pagpuypuy kanila nga naghupot ug hataas ug gamhanang mga katungdanan sa nasud, siya nagpasumangil sa pag-too sa ilang mga kabakakan ug gitugyan si Jeremias ngadto sa ilang mga kamot sa paghimo batok kaniya sa ilang nakamut-an. Ang manalagna gibalhog “sa gahong nga bilangoan ni Malchias, ang anak nga lalaki sa han, nga didto sa sawang sa bilangoan: ug ilang gitonton si Jeremias sa mga pisi. Ug sa sulod sa gahong walay tubig, kondili kalapukan lamang: ug si jeremias nahaunlod sa kalapukan.” Bersikulo 6. Apan gipatmdog sa Dios ang mga higala alang kaniya, nga nagpakiluoy sa hari alang kaniya, ug nagpakuha kaniya gikan sa gahong ug ipabalhin ngadto balik sa sawang sa bilangoan.

Sa makausa pa ang hari nagpakuha sa tago alang kang Jeremias, ug nagsugo kaniya nga sa matinumanon mag-asoy sa katuyoan sa Dios sa Jerusalem. Agi ug tubag, si jeremias nagpakisayud, “Kong ipahayag ko kana kanimo, dili mo ba gayud patyon ako? ug kong motambag ako kanimo, dili ka ba magpatalinghug kanako? Sa sekreto ang hari nakigsabut sa manalagna. “Ingon nga ang Dios buhi, nga nagbuhat kanato niining kalag,” si Sedechias misaad, “dili ko ikaw patyon, ni ihatag ko ikaw niining katawhan nga nangita sa imong kinabuhi.” Mga bersikulo 15, 16.

Diha pay higayon alang sa hari sa pagpadayag sa usa ka kinas-ingkasing nga pagpatalinghug sa mga pasidaan ni Jehova, ug sa ingon niini matimboan sa mahigugmaong-kalolot ang mga paghukom nga bisan karon nagakahulog sa ibabaw sa siyudad ug sa nasud. “Kong moadto ka nga masaligon ngadto sa hari sa mga prinsipe sa Babilonia,” mao ang mensahe nga gihatag ngadto sa hari, “nan ang

imong kalag mabuhi, ug kining siyudara dili pagasunogon sa kalayo; ug ikaw mabuhi, ug ang imong panimalay: apan kong ikaw dili moadto sa hari sa mga prinsipe sa Babilonia, nan kining siyudara ihatag ngadto sa mga kamot sa mga Caldeanhon, ug ilang sunogon kini sa kalayo, ug ikaw dili makagawas gikan sa ilang kamot.”

[410]

“Ako nahadlok sa mga Judiyo nga nangahulog ngadto sa kamot sa mga Caldeanhon,” ang tubag sa hari, “tingali unya ilang itugyan ako ngadto sa ilang kamot, ug magabiaybiay sila kanako.” Apan ang manalagna misaad nga nagingon, “Sila dili magatugyan kanimo.” Ug siya mipuno sa mainiton nga pakiluoy, “Tumana, gipangamuyo ko kanimo, ang tingog ni Jehova, nga gisulti ko kanimo: busa maayo kini alang kanimo, ug ang imong kalag mabuhi.” Mga bersikulo 1720.

Sa ingon niini bisan ngadto sa katapusan nga takna, gipatin-aw sa Dios ang Iyang pagkaandam sa pagpakita sa mahigugmaong-kalolot ngadto kanila nga magapili sa pagpasakop ngadto sa Iyang makatarunganon nga mga kinahanglanon. Kong ningpili pa ang hari sa pagsugot, mapalingkawas unta ang mga kinabuhi sa katawhan, ug maluwas unta ang siyudad gikan sa dakung kalayo; apan siya naghunahuna nga nahilayo na siya kaayo sa pagsubay pagpabalik sa iyang mga lakang. Nahadlok siya sa mga Judiyo, nahadlok sa kantalita, ug nahadlok tungod sa iyang kinabuhi. Tapus sa daghang mga katuigan sa pagsukol batok sa Dios, naghunahuna si Sedechias nga hilabihan ra ka makauulaw ang pagingon ngadto sa iyang katawhan, nga gidawat ko ang pulong ni Jehova, sumala sa gipamulong pinaagi sa manalagna nga si Jeremias; dili ako mangahas sa pagpakiggubat batok sa kaaway diha sa atubangan niining tanang mga pasidaan.

Uban sa mga luha si Jeremias mihangyo kang Sedechias nga luwason ang iyang kaugalingon ug ang iyang katawhan. Uban sa kasubo sa espiritu iyang gipasaligan siya nga gawas kong siya mag-patalinghug sa tambag sa Dios, siya dili makalingkawas uban sa iyang kinabuhi, ug ang tanan niyang mga kabtangan mahulog ngadto sa mga taga-Babilonia. Apan ang hari nakasugod diha sa sayop nga agianan ug siya dili mobuot sa pagsubay pagbalik sa iyang mga lakang. Mihukom siya sa pagsunod sa tambag sa bakakong mga manalagna, ug sa mga katawhan nga sa tininuod iyang gitamay, ug nagbiaybiay sa iyang pagkamaluyahon sa dihadhiha niyang pagtugyan ngadto sa ilang mga dnguha. Iyang gisakripisyo ang halangdon

[411]

nga kagawasan sa iyang pagkalalaki ug nahimong usa ka ulipon nga nagdkulo sa hunahuna sa katilingban. Ingon nga walay piho nga katuyoan sa pagbuhat ug daotan, siya usab walay hugot nga gimbutan sa pagtindog nga maisugon alang sa katarung. Bisan siya may hugot nga pagtoo sa bili sa tambag nga gihatag ni Jeremias, siya walay kusog sa pamatasan sa pagsugot; ug ingon nga gisangputan nagpadayon siya sa pag-uswag sa sayop nga puntariya.

Ang hari hilabihan ra ka maluya nga mahimong mobuot nga ang iyang mga tig-alagad ug mga katawhan masayud nga siya may pagpakigtambag uban ni Jeremias, ug ang kahadlok sa tawo hingpit nga nakapag-iyu sa iyang kalag. Kong si Sedechias nakatindog pa lamang nga maisugon ug nagpahayag nga siya ningtoo sa mga pulong sa manalagna, nga katunga na ang matuman, unsa nga pagkalaglag ang malikayan! Kinahanglan unta siya magingon, pagatumanon ko si Jehova, ug luwason ang siyudad gikan sa hilabihan nga pagkalaglag. Ako dili mangahas sa dili pagtagad sa mga sugo sa Dios tungod sa kahadlok o sa kahimuot sa tawo. Gihigugma ko ang kamatuoran, akong gidumtan ang sala, ug akong pagasundon ang tambag sa Usa nga Gamhanan sa Israel.

Unya pagatahuron unta sa katawhan ang iyang maisugon nga espiritu, ug sila nga nagaduhaduha tali sa pagtoo ug sa pagkawalay pagtoo magtindog unta sa usa ka malig-on nga baruganan alang sa katarungan. Ang mao nga pagkawalay kahadlok ug katarung niini nga paagi makapadasig unta sa iyang mga sakop sa pagdayeg ug sa pagkamaunongon. Siya may igo unta nga suportar, ug mahalikay unta ang juda sa daku kaayo nga kagul-anan gumikan sa pangpamatay ug gutom ug sa sunog.

Ang kahuyang ni Sedechias maoy usa ka sala nga alang mini siya nagbayad sa usa ka makahahadlok nga silot. Ang kaaway mihugpa sama sa usa ka dili mabangbang nga dahili ug giguba ang siyudad. Ang Hebreohanon nga mga kasundalohan napasibug nga nagkalamukat. Nabuntog ang nasud. Nadala si Sedechias nga dinakpan, ug gipamatay sa atubangan niya ang iyang mga anak nga lalaki. Ang hari gidala gikan sa Jerusalem nga usa ka bihag, gilusok ang iyang mga mata, ug tapus sa pag-abut sa Babilonia sa makaloluoy siya namatay. Ang matahum nga templo nga sa kapin sa upat ka gatus ka mga tuig maoy nagpurongpurong sa Idnatumyan sa Bukid sa Sion wala mapalingkawas sa mga Caldeanhon. “Ilang

gisunog ang balay sa Dios, ug gigun-ob ang tanan nga mga palasyo niana sa kalayo ug gigun-ob ang tanang mga matahum nga sudlanan didto.” 2 Cronicas 36:19. [412]

Niadtong panahon sa katapusan nga pagkagun-ob sa Jerusalem ni Nabucodonosor, daghan ang nakakalagiw sa mga kalisang sa hataas nga paglikus, aron lamang nga mamatay pinaagi sa espada. Mahitungod kanila nga nagpabilin pa, ang uban, ilabina sa pangulo sa mga sacerdote ug sa mga kawani ug sa mga prinsipe sa gingharian, gipangdala ngadto sa Babilonia ug didto gipamatay ingon nga mga mabudhion. Ang uban ginadala nga mga bihag, aron mahimong mga ulipon ni Nabucodonosor ug ngadto sa iyang mga anak nga lalaki “hangtud sa paghari sa gingharian sa Persia: aron sa pagtuman sa mga pulong ni Jehova pinaagi sa baba ni Jeremias.” Mga bersikulo 20,21.

Mahitungod kang Jeremias sa iyang kaugalingon, kini ang natala: “Si Nabucodonosor nga hari sa Babilonia nagsugo kang Nebusaradan nga kapitan sa mga magbalantay, mahitungod kang Jeremias nga nagaingon, Kuhaa siya, ug alimahi siya pag-ayo, ug dili ka magdagmal kaniya; kondili buhata hinuon ang bisan unsa nga isulti niya kanimo.” Jeremias 39:11, 12.

Sa gibuhian siya gikan sa bilanggoan sa mga punoan sa Babilonia, ang manalagna mipili sa pagtahan sa iyang kaugmaon uban sa maluyahon nga salin, ang “pipila sa labing kabus sa yuta” nga gipabilin sa mga Caldeanhon aron mahimong “mga magaatiman sa kaparrasan ug mahimong mga mag-uuma.” Sa ibabaw niini, gipahimutang sa mga taga-Babilonia si Gedalias ingon nga gobernador. Sa pipila lamang ka bulan ang bag-ong natudlo nga gobernador sa maliputon gipatay. Ang kabus nga katawhan, tapus makaagi sa daghang mga kalisdanan, nadani sa katapusan sa ilang mga pangulo sa pagdangop sa yuta sa Egipto. Batok niining maong piano, gipataas ni Jeremias ang iyang tingog sa pagtutol. “Dili kamo mangadto sa Egipto,” siya nagpakiluoy. Apan ang tambag nga tinuktukan sa Espiritu wala tagda, ug ang “tanang salin sa Juda,...bisan ang mga lalaki, ug mga babaye, ug ang mga kabataan,” nangalagiw ngadto sa Egipto. “Sila wala mosugot sa tingog ni Jehova: busa nangadto sila sa Tapanhes.” Jeremias 43:5-7.

Ang mga tagna sa kalaglagan nga gibungat ni Jeremias ibabaw sa mga salin nga ningsukol batok ni Nabucodonosor pinaagi sa

[413] pagkalagiw ngadto sa Egipto gisagolan sa mga saad sa pasaylo ngadto kanila nga maghinulsol sa ilang kabuangan ug magatindog nga andam sa pagbalik. Samtang si Jehova wala magpalingkawas kanila nga ningtipas gikan sa Iyang tambag ngadto sa malamaton nga mga inpluwensya diwatahan nga Egiptohanon, apan Iyang gipakita ang mahigugmaong-kalolot ngadto kanila nga magamatuod nga maunongon ug madnud-anon. “Ang pipila kanila nga makagawas sa espada mobalik gikan sa yuta sa Egipto ngadto sa yuta sa Juda,” Siya mipahayag; “ug ang tanan nga salin sa Juda nga ming-adto sa yuta sa Egipto aron sa pagpuyo didto, mangasayud ra sila kang kinsang pulong ang molungtad, ang Ako, o ang ila ba.” Jeremias 44:28.

Ang kasubo sa manalagna mahitungod sa hilabihan ka masukolon nila nga mao unta ang espirituhanon nga kahayag sa kalibutan, ang iyang kasubo mahitungod sa gidangatan sa Sion ug sa katawhan nga gidala nga bihag ngadto sa Babilonia, gipadayag diha sa mga pagbakho nga iyang gibilin nga natala ingon nga usa ka handumanan sa kabuang sa pagliso gikan sa mga tambag ni Jehova ngadto sa tawhanon nga kinaadman. Taliwala sa kadaut nga nahimo, si Jeremias nakapahayag pa sa pagingon, “Tungod sa mga mahigugmaong-kalolot ni Jehova kita wala mangaut-ut;” ug ang kanunay [414] niyang pagampo mao kini, “Susihon ta ug sulayan ta ang atong mga dala, ug mamalik kita ngadto kang Jehova.” Lamentaciones 3:22, 40. Samtang ang Juda usa pa ka gingharian sa taliwala sa mga nasud, siya nakapangutana sa iyang Dios, “Gisalikway Mo ba gayud sa hingpit ang Juda: giayran ba sa Imong kalag ang Sion?” ug sa mapangahason siya nagpakiluoy nga nagingon, “Ayaw kami pag-ayri, tungod sa Imong ngalan.” Jeremias 14:19, 21. Ang hingpit nga pagtoo sa manalagna diha sa walay katapusan nga katuyoan sa Dios sa pagdala ug kahusay gikan sa kalibog, ug sa pagpasundayag ngadto sa mga nasud sa yuta ug ngadto sa tibuok uniberso sa Iyang mga taras sa hustisya ug sa gugma, karon maoy nakadala kaniya sa pagpangamuyo nga masaligon alang kanila nga moliso gikan sa daotan ngadto sa pagkamatarung.

Apan karon nalaglag sa hingpit ang Sion; ang katawhan sa Dios nangabihag. Sa nasanapan sa kaguol, ang manalagna nakasinggit: “Naunsa nga ang siyudad nagalingkod man nga nag-inusara, nga kaniadto puno sa mga tawo! nahimo siya nga sama sa usa ka babayeng

balo, nga daku sa taliwala sa mga nasud! Siya nga sa kaniadto usa ka prinsesa sa taliwala sa mga lalawigan nahimo man nga usa ka magbubuhis! Siya naghilak sa hilabihan gayud sa kagabhion, ug ang iyang mga luha anaa sa iyang mga aping: sa taliwala sa tanan niyang mga hinigugma, siya walay mausa nga makalipay kaniya: ang tanan niyang mga higala nanagluib kaniya; sila nangahimong mga kaaway niya.”

“Ang Juda nabihag tungod sa mga kagul-anan, ug tungod sa dakung pagkaulipon; siya nagapuyo sa taliwala sa mga nasud, siya dili makakaplag ug pahulay: Ang tanan niyang mga maglulutos nakaapas kaniya sa taliwala sa mga kalisdanan. Ang mga alagianan sa Sion nanagbalata. tungod kay walay ming-adto sa maligdong nga pagkatigum; Ang tanan niyang mga pultahan nabiniyaan, ang iyang mga sacerdote nanagpanghupaw; ang iyang mga ulay gipanagsakit, ug siya sa iyang kaugalingon anaa sa kapaitan. Ang iyang mga kabatok nangahimong mga pangulo, ang iyang mga kaaway nanag-mauswag; kay siya gisakit ni Jehova tungod sa pagkadaghan sa iyang mga kalapasan; ang iyang kabataan nga magagmay gipanag-bihag ngadto sa atubangan sa kabatok.”

“Naunsa man nga ang Ginoo nagtabon sa anak nga babaye sa Sion uban sa usa ka panganod sa Iyang kasuko, ug gihulog niya gikan sa langit ngadto sa yuta ang katahum sa Israel, ug wala mahandum sa Iyang tumbanan sa tiil sa adlaw sa Iyang kasuko! [415] Gilamoy sa Ginoo ang tanang mga puloy-anan ni Jacob, ug wala maluoy kanila: Iyang gipanguha diha sa Iyang kasuko ang mga salipdanan sa anak nga babaye sa Juda; sila gipanagpuhan ngadto sa yuta: gihugawan Niya ang gingharian ug ang mga prinsipe niini. Iyang giputol tungod sa Iyang mabangis nga kasuko ang tibuok sungay sa Israel: Iyang gibutad ang Iyang kamot nga tuo gikan sa atubangan sa kaaway: ug Iyang gisunog si Jacob ingon sa usa ka nagadilaab nga kalayo, nga nagalamoy sa paglibut. Iyang gibusog ang Iyang pana ingon sa usa ka kaaway, Siva mitindog uban ang tuo niyang kamot sama sa usa ka kabatok, ug gipamatay ang tanan nga nahimut-an sa mata sulod sa balongbalong sa anak nga babaye sa Sion: Iyang gibubo ang Iyang kaligutgut nga ingon sa kalayo.”

“Unsa ba nga butang ang Akong igasaksi alang kanimo? unsa ba ang Akong ipanig-ingon kanimo, Oh anak nga babaye sa Jerusalem? unsa ba ang Akong itanding kanimo, aron Ako makalipay kanimo,

Oh anak nga ulay sa Sion? Kay ang imong samad daku ingon sa dagat: kinsay makaayo kanimo?”

“Hinumdumi, Oh Jehova, kong unsay nahitabo kanamo: Sud-onga ug tan-awa ang among kaulaw, ang among kabilin nahulog ngadto sa mga dumoluong, ang among mga balay ngadto sa mga lumalangyaw. Kami nga ilo ug walay mga amahan; ang among mga inahan nangahimong mga balo.... Ang among mga amahan nanag-pakasala, ug wala na; ug among giantos ang ilang kasal-anan. ang mga sulogoon maoy nagahari kanamo; walay makaluwas kanamo gikan sa ilang kamot....Tungod niini ang among kasingkasing nagakaluya; tungod niining mga butanga ang among mga mata lubog na.”

“Ikaw, Oh Jehova, magapabilin sa walay katapusan; ang Imong trono nagapadayon gikan sa kaliwatan ngadto sa kaliwatan. Ngano man nga nalimot Ka kanamo sa walay katapusan, ug mibiya kanamo sa hataas kaayong panahon? Pabalika kami nganha Kanimo, Oh Jehova, ug kami mamalik; bag-oha ang maong mga adlaw ingon sa kanhing panahon.” Lamentaciones 1:1-5; 2:1-4, 13; 5:1-3, 7, 8, 17,19-21.

Kapitulo 38—Ang Kahayag Taliwala sa Kangitngit

Ang mangitngit nga mga katuigan sa kalaglagan ug sa kamatay nga nagtimaan sa katapusan sa gingharian magdala unta sa pagkawalay paglaum ngadto sa labing madasigon nga kasingkas-ing kong dili pa tungod sa mga padasig diha sa matagnaong mga pamolong sa mga mensahero sa Dios. Pinaagi kang Jeremias didto sa Jerusalem, pinaagi kang Daniel didto sa palasyo sa Babilonia, pinaagi kang Ezequiel diha sa mga tampi sa Chebar, si Jehova tungod sa mahigugmaongkalolot naghimo nga tataw sa Iyang walay katapusan nga katuyoan ug mihatag ug pasalig sa Iyang pagkaandam nga motuman ngadto sa Iyang pinili nga katawhan sa mga saad nga natala diha sa mga sinulat ni Moises. Kadtong Iyang nasulti nga Iyang pagabuhaton ngadto kanila nga magmatood nga matinud-anon nganha Kaniya, sa pagkamatood Iya kini nga pahinaboon. “Buhi ug nagapadayon hangtud sa kahangtoran ang pulong sa Dios.” 1 Pedro 1:23. [416]

Sa mga adlaw sa pagbagdoybagdoy sa kamingawan gihimo ni Jehova ang igo nga tagana aron ang Iyang mga anak makahinumdom sa mga pulong sa Iyang kasugoan. Tapus sa ilang pagpahiluna sa Canaan ang diosnon nga mga sugo ginabalikbalik sa matag adlaw diha sa tagsatagsa ka puloy-anan; sila gipasulat sa matin-aw sa ibabaw sa mga haligi sa pultahan ug diha sa mga ganghaan, ug gikatag diha sa handumanan nga mga lapida. Sila pagapaayonan sa huni ug ipakanta sa mga batan-on ug sa hamtong. Ang mga sacerdote patudloon niining balaan nga mga lagda diha sa mga katiguman sa katilingban, ug himuon kini nga adlaw-adlaw nga pagtoon sa mga punoan sa yuta. “Magpamalandong ka niana sa adlaw ug sa gabii,” maoy gimando ni Jehova kang josue mahitungod sa basahon sa Kasugoan, “aron himatngonan mo sa pagbuhat sumala sa tanan nga gisulat dinha: kaysa ingon niana magmauswagon ka sa imong panaw, ug unya makabaton ka ug maayong kalampusan.” Josue 1:8.

[417] Ang mga sinulat ni Moises gitudlo ni Josue ngadto sa tibuok Israel. “Walay usa ka pulong sa gisugo ni Moises, nga wala basaha ni Josue sa atubangan sa tibuok nga katilingban sa Israel, ug sa mga babaye, ug sa mga gagmay nga mga kabataan ug sa mga dumoluong nga diha kanila.” Josue 8:35. Kini nahiuyon sa matin-aw nga sugo ni Jehova nga nagmando alang sa usa ka publiko nga pagsanasana sa mga pulong sa basahon sa kasugoan sa matagpito ka tuig, sa panahon sa Fiesta sa mga Tabemakulo. “Pagatigumon mo ang katawhan, ang mga lalaki ug ang mga babaye, ug ang mga bata ug ang imong dumoluong nga anaa sa sulod sa imong mga ganghaan,” mao ang gipahimangno sa espirituhanong mga pangulo sa Israel, “aron nga managpatalinghug sila, ug managtoo sila, ug mangahadlok kang Jehova nga inyong Dios ug magbantay sa pagbuhat sa tanan nga mga pulong niini nga Kasugoan; ug nga ang ilang mga anak, nga wala mahibalo, managpatalinghug, ug managtoon sa pagkahadlok kang Jehova nga inyong Dios, sa tanan nga adlaw nga magapuyo kamo sa ibabaw sa yuta, nga inyong pagaadtoan sa tabok sa Jordan, aron sa pagpanag-iyu niini.” Deuteronomio 31:12, 13.

Kong napatalinghugan pa kining maong tambag latas sa mga kasiglohan nga misunod, pagkalahi unta sa kasaysayan sa Israel! Samtang lamang nga ang kataha alang sa Balaang Pulong sa Dios gimahal diha sa mga kasingkasing sa katawhan nga sila makalaum sa pagtuman sa diosnon nga katuyoan. Ang naghatag sa Israel ug kusog sa panahon sa paghan ni David ug sa sayong mga katuigan sa paghan ni Salomon mao ang pagtamod alang sa kasugoan sa Dios; pinaagi sa pagtoo diha sa buhi nga pulong nga nahimo ang repormasyon diha sa mga adlaw ni Elias ug ni Josias. Ug nganhi niining sama nga mga Kasulatan sa kamatuoran, ang labing dato nga kabilin ni Israel, nga si Jeremias nangaliya diha sa iyang mga paningkamot ngadto sa reporma. Bisan diin siya nangalagad iyang gisugat ang katawhan sa mainiton nga pangamuyo, “Pamao kamo sa mga pulong niining tugon,” mga pulong nga magdala unta kanila sa usa ka hingpit nga pagsabut mahitungod sa katuyoan sa Dios sa pagpakaylap ngadto sa tanang mga nasud sa usa ka kahibalo mahitungod sa maluwason nga kamatuoran. Jeremias 11:2.

Diha sa nagkatapus nga mga katuigan sa apostasya sa Juda ang mga awthag sa mga manalagna daw gamay ra ang nahimo; ug samtang ang mga kasundalohan sa Caldea miabut sa ikatulo ug katapu-

san nga higayon sa paghugpa sa Jerusalem, ang paglaum mikalagiw gikan sa tagsatagsa ka kasingkasing. Gitagna ni Jeremias ang hilabihan nga kalaglagan; ug tungod sa iyang pagpamugos sa pagsurindir nga siya sa katapusan gibanlud ngadto sa bilangoan. Apan ang Dios wala magbiya nga walay paglaum ang matinumanong salin nga diha pa sa siyudad. Bisan samtang si Jeremias nailalom sa mahigpit nga pagbantay sa nagbiaybiay sa iyang mga mensahe, dihay miabut kaniya mga labas nga pinadayag mahitungod sa pagkaandam sa Langit sa pagpasaylo ug sa pagluwas, nga mao ang walay pagkapakyas nga tuburan sa kalipay ngadto sa iglesya sa Dios sukad niadtong adlawa hangtud karon.

[418]

Sa nagakupot nga malig-on diha sa mga saad sa Dios, si Jeremias, pinaagi sa usa ka samingay nga may buhat, nag-ilustrar sa atubangan sa mga pumopuyo sa halapad nga siyudad sa iyang malig-on nga pagtoo diha sa katapusan nga katumanan sa katuyoan sa Dios alang sa Iyang katawhan. Diha sa presensya sa mga saksi, ug uban sa maampingon nga pagtuman sa tanang gikinahanglan nga mga porma nga legal, iyang gipalit sa bili nga napulo'g pito ka seklo nga salapi ang usa ka yuta sa mga katigulangan nga nahimutang diha sa silingang balangay sa Anathoth.

Gikan sa tawhanon nga pangatarungan kining mao nga pagpalit sa yuta diha sa dapit nga nahailalom na sa pagmando sa mga tagaBabilonia, daw usa ka buhat nga binuang. Ang manalagna sa iyang kaugalingon dugay na nga nagatagna mahitungod sa kalaglagan sa Jerusalem, ang pagkabiniyaan sa Judea, ug ang hilabihan nga pagkaguba sa gingharian. Dugay na siya nga nagapanagna sa usa ka hataas nga panahon sa pagkabinihag didto sa halayo nga Babilonia. Ingon nga tigulang na siya kaayo, dili na siya makalaum sa pagdawat ug personal nga kaayohan sa maong pagpalit nga iyang gihimo. Sa laing bahin, ang iyang pagtoon mahitungod sa mga tagna nga natala diha sa mga Kasulatan nakahimo diha sa sulod sa iyang kasingkasing: sa usa ka malig-on nga pagtoo nga si Jehova naglaraw sa pag-uli ngadto sa mga anak sa kaulipnan sa ilang karaan nga pagkatag-iya sa Yuta sa Saad. Sa mata sa pagtoo nakita ni Jeremias ang mga hininginlan nga namauli diha sa katapusan sa mga tuig sa kagulan ug nagapanag-iya pagusab sa yuta sa ilang mga amahan. Pinaagi sa pagpalit sa yuta sa Anathoth gusto niyang himoon ang iyang mahimo sa pagdasig sa uban sa paglaum nga nakadala sa

hilabihan ka daku nga kalipay nganha sa iyang kaugalingon nga kasingkasing.

[419] Sa napirmahan na ang mga dokumento sa pagbalhin sa pagkatag-
 [420] iya sa maong yuta ug sa nakuha na ang mga pirma sa mga saksi,
 [421] gisugo ni Jeremias si Baruch nga iyang sekretaryo nga nagingon:
 “Kuhaa kining mga kalig-onan, kining kalig-onan sa pagpalit nga
 gipatikan, ug kining kalig-onan nga binuksan, ug ibutang sila sa
 sudlanan nga yuta, aron molungtad sila sa daghang mga adlaw. Kay
 mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel;
 Mga balay ug kaumahan ug kaparrasan mapalit na usab dinhi niining
 yutaa.” Jeremias 32:14, 15.

Hilabihan ka makapaluya ang kaugmaon alang sa Juda ang hi-
 gayon niining talagsaon nga kahimoan nga sa dihadiha tapus sa
 paghingpit sa mga detalye sa pagpalit ug sa pagpaigo sa pagpre-
 serbar sa sinulat nga mga akta, ang pagtoo ni Jeremias, bisan kini
 wala matay-og, karon gisulayan sa hilabihan kapait. Diha sa iyang
 panglimbasug sa pagdasig sa Juda, nakabuhat ba siya nga mapanga-
 hason? Diha sa iyang tinguha sa paglig-on sa pagsalig diha sa mga
 saad sa pulong sa Dios, nakahatag ba siya ug katarungan alang sa
 bakak nga paglaum? Sila nga nakasulod na ngadto sa relasyon sa
 pakigsaad uban sa dugay nang nagtamay sa mga tagana nga gihimo
 alang kanila. Mahinabo ba kaha gayud ang hingpit nga katumanan
 sa mga saad ngadto sa pinili nga nasud?

Sa nalibog diha sa espiritu, napayuko sa kasubo tungod sa mga
 pag-antus niadtong nagdumili sa paghinulsol sa ilang mga sala,
 ang manalagna nangaliya ngadto sa Dios alang sa dugang pa nga
 kahayag mahitungod sa diosnon nga katuyoan alang sa katawhan.

“Ah Ginoong Jehova!” siya miampo, “ania karon, Ikaw nagbuhat
 sa langit ug sa yuta pinaagi sa Imong dakung gahum ug pinaagi sa
 tinuy-od nga mga kamot, ug walay bisan unsa nga malisud alang
 Kanim: Ikaw nagapakita ug mga mahigugmaong-kalolot sa mga
 linibo, ug nagabalus sa kasal-anan sa mga amahan sa sabakan sa
 ilang mga anak nga mingsunod kanila: ang daku, ang makagagahum
 nga Dios, si Jehova sa mga panon, mao ang Iyang ngalan, daku sa
 pagtambag, ug makagagahum sa buhat: kansang mga mata binuksan
 ibabaw sa tanang mga alagianan sa mga anak sa tawo: sa paghatag sa
 tagsatagsa sumala sa iyang mga buhat: nga nagapahamutang ug mga
 ilhanan ug kahibulongan didto sa yuta sa Egipto, bisan ngani hangtud

niining adlaw, lakip sa Israel ug sa taliwala sa ubang mga tawo; ug nagbuhat Kanimo ug ngalan, ingon niining adlaw; ug nagdala ka sa Imong katawhan nga Israel gikan sa yuta sa Egipto uban sa mga ilhanan, ug sa mga kahibulongan, ug uban sa kusganong kamot, ug uban sa tinuy-od nga bukton, ug uban sa dakung kalisang; ug Ikaw naghatag kanila niining yutaa, nga Imong gipanumpa sa ilang mga amahan sa paghatag kanila, yuta nga nagapaagay sa gatas ug dugos; ug sila ming-anhi, ug nanag-iya niini; apan sila wala managsugot sa Imong tingog, ni managlakaw sa Imong Kasugoan; sila wala makabuhay sa bisan unsa niadtong tanan nga gisugo Mo kanila nga pagabuhaton: busa gipadangat Mo kining tanan nga kadaotan sa pagtungha sa ibabaw nila.” Mga bersikulo 17-23.

[422]

Ang mga kasundalohan ni Nabucodonosor hapit na moilog sa mga kuta sa Sion pinaagi sa pag-ataki. Mga linibo ang nangamatay diha sa usa ka katapusan nga makuyaw nga pagpanalipod sa siyudad. Daghang mga linibo pa ang nagakamatay sa gutom ug sa sakit. Ang kapalaran sa Jerusalem napatikan na. Ang nagaataki nga mga salipdanan sa mga kasundalohan sa kaaway nagadungaw na sa mga kuta. “Ania karon, ang mga salipdanan,” mipadayon ang manalagna sa iyang pagampo ngadto sa Dios; “nangabut sila sa siyudad sa pagkuha niini; ug ang siyudad gitugyan ngadto sa kamot sa mga Caldeanhon, nga nakig-away batok niini, tungod sa pinuti, ug sa gutom, ug sa kamatay: ug ang Imong gipamulong nahitabo gayud; ug ania karon, nakita Mo kini. Ug Ikaw miingon kanako, Oh Gi-noong Jehova, Paliton mo ang uma sa salapi, ug magtawag ka ug mga saksi; sanglit ang siyudad gitugyan ngadto sa kamot sa mga Caldeanhon.” Mga bersikulo 24, 25.

Ang pagampo sa manalagna sa maloloy-on gitubag. “Ang pulong ni Jehova ngadto kang Jeremias” niadtong takna sa kabalaka, sa diha nga ang pagtoo sa mensahero sa kamatuoran ginasulayan maingon sa pinaagi sa kalayo, mao kini: “Ania karon, Ako mao si Jehova, ang Dios sa tanang mga unod: may malisud pa ba alang Kanako?” Mga bersikulo 26, 27. Sa wala madugay ang siyudad nahulog ngadto sa kamot sa mga Caldeanhon; ang mga ganghaan ug ang mga palasyo niini gidauban ug nasunog; apan, bisan pa sa kamatuoran nga ang pagkalaglag nagakaduul ug ang mga pumopuyo sa Jerusalem pagadadon nga mga bihag, bisan pa gayud ang walay kinutoban nga katuyoan ni Jehova alang sa Israel pagatumanon pa. Sa

dugang pa nga tubag ngadto sa pagampo sa Iyang alagad, si Jehova mipahayag mahitungod kanila nga sa ilang ibabaw nagakahulog ang Iyang mga kastigo:

[423] “Ania karon, tigumon Ko sila gikan sa mga yuta, diin Ko sila abuga tungod sa .Akong kasuko, ug sa Akong kaligutgut, ug sa dakung kapungot; ug dad-on Ko sila pagusab nganhi mining dapita, ug papuyon Ko sila sa kasigurohan: ug sila mahimong Akong katawhan, ug Ako mahimong ilang Dios: ug hatagan Ko sila ug usa ka kasingkasing, ug usa ka alagianan, aron sila mangahadlok Kanako sa walay katapusan, alang sa ilang kaayohan, ug sa ilang mga anak nga mosunod kanila: ug buhaton Ko ang walay katapusanang tugon uban kanila, nga Ako dili motalikod sa pagsunod kanila, sa pagbuhat ug kaayohan kanila; ug ibutang Ko ang Akong kahadlok sulod sa ilang mga kasingkasing, aron sila dili mobiya Kanako. Oo, Ako magmalipayon tungod kanila sa pagbuhat kanila ug kaayohan, ug itanum Ko sila niining yutaa sa pagkatinuod uban ang bug-os Ko nga kasingkasing ug ang bug-os Ko nga kalag.

“Kay mao kini ang giingon ni Jehova; Ingon nga Ako maoy nagdala niining tanan nga dagkung kadaot sa ibabaw niining katawhan, busa dad-on Ko sa ibabaw nila ang tanang maayo nga gisaad Ko kanila. Ug ang mga uma pagapaliton dinhi niining yutaa, tungod niini ikaw moingon, Maoy usa ka dapit nga biniyaan walay tawo o mananap; kini ginahatag ngadto sa kamot sa mga Caldeanhon. Ang mga tawo mamalit ug kaumahan tungod sa salapi, ug motimaan sa mga kaligonan sa pagpalit, ug pagapatikan nila, ug motawag sila ug mga saksi diha sa yuta ni Benjamin, ug sa mga dapit nga nagalibut sa Jerusalem, ug sa mga siyudad sa Juda, ug sa mga siyudad sa kabungtoran, ug sa mga siyudad sa walog, ug sa mga siyudad sa habagatan: kay bakwion Ko ang ilang pagkabinihag, nagaingon si Jehova.” Mga bersikulo 3744.

Agi ug pagpanghimatood niining maong mga kasigurohan sa kaluwasan ug sa pagpahauli, “ang pulong ni Jehova midangat kang Jeremias sa ikaduha, samtang siya gitakpan pa sa sulod sa sawang sa bilanggoan, nga nagaingon,

“Mao kini ang giingon ni Jehova, nga mao ang Magbubuhat niini, si Jehova nga nag-umol niini aron sa pagtukod mini; si Jehova mao ang Iyang ngalan; Tawgon mo Ako, ug Ako motubag kanimo, ug magapakita kanimo ug dagku ug natago nga mga butang nga

wala mo hibalo. Kay mao kini ang giingon ni Jehova, ang Dios sa Israel, mahitungod sa mga balay sa mga han sa Juda, nga gipanglumpag aron mahimong salipdanan batok sa mga kuta, ug batok sa pinuti.... Ania karon, dad-on Ko niini ang maayong panglawas ug ayohon Ko sila, ug igapahayag Ko kanila ang kadagaya sa pakigdait ug sa kamatuoran. Ug papaulion Ko gikan sa pagkabinihag ang Juda ug ang Israel, ug tukoron Ko sila sama sa una. Ug hugasan Ko sila gikan sa tanang kasal-anan nga tungod niini sila nanagpakasala batok Kanako; ug pasayloon Ko ang tanan nilang mga sala.... Ug kining siyudara mahimo alang Kanako nga usa ka ngalan sa kalipay, alang sa usa ka pagdayeg ug alang sa usa ka himaya, sa atubangan sa tanang mga nasud sa yuta, nga makadungog sa tanang mga kaayohan nga pagabuhaton Ko kanila: ug sila mangahadlok ug managpangurog tungod sa tanang kaayohan ug sa kabulahanan nga Akong pagabuhaton nganha kaniya.

[424]

“Mao kini ang giingon ni Jehova; Apan sa gihapon may madungog niining dapita, nga tungod niana kamo moingon mamingaw walay tawo ug walay mananap, bisan pa sa mga siyudad sa Juda, ug sa kadalanan sa Jerusalem,...ang tingog sa pagmaya, ug ang tingog sa kalipay, ang tingog sa kaslonong lalaki ug kaslonong babaye, ang tingog nila nga moingon, Magpasalamat kamo kang Jehova sa mga panon: kay si Jehova maayo man, kay ang Iyang mahigugmaongkalolot nagapadayon sa walay katapusan: ug kanila nga modala sa mga halad sa pagpasalamat ngadto sa balay ni Jehova. Kay papaulion Ko gikan sa pagkabinihag ang yuta, sama sa una, nagaingon si Jehova.

“Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon; Apan sa gihapon niining dapita, nga mamingaw nga walay tawo ug walay mananap, ug sa tanang mga siyudad niana, moabut ra ang usa ka puloy-anan sa mga magbalantay sa karnero, nga managpalubog sa ilang mga panon. Sa mga siyudad sa kabungtoran, sa mga siyudad sa walog, ug sa mga siyudad sa habagatan, ug sa yuta ni Benjamin, ug sa mga dapit nga nagalibut sa Jerusalem, ug sa mga siyudad sa Juda, moagi pag-usab ang mga panon ilalom sa mga kamot kaniadtong nagaihap kanila, nagaingon si Jehova.

“Ania karon, ang mga adlaw ania na, nagaingon si Jehova, nga buhaton Ko kanang mga maayong pulong nga Akong gisaad mahi-

tungod sa balay sa Israel ug mahitungod sa balay sa Juda.” Jeremias 33:1-14.

[425] Sa ingon niini gilipay ang iglesya sa Dios diha sa usa sa labing mangitngit nga mga takna sa iyang taas nga pakigbugno sa mga gahum sa daotan. Si Satanas daw nakadaug diha sa iyang mga pamngkamot sa paglaglag sa Israel; apan si Jehova nagpatigbabaw sa mga hitabo karon, ug sulod sa mga tuig nga mosunod, ang Iyang katawhan gihatagan ug higayon sa paglukat sa kagahapon. Ang Iyang mensahe ngadto sa iglesva mao kini:

“Ayaw kahadlok. Oh alagad Ko nga Jacob,...ni malisang ka, Oh Israel: Kay, ania karon, luwason Ko ikaw gikan sa halayo, ug ang imong kaliwatan gikan sa yuta sa ilang pagkabihag; ug si Jacob mobalik ug mopahulay, ug may kahamugaway, ug walay magahadlok kaniya. Kay Ako nagauban kanimo, nagaingon si Jehova, aron sa pagluwas kanimo.” “Pahiulian Ko ikaw sa kaayo sa imong panglawas, ug ayohon Ko ang imong mga samad.” Jeremias 30:10, 11, 17.

Nianang masadya nga adlaw sa pagpahauli ang mga banay sa nabahin nga Israel mahiusa pagusab ingon sa usa ka katawhan. Si Jehova maila na ingon nga hari ibabaw sa “tanang mga banay sa Israel.” “Sila mahimong Akong katawhan,” Siya nagpahayag. “Magawit kamo nga malipayon alang kang Jacob, ug maninggit kamo alang sa pangulo sa mga nasud: managmantala kamo, managdayeg kamo, ug managingon, Oh Jehova, luwasa ang Imong katawhan, ang nanghibilin sa Israel. Ania karon, dad-on Ko sila gikan sa amihanan nga yuta, ug tigumon Ko sila gikan sa kinatumyang mga bahin sa yuta, ug uban kanila ang buta ang bakol,...manganhi sila uban ang paghilak, ug uban ang mga pagpakiluoy tultulan Ko sila: palakton Ko sila sa tubig sa kasapaan, sa matul-id nga alagianan diin sila dili mahipangdol: kay Ako maoy usa ka amahan sa Israel, ug ang Ephraim maoy kamagulangan Ko nga anak.” Jeremias 31:1, 7-9.

Sa napaubos diha sa panan-aw sa mga nasud, sila nga sa kaniadto ginaila nga napili sa Langit nga labaw sa tanang ubang katawhan sa yuta nakakat-on diha sa pagkabinihag sa leksyon sa pagkamas-inulondon nga gildnahanglan kaayo alang sa ilang umalabut nga kalipay. Hangtud nga sila nakakat-on niini nga leksyon, ang Dios wala makahimo sa pagbuhat alang kanila sa tanan nga gitinguha Niya nga pagabuhaton. “Badlongon Ko ikaw sa hinayhinay, ug dili

Ko ikaw biyaan nga walay silot,” Siya nagpahayag agi ug pagpasabut sa Iyang katuyoan sa pagkastigo kanila alang sa ilang espirituhanon nga kaayohan. Jeremias 30:11. Apan sila nga mao ang tumong sa Iyang malumo nga gugma wala isalikway hangtud sa kahangtoran; sa atubangan sa tanang mga nasud sa yuta Iyang ipasundayag ang Iyang piano sa pagdala ug kadaugan gikan sa daw kapildihan, sa pagluwas inay sa paglaglag. Ngadto sa manalagna kini nga mensahe gihatag:

“Siya nga nagpatibulaag sa Israel nagatigum kaniya, ug nagabantay kaniya sama sa usa ka magbalantay nga magabantay sa iyang panon. Kay si Jehova naglukat kang Jacob, ug nagtubos kaniya gikan sa kamot niadtong kusgan pa kay kaniya. Busa sila manganhi ug managawit sa kinahitas-an sa Sion, ug manag-ambahan ngadto sa kaayo ni Jehova, ngadto sa tngo, ug ngadto sa bag-ong bino, ug ngadto sa lana, ug ngadto sa nati sa panon sa karnero ug sa panon sa baka: ug ang ilang kalag mahisama sa usa ka tanaman nga binubon sa tubig; ug sila dili na gayud managsubo pagusab.... Himoon Ko nga kalipay ang ilang pagbalata, ug lipayon Ko sila, ug himoon Ko nga managmaya sila gikan sa ilang kasub-anan. Ug tagbawon Ko ang kalag sa mga sacerdote sa katambok, ug ang Akong katawhan pagabusgon Ko sa Akong kaayo, nagaingon si Jehova.”

[426]

“Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon, ang Dios sa Israel; Apan sila managgamit pa pagusab mining mga pulonga sa yuta sa Juda ug sa mga siyudad didto, sa diha nga mopabalik Ako kanila gikan sa ilang pagkabinihag; Si Jehova magapanalangin kanimo, Oh puloy-anan sa pagkamatarung, ug bukid sa pagkabalaan. Ug didto magapuyo sa tingob ang Juda, ug ang tanang mga siyudad didto, ang mga magbabaul, ug kadtong managsuroysuroy uban sa mga panon. Kay gitagbaw Ko ang kalag nga gilaayan, ug Akong gibusog ang tagsatagsa ka kalag nga masulob-on.”

“Ania karon, ang mga adalaw moabut na, nagaingon si Jehova, nga Ako magabuhat ug usa ka bag-ong tugon uban sa balay sa Israel, ug uban sa balay sa Juda: dili sama sa tugon nga gibuhat Ko uban sa ilang mga amahan sa adlaw nga giagak Ko sila sa kamot sa pagpagula kanila gikan sa yuta sa Egipto; nga ang Akong tugon ilang gilapas, bisan Ako mao ang ilang bana, nagaingon si Jehova: apan kini mao ang tugon nga pagabuhaton Ko uban sa balay sa Israel; Sa tapus niadtong mga adlaw, nagaingon si Jehova, Ibutang

Ko ang Akong Kasugoan sa ilang sulod nga mga bahin, ug diha sa ilang kasingkasing kini isulat Ko; ug Ako mahimong ilang Dios, ug sila mahimong Akong katawhan. Ug sila dili na gayud magtudlo ang tagsatagsa ka tawo sa iyang isigkaigson sa pagingon, Ihon mo si Jehova: kay silang tanan managpakaila Kanako, gikan sa labing diyutay kanila ngadto sa labing daku kanila, nagaingon si Jehova: kay pasayloon Ko ang ilang kasal-anan, ug dili na gayud hinumduman Ko ang ilang sala. ‘Jeremias 31:10-14,23-25,31-34.’

SEKSYON V—SA KAYUTAAN SA MGA HENTIL

“Kamo mao ang Akong mga saksi, miingon si Jebova,
ug ang Akong alagad nga akong napili. ”

Isaias 43:10

[428]

[427]

[429]

Kapitulo 39—Diha sa Palasyo sa Babilonia

Taliwala sa mga anak sa Israel nga nadala nga bihag ngadto sa Babilonia diha sa pagsugod sa kapitoan ka mga tuig nga pagkabinihag mao ang mga Cristohanon nga mga bayani, mga tawo nga ang pagkamatinud-anon ngadto sa prinsipyo sama ka gahi sa asiro, nga wala matakdi sa pagkadalo, apan buot mopasidungog sa Dios bisan sa kapildihan sa tanang mga butang. Didto sa yuta sa ilang pagkabinihag kining mga tawhana maoy nagtuman sa katuyoan sa Dios pinaagi sa paghatag ngadto sa pagano nga mga nasud sa mga panalangin nga mag-abut pinaagi sa kahibalo mahitungod kang Jehova. Sila mao ang Iyang mga tinugyanan. Wala gayud sila magpauyon-uyon sa mga diwatahan; ang ilang pagtoo ug ang ilang ngalan ingon nga mga magsisimba sa buhi nga Dios ilang gipanghimatud-an ingon nga usa ka hataas nga kadungganan. Diha sa kabulahanan ug diha sa kalisdanan ilang gipasidunggan ang Dios, ug ang Dios nagpasidungog kanila.

Ang kamatuoran nga kining mga tawhana, nga mga magsisimba ni Jehova, mga bihag didto sa Babilonia, ug nga ang mga sudlanan sa balay sa Dios ginabutang didto sa templo sa mga diosdios sa Babilonia, gipasibantug nga mapagarbohon sa mga mananaug ingon nga kamatuoran nga ang ilang tinuohan ug mga batasan labaw sa tinuohan ug sa mga batasan sa mga Hebreohanon. Apan pinaagi sa maong mga pagpakaulaw nga ang nakaingon mini mao ang pagpahilayo sa Israel gikan Kaniya, ang Dios naghatag sa Babilonia ug ebidensya sa Iyang pagkalabing labaw, sa kabalaan sa Iyang mga kinahanglanon, ug sa siguro nga mga sangputanan sa pagkamasinugtanon. Ug Iyang gihatag kining pagpanghimatood, ingon nga kini ikahatag nga mao rang usa, pinaagi kanila nga maunongon nganha Kaniya.

[430]

Taliwala kanila nga nagpadayon sa ilang pagsugot sa Dios mao si Daniel ug ang iyang tutulo ka mga kauban-dungganon nga mga pamg-ingnan sa mahimo sa mga tawo nga makighiusa sa Dios sa kaalam ug sa gahum. Gikan sa inindig nga kayano sa ilang Judiyo

nga puloy-anan, kining maong mga batan-on nga gikan sa kaliwat nga harianon gidala ngadto sa labing matahum sa mga siyudad ug ngadto sa palasyo sa labing bantugan nga hari sa kalibutan. Si Nabucodonosor “misulti kang Aspenaz, ang pangulo sa iyang mga eunoko, nga pasudlon niya ang pipila sa mga anak sa Israel, kadtong kaliwat sa harianon ug sa mga halangdon; mga batan-on nga kang kinsa walay ikasaway, hinonoa gikahimut-an kaayo, ug batid sa tanang kaalam, ug tinugahan sa kahibalo, ug manggialamon sa siyensya, ug kapid-an nga angay ipahiluna sa palasyo sa hari....

“Karon ang pipila niini kanila mao ang mga anak sa Juda nga si Daniel, Ananias, Misael, ug si Azarias.” Sa nakita niining maong mga batan-on ang saad sa talagsaon nga katakus, si Nabucodonosor nagtinguha nga sila kinahanglan mabansay sa paghupot ug importante nga mga katungdanan diha sa iyang gingharian. Aron sila masarang sa hingpit alang sa ilang buluhaton sa kinabuhi, iyang gilaraw alang kanila ang pagtoon sa pinolongan sa mga Caldeanhon ug sulod sa tutulo ka tuig matugotan sa talagsaon nga mga bintaha sa edukasyon nga gihatag sa mga prinsiphe sa gingharian.

Ang mga ngalan ni Daniel ug sa iyang mga kauban giilisan ngadto sa mga ngalan nga nagrepresentar sa mga dios nga Caldeanhon. Daku ug kahulogan ang gipahanungdan sa mga ngalan nga gihatag sa mga ginikanan nga Hebreohanon ngadto sa ilang mga anak. Masabug kining maong mga ngalan nagtindog alang sa mga taras sa kinaiya nga gitinguha sa mga ginikanan nga makita nga maugmad diha sa bata. Ang prinsiphe diha kang kinsa gibutang ang kapangakohan sa pagbantay, “naghatag ngadto kang Daniel sa ngalan nga Beltsasar; ug kang Ananias, nga Sadrach; ug kang Misael, nga Mesach; ug kang Azarias, si Abednego.”

Wala pugsa sa hari ang mga batan-ong Hebreo sa pagbiya sa ilang pagtoo dapig sa pagsimba sa diosdios, apan siya naglaum sa pagpatuman niini sa inanay. Pinaagi sa paghatag kanila sa mga ngalan nga nagkahulogan sa pagkadiwatahan, kondili pinaagi sa pagdala kanila sa adlawadlaw ngadto sa suod nga panagkauban sa diwatahan nga mga batasan, ug ilalom sa inpluwensya sa malamaton nga mga rituwal sa pagano nga pagsimba, siya naglaum sa pagdaldal kanila ngadto sa pagbiya sa tinuohan sa ilang nasud ug mohiusa sa pagsimba sa mga taga-Babilonia.

Diha sa sinugdanan gayud sa ilang kahimtang dihay ming-abut [431]

nganha kanila ang usa ka piho nga pagsulay sa taras. Ginabut-an nga sila magkaon sa kalan-on ug mag-inom sa bino nga nagagikan sa talad sa hari. Niining paagiha ang hari naghunahuna sa paghatag kanila sa usa ka pagpahayag sa iyang kahimuot ug sa iyang pagtagad alang sa ilang kaayohan. Apan ang usa ka bahin nga nahalad ngadto sa mga diosdios, ang pagkaon nga gikan sa talad kan-anan sa hari nahalad ngadto sa pagkadiwatahan; ug ang usa nga makakaon niini pagailhon nga naghatag ug pagsimba sa mga dios sa Babilonia. Sa maong paghatag ug pasidungog, ang pagkamaunongon ngadto kang Jehova nagadili kang Daniel ug sa iyang mga kauban sa pag-apil. Bisan ang pagpaaron-ingnon nga nagakaon sa kalan-on o nagainom sa bino maoy usa ka paglimod sa ilang pagtoo. Ang paghimo niini mao ang paglumbay sa ilang kaugalingon sa pagamsmo ug sa pagpakaulaw sa mga prinsipyo sa kasugoan sa Dios.

Ni nangahas sila sa pagrigo sa makapaluya nga epekto sa kaluyo ug sa pagpatuyang sa lawasnon, sa pangutok, ug sa espirituhanon nga kalamboan. Sinati nila ang kasaysayan ni Nadab ug ni Abiu, ang natala sa kang kinsang pagkawalay pagpugong ug sa mga sangputanan niini napreserbar sa mga papel katalan sa unang lima ka mga basahon sa Biblia; ug sila nahibalo nga ang ilang kaugalingon nga lawasnon ug utoknon nga gahum madaot pinaagi sa paggamit sa bino.

Si Daniel ug ang iyang mga kauban nabansay sa ilang mga ginikanan sa mga batasan sa estrikto nga pagpugong sa kaugalingon. Sila natudloan nga ang Dios magatingil sa ilang mga kasarang, ug nga sila dili gayud magapagamay o magapaluya sa ilang mga gahum. Alang kang Daniel ug sa iyang mga kauban kining maong edukasyon mao ang paagi sa pag-amping kanila taliwala sa makadaot nga mga inpluwensya sa palasyon sa Babilonia. Dili tiaw ang mga panulay nga naglibut kanila diha sa daotan ug maluho nga palasyo, apan sila nagpabilin nga wala matakdi. Walay gahum, walay mga inpluwensya ang makapatipas kamla gikan sa mga prinsipyo nga ilang nakat-onan diha sa sayo nga kinabuhi pinaagi sa usa ka pagtoon sa pulong ug sa mga buhat sa Dios.

Kong may tinguha pa si Daniel, siya makakaplag unta diha sa iyang mga palibut sa usa ka daw makatarunganon nga pamalibad sa pagtipas gikan sa estnkto nga pagpugong sa kaugalingon nga mga batasan. Tingali makapangatarungan kaha siya unta nga, tun-

god kay siya nagsalig man sa kahimuot sa han ug nailalom man sa iyang gahum, walay lain pa nga buhaton niya kay sa pagkaon sa kalan-on sa hari ug sa pag-inom sa iyang bino; kay kong siya magpabilin sa diosnon nga pagtulon-an, iyang mapasuko ang hari ug tingali matangtang ang iyang katungdanan ug mawala ang iyang kinabuhi. Kong iyang isalikway ang sugo ni Jehova iyang mabattan ang kahimuot sa hari ug magsiguro niya ang salabutanong mga bintaha alang sa iyang kaugalingon ug sa maulog-ulogong mga kalauman nga kalibutanon.

[432]

Apan si Daniel wala magduhaduha. Ang kahimuot sa Dios maoy mahal pa alang kaniya kay sa pabor sa labing gamhanang hari nga yutan-on mas mahal pa kay sa kinabuhi mismo. Mihukom siya sa pagbarug diha sa iyang kabuotan, ug iyang gipasagdan kong unsa ang mosangput. “Gituyo ni Daniel sa iyang kasingkasing ang dili gayud paghugaw sa iyang kaugalingon sa mga lamiang kalan-on sa hari, bisan sa bino nga iyang ginainom.” Ug mini nga hukom gisuportahan siya sa iyang tutulo ka mga kauban.

Sa pag-abut niini nga disisyon, ang Hebreohanong mga batan-on wala magbuhat nga matubagtubagon, kondili diha sa malig-on nga pagsalig sa Dios. Wala sila magpili nga mahimong talagsaon, kondili maayo pa nga sila magpili nga maingon kay sa pagpakaulaw sa Dios. Kong nag-uyon pa sa sayop niimng higayona pinaagi sa pagtugyan sa pagpamugos sa mga kahigayonan, ang ilang pagtipas gikan sa prinsipyo makapaluya sa ilang pagkasabut sa matarung ug sa ilang pagdumot sa sayop. Ang unang sayop nga lakang mopaingon ngadto sa uban, hangtud, nga sa maputol ang ilang kadugtongan sa Langit, sila ibanlas sa panulay.

“Gihimo sa Dios nga si Daniel makakaplag kaluoy ug malumong pagbati sa atubangan sa prinsipyo sa mga eunoko.” ug ang hangyo nga dili niya mahugawan ang iyang kaugalingon gidawat uban sa pagtahud. Apan bisan pa niini ang prinsipyo nagduhaduha sa pagtugot sa hangyo. “Ako makahadlok sa akong agalon nga hari nga maoy nagbuot sa inyong kalan-on ug sa inyong ilimnon, siya mipatanaw ngadto kang Daniel; “kay ngano man nga mahimuot siya nga mosud-ong sa inyong mga nawong nga labing mangil-ad kay sa mga nawong sa mga batanong lalaki sa inyong panuigon? unya niadtong tungora mamiligro ang akong ulo sa atubangan sa han.”

[433] Unya mipakiluoy si Daniel ngadto kang Melsar, ang linain nga ingkardado sa batan-ong mga Hebreo, naghangyo nga sila mahigawas gikan sa pagkaon sa kalan-on sa hari ug sa pag-inom sa ivang ilimnon. Naghangyo siya nga ang butang pagasulavan sulod sa napulo ka adlaw, sa mga batan-ong Hebreo nga sa sulod niining panahona sila pahatagan lamang sa yano nga pagkaon, samtang ang ilang mga kauban magkaon sa mga lamiang kalan-on sa hari.

Si Melsar, bisan siya mahadlokong nga pinaagi sa pagsugot sa ilang hangyo makapadisgusto siya sa hari, siya mitugot; ug si Daniel nahibalo nga ang iyang kaso nadaug. Sa pagkatapus sa napulo ka adlaw nga pagsulay ang gisangputan sukwahi sa gikahadlokong sa prinsipal. “Ang ilang mga nawong nakita nga mga labing ambongan, ug sila labing tambok sa unod kay sa tanang mga batan-ong lalaki nga nangaon sa mga lamiang kalan-on sa hari.” Diha sa personal nga panagway ang Hebreo nga mga batan-on nagpakita sa usa ka mailhan nga pagkalabaw sa ilang mga kauban. Ingon nga usa ka sangputanan, si Daniel ug ang iyang mga suod gitugotan sa pagpadayon sa ilang yano nga pagkaon sulod sa tibuok panahon sa ilang pagbansay.

Sulod sa tutulo ka tuig ang Hebreo nga mga batan-on nagtoon sa pagkuha “sa kahibalo ug sa pinulongan sa mga Caldeanhon.” Sulod niining panahona ilang gihuptan pag-ayo ang ilang pagsugot sa Dios ug nagsalig sa kanunay sa Iyang gahum. Uban sa ilang mga batasan sa pagdumili sa kaugalingon ilang gihiusa ang pagkamainiton sa katuyoan, ang kakugi ug ang pagkamalahutayon. Dili tungod sa garbo o sa pangandoy ang nakadala kanila ngadto sa palasyo sa hari, ngadto sa panag-uban kanila nga wala makaila ug wala mahadlok sa Dios; sila mga bihag diha sa usa ka dili sinati nga yuta, nga gibutang didto sa Dili matugkad nga Kaalam. Ingon nga nahimulag gikan sa mga inpluwensya sa puloy-anan ug sa mga balaan nga panag-uban uban, narunguha sila sa pagpalingkawas nga dungganon alang sa pagpasidungog sa ilang katawhan nga dinaugdaug, ug alang sa himaya Niya kinsang mga alagad sila.

Si Jehova nagtagad uban sa kahimuot sa kalig-on ug sa pagdumili sa kaugalingon sa Hebreo nga mga batan-on, ug sa ilang kaputli sa katuyoan; ug ang Iyang panalangin nag-uban kanila. Siya “naghatag kanila ug kahibalo ug kabatid sa tanang kaalam ug kinaadman: ug si Daniel may pagsabut sa tanang mga panan-awon ug sa mga damgo.” Kini nga saad natuman, sa diha nga ang Dios nagingon, “Kanila

nga nagapasidungog Kanako Ako magapasidungog.” 1 Samuel 2:30. Samtang si Daniel migunit sa Dios uban sa pagsalig nga walay pagduhaduha, ang espiritu sa gahum sa pagtagna midangat sa ibabaw niya. Samtang siya nagadawat sa pahimangno gikan sa tawo diha sa mga katungdanan sa kinabuhi sa palasyo, gitudloan siya sa Dios sa pagbasa sa mga misteryo sa umalabut ug sa pagtala alang umalabut nga mga kaliwatan, pinaagi sa mga pasumbingay ug sa mga simbolo, sa mga hitabo nga nagputos sa kasaysayan niini nga kalibutan hangtud sa pagkatapus sa kapanahonan.

[434]

Sa pag-abut sa panahon nga ang mga batan-on nga nabansay pagasulayan, gisusi ang mga Hebreo uban sa ubang mga kandidato, alang sa pagalagad sa gingharian. Apan “kanilang tanan walay hingkaplagan nga sama kang Daniel, kang Ananias, kang Misael, ug kang Azarias.” Ang ilang mahait nga pagsabut, ang ilang halapad nga kahibalo, ang ilang pagpili ug takdo nga pinulongan, nagpamatood sa ilang wala madaot nga kusog ug kalagsik sa ilang mga gahum sa pangisip. “Ug sa bisan unsang butanga bahin sa kaalam sa salabutan nga gipakisayran kanila sa hari, iyang nakita nga sila labing maayo sa napulo ka pilo kay sa tanang mga mago ug mga maglalamat diha sa tibuok niya nga ginsakpan;” “busa mingpabilin sila diha sa atubangan sa han.”

Diha sa palasyo sa Babilonia natigum ang mga tmugyanan gikan sa tanang kayutaan, mga tawo nga may kinatas-an nga talento, mga tawo nga labing tinugahan sa natural nga mga gasa, ug nagpanag-iy sa labing halapad nga kultura sa kalibutan; apan bisan pa mimng tanan, ang Hebreo nga mga batan-on walay kaparang o katumbas, sa lawasnon nga kusog ug katahum, diha sa kabaskug sa kaisipan ug sa nakab-ot sa katitikan, nagtindog sila nga walay katumbas. Ang tinindugan nga tiso, ang malig-on, ug malagsik nga lakang, ang maanindot nga nawong, ang walay pagkunhod nga mga igbalad, ang wala mahugawi nga ginhawa—ang tanan maoy daghang mga sertipiko sa maayong mga pamatasan, insignya sa pagkadunggan nga uban niini ang kinaiyahan nagpasidungog kanila nga mga masinugtanon sa iyang mga kasugoan.

Sa pagkab-ot sa kaalam sa mga taga-Babilonia, si Daniel ug ang iyang mga kaubanan labaw kaayo ang pagkamalampuson kay sa ilang masigka-estudyante; apan ang ilang kahibalo wala moabut sa salagma. Ilang nakab-ot ang ilang kahibalo pinaagi sa matinumanon

[435]

nga paggamit sa ilang mga galamhan, ilalom sa pagiya sa Balaan nga Espiritu. Ilang gibutang ang ilang mga kaugalingon kadugtong sa Tuburan sa tanan nga kaalam, nga naghimo sa kahibalo mahitingod sa Dios nga patukoranan sa ilang kinaadman. Diha sa pagtoo sila nagampo alang sa kaalam, ug ilang gikinabuhi ang ilang mga pagampo. Ilang gibutang ang ilang kaugalingon diin ang Dios maka-panalangin kanila. Ilang gilikayan ang makapaluya sa ilang mga gahum ug gipauswag ang mataghigayon aron mahimo nga masinabuton sa tanang matang sa kahibalo. Ilang gisunod ang mga kalagdaan sa kinabuhi nga dili mapakyas sa paghatag kanila ug kusog sa salabutan. Nanginguha sila sa pagbaton ug kahibalo alang sa usa ka katuyoan— aron nga ilang mapasidunggan ang Dios. Ilang naila nga aron makatindog ingon nga mga dnugyanan sa dnuod nga dnuohan sa taliwala sa mga mini nga tinuohan sa mga pagano, kinahanglan sila magbaton sa katin-aw sa panabut ug maghingpit sa usa ka Cristohanon nga taras. Ang Dios mismo mao ang ilang magtutudlo. Sa kanunay nga nagaampo, sa nagatoon sa tinuoray, kanunay magpakisayud sa Dili Makita, sila milakaw uban sa Dios ingon sa gibuhat ni Enoch.

Ang tinuod nga kalampusan sa bisan unsa nga badlis sa buluhaton dili sangputanan sa salagma o sa aksidente o kapalaran. Kini mao ang laraw sa mga tagana sa Dios, ang ganti sa pagtoo ug kahait ug salabutan, sa kaputli ug pagkamalahutayon. Ang maayong mga kalidad sa pangisip ug ang usa ka hataas nga diwa sa pamatasan dili sangputanan nga wala tuyoa. Ang Dios nagahatag ug mga higayon; ang kalampusan nagaagad diha sa paggamit kanila.

Samtang sa Dios nagabuhat diha kang Daniel ug sa iyang mga kauban “sa pagtinguha ug sa pagbuhat sa Iyang kahimuot,” sila nagabuhat sa ilang kaugalingon nga kaluwasan. Filipos 2:13. Dinhi ginapadayag ang laraw sa diosnon nga prinsipyo sa pagtinabangay, nga kong wala kim dili madangat ang tinuod nga kalampusan. Ang tawhanon nga paningkamot walay kahimoan kong walay diosnon nga gahum; ug kong walay tawhanon nga paningkamot, ang diosnon nga panglibasug walay kahimoan sa kadaghanan. Aron maato nga kaugalingon ang grasya sa Dios, kinahanglan atong buhaton ang atong bahin. Ang Iyang grasya ginahatag aron magabuhat diha kanato sa pagtinguha ug sa pagbuhat, apan dili gayud mahimo nga puli sa atong panlimbasug.

Ingon nga si Jehova mitambulig ni Daniel ug sa iyang mga kauban, sa ingon usab Siya motambulig sa tanan nga mamngkamot sa pagbuhat sa Iyang kabubut-on. Ug pinaagi sa paghatag sa Iyang Espintu Iyang mapalig-on ang matag tinuod nga katuyoan, ug matag-halangdon nga gimbut-an. Sila nga maglakaw sa dalan sa pagkamas-inugtanon makahibalag ug daghang mga balabag. Ang kusgan, ug maliputon nga mga inpluwensya mahimo nga mohigut kanila ngadto sa kalibutan; apan si Jehova makahimo nga dili magpulos ang tagsatagsa ka ahensya nga magabuhat sa pagpildi sa Iyang mga pinili; diha sa Iyang kusog sila makahimo sa pagbuntog sa tagsatagsa ka panulay, ug sa pagdaug sa tagsatagsa ka kalisdanan.

[436]

Gidala sa Dios si Daniel ug ang iyang mga kauban ngadto sa kalabutan sa dagkung mga tawo sa Babilonia, aron nga diha sa taliwala sa usa ka nasud nga diwatahan ilang marepresentar ang Iyang taras. Giunsa man sila pagkahimong takus alang sa usa ka katungdanan nga may dakung pagsalig ug kadungganan? Ang pagkamadnumanon diha sa gagmayng mga butang maoy naghatag ug dagway sa ilang dbuok nga kinabuhi. Ilang gipasidunggan ang Dios diha sa kinagamyang nga mga katungdanan, ug ingon man sa dagkung mga kapangakohan.

Maingon nga ang Dios nagtawag ni Daniel aron sa pagsaksi alang Kaniya didto sa Babilonia, mao nga Siya nagatawag kanato nga mahimong Iyang mga saksi dinhi sa kalibutan karon. Diha sa kinagamyang ingon man sa kinadakan nga mga kalihukan sa kinabuhi, maoy Iyang tinguha kanato nga atong ipadayag ngadto sa mga tawo ang mga prinsipyo sa Iyang gingharian. Daghan ang nagahulat alang sa dagkung buluhaton nga pagadad-on ngadto kanila samtang sa adlaw-adlaw nawala kanila ang mga higayon alang sa pagpadayag sa pagka-matinumanon ngadto sa Dios. Sa adlaw-adlaw napakyas sila sa pagtuman uban sa bug-os nga kasingkasing sa gagmay nga mga katungdanan sa kinabuhi. Samtang sila naghulat alang sa dagkung buluhaton diin ilang magamit konohay ang dagkung mga talento, ug sa ingon niini matagbaw ang ilang ambisyoso nga mga pangandoy, ang ilang mga adlaw manglabay.

Diha sa kinabuhi sa dnuod nga Cristohanon walay dili kinahanglanon; diha sa mga mata sa Makagagahum sa tanan ang tagsatagsa ka katungdanan hinungdanon. Si Jehova nagasukod uban sa katakdo sa tagsatagsa ka kahimoan alang sa pagalagad. Ang wala

[437]

gamita nga mga kasarang pagadad-on sa pagpakighusay sama sa mga kasarang nga gigamit. Pagahukman kita pinaagi sa unsa unta ang atong nabuhat, apan wala matuman tungod kay wala nato gamita ang atong mga gahum sa paghimaya sa Dios.

Ang usa ka halangdon nga taras dili resulta sa salagma; dili kini tungod sa linain nga mga pabor o mga tuga sa Dios. Kini resulta sa pagdisiplina sa kaugalingon, sa pagpasakop sa ubos ngadto sa hataas nga kinaiya, sa pagtugyan sa kaugalingon ngadto sa pagalagad sa Dios ug sa tawo.

Pinaagi sa pagkamaunongon ngadto sa mga pnsipyo sa pagkamapugnganon nga gipakita sa mga batan-on nga Hebreo ang Dios nagapakigsulti ngadto sa mga batan-on karon. Adunay kinahanglan sa mga tawo kinsa nga sama kang Daniel mobuhat ug mangahas alang sa kawsa nga matarung. Ang mga kasingkasing nga putli, ang mga kamot nga kusgan, ang kaisug nga walay gikahadlok mao ang gikinahanglan; kay ang gubat tali sa bisyo ug sa birtud nagkinahanglan ug pagtukaw nga walay paghunong. Ngadto sa tagsatagsa ka kalag si Satanas moduul uban sa panulay diha sa daghang madanihong mga ponna sa pagpatuyang sa kagustohan.

Ang lawas maoy usa ka labing importante nga paagi diin maugmad ang pangisip ug ang kalag alang sa pagpatubo sa taras. Tungod niini ang kaaway sa mga kalag nagtumong sa iyang mga panulay ngadto sa pagpaluya ug sa pagpaubos sa lawasnong mga gahum. Ang iyang kalapusan niini sagkad magakahulogan sa pagtugvan sa tibuok nga pagkatawo ngadto sa daotan. Ang mga kahiligan sa lawasnong mga kinaiva, gawas kong kini mailalom sa pagmando sa usa ka hataas nga gahum, sigurado nga magbuhat sa kalaglagaan ug sa kamatayon. Ang lawas kinahanglan magpasakop ngadto sa hataas nga mga gahum sa tawo. Ang halalom nga mga pagbati pagamandoan sa kabuot, nga sa iyang kaugalingon magpailalom sa pagmando sa Dios. Ang harianon nga gahum sa pangatarungan, nga gibalaan sa diosnong grasya, maoy magpasulabi sa kinabuhi. Ang salabutanon nga gahum, ang lawasnong nga kusog, ug ang gitason sa kinabuhi nagasalig sa mga kasugoan nga dili mausab. Pinaagi sa pagkamatinumanon niining maong mga kasugoan, ang tawo mahimo nga makatindog nga mananaug sa iyang kaugalingon, mananaug sa iyang kaugalingon nga mga kahiligan, mananaug sa mga punoan ug sa mga kagamhanan, batok “sa mga agalon niining mangitngit

nga kalibutan,” ug batok sa espirituhanong pagkadaotan diha sa mga dapit sa kalangitan.” Efeso 6:12.

Didto sa karaang tulumanon nga mao ang maayong balita sa simbolo, walay halad nga may ikasaway ang pagadad-on ngadto sa halaran sa Dios. Ang halad nga mao ang magrepresentar kang Cristo kinahanglan walay mansa. Ang pulong sa Dios nagatudlo niini ingon nga usa ka ilustrasyon nga ang Iyang mga anak mahimong—”usa ka halad nga buhi,” “balaan ug walay ikasaway.” Roma 12:1; Efeso 5:27. [438]

Ang Hebreohanong mga halangdon mga tawo nga sama kanato ug mga kinaiya; apan bisan pa sa madanihong mga inpluwensya diha sa palasyo sa Babilonia, sila nagtindog nga malig-on tungod kay sila nagsalig sa usa ka kusog nga walay kinutoban. Diha kanila ang usa ka nasud nga pagano nakakita sa usa ka ilustrasyon sa pagkamaayo ug sa pagkamanggiloy-on sa Dios, ug sa gugma ni Cristo. Ug diha sa ilang eksperensya may usa ka higayon kita sa kadaugan sa prinsipyo batok sa panulay, sa kaputli batok sa pagkadaotan, sa paghalad ug sa pagkamaunongon batok sa ateismo ug sa diwata.

Ang espiritu nga naghupot kang Daniel, mahimong mapanag-iya sa mga batan-on karon; sila makakuha niini sa sama nga tuburan sa kusog, makapanag-iya sa sama nga gahum sa pagpugong sa kaugalingon, ug sa pagpadayag sa sama nga grasya diha sa ilang mga kinabuhi, bisan diha sa ilalom sa mga higayon nga dili maayo. Bisan pa sila pagalibutan sa mga panulay sa pagpatuyang sa kaugalingon, ilabina diha sa atong dagkung mga siyudad, diin ang tanan nga mga dagway sa mahilas nga katagbawan gihimong masayon ug madanihon, apan pinaagi sa diosnon nga grasya ang ilang katuyoan sa pagpasidungog sa Dios mahimong magpabilin nga malig-on. Pinaagi sa makusganon nga gimbut-an ug sa matukawon nga pagkamabinantayon sila makabarug batok sa tagsatagsa ka panulay nga moharang sa kalag. Apan pinaagi lamang kaniya nga nagatinguha sa pagbuhat sa matarung tungod kay kini matarung nga ang kadaugan makuha.

Daw unsa nga buluhaton sa kinabuhi kadto alang niining halangdon nga mga Hebreo! Samtang sila nanamilit ngadto sa puloyanan sa ilang pagkabata, bisan gamay wala sila magdamgo sa usa ka hataas nga dadangatan nga ilang maangkong. Ingon nga matinumanon ug malahutayon, sila mingtugyan ngadto sa diosnon nga giya, mao nga pinaagi kanila ang Dios nakatuman sa Iyang katuyoan.

[439] Ang sama nga kusganong mga kamatooran nga gipadayag pinaagi niining mga tawhana, gitinguha sa Dios nga ipadayag pinaagi sa mga batan-on ug sa mga kabataan karon. Ang kinabuhi ni Daniel ug sa iyang mga kauban maoy usa ka pasundayag mahitungod sa unsay Iyang buhaton alang kanila sga magtugyan sa ilang kaugalingon nganha Kaniyang uban sa bug-os nga kasingkasing magtinguha sa pagkab-ot sa Iyang katuyoan.

Kapitulo 40—Ang Damgo ni Nabucodonosor

Sa wala madugay tapus si Daniel ug ang iyang mga kauban [440] nakasulod sa pagalagad sa hari sa Babilonia, nagpanghanabo ang mga hitabo nga nagpadayag ngadto sa usa ka nasud nga diwatahan sa gahum ug sa pagkamatinumanon sa Dios sa Israel. Si Nabucodonosor may usa ka talagsaon nga damgo, nga pinaagi niini “ang iyang espiritu nasamok, ug ang iyang pagkatulog mipahawa kaniya.” Apan bisan pa nga ang hunahuna sa hari nahaylo pag-ayo, sa iyang pagmata, wala siya makahimo sa paghinumdum sa tagsatagsa ka bahin niini.

Sa iyang kalibug, gipadgum ni Nabucodonosor ang iyang maalam nga mga tawo—”sa mga mago, ug mga maglalamat”—ug naghangyo sa ilang panabang. “Ako nagdamgo sa usa ka damgo,” siya miingon, “ug ang akong espiritu nasamok nga buot magpak-isayod sa damgo.” Uban niining pahayag sa iyang kalibug iyang gihangyo sila sa pagpadayag nganha kaniya niadtong makadala ug kahumpayan sa iyang hunahuna.

Niini mitubag ang maalam nga mga tawo, “Oh hari, mabuhi ka sa walay katapusan; isugid sa imong mga alagad ang imong damgo, ug kami magasaysay sa iyang kahulogan.”

Wala matagbaw sa malihayon nilang tubag, ug natahap tungod kay sila bisan pa sa ilang mapatootohong mga pangangkon nga makapadayag sa mga dnago, apan daw dili gusto mohatag kaniya sa panabang, ang hari mimando sa iyang mga tawo nga maalam, uban sa mga saad sa bahandi ug kadungganan sa usa ka bahin, ug sa mga hulga sa kamatayon sa laing bahin, nga suldhan siya dili lamang sa hubad sa damgo kondili ang damgo mismo. “Ang butang mibiya kanako, siya miingon; “kong kamo dili magpahibalo kanako, ug ang kahulogan niana, kamo pagawataswaton, ug ang inyong mga balay himoon nga pundok sa kinalibang. Apan kong ipahibalo ninyo kanako ang damgo ug ang kahulogan niana, kamo makadawat gikan kanako mga gasa ug mga balus ug dagkung dungog.”

[441] Sa gihapon mitubag ang maalam nga mga tawo nga nagingon, “Ang damgo ipahayag unta sa hari, sa iyang mga alagad, ug kami magasugid sa kahulogan niini.”

Karon si Nabucodonosor, nga hilabihan na ka inggit ug nasuko sa nadayag nga pagbudhi nila kinsa iyang gisaligan, mipahibalo: “Ako nasayud sa pagkatinuod gayud nga kamo buot magalangan, tungod kay nakita man ninyo nga ang butang mibiya kanako. Apan kong kamo dili mopadayag kanako sa damgo, adunay usa ra ka balaod alang kaninyo; kay nangandam sa pagpamakak ug sa pagsulti sa mga pulong malimbongon sa akong atubangan, hangtud nga mabalhin ang panahon: busa isulti kanako ang damgo, ug ako masavud nga kamo makahimo sa pagsavsay sa kahulogan niana.”

Sa kahadlok tungod sa mga sangputanan sa ilang kapakyas, ang mga mago nanlimbasug sa pagpakita sa hari nga ang ivang hangvo dili makatarunganon ug nga ang iyang pagtilaw maoy dili mahimo ni bisan kinsa nga tawo. “Walay bisan usa ka tawo sa ibabaw sa yuta nga makapahayag niining butanga sa hari; kay, sanglit walay hari, ni agalon, ni punoan, nga nangutana manang butanga sa mga mago, o enkantador, o Caldeanhon. Ug maoy usa ka butang nga talagsaon ang gipangayo sa han, ug walay bisan kinsang lain nga arang makapahavag niana sa atubangan sa hari, gawas ang mga dios, kansang puloy-anan wala sa unod.”

Unya “ang han nasuko ug naglagot sa hilabihan, ug nagsugo sa pagpapatay sa tanang mga tawong manggialamon sa Babilonia.”

Kauban sa mga gipangita sa mga kawani nga nangandam sa pagtuman sa mga mando sa harianon nga balaod, mao si Daniel ug ang iyang mga higala. Sa diha nga gisultihan sila nga sumala sa dekrito sa han, sila pagapatyon, uban “sa pagkamaalamon ug pagkamasinabuton” si Daniel nangutana kang Arioch, ang kapitan sa mga magbalantay sa hari, “Ngano man nga hilabihan ang pagkahananali sa sugo sa hari?” Gisultihan siya ni Arioch sa kalibug sa han mahitungod sa iyang talagsaon nga damgo, ug sa iyang kapakyas sa pagpangayo ug panabang gikan niadtong iyang ginasaligan sa hingpit. Sa pagkadungog niya niini, si Daniel nga nangarisgo sa iyang kinabuhi diha sa iyang mga kamot, nangahas ngadto sa presensya sa hari ug nangamuyo nga hatagan siya ug panahon, aron iyang mahangyo ang iyang Dios nga ipadayag kaniya ang damgo ug ang kahulogan niini.

Ang hari mitugot. “Unya miadto sa Daniel sa iyang balay, ug gisuginlan niya ang iyang mga kauban, si Ananias, si Misael, ug si Azarias mahitungod mining butanga.” Sa tingob sila nangamuyo alang sa kaalam gikan sa Tuburan sa kahayag ug sa kahibalo. Makusganon ang ilang pagtoo diha sa pagkamatngon nga ang Dios nagbutang kanila sa dapit diin diha sila, nga sila nagbuhat sa Iyang buluhaton ug nagpaigo sa mga gikinahanglan sa katungdanan. Sa mga panahon sa kalibug ug sa katalagman kanunay sila nga miliso ngadto Kaniya alang sa pag-agak ug sa panalipod, ug Siya namatud-an nga kanunay nga panabang. Karon uban sa kasingkasing nga mahinulsolon nagpasakop sila pagbag-o sa ilang kaugalingon ngadto sa Maghuhukom sa yuta, nangamuyo nga Iya unta nga itugyan ang kahilwasan niining ilang panahon sa talagsaon nga panginahanglan. Ug wala mahimong kawang ang ilang pangamuyo. Ang Dios nga ilang gipasidunggan, karon nagpasidungog kanila. Ang Espiritu ni Jehova diha kanila, ug ngadto kang Daniel, “sa usa ka panan-awon sa kagabhion,” gipadayag ang damgo sa hari ug ang kahulogan niini. [442]

Ang unang buhat ni Daniel mao ang pagpasalamat sa Dios tungod sa pinadayag nga gihatag kaniya. “Dalayegon ang ngalan sa Dios sa mga katuigan nga walay katapusan,” siya mituw-aw; “kay Iya man ang kaalam ug ang kagahum: ug Iyang ginailis-ilisan ang mga panahon ug mga katuigan: Iyang ginapapha ang mga hari, ug gipahaluna ang mga hari: Siya nagahatag ug kaalam sa mga manggialamon, ug kahibalo kanila nga may pagsabut: gibugna Niya ang mga butang halalom ug tinago: Siya nasayud sa mga butang nga anaa sa kangitngitan, ug ang kahayag nagapuyo man Kaniya. Nagapasalamat ako Kanimo, ug nagadayeg ako Kanimo, Oh Dios sa akong mga amahan, nagahatag kanako sa kaalam ug sa kagahum, ug karon ginapadayag Mo kanako ang butang nga among gipangayo Kanimo: sanglit Imong ginapadayag kanamo ang butang sa hari.”

Sa iyang pag-adto dihadiha ngadto kang Arioch, nga maoy gisugo sa hari sa paglaglag sa manggialamon nga mga tawo, si Daniel miingon, “Ayaw pagpatya ang mga tawong manggialamon sa Babilonia: dad-a ako sa atubangan sa hari, ug akong ipadayag sa hari ang kahulogan.” Sa madali gipasulod ni Arioch si Daniel sa atubangan sa hari, uban sa mga pulong, “May tawo nga hingkaplagan ko sa mga anak sa mga nangabihag gikan sa Juda, nga mopahayag sa hari sa kahulogan nga gikinahanglan.”

[443] Tan-awa ang bihag nga Judiyo, dili hanginon ug maugdang, diha sa presensya sa hari sa labing gamhanang gingharian sa kalibutan. Diha sa iyang unang mga pulong wala siya moangkon ug dungog alang sa iyang kaugalingon ug gibayaw niya ang Dios ingon nga tuburan sa tanan nga kaalam. Sa mabalak-on nga pakigsusi sa hari. “Makahimo ka ba sa pagpadayag kanako sa damgo nga akong nakita, ug sa kahulogan niini?” siya mitubag: “Ang tinago nga gikinahanglan sa hari dili ikapadayag kaniya, ni sa mga tawong manggialamon, ni sa mga maglalamat, ni sa mga mulomanalagna, apan adunay usa ka Dios sa langit nga mopadayag sa mga tinago, ug siya magpahibalo kang hari Nabucodonosor sa mga butang nga manghitabo sa ulahing mga adlaw.

“Ang imong damgo,” mipahayag si Daniel, “ug ang mga pananawon sa imong ulo sa ibabaw sa imong higdaanan, mao kini; Mahitungod kanimo, Oh hari, ang imong mga hunahuna misantup sa imong panumduman diha sa imong higdaanan aron sa pagpasayud sa mga butang manghitabo sa umalabut nga panahon: ug ang nagpadayag sa mga tinago magapahibalo kanimo sa manghitabo sa ulahing mga adlaw. Apan mahitungod kanako, kini nga tinago wala ipadayag kanako, tungod kay labaw sa uban nga mga buhi ang akong kahibalo, kondili sa tuyo nga ang kahulogan ikapadayag sa hari, ug aron ikaw masayud sa mga hunahuna sa imong kasingkasing.

“Ikaw, Oh hari, nakakita, ug nakasud-ong sa usa ka dakung larawan. Kining larawan, nga daku uyamot, ug kansang kasilaw maayo kaayo, mitindog sa imong atubangan; ang dagway niana makalilisang. Mahitungod niini nga larawan, ang iyang ulo bulawan nga lunsay, ang iyang dughan ug ang iyang mga bukton salapi, ang iyang tiyan ug ang iyang mga paa tumbaga, ang iyang mga bitiis, puthaw, ug ang iyang mga tiil may bahin nga puthaw, ug may bahin nga yutang kolonon.

“Nakita mo hangtud nga ang usa ka bato gisapsap nga walay mga kamot, nga minglapdos sa larawan sa iyang mga tiil nga puthaw ug yuta nga kolonon, ug nakadugmok kanila. Unya ang puthaw, ang yutang kolonon, ang tumbaga, ang salapi, ug ang bulawan, nadungan pagkadugmok; ug nangahimong sama sa tahop sa mga salog nga giukanan sa panahon sa ting-init; ug sila ginapadpad sa hangin, sa pagkaagi nga walay dapit nga nakita alang kanila: ug ang bato nga

naglapdos sa larawan, nahimong usa ka dakung bukid, ug gipuno niini ang tibuok kalibutan.

Ang Larawan sa Damgo ni Nabucodonosor

[444] Ang usa ka gamhanang tagna mahitungod sa mga gingharian sa katawhan mao ang larawan sa damgo ni Nabucodonosor, ang bantugan ug ambisyoso nga han sa Babdonia. Siya nangandoy nga mahibalo kong unsa ang mahitabo sa umalabut; ug diha sa damgo mahitungod sa usa ka larawan, nga walay tawo nga makahubad, gipadayag sa Dios kong unsa ang mahitabo.

Gihatag sa Dios ang damgo ngadto kang Nabucodonosor nga nagtoo nga ang Babilonia mobarug sa mga katuigan nga walay katapusan. Pinaagi sa Iyang manalagna Iyang gihatag ngadto kang Nabucodonosor ang hubad sa damgo, aron si Nabucodonosor makahibalo unta nga ang Babilonia dili mobarug sa walay katapusan, ug nga ang han makakat-on unta nga ang kamatuoran labaw pa kay sa mga pangandoy mahitungod sa imperiyalismo. Ang Dios naghatag sa damgo ug sa hubad niini ngadto kang Nabucodonosor, dili lamang nga ang han sa Babilonia mahibalo, kondili nga ang tagsatagsa ka han nga mosunod kaniya makahibalo nga ang yutan-on nga mga gingharian kong molabaw man ugaling, ang tanan lumalabay, ug kinahanglan mahanaw, ug nga ang gingharian lamang nga walay katapusan, nga dili mawagtang, mao ang gingharian ni Cnsto, nga girepresentahan sa bato nga nahimong usa ka daku nga bukid ug nakapuno sa tibuok yuta.

Ang tibuok larawan sa usa ka tawo nagrepresentar sa gingharian sa tawo; apan ang mga bahin sa larawan, ang metaliko nga mga simbolo, nagrepresentar sa upat ka magahulma-sa-kalibutan nga mga gingharian nga gikan sa panahon ni Daniel hangtud sa unahan maoy magpasulabi sa ibabaw sa yuta. Kini sda nagsugod sa Babilonia, nga diha sa kinapungkayan sa iyang himaya ilalom ni Nabucodonosor, ang ginghanan maoy labaw nga nakaumol sa kalibutan. Si A.H. Sayce nagaingon: “Diha sa pagkadaghan ug mga pumopuyo ug sa kakaraan ang Asiria nalabwan pagayo sa habagatang gingharian sa Babilonia. Dinhi mao ang sentro ug dapit nga gisukaran sa

buhdaman nga sa ulahi mikanap sa tibuok Kasadpang Asia.”—The Ancient Empires of the East, 1894 and 1900 eds., p. 93.

“Diha sa maong dapit napadayag ang mga tunob sa kinasayohang buhdaman nga mauswagon nga nakaplagan ingon man nga maoy kinadugayan nga nagpadayon.... Ang Babilonia...nagrepresentar sa kultura, sa buhilaman, sa literatura, ug sa nagmando-sa-tanan nga gahum sa tinuohan.”—Art. “Babilonia,” The New SchaffHerzog Encyclopedia of Religious Knowledge (New York, 1908), vol. 1, pp. 396, 397.

“Walay kaulohan sa kalibutan nga nahimong sentro sa hdabihan ka daku nga gahum, bahandi, ug kultura sulod sa hdabihan ka halapad nga panahon.”— Robert Wm. Rogers, A History of Babylonia and Assyria, 4th ed., vol. 1, p. 386.

Angayan nga ang pinadayag ug ang pasidaan nga gikan sa Dios igahata? ngadto niadtong bantugan nga nagaumol-sa kalibutan nga gingharian; apan ang Babilonia, ang daku ug bulawanon, nahanaw ilalom sa maluyahon nga mga magmamando, si Nabonidus ug ang iyang anak nga lalaki nga si Belsasar, sa 539 W .K., diha sa mao ra nga kaliwatan nga gihatag ang pinadayag.

[445]

Ang Babilonia gisundan sa Medo-Persia ilalom ni Ciro nga Daku. Sulod sa mga duha ka gatus ka tuig ang Persia, nga gisimbolohan sa salapi diha sa larawan, naglingkod sa trono sa gingharian sa kalibutan.

Sa 331 W.K., si Dano III (Codomannus) miaway sa isyo sa gahum batok kang Alejandro nga Bantugan didto sa gubat sa Arbela, ug si Alejandro sa Grecia nahimong magmamando sa kalibutan. Ang simbolo sa Grecia mao ang tumbaga. Si Alejandro namatay sa 323 W.K.; ug sulod sa pipila ka mga tuig nabahin ang iyang gingharian tali sa nag-away-away nga mga partido ug ang nagsunod nga siglo nga naluya nga wala nay paglaum napasagdan nga usa ka tukbonon sa nagasaka nga gahum sa emperador nga diha sa Suba sa Tiber.

Gibuntog sa Roma ang dibisyon nga Sinahanon niadtong sa kaniadto gamhanang Gingharian sa Grecia sa 190 W.K., ang dibisyon nga Macedonianhanon sa mao gihapon nga ginghanan sa 168 W.K., samtang ang Egipto nag-ila sa awrondad sa puthaw nga monarkiya sa Roma nianang tuiga. Ang Roma nahiusa diha sa iyang pagsugod, bisan siya usa ka republika. Sa ulahi nahimo siyang usa b ginghanan.

Nganha sa Ginghaman sa Roma miabut ang pagkabahinbahin, nga gisimbolohan sa kasagolan sa puthaw ug sa yutang kolonon, pinaagi sa mga panulong sa mga luog nga gikan sa amihanan ug sa silangan sa Oropa sa ikaupat ka siglo; ug ang Roma, ang puthaw nga monarkiya, nabungkag hangtud sa kahangturan. Dihay gamhanang mga paningkamot nga gitukod aron sa paghiusa sa mga nasud sa Oropa, ang mga nabahin nga Roma ngadto sa usa ka nbuok nga managsama pinaagi sa pagminyoay, nga gihisgutan diha sa tagna ingon nga mosagol sa ilang kaugalingon uban sa mga kaliwatan sa katawhan, apan sila napakyas. Si Carlomagno ug si Napoleon nanmguha sa pagtukod sa usa ka hiniusa nga ginghaman pinaagi sa kusog sa hinagiban; apan sila napakyas. Ang tagna nagpahayag nga kining maong mga pagkabahin dili gayud mahiusa, bisan ingon nga ang puthaw dili makasagol sa yutang kolonon. Ang pulong nga “sila dili magakataput sa usa ug usa,” mas kusgan pa kay sa diplomasya o sa kusog sa mga armas.

Diha sa mga adlaw sa katapusan nga mga dibisyon sa Roma ang Dios sa langit magapatindug sa Iyang ginghaman, nga dili na gayud malumpag, dili ikahatag ngadto sa lain nga katawhan by sa Iyang bugalingon nga maoy mopuyo niini hangtud sa bhangtoran. “Ug ang damgo matuod, ug ang bhulogan niana dili bduhaduhaan.

ANG MGA TIGMANTALA

[446] “Kini mao ang damgo,” masaligon nga mipahayag si Daniel; ug ang hari, nga nagpatalinghug sa makuti nga pagtagad sa tagsatagsa ka bahin, nahibalo nga kini mao ang damgo gayud nga nakasamok kaniya. Tungod niini ang iyang hunahuna naandam sa pagdawat uban sa kahimuot, sa kahulogan. Ang Hari sa kaharian hapit na mopahayag sa dakung kamatuoran ngadto sa hari sa Babilonia. Ang Dios gustong mopadayag nga Siya may gahum ibabaw sa mga ginghamarian sa kalibutan, may gahum sa pagpalingkod sa trono ug sa pagpapahawa sa trono sa mga hari. Kinahanglan ang hunahuna ni Nabucodonosor pagapukawon, kong mahimo, ngadto sa usa ka pagpamatikod sa iyang kapangakohan ngadto sa Langit. Ang mga hitabo sa umalabut, nga magaabut ngadto sa katapusan sa panahon, pagaablihan sa atubangan niya.

“Ikaw, Oh hari, mao ang hari sa kaharian,” mipadayon si Daniel, “kang kinsa ang Dios sa langit mihatag sa gingharian, sa gahum, sa kusog ug sa himaya. Ug sa bisan diin nga dapit ang mga anak sa tawo managpuyo, ang mga mananap sa kapatagan ug ang mga langgam sa kalangitan Iyang gihatag sa imong kamot, ug naghimo kanimo nga agalon kanila tanan. Ikaw mao kadtong ulo nga bulawan.

“Ug sunod kanimo motindug ang usa ka gingharian nga labing ubos kanimo, ug may laing ikatulo nga gingharian nga tumbaga, nga magabuot sa tibuok nga yuta.

“Ug ang ikaupat ka gingharian molig-on sama sa puthaw: sanglit ang puthaw magadugmok ug makadaug sa tanang mga butang: ug sama sa puthaw nga magapigsat niining tanan, kini nga gmghanan magabungkag ug magadugmok.

“Ug sanglit imong nakita ang mga tiil ug mga tudlo sa tiil, nga may bahin nga yutang kolonon sa magkokolon, ug may bahin nga puthaw, kini mahimo nga gingharian nga binahinbahin; apan anaa niana ang kalig-on sa puthaw, sanglit sa imong nakita ang puthaw gisakot sa yanang sa yuta nga kolonon. Ug ingon nga ang usa ka bahin sa mga tudlo sa tiil puthaw man, ug ang usa ka bahin maoy yutang kolonon, mao nga ang gingharian malig-on ang usa ka bahin, ug gabok ang laing bahin. Ug sanglit imong nakita nga ang puthaw gisaktan sa yanang sa yutang kolonon, sila mosagol sa ilang kaugalingon uban sa kaliwatan sa katawhan: apan sila dili magakatapot sa usa ug usa, sama sa puthaw nga dili mosagol sa yutang kolonon.” “Ug sa mga adlaw nianang mga haria, ang Dios sa langit magatukod ug usa ka gingharian, nga dili gayud [447] malumpag: ni ang gahum niana mahibilin sa lain nga katawhan, apan lam magadugmok ug magautut niining tanan nga mga gingharian, ug kini molungtad sa walay katapusan. Sanglit ingon sa imong nakita nga gikan sa usa ka bukid gisapsap nga walay kamot ang usa ka bato, ug nga kini nakadugmok sa puthaw, sa tumbaga, sa yutang kolonon, sa salapi, ug sa bulawan; ang daku nga Dios nagpahibalo sa hari sa mga butang manghitabo sa kaulahian: ug ang damgo matuod, ug ang kahulogan niana dili kaduhaduhaan.”

Ang han nakabig sa pagkatinuod sa hubad, ug diha sa pagpaubos ug sa kataha siya “mihapa ug misimba,” nga nagaingon, “Sa pagka-matuod ang imong Dios mao ang Dios sa mga dios, ug ang Ginoo

sa mga han, ug ang magbubugna sa mga butang tinago, sanglit ikaw nakapadayag niining butang tinago.”

Gibakwi ni Nabucodonosor ang dekrito alang sa paglaglag sa mga tawong manggialamon. Ang ilang mga kinabuhi napagawas tungod sa kadugtongan ni Daniel sa Tigpadayag sa mga tinago. Ug “ang han nagpabantug kang Daniel, ug naghatag kaniya ug daghang mga gasa nga bililhon, ug naghimo kaniya nga punoan sa tibuok lalawigan sa Babilonia, ug pangulo nga gobernador sa tanang mga tawong manggialamon sa Babilonia. Ug si Daniel naghangyo sa hari, ug iyang gitudlo si Sadrach, Mesach, ug Abednego ibabaw sa mga buluhaton sa lalawigan sa Babilonia: apan si Daniel naglingkod diha sa ganghaan sa han.”

Diha sa mga talaan sa tawhanon nga kasaysayan, ang pagtubo sa mga nasud, ang pagsaka ug ang pagkahugno sa mga ginghanan, makita nga daw nagsalig sa kabubut-on ug sa kabatid sa tawo; ang paghan-ay sa mga hitabo daw, sa kinadak-an, nahukman pinaagi sa iyang gahum, ambisyon, o kagustohan. Apan diha sa pulong sa Dios giwalis ang tabil, ug atong makita, sa itaas, sa luyo, ug sa dula sa tawhanon nga tinguha ug gahum ug mga pagbati, ang mga ahensya sa Usa nga Maloloy-on-sa-Tanan, sa hilum, sa mapailubon nagapasangput sa mga tambag sa Iyang kaugalingon nga kabubuton.

[448] Sa mga pulong nga dili matumbasan nga katahum ug sa pagkalumo, gibutang ni apostol Pablo sa atubangan sa mga maki-naadmanon sa Atenas ang diosnon nga katuyoan diha sa paglalang ug sa pag-apodapod sa mga kaliwatan ug sa mga nasud. “Ang Dios nga mao ang nagbuhat sa kalibutan ug sa tanan ang butang nga ania niini,” ang apostol mipahayag, “nagbuhat sa tanang nasud sa katawhan gikan sa usa ka tawo, aron papuy-on sa tanang dapit sa yuta, tapus niya maandam ang mga gitagal nga kapanahonan ug ang mga udanan sa mga dapit nga ilang pagapuy-an; aron sila mangita sa Dios, basin pa ila Siyang mahikapan ug makaplagnan, bisan tuod Siya dili ra halayo gikan sa matag-usa kanato.” Buhat 17:24-27.

Ang Dios naghimo nga matin-aw nga bisan kinsa ang mobuot, mahimong moduul “ngadto sa higot sa tugon.” Ezequiel 20:37. Diha sa paglalang maoy Iyang tuyo nga ang yuta pagapuy-an sa mga binuhat kinsang pagkaanaa mahimong usa ka panalangin sa ilang kaugalingon ug nganha sa usa’g usa, ug usa ka kadunggan ngadto sa ilang Magbubuhat. Ang tanan nga mobuot mahimong magpaila

sa ilang kaugalingon niim nga katuyoan. Mahitungod kanila kini ang giingon, “Ang Akong katawhan nga Akong giumol alang sa Akong kaugalingon; aron sila managbutyag sa pagdayeg Kanako.” Isaias 43:21.

Diha sa Iyang kasugoan gipahibalo sa Dios ang mga prinsipyo nga nagpailalom sa tanang dnuod nga kauswagan, sa mga nasud ug sa tagsatagsa ka tawo. Ngadto sa mga Israelihanon kini nga kasugoan gipahayag ni Moises nga nagingon: “Kini mao ang inyong kinaadman ug salabutan.” “Kini dili butang nga walay pulos alang kaninyo; kay kini mao ang inyong kinabuhi.” Deuteronomio 4:6; 32:47. Ang mga panalangin nga gipasalig ngadto sa Israel mao ang sama nga mga kondisyon ug diha sa sama nga matang, ang gipasalig ngadto sa tagsatagsa ka nasud ug ngadto sa tagsatagsa ka tawo sa ilalom sa halapad nga mga langit.

Sa ginatus ka mga tuig sa wala pay mga nasud nga mipakita sa ibabaw sa kalibutan, ang Usa nga Nasayud sa tanan midungaw sa mga katuigan ug nagtagna sa pagsaka ug sa pagkahulog sa kalibutan nga mga gingharian. Ang Dios mipahayag ngadto kang Nabucodonosor nga ang gingharian sa Babilonia mahugno, ug ang usa ka ikaduhang gingharian mosaka, nga may panahon usab siya nga kalisdanan. Sa mapakyas kini sa pagbayaw sa dnuod nga Dios, ang himaya niini miawop, ug ang ikatulong gingharian ang mibanos sa dapit niim. Kini usab nahanaw; ug mipuli ang ikaupat ka gingharian, nga malig-on ingon sa puthaw, ug magbuntog sa mga nasud sa kalibutan.

Kong ang mga magmamando sa Babilonia—kadtong labing dato sa tanang yutan-ong mga gingharian—gibantayan pa kanunay sa ilang atubangan ang pagkahadlok kang Jehova, nahatagan unta sila sa kaalam ug sa gahum nga mao unta ang maghigot kanila nganha Kaniya ug magpadayon unta sila sa pagkakusgan. Apan ilang gihimo ang Dios nga dalangpanan lamang sa diha nga sila gidagmalan ug gisamok. Sa maong mga panahon, sa napakyas sa pagpangita ug panabang diha sa ilang dagkung mga tawo, ilang gipangita kini gikan sa mga tawo nga sama kang Daniel—mga tawo nga ilang nahibaloan nga nagpasidungog sa buhi nga Dios ug sila gipasidunggan Niya. Nganhi niining maong mga tawo sila nangamuyo sa pagpasulbad sa mga katingalahan sa Dios; kay bisan pa nga ang mga magmamando sa mapagarbohong Babilonia mga tawo nga nagbaton sa labing

[449]

lantip nga salabutan, sila nagpahimulag sa ilang kaugalingon sa halayo kaayo gikan sa Dios pinaagi sa kasal-anan ug dili na sila makasabut sa mga pinadayag ug sa mga pasidaan nga gihatag kanila mahitungod sa umalabut.

Diha sa kasaysayan sa mga nasud ang magtutoo sa pulong sa Dios makakita sa literal nga katumanan sa diosnon nga tagna. Ang Babilonia, nga sa katapusan nadugmok ug nabungkag, ug nahanaw tungod kay diha sa kauswagan ang mga magmamando niini nag-isip sa ilang kaugalingon nga walay labut ang Dios, ug gipahinungod ang himaya sa ilang gingharian ngadto sa tawhanon nga kalampusan. Ang gingharian sa Medo-Persia giduaw sa kaligutgut sa Langit tungod kay niini gitamakan ang kasugoan sa Dios. Ang kahadlok kang Jehova walay hingkaplagnan nga dapit diha sa mga kasingkasing sa hilabihan ka daghan sa katawhan. Ang pagkadaotan, pasipala, ug ang pagkamahilayon mao ang nagdagsang. Ang mga gingharian nga nagsunod labaw pang talamayon ug banyaga; ug kini sila nangaunlod sa hilabihan sa timbangan sa pamatasan.

Ang gahum nga gigamit sa matag magmamando sa yuta hinatag sa Langit; ug ang iyang kalampusan nagaagad sa iyang paggamit sa gahum nga gituga kaniya. Ngadto sa matag-usa ang pulong sa diosnon nga Magbalantay mao kini, “Ako nagabakus kanimo bisan pa Ako wala mo hiilhi.” Isaias 45:5. Ug ngadto sa matag-usa ang mga pulong nga gisulti ngadto kang Nabucodonosor sa karaan maoy leksyon sa kinabuhi: “Putla ang imong mga sala pinaagi sa pagkamatarung, ug ang imong mga pagkadaotan pinaagi sa pagpakita sa mahigugmaongkalolot ngadto sa mga kabus; kong ugaling palugwayon mo ang imong kalinaw.” Daniel 4:27.

[450]

Ang pagsabut niining mga butanga,—ang pagsabut nga ang “pagkamatarung nagabayaw sa usa ka nasud;” nga “ang trono natukod pinaagi sa pagkamatarung,” ug “ginatuboy tungod sa kalolot;” ang pag-ila sa pagpasangput mining maong mga prinsipyo diha sa pagpaila sa Iyang gahum nga “ginapapha ang mga hari, ug gipahiluna ang mga hari,—kini maoy pagsabut sa pilosopiya sa kasaysayan. Proverbio 14:34; 16:12; 20:28; Daniel 2:21.

Diha sa pulong sa Dios lamang kini sa matin-aw gipahayag. Dinhi gipakita nga ang kusog sa mga nasud, sama sa mga tawo, dili makaplagnan diha sa mga higayon o sa mga kahimanan nga makita nga daw sila dili mabuntog; dili makaplagnan diha sa ilang

gipagarbo nga kabantog. Kini ginasukod sa pagkamatimuman sa ilang pagtuman sa katuyoan sa Dios.

Kapitulo 41—Ang Nagadilaab Nga Hudno

[451] Ang damgo mahitungod sa dakung larawan, nga nag-abli sa atubangan ni Nabucodonosor sa mga hitabo nga magaabut ngadto sa pagsira sa panahon, ginahatag aron nga siya makasabut sa bahin nga iyang pagabuhaton diha sa kasaysayan sa kalibutan, ug sa relasyon sa iyang gingharian ngadto sa gingharian sa langit. Diha sa hubad sa damgo, sa matin-aw siya gipahimangnoan mahitungod sa pagkatukod sa walay katapusan nga gingharian sa Dios. “Sa mga adlaw nianang mga haria,” si Daniel mipahayag, “ang Dios sa langit magatukod ug usa ka gingharian nga dili gayud malumpag: ni ang gahum niana mahibilin sa lain nga katawhan; apan kini magadugmok ug magautut niining tanan nga mga gingharian, ug kini molungtad sa walay katapusan.... Ang damgo matuod, ug ang kahulogan niana dili kaduhaduhaan.” Daniel 2:44, 45.

Ang hari miila sa gahum sa Dios, nga nagaingon ngadto kang Daniel, “Sa pagkamatuod ang imong Dios mao ang Dios sa mga dios...ug ang magbubugna sa mga butang tinago.” Bersikulo 47. Sulod sa usa ka panahon sa ulahi, si Nabucodonosor nainpluwensya sa kahadlok sa Dios; apan ang iyang kasingkasing wala pa mahinloi gikan sa kalibutanon nga pangandoy ug sa usa ka tinguha alang sa pagtuboy sa kaugalingon. Ang kauswagan nga nag-uban sa iyang pagmando nakapuno kaniya sa garbo. May panahon nga mi-hunong siya sa pagpasidungog sa Dios ug mibalik pag-usab sa iyang pagsimba sa larawan uban sa nagtubo nga kasibut ug sa kapating ug pagtoo.

Ang mga pulong, “Ikaw mao kadtong ulo nga bulawan,” nakahimo ug halalum nga lakra diha sa kaisipan sa hari. Bersikulo 38. Ang mga tawo maalamon sa iyang gingharian, nga nangokasyon niini ug sa iyang paghibalik sa pagkadiwatahan, nagsugyot nga siya magbuhat ug usa ka larawan sama sa usa nga iyang nakita diha sa iyang damgo, ug ibutang kini sa dapit diin ang tanan makakita sa ulo nga bulawan, nga mao ang hubad ingon nga nagrepresentar sa iyang gingharian.

Ingon nga nahimuot sa maulog-ulogon nga sugyot, iyang gimbutan nga ipatuman kini, ug gipalabwan pa gani ang sugyot. Sa baylo nga kopyahon ang larawan sumala sa iyang pagkakita niini, kini molabaw pa sa orihinal. Ang bili sa Iyang larawan dili mokunhod gikan sa ulo ngadto sa mga tiil niini, ang tibuok lonlon bulawan—naglarawan sa tibuok Babilonia ingon nga usa ka walay katapusan, dili maguba, ug gamhanan sa ngatanan nga gingharian, nga magadugmok sa tanang ubang mga gingharian ug kini magtindog hangtud sa kahangturan.

[452]

Ang hunahuna nga magpatindog ug gingharian ug usa ka kalawatan sa mga hari nga molungtad sa kahangturan, nagustohan pagayo sa gamhanan nga hari sa atubangan sa kang kinsang mga hinagiban ang mga nasud sa yuta wala makahimo sa pagbarug. Uban sa usa ka tumang kaikag nga nahimugso gikan sa walay kinutoban nga pangandoy ug sa hakog nga garbo, siya misulod ngadto sa usa ka pagpakitambag sa iyang manggialamon nga mga tawo aron sa pagpatuman niini. Hinikalimtan ang talagsaong pag-alima sa Dios kalabut sa damgo sa daku nga larawan; hinikalimtan usab nga ang Dios sa Israel pinaagi sa Iyang alagad nga si Daniel naghimo nga matin-aw sa kahulogan sa larawan, ug kalabut niini nga hubad ang dagkung mga tawo sa gingharian nakalingkawas gikan sa usa ka makauulaw nga kamatayon; hinikalimtan ang tanan gawas sa ilang tinguha sa pagpatindog sa ilang kaugalingon nga gahum ug pagkalabaw, ang hari ug ang iyang mga magtatambag nagtinguha nga pinaagi sa tanang mga paagi nga mahimo maningkamot sila sa pagbayaw sa Babilonia ingon nga labing labaw, ug angay sa pagsugot sa tibuok nga kalibutan.

Ang larawanon nga hulagway nga pinaagi niini gipadayag sa Dios ngadto sa hari ug sa katawhan ang Iyang katuyoan alang sa mga nasud sa yuta, karon gihimo sa pagsilbi alang sa paghimaya sa tawhanong gahum. Ang hubad ni Daniel igasalikway ug pagakalimotan; dili hustohon paghubad ang kamatuoran ug sayopon paggamit. Ang simbolo nga gilaraw sa Langit aron sa pagbuklad ngadto sa mga hunahuna sa mga tawo sa importante nga mga hitabo sa umalabut, maoy pagagamiton sa pagsanta sa pagkaylap sa kahibalo nga gitinguha sa Dios nga pagadawaton sa kalibutan. Sa ingon niini pinaagi sa mga laraw sa ambisyosong mga tawo, si Satanas naninguha sa pagpakgang sa diosnon nga katuyoan alang

[453] sa kaliwat sa tawo. Ang kaaway sa katawhan nasayud nga ang kamatuoran nga walay sagol nga kasaypanan maoy usa ka gahum nga kusganon sa pagluwas; apan sa diha nga gamiton kini sa pagbayaw sa kaugalingon ug sa pagpasiugda sa mga laraw sa mga tawo, kini mahimong usa ka gahum alang sa kadaotan.

Gikan sa iyang bahandianon nga tipiganan sa manggad, si Nabuconodosor nagpahimo sa usa ka dakung bulawanon nga larawan, nga sama kasagaran nga mga hitsura sa iyang nakita diha sa pananawon gawas sa materyal nga gigama niini. Ingon nga naanad sila sa maanindot nga mga larawan sa ilang pagano nga mga dios, ang mga Caldeanhon wala gayud sukad kaniadto makahimo ug bisan unsa nga butang nga hilabihan ka maambong ug kaharianon kay niini nga masilaw nga estatuwa, nga kan-uman ka maniko ang katas-on ug unom ka maniko ang kalapdon. Ug dili ikatingala nga diha sa usa ka dapit diin ang pagsimba sa diosdios mao ang naglabi bisan diin, ang matahum ug dili mabilhan nga larawan sa kapatagan sa Dura, nga nagrepresentar sa himaya sa Babilonia ug sa kaanindot ug sa gahum niini, gipahinungod ingon nga usa ka butang nga pagasimbahon. Busa giandaman kini, ug gipagula ang usa ka balaod sa adlaw sa paghalad niini nga ang tanan magpakita sa ilang kinalabwan nga pagkamatinumanon ngadto sa gahum sa Babilonia pinaagi sa pagyukbo sa atubangan sa larawan.

Miabut ang natudlo nga adlaw, ug ang usa ka halapad nga katiguman gikan sa tanang mga “katawhan, mga nasud, ug mga pinulongan” nagtigum diha sa kapatagan sa Dura. Ug pinahiuyon sa mando sa hari, sa diha nga nadungog ang tingog sa musika, ang tibuok pundok “mihapa ug nusimba sa bulawanon nga larawan.” Niadtong halandumon nga adlaw ang mga gahum sa kangitngit daw nakabintaha sa usa ka talagsaon nga kadaugan; ang pagsimba sa bulawanon nga larawan nahimong kalabut sa dumalayon sa natukod nga mga dagway sa pagdiwata nga giila ingon nga tinoohan sa nasud. Pinaagi mini si Satanas naglaum sa pagpildi sa katuyoan sa Dios sa paghimo sa presensya sa dinakpang Israel diha sa Babilonia mahimong usa ka paagi sa panalangin ngadto sa tanang mga nasud nga hentil.

Apan ang Dios nagbalaod sa laing paagi. Dili ang tanan nakapiko sa tuhod ngadto sa diwatahang simbolo sa tawhanong gahum. Diha sa taliwala sa nagsimba nga katawhan dihay tutulo ka mga lalaki nga sa malig-on nagdisidir sa dili pagpakaulaw sa Dios sa langit.

Ang ilang Dios mao ang Hari sa mga hari ug Ginoo sa mga ginoo; sila dili moyukbo ngadto sa bisan unsa pa. [454]

Ngadto kang Nabucodonosor, nga napadasig sa kadaugan, gidala ang pulong nga taliwala sa iyang mga sakop dihay pipila nga nangahas sa pagsupak sa iyang mando. Ang pipila sa manggialamong mga tawo, nga nasina sa mga pasidungog nga gihatag ngadto sa hari sa ilang tataw kaayo nga pagsupak sa iyang mga tinguha. “Oh hari, mabuhi ka sa walay katapusan,” sila misinggit. “Adunay pipila ka mga Judiyo nga imong gitudlo ibabaw sa mga buluhaton sa lalawigan sa Babilonia, si Sadrach, si Mesach, ug si Abednego; kining mga tawhana, Oh hari, wala magtagad kanimo: sila wala moalagad sa imong mga dios, ni mosimba sila sa larawan nga bulawan nga imong gipatindog.”

Ang hari nagmando nga ang mga lalaki ipadala sa atubangan niya. “Tinuyo ba sa kabubut-on nga kamo,” siya nagpaldsusi, “dili moalagad sa akong dios, ni mosimba sa larawan nga bulawan nga akong gipatindog?” Pinaagi sa mga hulga naningkamot siya sa pag-agda kanila sa pagpakighiusa sa katawhan. Sa iyang gitudlo ang nagdilaab nga hudno, iyang gipahinumduman sila sa silot nga naghulat kanila kong sila magpadayon sa ilang pagdumili sa pagtuman sa iyang kabubut-on. Apan sa malig-on ang mga Hebreohanon nagpamatuod sa ilang pagdapig sa Dios sa langit, ug sa ilang pagtoo sa Iyang gahum sa pagluwas. Ang buhat sa paghapa ngadto sa larawan pagasabton sa tanan nga usa ka buhat sa pagsimba. Ang maong paghatag ug katahuran ilang ikahatag ngadto sa Dios lamang.

Samtang ang tutulo ka mga Hebreohanon nagtindog sa atubangan sa hari, siya nakatoo nga sila nagbaton ug usa ka butang nga ang ubang mga maalamong mga tawo sa iyang gingharian wala magbaton. Sila nagmatinumanon sa pagbuhat sa ilang pagbuhat sa tagsatagsa ka katungdanan. Gusto siya nga hatagan sila ug lain pa nga pagsulay. Kong lamang sila magpaila sa ilang pagkaandam sa pagpakighiusa sa kadaghanan diha sa pagsimba sa larawan, maayo ra ang tanan alang kanila; “apan kong kamo dili mosimba,” siya mipuno, “sa maong takna igatambog kamo sa taliwala sa hudno nga nagadilaab sa kalayo.” Unya uban sa iyang kamot nga gituyod paingon sa itaas diha sa paghagit, siya misukna sa pagingon, “Kinsa ba kana nga Dios nga makaluwas kaninyo gikan sa akong mga kamot?”

[455] Wala magpulos ang mga hulga sa hari. Wala niya maliso ang mga lalaki gikan sa ilang pagsugot ngadto sa Magmamando sa uniberso. Gikan sa kasaysayan sa ilang mga amahan ilang nakat-onan nga ang pagsupil sa Dios magasangput sa kaulawan, sa kagul-anan, ug sa kamatayon; ug nga ang kahadlok kang Jehova mao ang sinugdanan sa kaalam, ang patukoranan sa tanang tinuod nga kauswagan. Sa malinawon nga nag-atubang sa hudno, sila miingon, “Oh Nabu-codonosor, kami dili kinahanglan nga motubag kanimo mining butanga. Kong mao kana [kong kini ang imong desisyon], ang among Dios nga among ginaalagaran makahimo sa pagluwas kanamo gikan sa hudno nga nagadilaab sa kalayo, ug Siya magaluwas kanamo gikan sa imong kamot, Oh hari.” Nalig-on ang ilang pagtoo samtang ilang gipahayag nga ang Dios mahimaya pinaagi sa pagluwas kanila, ug uban sa madaugon nga pasalig nga natawo gikan sa hingpit nga pagtoo sa Dios, sila mipuno sa pagingon. “Apan kong dili man ugaling, angay mo nga hisayran, Oh hari, nga kami dili gayud moalagad sa imong mga dios, ni mosimba kami sa larawan nga bulawan nga imong gipatindog.”

Ang kasuko sa hari walay kinotuban. “Napuno sa mapintas nga kasuko,” “ug ang dagway sa iyang nawong nausab batok kang Sadrach, kang Mesach, ug kang Abednego,” ang mga tinugyanan sa usa ka onamay ug bihag nga kaliwatan. Sa iyang gimandoan nga ang hudno pagainiton sa pito ka pilo ang pagkainit pa kay sa naandan, iyang gisugo ang kusganon nga mga lalaki sa iyang kasundalohan sa paggapus sa mga magsisimba sa Dios sa Israel, ingon nga usa ka pangandam ngadto sa dihadiha nga pagpatay.

“Unya kining mga tawhana gipanaggapus nga sinul-oban sa ilang mga kalsones, sa ilang mga sinina, sa ilang mga kupo, ug sa uban pa nilang mga bisti, ug gipanaghulog ngadto sa taliwala sa hudno sa kalayo nga nagadilaab. Busa tungod sa pagkadinalian sa sugo sa hari, ug ang hudno mainit uyamot, ang siga sa kalayo nakapatay niadtong mga tawo nga nagasakwat kang Sadrach, kang Mesach, ug Abednego.”

Apan si Jehova wala malimot sa Iyang kaugalingon nga katawhan. Samtang gitambug ngadto sa hudno ang Iyang mga saksi, ang Manluluwas nagpakita sa Iyang kaugalingon ngadto kanila sa linawas, ug nag-uban sila sa paglakawlakaw diha sa taliwala sa

kalayo. Diha sa presensya sa Ginoo sa kainit ug sa kabugnaw, ang mga dilaab nawadan sa ilang gahum sa

Gikan sa iyang harianon nga lingkoranan ang han midungaw, nga nagpaabut nga iyang makita ang mga tawo nga nagsupak kaniya malaglag sa hingpit. Apang ang iyang mga pagbad sa kadaugan sa kalit nausab. Ang mga harianon nga nagtindog sa haduul nakakita sa iyang nawong nga naluspad sa diha nga siya mitindog gikan sa trono ug mitutok sa hilabihan ngadto sa nagasiga nga dilaab. Sa iyang kahadlok, ang hari miliso ngadto sa iyang mga ginoo, ug nangutana, “Dili ba tutulo ka mga tawo nga ginapus ang atong gipanghulog sa taliwala sa kalayo?...Ania karon, nakita ko nga upat na ka mga tawo nga dili ginapus, nga nanglakaw sa taliwala sa kalayo, ug sila wala maunsa; ug ang dagway sa ikaupat sama sa Anak sa Dios.” [456]

Giunsa sa hentil nga hari pagkahibalo sa dagway sa Anak sa Dios? Ang mga bihag nga mga Hebreohanon nga naghupot ug mga katungdanan sa pagsalig didto sa Babilonia pinaagi sa ilang mga kinabuhi ug taras nagrepresentar sa atubangan niya mahitungod sa kamatuoran. Sa diha nga gipangutana sila mahitungod sa ilang pag-too, ilang gihatag kini sa walay pag-ukon-ukon. Sa matin-aw ug sa kasayon ilang gipresentar ang mga prinsipyo sa pagkamatarung, nga sa ingon niini nagtudlo kanila nga diha sa ilang palibut mahitungod sa Dios nga ilang gisimba. Ilang gitudloan sila mahitungod kang Cristo, ang Manunubos nga moabut; ug diha sa dagway sa ikaupat nga diha sa taliwala sa kalayo naila sa hari ang Anak sa Dios.

Ug karon, sa nalimtan ang iyang kaugalingon nga pagkadaku ug pagkahalangdon, si Nabucodonosor mikanaug gikan sa iyang trono ug, sa iyang pag-adto sa baba sa hudno, siya misinggit, “Kamo nga mga alagad sa Halangdon Uyamot nga Dios, panggula kamo ug umari.”

Unya si Sadrach, Mesach, ug si Abed-nego nanggula ngadto sa atubangan sa daghan kaayo nga katawhan, nga nagpakita sa ilang kaugalingon nga wala maunsa. Ang presensya sa ilang Manluluwas maoy magbantay kanila gikan sa kadaot, ug mao ray nasunog ang ilang mga talikala. “Ug ang mga kadagkuan, ang mga dnugyanan, ug ang mga gobernador, ug ang mga magtatambag sa hari, nga nanagkatapok didto, nanagpakakita niining mga tawhana, nga ang kalayo walay gahum sa ilang mga lawas, ni masilaub ang buhok sa

ilang ulo, ni mausab ang ilang saput, ni mahatapot kanila ang baho sa kalayo.”

[457] Nalimutan ang dakung larawan nga bulawan, nga gipadndog uban sa dakung kasadya. Diha sa presensya sa buhi nga Dios, ang katawhan nangahadlok ug nangurog. “Bulahan ang Dios ni Sadrach, ni Mesach, ug ni Abednego,” ang napaubos nga han napugos sa pag-ila, “nga nagpadala sa Iyang manolunda, ug nagluwas sa Iyang mga alagad nga mingsalig diha Kaniya, ug ming-usab sa pulong sa hari, ug mingtugyan sa ilang mga lawas, aron sila dili makaalagad ug dili makasimba sa lain nga dios, gawas lamang sa ilang kaugalingon nga Dios.”

Ang mga eksperensya niadtong adlaw maoy nag-aghat ni Nabucodonosor sa pagpagula ug usa ka dekrito, “nga ang tanang katawhan, nasud ug pinolongan nga makasulti sa daotan batok sa Dios m Sadrach, m Mesach, ug ni Abednego, pagawataswaton, ug ang ilang mga balay pagahimoon nga tinapok sa kinalibang.” “Walay lain nga Dios,” siya miawhag ingon nga katarungan alang sa sugo, “nga makahimo sa pagluwas sa ingon niining paagiha.”

[458] Niini ug sa sama nga mga pulong ang hari sa Babilonia nan-ingkamot sa pagpakaylap sa atubangan sa tanang mga katawhan sa yuta sa iyang pagtoo nga ang gahum ug ang pagbulot-an sa Dios sa mga Hebreohanon angayan sa labing hataas nga pagdayeg. Ug ang Dios nahimuot sa paningkamot sa hari sa pagpakita Kaniya sa kataha, ug sa paghimo sa harianon nga pagpaila sa pagsugot ingon ka halapad sa gingharian sa Babilonia.

Makatarunganon ang hari sa paghimo ug pagsugid nga katilingbanon, ug sa pagtinguha sa pagbayaw sa Dios sa langit nga ibabaw sa tanang uban nga mga dios; apan diha sa pagpaninguha sa pagpugos sa iyang mga sakop sa paghimo ug sama nga pagsugid sa pagtoo ug sa pagpakita sa sama nga kataha, si Nabucodonosor nakalapas sa iyang katungod ingon nga usa ka yutan-on nga hari. Wala siyay labaw pa nga katungod nga lungsodnon o sa pamatasan, sa paghulga sa kamatayon sa mga katawhan nga dili mosimba sa Dios, kay sa maghimo siya ug dekrito nga magtugyan ngadto sa mga kalayo sa tanan nga nagdumili sa pagsimba sa larawan nga bulawan. Ang Dios wala gayud magpugos sa tawo sa pagkamasinugtanon. Iyang gipasagdan ang tanan nga may kagawasan sa pagpili kong kinsa ang ilang pagaalagaron.

Pinaagi sa pagluwas sa Iyang matinumanong mga alagad, si Jehova nagpahayag nga Siya nagabarug uban sa mga dinaugdaug, ug nagabadlong sa tanang yutan-ong mga gahum nga mosupak batok sa pagbulot-an sa Langit. Nagpahayag ang tutulo ka mga Hebreohanon ngadto sa tibuok nasud sa Babilonia sa ilang pagtoo diha Kaniya nga ilang ginasimba. Sila nagsalig sa Dios. Sa takna sa ilang kalisud ilang nahinumduman ang saad nga nagaingon, “Sa diha nga ikaw magaubog sa mga tubig, Ako magauban kanimo; ug sa mga kasapaan, kini dili magalapaw kanimo: sa diha nga ikaw magalakaw latas sa kalayo, ikaw dili masunog; ni ang kalayo mosilaub diha kanimo.” Isaias 43:2. Ug diha sa kahibolongan nga paagi ang ilang pagtoo diha sa buhi nga Pulong napasidunggan diha sa mga mata sa tanan. Ang balita mahitungod sa kahibulongan nga kaluwasan nadala ngadto sa daghang mga dapit pinaagi sa mga tinugyanan sa nagkalainlain nga mga nasud nga nadapit ni Nabucodonosor ngadto sa dedikasyon. Pinaagi sa pagkamatinumanon sa Iyang mga anak, ang Dios nahimaya sa tibuok nga yuta.

Importante ang mga leksyon nga pagakat-onan gikan sa eksperensya sa mga batan-ong mga I Iebreohanon diha sa kapatagan sa Dura. Niining atong kaadlawan, daghan sa mga alagad sa Dios, bisan mga inocente sa sayop nga mga binuhatan, igatugyan ngadto sa pag-antus sa pagpaubos ug sa pagpasipala diha sa mga kamot nila nga, gipadasig ni Satanas, napuno sa kasina ug sa relihiyoso nga kamapihigon. Ilabina nga ang kaligutgut sa tawo maaghat batok kanila nga nagabalaan sa Igpapahulay sa ikaupat nga sugo; ug sa katapusan ang usa ka sugo magahulga niining mga tawhana ingon nga angay sa kamatayon. [459]

Sa panahon sa kagul-anan sa dili pa ang katawhan sa Dios magtawag sa usa ka pagtoo nga dili magduhaduha, ang Iyang mga anak kinahanglan magpaila nga Siya mao lamang ang tumong sa ilang pagsimba, ug nga walay pagtagad, dili gani ang kinabuhi mismo, ang makahaylo kanila sa paghimo sa kinagamyan nga pagtugot ngadto sa dili tinuod nga pagsimba. Ngadto sa maunongon nga mga kasingkasing ang mga sugo sa makasasala nga mga tawo nga may kinotuban motidlum ngadto sa pagkawalay polos sa tupad sa pulong sa Dios nga walay katapusan. Ang kamatuoran pagatumanon bisan pa ang sangputanan mao ang pagkabilanggo o paghingilin o kamatayon.

Maingon sa mga adlaw nila ni Sadrach, Mesach, ug ni Abednego, mao man usab diha sa nagakatak-op nga panahon sa kasaysayan sa yuta si Jehova magabuhat sa makusganon alang kanila nga motindog nga dili matarug alang sa katarungan. Siya nga nakig-uban sa talahurong mga Hebreohanon diha sa nagadilaab nga hudno magauban sa Iyang mga sumosunod sa bisan diin nga dapit sila. Ang Iyang nagapabilin nga presensya nagalipay ug magaalima. Diha sa taliwala sa panahon sa kasamok—nga ang ingon walay sama sukad nga may usa ka nasud—ang Iyang mga pinili magabarug nga dili matarug. Si Satanas uban sa tanang mga panon sa daotan dili makalaglag bisan sa labing maluyahon sa mga balaan sa Dios. Ang mga manulonda nga molabaw sa kusog mopanalipod kanila, ug alang kanila si Jehova magpadayag sa Iyang Kaugalingong ingon nga usa ka “Dios sa mga dios,” takus makaluwas kutob sa mahimo kanila nga nagbutang sa ilang pagsalig diha Kaniya.

Kapitulo 42—Ang Tinuod Ngo Kabantugan

Sa ginatuboy ngadto sa kinatas-an nga kalibutanon nga dungog, [460] ug naila bisan sa mga Sinulat nga tinuktukan sa Espiritu Santo ingon nga “usa ka hari sa mga hari” (Ezequiel 26:7), si Nabucodonosor usahay nagpaangkon ngadto sa kaluoy ni Jehova sa himaya sa iyang gingharian ug sa kaambong sa iyang pagmando. Mao kana ang kahimtang tapus sa iyang damgo sa dakung larawan. Ang iyang hunahuna hilabihan nga pagkainpluwensya niini nga panan-awon ug sa hunahuna nga ang Gingharian sa Babilonia, bisan kini kaniadto unibersal, sa katapusan kini mapukan, ug ang ubang mga gingharian maoy magagahum, hangtud nga sa katapusan ang tanang yutan-ong mga gahum pagapulihan sa usa ka gingharian nga dili na gayud malaglag.

Ang hamili nga hunahuna ni Nabucodonosor mahitungod sa katuyoan sa Dios bahin sa mga nasud nawala sa panan-aw sa ulahi sa iyang eksperensya; apan sa diha nga ang iyang mapahitas-on nga espiritu napaubos diha sa atubangan sa katawhan diha sa kapatagan sa Dura, sa makausa pa siya maiila nga ang ginghanan sa Dios maoy “usa ka gingharian nga walay katapusan, ug ang iyang dominio nagagikan sa kaliwatan ngadto sa kaliwatan.” Ingon nga usa ka diwatahan pinaagi sa pagkatawo ug sa pagbansay, ug pangulo sa usa ka diwatahang katawhan, siya may dala sa pagkatawo nga pagbari sa husrisya ug katarung, ug ang Dios nakahimo sa paggamit kaniya ingon nga usa ka galamiton alang sa pagsilot sa mga masinupakon ug alang sa katumanan sa diosnon nga katuyoan. “Ang mabangis sa mga nasud (Ezequiel 28:7), gihatag kang Nabucodonosor, tapus sa mga katuigan sa mapailubon ug nagkaupos nga kabudlay, sa pagbuntog sa Tiro; ang Egipto usab nahulog nga usa ka tukbonon sa iyang madaugon nga mga kasundalohan; ug samtang iyang gidugang ang nagsunodsunod nga mga nasud ngadto sa gingharian sa Babilonia, iyang gipuno ang dugang pa niya nga dungog ingon nga labing Kining kapituloha gisukad bantugan nga han sa maong panahon. [461]

Dili ikatingala nga ang malampuson nga hari, nga hilabihan nga pagkaambisyoso, ug hilabihan nga pagkamapagarbohon-ug-espiritu, nga matintal sa pagtipas gikan sa dalan sa pagkamapainubsanon, nga mao lamang ang magatutul ngadto sa tinuod nga pagkabanrugaan. Diha sa mga kal-ang taliwala sa iyang mga gubat sa pagpanaug iyang gihatagan ug dakung pagtagad ang pagpalig-on ug pagpatahum sa iyang kaulohan, hangtud nga sa kadugayan ang siyudad sa Babilonia nahimong labaw nga himaya sa iyang gingharian, “ang bulawanong siyudad,” “ang dalayegon sa tibuok nga yuta.” Ang iyang kasibut ingon nga usa ka magtutukod, ug ang iyang dagkung mga kalampusan sa paghimo sa Babilonia nga usa sa mga kahibulongan sa kalibutan, nagsilbi sa iyang garbo, hangtud nga siya diha sa grabe nga kata-lagman sa pagdaot sa iyang kaagi ingon nga usa ka manggialamon nga hari kinsa ang Dios makapadayon sa paggamit ingon nga usa ka galamiton sa pagpatuman sa diosnon nga katuyoan.

Sa mahigugmaong-kalolot ang Dios naghatag sa hari ug lain pa nga damgo, sa pagpasidaan kaniya mahitungod sa iyang katalagman ug mahitungod sa lit-ag nga gipahiluna alang sa iyang pagkapukan. Diha sa usa ka panan-awon sa kagabhion, nakita ni Nabucodonosor ang usa ka dakung kahoy nga nagtubo diha sa taliwala sa yuta, ang iyang tumoy nagpaibabaw ngadto sa mga langit ug ang mga sanga niini nagakaylap ngadto sa mga kinatumyan sa yuta. Ang mga panon sa gagmay ug sa dagku nga mga hayop nga gikan sa kabukiran ug sa mga kabungtoran nagpahimulos sa pagpasilong ilalom sa landong niini, ug ang mga kalanggaman sa kahanginan naghimo sa ilang mga salag diha sa mga sanga niini. “Ang iyang mga dahon matahum, ug daghan man ang mga bunga niini, ug kini kalan-on alang sa ngatanan:...ug ang tanang unod ginapakaon gikan niana.”

Samtang ang hari nagtutok sa mahabog nga kahoy, iyang nakita ang “usa ka Magbalantay,” bisan “ang Usa nga Balaan,” nga miduul sa kahoy ug diha sa usa ka makusog nga tingog misinggit sa pagin-gon:

“Tag-a ang kahoy, ug puda ang mga sanga, uyoga ang iyang mga dahon, ug kataga ang iyang bunga: papahawaa ang mga mananap gikan sa ilalom niya, ug ang mga langgam gikan sa iyang mga sanga: Bisan pa niini, ibilin ang tuod sa iyang mga gamut diha sa yuta, bisan pa uban ang usa ka pikit nga puthaw ug tumbaga, sa mahumok nga balili sa kapatagan; ug ipahumod kini sa yamog sa

langit: ug ang iyang bahin ipauban sa mga mananap diha sa balili sa yuta: pailisi ang iyang kasingkasing gikan sa kasingkasing sa tawo, ug hatagi siya sa kasingkasing sa usa ka mananap; ug ipaagi kaniya sa ingon niini sa makapito. Ang maong hukom sugo man sa mga magbalantay, ug sa pagpangayo pinaagi sa pulong sa mga balaan: sa tuyo nga ang mga buhi managpakaila nga ang Labing Halangdon Uyamot nagadumala sa gingharian sa mga tawo, ug nagahatag niana kang bisan kinsa nga Iyang hiuyonan, ug nagapahaluna niana sa labing ubos sa mga tawo.”

[462]

Sa nasamukan siya sa hilabihan sa damgo, nga sa dayag usa ka panagna sa kalisdanan, ang hari nagsulti niini pag-usab ngadto “sa mga mago, sa mga maglalamat, sa mga Caldeanhon, ug sa mga mulomanalagna;” apan bisan pa nga ang damgo tataw kaayo, walay usa sa manggialamon nga mga tawo nga nakahubad niini.

Sa makausa pa dinhi niining diwatahan nga nasud, kinahanglan ipanghimatuod ang kamatuoran nga sila lamang nga nahigugma ug may kahadlok sa Dios ang makasabut sa mga tinago sa gingharian sa langit. Sa iyang kalibog ang hari nagpakuha kang Daniel, ang usa ka tawo nga gitahud tungod sa iyang katarong ug pagkamaunongon ug tungod sa iyang wala-hitupngi nga kaalam.

Sa diha nga si Daniel nagtindog diha sa presensya sa hari, ingon nga tubag ngadto sa harianon nga pagpatawag kaniya, si Nabucodonosor miingon, “Oh Beltsasar, pangulo sa mga mago, tungod kay ako nasayud nga ang espiritu sa mga balaang dios anaa kanimo, ug walay tinago nga nagasamok kanimo, suginli ako sa mga panan-awon sa akong damgo nga akong nakita, ug ang kahulogan niini.” Tapus sa pag-asoy sa damgo, si Nabucodonosor miingon: “Oh Belt-sasar, ipahayag mo ang iyang kahulogan sanglit ang tanang mga tawo nga manggialamon sa akong gingharian dili makahimo sa pagtug-an kanako sa kahulogan: apan ikaw makahimo man; kay ang espiritu sa balaan nga mga dios anaa kanimo.”

Alang kang Daniel ang kahulogan sa damgo tataw kaayo, ug ang kahulogan niini nakapapugwat kaniya. Siya “nahimong amang sa makadiyut ug ang iyang mga hunahuna naglibog kaniya.” Sa nakita ang pagduhaduha ug ang pagsagmuyo ni Daniel, ang hari mipahayag sa iyang kaluoy alang sa iyang alagad. “Beltsasar,” siya miingon, “ayaw palibug sa damgo o sa iyang kahulogan.”

[463]

“Ginoo ko,” si Daniel mitubag, “ang damgo alang kanila nga nagadumot kanimo, ug ang kahulogan niini ngadto sa imong mga kabatok.” .Ang manalagna nakaamgo nga diha kaniya natungtung ang solemni nga katungdanan sa pagpadayag ngadto kang Nabu-codonosor sa paghukom nga hapit na mahulog kaniya tungod sa iyang garbo ug pagkamahitas-on. Kinahanglan hubaron ni Daniel ang damgo sa pinulongan nga masabut sa hari; ug bisan pa ang makahahadlok nga kahulogan mini maoy nakapaduhaduha kaniya diha sa amang nga kahibulong, apan bisan pa mini kinahanglan iyang ipahayag ang kamatuoran, bisan unsa ang mahitabo kaniya.

Unya gipahibalo ni Daniel ang mando sa Makagagahum. “Ang kahoy nga imong nakita,” siya miingon, “nga mitubo ug nga maligon, kansang kahabugon miabut sa langit, ug makita sa tanang dapit sa kalibutan; kansang mga dahon matahum, ug ang bunga niya daghanan, ug siya kalan-on sa ngatanan; nga sa ilalom niya ang mga mananap sa kapatagan nagapuyo, ug sa kansang mga sanga ang mga langgam sa kalangitan nagabutang sa ilang mga puloy-anan: Mao man kini ikaw, Oh hari, ang mitubo ug nahimong malig-on: kay ang imong pagkadaku mitubo, ug rruabut sa langit, ug ang imong dominio ngadto sa kinatumyan sa yuta.

“Ug sanglit ang hari nakakita sa usa ka Magbalantay ug Usa nga Balaan nga mikunsad gikan sa langit, ug nagaingon, Puda ang kahoy, ug laglaga siya; apan ibilin ang tuod sa mga gamut mana diha sa yuta, bisan uban ang usa ka pikit nga puthaw ug tumbaga, sa malunhaw nga balili sa kapatagan; ug humda sa yamog sa langit, ug ang iyang bahin ipauban sa mga mananap sa kapatagan, hangtud nga ipaagi ibabaw kaniya sa makapito; mao lam ang kahulogan, Oh han, ug mao kini ang sugo sa Halangdon Uyamot nga gipakanaug batok sa akong ginoo nga han: nga ikaw pagaabugon gikan sa mga tawo, ug ang imong puloy-an igatipon sa mga mananap sa kapatagan, ug mapugos ka sa pagkaon sa balili sama sa mga baka, ug mahumod ikaw sa yamog sa langit, ug sa makapito ipaagi kana kanimo, hangtud makaila ikaw nga ang Halangdon Uyamot nagahan sa gingharian sa mga tawo, ug nagahatag niini ngadto kang bisan kinsa nga Iyang hing-uyonan. Ug sanglit nga sila nagsugo sa pagpabilin sa tuod sa mga gamut sa kahoy; ang imong gingharian magapabilin gayud kanimo, sa tapus ikaw makaila nga ang Kalangitan nagahari diay.”

Ingon nga nahubad sa matinumanon ang damgo, si Daniel nag-sugyot sa mapahitas-on nga han sa paghinulsol ug mobalik ngadto sa Dios, nga pinaagi sa pagbuhat sa matarung iyang malikayan ang gihulga nga kadaotan. “Oh hari,” nangamuyo ang manalagna, [464] “dawata ang akong tambag, ug putla ang imong mga sala pinaagi sa pagkamatarung, ug lugtasa ang imong mga pagkadaotan pinaagi sa pagpakita ug kaluoy sa mga kabus; kong ugaling palungtaron mo ang imong kalinaw.”

Sulod sa usa ka panahon ang handumanan sa pasidaan ug sa tambag sa manalagna malig-on diha kang Nabucodonosor; apan ang kasingkasing nga wala mausab pinaagi sa grasya sa Dios sa dili madugay mawad-an sa mga impresyon sa Balaang Espiritu. Ang pagpatuyang-sa-kaugalingon ug ang pagpangandoy sa kadungganan wala pa mawagtang gikan sa kasingkasing sa han, ug sa ulahi kining maong mga taras ningtungha pag-usab. Bisan pa sa maymay nga sa inaloluy-on gihatag kaniya, ug ang mga pasidaan sa nagaagi nga eksperensya, si Nabucodonosor nagtugot sa iyang kaugalingon nga mamandoan sa usa ka espiritu sa kasina batok sa mga ginghanan nga mosunod. Ang iyang pagmando, nga kaniadto sa dakung bahin makiangayon ug maloluy-on, nahimong daugdaugan. Sa gipagahi ang iyang kasingkasing, iyang gigamit ang iyang hinatag-sa-Dios nga mga talento alang sa paghimaya sa kaugalingon, nga nagtuboy sa iyang kaugalingon labaw sa Dios nga maoy naghatag kaniya sa kinabuhi ug gahum.

Sulod sa mga bulan ang paghukom sa Dios gilangan. Apan imbis nga madala ngadto sa paghinulsol pinaagi niining maong pagpailub, ang han nagpahinunot sa iyang garbo hangtud nga nawad-an siya sa pagsalig sa hubad sa damgo, ug gitiawtiawan ang iyang mga kahadlok kanhi.

Usa ka tuig gikan sa iyang pagdawat sa pasidaan, si Nabucodonosor, nga naglakaw diha sa iyang palasyo ug naghunahuna uban sa garbo sa iyang gahum ingon nga usa ka hari ug sa iyang kalampusan ingon nga usa ka magtutukod, nakatuw-aw, “Dili ba kini mao ang dakung Babilonia nga akong gitukod aron mahimong puloy-anan nga harianon, pinaagi sa kusog sa akong gahum ug alang sa dungog sa akong pagkahalangdon?”

Samtang ang mapahitas-ong pangandak diha pa sa mga ngabil sa hari, ang usa ka tinngog nga gikan sa langit nagpahibalo nga ang

[465] natudlo nga panahon sa Dios mahitungod sa paghukom nahiabut na. Sa iyang mga dalunggan iyang nadungog ang mando ni Jehova nga nagingon: “Oh hari nga Nabucodonosor, kanimo ginapamulong; Ang gingharian mibulag na kanimo. Ug ikaw pagaabugon gikan sa mga tawo; ug ang imong puloy-anan igatipon sa mga mananap sa kapatagan: Mapugos ka sa pagkaon sa mga balili sa mga baka, ug sa makapito ipaagi kanimo kini, hangtud nga ikaw makaila nga ang Halangdon Uyamot nagahari sa mga gingharian sa mga tawo, ug nagahatag niini kang bisan kinsa nga Iyang hing-uyonan.”

Sa usa ka pagpamilok ang pangatarungan nga gihatag sa Dios kaniya gikuha; ang paghukom nga gihunahuna sa hari nga hingpit, ang kaalam nga iyang gipagarbo sa iyang kaugalingon gikuha, ug ang kaniadto gamhanan nga hari nahimong usa ka buang. Ang iyang kamot dili na makawarawara sa setro. Ang mga mensahe sa pagpasidaan wala niya panumbalinga; karon, sa gilangkatan sa gahum nga gihatag kaniya sa Magbubuhay, ug ginaabog gikan sa mga katawhan, si Nabucodonosor “mikaon sa mga balili sa mga baka, ug ang iyang lawas nahumod sa yamog sa langit, hangtud ang iyang buhok mingtubo ingon sa mga balhibo sa mga agila, ug ang iyang mga kuko ingon sa mga kulamoy sa mga langgam.”

Sulod sa pito ka mga tuig si Nabucodonosor maoy usa ka katingala sa tanan niyang mga sakop; sulod sa pito ka mga tuig siya napaubos sa atubangan sa tibuok kalibutan. Unya sa nahiuli ang iyang kabuot ug, sa nagahangad diha sa pagkamapainubsanon ngadto sa Dios sa langit, iyang giila ang diosnon nga kamot diha sa iyang hampak. Diha sa usa ka katilingbanon nga pagmantala iyang giila ang iyang sala ug ang dakung mahigugmaong-kalolot sa Dios diha sa pagpahauli niya. “Ug sa katapusan sa mga adlaw,” siya miingon, “Ako, si Nabucodonosor miyahat sa akong mga mata paingon sa langit, ug ang akong salabutan nahiuli kanako, ug gihimaya ko ang Halangdon Uyamot, ug gidayeg ko ug gipasidunggan ko Siya nga buhi sa walay katapusan, kay ang Iyang kaharian mao ang walay katapusan nga pagmando, ug ang Iyang gingharian gikan sa kalibutan: ug ang tanang mga pumoluyo sa yuta gipangisip nga walay nahut: ug siya nagabuhay sumala sa Iyang kabubut-on diha sa mga panon sa langit: ug taliwala sa mga pumoluyo sa yuta; ug walay makapugong sa Iyang kamot, o makasulti Kaniya, Unsay ginabuhay Mo?”

“Sa maong panahon ang akong salabutan nahiuli kanako; ug tungod sa himaya sa akong gingharian, ang akong pagkahalangdon ug kahayag nanghiuli kanako; ug ang akong mga magtatambag ug ang akong mga kadagkoan nanagpangita kanako; ug ako napahamutang sa akong gingharian, ug ang labaw kaayo nga kadungganan gidugang pa kanako.” [466]

Ang kaniadtong mapahitas-on nga hari nahimong usa ka mapainubsanon nga anak sa Dios; ang malupigon ug madaugdaugon nga hari, nahimong usa ka manggialamon ug maloloy-on nga hari. Siya nga kaniadto naghagit ug nagpasipala sa Dios sa langit, karon nag-ila na sa gahum sa Halangdon Uyamot ug sa maikagon namnguha sa pagpalambo sa pagkahadlok kang Jehova ug sa kalipay sa mga sakop. Ilalom sa pagbadlong Niya nga Hari sa mga hari ug Ginoo sa mga ginoo, si Nabucodonosor sa katapusan nakakat-on sa leksyon nga ang tanang mga hari kinahanglan motoon—nga ang tinuod nga pagkabantugan pagaapilan sa tinuod nga pagkamaayo. Iyang giila si Jehova ingon nga buhi nga Dios, diha sa pagingon, “Ako si Nabucodonosor nagadayeg ug nagabayaw ug nagapasidunggog sa Han sa langit, kay ang tanan Niyang mga buhat kamatuoran man, ug ang Iyang mga dalan lonlon hustisya: ug mahimo Niya nga pagapaubson kadtong nagalakat sa pagpalabilabi.”

Ang katuyoan sa Dios nga ang labing daku nga gingharian sa kalibutan magmantala as pagdayeg Niya karon natuman. Kim nga pagmantala sa katilingban, diin giila ni Nabucodonosor ang mahigugmaong-kalolot ug ang kaayo ug pagbulot-an sa Dios, mao ang katapusang buhat sa iyang kinabuhi nga natala diha sa balaan nga kasaysayan.

Kapitulo 43—Ang Dili Makita nga Magbalantay

[467] Ngadto sa katapusan sa kinabuhi ni Daniel dihay dagkung mga kausaban nga nagpanghitabo diha sa yuta diin, kapin sa kan-uman ka mga tuig kaniadto, siya ug ang iyang mga kauban nga I lebreohanon nadala nga mga bihag. Si Nabucodonosor, “ang mabangis sa mga nasud” (Ezequiel 28:7), namatay na, ug ang Babilonia, “ang dalayegon sa tibuok nga yuta” (Jeremias 51:41), miagi sa ilalom sa dili manggialamon nga pagmando sa iyang mga sumosunod, ug ang hinay apan siguro nga pagkabungkag mao ang misangput.

Pinaagi sa kabuangan ug sa kaluyahon ni Belsasar, ang apo nga lalaki ni Nabucodonosor, ang mapahitas-on nga Babilonia sa wala madugay nahugno. Sa gitugotan siya sa diha pa sa iyang pagkabatanon sa usa ka bahin sa harianong pagbulot-an, si Belsasar naghimaya diha sa iyang gahum ug gituboy ang iyang kasingkasing batok sa Dios sa langit. Daghan ang iyang mga kahigayonan sa pagkahibalo sa diosnon nga kabubut-on ug sa pagsabut sa iyang kapangakohan sa pagsugot nganha niana. Nahibaloan niya ang paghingilin sa iyang apohang lalaki, pinaagi sa mando sa Dios, gikan sa katilingban sa mga tawo; ug nakasinati usab siya sa pagkakabig ug sa milagroso nga pagpahiuli ni Nabucodonosor. Apan si Belsasar nagtugot sa gugma sa kalingawan ug sa paghimaya sa kaugalingon sa pagwagtang sa mga leksyon nga dili unta gayud niya paghikalimtan. Iyang giusikan ang mga higayon nga sa maloloy-on gihatag kaniya, ug wala tagda ang paggamit sa mga paagi nga makab-ot ra niya nga mahimong hingpit pa nga makasinati sa kamatuoran. Kadtong sa katapusan nakuha ni Nabucodonosor sa bili sa pag-antos ug sa pagpakaulaw nga dili ikaasoy, gipalabay ni Belsasar uban sa walay pagtagad.

Kini wala magdugay sa wala pa moabut ang mga kalisdanan. Ang Babilonia gilikusan ni Ciro, ang pag-umangkon ni Dario nga Medianhon, ug komandante-heneral sa nahiusa nga mga kasundalohan sa mga Medianhon ug sa mga Persiahanon. Apan sa sulod sa

[468]

daw dili mabangbang nga salipdanan, uban sa gantong nga mga paril niini ug sa mga ganghaan nga tumbaga niini, sinalipdan sa suba sa Eufrates, ug gisangkapan sa pagkaon nga daghan kaayo, ang mahilawason nga hari nagbati nga luwas ug mipalabay sa iyang panahon diha sa kasadya ug sa hudyaka.

Sa iyang garbo ug pagkamapangandakon, uban sa usa ka danghag nga pagbati nga walay kahadlok, si Belsasar “naghimo ug usa ka dakung kumbira sa usa ka libo nga iyang mga dagkung mga tawo, ug miinom sa bino sa atubangan sa usa ka libo.” Ang tanang mga pangdani nga magamit sa salapi ug sa gahum, nagdugang sa kaanindot sa talan-awon. Ang maanyag nga mga babaye uban sa ilang mga lumay maoy kauban sa mga dinapit nga mitambong sa harianon nga kumbira. Ang mga lalaki nga utokan ug may kinaadman didto usab. Ang mga dagkung tawo sa kagamhanan ug ang mga prinsipe nanginom ug bino sama sa tubig ug naghudyaka ilalom sa makabuang nga inpluwensya niini.

Sa nawala ang pangatarungan tungod sa walay kaulaw nga pagpahubog, ug karon mao nay naghari ang ubos nga mga sugyot ug mga pagbati, ang hari sa iyang kaugalingon maoy nangunay sa pagpanguna diha sa masaba nga paghuboghubog. Samtang nagpadayon ang kumbira, siya “nagsugo nga dad-on nganha kaniya ang mga kupa nga bulawan ug salapi nga nakuha...ni Nabucodonosor gikan sa templo sa Jerusalem; aron ang hari ug ang iyang mga prinsipe, ang iyang mga asawa ug ang iyang mga puyopuyo, makainom gikan niini.” Ang hari gustong magmatuod nga walay butang nga balaan ra alang sa iyang mga kamot nga kuptan. “Unya ilang gidala ang mga kopa nga bulawan;...ug ang hari ug ang iyang mga prinsipe, ang iyang mga asawa ug mga puyopuyo, nanagpang-inom gikan kanila. Sila ming-inom sa bino, ug nanagdayeg sa mga dios nga bulawan, ug salapi, ug tumbaga, ug puthaw, ug kahoy, ug bato.”

Walay bisan diyutay nga hunahuna si Belsasar nga dihay usa ka langitnon nga Saksi sa iyang diwatahan nga hudyaka; nga ang usa ka diosnon nga Magbalantay, nga wala maila, nga nakakita sa dapit sa pagpasipala, nakadungog sa mapasipad-anon nga kasadya, ug nakatanaw sa pagdiwata. Apan sa wala madugay ang wala dapita nga Dumoduaw naghimo sa Iyang presensya nga masabtan. Sa diha nga ang hudyaka hilabihan na kaayo, migula ang usa ka kamot nga walay dugo ug nagsulat sa ibabaw sa bongbong sa palasyo sa mga

[469] titik nga mingsiga sama sa kalayo—mga pulong nga, bisan kini ug
 [470] wala masabti sa mabaga nga katawhan, maoy usa ka tilimad-on sa
 [471] panudya ngadto sa natugkan-sa-konsensya nga han ug sa iyang mga
 dinapit.

Napahilum ang masaba nga kasadya, samtang ang mga lalaki ug ang mga babaye, nga gisakdup sa dili-manganlan nga kalisang, nagbantay sa kamot nga sa hmayhinay nagsulat sa katingalahang mga ddk. Sa ilang atubangan nanglabay, ingon sa usa ka talan-awon ang mga binuhatan sa ilang daotan nga mga kinabuhi; sila daw gitaral sa atubangan sa hukmanan sa Dios nga walay katapusan, kinsang gahum bag-o pa nilang gihagit. Diin sa pipila pa lamang ka gudo nga ming-agi diha ang kahugyaw ug mapasipalahon nga kantalita, diha ang luspada nga mga nawong ug mga hilak sa kahadlok. Sa diha nga himoon sa Dios nga mahadlok ang mga tawo, sila dili makatago sa pagkahilabihan sa ilang kalisang.

Si Belsasar mao ang labing nalisang nilang tanan. Siya mao ang labaw sa tanan manubag tungod sa pagsukol batok sa Dios nga niadtong gabhiona nakaabut sa kinatumyan niini diha sa gingharian sa Babilonia. Diha sa presensya sa dili-makita nga Magbalantay, ang dnugyanan niya kinsang gahum gihagit ug kinsang ngalan gipasipalahan, ang hari naparalisar tungod sa kahadlok. Ang tanlag napukaw. “Ang mga lutahan sa iyang hawak nangaluag ug ang iyang mga tuhod nanag-kapingkipingki.” Sa walay pagkataha sa Dios gituboy ni Belsasar ang iyang kaugalingon batok sa Dios sa langit ug misalig sa iyang kaugalingon nga kusog, sa walay paghunahuna nga may mangahas sa pagingon, “Nganong nagbuhat ka man sa ingon?” apan karon siya nakamatngon nga kinahanglan siya maghatag ug husay sa pagka-piniyalan nga gisalig kaniya, ug nga alang sa giusikan niyang mga higayon ug sa iyang mahagiton nga panglihok siya dili makahatag ug pamalibad.

Kawang lamang ang paninguha sa hari sa pagbasa sa nagkasiga nga mga titik. Apan aniay usa ka sekreto nga siya wala makatugkad, usa ka gahum nga siya wala makasabut o makalalis. Sa nawad-an sa paglaum, miliso siya ngadto sa manggialamong mga tawo sa iyang gingharian alang sa panabang. Ang iyang simaron nga singgit naglanoglanog diha sa katiguman, nga nagtawag sa mga maglalamat, ang mga Caldeanhon, ug ang mga mulomanalagna aron pabasahon sa gisulat. “Bisan kinsa nga makabasa nianang

sinulat,” siya misaad, “ug makapakita kanako sa kahulogan niana, pagasul-oban sa saput nga purpura, ug sab-ongan sa kolintas nga bulawan ang iyang liog, ug mahimong ikatulong magmamando sa gingharian.” Apan wala magpulos ang iyang pangaliyupo ngadto sa iyang sinaligang mga magtatambag, uban sa mga tanyag sa dato nga mga ganti. Ang langitnon nga kaalam dili mapalit o mabaligya. “Ang tanan nga mga tawong manggialamon...wala makabasa sa sinulat, ni makatug-an sa hari sa kahulogan niana.” Sila wala makahimo sa pagbasa sa katingalahang mga titik ingon nga wala makahubad sa mga damgo ni Nabucodonosor ang manggialamong mga tawo sa kanhing kaliwatan.

[472]

Unya nahinumduman sa inahan nga rayna si Daniel nga kapin sa katunga sa usa ka siglo kaniadto, maoy nagpahibalo ngadto kang Hari Nabucodonosor sa damgo mahitungod sa daku nga larawan ug sa kahulogan niini. “Oh hari, mabuhi ka sa walay katapusan,” siya miingon. “Ayaw palibug sa imong hunahuna, ni ipabalhin ang panagway sa imong nawong: adunay usa ka tawo sa imong gingharian, nga kaniya anaa ang espiritu sa mga balaang dios; ug sa mga adlaw sa imong amahan, ang kahayag sa salabutan ug kinaadman ingon sa kinaadman sa mga dios, hingpalgan diha kaniya; ug ang hari nga si Nabucodonosor...nagbuhat kaniya nga pangulo sa mga mago, sa mga maglalamat, sa mga Caldeahanon, ug sa mga mulomanalagna; sanglit ang labaw kaayong espiritu, ug kahibalo, ug salabutan, ug paghubad sa mga damgo, ug pagsaysay sa mga malisud nga mga pulong, pagsulbad sa mga gikaduhaduhaan, hingpalgan diha kang Daniel, nga ginganlan sa hari nga si Beltsasar: karon ipatawag mo si Daniel, ug siya magapakita sa kahulogan.

“Unya si Daniel gipasulod sa atubangan sa hari.” Himmo ang usa ka panlimbasug sa pagkuha pag-usab sa iyang kaligdong, si Belsasar misulti ngadto sa manalagna: “Ikaw ba kadtong Daniel, nga anak sa pagkabinihag sa Juda, nga gikuha sa hari nga akong amahan gikan sa Juda? Ako nakadungog gani mahitungod kanimo, nga ang espiritu sa mga dios anaa kanimo, ug nga ang kahayag ug ang salabutan ug ang labaw kaayo nga kinaadman hingkaplagnan diha kanimo. Ug karon ang mga manggialamon nga mga tawo, ang mga maglalamat, gipasulod na sa akong atubangan, aron unta ilang basahon kini nga sinulat, ug ipahayag kanako ang hubad niana: apan sila wala makapakita kanako sa hubad sa maong butang: apan

[473]

ako nakadungog mahitungod kanimo, nga ikaw makahubad, ug makasulbad sa mga gikaduhaduhaan: karon kong makabasa ka sa sinulat, ug makapahayag kanako sa kahulogan niana, pagasul-oban ikaw sa saput nga purpura, ug sab-ongan sa kolintas nga bulawan ang imong liog, mahimo ka nga ikatulong magmamando sa gingharian.”

Sa atubangan niadtong nangalisang nga katawhan, si Daniel, nga wala matandog sa mga saad sa hari. nagtindog diha sa mahilum nga pagkadungganon nga usa ka alagad sa Labing Hataas Uyamot, sa dili pagsulti ug mga pulong sa pag-ulog-ulog, kondili sa paghubad sa usa ka mensahe sa panudya. “Pasagdi ang imong gasa nga diha sa imong kaugalingon lamang, ug ihatag ang imong mga balus ngadto sa uban; apan bisan pa niana basahon ko ang sinulat alang sa hari, ug pahibaluon ko siya sa kahulogan.”

Ang manalagna unang nagpahinumdom ni Belsasar mahitungod sa mga butang nga siya may kasinatian, apan nga kini wala makatudlo kaniya sa leksyon sa pagpaubos nga mao unta ang makaluwas kaniya. Siya misulti mahitungod sa sala ug sa pagkahulog ni Nabucodonosor, ug ang pagdumala ni Jehova kaniya—ang kaharian ug himaya nga gituga diha kaniya, ang diosnon nga paghukom tungod sa iyang garbo, ug ang iyang sunod nga pag-ila sa gahum ug sa mahigugmaongkalolot sa Dios sa Israel; ug unya diha sa walay kahadlok ug matinguhaong mga pulong iyang gibadlong si Belsasar tungod sa daku niyang pagkadaotan. Iyang gipadayag ang sala sa hari sa atubangan niya, nga nagpakita kaniya sa mga leksyon nga iya unta nga pagakatonan apan wala siya makakat-on. Wala mabasa ni Belsasar sa husto ang eksperensya sa iyang apohan, ni nagpatalinghug sa pasidaan mahitungod sa mga hitabo nga hilabihan ka makahuloganon alang kaniya. Nahatag kaniya ang higayon sa pagkahibalo ug sa pagsugot sa tinuod nga Dios, apan wala kini ibutang sa iyang kasingkasing, ug hapit na siya mag-ani sa sangputanan sa iyang pagsukol.

“Ug ikaw,...Oh Belsasar,” mipahayag ang manalagna, “wala ka magpaubos sa imong kasingkasing bisan nasayud ka niining tanan; hinonoa nagmapahitas-on ka sa imong kaugalingon batok sa Ginoo sa langit; ug ilang gidala ang mga sudlanan nga balaan sa Iyang balay diha sa imong atubangan, ug ikaw, ug ang imong mga prinsiphe, ang imong mga asawa ug ang imong mga puyopuyo, ming-inom sa bino gikan niini; ug gidayeg nimo ang mga dios nga salapi ug

bulawan, ug tumbaga, puthaw, kahoy, ug bato, nga dili makakita, ni makadungog, ni makahibalo: ug ang Dios nga sa Iyang kamot anaa ang imong gininhawa, ug Iya ang tanan mong mga dalan, wala mo paghimayaa: unya ang bahin sa kamot gipadala gikan Kaniya; ug kining sulata mao ang gisulat.” [474]

Sa iyang pagliso ngadto sa mensahe nga pinadala-sa-Langit nga diha sa bongbong, ang manalagna mibasa, “MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN.” Ang kamot nga nagsulat sa mga titik wala na makita, apan kining upat ka mga pulong nagsiga gihapon sa makalilisang nga katin-aw; ug karon uban sa naghangos nga pagginhawa namati ang katawhan samtang ang tigulang nga manalagna mipahayag:

“Kini mao ang kahulogan sa butang: MENE; giisip sa Dios ang imong gingharian, ug gitapus na kini. TEKEL; Ikaw ginatimbang diha sa timbangan, ug nakita nga kulangan. PERES; Ang imong gingharian gibahin na, ug gihatag sa mga Medianhon ug sa mga Persiahanon.”

Niadtung katapusang gabii sa nagsalimoang nga kalingas, napuno ni Belsasar ug sa iyang mga kadagkuan ang sukdanan sa ilang sala ug ang sala sa Caldeanhon nga gingharian. Ang mapugnganong kamot sa Dios dili na makapalihatag sa nagakaduul nga kadaotan. Pinaagi sa nagkalainlain nga mga pagpaigo, ang Dios naninguha sa pagtudlo kanila sa kataha alang sa Iyang kasugoan. “Buot unta kita nga mamaayo ang Babilonia,” Siya mipahayag mahitungod kanila kinsang paghukom nagaabut na ngadto sa langit, “apan siya dili mamaayo.” Jeremias 51:9. I ungod sa katingalahang katig-a sa tawhanon nga kasingkasing, sa katapusan nahukman sa Dios nga kinahanglan ipakanaug ang dili mabakwi nga silot. Si Belsasar kinahanglan mapukan ug ang iyang gingharian ipasa ngadto sa ubang mga kamot.

Sa mihunong na pagsulti ang manalagna, ang hari nagsugo nga siya pagagantihan sa gisaad nga mga pasidungog; ug uyon niini, “ilang gibistihan si Daniel sa purpura, ug gisab-ongan sa kolintas nga bulawan ang iyang liog, ug nagpalibut sa pahibalo mahatungod kaniya, nga siya mahimong ikatulong magmamando sa gingharian.”

Kapin sa usa siglo nga nag-agi, ang sinulat nga tinuktukan sa Espiritu nagtagna nga “ang gabii sa...kalipay” samtang ang hari ug ang mga magtatambag magparangay sa usa’g usa diha sa pagpasipala sa Dios, sa kalit mausab ngadto sa usa ka higayon sa kahadlok ug

[475] kalaglagan. Ug karon, diha sa matulin nga pagsunodsunod, ang hinungdanong mga hitabo nagpasunod tukma sa gihulagway diha sa mga kasulatan sa daghan pang mga tuig sa wala pa matawo ang mga magdudula sa drama.

Samtang diha pa sa gikumbirahan nga lawak, nga gilibutan nila kinsang kapalaran nasilyohan na, ang hari gipahibalo sa usa ka mensahero nga ang “iyang siyudad” naagaw sa kaaway batok sa kang Idnsang mga galamiton siya nagbati nga walay kuyaw; “nga ang mga alagianan giagaw,...ug ang mga tawong iggugubat nangahadlok.” Mga bersikulo 31,32. Bisan samtang siya ug ang mga kadagkuan nagainom pa gikan sa balaang mga sudlanan ni Jehova, ug nanagdayeg sa ilang mga dios nga salapi ug bulawan, ang mga Mediahanon ug ang mga Persiahanon, ingon nga ilang napadpas ang Eufrates sa iyang agianan, nagamartsa ngadto sa kinapusoran sa walay nagbantay nga siyudad. Karon ang kasundalohan ni Ciro nagtindog sa ilalom sa mga paril sa palasyo; ang siyudad napuno sa mga kasundalohan sa kaaway, “sama sa mga ulod sa alibangbang” (bersikulo 14); ug ang ilang madaugon nga mga singgit madungog ibabaw sa walay paglaum nga mga singgit sa napugwat nga mga naghudyaka.

“Niadtong gabhiona si Belsasar ang hari sa mga Caldeahanon gipatay,” ug ang usa ka langyaw nga hari ang milingkod sa ibabaw sa trono.

Sa matin-aw nakasulti ang Hebreohanon nga manalagna mahitungod sa paagi sa pagkahulog sa Babilonia. Sumala sa panan-awon nga gihatag kanila sa Dios mahitungod sa mga hitabo sa umal-abut, sila nakasinggit sa pagingon: “Giunsa pagdaug ang Sesach! ug ang pagkaagaw sa dalayegon sa tibuok nga yuta! naunsa ang Babilonia nga nahimo man nga biniyaan sa taliwala sa mga nasud!” “Naunsa nga ang pakang sa tibuok nga yuta naputol man ug nabunggo! naunsa nga ang Babilonia nahimong usa ka biniyaan sa taliwala sa mga nasud!” “Sa dinahunog sa pagkaagaw sa Babilonia ang yuta magalinog, ug ang pagsiyagit madungog sa taliwala sa mga nasud.”

“Ang Babilonia sa kalit nahulog ug nalumpag.” “Ang manlalaglag mianha kaniya, bisan pa diha sa Babilonia, ug ang iyang makusganong tawo hingdakpan, tanan nilang mga pana gipanugmok; kay si Jehova mao ang Dios sa mga pagbalus, sa walay duhaduha

Siya mohatag sa bayad. Ug hubgon Ko ang iyang mga prinsiphe ug ang iyang mga manggialamong tawo, ang iyang mga gobernador ug ang iyang mga tinugyanan, ug ang iyang mga gamhanang tawo: ug sila mangatulog sa pagkatulog nga walay katapusan, ug dili na mahigmata, nagaingon ang Han, kansang ngalan mao si Jehova sa mga panon.”

“Ako nagbutang ug usa ka lit-ag alang kanimo, ug ikaw usab hisakpan, Oh Babilonia, ug ikaw wala makaalinggat: ikaw hikaplagan, ug ingon man usab hidakpan, tungod kay ikaw nakig-away batok kangjehova. Gibuksan ni Jehova ang Iyang tipiganan sa hinagiban, ug gipagula ang mga hinagiban sa Iyang kapungot: kay ang Ginoo, si Jehova sa mga panon, may buluhaton nga tibawason sa yuta sa mga Caldeanhon.”

[476]

“Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon; Ang mga anak sa Israel ug ang mga anak sa Juda ginadaugdaug sa tingub: ug ang tanan nga nanagbihag kanila nagpugong sa hugot kanila; sila nanagdumili sa pagbuhi kanila. Ang ilang Mamamawi kusganon man; si Jehova sa mga panon mao ang iyang ngalan: Siya magalaban sa hingpit sa ilang katungod, aron siya makahatag ug pahulay sa yuta, ug kasamok sa mga pumoluyo sa Babilonia.” Jeremias 51:41; 50:23, 46; 51:8, 56, 57; 50:24,25, 33, 34.

Sa ingon niini “ang halapad nga mga kuta sa Babilonia” pagalaglagon “sa hingpit, ug ang iyang mga hatag-as nga mga pultahan pagasunogon sa kalayo.” Sa ingon niini “gipahunong” ni Jehova sa mga panon, “ang pagkamapahitas-on sa mga palabilabihon,” ug Iyang gipaubos “ang pagkamapahitas-on sa mga tawong makalilisang.” Sa ingon “ang Babilonia, ang himaya sa mga gingharian, ang katahum nga maoy garbo sa mga Caldeahanon,” nahimong sama sa Sodoma ug Gomorra—ang usa ka dapit nga gitunglo sa walay katapusan. “Kini dili na gayud pagapuy-an,” maoy pahayag sa Sinulat nga tinuktukan sa Espiritu, “ni pagapuy-an pa gikan sa usa ka kaliwatan hangtud sa usa ka kaliwatan: ni motaod pa ang mga Arabihanon sa balongbalong didto; ni mopahigda didto ang mga magbalantay sa karnero sa ilang mga panon. Apan ang ihalas nga mga mananap sa kamingawan mao ang mohigda didto; ug ang ilang mga kabalayan mangapuno sa makaloluoy nga mga binuhat; ug managpuyo didto ang mga abestros, ug ang mga kanding ihalas managlukso didto. L g ang mga ihalas nga mga mananap sa kapoloan

magauwang sulod sa ilang guba nga mga palasyo ug ang mga dragon diha sa ilang maanindot nga mga palasyo.” “Pagahimoon ko usab nga ang baboy nga tunokon maoy manag-iya niini, ug sa mga linaw sa tubig: ug kini pagasilhigan ko sa silhig sa kalaglagaan, nagaingon si Jehova sa mga panon.” Jeremias 51:58; Isaias 13:11, 19-22; 14:23.

[477]

Ngadto sa katapusan nga hari sa Babilonia, ingon nga matang sa nanghiuna niini, miabut ang hukom sa diosnon nga Magbalantay: “Oh hari, ...kanimo ginapamolong; Ang gingharian mibulag kanimo.” Daniel 4:31.

“Kanaug, ug lingkod sa abug, Oh ulay nga anak sa
Babilonia,
Lingkod sa yuta nga walay trono....
Lumingkod ka nga maghilum,
Ug umadto ka sa kangitngitan, Oh anak nga babaye sa mga
Caldeahanon:
Kay ikaw dili na pagatawgon, nga rayna sa mga gingharian.

“Ako naligutgut sa Akong katawhan,
Gipanamastasan Ko ang Akong panulondon, ug gihatag sila
sa imong kamot:
Ikaw wala magpakita kanila ug kaluoy,...

“Ug ikaw nagingon: Ako mahimong rayna sa walay katapusan:
Busa wala mo ipasantup kining butanga sa imong kasingkasing,
Ni mahinumduman nimo ang katapusan niini.

“Busa karon pamatia kini, Ikaw nga anaa sa mga kalipayan,
Nga nagalingkod sa malig-on,
Ug nagaingon sa imong kasingkasing,
Ako mao, ug wala nay lain gawas kanako;
Ako dili magalingkod sama sa usa ka babayeng balo,
Ni makaila ako sa pagkawalay mga bata:...

“Kining duruha ka butang modangat kanimo sa dihadiha sa
usa ka adlaw,
Ang pagkawala sa mga bata, ug ang pagkabalo:

Sa igo nga sukod sila modangat kanimo,
sa kadaghanan sa imong
salamangka, ug sa pagkadaku nga hilabihan sa
imong mga lamat.

Kay ikaw nagsalig sa imong pagkadaotan:
Ikaw nagaingon, Walay nakakita kanako.

“Ang imong kaalam ug ang imong kahibalo, Kana maoy
nakapasimang
kanimo;

Ug ikaw nagingon sulod sa imong kasingkasing,
Ako mao, ug wala nay lain gawas kanako.

Tungod niini ang kadaotan modangat kanimo;
Ikaw dili mahibalo sa pagbanagbanag niini:
Ug ang kadaot mahulog sa ibabaw nimo;
Ikaw dili makahimo sa pagsalikway niini:

Ug ang kalaglagan modangat sa ibabaw nimo sa kalit,
Sa wala lamang nimo hibalo.

[478]

“Tumindog ka karon uban ang imong mga panglamat, ug
uban sa
gidaghanon sa imong mga salamangka, diin ikaw nagbuhat
gikan pa sa imong pagkabatan-on;
Sa ingon niana tingali ikaw makapahimulos,
Ug kong kini mao, tingali ikaw makahimo sa pagdaug.

“Ikaw gikapuyan sa gidaghanon sa imong mga tambag.
Pasagdi karon ang mga astrologo, ang maghalangad sa mga
bitoon,
ang mga manalagna sa bulanbulan,
Manindog, ug magluwas kanimo gikan sa mga butang nga
modangat
sa ibabaw nimo.
Ania karon, sila mahisama sa mga tuod sa balili;..

Sila dili makaluwas sa ilang kaugalingon gikan sa gahum sa siga:...

Wala nay bisan usa nga makaluwas kanimo.”

Isaias 47:1-15.

Ang tagsatagsa ka nasud nga nakaabut sa hugna sa kalihukan natugotan sa pagpuyo sa iyang dapit sa ibabaw sa yuta, aron ang buhat mapiho kong kini makatuman ba sa mga katuyoan sa Magbalantay ug sa Usa nga Balaan. Ang tagna nagsubay sa pagsaka ug sa paguswag sa dagkung mga gingharian sa kalibutan—sa Babilonia, MedoPersia, Grecia, ug sa Roma. Diha sa matag-usa kanila, sama sa mga nasud nga ubos ug gahum, ang kasaysayan nagsubli sa iyang kaugalingon. Ang matag-usa may iya nga panahon sa pagsulay; ang matag-usa napakyas, ninglubad ang himaya niini, mipahawa ang gahum niini.

Samtang ang mga nasud nagsalikway sa mga prinsipyo sa Dios, ug niining pagsalikway nakahimo sa ilang kaugalingong kadaot, apan ang usa ka diosnon, ug nagalabaw nga katuyoan nagbuhat nga maila latas sa mga katuigan. Mao kini ang nakita sa manalagna nga si Ezequiel diha sa kahibulongang pasundayag nga gihatag kaniya sa panahon sa iyang pagkahininginlan didto sa yuta sa mga Caldeahanon, sa diha nga sa atubangan sa iyang nahikurat nga pagtutok gihulagway ang mga simbolo nga nagpadayag sa usa ka nagpatigbabaw nga Gahum nga may kalabutan sa mga kalihukan sa yutan-ong mga hari.

[479] Diha sa ibabaw sa tampi sa suba nga Chebar, nakita ni Ezequiel ang usa ka alimpulos nga daw nagagikan sa amihanan, “usa ka dakung panganod, uban ang kalayo nga nagalimin sa iyang kaugalingon, ug ang usa ka kahayag diha naglibut niana, ug gikan sa taliwala niana dihay ingon sa nagsiga nga ambar, gikan sa taliwala sa kalayo.” Ang pila sa mga ligid nga nagkurosay ang usa sa usa gipalihuk sa upat ka buhi nga mga binuhat. Sa mahabug ibabaw niining tanan “mao ang may-ong sa usa ka trono, ingon sa panagway sa usa ka bato sa sapiro: ug diha sa may-ong sa trono mao ang may-ong sa panagway sa usa ka tawo ibabaw niana sa itaas.” “Ug dihay mipakita diha sa mga kerubin nga usa ka dagway sa kamot sa usa ka tawo ilalom sa ilang mga pako.” Ezequiel 1:4, 26; 10:8. Hilabihan ka makapalibog ang paghan-ay sa mga ligid nga sa unang

pagtan-aw sila makita nga daw nagkalamukat; apan sila naglihok diha sa hingpit nga panag-uyon. Ang langitnong mga binuhat, nga gisustinihan ug gigiyahan sa kamot nga diha sa ilalom sa mga pako sa Kerubin, maoy nagtulod niadtong maong mga ligid; sa ibabaw nila, diha sa trono nga sapiro, mao ang Usa nga Walay Katapusan; ug sa palibut sa trono mao ang usa ka balangaw, ang dmaan sa diosnong kaluoy.

Maingon nga ang sama sa ligid nga mga kalibog diha sa ilalom sa paggiya sa kamot nga diha sa ilalom sa mga pako sa kerubin, mao man usab ang daw nagkalamukat nga dula sa tawhanong mga hitabo mailalom usab sa diosnon nga pagmando. Sa taliwala sa panag-awayay ug sa kaguliyang sa mga nasud Siya nga nagalingkod ibabaw sa kerubin mao gihapon ang nagagiya sa mga kalihukan sa yuta.

Ang kasaysayan sa mga nasud nagasulti kanato karon. Ngadto sa tagsatagsa ka nasud ug ngadto sa tagsatagsa ka tawo ang Dios naggahin ug usa ka dapit diha sa Iyang dakung piano. Karon ang mga katawhan ug ang mga nasud ginatontonan sa tonton diha sa kamot Niya nga dili masayop. Ang tanan pinaagi sa ilang kaugalingon nga pagpili mao ang nagdisidir sa ilang dadangatan, ug ang Dios mao ang nagpaibabaw sa tanan alang sa katumanan sa Iyang mga katuyoan.

Ang mga tagna diin ang dakung Mao Ako naghatag sa Iyang pulong, nga nagahiusa sa matag likong diha sa kadena sa mga hitabo, gikan sa etemidad sa kagahapon ngadto sa eternidad sa umalabut, nagtugan kanato kong hain kita karon diha sa pasunding sa mga katuigan ug unsa ang pagapaabuton diha sa panahon nga moabut. Ang tanan nga gitagna sa propesiya ingon nga mahitabo, hangtud karon, nasubay sa mga dahon sa kasaysayan, ug kita gipasaligan nga ang tanan nga umalabut pa matuman gayud diha sa pasunod.

Karon ang mga ilhanan sa mga panahon nagpahayag nga kita nagatindog diha sa ganghaan sa dagku ug solemni nga mga hitabo. Ang tanang butang sa atong kalibutan anaa sa kasamok. Sa atong atubangan nagakatuman ang tagna sa Manluluwas mahitungod sa mga hitabo nga magauna sa Iyang pag-anhi: “Ug makadungog kamog mga gubat ug mga dinungogdungog mahitungod sa mga gubat.... Kay managgubat ang nasud batok sa nasud, ug ang gingharian

batok sa gingharian: ug mahitabo ang mga gutom ug mga kamatay, ug mga linog, sa nagkalainlaing mga dapit.” Mateo 24:6, 7.

Ang karon maoy usa ka panahon sa dili mabangbang nga kaikag alang sa tanang buhi. Ang mga hari ug ang mga dagkung tawo sa kagamhanan, mga lalaki nga naghupot ug mga katungdanan sa pagsalig ug pagbulot-an, nagahunahuna nga mga lalaki ug mga babaye sa tanang mga matang, anaa ang ilang pagtagad matumong sa mga hitabo nga nagakahitabo sa atong palibut. Sila nagabantay sa mga relasyon tali sa mga nasud. Ilang gipanid-an ang pagkahilabihan sa kusog nga nagkupot sa matag-yutan-on nga elemento, ug ilang naila nga ang usa ka butang nga daku ug piho hapit na mahitabo—nga ang kalibutan anaa na sa ngilit ug usa ka daku kaayo nga krisis.

Ang Biblia, ug ang Biblia lamang, mao ang makahatag ug husto nga pagtan-aw niining mga butanga. Dinhi ginapadayag ang daku ug katapusang mga talan-awon diha sa kasaysayan sa atong kalibutan, sa mga hitabo nga naglandong na kaniadto, ug ang tingog sa ilang pagabut makapakurog sa yuta ug ang mga tawo panguyapan tungod sa kahadlok.

“Ania karon, ang yuta himoon nga walay sulod ni Jehova, ug himoon kini nga kamingawan, ug balit-aron kini, ug pagatibulaagon ang mga pumoluyo niini;...tungod kay ilang gilapas ang mga balaod, giilisdan ang kabalaoran, gibungkag ang tugon nga walay katapusan. Tungod niini ang tunglo maoy naglamoy sa yuta, ug silang nanagpuyo niana hingkaplagan nga sad-an.” Isaias 24:1-6.

“Alaut ang adlaw! kay ang adlaw ni Jehova haduul na, ug ingon sa usa ka paglaglag gikan sa Makagagahum moabut kini.... Ang mga binhi nangadunot ilalom sa ilang yutang bantok, ang mga kamalig gibiyaan, ang mga dapa nangalumpag; kay ang mga trigo nangalaya. Naunsa nga nanag-agulo man ang mga mananap nga mabangis! ang mga panon sa mga baka nangalibug, tungod kay sila walay sibsibanan; oo, ang mga panon sa karnero gibiyaan.” “Ang parras nalaya, ug ang higuera nagakamatay; ang kahoy-nga-granada, ang kahoy nga palma usab, ug ang kahoy-nga-mansanas, bisan ang tanang mga kahoy sa umahan, nangalaya: tungod kay ang kalipay nawala gikan sa mga anak sa mga tawo.” Joel 1:15-18, 12.

[481]

“Gisakitan gayud ako sa akong kasingkasing,...dili ko na mapunggan ang kalinaw, tungod kay Ikaw nakadungog, Oh kalag ko, sa tingog sa trumpeta, ang paggubok alang sa gubat. Pagkalumpag

ibabaw sa pagkalumpag maoy singgit; kay ang tibuok nga yuta nalaglag.” Jeremias 4:19, 20.

“Ah! pagkadaku nianang adlaw, sa pagkaagi nga walay mausa nga sama kaniya: ngani maoy panahon sa kasamok ni Jacob; apan siya maluwas gikan niana.” Jeremias 30:7.

“Kay Ikaw, Oh Jehova, mao ang akong dalangpanan,
Ang Hataas Uyamot gihimo mo nga imong puloy-anan;
Dili moabut kanimo ang kadaotan,
Ni magapahaduul ang kamatay sa imong balongbalong.”

Salmo 91:9, 10.

“Oh anak nga babaye sa Sion,...si Jehova magalukat kanimo gikan sa kamot sa imong mga kaaway. Ug karon may daghang mga nasud nga nagatigum batok kanimo, nga nagaingon, Himoa nga mahugawan siya, ug himoa nga ang atong mata makakita sa atong gitinguha sa Sion. Apan sila wala masayud sa mga hunahuna ni Jehova, ni makasabut sila sa iyang pagtambag.” Miqueas 4:10-12. Ang Dios dili magpakyas sa Iyang iglesya diha sa takna sa iyang labing daku nga katalagman. Siya nagsaad ug kaluwasan. “Bakwion Ko ang pagkabinihag sa mga balongbalong ni Jacob,” Siya mipahayag, “ug may kaluoy sa iyang mga puloy-anan.” Jeremias 30:18.

Unya ang katuyoan sa Dios matuman; ang mga prinsipyo sa Iyang gingharian mapasidunggan sa tanan sa silong sa adlaw.

Kapitulo 44—Diha so Lungib sa mga Leon

[482] Sa gikuha ni Dario nga Mediahanon ang trono nga kaniadto giokupahan sa mga hari nga taga-Babilonia, diha-diha iyang gisug-dan ang pagreorganisar sa gobyerno. Siya “nagbutang ibabaw sa gingharian ug usa ka gatus ug kaluhaan ka mga prinsipe;...ug ibabaw kanila ang tutulo ka mga presidente; nga si Daniel mao ang nag-una: nga kining mga prinsipe magahatag ug taho kanila nga tutulo, ug nga ang hari mawalay kabilinggan. Unya si Daniel maoy gipalabi nga labaw sa mga presidente ug sa mga prinsipe, kay ang labing maay-ong espiritu diha kaniya; ug ang hari naghunahuna sa pagpahiluna kaniya ibabaw sa tibuok nga gingharian.”

Ang mga pasidungog nga gihatag kang Daniel nakapasilaub sa pangabubho sa nag-unang mga tawo sa gingharian, ug nangita sila ug higayon sa pagsumbong batok kaniya. Apan wala sila makakita, “sanglit siya matinumanon man, ni may hingkaplagnan sila nga sayop o kalapasan diha kaniya.”

Ang walay ikasaway nga kagawian ni Daniel nakapasibut pa ug dugang nga pangabubho sa iyang mga kaaway. “Dili nato hikaplagnan ang higayon batok niining Daniel,” sila napugos sa pagmatuod, “gawas kong hikaplagnan ta kini batok kaniya mahatungod sa kasugoan sa iyang Dios.”

Dayon human niana ang mga presidente ug ang mga prinsipe, nga nagtinambagay pagtingub, naghimo ug usa ka laraw diin sila naglaum sa paghimo sa paglaglag sa manalagna. Naniguro sila sa paghangyo sa han sa pagpirma ug usa ka balaod nga sila ang mag-andam, nga magdili sa bisan kinsa nga tawo diha sa gingharian sa paghangyo sa bisan unsa nga butang gikan sa Dios o sa tawo, gawas kang Dario nga hari, sulod sa kadoan ka mga adlaw. Ang paglapas niini nga balaod pagasilotan pinaagi sa pagtambog sa malapason ngadto sa lungib sa mga leon.

[483] Sumala niini, ang mga prinsipe nag-andam sa maong usa ka balaod, ug gipresentar kini ngadto kang Dario alang sa iyang pirma. Sa pagpangaliya ngadto sa iyang pangandak, ilang gikabig siya nga

ang pagtuman sa maong balaod maoy pagdugang ug daku ngadto sa iyang kadungganan ug pagbulot-an. Ingon nga wala mahibalo sa malipoton nga katuyoan sa mga prinsiphe, ang hari wala makasabut sa ilang pagdumot sumala sa gipadayag diha sa dekrito, ug, sa mitahan ngadto sa ilang pag-ulog-ulog, siya mipirma niini.

Ang mga kaaway ni Daniel mibiya sa presensya ni Dario, nga nangalipay tungod sa lit-ang nga karon maayo nang pagkahiluna alang sa alagad ni Jehova. Diha sa pangunsabo nga nahimo, si Satanas mao ang may importante nga bahin. Ang manalagna mao ang may taas nga kamandoan diha sa gingharian, ug ang daotan nga mga manolunda nangahadlok nga ang iyang inpluwensya makapaluya sa ilang pagmando ibabaw sa mga hari niini. Mao kini ang mga satanasnon nga mga ahensya nga nagpaukyab sa mga prinsiphe ug ang pagkaabubhoan; sila mao ang nagbuyo sa piano sa kadaotan ni Daniel; ang mga prinsiphe, nga nagtugyan sa ilang kaugalingon ingon nga mga ginamiton sa daotan, maoy nagpatuman niini.

Ang mga kaaway sa manalagna nag-isip sa kang Daniel nga maligon nga pagsunod sa prinsipyo alang sa kalampusan sa ilang piano. Ug sila wala masayop sa ilang pagbanabana sa iyang taras. Sa madali iyang nabasa ang ilang daotang katuyoan diha sa pagbalay sa dekrito, apan siya wala mag-usab sa iyang paagi bisan sa usa ka bahin. Nganong mohunong man siya sa pagampo karon, sa diha nga siya labing nagkinahanglan sa pagampo? Masbali siya mobiya sa kinabuhi, kay sa iyang paglaum sa panabang gikan sa Dios. Uban sa kalinaw iyang gibuhathang iyang mga katungdanan ingon nga pangulo sa mga prinsiphe; ug diha sa takna sa pagampo misulod siya sa iyang lawak, ug binuksan ang iyang mga bintana paingon sa Jerusalem, sumala sa iyang nabatasan iyang gipasaka ang iyang hangyo ngadto sa Dios sa langit. Wala siya mosulay sa pagtago sa iyang buhat. Bisana pa nga nahibalo siya kaayo sa mga sangputanan sa iyang pagkamatmumanon ngadto sa Dios, ang iyang espiritu wala magpanuko. Sa atubangan niadtong nagakunsabo sa iyang kalaglagaan, siya wala magtugot bisan na lamang sa pagpakita nga daw naputol ang iyang kadugtongan sa Langit. Diha sa tanang mga higayon dim ang hari may katungod sa pagsugo, si Daniel nagtuman; apan ang hari o ang iyang dekrito wala makapatipas kaniya gikan sa iyang pagsugot sa Hari sa mga han.

Sa ingon niini sa maisugon apan sa mahilumon ug sa mapainub-

sanon ang manalagna mipahayag nga walay yutan-on nga gahum ang may katungod sa pagsagbat taliwala sa kalag ug sa Dios. Linibutan sa mga diwatahan, siya maoy usa ka matinumanong saksi niining kamatuoran. Ang iyang walay kahadlok nga pagsunod sa matarung maoy usa ka masiga nga kahayag sa mangitngit nga pamatasan niadtong pagano nga palasyo. Si Daniel nagabarug sa atubangan sa kalibutan karon ingon nga usa ka angayan nga sulondan sa pagkawalay kahadlok ug matinumanon nga Cristohanon.

Sulod sa tibuok adlaw si Daniel gibantayan sa mga prinsipe. Sa makatulo iJang nakita siya nga ningsulod sa iyang lawak ug sa makatulo ilang nadungog ang iyang dngog nga gipasaka ngadto sa Dios diha sa mainiton nga pagpangamuyo. Sa pagkasunod nga buntag ilang gidiga ang ilang sumbong sa atubangan sa hari. Si Daniel, nga iyang labing gipasidunggan ug madnumanon nga dakung tawo sa gingharian, nakahagit sa harianon nga mando. “Wala ba ikaw motimaan sa usa ka sugo,” ilang gipahinumduman ang hari, “nga ang tagsatagsa ka tawo nga mangamuyo sa bisan unsang dios o tawo sulod sa katloan ka adlaw, gawas kanimo, Oh hari, igahulog sa langub sa mga leon?”

“Ang butang matuod,” mitubag ang hari, “sumala sa balaod sa mga Medianhon ug Persiahanon nga dili mausab.”

Sa madaugon ila karon gipahibalo si Dario mahitungod sa panglihok sa iyang labing sinaligan nga magtatambag. “Kana si Daniel nga anaa sa mga anak sa pagkabinihag sa Juda,” sila misinggit, “wala magtagad kanimo, Oh hari, ni sa sugo nga imong gidman-an, kondili nagampo makatulo sa usa ka adlaw.”

Sa diha nga ang hari nakadungog niining mga pulonga, diha-diha iyang nakita nga ang iyang madnumanon nga alagad gibutangan ug lit-ag. Iyang nakita nga dili kadto tungod sa kasibut alang sa harianon nga himaya ug dungog, kondili ang pagpangabugho batok kang Daniel mao ang hinungdan sa sugyot alang sa usa ka harianon nga sugo. “Sa nasubo pag-ayo sa iyang kaugalingon” tungod sa iyang bahin sa daotan nga nahimo, siya “naghago hangtud sa pagkasalop sa adlaw” aron sa pagluwas sa iyang higala. Ang mga prinsipe, nga nagpaabut niining maong paningkamot sa hari, miduul kaniya uban sa mga pulong nga nagingon, “Hibaloi, Oh hari, nga kini balaod sa mga Medianhon ug Persiahanon, nga walay sugo o balaod nga gitukod sa han nga mausab.” Ang sugo, bisan kini gihimo sa dinalian,

dili mausab ug kinahanglan pagatumanon.

“Unya ang han nagpasugo ug ilang gidala si Daniel, ug gihulog sa lungib sa mga leon. Karon, ang han misulti ug miingon kang Daniel, Ang Dios nga imong gialagaran kanunay, Siya magaluwas kanimo.” Ang usa ka bato gipahaluna diha sa baba sa lungib, ug ang han sa iyang kaugalingon “nagpatik niini sa iyang kaugalingon nga patik, ug sa patik sa iyang mga prinsiphe; aron walay mausab mahitungod kang Daniel. Unya ang hari miadto sa iyang palasyo, ug nagpuasa sa tibuok nga gabii: walay mga tulonggon nga gidala sa iyang atubangan: ug ang iyang katulogon mikalagiw gikan kaniya.”

Wala santaa sa Dios ang mga kaaway m Daniel gikan sa pagtambog kaniya ngadto sa lungib sa mga leon; diha ra kutob Niya tugoti ang daotang mga manolunda ug ang daotang mga tawo sa paghimo sa ilang katuyoan; apan kadto diha ra ipakutob aron Siya makahimo sa kaluwasan sa Iyang alagad nga labaw ka matiman-an, ug ang kapildihan sa mga kaaway sa kamatuoran ug sa pagkamatarung magalabi ang kahingpit. “Sa pagkamatuod gayud ang kaligutgut sa tawo magadayeg Kanimo” (Salmo 76:10), mipamatuod ang salmista. Pinaagi sa kaisug niining usa ka tawo nga ningpili sa pagsunod sa matarung inay kay sa polisa, si Satanas pagapildihon, ug ang ngalan sa Dios pagabayawon ug pagapasidunggan.

[486]

Sayo sa pagkasunod nga buntag si Hari Dario midali paingon sa lungib ug “misinggit siya sa usa ka tingog nga makapasubo,” “Oh Daniel, alagad sa Dios nga buhi, ang imong Dios, nga gialagaran mo sa kanunay, nagaluwas ba kanimo gikan sa mga leon?”

Ang tingog sa manalagna mitubag: “Oh hari, mabuhi ka sa walay katapusan. Ang akong Dios nagpadala sa Iyang manolunda ug gitakuman ang baba sa mga leon, ug sila wala magdaot kanako; sanglit kay sa Iyang atubangan nakita nga inocente man ako; ug ingon man usab sa imong atubangan, Oh hari, ako wala makapasipala.

“Unya ang hari nalipay sa hilabihan gayud, ug nagsugo nga ilang kuhaon si Daniel gikan sa lungib. Busa si Daniel gipagawas sa lungib, ug walay kadaot nga hikaplagnan diha kaniya, tungod kay siya misalig man diha sa iyang Dios.

“Ug ang hari nagpasugo, ug gipanagdala kadtong mga tawo nga mingsumbong batok kang Daniel, ug ilang gipanghulog sila ngadto sa lungib sa mga leon, sila, ang ilang mga anak, ug ang ilang mga

asawa; ug sila gilungguban ug gipanagdugmok ang ilang mga bukog, sa wala pa ngani sila moabut sa kinahiladman sa lungib.”

Sa makausa pa gipagula ang usa ka pagmantala sa usa ka hari nga pagano, nga nagbayaw sa Dios ni Daniel ingon nga matuod nga Dios. “Si hari Dario misulat sa tanang mga katawhan, mga nasud, ug mga pinolongan, nga nagpuyo sa tibuok yuta; Ang pakigdait modagaya unta kaninyo. Gibuhat ko ang sugo, aron nga sa tanang gisakopan sa akong gingharian, ang mga tawo managkurog, ug mangahadlok sa atubangan sa Dios ni Daniel: kay Siya mao ang Dios nga buhi, ug magapadayon sa walay katapusan, ug ang Iyang gingharian mao ang dili mabungkag, ug ang Iyang kaharian magapadayon bisan hangtud sa katapusan. Siya nagaluwas ug nagatabang, ug nagabuhat Siya sa mga katingalahan sa langit ug sa yuta, nga maoy nagluwas kang

[487] Daniel gikan sa gahum sa mga leon.”

Ang daotang pagsupak ngadto sa alagad sa Dios karon hingpit nga nabungkag. “Si Daniel nagmauswagon sa paghari ni Dario, ug sa paghari ni Ciro nga Persiahanon.” Ug pinaagi sa pagpakig-uban kaniya, kining paganong mga hari napugos sa pag-ila sa iyang Dios ingon nga “Dios nga buhi ug mapadayonon sa walay katapusan. ug ang Iyang gingharian mao ang dili mabungkag.”

Gikan sa sugilanon sa kaluwasan ni Daniel atong makat-onan nga diha sa mga panahon sa kalisdanan ug sa kaminghoy ang mga anak sa Dios kinahanglan lamang nga magpabilin kong unsa sila kaniadto sa diha nga ang ilang mga palaabuton mahayag sa paglaum ug ang ilang mga palibut mao ang tanan nga ilang mapangandoy. Si Daniel nga diha sa lungib sa mga leon mao rang Daniel nga nagtindog sa atubangan sa han ingon nga pangulo taliwala sa mga ministro sa kagamhanan ug ingon nga manalagna sa Halangdon Uyamot. Ang usa ka tawo kinsang kasingkasing nagalungtad diha sa Dios magamao gihapon sa takna sa iyang labing daku nga pagsulay sama nga siya anaa sa kauswagan, sa diha nga ang kahayag ug ang kahimuot sa Dios ug sa tawo nagasilak diha kaniya. Ang pagtoo nagakab-ot ngadto sa dili makita, ug nagakupot sa dayon nga mga katinuoran.

Ang langit haduul kaayo kanila nga nag-antos tungod sa pagkamat-arung. Ang mga dnguha ni Cristo managsama sa mga dnguha sa Iyang matinumanong katawhan; Siya nagaantos diha sa personal sa Iyang mga balaan, ug bisan kinsa ang magahikap sa Iyang mga

pinili nagahikap Kaniya. Ang gahum nga haduul sa pagluwas gikan sa lawasnon nga kadaot o kagul-anan haduul usab sa pagluwas gikan sa labaw pa kadaku nga daotan, aron mahimo sa alagad sa Dios sa pagpalungtad sa iyang kabuotan ilalom sa tanang kahigayonan, ug ngadto sa kadaugan pinaagi sa diosnon nga grasya.

Sa kasinatian ni Daniel ingon nga usa ka dakung tawo sa gingharian sa Babilonia ug sa Aledo-Persia nagpadayag sa kamatuoran nga ang usa ka magpapatigayon dili kinahanglan nga usa ka mamugnaon, ug usa ka tawo sa polisa, kondili nga siya maoy usa ka tawo nga pinahimangnoan sa Dios diha sa matag lakang. Si Daniel, ang pmo ministro sa labing daku sa mga gingharian sa yuta, maoy usa ka manalagna sa Dios sa sama nga panahon, nga nagdawat ug kahayag gikan sa langit. Usa ka tawo nga sama ug mga pagbad kanato, ang dagang nga dnuktukan sa Balaang Espiritu nagahulagway kaniya nga walay sayop. Ang iyang mga palakaw sa patigayon, sa diha nga kini gipailalom sa labing masigpit nga pang-usisa sa iyang mga kaaway, nakaplagaan nga walay usa ka sipyat. Siya maoy usa ka sulondan sa unsay mahimo sa tagsatagsa ka magpapatigayon sa diha nga ang iyang kasingkasing nakabig ug nahalad, ug sa diha nga ang iyang mga hinungdan mga matarung diha sa mata sa Dios.

[488]

Ang estrikto nga pagtuman sa mga kmahanglanon sa Langit magadala ug kalibutanon ug espirituhanon nga mga panalangin. Sa walay paling-paling niya nga pagsugot sa Dios, ang dili matarug niya nga paggahum sa kaugalingon, si Daniel, pinaagi sa iyang halangdon nga kaugdang ug walay pagtipas nga kabuotan, samtang usa pa ka batan-on, naggantihan sa “kaluoy ug sa malumong pagbati” sa pagano nga opisyal sa kang kinsang kaakohan siya gibutang. Daniel 1:9. Ang sama nga mga kinaiya maoy nagtimaan sa iyang kinabuhi sa ulahi. Dali ra siya nga misaka sa katungdanan sa pagkaprimo ministro sa ginghanan sa Babilonia. Latas sa pagmando sa nagsunodsunod nga mga hari, ang pagkapukan sa nasud, ug ang pagkatukod sa lain nga ginghanan sa kalibutan, ingon niana ang iyang kaalam ug ang kabatid sa pangagamhanan, hilabihan ka hingpit sa iyang kaugdang, sa iyang pagkamatinahuron, sa iyang tinuod nga kaayo sa kasingkasing, ang iyang pagkamadnumanon sa prinsipyo, nga bisan ang iyang mga kaaway napugos sa pagsugid nga “sila wala makakita ug higayon ni kalapasan; sanglit siya madnumanon man.”

Sa gipasidunggan sa mga tawo sa mga kapangakohan sa nasud ug uban sa mga sekreto sa mga gingharian nga nagmando sa dbuok kalibutan, si Daniel gipasidunggan sa Dios ingon nga Iyang tinugyanan, ug gihatagan sa daghang mga pagpadayag sa mga tinagoan sa mga katuigan nga umalabut. Ang iyang kahibulongang mga tagna, sumala sa gitala niya sa kapitulo 7 ngadto sa 12 sa basahon nga nagdala sa iyang ngalan, wala masabut sa hingpit bisan sa manalagna mismo; apan sa wala pa matak-op ang iyang mga kabudlay, gihatagan siya sa bulahan nga kasigurohan nga “sa katapusan sa mga adlaw”— diha sa magakatak-op nga panahon sa kasaysayan niining kalibutana— siya pagatugotan pag-usab sa pagtindog diha sa iyang kahimtang ug dapit. Ginahatag kaniya ang pagsabut sa tanan nga gipadayag sa Dios mahitungod sa diosnon nga katuyoan. “Himoang dnago ang mga pulong, ug takpi ang basahon,” siya gimandoan mahitungod sa iyang matagnaong mga sinulat; kini sila pagatakpan [489] “bisan pa hangtud sa panahon sa katapusan.” “Padayon sa imong panaw, Daniel,” ang manolunda sa makausa pa nagmando sa matinumanong mensahero ni Jehova; “kay ang mga pulong himoong tinago ug tmakpan hangtud sa panahon sa katapusan.... Padayon ka sa imong panaw hangtud nga moabut ang katapusan: kay ikaw mopahulay, ug motindog sa kalipayan sa imong bahin, sa katapusan sa mga adlaw.” Daniel 12:4, 9, 13.

Samtang kita magakahaduul sa pagtak-op sa kasaysayan ning kalibutana, ang mga tagna nga natala ni Daniel nagkinahanglan sa atong pinasahi nga pagtagad, ingon nga kini nagalabut sa panahon gayud nga atong ginapuy-an. Uban kanila kinahanglan igalinkit ang mga pagtulon-an sa katapusang basahon sa Bag-ong Tugon nga mga Kasulatan. Gidaldal ni Satanas ang kadaghanan sa pagtoo nga ang matagnaong mga bahin sa mga sinulat ni Daniel ug ni Juan nga magbubugna dili masabut. Apan matin-aw ang saad nga ang pinasahi nga panalangin muoban sa pagtoon niining maong mga tagna. “Ang manggialamon makasabut” (bersikulo 10), maoy gisulti mahitungod sa mga panan-awon ni Daniel nga maoy pagakuhaan sa patik sa ulahing mga adlaw; ug mahitungod sa pinadayag nga gihatag ni Cristo ngadto sa Iyang alagad nga si Juan alang sa paggiya sa katawhan sa Dios latas sa mga kasiglohan, ang saad mao kini, “Bulahan siya nga nagabasa, ug sila nga nagpatalinghug sa mga

pulong niini nga tagna, ug magatuman sa mga butang nga nahisulat niini.” Pinadayag 1:3.

Gikan sa pagsaka ug sa pagkapukan sa mga nasud sumala sa gihimong matin-aw diha sa mga basahon sa Daniel ug sa Pinadayag, nagkinahanglan kita nga magtuon kong unsa ka walay pulos ang sa gawas ug kalibutanon lamang nga himaya. Ang Babilonia, uban sa tanang gahum ug sa kahalangdon niini, nga ang kasama mini ang atong kalibutan wala pa sukad makakita,—ang gahum ug ang kahalangdon nga alang sa katawhan niadtong adlaw daw hilabihan ka malig-on ug ka malungtaron,—pagkahingpit sa iyang pagkahanaw! Ingon “sa mga bulak sa tanaman,” kini nawagtang. Santiago 1:10. Busa nawagtang ang gingharian sa Medo-Persia, ug ang mga gingharian sa Grecia ug sa Roma. Ug busa mangahanaw usab ang tanan nga dili ang Dios maoy patukoranan. Ang nabugkos lamang sa Iyang katuvoan, ug nagpaila sa Iyang taras, maoy molungtad. Ang Iyang mga prinsipyo mao lamang ang malungtarong mga butang nga nahibaloan sa atong kalibutan.

Ang usa ka mabinantayon nga pagtoon mahitungod sa pagpadangat sa katuyoan sa Dios diha sa kasaysayan sa mga nasud ug diha sa pagpadayag sa mga butang nga umalabut, makatabang kanato sa pagbanabana sa tinuod nga bili sa mga butang nga makita ug sa mga butang nga dili makita, ug sa pagtoon kong unsa ang tinuod nga tumong sa kinabuhi. Sa ingon mini, ang pagtan-aw sa mga butang sa panahon sumala sa eternidad, sama kang Daniel ug sa iyang mga higala, kita makapuyo alang nianang tinuod ug dungganon ug malungtaron. Ug ang pagtuon niining kinabuhia sa mga prinsipyo sa gmghanan sa atong Ginoo ug Manluluwas, mahimo kita nga naandam diha sa Iyang pag-abut aron sa pagsulod uban Kaniya ngadto sa puloy-anan niini.

[490]

SEKSYON VI—HUMAN SA PAGHINGILIN

“Si Jehova nagabadlong kanimo, Oh Satanas; oo, si
Jehova nga nagpili sa Jerusalem nagabadlong kanimo:
dili ba kini maoy usa ka agipo nga kinuba gikan sa
kalayo?”

[492]

[491]

Zacarias 3:2.

Kapitulo 45—Ang Pagpauli sa mga Hininginlan

[493]

Ang pag-abut sa kasundalohan ni Ciro sa atubangan sa mga kota sa Babilonia maoy usa ka ilhanan alang sa mga Judiyo nga ang ilang kaluwasan gikan sa pagkabihag nagakahaduul na. Kapin sa usa ka gatus ka mga tuig sa wala pa matawo si Ciro, ang Sinulat nga tinuktukan sa Espiritu Santo naghisgut kaniya pinaagi sa ngalan, ug nagpahinungdan nga mahimo ang usa ka talaan sa tinuod nga buhat nga iyang pagahimoon diha sa pagkuha sa siyudad sa Babilon nga dili makabantay, ug diha sa pag-andam sa agianan alang sa pagbuhi sa mga anak sa pagkabinihag. Pinaagi kang Isaias ang pulong nagaingon:

“Mao kini ang giingon ni Jehova sa Iyang dinihog, nga si Ciro, kansang tuong kamot gikuptan Ko, aron sa pagsakop sa mga nasud sa iyang atubangan;...aron sa pag-abli sa mga ganghaan sa iyang atubangan; ug ang mga ganghaan dili pagatakpan; ako magauga kanimo, ug magahinlo sa mga dapit nga gansanggansangon: pagadugmokon Ko ang mga ganghaan nga tumbaga, ug putlon ko ang mga barra nga puthaw: ug igahatag Ko kanimo ang bahandi sa kangitngitan, ug ang natago nga mga bahandi sa tinago nga mga dapit, aron ikaw masayud nga Ako mao, si Jehova, nagtawag kammo pinaagi sa imong ngalan, Ako mao ang Dios sa Israel.” Isaias 45:1-3.

Diha sa wala dahuma nga pagsulod sa kasundalohan sa Persi-ahanon nga magbubuntog ngadto sa kinapusoran sa kaulohan sa Babiloma agi sa agianan sa suba kinsang mga tubig gipatipas, ug lusot sa mga ganghaan sa sulod nga sa dinanghag nga kasigurohan nabiyaan nga bukas ug wala mapanalipdi, ang mga Judiyo may igo nga kamatuoran sa literal nga katumanan sa tagna m Isaias mahitun-god sa kalit nga pagkabuntog sa tigdaugdaug mla. Ug kini mahimo unta alang kanila nga usa ka dili masayop nga timailhan nga ang Dios mao ang naghulma sa mga kahimoan sa mga nasud alang kanila; kay nadugtong nga dili mabulag ang tagna nga naglatid sa

paagi sa pagkadakop ug ang pagkahulog sa Babilonia mao ang mga pulong nga nagingon:

“Si Ciro, mao ang Akong magbalantay sa karnero, ug magabuhat sa tanan Nakong nahimut-an bisan sa pagingon pa mahitungod sa Jerusalem, Siya pagatukoron; ug mahitungod sa templo, Ang imong patukoranan igapahaluna.” “Gibangon Ko siya sa pagkamatarung, ug Akong himoon nga matul-id ang tanan niya nga mga dalan: Siya magatukod sa Akong siyudad, ug iyang pagabuhian ang Akong mga hininginlan, dili tungod sa bili ni sa balus, nagaingon si Jehova sa mga panon.” Isaias 44:28; 45:13. [494]

Ni kining maong tagnaa lamang nga sa ibabaw niini ang mga hininginlan nagpasukad sa ilang paglaum sa madali nga kaluwasan. Ang mga sinulat m Jeremias makab-ot nila, ug sa sulod niini gipahayag sa matin-aw ang gitag-on sa panahon nga molabay sa dili pa ang pagpahauli sa Israel gikan sa Babiloma. “Sa matuman na ang kapitoan ka tuig,” si Jehova nagtagna pinaagi sa Iyang mensahero, “pagasilotan Ko ang hari sa Babiloma, ug kanang nasura, nagaingon si Jehova, tungod sa ilang mga kasal-anan, ug ang yuta sa mga Caldeanhon, ug himoon Ko kini nga biniyaan sa walay katapusan.” Jeremias 25:12. Ang kaluoy igapakita sa salin sa Juda, agi ug tubag sa mainiton nga pagampo. “Ako hikaplagnan ninyo, nagaingon si Jehova: ug Akong bakwion ang inyong pagkabinihag, ug tigumon Ko kamo gikan sa tanang mga nasud, ug gikan sa tanang mga dapit dun giabug Ko kamo, nagaingon si Jehova; ug dad-on Ko kamo pagbalik sa dapit diin gipabihag Ko kamo.” Jeremias 29:14.

Sa makadaghan si Daniel ug ang iyang mga kauban nag-usisa mini ug sa sama nga mga tagna nga naglatid sa katuyoan sa Dios alang sa Iyang katawhan. Ug karon, samtang ang tulin nga dagan sa mga hitabo nga nagpasabut nga ang gamhanang kamot sa Dios nagbuhat sa taliwala sa mga nasud, si Daniel naghatag ug pinasahi nga paghunahuna sa mga saad nga gihimo ngadto sa Israel. Ang iyang pagtoo diha sa matagnaong pulong nagdala kaniya sa pagsulod ngadto sa mga eksperensya nga gitagna sa balaang mga magsusulat. “Sa tapus matuman ang kapitoan ka tuig sa Babilonia,” si Jehova mipahayag, duawon Ko kamo, ug tumanon Ko ang Akong maayong pulong nganha kaninyo, sa pagpabalik kaninyo.... Ako nahibalo sa mga hunahuna nga gihunahuna Ko alang kaninyo, nagaingon si Jehova, mga hunahuna sa paldgdait, ug dili sa kadaotan sa paghatag

[495] kaninyo ug paglaum sa inyong kaugmaon. Ug kamo managpangilaba Kanako, ug makakaplag kanako, sa diha nga kamo mangita Kanako uban ang inyong bug-os nga kasingkasing.” Mga bersikulo 10-13.

Wala madugay sa wala pa mahulog ang Babilonia, sa diha nga si Daniel nagapamalandong niining maong mga tagna ug nagahangyo sa Dios alang sa usa ka pagsabut sa mga panahon, gihatag kaniya ang usa ka pasunod nga mga panan-awon mahitungod sa pagsaka ug sa pagkapukan sa mga gingharian. Sa nahaunang panan-awon, nga natala diha sa ikapito nga kapitulo sa basahon ni Daniel, gihatag ang usa ka kahulogan; apan dili ang tanan ang gihimong matin-aw ngadto sa manalagna. “Ang akong mga hunahuna nakasamok pagayo kanako,” siya misulat mahitungod sa iyang eksperensya sa maong higayon, “ug ang akong panagway sa akong nawong nabalhin dinhi kanako: apan akong gitagoan ang butang sulod sa akong kasingkasing.” Daniel 7:28.

Pinaagi sa lain pa nga panan-awon gibanwag sa ibabaw sa mga hitabo sa umalabut ang dugang pa nga kahayag; ug diha sa katapusan niini nga panan-awon nga si Daniel nakadungog sa “usa nga balaan nga nagasulti, ug dihay lain nga balaan nga miingon niadtong usa nga balaan nga nagsulti, Hangtud anus-a ang panan-awon?” Daniel 8:13. Ang tubag nga gihatag mao kini: “Hangtud sa duruha ka libo ug tutulo ka gatus ka mga gabii ug mga buntag; unya ang balaang puloy-anan pagalinisan” (bersikulo 14), nagpuno kaniya sa kalibug. Sa mainiton siya nangita alang sa kahulogan sa panan-awon. Wala niya masabut ang relasyon sa kapitoan ka tuig nga pagkabihag, sumala sa gitagna pinaagi kang Jeremias, ngadto sa duruha ka libo ug tutulo ka gatus ka tuig nga sa diha sa panan-awon siya nakadungog sa langitnon nga dumuduaw nga nagpahayag nga palabyon una ang maong panahon sa dili pa ang paglinis sa santuwaryo sa Dios. Ang manolunda nga si Gabriel naghatag kaniya sa usa ka bahin sa kahulogan; apan sa pagkadungog sa manalagna sa mga pulong nga “Ang panan-awon...iya sa daghang mga adlaw,” siya gikuyapan. “Ako, si Daniel nagmaluya,” siya nagtala sa iyang eksperensya, “ug nagdaot sa pipila ka mga adlaw; unya ako mitindog, ug nagbuhat sa buluhaton sa han; ug nahibolong ako sa panan-awon, apan walay mausa nga nakasabut niini.” Mga bersikulo 26, 27.

Sa nabug-atan gihapon alang sa Israel, si Daniel mitoon pag-usab sa mga tagna ni Jeremias. Tin-aw sila kaayo—hilabihan ka tin-aw nga siya nakasabut pinaagi niining mga pamatuod nga natala diha sa mga basahon “sa gidaghanon sa mga tuig nga tungod niana miabut ang pulong ni Jehova kang Jeremias nga manalagna, mahitungod sa pagkatuman sa pagkalumpag sa Jerusalem.” Daniel 9:2.

[496]

Uban sa pagtoo nga natukod diha sa siguro nga pulong sa tagna, si Daniel nangamuyo kang Jehova alang sa madali nga katumanan niining mga saad. Siya nangamuyo alang sa kadunggan sa Dios nga matipigan. Diha sa iyang pangamuyo iyang gipaila sa hingpit ang iyang kaugalingon nga uban kanila nga nakabsan sa diosnon nga katuyoan, nga nagsugid sa ilang mga sala ingon nga iyang kaugalingon.

“Akong gipaatabang ang akong nawong sa Ginoo nga Dios,” mipahayag ang manalagna, “sa pagpangita Kaniya pinaagi sa pagampo ug sa pagpangaliyupo, uban ang pagpuasa ug pagsaput sa sako ug mga abu: ug ako nagampo kang Jehova nga akong Dios, ug nagsugid Kaniya.” Mga bersikulo 3, 4. Bisan pa nga si Daniel dugay na ang iyang pagalagad sa Dios, ug ang langit nagsulti na mahitungod kaniya ingon nga “ginahigugma gayud pagayo,” apan siya karon nagpakita sa atubangan sa Dios ingon nga usa ka makasasala, nagapakiluoy sa dakung panginahanglan sa katawhan nga iyang gihigugma. Ang iyang pagampo larino sa pagkayano niini, ug hilabihan ka maimton. Patalinghugi siya nga nagapangilaba:

“Oh Ginoo, ang daku ug makahahadlok nga Dios, nga nagatuman sa tugon ug sa mahigugmaong-kalolot kanila nga nahagugma Kaniya ug kamla nga nagabantay sa Iyang mga sugo, kami nanagpakasala, ug nanaghimo sa mga kadaotan, ug nagbuhat sa kangilaran, ug mingsukol kami, bisan pa sa pagtalikod gikan sa Imong mga sugo ug gikan sa Imong mga tulomanon; ni nanagpatalinghug kami sa Imong mga alagad nga mga manalagna, nga nanagsuld sa Imong ngalan sa among mga hari, sa among mga prinsipe, ug sa among mga amahan, ug sa tibuok katawhan sa yuta.

“Oh Ginoo, ang pagkamatarung Imo man, apan kanamo mao ang kasamok sa nawong, ingon sa nakita Mo niining adlaw; mao man sa mga tawo sa Juda, ug sa mga pumoluyo sa Jerusalem, ug sa tibuok nga Israel, sa haduul ug sa halayo, sa tanan nga mga yuta diin

Mo sila papahawaa, tungod sa ilang kasal-anan nga ilang nangahimo batok Kanimo....

[497] “Iya kang Jehova nga among Dios ang mga kaluoy ug ang pagpasaylo, kay kami mingsukol man Kaniya.” “Oh Ginoo, sumala sa tanan Mong pagkamatarung, ako nagapakiluoy Kanimo, nga ipaiway Mo unta ang Imong kasuko ug kaligutgut sa Imong siyudad nga Jerusalem, ang Imong balaan nga bukid: kay tungod sa among mga sala tungod sa kadaotan nga nangahimo sa among mga amahan, ang Jerusalem ug ang Imong katawhan nahimong talamayon sa tanan nga nagalibut kanamo.

“Busa karon, Oh Dios namo, pamati sa pagampo sa Imong alagad, ug sa iyang mga pangaliyupo, ug pasidlaka ang Imong nawong ibabaw sa Imong balaang puloy-anan nga nahimong biniyaan, tungod sa Ginoo. Oh Dios ko, ipakiling ang Imong igdulog, ug pamati; bukha ang Imong mga mata, ug sud-onga ang among mga pagkalaglag, ug ang siyudad nga ginatawag tungod sa Imong ngalan: kay wala namo ibubo ang among mga pangaliyupo sa Imong atubangan tungod sa among pagkamatarung, kondili tungod hinoon sa Imong dakung kaluoy.

“Oh Ginoo, pamati; Oh Ginoo, pasayloa; Oh Jehova patalinghugi ug buhata; ayaw paglangan, alang sa Imong kaugalingong pahanungdan, Oh Dios ko: tungod kay ang Imong siyudad ug ang Imong mga tawo ginatawag sa Imong ngalan.” Mga bersikulo 4-9, 16-19.

Ang langit ningbawog paingon sa ubos aron sa pagpatalinghug sa mainiton nga pangamuyo sa manalagna. Bisan sa wala siya makatapus sa iyang pakiluoy alang sa pasaylo ug sa pagpahauli, ang kusgan nga Gabriel mipakita pag-usab ngadto kaniya, ug gipahinumduman siya sa panan-awon nga iyang nakita sa wala pa mahulog ang Babilonia ug sa kamatayon ni Belsasar. Ug unya giligid sa manolunda sa iyang atubangan ang detalye sa panahon nga kapitoan ka semana, nga mosugod “sa paggula sa sugo sa pagpahauli ug sa pagtukod sa Jerusalem.” Bersikulo 25.

Ang pagampo ni Daniel gihimo “sa nahaunang tuig m Dario” (bersikulo 1), ang Medianhon nga hari kinsang heneral, nga si Ciro maoy naglunggub gikan sa Babilonia sa setro sa pagmando sa tibuok nga kalibutan. Gipasidunggan sa Dios ang pagmando ni Dario. Ngadto kaniya gipadala ang manolunda nga si Gabriel, aron “sa paglig-on ug sa paghatag kusog kaniya.” Daniel 11:1. Diha sa iyang

kamatayon, sulod sa mga duruha ka tuig sa pagkahulog sa Babilonia, si Ciro maoy mipuli sa trono, ug ang sinugdanan sa iyang pagmando nagtimaan sa pagkatapus sa kapitoan ka tuig sukad sa unang pundok sa mga Hebreohanon nga nadala ni Nabucodonosor gikan sa ilang puloy-anan sa Judea ngadto sa Babilonia.

Ang kaluwasan ni Daniel gikan sa lungib sa mga leon gigamit sa Dios sa paghimo ug usa ka mabuligon nga hunahuna ni Giro Daku. Ang kasaligan nga mga kalidad sa tawo sa Dios ingon nga usa ka estadista nga may malantawon nga katakus maoy nagdala sa Persiahanon nga hari sa pagpakita kaniya sa maila nga pagtahud ug sa pagpasidungog sa iyang hukom. Ug karon, tukma gayud sa panahon sa pagingon sa Dios nga Iyang tukuron pag-usab ang templo sa Jerusalem, Iyang gipalihok si Ciro ingon nga Iyang dnugyanan sa pagsabut sa mga tagna mahitungod sa iyang kaugalingon, nga niini sinati kaayo si Daniel, ug sa pagtugot sa Judiyo nga katawhan sa ilang kagawasan.

[498]

Sa nakita sa hari ang mga pulong nga nagtagna, sa kapin pa sa usa ka gatus ka tuig sa wala pa siya mahimugso, sa paagi nga ang Babilon makuha; sa iyang nabasa ang mensahe nga gitumong kaniya sa Han sa uniberso, nga nagingon, “Ako nagbakus kanimo bisan pa Ako wala mo hiilhi: aron sila makaila gikan sa pagsubang sa adlaw, ug gikan sa kasadpan, nga walay lain gawas Kanako;” sa iyang nakita sa atubangan sa iyang mga mata ang pahayag sa walay katapusan nga Dios, nga nagingon, “Kay tungod sa Akong alagad nga si Jacob, ug si Israel nga Akong pinili, gitawag ko ikaw pinaagi sa imong ngalan; gibansagonan Ko ikaw, bisan pa ikaw wala makaila Kanako;” sa nasubay niya ang tinuktukan nga talaan nga nagaingon, “Gibangon Ko siya sa pagkamatarung, ug Akong himoon nga matulid ang tanan niya nga mga dalan; siya magatukod sa Akong siyudad ug iyang pagabuhian ang Akong mga hininginlan, dili tungod sa bili ni sa balus,” ang iyang kasingkasing nahinuklog sa halalom, ug siya nakahukom sa pagtuman sa iyang diosnong pagkatmudlo nga sugo. Isaias 45:5, 6, 4, 13. Buot niya nga buhian ang mga bihag nga mga Judiyo; buot niya nga tabangan sila sa pagpahauli sa templo ni Jehova.

Diha sa usa ka sinulat nga bandilyo nga gisangyaw “sa tibuok niyang gingharian,” si Ciro nagpahibalo sa iyang tinguha sa pagtagana alang sa pagpauli sa mga Hebreohanon ug alang sa pagtukod

pagusab sa ilang templo. “Ang tanan nga mga ginghanan sa yuta gihatag kanako ni Jehova, ang Dios sa langit,” sa mapasalamaton ang hari nag-ila niini diha sa pagmantala sa kadlingban; “ug Iyang gisugo ako sa pagpatukod alang Kaniya sa usa ka balay sa Jerusalem,...ug ipatukod ang balay ni Jehova nga Dios sa Israel, (Siya mao ang Dios), nga anaa sa Jerusalem. Ug bisan kinsa nga nahibilin, sa bisan diin nga dapit siya magapuyo, patabanga ang mga tawo sa iyang

[499] dapit sa paghatag ug salapi, ug sa bulawan, ug sa mga manggad, ug

[500] sa mga mananap, labut pa sa mga halad-nga-kinabubut-on.” Esdras

[501] 1:1-4.

“Ipatukod ang balay,” midugang siya sa pagmando mahitungod sa katukoran sa templo, “sa dapit diin sila managhalad sa mga halad, ug ipalig-on ang mga patukoranan niana; ang gihabugon niana kanuman ka maniko, ug ang gilapdon niana kan-uman ka maniko; pinaagi sa tutulo ka laray nga mga dagkung bato, ug usa ka laray nga bagong tigkahoy: ug ang mga galastohon ipahatag gikan sa balay sa hari: ug ang mga bulawan ug mga salapi nga mga sudlanan usab sa balay sa Dios, nga gipanguha ni Nabucodonosor gikan sa templo nga atua sa Jerusalem, ug gipanala ngadto sa Babilonia, ipauli, ug ipadala pagusab ngadto sa templo nga atua sa Jerusalem.” Esdras 6:3-5.

Ang balita mahitungod niini nga sugo nakaabut sa kinalayoan nga mga probinsva sa gingharian sa han, ug bisan diin taliwala sa mga anak nga gipatibulaag dihay daku nga paghugyaw. Sama kang Daniel, daghan ang nagtoon sa mga tagna, ug nangita sa Dios alang sa Iyang gisaad nga pagpataliwala alang sa Sion. Ug karon ang ilang mga pagampo ginatubag; ug uban sa kinasingkasing nga kalipay sila nagkahiusa sa pag-awit:

“Sa gipabalik na ni Jehova sila nga mingpauli ngadto sa Sion,
 Nanghisama kami kanila nga nanagdamgo.
 Unya ang among mga baba nangapuno sa pagkatawa,
 Ug ang among mga dila nangapuno sa pag-awit:
 Unya gipamulong nila sa taliwala sa mga nasud,
 Si Jehova nagbuhat sa mga dagkung mga butang alang kanila.

Si Jehova nagbuhat sa mga dagkung mga butang alang kanamo,
Nga niini napuno kami sa kalipay.”

Salmo 126:1-3.

“Ang pangulo sa mga balay sa mga amahan sa Juda ug Benjamin, ug ang mga sacerdote, ug ang mga Levihanon, bisan ang tanan kansang espiritu giagda sa Dios”—kini sila mao ang ubay-ubay nga salin, mga kalim-an ka libo, gikan sa taliwala sa mga Judiyo diha sa kayutaan sa pagkahininginlan, nga naniguro sa pagpahimulos sa kahibulongang higayon nga gitanyag kanila “sa pag-adto aron sa pagtukod sa balay ni Jehova nga anaa sa Jerusalem.” Ang ilang mga higala wala motugot kanila sa paglakaw nga walay dala. “Ngatanan sila nga diha naglibut kanila nanagpalig-on sa ilang mga kamot uban sa mga sudlanan nga salapi, uban sa bulawan, uban sa mga manggad, ug uban sa mga mananap, ug uban sa mga bililhon nga mga butang.” Ug niini ug daghang ubang kinabubut-ong mga halad gidugang “ang mga sudlanan sa balay ni Jehova, nga gidala ni Nabucodonosor gikan sa Jerusalem;...bisan kadtong gipanala ni Ciro nga hari sa Persia pinaagi sa kamot ni Metridates ang mamahandi,...lima ka libo ug upat ka gatus” ang gidaghanon, alang nga gamiton diha sa templo nga pagatukoron pag-usab. Esdras 1:5-11.

[502]

Diha kang Zorobabel (nga nailhan usab nga Sesbasar), ang usa ka kaliwat ni Han David, gibutang ni Ciro ang katungdanan nga kasamtangan nga gobernador sa grupo nga nanguli ngadto sa Judea; ug uban kaniya mao si Josue nga labaw nga sacerdote. Ang taas nga panaw latas sa mga awaaw nga kamingawan nahimo diha sa kahilwasan, ug ang malipayon nga pundok, nga mapasalamaton ngadto sa Dios tungod sa Iyang daghang mga kaluoy, dihaduha misugod sa buhat sa pagtukod pag-usab sa templo; ug ang katawhan nga nagsunod sa ilang panig-ingnan, mihatag nga walay kutob gikan sa ilang mhigit nga dnipigan. Tan-awa ang Esdras 2:64-70.

Ingon ka dinalian kutob sa mahimo, ilang gipatindog ang usa ka halaran diha sa dapit sa karaan nga halaran sa sawang sa templo. Ngadto sa mga buluhaton nga kalabut sa pagpahinungod sa halaran, ang katawhan “naghiusa sa ilang kaugalingon sa tingub sama sa usa ka tawo;” ug didto naghiusa sila sa pagtukod pag-usab sa balaang mga tulumanon nga naputol sa panahon sa paglaglag sa Jerusalem ni Nabucodonosor. Sa wala pa sila magbulagbulag sa pagpuyo diha

sa mga puloy-anan nga ilang gipanguha sa pagpahauli, “ilang gisaulog usab ang Piesta sa mga Tabernakulo.” Esdras 3:1-6.

[503] Ang pagpatindog sa halaran sa adlaw-adlaw nga mga halad nga sinunog nakapadasig pagayo sa madnumanong mga salin. Sa kinasingkasing ilang gihimo ang mga pangandam nga gikinahanglan alang sa pagtukod pag-usab sa templo, nga nagadugang ang kadasig samtang ang ilang mga pangandam nagpadayon sa pag-uswag sa matagbulan. Sulod sa daghang mga tuig sila gitunginahan sa makita nga mga timailhan sa presensya sa Dios. Ug karon, ingon nga sila gilibutan sa daghang mga handumanan nga makasusubo tungod sa apostasya sa ilang mga amahan, nangandoy sila sa pipila ka mga timailhan sa diosnon nga pasaylo ug kahimuot. Labaw sa pagkuha pagbalik sa ilang personal nga mga butang ug sa karaang mga katungod, gipalabi nila pagayo ang kahimuot sa Dios. Sa kahibulongan Siya nagbuhat alang kanila, ug sila nagbati sa kasigurohan sa Iyang presensya uban kanila; apan nagtinguha pa sila ug daku pa nga mga panalangin. Uban sa malipayon nga pagpaabut sila naglantaw sa unahan ngadto sa panahon sa diha nga, sa matukod na pag-usab ang templo, sila makakita sa pagsidlak sa Iyang himaya gikan sa sulod.

Ang mga tawo nga nagbuhat diha sa pag-andam sa mga gamonon sa pagtukod, nakakaplag taliwala sa mga guba sa pipila ka dagkung mga bato nga gidala ngadto sa gitukoran sa templo sa mga adlaw ni Salomon. Gihimo kini nga andam sa paggamit, ug daghan pang mga gam-onon ang gipuno; ug sa wala madugay miuswag ang buhat ngadto sa bahin diin kinahanglan ipahiluna ang patukoranan nga bato. Kini gihimo diha sa presensya sa daghang mga linibo nga nagkatigum aron sa pagsaksi sa uswag sa buhat ug sa paghatag ug pagpahayag sa ilang kalipay nga sila may bahin niini. Samtang ginapahiluna ang bato sa pamag-ang sa dapit niini, ang katawhan, inubanan sa mga trumpeta sa mga sacerdote ug sa mga piyangpiyang sa mga anak nga lalaki ni Asaph, “miawit nga nag-ambahan pinaagi sa pagbanusbanus diha sa pagdayeg ug sa paghatag sa mga pasalamat kang Jehova, tungod kay Siya maayo, kay ang Iyang mahigugmaong-kalolot nagalungtad sa walay katapusan ngadto sa Israel.” Bersikulo 11.

Ang balay nga hapit na matukod pag-usab mao ang gihisgutan sa daghang mga tagna mahitungod sa kaluoy nga gitinguha sa Dios nga ipakita sa Sion, ug ang tanan nga nagtambong diha sa pagpahiluna

sa bato sa pamag-ang makasulod unta sa kinasingkasing ngadto sa espiritu sa higayon. Apan ang misagol sa musika ug sa mga singgit sa pagdayeg nga nadungog niadtong malipayon nga adlaw, mao ang usa ka nota nga wala mabagay nga nagaingon. “Daghan sa mga sacerdote ug mga Levihanon ug mga pangulo sa mga balay sa mga amahan, ang mga tawo nga tigulang nga nakakita sa unang balay, sa gipahimutang ang patukoranan niining balaya sa atubangan sa ilang mga mata, nanghilak sa usa ka makusog nga tingog.” Bersikulo 12.

Natural nga ang kasub-anan magpuno sa mga kasingkasing sa mga lalaki nga tigulang, samtang ilang gihunahuna ang mga sangputanan sa dugay nang nagpadayon nga pagkadili mahinulsolon. Kong gituman pa nila ug sa ilang mga kaliwat ang Dios ug gipadayon pa ang Iyang katuyoan alang sa Israel, ang templo nga tinukod ni Salomon dili unta magun-ob ug ang pagkabihag wala unta kinahanglana. Apan tungod sa pagkadili mapasalamaton ug sa pagkadili maunongon, gipapatlaag sila taliwala sa mga nasud. [504]

Ang mga kahimtang karon nausab. Sa mahigugmaon nga kalolot si Jehova miduaw pag-usab sa Iyang katawhan ug nagtugot kanila sa pagpauli ngadto sa ilang kaugalingon nga yuta. Ang kasub-anan tungod sa mga sayop sa kagahapon mao unta ang mihatag ug luna ngadto sa mga pagbati sa dakung kalipay. Gitandog sa Dios ang kasingkasing ni Ciro sa pag-ayuda kanila diha sa pagtukod pag-usab sa templo, ug kini unta nakapagula sa halawom nga mga pahayag sa pagpasalamat. Apan ang uban napakyas sa pag-ila sa mga binuksang kaluoy sa Dios. Imbis nga mangalipay, ilang gihambin ang mga hunahuna sa pagkawalay kalipay ug sa kaminghoy. Sila nakakita sa himaya sa tempo ni Salomon, ug sila nanagsubo tungod sa pagkaubos sa balay nga karon pagatukoron.

Ang pagbagulbul ug ang pagmulo, ug ang makadaut nga pagtandi nga gihimo, nakahimo ug usa ka makapaluya nga inpluwensya diha sa mga hunahuna sa kadaghanan ug nakapaluya sa mga kamot sa mga magtutukod. Ang mga magbubuhat nakapangutana kong mopadayon ba sila sa pagtukod sa usa ka balay nga bisan pa sa sinugdanan napuno na kini sa mga pagsaway ug mao kini ang hinungdan sa hilabihan nga pagsubo.

Sa laing bahin dihay daghan diha sa katilingban, kinsang daku nga pagtoo ug halapad pa nga panan-aw wala magdala kanila ngadto sa pagtan-aw niining minus nga himaya uban sa mao nga pagkahi-

gawad. “Daghan ang naninggit sa makusog nga tingog tungod sa kalipay: sa pagkaagi nga ang katawhan wala makaila sa kalainan sa kasaba sa pagsinggit sa kalipay gikan sa tingog sa panaghilak sa katawhan: kay ang katawhan naninggit sa usa ka makusog nga tingog, ug ang kasaba nadungog ngadto sa halayo.” Mga bersikulo 12, 13.

Kong sila nga napakyas sa pagkalipay diha sa pagpahiluna sa patukoranang bato sa templo nakaldta pang daan sa mga sangputanan sa ilang kakulang sa pagtoo niadtong adlaw, sila mangalisang unta. Wala gayud sila makamatngon bisan diyutay na lamang sa gibugaton sa ilang mga pulong nga wala mouyon ug pagkabalo; wala gayud sila mahibalo sa gidak-on sa kalangan sa pagtapus sa balay ni Jehova tungod sa ilang gibungat nga wala mahimuot.

[505] Ang kaambongan sa unang templo, ug ang kamanduon nga mga seremonyas sa relihyosong mga tulomanon mini, mao ang gigikanan sa garbo sa Israel sa wala pa sila mabihag; apan ang ilang pagsimba kanunay nga nakulangan niadtong mga kalidad nga giila sa Dios nga labing hinungdanon. Ang himaya sa nahaunang templo, ang katahom sa tulomanon niini, wala makapadani kanila ngadto sa Dios; kay kadtong may bili lamang diha sa Iyang mga mata, wala nila ihalad. Wala nila dad-i Siya sa halad sa usa ka mapainubsanon ug mahinulsolon nga espiritu.

Sa diha nga ang hinungdanong mga prinsipyo sa gingharian sa Dios mataligam-an, ang mga seremonya mahimong dili maihap ug pag-usik-usik. Sa diha nga mapasagdan ang pagtukod sa taras, sa diha nga ang pagdayandayan sa kalag makulangan, sa diha nga ang kayano sa pagkadiosnon ginatamay, ang garbo ug ang gugma sa pagpasundayag magkinahanglan ug matahum nga mga balay-iglesya, mga dayandayan nga masilakon, ug mamandoon nga mga seremonyas. Apan niining tanan wala mapasidunggi ang Dios. Gimahal Niya ang Iyang iglesya, dili tungod sa makita sa gawas nga pagkalabaw, kondili tungod sa tininuod nga pagkadiosnon nga nagaila mini gikan sa kalibutan. Iyang ginahatagan kini ug bili sumala sa pagtubo sa mga sakop niini diha sa kahibalo ni Cristo, ug sumala sa ilang pag-uswag diha sa espirituhanon nga eksperensya. Siya nagapangita sa mga prinsipyo sa gugma ug sa pagkamaayo. Dili ang tanan nga katahum sa arte ikatandi sa katahum sa gawi ug sa taras nga igapadayag niadtong mga tinugyanan ni Cristo.

Ang usa ka katilingban tingali maoy labing kabus diha sa yuta. Wala tingali kini sa mga igpadani sa bisan unsa nga pagpakita sa gawas; apan kong ang mga sakop niini nagbaton sa mga prinsipyo sa taras ni Cristo, ang mga manolunda makighiusa kanila diha sa pagsimba. Ang pagdayeg ug ang paghatag pasalamat nga nagagikan sa mapasalamatong mga kasingkasing mosaka ngadto sa Dios ingon nga usa ka mahumot nga halad.

“Oh managpasalamat kamo kang Jehova, kay Siya maayo man:
Kay ang Iyang mahigugmaong-kalolot nagalungtad sa walay katapusan.

Papamulonga niana ang mga tinubos ni Jehova,
Nga gipanubos Niya gikan sa kamot sa kabatok.”

“Panag-awit kamo Kaniya, panag-awit mga pagdayeg
Kaniya:
Managsulti kamo mahitungod sa Iyang katingalahang mga buhat.

Managhimaya kamo sa Iyang balaan nga ngalan:

Papalipaya ang kasingkasing niadtong mga nanagpangita kang [506]
Jehova.”

“Kay ginatagbaw Niya ang kalag nga nagapangandoy,
Ug ginapuno Niya sa kaayohan ang kalag nga gigutom.”

*Salmo 107:1,2; 105:2, 3;
107:9.*

Kapitulo 46—“Mga Manalagna sa Dios nga Nagatabang Kanila”

[507] Haduul sa mga Israelihanon nga nagpahimutang sa ilang kaugalingon ngadto sa buhat sa pagtukod pag-usab sa templo, nagpuyo ang mga Samariahanon, usa ka sagol nga kaliwat nga nutuhaw tungod sa pagminyoay sa paganong namuyo sa kolonya gikan sa mga lalawigan sa Asiria uban sa mga salin sa napulo ka mga banay nga nahibilin sa Samaria ug sa Galilea. Sa ulahing mga katuigan ang mga Samariahanon nag-angkon nga nagsimba sa tinuod nga Dios, apan diha sa kasingkasing ug sa pagginawi sila mga diwatahan. Tinuod, nga ilang gipatoo nga ang ilang mga larawan mao lamang ang pagpahmumdum kanila mahitungod sa buhi nga Dios, ang Han sa uniberso; apan bisan pa mini hilig ang katawhan sa pagtahod sa linilok nga mga larawan.

Sulod sa panahon sa pagpahauli, kining mga Samariahanon nahibaloan nga “mga batok sa Juda ug Benjamin.” Sa ilang pagkadungog nga “ang mga anak sa pagkabinihag nagtukod ug usa ka templo kang Jehova, ang Dios sa Israel,” “sila mingpahaduul kang Zorobabel, ug sa mga pangulo sa mga balay sa mga amahan,” ug mipahayag sa usa ka tinguha sa paghiosa uban kanila diha sa pagtukod niini. “Patabanga kami sa pagtukod uban kaninyo,” sila mingsugyot; “kay kami nangita sa inyong Dios, ingon sa inyong gibuhat; ug kami nanaghalad ngadto kaniya sukad pa sa mga adlaw ni Esar-haddon nga hari sa Asiria, nga maoy nagdala kanamo dinhi.” Apan gidumilian ang katungod nga gipangayo nila. “Kamo walay labut kanamo sa pagtukod sa usa ka balay sa among Dios,” mipahayag ang mga pangulo sa mga Israelihanon; “apan kami sa among kaugalingon nga katinguban magatukod alang kang Jehova ang Dios sa Israel, sumala sa gisugo kanamo ni Ciro nga hari sa Persia.” Esdras 4:1-3.

Ang usa lamang ka salin ang mipili sa pagpauli gikan sa Babilonia; ug karon, sa mosagubang sila sa usa ka buluhaton nga daw dili nila mahimo sa ilang kusog, ang kinadul-an nila nga mga

silmgan ning- anha uban sa usa ka tanyag sa pagtabang. Ang mga Samariahanon naghigut sa ilang pagsimba sa tinuod nga Dios, ug nagpahayag sa usa ka tinguha sa pag-ambit sa mga katungod ug sa mga panalangin kalabut sa tulomanon sa templo. “Kami nangita sa inyong Dios, ingon sa inyong gibuhay,” sila mipahayag. “Patabanga kami sa pagtukod uban kaninyo.” Apan kong ang mga pangulong Judiyo midawat pa niining tanyag sa pagtabang, ila unta maablihan ang usa ka pultahan alang sa pagsulod sa pagdiwata. Ilang nasabtan ang pagkadili tinuod sa mga Samariahanon. Ilang naamgohan nga ang tabang nga makuha pinaagi sa usa ka kaabinaan niining mga tawhana, mahimong bali wala diha sa pagtandi sa panalangin nga ilang gipaabut pinaagi sa pagsunod sa tataw nga mga sugo ni Jehova.

Mahitungod sa relasyon nga pagasustinihan sa Israel ngadto sa nagalibut nga mga katawhan, si Jehova nagpahayag pinaagi kang Moises nga nagingon: “Dili ka magabuhay ug pakigsaad uban kanila, dili ka usab magpakita ug kaluoy uban kanila; dili ka magabuhay ug mga pagminyo uban kanila;...kay sila magapasalaag sa imong anak nga lalaki gikan sa pagsunod Kanako, aron magalagad sila sa lain nga mga dios: sa ingon niana ang kapungot ni Jehova mosilaub batok kaninyo, ug Siya magalaglag kanimo sa madali.” “Ikaw mao ang usa ka katawhan nga balaan ni Jehova nga imong Dios, ug si Jehova nagpili kanimo, aron mahimo nga usa ka katawhan nga maangkon alang sa Iyang kaugalingon, ibabaw sa tanan nga mga katawhan nga anaa sa ibabaw sa nawong sa yuta.” Deuteronomio 7:2-4; 14:2.

Ang mosangput nga mosunod sa usa ka pagsulod ngadto sa pakigsaad nga relasyon sa nagalibut nga mga nasud sa matin-aw gitagna nga daan. “Si Jehova magapadaag kanimo sa taliwala sa tanang mga katawhan, gikan sa usa ka tumoy sa yuta ngadto sa usa usab ka tumoy sa yuta,” si Moises mipahayag; “ug didto magaalagad ka sa laing mga dios nga wala mo hiilhi, ikaw, bisan ang imong mga amahan, bisan kahoy ug bato. Ug sa taliwala niining maong mga nasud dili ka makakaplag ug kasayon, ug didto dili makaplagan ang kapahulayan sa lapalapa sa imong tiil: apan didto pagahatagan ka ni Jehova ug kasingkasing nga mahadlukon, ug pagluya sa mga mata, ug pagkahunos sa kalag: ug ang imong kinabuhi magabitay sa pagduhaduha sa atubangan mo; ug mahadlok ikaw sa gabii ug sa adlaw, ug ikaw walay katinoan sa imong kinabuhi: sa pagkabuntag

[509]

magaingon ka, Maayo unta kong mahapon na! ug sa hapon magaingon ka, Maayo unta kong mabuntag na! tungod sa kalisang sa imong kasingkasing nga imong kahadlokan, ug tungod sa taian-awon nga makita mo sa imong mga mata.” Deuteronomio 28:64-67. “Apan kong gikan didto magapangita kamo kang Jehova nga inyong Dios,” ang saad nagaingon, “ug makakaplag ka Kaniya, sa diha nga pangitaon mo Siya sa bug-os mong kasingkasing, ug sa bug-os mong kalag.” Deuteronomio 4:29.

Si Zorobabel ug ang iyang mga kauban mga sinati niini ug sa daghang mga kasulatan; ug diha sa bag-ong pagkabihag sila may nagsunodsunod nga mga kamatuoran mahitungod sa ilang katumanan. Ug karon, ingon nga nakahinulsol sa mga pagkadaotan nga maoy nakadala diha kanila ug sa ilang mga amahan sa mga paghukom nga gitagna sa hilabihan ka tataw pinaagi kang Moises; ingon nga miliso uban sa bug-os nga kasingkasing ngadto sa Dios, ug nagbag-o sa ilang kasabutan nga relasyon uban Kaniya, sila gitugotan sa pagpauli ngadto sa Judea, aron unta nga ilang mapasiguli ang nangaguba. Diha gayud sa sinugdanan sa ilang buluhaton, mahimo ba sila, nga mosulod ngadto sa usa ka kasabutan uban sa mga diwatahan?

“Dili ka maghimo ug pakigsaad uban kanila,” miingon ang Dios; ug sila nga bag-o pang mihalad pag-usab sa ilang kaugalingon ngadto kang Jehova diha sa halaran nga gipatindog sa atubangan sa mga guba sa Iyang templo, nakaamgo nga ang latid sa kalainan tali sa Iyang katawhan ug sa kalibutan magpadayon kanunay sa pagkalahi. Sila nagdumili sa pagsulod ngadto sa pagpakig-abin kanila, bisan sinati sa mga gikinahanglan sa kasugoan sa Dios, wala motugyan ngadto sa mga pangangkon niini.

Ang mga prinsipyo nga gibutang diha sa Deuteronomio alang sa pagpahimangno sa Israel kinahanglan pagasundon sa katawhan sa Dios ngadto sa katapusan sa panahon. Ang tinuod nga kauswagan nagsandig sa pagpadayon sa atong gikasabutan nga relasyon sa Dios. Dili gayud lata makahimo sa pagpauyon-uyon sa prinsipyo pinaagi sa pagpakig-abin uban kanila nga wala mahadlok Kaniya.

Adunay walay hunong nga katalagman nga ang nag-angkon nga mga Cristohanon makahunahuna nga aron makabaton ug inpluwensya sa kalibutan, kinahanglan magpahiuyon sa kalibutan ngadto sa usa ka bahin. Apan bisan pa nga ang maong paagi makita nga

makahimo ug dakung bintaha, kanunay kini nga matapus diha sa espirituhanon nga kapildihan. Kinahanglan ang katawhan sa Dios magbantay sa mahigpit batok sa tagsatagsa ka tanghagaon nga in- [510]
pluwensya nga maninguha sa pagsulod pinaagi sa maulog-ulogon nga mga pangdani gikan sa mga kaaway sa kamatuoran. Sila mga magpapanaw ug mga langyaw niining kalibutana, nga nagpanaw sa usa ka dalan nga gilikusan sa katalagman. Ngadto sa hinanas nga mga lipatlipat ug sa makadadani nga mga daldal nga itunol sa pagsulay gikan sa pagsugot, sila kinahanglan dili magtagad.

Dili ang nadayag ug ang gimatuod nga mga kaaway sa kawsa sa Dios ang labing gikahadlokan. Sila nga, sama sa mga kaaway sa Juda ug sa Benjamin, moanha uban ang mahanglas nga mga pulong ug makapahimuot nga pagsulti, nga daw nagapangita ug makihigalanon nga pakig-abin sa mga anak sa Dios, may daku pa nga gahum sa paglimbong. Batok mini kanila ang matag kalag kinahanglan magbantay, kay tingali unya ang maayong pagkatago ug binatid nga litag ang magbidk kaniya nga dili makabantay. Ug ilabina karon, samtang ang kasaysayan sa yuta nagakatik-op, si Jehova nagkinahanglan sa Iyang mga anak sa usa ka pagtukaw nga walay pagpahamudlay. Apan bisan pa nga ang kasamok maoy usa nga walay paghunong, walay usa ang gipasagdan nga mag-inusara sa pagpakigbisug. Ang mga manolunda magtabang ug magpanalipod kanila nga naglakaw nga mapainubsanon sa atubangan sa Dios. Dili gayud ang atong Ginoo magluib sa usa nga nagsalig diha Kaniya. Samtang ang Iyang mga anak moduul nganha Kaniya alang sa panalipod gikan sa daotan, diha sa kaluoy ug sa gugma Iyang ituboy alang kanila ang usa ka bandila batok sa kaaway. Ayaw sila paghikapa, Siya nagaingon; tungod sila Ako man. Gisilsil ko na sila sa mga palad sa Akong mga kamot.

Sa walay pagkakapoy diha sa ilang pagsupak, ang mga Samariahanon “nagpaluya sa mga kamot sa katawhan sa Juda, ug gisamok sila sa ilang pagtukod, ug nanuhol ug mga magtatambag batok kanila, aron sa pagpapakyas sa ilang tinguha, sa tanang mga adlaw ni Ciro, nga hari sa Persia, bisan hangtud sa paghari ni Dario nga han sa Persia.” Esdras 4:4, 5. Pinaagi sa bakak nga mga taho ilang gi-haling ang panahap diha sa mga hunahuna nga sayon ra nga madala sa pagpanuspitsa. Apan sulod sa daghang mga tuig ang mga gahum

sa daotan napugngan, ug ang katawhan sa Judea may kagawasan sa pagpadayon sa ilang buhat.

[511] Samtang si Satanas nagapanlimbasug sa pag-inpluwensya sa kinatasang mga gahum diha sa ginghanan sa Medo-Persia sa pagpakita ug walay pag-uyon sa katawhan sa Dios, ang mga manolunda nagbuhat alang sa mga himnginlan. Ang away maoy usa nga niim ang tibuok langit naikag. Pinaagi sa manalagna nga si Daniel kita gihatagan sa usa ka daklit nga pagtan-aw niining gamhanang bugno tali sa mga kusog sa maayo ug sa mga kusog sa daotan. Sulod sa tutulo ka mga semana si Gabriel naldgbugno sa mga gahum sa kangitngit, naninguha sa pagpakgang sa mga impluwensya nga nagabuhat diha sa hunahuna ni Ciro; ug sa wala pa matapus ang pakigtakus, si Cristo Mismo ang mianha sa pagtabang kang Gabriel. “Ang pnsipe sa ginghanan sa Persia misukol kanako sulod sa kaluhaan ug usa ka adlaw,” si Gabriel nagpahayag; “ugaling, ania karon, si Michael nga usa sa mga labaw’ng pnsipe, mianhi sa pagtabang kanako; ug ako nagpabilin didto uban sa mga han sa Persia.” Daniel 10:13. Nahimo ang tanan nga mabuhat sa langit alang sa katawhan sa Dios. Sa katapusan nakuha ang kadaugan; ang mga kasundalohan sa kaaway napugngan sa tanang mga adlaw ni Ciro, ug sa tanang mga adlaw sa iyang anak nga lalaki nga si Cambisis, nga mimando ug mga pito ka tuig ug tunga.

Kini maoy usa ka panahon sa kahibolongang kahigayonan alang sa mga Judiyo. Ang labing taas nga mga ahensya sa langit nagpalihok sa mga kasingkasing sa mga hari, iya sa mga katawhan sa Dios ang paglihok uban sa kutob sa mahimo nga kalihukan sa pagpatuman sa sugo ni Ciro. Wala untay panlimbasug sa ilang gilaktawan aron sa pagpahauli sa templo ug sa mga tulomanon niini, ug sa pagtukod pag-usab sa ilang kaugalingon diha sa ilang mga puloy-anan sa Judea. Apan diha sa mga adlaw sa gahum sa Dios daghan ang mamatud-an nga walay gusto. Ang pagsupak sa ilang mga kaaway malig-on ug determinado, ug sa hinayhinay ang mga magtutukod nawad-an sa kasibut. Ang uban wala makalimot sa talan-awon diha sa pagpahaluna sa bato nga pamag-ang, sa diha nga daghan ang mibungat sa ilang kakulang sa pagsalig diha sa mao nga kahimoan. Ug samtang nagdugang ang pagkamapangahason sa mga Samanahanon, daghan sa mga Judiyo ang nangutana kong ning-abut na ba ang panahon sa pagtukod pag-usab. Ang mao nga

pagbati mikuyanap sa wala madugay. Daghan sa mga mamumuo nga nawad-an sa kadasig ug naminghoy, namauli sa ilang mga balay aron sa pagbuhat sa ilang adlaw-adlaw nga tingusbawan.

Sa panahon sa paghan ni Cambisis nag-aginod ang pag-uswag sa buhat diha sa templo. Ug sulod sa paghari sa dili tinuod nga Smerdis (nga gitawag Artajerjes diha sa Esdras 4:7) gidani sa mga Samariahanon ang walay pagkabana nga mangingilad sa pagpagula ug usa ka balaod nga magdili sa mga Judiyo sa pagtukod pag-usab sa ilang templo ug siyudad.

[512]

Sulod sa kapin sa usa ka tuig napasagdan ang templo ug hapit na biyai. Ang katawhan mipuyo diha sa ilang mga puloy-anan ug nan-inkamot sa pagdangat sa kalibutanon nga kauswagan, apan makasusubo ang ilang kahintang. Bisan ug giunsa nila pagpamngkamot wala gayud sila mouswag. Ang mga elemento sa kinaiyahan daw nagkunsabo batok kanila. Tungod kay ilang gipasagdan ang templo, gipadala ni Jehova diha sa ilang mga kahimtangan ang usa ka laygay nga hulaw. Gihatagan sila ni Jehova sa mga bunga sa kaumahan ug sa tanaman, sa trigo ug sa bino ug sa lana, ingon nga usa ka timailhan sa Iyang kaluoy; apan tungod kay ilang gigamit kining maong makabuhong nga mga gasa sa hilabihan nga kadalo, gikuha ang ilang mga panalangin.

Mao kini ang mga kahintang nga diha sa panahon sa sayong bahin sa paghari ni Dario Histaspes. Sa esprituhanon ingon man sa kalibutanon, ang kahintang sa mga Israelihanon makaluluoy. Samtang sila nanagbagulbul ug nanagduhaduha; samtang sila nanagpili sa pagatiman pag-una sa personal nga mga tinguha, samtang nagatan-aw nga walay kaikag sa templo m Jehova nga nagun-ob, daghan ang nawad-an sa panan-aw sa katuyoan sa Dios diha sa pagpahauli kanila ngadto sa Judea; ug lam sila nagaingon, “Dili pa karon panahon sa atong pag-adto, ang panahon sa pagtukod sa balay ni Jehova.” Haggeo 1:2.

Apan bisan kining mangitngit nga takna dili nga walay paglaum alang kanila kinsang pagsalig anaa sa Dios. Gipadndog ang mga manalagna nga si Haggeo ug si Zacarias aron sa pagharong sa krisis. Diha sa mahinuklogon nga mga pamatuod kining dnudlo nga mga mensahero nagpadayag ngadto sa katawhan sa hinungdan sa ilang mga kasamok. Ang kakulang sa kalibutanon nga kauswagan mao ang sangputanan sa walay pagtagad sa pagbutang pag-una sa

mga dnguha diha sa Dios, matud pa sa mga manalagna. Kong gipasidunggan pa sa mga Israelihanon ang Dios, kong ila pang gipakitaan Siya sa pagtahud ug sa pagkamadnahuron, pinaagi sa pagtukod pag-una sa Iyang balay, ila unta nga madapit ang Iyang presensya ug panalangin.

[513]

Ngadto kanila nga nawad-an sa kadasig, gitumong ni Haggeo ang masusihon nga pag-usisa, “Panahon na ba alang kaninyo nga kamo magpuyo sa inyong kinisamihan nga balay, samtang kining balaya nagapabilin nga guba? Busa karon mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon: Palandongang ang inyong mga dalan.” Nganong gamay ra man ang inyong nahimo? Nganong nagbati man kamo ug kabalaka alang sa inyong kaugalingon nga balay ug wala mabalaka alang sa balay ni Jehova? Hain na man ang kainit nga inyong gibati kaniadto alang sa pagpahauli sa balay ni Jehova? Unsa man ang inyong naganansya sa inyong pagsilbi sa kaugalingon? Ang inyong handum nga mahigawas sa kakabus maoy nagdala kaninyo sa walay pagtagad sa templo, apan kining mao nga walay pagtagad maoy nakadala sa inyong gikahadlok. “Nagpugas kamo ug daghan, ug diyutay ra ang naani ninyo; kamo nagakaon, apan kamo wala makabaton ug igo: Kamo nagainom; apan kamo wala matagbaw sa ilimnon; kamo nagasaput sa inyong kaugalingon, apan walay usa nga nainit; ug kadtong nagadawat sa suhol, nagadawat sa suhol nga isulod sa puntil nga may mga buslot.” Mga bersikulo 4-6.

Ug unya, diha sa mga pulong nga dili sila mapakyas sa pagsabut, gipadayag sa Dios ang hinungdan nga nagdala kanila sa pagkanakulangan: “Kamo nagapangita sa daghan kaayo, ug, ania karon, kana midangat sa pagkadiyutay; ug sa diha nga kamo nagdala niana sa inyong balay, gihuyop Ko kana. Ngano man? miingon si Jehova sa mga panon. Tungod sa Akong balay nga nagun-ob, samtang kamo nanalagan ang tagsatagsa ngadto sa iyang balay nga kaugalingon. Busa ang mga langit nagapugong sa tun-og, ug ang yuta nagpugong sa iyang bunga. Ug Ako nagtawag ug usa ka hulaw ibabaw sa yuta, ug ibabaw sa kabukiran, ug ibabaw sa trigo, ug ibabaw sa bag-ong bino, ug ibabaw sa lana, ug ibabaw niadtong ginapaturek sa yuta, ug ibabaw sa mga tawo, ug ibabaw sa kahayupan, ug ibabaw sa tanang gihagoan sa mga kamot.” Mga bersikulo 9-11.

“Palandongang ang inyong dalan,” misugyot si Jehova. “Tungas kamo sa bukid, ug pagdala ug kahoy, ug tukora ang balay; ug Ako mahimuot niana, ug Ako pagahimayaon.” Mga bersikulo 7, 8.

Ang mensahe nga tambag ug pagbadlong nga gihatag pinaagi kang Haggeo gidawat nga kinasingkasing sa mga pangulo ug sa mga katawhan sa Israel. Nagbati sila nga ang Dios nagmainiton uban kanila. Wala sila mangahas sa pagwakli sa gisublisubli nga maymay nga gipadala kamla—nga ang ilang kauswagan, kalibutanon ug espintuhanon, nag-agad sa matinumang pagtuman sa mga sugo sa Dios. Sa napukaw sa mga pasidaan sa propeta, si Zorobabel ug si Josue, “uban sa tanan nga salin sa katawhan, mingsugot sa tingog ni Jehova nga ilang Dios, ug sa pulong ni Haggeo nga manalagna.” Bersikulo 12. [514]

Sa dihadiha nga ang Israel mihukom na sa pagsugot, ang mga pulong sa pagbadlong gisundan sa usa ka mensahe sa pagpadasig. “Unya misulti si Haggeo...ngadto sa katawhan nga nagaingon, Ako nagauban kaninyo, miingon si Jehova. Ug giagda ni Jehova ang espiritu ni Zorobabel” ug kang Josue, ug “sa tanang salin sa katawhan; ug sila ining-adto ug mingbuhat sa balay ni Jehova sa mga panon, nga ilang Dios.” Mga bersikulo 13, 14.

Sa wala pa dangti ug usa ka bulan tapus ang buhat sa templo gisugdan pag-usab, ang mga mamumuo nakadawat ug lain na man nga makalilipay nga mensahe. “Pagmalig-on, Oh Zorobabel,” si Jehova Mismo nagpadasig pinaagi sa Iyang manalagna; “ug pagmaligon, Oh Josue;...ug pagmalig-on, kamong tanang katawhan sa yuta, miingon si Jehova sa mga panon.” Haggeo 2:4.

Ngadto sa Israel nga nagkampo sa atubangan sa Bukid sa Sinai si Jehova mipahayag: “Magpuyo Ako sa taliwala sa mga anak sa Israel, ug mahimo Ako nga ilang Dios. Ug managpakaila sila nga Ako mao si Jehova nga ilang Dios nga nagkuha kanila gikan sa yuta sa Egipto, aron magapuyo Ako sa taliwala nila: Ako si Jehova nga ilang Dios. Exodo 29:45, 46. Ug karon, bisan pa sa kamatuoran nga sila kanunay nga “nanukol ug nagpaguol sa Iyang Balaan nga Espiritu” (Isaias 63:10), ang Dios sa makausa pa, pinaagi sa mga mensahe sa Iyang manalagna, nagbakyaw sa Iyang kamot aron sa pagluwas. Ingon nga usa ka pag-ila sa ilang pagtambulig sa Iyang katuyoan, Iyang gibag-o ang Iyang palagsaad nga ang Iyang Espiritu

magpabilin sa taliwala nila; ug Siya nagmando kanila nga nagingon, “Ayaw kahadlok.”

[515] Ngadto sa Iyang mga anak karon ang Ginoo nagapahayag, “Pagmalig-on...ug pagbuhat: kay Ako nagauban kaninyo.” Ang Cristohanon kanunay nga may usa ka kusgan nga magtatabang diha sa Ginoo. Ang paagi sa pagtabang sa Ginoo kita dili tingali mahibalo; apan kini ang atong mahibaloan: Siya dili gayud mopakyas nila nga magbutang sa ilang pagsalig diha Kaniya. Kong ang mga Cristohanon nakasabut pa sa daghang mga higayon nga ang Ginoo nagmando sa ilang dalan, nga ang katuyoan sa kaaway mahitungod kanila mapakgang, sila dili mapangdol sa dalan nga magamulo. Ang ilang pagtoo magpabilin diha sa Dios, ug walay pagsulay nga makagahum sa pagtandog kanila. Ilang pagailhon Siya ingon nga ilang kaalam ug kusog, ug Iyang ipahanabo ang Iyang gitinguha nga matuman pinaagi kanila.

Ang mainiton nga mga pangamuyo ug ang mga pagpadasig nga gihatag pinaagi kang Haggeo gipatugbaw ug gipun-an ni Zacanas kinsa gipatindog sa Dios aron sa pagpatindog sa iyang kiliran diha sa pag-awhag sa Israel sa pagtuman sa sugo sa pagbangon ug magtukod. Ang unang mensahe ni Zacarias mao ang usa ka kasigurohan nga ang pulong sa Dios dili gayud mapakyas ug ang usa ka saad sa panalangin ngadto kanila nga magpanumbaling sa siguro nga pulong sa tagna.

Uban sa mga kaumahan nga nagbuy-od nga naguba, uban sa ilang nihit nga tinipigan sa pagkaon nga kusog nga nahurot, ug limbutan sa daw mga dili mahigalahon nga mga tawo, bisan pa niini ang mga Israelihanon milihok sa pagpadayon pinaagi sa pagtoo agi ug tubag sa pagtawag sa mga mensahero sa Dios, ug nagbuhat nga makugihon sa pagpahauli sa naguba nga templo. Mao kadtoy usa ka buhat nga nagkinahanglan sa dili mairog nga pagsalig sa Dios. Samtang ang katawhan nanglimbasug sa paghimo sa ilang bahin, ug naninguha sa usa ka pagbag-o sa grasya sa Dios diha sa kasingkasing ug sa kinabuhi, gihatagan sila sa nagsunodsunod nga mga mensahe pinaagi kang Haggeo ug Zacarias, uban sa mga pasalig nga ang ilang pagtoo pagagantihan sa madagayaon gayud ug nga ang ilang pulong sa Dios mahitungod sa umalabut nga himaya sa templo kansang mga bongbong ilang ginaayo dili mapakyas. Niini gayud nga balay motungha, diha sa kahupnganan sa panahon,

ang Gipangandoy sa tanang mga nasud ingon nga Magtutudlo ug Manluluwas sa katawhan.

Sa ingon niini ang mga magtutukod wala biyai nga nakigbisug nga sila lamang; “uban kanila ang mga manalagna sa Dios nga nagtabang kanila;” ug si Jehova sa mga panon Mismo nagpahayag, “Pagmaligon,...ug pagbuhat: kay Ako nagauban man kaninyo,” Esdras 5:2; Haggeo 2:4.

Uban sa kinasingkasing nga paghinulsol ug sa usa ka pagkaminguhaon sa pag-uswag pinaagi sa pagtoo, miabut ang saad sa kalibutanon nga kauswagan. “Gikan niining adlaw,” si Jehova mipahayag, “Ako magapanalangin kaninyo.” Bersikulo 19.

Ngadto kang Zorobabel nga ilang pangulo—siya nga, latas sa tanang mga katuigan sukad sa ilang pagpauli gikan sa Babilonia, ginasulayan pag-ayo—gihatag ang usa ka mensahe nga labing bililhon. Ang adlaw nagaabut, si Jehova mipahayag, sa diha nga ang tanang mga kaaway sa Iyang pinili nga mga katawhan mangahulog. “Niadtong adlaw, nagaingon si Jehova sa mga panon, kuhaon Ko ikaw, Oh Zorobabel, sulogoon Ko,...ug himoon Ko ikaw nga ingon sa usa ka singsing nga patik; kay gipili Ko ikaw.” Bersikulo 23. Karon ang gobernador sa Israel nakasabut sa kahulogan sa kaalam nga nagdala kaniya sa taliwala sa kaluya ug sa kalibog; wala niya masabut ang katuyoan sa Dios niining tanan.

[516]

Kining personal nga pulong ngadto kang Zorobabel gibutang sa talaan alang sa pagpadasig sa mga anak sa Dios sa tanang panahon. May tuyo ang Dios diha sa pagpadala ug pagsulay nganha sa Iyang mga anak. Siya dili gayud modala kanila sa paagi nga lain kay sa ilang gipili nga pagadad-on kong ilang makita ang katapusan gikan sa sinugdanan, ug makaila sa himaya sa katuyoan nga ilang ginatuman. Ang tanan nga Iyang ginadala diha kanila diha sa pagsulay ug sa kalisdanan nagaabut aron sila mamalig-on sa pagbuhat ug sa pagantos alang Kaniya.

Ang mga mensahe nga gihatag ni Haggeo ug ni Zacarias nakapapukaw sa katawhan sa pagduso sa tanang panglimbasug nga mahimo alang sa pagtukod pag-usab sa templo; apan, samtang sila nagtrabaho, sila sa makasusubo gihamol sa mga Samariahanon ug sa uban nga naglaraw ug mga kaulangan. Sa usa ka higayon ang mga opisyaes sa lalawigan sa gingharian sa Medo-Persia miduaw sa Jerusalem ug naghangyo sa ngalan nga nagtugyan sa gahum sa pag-

pahauli sa balay. Kong niadtong higayona ang mga Judiyo wala pa magsalig diha kang Jehova alang sa paggiya, kini nga paghangyoo mosangput unta sa kalisdanan alang kanila. “Apan ang mata sa ilang Dios diha sa mga anciano sa mga Judiyo, nga sila wala maka-pahunong kanila, hangtud nga ang maong butang nahidangat kang Dario.” Esdras 5:5. Ang mga opisyaes natubag sa minaalam kaayo nga sila nakahukom sa pagsulat ngadto kang Dario Histaspis, nga niadtong panahona mao ang magmamando sa Medo-Persia, nga nagapapunting sa iyang pagtagad ngadto sa orihinal nga sugo nga gihimo ni Ciro nga nagsugo nga pagatukoron pag-usab ang balay sa Dios didto sa Jerusalem, ug nga ang mga galastohan niini pagabayaran gikan sa panudlanan sa han.

[517]

Gisusi ni Dario kining maong sugo ug nakaplagaan kini; tungod niana siya mimando niadtong naghimo sa pakisusi sa pagtugot sa pagtukod pag-usab sa templo sa pagpadayon. “Pasagdi lamang ang pagbuhat sa balay sa Dios,” siya misugo; “ipatukod sa gobernador sa mga Judiyo ug sa mga anciano sa mga Judiyo kining balay sa Dios sa dapit niini.

“Labut pa,” si Dario mipadayon, uako nagahimo ug usa ka sugo kong unsay inyong pagabuhaton mining mga anciano sa mga Judiyo sa pagtukod niining balay sa Dios: nga gikan sa mga bahandi sa hari, bisan sa buhis unahan sa Suba, mga galastohon ipahatag inubanan sa pagbantay mining mga tawhana, aron sila dili mabalda. Ug sumala sa ilang kinahanglanon, mga nating laki sa baka, ug mga karnero nga laki, ug mga nating karnero, sa mga halad-nga-sinunog alang sa Dios sa langit; trigo, asin, bino ug lana usab, sumala sa mga pulong sa mga sacerdote nga atua sa Jerusalem, ipahatag kini kanila adlaw-adlaw sa walay pagkapakyas; aron sila makahalad sa mga halad nga kahumot ngadto sa Dios sa langit, ug magampo alang sa kinabuhi sa han, ug sa iyang mga anak nga lalaki.” Esdras 6:7-10.

Ang hari nagmando ug dugang nga mapig-ot nga mga silot nga ipahamtang ngadto kanila nga magausab sa sugo sa bisan unsa nga paagi; ug siya mitapus uban sa talagsaon nga pahayag: “Ang Dios nga nagpabutang sa Iyang ngalan didto magapukan sa tanang mga han ug mga katawhan nga magabutang sa ilang kamot aron sa pag-usab sa maong butang, aron sa paggun-ob niining balay sa Dios nga atua sa Jerusalem. Ako si Dario naghimo ug usa ka sugo; ipatuman

kini uban sa tibuok nga pagsingkamot.” Bersikulo 12. Sa ingon niini si Jehova nag-andam sa agianan alang sa kahumanan sa templo.

Sulod sa daghang mga bulan sa wala pa himoa kining maong sugo, ang mga Israelihanon nagpadayon sa pagbuhat pinaagi sa pagtoo, nga ang mga manalagna sa Dios gihapon nagtabang kanila pinaagi sa tukma sa panahon nga mga mensahe nga pinaagi niini ang katuyoan nga diosnon alang sa Israel nabutang diha sa atubangan sa mga mamomuo. Sa duha ka bulan tapus mahatag ang katapusang natala nga mensahe ni Haggeo, si Zacarias may nagsunodsunod nga mga panan-awon mahitungod sa buhat sa Dios dinhi sa yuta. Kining maong mga mensahe nga gihatag pinaagi sa mga samingay ug mga simbolo, ming-abut sa usa ka panahon sa dagkung kaalang-alangan ug kahingawa, ug mga lahi ug kahulogan ngadto sa mga katawhan nga nagauswag diha sa ngalan sa Dios sa Israel. Alang sa mga pangulo daw ang panugot nga gitugyan sa mga Judiyo sa pagtukod pag-usab hapit na ipasibug; ang kaugmaon daw mangitngit kaayo. Nakita sa Dios nga ang Iyang katawhan nagkinahanglan nga pagabuligan ug pagalipayon pinaagi sa usa ka pagpadayag sa Iyang dili masukod nga kaluoy ug gugma.

[518]

Diha sa panan-awon nadungog ni Zacarias ang manolunda ni Jehova nga nangutana, “Oh Jehova sa mga panon, hangtud anus-a Ikaw dili maluoy sa Jerusalem ug sa mga siyudad sa Juda, nga Imong gikasilagan sulod niining kapitoan ka tuig? Ug si Jehova mitubag sa manolunda nga nakigsulti kanako,” mipahayag si Zacarias, “uban sa mga maayong pulong, bisan sa mga makalilipay nga mga pulong.

“Busa ang manolunda nga naldgsulti kanako miingon kanako: Suminggit ka, sa pagingon: Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon; Ako nangabugho tungod sa Jerusalem ug tungod sa Sion sa daku nga pagpangabugho. Ug Ako nasuko uyamot sa mga nasud nga nagapuyo sa kasayon: kay kaniadto nga diyutay ra unta ang Akong kasuko, ug sila mingtabang sa pagpatubo sa kagul-anan. Busa mao kini ang giingon ni Jehova; Ako mibalik sa Jerusalem uban ang mga kaluoy: ang Akong balay pagatukoron diha niana,...ug usa ka lubid nga igsusukod nga igakutay sa pagsukod sa Jerusalem.” Zacarias 1:1216.

Karon ang manalagna gimandoan sa pagtagna, “Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon; ang Akong mga siyudad magaawas

pa sa kauswagan; ug si Jehova magalipay pa sa Sion ug magapili pa sa Jerusalem.” Bersikulo 17.

Unya nakita ni Zacarias ang mga gahum nga “nagpadbulaag sa Juda, sa Israel, ug sa Jerusalem,” nga gisimbolohan sa upat ka mga sungay. Sa dihadaha human niini iyang nakita ang upat ka mga panday, nga nagrepresentar sa mga ahensya nga gigamit ni Jehova sa pagpahauli sa Iyang katawhan ug sa balay Niya nga pagasimbahan. Tan-awa ang mga bersikulo 18-21.

[519] “Akong giyahat pag-usab ang akong mga mata,” si Zacarias miingon, “ug nakita ko, ug ania karon ang usa ka tawo uban ang lubid nga igsusukod diha sa iyang kamot. Unya miingon ako, Asa ikaw paingon? Ug siya miingon kanako, Sa pagsukod sa Jerusalem, aron sa pagpakisayod kong unsay gilapdon niana, ug unsay gitasniana. Ug ania karon, ang manolunda migula sa pagtagbo kaniya, ug miingon kaniya, Dalagan, sultihi kining batan-ong lalaki, nga magaingon, Ang Jerusalem pagapuy-an sama sa kabalangayan nga walay kuta, tungod sa panon sa mga tawo ug sa kahayupan didto: kay Ako, nagingon si Jehova, mahimo alang kaniya nga usa ka kuta nga kalayo nga maglibut, ug Ako mahimo nga himaya sa taliwala niya.” Zacarias 2:1-5.

Ang Dios nagmando nga ang Jerusalem pagatukoron pag-usab; ang panan-awon mahitungod sa pagsukod sa siyudad maoy usa ka pasalig nga Siya maghatag ug kalipay ug kusog ngadto sa Iyang mga sinakit, ug magtuman ngadto kanila sa mga saad sa Iyang paldgsaad nga walay katapusan. Ang Iyang mapanalipdanon nga pag-alima, Siya nagpahayag, mahimong sama sa “usa ka kuta nga kalayo nga maglibut;” ug pinaagi kanila ang Iyang himaya igapadayag ngadto sa tanang mga anak nga lalaki sa mga tawo. Ang Iyang pagahimoon alang sa Iyang katawhan mahibaloan sa tibuok yuta. “Suminggit ka tumiyabaw, ikaw nga pumoluyo sa Sion: kay daku ang Balaan sa Israel sa imong kinataliwad-an.” Isaias 12:6.

Kapitulo 47—Si Josue ug ang Manolunda,

Ang walay hunong nga kauswagan nga nahimo sa mga magtutukod sa templo nakapahigawad ug daku ug nakapaalarma sa mga panon sa daotan. Si Satanas buot gayud magpagula pa ug dugang panglimbasug aron sa pagpaluya ug sa pagbalda sa katawhan sa Dios pinaagi sa pagbutang diha sa ilang atubangan sa ilang pagkadili hingpit sa taras. Kong sila nga dugay nang nag-antos tungod sa paglapas madaldal pag-usab sa dili pagtagad sa mga sugo sa Dios, sila madala sa makausa pa sa ilalom sa kaulipnan sa sala.

[520]

Tungod kay ang Israel napili nga maoy mopreserbar sa kahibalo mahitungod sa Dios dinhi sa yuta, sila nahimong pinasahi nga mga tumong sa pagdumot ni Satanas; siya naninguha gayud sa paghimo sa ilang kalaglagan. Samtang sila mga matinumanon, siya wala makahimo ug kaudat; busa gilungodungotan niya ang tibuok niyang gahum ug pagkalimbongan aron sa pagdaldal kanila ngadto sa pagpakasala. Sa nalit-agan sa iyang mga panulay, ilang nalapas ang kasugoan sa Dios ug nabiyaan nga mahimong biktima sa ilang mga kaaway.

Apan bisan pa sila nadala ngadto sa Babilonia ingon nga mga bihag, ang Dios wala magbiya kanila. Iyang gipadala ang Iyang mga manalagna ngadto kanila uban sa mga badlong ug mga pasidaan, ug giaghat sila sa pagtan-aw sa ilang pagkasad-an. Sa diha nga sila nagpaubos sa ilang kaugalingon sa atubangan sa Dios ug namalik ngadto Kaniya uban sa tinuod nga paghinulsol, Iyang gipadad-an sila ug mga mensahe sa pagpadasig, nga nagpahayag nga siya magluwas kanila gikan sa pagkabinihag, ipahiuli sila nganha sa Iyang kaluoy, ug sa makausa pa ipahiluna sila diha sa ilang kaugalingon nga yuta. Ug karon, nga kining maong buhat sa pagpahauli nasugdan na, ug ang usa ka salin sa Israel nahiuli na ngadto sa Judea, naninguha si Satanas sa pagpakyas sa pagpatuman sa diosnon nga katuyoan, ug niining mao nga tuyo naningkamot siya sa pagpalihok sa paganong mga nasud sa paglaglag kanila sa hingpit.

[521]

Apan dinhi niining mao nga krisis gipalig-on ni Jehova ang iyang katawhan “uban sa maayong mga pulong.” Zacarias 1:13. Pinaagi sa usa ka makapahinuklog nga ilustrasyon sa buhat ni Satanas ug sa buhat ni Cristo, iyang gipakita ang gahum sa ilang Tigpataliwala sa pagbuntog sa magsusumbong sa Iyang katawhan.

Diha sa panan-awon natan-aw sa manalagna si “Josue ang labawng sacerdote,” nga “sinul-oban sa mahugaw nga mga saput” (Zacarias 3:1, 3), nga nagtindog sa atubangan sa Manolunda ni Jehova, nagapakiluoy sa mahigugmaong kalolot sa Dios alang sa sinakit Niyang katawhan. Samtang Siya nagpakiluoy alang sa katumanan sa mga saad sa Dios, sa maisugon si Satanas nagatindog aron sa pagsukol Kaniya. Iyang gitudlo ang mga kalapasan sa Israel ingon nga usa ka katarungan ngano nga sila dili ipahiuli ngadto sa kaluoy sa Dios. Siya nag-angkon kanila ingon nga iyang biktima, ug nag-angkon nga sila igahatag nganha sa iyang mga kamot.

Ang labawng sacerdote wala makapanalipod sa iyang kaugalingon o sa iyang katawhan gikan sa mga sumbong m Satanas. Wala siya magaangkon nga ang Israel walay sayop. Diha sa mahugaw nga mga saput, nga nagsimbolo sa mga sala sa katawhan, nga Iyang gipas-an ingon nga ilang dnugyanan, siya nagatindog sa atubangan sa Manolunda, nagsugid sa ilang pagkasad-an, apan nagatudlo ngadto sa ilang paghinulsol ug pagpaubos, ug nagasalig sa mahigugmaongkalolot sa usa ka Manunubos nga nagapasaylo sa sala. Diha sa pagtoo iyang ginaangkon ang mga saad sa Dios.

Unya ang Manolunda, nga mao si Cristo Mismo, ang Manlu-luwas sa mga makasasala, nagapahilum sa magsusumbong sa Iyang katawhan, nga nagapahayag, “Si Jehova nagabadlong kanimo, Oh Satanas; bisan si Jehova nga nagpili sa Jerusalem nagabadlong kanimo: dili ba kini maoy usa ka agipo nga kinuha gikan sa kalayo?” Bersikulo 2. Dugay na nga ang Israel nagpabilin diha sa hudno sa kasakitan. Tungod sa ilang mga sala hapit na gayud sila maut-ut diha sa kalayo nga gihaling ni Satanas ug sa iyang mga ahente alang sa ilang kalaglagan, apan ang Dios nagbutang karon sa Iyang kamot aron sa pagkuha kanila.

Samtang gidawat ang pagpataliwala ni Josue, gihatag ang sugo nga nagingon, “Kuhaa gikan kaniya ang mahugawng saput;” ug ngadto kang Josue ang Manolunda nagingon, “Ania karon, gipakuha Ko ang imong kadaotan gikan kanimo, ug pagasul-oban Ko

ikaw sa hamili nga mga bisti.” “Busa ilang gisul-oban siya sa malinis nga mitra diha sa ibabaw sa iyang ulo, ug gisul-oban siya sa mga bisti.” Mga bersikulo 4, 5. Ang iyang kaugalingong mga sala ug ang mga sala sa iyang katawhan gipasaylo. Ang Israel nasul-oban sa “hamili nga bisti”—ang pagkamatarung ni Cristo nga gipaangkon ngadto kanila. Ang mitra nga gibutang sa ulo ni Josue mao ang sama sa ginasul-ob sa mga sacerdote, ug nagdala sa Ildnudlit nga paghinungod, “Balaan kang Jehova” (Exodo 28:36), nagpasabut nga bisan pa sa iyang kanhing mga kalapasan, siya karon makasarang sa pagsilbi sa atubangan sa Dios diha sa Iyang santwaryo.

Karon ang Manolunda mipahayag ngadto kang Josue: “Mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon: Kong ikaw magalakaw sa Akong mga dalan, ug kong ikaw magabantay sa Akong katungdanan, nan, ikaw usab mahimong maghuhukom sa Akong balay, ug magahupot usab sa Akong mga sawang, ug Ako mohatag kanimo ug usa ka dapit aron makasulod ka taliwala niini nga nagatindog sa daplin.” Zacarias 3:7. Kong siya masinulondon, siya pagapasidunggan ingon nga maghuhukom, o magmamando sa templo ug sa tanang mga tulomanon niini; maglakaw siya taliwala sa nagabantay nga mga manolunda, bisan niining kinabuhia; ug sa katapusan siya moipon sa nahimaya nga katawhan libot sa trono sa Dios.

“Pamati karon, Oh Josue nga labawng sacerdote, ikaw, ug ang imong mga kauban nga nanaglingkod sa imong atubangan; kay sila mga tawo man nga usa ka ilhanan: kay, ania karon, pakatawhon Ko ang Akong Alagad nga mao ang Sanga.” Bersikulo 8. Diha sa Sanga, ang Manluluwas nga umalabut, anaa ang paglaum sa Israel. Tungod sa pagtoo diha sa magaabut nga Manluluwas nga si Josue ug ang iyang katawhan nakadawat sa pasaylo. Pinaagi sa pagtoo diha kang Cristo sila napasig-uli ngadto sa kaluoy sa Dios. Tungod sa Iyang mga pahanungdan, kong sila naglakaw diha sa Iyang mga dalan ug nagbantay sa Iyang mga kabalaoran, sila mahimong “mga tawo nga gikatingad-an,” pinasidunggan ingon nga pinili sa Langit taliwala sa mga nasud sa yuta.

Maingon nga gisumbong ni Satanas si Josue ug ang iyang katawhan, sa mao rang paagiha diha sa tanang mga katuigan siya magasumbong kanila nga mangita sa mahigugmaong-kalolot ug sa kaluoy sa Dios. Siya mao ang “magsusumbong batok sa atong mga kaigsuonan,...nga nagsumbong kanila sa atubangan sa atong Dios

[523] sa adlaw ug sa gabii.” Pinadayag 12:10. Ibabaw sa tagsatagsa ka kalag nga nabangal gikan sa gahum sa daotan, ug kinsang ngalan narehistro diha sa basahon sa kinabuhi sa Cordero, mabalikbalik ang away. Walay mausa ang pagadawaton ngadto sa pamilya sa Dios nga dili makapaukyab sa matinguhaon nga pagsukol sa kaaway. Apan Siya nga kaniadto mao ang paglaum sa Israel, ang ilang panalipod, ang ilang pagkamatarung ug katubsanan, mao ang paglaum sa iglesya karon.

Ang mga sumbong ni Satanas batok kanila nga nangita sa Ginoo wala maaghat sa kahamol sa ilang mga sala. Siya magahimaya diha sa ilang mga taras nga may mga apan; kay siya nahibalo nga pinaagi lamang sa ilang paglapas sa kasugoan sa Dios nga siya makabaton ug gahum batok kamla. Ang iyang mga sumbong nagagula gikan lamang sa iyang pagdumot kang Cristo. Pinaagi sa piano sa kaluwasan, si Jesus nagabungkag sa kang Satanas nga pagkupot sa tawhanon nga pamilya ug magluwas sa mga kalag gikan sa iyang gahum. Naukay ang tanang pagdumot ug ang tanang daotang tuyo sa punoan sa rebelde samtang iyang makita ang mga kamatuoran sa pagkalabing labaw ni Cristo; ug uban sa yawan-on nga gahum ug ka maliputon siya magbuhat sa pag-ilog gikan Kaniya sa mga anak sa mga tawo nga nakadawat sa kaluwasan. Iyang dal-dalon ang mga tawo ngadto sa pagkamaduhaduhaon, nga maghimo kanila nga mawalaan sa pagsalig sa Dios ug pabulagon siya gikan sa Iyang gugma; iyang tintalon sila sa paglapas sa kasugoan ug unya angkonon sila ingon nga iyang mga bihag, nga burokahon ang katungod ni Cristo sa pagkuha kanila gikan kaniya.

Si Satanas nasayud nga sila nga mangayo sa Dios ug pasaylo ug grasya, makadawat niini; busa iyang ipresentar ang ilang mga sala sa atubangan nila aron sa pagpaluya kanila. Batok kanila nga naninguha sa pagtuman sa Dios, siya kanunay nga nangita ug higayon alang sa pagmulo. Bisan ang ilang labing maayo ug labing kahimut-an nga pagalagad siya naningkamot nga makita nga daotan. Pinaagi sa dili maisip nga mga lansis, nga labing maliputon ug labing mabangis, siya nagapanlimbasug sa pagkab-ot sa ilang pagkahinukman.

Diha sa iyang kaugalingon nga kusog, ang tawo dili makaharong sa mga sumbong sa kaaway. Diha sa mga bisti nga namansahan sa sala, nga magasugid sa iyang sala, siya magadndog sa atubangan

sa Dios. Apan si Jesus, ang atong Manlalaban, magapresentar sa usa ka masangputon nga paldluoy alang sa tanan nga pinaagi sa paghinulsol ug sa pagtoo nakatugyan sa pagbantay sa ilang mga kalag ngadto Kaniya. Iyang ipangaliya ang ilang kawsa, ug pinaagi sa makusganon nga mga pangatarungan sa Kalbaryo, magabuntog sa ilang magsusumbong. Ang Iyang hingpit nga pagkamasinulondon sa kasugoan sa Dios maoy naghatag Kaniya sa tanang gahum sa langit ug sa yuta, ug Iyang angkonon ang sad-an nga tawo gikan sa Iyang Amahan sa mahigugmaong-kalolot ug sa pagpasig-uli. Ngadto sa magsusumbong batok sa Iyang katawhan Siya nagapahayag: “Si Jehova nagabadlong kammo, Oh Satanas. Kini sila mao ang pinalit sa Akong dugo, mga agipo nga gikuha gikan sa nagsilaub.” Ug ngadto kanila nga nagsalig diha Kaniya diha sa pagtoo, Siya nagahatag sa kasigurohan, “Ania karon, gipakuha Ko ang imong kadaotan gikan kanimo, ug pagasuloban Ko ikaw sa hamili nga mga bisti.” Zacarias 3:4.

[524]

Ang tanan nga magasul-ob sa kupo sa pagkamatarung ni Cristo magatindog sa atubangan Niya ingon nga pinili ug matinumanon ug matuod. Si Satanas walay gahum sa pagkuha kanila gikan sa kamot sa Manluluwas. Walay bisan usa ka kalag nga diha sa paghinulsol ug sa pagtoo nga nag-angkon sa Iyang panalipod nga pagatugotan ni Cristo nga mapasilong ilalom sa gahum sa kaaway. Ang Iyang pulong gipasalig nga nagingon: “Pahawira siya sa Akong kusog, aron siya makahimo ug paldgdait uban Kanako, ug pahimoa siya ug paldgdait uban kanako.” Isaias 27:5. Ang saad nga gihatag ngadto kang Josue, ginahatag usab ngadto sa tanan: “Kong ikaw magabantay sa Akong katungdanan,...Ako mohatag kanimo ug mga dapit nga pagalaktan taliwala niining nagpabilin nga maunongon.” Zacarias 3:7. Ang mga manolunda sa Dios molakaw diha sa bisan diin nga kilid kanila, bisan mining kalibutana, ug sila motindog sa katapusan taliwala sa mga manolunda nga magalibut sa trono sa Dios.

Ang panan-awon ni Zacarias mahitungod kang Josue ug sa Manolunda nagaaplikar sa talagsaong kusog ngadto sa eksperensya sa katawhan sa Dios diha sa nagakatak-op nga mga talan-awon sa dakung adlaw sa pagtabon sa sala. Nianang panahona ang salin nga iglesya pagadad-on ngadto sa dagkung pagsulay ug kagul-anan. Sila nga nagbantay sa mga sugo sa Dios ug sa pagtoo ni Jesus mobad sa kaligutgut sa dragon ug sa iyang mga panon. Ginaisip ni Satanas ang

[525] kalibutan nga iyang mga sakop; iyang nakuha bisan ang daghang nag-angkon nga mga Cristohanon. Apan ania nay usa ka diyutay nga pundok nga nagasukol sa iyang pagkalabaw. Kong iya lamang mapapas sila gikan sa yuta, mahingpit ang iyang kadaugan. Samtang iyang ginabuyo ang paganong mga nasud sa paglaglag sa Israel, sa maong paagi sa umalabut nga dili na madugay iyang palihukon ang daotang mga gahum sa yuta sa paglaglag sa katawhan sa Dios. Ang mga tawo pagasugoon sa paghatag ug pagsugot ngadto sa tawhanong mga balaod agi ug pagsupak sa diosnon nga kasugoan.

Sila nga mga mannuoron ngadto sa Dios pagahulgaon, pagasawayon, ug pagahinginlan. Sila “Ipanugyan sa mga ginikanan ug mga kaigsoonan, ug mga kaparyentihan, ug mga kahigalaan,” bisan ngadto sa kamatayon. Lucas 21:16. Ang ilang paglaum lamang mao ang kaluoy sa Dios; ang ila lamang nga panalipod mao ang pagampo. Maingon nga si Josue nagpangamuyo sa atubangan sa Manolunda, sa maong pagkaagi ang salin nga iglesya, uban sa nadugmok nga kasingkasing ug sa pagtoo nga walay pagduhaduha, magpakiluoy alang sa pasaylo ug kaluwasan pinaagi kang Jesus, nga ilang Manlalaban. Sa hingpit sila makamatngon sa pagkamasasala sa ilang mga kinabuhi, nakita nila ang ilang kaluyahon ug pagkadili takus; ug sila andam sa pagbiya sa paglaum.

Ang manunulay magatindug sa pagsumbong kanila, sama sa iyang pagdndug aron sa pagsukol ni Josue. Siya magatudlo ngadto sa ilang mahugaw nga mga bisti, sa ilang mga taras nga may mga apan. Siya magapresentar sa ilang kaluyahon ug kabuangan, sa ilang mga sala sa pagkadili mapasalamaton, ug ang ilang pagkadili sama m Cristo, nga maoy nakapakaulaw sa ilang Manunubos. Maninguha siya sa pagpalisang kanila sa hunahuna nga ang ilang kaso wala nay paglaum, nga ang mansa sa ilang pagkahugawan dili na gayud mabanlas. Nagalaum siya sa paglaglag sa ilang pagtoo aron sila matugyan ngadto sa iyang mga panulay, ug mobali gikan sa ilang pagsugot sa Dios.

Si Satanas may usa ka tukma nga kahibalo mahitungod sa mga sala nga iyang gidaldal ang mga katawhan sa Dios sa paghimo, ug iyang gipugos ang iyang mga sumbong batok kamla, nga nagpahayag nga tungod sa ilang mga sala nawala gikan kanila ang diosnon nga panalipod, ug nag-angkon nga siya may katungod sa paglaglag kamla. Iyang pagahukman sila nga sila sama sa pagkaan-

gayan sa iyang kaugalingon nga mahigawas gikan sa kaluoy sa Dios. “Kini sila,” siya magaingon, “mao ba ang katawhan nga mokuha sa akong dapit didto sa langit, ug sa dapit sa mga manolunda nga mihiusa kanako? Sila nag-angkon nga nagtuman sa kasugoan sa Dios; apan gibantayan ba nila ang mga sugo niini? Dili ba sila mga mahigugmaon sa kaugalingon labaw pa kay sa pagkamahigugmaon sa Dios? Wala ba nila ipahimutang ang ilang kaugalingong mga tinguha ibabaw sa pagalagad Niya? Wala ba nila higugmaa ang mga butang sa kalibutan? Tanawa ang mga sala nga nagtimaan sa ilang mga kinabuhi. Tan-awa ang ilang kahakog, ang ilang daotan nga tinguha, ang ilang pagdumot sa usag usa. Hinginlan ba sa Dios ako ug ang akong mga manolunda gikan sa Iyang presensya, apan gigan-tihan sila nga nakahimo sa sama nga mga sala? Diha sa pakig-angay, Ikaw dili makahimo niini, Oh Ginoo. Ang hustisya nagkinahanglan nga ang hukom ipakanaug batok kanila.”

[526]

Apan bisan ang mga sumosunod ni Cristo nakasala, sila sa ilang kaugalingon wala mopahinunot aron mamandoan sa satanasnon nga mga ahensya. Sila nakahinulsol sa ilang mga sala ug nakita ni Jehova diha sa pagpaubos ug sa pagkamahinulsolon, ug ang diosnon nga Manlalaban nagapakiluoy alang kanila. Siya nga giabusahaanpag-ayo tungod sa ilang pagkadili mapasalamaton, Siya nga nahibalo sa ilang sala ug sa ila usab nga paghinulsol, nagapahayag: “Si Jehova nagabadlong kanimo, Oh Satanas. Nahatag Ko ang Akong kinabuhi alang niining maong mga kalag. Sila nasilsil ibabaw sa mga palad sa Akong mga kamot. Sila mahimo nga may mga apan sa ilang taras; tingali nangapakyas sila sa ilang mga paningkamot; apan sila nakahinulsol, ug gipasaylo ug gidawat Ko sila.”

Ang mga ataki ni Satanas mga kusgan, ug ang iyang mga lim-bong mga maliputon; apan ang mata ni Jehova anaa sa ibabaw sa iyang katawhan. Daku ang ilang mga kasakitan, ang mga kalayo sa hudno daw hapit na molamoy kanila; apan si Jesus magpahayag kanila ingon nga bulawan nga gisulayan diha sa kalayo. Ang ilang pagkakalibutanon pagakuhaon, aron nga pinaagi kanila ang larawan m Cristo sa hingpit mapadayag.

Usahay si Jehova daw nahikalimut sa mga katalagman sa Iyang iglesya ug sa kadaut nga nahiaguman niya tungod sa iyang mga kaaway. Apan ang Dios wala mahikalimut. Walay butang ning kalibutana nga hilabihan ka mahal nganha sa Iyang kasingkasing

[527] kay sa Iyang iglesya. Dili Iyang kabubut-on nga ang kalibutanong kamugnaan magdaot sa iyang handumanan. Dili Niya biyaan ang Iyang katawhan aron madaug sa mga panulay ni Satanas. Iyang pagasilotan sila nga maglipodlipod Kaniya, apan Siya magmaloloy-on ngadto sa tanan nga sa matinuoron naghinulsol. Ngadto kanila nga magtawag Kaniya alang sa kusog alang sa kalamboan sa Cristohanon nga taras, Siya maghatag sa tanan nga tabang nga gikinahanglan.

Diha sa panahon sa katapusan ang katawhan sa Dios magapanghupaw ug magahilak tungod sa mga kahugawan nga nahimo dinhi sa yuta. Uban sa mga luha ilang pasidan-an ang daotan mahitungod sa ilang katalagman diha sa pagyatak sa diosnon nga kasugoan, ug uban sa dili-malitok nga kasubo magpaubos sila sa ilang kaugalingon diha sa atubangan sa Dios diha sa paghinulsol. Bugalbugalan sa mga daotan ang ilang kasubo ug pagatamayon ang ilang solemni nga mga pangamuyo. Apan ang kaguol ug ang pagpaubos sa katawhan sa Dios maoy dili masayop nga ebidensya nga sila nagakab-ot pag-usab sa kusog ug sa kahalangdon sa taras nga nawala agi ug sangputanan sa sala. Tungod kay nagakahaduul sila ngadto kang Cristo, tungod kay ang ilang mga mata natagdok diha sa Iyang hingpit nga kapudi, ilang naila sa hilabihan nga katin-aw sa ulosahong pagkadaotan sa sala. Ang kaaghop ug ang pagkamapaubsanon mao ang mga kinahanglanon sa kalampusan ug sa kadaugan. Ang usa ka purongpurong sa himaya nagahulat kanila nga moyukbo diha sa tiilan sa krus.

Ang mga madnumanon ug nagaampo nga katawhan sa Dios, daw sama nga sila natakpan uban Kaniya. Sila sa ilang kaugalingon wala mahibalo kong unsa ka siguro sila gipanalipdan. Inaghat ni Satanas, ang mga magmamando sa kalibutan nagapaninguha sa paglaglag kanila; apan kong mabukas pa lamang ang mga mata sa mga anak sa Dios, sama sa mga mata sa sulogoon ni Eliseo didto sa Dothan, ilang makita ang mga manolunda sa Dios nga nagkampo sa palibut kanila, nagpugong sa mga panon sa kangitngit.

Samtang ang katawhan sa Dios nagsakit sa ilang mga kalag sa atubangan Niya, nga nagpakiluoy alang sa kapudi sa kasingkasing, gihatag ang sugo nga nagaingon, “Kuhaa gikan kaniya ang mahugaw nga saput,” ug ang makapadasig nga mga pulong nabungat nga nagingon, “Ania karon, gipakuha Ko ang imong kadaotan gikan kanimo, ug pagasul-oban Ko ikaw sa hamili nga mga bisd.” Zacarias 3:4.

Ang walay mansa nga kupo sa pagkamatarung ni Cristo igapahiluna sa ibabaw sa gisulayan, gitintal, ug matinumanong mga anak sa Dios. Ang dnamay nga salin pagasul-oban sa mahimayaong bisti, nga dili na gayud mahugawan sa mga pagkadaotan sa kalibutan. Ang ilang mga ngalan magpabilin diha sa basahon sa kinabuhi sa Cordero, nga natala taliwala sa mga matinumanon sa tanang mga katuigan. Ilang nasuklan ang mga limbong sa limbongan; wala sila mabalhin gikan sa ilang pagkamaunongon tungod sa ngulob sa dragon. Ang ilang mga sala ginabalhin ngadto sa magmumugna sa sala. Ang usa ka “malinis nga mitra” igabutang sa ibabaw sa ilang mga ulo.

[528]

Samtang nagahulhog si Satanas sa iyang mga sumbong, ang balaang mga manolunda, nga wala makita, nagalabaylabay ngadto nganhi, nga nagapahimutang sa patik sa Dios nga buhi sa mga matinumanon. Kini sila mao ang nagtindog ibabaw sa Bukid sa Sion uban sa Cordero, nga may ngalan sa Amahan nga nasulat diha sa ilang mga agtang. Sila mag-awit sa bag-ong alawiton sa atubangan sa trono, ang alawiton nga walay tawo nga makamao gawas sa usa ka gatus ug kap-atan ka libo nga natubos gikan sa yuta. “Mao kini sila ang nanagsunod sa Cordero bisan asa siya molakaw; kini sila gilukat gikan sa katawhan ingon nga inunahang mga bunga alang sa Dios ug alang sa Cordero; ug sa ilang mga baba walay hingkaplagang bakak, kay sila wala may lama.” Pinadayag 14:4, 5.

Karon nakab-ot ang hingpit nga katumanan sa mga pulong sa Manolunda nga nagaingon: “Pamati karon, Oh Josue nga labawng sacerdote, ikaw, ug ang imong mga kauban nga nanaglingkod sa imong atubangan: kay sila mga tawo man nga usa ka ilhanan: kay, ania karon, pakatawhon Ko ang Akong Alagad nga mao ang Sanga.” Zacarias 3:8. Si Cristo ginapadayag ingon nga Manunubos ug Manluluwas sa Iyang katawhan. Karon sa pagkatinuod ang salin mao ang “mga tawo nga ilahanan,” samtang ang mga luha ug ang pagkamagpapanaw nga tinuohanon naghatag ug luna sa kalipay ug dungog diha sa presensya sa Dios ug sa Cordero. “Niadtong adlaw ang sanga ni Jehova mahimong matahum ug mahimayaon, ug ang bunga sa yuta mahimong halangdon uyamut ug madanohon alang kamla nga naluwas gikan sa Israel. Ug mahanabo nga kadtong mabiyaan didto sa Sion, ug kadtong mahibilin sa Jerusalem, pagatawgon nga balaan, bisan ang tagsatagsa nga mahasulat uban sa mga buhi didto sa Jerusalem.” Isaias 4:2, 3.

Kapitulo 48—“Dili Pinaagi sa Kusog, ni Pinaagi sa Gahum”

[529]

Dihadiha tapus sa panan-awon ni Zacarias mahitungod kang Josue ug sa Manolunda, nakadawat ang manalagna ug usa ka mensahe mahitungod sa buhat ni Zorobabel. “Ang manolunda nga naldgsulti kanako,” nagapahayag si Zacarias, “mianhi pag-usab, ug nagpukaw kanako, ingon sa usa ka tawo nga gipukaw gikan sa iyang pagkatulog. Ug siya miingon kanako: Unsa bay imong nakita? Ug ako miingon: Nakita ko, ug, ania karon, ang usa ka tangkawan nga lunsay bulawan uban sa iyang panaksan sa ibabaw niini, ug ang iyang pito ka mga lamparahan ibabaw niini, adunay pito ka tubo sa tagsa-tagsa sa mga lamparahan, nga diha sa tumoy mini: ug duruha ka mga kahoy-ngaolibo haduul niim, ang usa diha sa tuo nga panaksan, ug ang usa diha sa wala nga kiliran niim.

“Busa ako mitubag ug misulti sa Manolunda nga nakigsulti kanako sa pagmgon: Unsa ba kini sila, Ginoo ko?...Unya siya mitubag ug misulti kanako, nga nagaingon: Kini mao ang pulong ni Jehova kang Zorobabel, nga nagaingon: Dili pinaagi sa kusog, ni pinaagi sa gahum, kondili pinaagi sa Akong Espiritu, miingon m Jehova sa mga panon.” “Unya mitubag ako, ug miingon Kaniya, Unsa ba kining duruha ka mga kahoy nga olibo nga anaa sa tuo nga kiliran sa lamparahan ug sa wala nga kiliran niini? Ug mitubag ako sa ikaduha ka panahon, ug miingon Kaniya, Unsa ba kining duruha ka mga sanga sa olibo nga lusot niini ang duruha ka tubo nga bulawanon naghaw-as sa ilang kaugalingon ang lana nga bulawan?...Unya miingon Siya, Kini mao ang duruha ka mga dinihog nga nagatindog haduul sa Ginoo sa tibuok yuta.” Zacarias 4:1-6, 11-14.

Niini nga panan-awona ang duruha ka kahoy nga olibo nga nagtindog sa atubangan sa Dios ginarepresentahan nga naghaw-as sa lana nga bulawan sa ilang kaugalingon lusot sa bulawan nga tubo ngadto sa panaksan sa kandelero. Gikan dinhi ang mga lamparahan sa santuwaryo gipaagasan sa lana, aron sila mohatag sa usa ka

masiga, ug nagapadayon nga kahayag. Busa gikan sa mga dinihog nga nagatindog diha sa presensya sa Dios ang kahupnganan sa diosnon nga kahayag ug ang gugma ug gahum ginahatag ngadto sa Iyang katawhan, aron sila sa ilang bahin maghatag ngadto sa uban sa kahayag ug sa kalipay ug sa kahamugaya. Sila nga sa ingon niini napabuhong kinahanglan magpabuhong sila pinaagi sa pagpugos ug sa gahum.” Esdras 4:4, 23. Apan si Jehova mipataliwala alang sa mga magtutukod, ug karon Siya nagsulti pinaagi sa Iyang manalagna ngadto kang Zorobabel nga nagaingon, “Kinsa ka ba, Oh daku nga bukid? sa atubangan ni Zorobabel ikaw mahimong patag: ug iyang pagulaon ang pangulong bato uban ang mga pagsinggit, Grasya, grasya ngadto kaniya.” Zacanas 4:7.

Sa tibuok nga kasaysayan sa katawhan sa Dios ang dagkung mga bukid sa kalisdanan, nga daw dili mabuntog, nagbuntaog sa atubangan nila nga naningkamot sa pagpatuman sa mga katuyoan sa Langit. Ang maong mga kalisdanan gitugot ni Jehova ingon nga usa ka pagsulay sa ilang pagtoo. Sa diha nga kita pagalikusan diha sa tanang bahin, mao kini ang panahon labaw sa tanan sa pagsalig diha sa Dios ug diha sa gahum sa Iyang Espiritu. Ang pagbansay sa usa ka buhi nga pagtoo nagpasabut sa usa ka pagtubo sa espirituhanon nga kusog ug sa kaugmaran sa usa ka pagsalig nga walay pagduhaduha. Sa ingon niini nga ang kalag mahimong usa ka mananaug sa gahum. Sa dili pa ang pagkinahanglan sa pagtoo, ang mga babag nga gibutang ni Satanas diha sa dalan sa Cristohanon, mawala; tungod kay ang mga gahum sa langit moanha sa pagtabang kaniya. “Walay magamakuli alang kaninyo.” Mateo 17:20.

Ang paagi sa kalibutan mao ang pagsugod uban sa pagpagawal ug sa pangandak. Ang paagi sa Dios mao ang paghimo sa adlaw sa gagmay nga mga butang nga sinugdanan sa mahimayaon nga pagdaug sa kamatuoran ug sa pagkamatarung. Usahay Iyang bansayon ang Iyang mga mamomuo pinaagi sa pagdala nganha kanila sa pagkabalo ug sa daw kapakyasan. Maoy Iyang tuyo nga sila makakat-on sa pagbuntog sa mga kalisdanan.

Sagad ang mga tawo matintal sa pagduhaduha sa dili pa moharong kanila ang mga kalibog ug mga kaulangan. Apan kong sila mogunit sa sinugdanan sa ilang pagsalig nga makanunayon ngadto sa katapusan, himoon sa Dios nga matin-aw ang dalan. Ang kalam-putan moabut nganha kanila samtang sila makigbugno batok sa mga

[531] kalisdanan. Diha sa atubangan sa espiritu nga maisog ug sa walay pagduhaduha nga pagtoo sa usa ka Zorobabel, mahimong patag ang dagkung mga bukid sa kalisdanan; ug siya kinsang mga kamot mao ang nagpahiluna sa patukoranan, bisan ang “iyang mga kamot maoy magahuman usab niini.” “Iyang pagulaon ang pangulong bato uban ang mga pagsinggit: Grasya, grasya ngadto kaniya.” Zacarias 4:9, 7.

Ang tawhanong gahum ug ang tawhanong kusog wala magtukod sa iglesya sa Dios, ug ni sila makaguba niini. Dili ibabaw sa bato sa tawhanong kusog, kondili ibabaw ni Cristo, ang Batong Bantilis sa mga Katuigan, ang iglesya natukod, “ug ang mga gahum sa kamatayon dili gayud makabuntog kaniya.” Alateo 16:18. Ang presensya sa Dios nagahatag ug kalig-on sa Iyang kawsa. “Ayaw pag-ibutang ang imong pagsalig diha sa mga pnsipe, ni sa anak nga lalaki sa tawo,” mao ang pulong nga nagaabut kanato. Salmo 146:3. “Diha sa kalinaw ug sa pagsalig anaa ang inyong kusog.” Isaias 30:15. Ang mahimayaong buhat sa Dios, nga gitukod ibabaw sa mga prinsipyo sa katarung, dili gayud moabut sa pagkawala. Kini magpadayon gikan sa kusog ngadto sa kusog, “dili pinaagi sa kusog, ni pinaagi sa gahum, kondili pinaagi sa Akong Espintu, nagaingon si Jehova sa mga panon.” Zacarias 4:6.

Ang saad nga nagaingon, “Ang mga kamot ni Zorobabel nga nagbutang sa patukoranan niining balaya; ang iyang mga kamot maoy magahuman usab niini,” sa literal natuman. Bersikulo 9. “Ang mga anciano sa mga Judiyo nagtukod ug sila nag-uswag, pinaagi sa pagpanagna m Haggeo nga manalagna ug ni Zacarias nga anak nga lalaki m Iddo. Ug ilang gitukod ug gihuman Idni, sumala sa sugo sa Dios sa Israel, ug sumala sa sugo ni Ciro, ug ni Dario ug ni Artajerjes nga hari sa Persia. Ug kining balaya nahuman sa ikatulo ka adlaw sa bulan sa Adar, sa ikaunom ka tuig sa paghan ni Dario nga hari.” Esdras 6:14, 15.

Sa wala madugay human niini ang napahauli nga templo gihalad. “Ang mga anak sa Israel, ang mga sacerdote ug ang mga Levihanon, ug ang uban nga mga anak sa pagkabinihag, nagbantay sa pagsaulog niining balaya sa Dios uban ang kalipay;” ug “sa ikanapulo ug upat ka adlaw sa nahaunang bulan” ilang “gisaulog ang Pasko.” Mga bersikulo 16, 17, 19.

Ang ikaduha nga templo wala makapareha sa nahauna diha sa pagkaanindot, ni kim nabalaan pinaagi sa makita nga mga timailhan

sa diosnon nga presensya nga nag-uban sa nahauna nga templo. Walay gipasundayag nga gahum nga labaw sa kinaiyahan aron sa pagtimaan sa paghalad niini. Walay panganod sa himaya ang nakita nga nagpuno sa bag-o pang natukod nga santuwaryo. Walay kalayo nga gikan sa langit ang mingkanaug aron sa paglamoy sa halad nga diha sa ibabaw sa halaran niini. Wala na diha magpuyo ang Shekina taliwala sa kirubin diha sa labing balaan nga dapit; ang arka, ang lingkoranan sa kaluoy, ug ang mga talad sa pamatuod wala didto. Walay ilhanan nga gikan sa langit nga maghimo nga mahibaloan sa magapakisusi nga sacerdote mahitungod sa kabut-on ni Jehova.

[532]

Ug bisan pa niini, kini mao ang balay nga si Jehova nagpahayag pinaagi sa manalagna nga si Haggeo nga nagingon: “Ang himaya niining ulahing balay molabaw pa kay sa nahauna.” “Uyogon Ko ang tanang mga nasud; ug ang Tinguha sa tanang mga nasud moabut: Ug pun-on Ko kining balaya sa himaya, nagaingon si Jehova sa mga panon.” Haggeo 2:9, 7. Sulod sa mga kasiglohan ang mga tawo nga makinaadmanon naningkamot sa pagpakita dim matuman ang saad sa Dios nga gihatag ngadto kang Haggeo; apan diha sa pag-abut ni Jesus nga Nazaretnon, ang Tinguha sa tanang mga nasud, kinsa nga pinaagi sa Iyang presensya nabalaan ang mga lawak sa templo, daghan ang midumili nga malahutayon sa pagtan-aw sa bisan unsa nga linain nga pagkahinungdanon. Ang garbo ug ang pagkawalay pagtoo maoy nakapabuta sa ilang mga hunahuna ngadto sa tinuod nga kahulogan sa mga pulong sa manalagna.

Ang ikaduha nga templo gipasidunggan, dili sa panganod sa himaya ni Jehova, kondili sa presensya sa Usa nga diha Kaniya nagpuyo “sa pagkalawas ang bug-os kinatibuk-an sa pagka-Dios”—ang Dios Mismo “nadayag diha sa lawas.” Colosas 2:9; 1 Timoteo 3:16. Diha sa pagkanapasidunggan sa personal nga presensya ni Cristo sa panahon sa Iyang yutan-on nga pangalagad, ug niini lamang, nga ang ikaduha nga templo ninglabaw sa nahauna sa himaya. Ang “Tinguha sa tanang mga nasud” sa pagkatinuod mianha sa Iyang templo, sa diha nga ang Tawo nga Nazaretnon nanudlo ug nang-ayo diha sa balaan nga mga sawang.

Kapitulo 49—Diha sa mga Adlaw ni Rayna Ester

[533] Ilalom sa kaluoy nga gipakita ngadto kanila ni Ciro, hapit kalim-an ka libo sa mga anak sa pagkabinihag ang mipahimulos sa sugo nga nagtugot kanila sa pagpauli. Hinuon, kong itandi sa mga ginatus ka mga limbo sa mga nagkatibulaag sa tibuok nga mga probin-sya sa Medo-Persia, kini sila usa lamang ka salin. Ang dakung kadaghanan sa mga Israelihanon mipili sa pagpabilin diha sa yuta sa ilang pagkahininginlan kay sa mosagubang sila sa mga kalisdanan sa panaw sa pagpauli ug sa pagtukod pag-usab sa biniyaan nilang mga siyudad ug mga puloy-anan.

Milabay ang kaluhaan o kapin pa ka mga tuig, sa diha nga gipagula ni Dario Hystaspes ang ikaduha nga sugo nga daw ingon ka maayo sa nahauna. Si Dario Hystaspes mao ang hari niadtong higayona. Sa ingon niana ang Dios diha sa Iyang mahigugmaong-kalolot naghatag ug lain pa nga higayon alang sa mga Judiyo nga didto sa gingharian sa Medo-Persia sa pagpauli ngadto sa yuta sa ilang mga amahan. Nakitang daan m Jehova ang masamokong mga panahon nga mao ang mosunod sulod sa mga tuig sa paghari m Xerxes,—ang Assuero sa basahon ni Ester,—ug Siya wala lamang magbuhat ug usa ka kausaban sa pagbad diha sa mga kasingkasing sa mga tawo nga may pagbulot-an, kondili gidasig usab Niya si Zacarias sa pagpakiluoy sa mga hininginlan sa pagpauli.

“Ho! ho! kumalagiw kamo gikan sa yuta sa amihanan,” mao ang mensahe nga gihatag ngadto sa nagkatibulaag nga mga banay sa Israel nga nahiluna na diha sa daghang mga yuta nga halayo gikan sa ilang kanhi nga puloy-anan. “Kay gikatag Ko kamo ingon sa upat ka mga hangin sa kalangitan, nagaingon si Jehova. Luwasa ang Imong kaugalingon, Oh Sion, ikaw nga nagapuyo uban sa anak nga babaye sa Babilonia. Kay mao kini ang giingon ni Jehova sa mga panon: Sunod sa himaya gipadala ako gipadala ako Niya ngadto sa mga nasud nga nanagtulis kaninyo: Kay siya nga nagahilabut kaninyo,

[534] nagahilabut sa kalimutaw sa Iyang mata. Kay, ania karon, Ako

magawarawara sa Akong kamot sa ibabaw nila, ug sila mahimo nga usa ka binihag niadtong mga nanagalagad kanila: ug kamo makaila nga si Jehova sa mga panon maoy nagpadala kanako.” Zacarias 2:6-9.

Mao gihapon kini ang katuyoan ni Jehova, ingon nga kini mao man sukad sa sinugdan, nga ang Iyang katawhan mahimong usa ka pasidungog dinhi sa yuta, alang sa himaya sa Iyang ngalan. Sulod sa taas nga mga katuigan sa ilang pagkahininginlan Siya naghatag kanila ug daghang mga higayon nga mahibalik ngadto sa ilang pagsugot ngadto Kaniya. May uban nga mipili sa pagpatalinghug ug sa pagkaton; ang uban nakakaplag ug kaluwasan sa taliwala sa kagul-anan. Ang daghan niini mao ang naisip nga kauban sa salin nga mopauli. Sila gipahisama sa Inspirasyon ngadto “sa kinatas-an sanga sa mahabug nga cedro,” nga igatanum “sa usa ka hataas ug bantaaw nga bukid: sa itaas sa bukid sa Israel.” Ezequiel 17:22, 23.

Sila kadto “kansang espiritu giagda sa Dios” (Esdras 1:5) nga ningpauli ilalom sa sugo ni Ciro. Apan ang Dios wala mohunong sa pagpakiluoy kanila nga ningboluntaryo sa pagpabilin diha sa yuta sa ilang pagkahininginlan, ug pinaagi sa nagkalainlain nga mga ahensya Iyang gipahigayon nga makahimo silang tanan sa pagpamauli usab. Sa laing bahin, ang kadaghanan kanila nga napakyas sa pagtubag sa sugo ni Ciro, nagpabilin nga wala matandog sa ulahing mga inpluwensya; ug bisan pa gani sa gipasidan-an sila ni Zacarias sa pagkalagiw gikan sa Babiloma nga dili maglangan, sila wala magpanumbaling sa pag-agda.

Sa kasamtangan ang mga kahimtang sa gingharian sa Medo-Persia tulin nga nagakausab-usab. Si Dario Hystaspes, sa kang kinsang pagmando ang mga Judiyo gipakitaan sa tiniman-an nga kaluoy, gipulihan ni Xerxes nga Daku. Diha sa iyang paghari nga ang mga Judiyo nga napakyas sa pagpatoo sa mensahe sa pagkalagiw gitawag sa pag-atubang sa usa ka makalilisang nga krisis. Ingon nga nakadumili sa pagpahimulos sa paagi nga giandam sa Dios, karon sila ginatawag sa pag-atubang sa nawong ug nawong sa kamatayon.

Pinaagi kang Aman nga Agagehanon, ang usa ka tawo nga walay tanlag ug taas ug katungdanan sa Medo-Persia, si Satanas mibuhat niining panahona sa pagpakgang sa mga katuyoan sa Dios. Gihambin ni Aman ang mapait ug daotang tinguha batok kang Mardocheo, nga usa ka Judiyo. Walay kadaot nga gibuhat ni Mardocheo kang

[535] Aman, apan usa lamang ka yano nga pagdumili sa pagpakita kaniya sa masimbahon nga kataha. Sa iyang gihunahuna nga paghimaraut nga “si Mardocheo lamang ang makatitaw,” si Aman naglaraw “sa paglaglag sa tanang mga Judiyo nga dinha sa tibuok nga gingharian ni Assuero, bisan pa ang katawhan ni Mardocheo.” Ester 3:6.

Sa naliban sa bakak nga mga pahayag ni Aman, si Xerxes nabuyo sa pagpagula ug usa ka sugo nga nagaandam alang sa pagpamatay sa tanang mga Judiyo nga “nagkatibulaag sa halayong dapit ug nangakatag taliwala sa katawhan sa tanang mga lalawigan” sa gingharian sa Medo-Persia. Bersikulo 8. Gitumbok ang usa ka adlaw diin ang mga Judiyo pagapatyon ug pagasakmiton ang ilang mga kabtangan. Wala gayud makaamgo ang hari sa malukpanon nga mga sangputanan nga mouban sa hingpit nga pagpatuman niini nga balaod. Si Satanas mismo, ang natago nga tighulhog sa laraw, nagatinguha sa paglingkawas sa yuta niadtong nagpreserbar sa kahibalo mahitungod sa tinuod nga Dios. “Diha sa tagsatagsa ka lalawigan, bisan asa mahiabut ang sugo sa hari ug ang iyang pagbulot-an, didtoy dakung kasubo taliwala sa mga Judiyo, ug panagpuasa, ug panaghilak, ug panagminatay, ug daghan ang mga nanghigda diha sa saput nga sako ug mga abu.” Ester 4:3. Ang sugo sa mga Medianhon ug sa mga Persiahanon dili mabakwi; sa dayag makita nga wala nay paglaum; ang tanang mga Israelihanon napahamtangan sa kamatayon.

Apan ang mga laraw sa kaaway nabuntog sa usa ka Gahum nga naghari taliwala sa mga anak sa katawhan. Diha sa pagbantay sa Dios, si Ester, ang usa ka babaye nga Judiyo nga may kahadlok sa Labing Labaw Uyamot, mahimong rayna sa gingharian sa Medo-Persia. Si Mardocheo maoy usa ka duul nga kabanay niya. Diha sa ilang kalisud sila nakahukom sa pagpakiluoy ngadto kang Xerxes alang sa ilang katawhan. Si Ester nanimpalad ngadto sa iyang presensya ingon nga usa ka tigpataliwala. “Kinsay nahibalo,” matud pa ni Mardocheo, “kong ikaw wala pa mahiabut sa gingharian sa maingon niini nga panahona?” Bersikulo 14.

Ang krisis nga giatubang ni Ester nagkinahanglan ug dali ug mainiton nga lihok; apan siya ug si Mardocheo nagaila nga gawas kong ang Dios magbuhat nga makusganon alang kanila, ang ilang kaugalingon nga panglimbasug dili magsilbi. Busa si Ester migahin ug takna sa pagpakigsulti sa Dios, ang tuburan sa iyang kusog. “Lakaw,” siya mimando kang Mardocheo, “tiguma ang tanang mga

Judiyo nga anaa sa Susan, ug magpuasa kamo alang kanako, ug ayaw pagkaon ni mag-inom sulod sa tutulo ka adlaw, ug sa tutulo ka gabii: ako usab ug ang akong mga dalaga managpuasa sa maong pagkaagi; ug busa ako moadto sa hari, nga dili subay sa balaod: ug kong ako mamatay, mamatay ako.” Bersikulo 16.

[536]

Ang mga hitabo nga misunod sa kabad nga pagsunodsunod,—ang pagtungha ni Ester sa atubangan sa hari, ang nadayag kaayo nga kahimuot nga gipakita kaniya, ang mga kumbira sa hari ug sa rayna uban kang Aman ingon nga mao lamang nga dinapit, ang gisamok nga pagkatulog sa hari, ang katilingbanon nga pasidungog nga gipalata kang Mardocheo, ug ang pagpaubos ug ang pagkahulog m Aman sa diha nga hingkaplagan ang iyang daotan nga laraw,—kining tanan maoy mga bahin sa usa ka sinati nga estorya. Sa katingalahan ang Dios nagbuhat alang sa Iyang katawhan nga mahinulsolon; ug ang usa ka sumbalik nga sugo gipagula sa hari, nga nagtugot kanila sa pagpakig-away tungod sa ilang mga kinabuhi, mao ang gipahibalo sa dinalian ngadto sa tanang bahm sa gingharian pinaagi sa magdadala sa mga sulat nga nagsakay ug kabayo, kinsa “gipadali ug napugos sa pagdali tungod sa sugo sa han.” “Ug sa tagsatagsa ka kalalawigan, ug sa tagsatagsa ka siyudad, bisan diin ang sugo sa han ug ang iyang pahibalo, ang mga Judiyo may kalipay ug may kasadya, usa ka kumbira ug usa ka maayo nga adlaw. Ug daghan sa mga katawhan sa yuta nahimong mga Judiyo kay ang kahadlok sa mga Judiyo diha kanila.” Ester 8:14, 17.

Sa adlaw nga gitumbok alang sa ilang kamatayon, “ang mga Judiyo nagtigum sa ilang kaugalingon diha sa ilang mga siyudad nga minglukop sa tanang mga lalawigan ni hari Assuero, aron sa pagdapat sa ilang kamot madtong nagapangita sa ilang kadaut: Ug walay tawo nga nakasukol kanila; kay ang kahadlok kanila miabut sa tanang mga katawhan.” Ang mga manolunda nga naglabaw sa kusog gimandoan sa Dios sa pagpanalipod sa Iyang katawhan samtang sila “mingtindog tungod sa ilang kinabuhi.” Ester 9:2, 16.

Si Mardocheo gihatagan sa katungdanan nga may dungog ang kanhi nga gihuptan m Aman. Siya maoy “sunod sa Hari nga si Assuero, ug daku taliwala sa mga Judiyo, ug gikahimut-an sa kadaghanan sa iyang mga kaigsoonan” (Ester 10:3); ug naningkamot siya sa pagpalambo sa kaayohan sa Israel. Sa ingon niini gidala sa Dios ang Iyang pinili nga katawhan sa makausa pa ngadto sa

[537] kahimuot sa palasyo sa Medo-Persia, nga naghimo nga matuman
 [538] ang Iyang katuyoan sa pagpahauli kanila ngadto sa ilang kaugalin-
 [539] gon nga yuta. Apan hangtud lamang sa daghang mga tuig, diha sa
 ikapitong tuig ni Artajerjes I, ang puli ni Xerxes nga Daku, nga may
 ubay-ubay nga gidaghanon ang namauli ngadto sa Jerusalem, ilalom
 ni Esdras.

Ang masulayon nga mga eksperensya nga miabut sa katawhan sa Dios diha sa mga adlaw ni Ester dili talagsaon niadtong panahona lamang. Ang tigpadayag, nga nagadungaw sa mga katuigan ngadto sa pagtak-op sa panahon, nagpahayag nga nagingon, “Ang dragon nasuko batok sa babaye, ug miadto siya sa pagpakiggubat batok sa tanan nga uban pang mga kaliwat sa babaye, sa mga nanagbantay sa mga sugo sa Dios ug nagahupot sa panghimatuod mahitungod kang JesuCristo.” Pinadayag 12:17. Ang uban nga karon nagkinabuhi sa ibabaw sa yuta makakita nga matuman kining maong mga pulong. Ang sama nga espiritu nga sa kanhing mga katuigan maoy nagdaldal sa mga tawo sa paglutos sa tinuod nga iglesya, sa umalabut maoy mangulo sa pagpadayon sa usa ka sama nga palakat ngadto kanila nga magpadayon sa ilang pagkamadnumanon ngadto sa Dios. Bisan karon ginahimo na ang mga pangandam alang ning katapusang dakung away.

Ang sugo nga sa katapusan mogula batok sa salin nga katawhan sa Dios mahisama gayud kaayo niadtong gipagula ni Assuero batok sa mga Judiyo. Karon ang mga kaaway sa tinuod nga iglesya nagtan-aw diha sa diyutay nga pundok nga nagabantay sa sugo sa Igpapahulay, sa usa ka Mardocheo nga anaa sa ganghaan. Ang pagtahud sa katawhan sa Dios alang sa Iyang kasugoan maoy usa ka walay paghunong nga badlong ngadto kanila nga nagsalikway sa pagkahadlok kang Jehova ug nagayatak sa Iyang Igpapahulay.

Aghaton ni Satanas ang kasilag batok sa minoriya nga nagdumili sa pagdawat sa inila nga mga batasan ug mga tradisyon. Ang mga tawo nga may katungdanan ug kadunggan moipon sa mga malapason sa balaod ug sa mga tampalasan sa paghatag ug tambag batok sa katawhan sa Dios. Ang bahandi, ang pagkautokan, ug ang kinaadman magahiusa sa pagtabon kanila sa pagbiaybiay. Ang manlulutos nga mga magmamando, mga ministro, ug mga sakop sa iglesya magakunsabo batok kanila. Pinaagi sa tingog ug sa dagang, sa mga pagpasiatab, sa mga hulga, ug sa pagtamay, ilang tinguhaon

ang pagbuntog sa ilang pagtoo. Pinaagi sa bakak nga mga pasundayag ug suko nga mga panangpit, kutawon sa mga tawo ang mga pagbati sa katawhan. Ingon nga walay usa ka “Mao kini ang giingon sa mga Kasulatan” nga ibatok sa mga dumadapig sa Igpapahulay sa Biblia, sila modangop ngadto sa malupigon nga mga balaod sa pagsangkap sa kakulangan. Aron sa pagsiguro sa pagkainila ug sa mga tumatabang, ang mga magbabalaod motugot sa pangayo alang sa mga balaod sa Domingo. Apan sila nga may kahadlok sa Dios, dili makadawat sa usa ka katukoran nga magalapas sa usa ka sugo sa Dekalogo. Niining maong natad sa panag-awayan pagasangkaon ang katapusan daku nga bugno diha sa panag-away tali sa kamatuoran ug sa kasaypanan. Ug kita mabiyaan diha sa pagduhaduha mahitungod sa isyo. Karon, sama sa mga adlaw ni Ester ug ni Mardocheo, ang Ginoo magapanghimatuod sa Iyang kamatuoran ug sa Iyang katawhan. [540]

Kapitulo 50—Si Esdras, ang Sacerdote ug Eskriba

[541] Dul-an sa kapitoan ka mga tuig human mamauli ang unang pundok sa mga hininginlan ilalom m Zorobabel ug ni Josue, maoy pagsaka sa trono sa Medo-Persia ni Artajerjes Longimanus. Ang ngalan rung haria nadugtong sa balaan nga kasaysayan pinaagi sa usa ka nagsunodsunod nga talagsaong mga pagbantay nga sibo sa panahon. Niining panahona sa iyang paghari nga si Esdras ug si Nehemias nagkinabuhi ug nagbudlay. Siya mao ang nagpagula sa ikatulo ug katapusang sugo sa tuig 457 W.C. alang sa pagpahauli sa Jerusalem. Ang iyang paghari nakasaksi sa pagpauli sa usa ka pundok sa mga Judiyo ilalom ni Esdras, ang pagkahuman sa mga kota sa Jerusalem ni Nehemias ug sa iyang mga katabang, ang reorganisasyon sa mga tulomanon sa templo, ug sa dagkung mga kausaban nga relihiyoso nga gitukod ni Esdras ug ni Nehemias. Sulod mng iyang taas nga pagmando kanunay siya nagpakita ug kaluoy ngadto sa katawhan sa Dios, ug diha sa iyang piniyalan ug hinigugma nga Judiyong mga higala, nga si Esdras ug si Nehemias, iyang naila nga mga tawo nga tinudlo sa Dios, nga gipatindog alang sa usa ka pinasahi nga buluhaton.

Ang eksperensya ni Esdras samtang nagpuyo taliwala sa mga Judiyo nga nagpabilin didto sa Babiloma maoy talagsaon kaayo nga kini nakadani sa mapuslanon nga pag-alinggat ni Hari Artajerjes, uban kang kinsa siya nakapakigsulti nga dili pinugngan mahitungod sa gahum sa Dios sa langit ug sa diosnon nga katuyoan diha sa pagpauli sa mga Judiyo ngadto sa Jerusalem.

Ingon nga natawo gikan sa mga anak nga lalaki ni Aaron, si Esdras nabansay sa pagkasacerdote; ug labut pa niini iyang nasinati ang mga sinulat sa mga mago, sa mga maglalamat, ug sa mga manggialamong mga tawo sa ginghanan sa Medo-Persia. Apan wala siya matagbaw sa iyang espirituhanon nga kahimtang. Naghandum siya nga mahiuyon siya sa hingpit sa Dios; nangandoy siya alang sa kaalam sa pagtuman sa diosnon nga kabubut-on. Busa iyang

“gibutang ang iyang kasingkasing sa pagpangita sa Kasugoan ni Jehova, ug sa pagbuhat niini.” Esdras 7:10. Kini nagdala kaniya ngadto sa makugihon nga pagtoon sa kasaysayan sa katawhan sa Dios, sumala sa natala diha sa mga sinulat sa mga manalagna ug sa mga hari. Iyang giusisa ang masaysayon ug ang balaknon nga mga basahon sa Biblia, aron sa pagkahibalo ngano nga si Jehova nagtugot nga malaglag ang Jerusalem ug ang Iyang katawhan nadala nga bihag ngadto sa usa ka pagano nga yuta. [542]

Si Esdras naghatag ug linain nga paghunahuna ngadto sa mga eksperensya sa Israel gikan sa panahon nga gihimo ang saad ngadto kang Abraham. Iyang gitun-an ang mga maymay nga gihatag didto sa Bukid sa Sinai ug sa tibuok ug hataas nga paglangyawlangyaw sa kamingawan. Samtang nagtoon pa siya ug dugang mahitungod sa pagdumala sa Dios sa Iyang mga anak, ug sa nakasabut siya sa pagkabalaan sa kasugoan nga gihatag didto sa Sinai, napalihok ang kasingkasing ni Esdras. Iyang naeksperensyahan ang usa ka bag-o ug hingpit nga pagkakabig ug mihukom sa pagtoon pag-ayo sa mga talaan sa balaan nga kasaysayan, aron nga iya unta nga magamit kining mao nga kahibalo sa pagdala ug panalangin ug kahayag ngadto sa iyang katawhan.

Naningskamot si Esdras sa pagkab-ot sa usa ka pangandam sa kasingkasing alang sa buhat nga iyang gitooan nga diha sa iyang atubangan. Sa mainiton iyang gipangita ang Dios, aron nga mahimo siya nga usa ka maalamon nga magtutudlo diha sa Israel. Samtang iyang nakatonan ang pagtugyan sa hunahuna ug sa kabubut-on ngadto sa diosnon nga pagmando, dihay nadala ngadto sa iyang kinabuhi mga prinsipyo sa tinuod nga pagkabalaan, nga, sa ulahing mga tuig, nahimong usa ka maumolon nga inpluwensya, dili lamang nganha sa mga batan-on nga nagkinahanglan sa iyang pahimangno, kondili ngadto sa tanang uban nga nakauban kaniya.

Ang Dios nagpili kang Esdras nga mahimong usa ka galamiton sa ikaayo sa Israel, aron Iyang mapasidunggan ang pagkasacerdote, nga ang himaya niini mipid-ok pag-ayo sa panahon sa pagkabihag. Si Esdras mitubo ngadto sa usa ka tawo nga may kapin sa natural nga kahibalo ug nahimong “usa ka maabtik nga eskriba ni Moises.” Bersikulo 6. Kining maong mga kasarang naghimo kaniya nga usa ka inila nga tawo sa gingharian sa Medo-Persia.

[543] Si Esdras nahimong usa ka tigpamaba alang sa Dios, nga nagtudlo kanila nga naglibut kaniya sa mga prinsipyo nga nagadumala sa langit. Sulod sa nahibilin nga mga tuig sa iyang kinabuhi, bisan kini diha sa haduul sa palasyo sa hari sa Medo-Persia o didto sa Jerusalem, ang iyang kinadak-an nga buhat mao ang pagkamagtudlo. Samtang siya nagbahin ngadto sa uban sa mga kamatuoran nga iyang nakatonan, ang iyang kaarang sa pagbuhat mitubo. Nahimo siyang usa ka tawo nga may kataha sa Dios ug may kainit. Siva mao ang saksi ni Jehova ngadto sa kalibutan mahitungod sa gahum sa kamatuoran sa Biblia sa pagpahamili sa adlaw-adlaw nga kinabuhi.

Ang mga panlimbasug ni Esdras sa pagpabuhi sa usa ka kaikag diha sa pagtoon sa mga Kasulatan nahatagan ug pagkamalungtaron pinaagi sa iyang makugihon, ug tibuok lanabuhin nga buhat sa pagtipig ug sa pagpadaghan sa Balaang mga Sinulat. Iyang gitigum ang tanang mga hulad sa kasugoan nga iyang nakaplagaan ug gikopya kini sila ug gipang-apod-apod. Sa ingon niini ang pуди nga pulong, midaghan ug napahimutang diha sa mga kamot sa daghang katawhan, ug naghatag sa kahibalo nga ang bili dili masukod.

Ang pagtoo ni Esdras nga ang Dios maghimo ug usa ka gamhanan nga buhat alang sa Iyang katawhan, maoy nagdala kaniya sa pagsuld ni Artajerjes sa iyang tinguha sa pagpauli ngadto sa Jerusalem aron sa pagpabuhi sa usa ka kaikag diha sa pagtoon sa pulong sa Dios ug sa pagtabang sa iyang mga kaigsoonan sa pagpahauli sa Balaan nga siyudad. Samtang si Esdras mipahayag sa iyang hingpit nga pagsalig diha sa Dios sa Israel ingon nga usa nga takus kaayo sa pagpanalipod ug sa pagbantay sa Iyang katawhan, ang hari naimpresar pag-ayo. Nakasabut siya pag-ayo nga ang mga Israeli-hanon mamauli ngadto sa Jerusalem aron sila makaalagad ni Jehova; apan hilabihan ka daku sa pagsalig sa hari diha sa kabuotan ni Esdras nga iyang gipaldtaan siya sa dayag nga kaluoy, nga nagtugot sa iyang hangyo ug naghatag kaniya sa dato nga mga gasa alang sa tulomanon sa templo. Iyang gihimo siya nga usa ka linain nga dnu-nyanan sa ginghanan sa Medo-Persia ug nagtugyan nganha kaniya sa daku nga mga gahum alang sa pagpatuman sa mga katuyoan nga diha sa iyang kasingkasing.

Ang sugo ni Artajerjes Longimanus alang sa pagpahauli ug sa pagtukod sa Jerusalem, nga mao ang ikatulo nga sugo nga gipagula

sukad sa pagtak-op sa kapitoan ka tuig nga pagkabiha, maoy taglagaon sa iyang mga pahayag mahitungod sa Dios sa langit, tungod sa pagila niini sa mga nakab-ot m Esdras, ug tungod sa pagkamang-gihatagon sa mga hatag nga gihimo ngadto sa salin nga katawhan sa Dios. Si Artajerjes nagangalan ni Esdras ingon nga “ang sacerdote, ang eskriba sa mga pulong sa mga sugo ni Jehova, ug sa Iyang kabalaoran sa Israel;” “ang eskriba sa kasugoan sa Dios sa langit.” Ang hari mihiusa sa iyang mga magtatambag diha sa kinabubut-on nga paghalad “ngadto sa Dios sa Israel, kansang puloy-anan atua sa Jerusalem;” ug labut pa niini naghimo siya ug pangandam alang sa pagbayad sa daghang dagku nga mga galastohan pinaagi sa pagmando nga sila pagabayaran “gikan sa balay-nga tipiganan sa bahandi sa hari.” Mga bersikulo 11, 12, 15,20.

[544]

“Ikaw gipadala sa hari ug sa iyang pito ka magtatambag, sa pagpangutana mahitungod sa Juda ug sa Jerusalem, sumala sa kasugoan sa imong Dios nga anaa sa imong kamot,” mipahayag si Artajerjes ngadto kang Esdras. Ug midugang pa siya sa pagsugo nga nagingon: “Bisan unsa nga gisugo sa Dios sa langit, kay ngano ba nga may kaligutgut batok sa gingharian sa hari ug sa iyang mga anak nga lalaki?” Mga bersikulo 14, 23.

Diha sa paghatag sa panugot ngadto sa mga Israeliyanon sa pagpauli, gilaraw ni Artajerjes ang pagpahauli sa mga sakop sa pagkasacerdote ngadto sa ilang karaan nga mga seremonyas ug mga katungod. “Kami usab nagapamatuod kanimo,” siya mipahayag, “nga mahitungod sa bisan kinsa sa mga sacerdote ug sa mga Leviyanon, sa mga mag-aawit, sa mga magbalantay sa pultahan, sa mga Nethinanon, o sa mga alagad niining balay sa Dios, kini dili mahasubay sa balaod ang pagpabuhis kanila, alkabala, o pagpaamot alang kanila.” Siya usab nagpaigo alang sa pagtudlo sa mga opisyaales sibil nga magdumala sa katawhan nga makiangayon pinasubay sa kodigo sa mga kabalaoran. “Ug ikaw, Esdras, sunod sa kaalam sa imong Dios, nga anaa sa imong kamot,” siya mimando, “magtudlo ka ug mga punoan ug mga maghuhukom, nga magahukom sa tibuok nga katawhan nga anaa sa unahan sa suba, kadtong tanan nga manghibalo sa mga sugo sa imong Dios; ug tudloan mo sila nga wala manghibalo. Ug bisan kinsa nga dili magabuhat sa Kasugoan sa imong Dios, ug sa balaod sa hari, ipakanang ang hukom kaniya uban sa tibuok nga pagsingkamot, bisan kini mahitungod sa kamatayon,

o sa pagsakmit ba sa mga kabtangan o sa pagbilanggo ba.” Mga bersikulo 24-26.

[545] Sa ingon niini, “sumala sa maayong kamot sa iyang Dios sa ibabaw niya,” nakabig ni Esdras ang hari sa paghimo ug daghan nga pangandam alang sa pagpamauli sa tanan nga katawhan sa Israel ug sa mga sacerdote ug sa mga Levihanon nga diha sa gingharian sa Medo-Persia, nga naghunahuna “sa ilang kaugalingong kinabubuton sa pag-adto sa Jerusalem.” Mga bersikulo 9, 13. Tungod niini ang mga anak sa pagpatibulaag nahatagan na usab ug higayon sa pagpauli ngadto sa balay sa Israel. Kining mao nga sugo nakadala sa hilabihan nga paglipay kanila nga nakighiusa ni Esdras diha sa usa ka pagtoon sa mga katuyoan sa Dios alang sa Iyang katawhan. “Dalayegon si Jehova, ang Dios sa atong mga amahan,” siya nakasinggit, “nga nagapahiluna sa maong butang nga sama niim sa kasingkasing sa hari, sa paghimo nga matahum sa balay m Jehova nga atua sa Jerusalem; ug naghatag sa mahigugmaong-kalolot kanako sa hari, ug sa iyang mga magtatambag, ug sa atubangan sa tanang mga gamhanang prinsiphe sa hari.” Mga bersikulo 27, 28.

Diha sa pagpagula ni Artajerjes niini nga sugo, naila ang pagbantay sa Dios. Ang uban nakasabot niini ug sa malipayon gipahimuslan ang katungod sa pagpauli ilalom sa mga kahigayunan nga madapigon kaayo. Gipili ang usa ka dapit nga tiguman alang sa tanan, ug sa gitumbok nga panahon sila nga mga matinguhaon sa pag-adto sa Jerusalem nagtigum alang sa hataas nga panaw. “Gitigum ko sila sa pagtingub ngadto sa suba nga nagailig ngadto sa Ahava,” nagaingon si Esdras, “ug didto kami mingpahaluna diha sa mga balongbalong sulod sa tutulo ka adlaw.” Esdras 8:15.

Nagpaabut si Esdras nga ang usa ka dakung pundok mopauli ngadto sa Jerusalem, apan ang gidaghanon nga mingtubag sa pagtawag makapabalo nga pagkadiyutay. Daghan sa nakapanagiya na ug mga balay ug mga yuta walay handum sa pagsakripisyo mining maong mga kabtangan. Nahigugma sila sa kasayon ug sa kaharuhay ug natagbaw na sila sa pagpabilin. Ang ilang panig-ingnan nahimong usa ka kaulangan ngadto sa uban nga mipili unta sa pagkuyog kanila nga nagauswag sa pagtoo.

Sa pagtan-aw ni Esdras ibabaw sa pundok nga natigum, natingala siya nga wala didto ang mga anak nga lalaki m Levi. Hain man ang mga sakop sa banay nga nagahin alang sa balaan nga tulomanon

sa templo? Sa pagtawag, nga Kinsa ang dapit ni Jehova? ang mga Levihanon mao unta ang unang motubag. Sulod sa kaulipnan, ug sa unahan pa, sila natugotan sa daghang mga katungod. Ilang napahimuslan sa hingpit nga kagawasan ang pagalagad ngadto sa [546] espirituhanon nga mga kinahanglanon sa ilang mga kaigsoonan sa ilang pagkahininginlan. Natukod ang mga sinagoga, diin nagdumala ang mga sacerdote sa pagsimba sa Dios ug nagmaymay sa katawhan. Gitugotan sa walay pagpugongpugong ang pagbantay sa Sabado, ug ang paghimo sa balaan nga mga tulomanon nga iya sa pagtoo sa mga Judiyo.

Apan sa paghilabay sa mga katuigan human matapus ang kaulipnan, ang mga kahimtang nausab, ug daghang bag-ong mga katungdanan ang gipatong diha sa mga pangulo sa Israel. Ang templo sa Jerusalem natukod na pag-usab ug napahinungod, ug gikinahanglan ang dugang pa nga mga sacerdote sa pagpadayon sa mga tulomanon niini. Dihay dinalian nga pagkinahanglan sa mga tawo sa Dios nga maoy mahimong mga magtutudlo sa katawhan. Ug gawas pa niini, ang mga Judiyo nga nagpabilin sa Babilonia may katalagman nga mapiutan ang ilang kagawasan sa pagtoo. Pinaagi kang manalagna Zacarias, ingon man sa ilang bag-ong eksperensya sulod sa masamokon nga mga panahon ni Ester ug ni Mardocheo, ang mga Judiyo didto sa Medo-Persia napasidan-an sa matin-aw sa pagpauli ngadto sa ilang kaugalingon nga yuta. Ning-abut na ang panahon nga makatalagmanon alang kanila ang pagpuyo pa ug dugay diha sa taliwala sa mga inpluwensya nga pagano. Tungod niining nausab nga mga kahimtang, ang mga sacerdote didto sa Babilonia mao unta ang abtik nga makasaput sa usa ka linain nga pagtawag kanila sa pagpauli ngadto sa Jerusalem diha sa pagpagula sa sugo sa hari.

Ang hari ug ang iyang mga prinsipe nakahimo na ug labaw pa kay sa ilang bahin sa pag-abli sa agianan alang sa ilang pagpauli. Ilang naandaman sila sa madagayaon nga bahandi, apan hain man ang mga tawo? Napakyas ang mga anak nga lalaki ni Levi diha sa usa ka panahon sa diha nga ang inpluwensya sa usa ka disisyon sa pagkuyog sa ilang mga kaigsuonan makadala unta sa uban sa pagsunod sa ilang panig-ingnan. Ang ilang kahibolongang walay pagtagad maoy usa ka makasusubo nga pagpadayag sa pagbati sa mga Israelihanon nga diha sa Babilonia ngadto sa katuyoan sa Dios alang sa Iyang katawhan.

[547] Sa makausa pa si Esdras mipakiluoy ngadto sa mga Levihanon, pinaagi sa pagpadala ngadto kanila sa usa ka dinalian nga imbitasyon sa pagpaldghiusa uban sa iyang pundok. Aron sa pagpalutaw sa kahinungdanon sa madali nga paglihok, iyang gipadala uban sa iyang sinulat nga pakiluoy ang daghan sa iyang “mga tawo nga pangulo” ug “mga tawo nga may panabut.” Esdras 7:28; 8:16.

Samtang naghulat ang mga magpapanaw uban kang Esdras, kining maong sinaligan nga mga mensahero midali sa pagbalik uban sa hangyo nga nagaingon, “Padad-i kami ug mga alagad alang sa balay sa atong Dios.” Esdras 8:17. Gipatalinghugan ang pangaliya; ang uban nga kaniadto nagduhaduha, mihimo sa ilang katapusan nga paghukom sa pagpauli. Ang tanan, mga kap-atan ka mga sacerdote ug duha ka gatus ug kaluhaan ka Nethinhanon—mga lalaki nga kanila si Esdras inakasalig ingon nga maalamon nga mga alagad ug maayong mga magtutudlo ug mga magbubulig—gidala ngadto sa kampo.

[548] Karon ang tanan andam na sa panaw. Sa atubangan nila mao ang usa ka panaw nga maggugol ug daghang mga bulan. Ang mga lalaki nagdala sa ilang mga asawa, mga anak, ug sa ilang mga katigayonan, gawas sa dagkung mga bahandi alang sa templo ug sa tulomanon niini. Nasayud si Esdras nga banhigan sila sa mga kaaway diha sa dalan, aron sa pagtulis ug sa paglaglag kaniya ug sa iyang pundok; apan bisan pa niini, wala siya mangayo gikan sa hari ug armando nga mga sundalo alang sa pagpanalipod kanila. “Naulaw ako,” siya mipasabut, “sa pagpangayo ug usa ka panon sa mga sundalo ug mga magkakabayo aron sa pagtabang kanamo batok sa kaaway nga ihibalag diha sa dalan: tungod kay kami nakapamulong sa hari nga nagingon, Ang kamot sa among Dios anaa sa ibabaw kanila nga nagapangita Kaniya alang sa kaayohan; apan ang Iyang gahum ug ang Iyang kaligutgut batok kanilang tanan nga mingbiya Kaniya.” Bersikulo 22.

Dinhi mining butanga, si Esdras ug ang iyang mga kauban nakakita ug usa ka higayon sa pagpadaku sa ngalan sa Dios sa atubangan sa pagano nga katawhan. Ang pagtoo sa gahum sa buhi nga Dios maligon kong ang mga Israelihanon sa ilang kaugalingon magpakita karon sa tinuoray nga pagtoo diha sa ilang diosnon nga Pangulo. Busa ilang gitinguha ang pagbutang sa ilang bug-os nga pagsalig diha Kaniya. Wala sila mangayo ug bantay nga mga sun-

dalo. Wala sila makaako sa pagsugyot diha sa mga hunahuna sa ilang pagano nga mga higala sa usa ka pagduhaduha bahin sa pagkamatinuoron sa ilang pagsalig diha sa Dios ingon nga Iyang katawhan. Makab-ot man ang kusog, dili pinaagi sa bahandi, dili pinaagi sa gahum ug sa inpluwensya sa diwatahang mga tawo, kondili pinaagi sa kaluoy sa Dios. Diha lamang sa pagbantay sa kasugoan ni Jehova nga diha sa ilang atubangan, ug sa pagpaningkamot sa pagtuman niini, nga sila mapanalipdan.

Kining mao nga kahibalo sa mga kinahanglanon nga sa ilalom niini sila magpadayon sa pagpahimulos sa nagapauswag nga kamot sa Dios, nakahatag ug dugang pa kay sa ordinaryo nga pagkasolemni sa tulomanon sa paghalad nga gidumala ni Esdras ug sa iyang mga kauban nga matinumanong mga kalag sa dayon na nilang paggikan. “Nagmantala ako ug usa ka pagpuasa, didto sa suba sa Ahava,” si Esdras nakapahayag mahitungod niini nga eksperensya, “aron kami magpaubos sa among kaugalingon sa atubangan sa among Dios, sa pagpangita gikan Kaniya sa usa ka matul-id nga dalan alang kanamo, ug alang sa among mga kabataan, ug alang sa tibuok namo nga bahandi.” “Busa kami nagpuasa ug nagpakiluoy sa among Dios tungod niini: ug Siya nalukmay namo.” Mga bersikulo 21, 23.

[549]

Ang panalangin sa Dios, wala hinuon maghimo nga walay kinahanglan ang paggamit sa kaalam ug panglantaw. Ingon nga usa ka linain nga panagana diha sa pagbantay sa bahandi, “gilain” ni Esdras, “ang napulo ug duha sa mga pangulong sacerdote”—ang mga tawo kinsang pagkamadnumanon ug pagkamaunongon namatudan na—”ug gitimbang ngadto kanila ang salapi, ug ang bulawan, ug ang mga sudlanan, bisan ang halad mahitungod sa balay sa among Dios, nga gihalad sa hari, ug sa iyang mga magtatambag, ug sa iyang mga ginoo, ug sa tibuok Israel nga nagtambong didto.” Kining maong mga tawo sa solemni gimandoan sa pagbuhat ingon nga matukawon nga mga piniyalan sa bahandi nga gisalig sa ilang pagbantay. “Kamo mga balaan kang Jehova,” si Esdras mipahayag; “ang mga sudlanan mga balaan man usab; ug ang salapi ug ang bulawan maoy usa ka halad-nga-kinabubut-on ngadto kang Jehova, ang Dios sa inyong mga amahan. Magmatngon kamo, ug bantayi kini hangtud nga timbangon ninyo kini sa atubangan sa mga pangulo nga mga sacerdote ug sa mga Levihanon, ug sa mga prinsipe sa mga balay

sa mga amahan sa Israel, didto sa Jerusalem sulod sa mga lawak sa balay ni Jehova.” Mga bersikulo 24, 25, 28, 29.

Ang pag-amping nga gigamit ni Esdras diha sa pagtagana alang sa pagpanghakot ug sa kasigurohan sa bahandi ni Jehova, nagatudlo ug usa ka leksyon nga takus sa mahunahunaon nga pagtoon. Sila lamang kinsang pagkatakus nga namatud-an mao ang gipili, ug sila gipahimangnoan sa matin-aw mahitungod sa kaakohan nga natong-tong kanila. Diha sa pagtudlo sa matmumanong mga punoan nga magbuhat ingon nga mga mamahandi sa mga manggad ni Jehova, giila ni Esdras ang pagkakinahanglan ug ang bili sa kahusay ug sa kahanayan kalabut sa buhat sa Dios.

[550] Sulod sa pipila ka mga adlaw nga ang mga Israelihanon naghulat diha sa suba, ang tanang pangandam nahuman alang sa taas nga panaw. “Mingpahawa kami,” si Esdras nagsulat, “sa ikanapulo ug duha ka adlaw sa nahaunang bulan, aron sa pag-adto sa Jerusalem: ug ang kamot sa among Dios nag-uban kanamo, ug giluwes Niya kami gikan sa kamot sa kaaway ug sa mga nanagbanhig sa daplin sa dalan.” Bersikulo 31. Duulan sa upat ka bulan ang panaw tungod kay ang katawhan nga nanguyog ni Esdras nga linibo ang tanan lakip ang mga babaye ug mga kabataan mahinay ang pagpanaw. Napugngan ang mga kaaway gikan sa pagdaot kanila. Mauswagon ang ilang panaw, ug sa nahaunang adlaw sa ikalima nga bulan, diha sa ikapito nga tuig sa paghari ni Artajerjes, sila nangabut sa Jerusalem.

Kapitulo 51—Ang Usa Ka Espirituhanong Pagpabuhi

Ang paghiabut ni Esdras sa Jerusalem maoy tukma sa panahon. [551] Dihay daku nga panginahanglan sa inpluwensya sa iyang presensya. Ang iyang pag-abut nakadala ug kaisug ug paglaum ngadto sa mga kasingkasing sa kadaghanan nga dugay na nga pagpangabudlay ilalum sa mga kalisdanan. Sukad sa paghiuli sa unang pundok sa mga hininginlan ubos sa pagpangulo ni Zorobabel ug ni Josue, sa kapin sa kapitoan na ka tuig ming-agi, daku ang nangahimo. Nahuman ang templo, ug ang mga kuta sa siyudad naayo ang bahin mini. Apan daku pa ang nahabilin nga wala pa mahimo.

Kauban mla nga namauli ngadto sa Jerusalem sa kanhing mga tuig, mao ang daghan nga nagpabilin nga matitud-anon ngadto sa Dios samtang sila buhi; apan dili diyutay ang gidaghon sa mga anak ug sa mga anak sa mga anak ang nawad-an sa panan-aw sa pagkabalaan sa kasugoan sa Dios. Bisan ang uban nga gipiyalan sa mga kaakohan nanagpuyo diha sa dayag nga sala. Ang ilang paagi maoy nagasugpo sa kinadak-an sa mga panlimbasug nga nahimo sa uban sa pagpauswag sa kawsa sa Dios; kay samtang ang makauulaw nga mga paglapas sa kasugoan gitugotan nga wala mabadlong, ang panalangin sa Langit dili ikapatong sa ibabaw sa katawhan.

Diha sa pagpaigo sa Dios nga sila nga namauli uban ni Esdras may linain nga mga panahon sa pagpangita ni Jehova. Ang mga eksperensya nga bag-o pa nilang naagian, diha sa ilang panaw gikan sa Babilonia nga walay tawhanong gahum ang nagpanalipod kanila, nagtudlo kamla ug dato nga espirituhanong mga leksyon. Daghan ang nangakusgan sa pagtoo; ug samtang sila nakigsagol sa mga naluya ug sa mga walay-pagtagad didto sa Jerusalem, ang ilang inpluwensya maoy usa ka gamhanan nga kapasikaran sa reporma nga sa wala madugay sa ulahi gitukod.

Diha sa ikaupat nga adlaw human sa ilang pag-abut, ang mga bahandi nga salapi ug bulawan, uban sa mga sudlanan nga alang sa tulomanon sa santuwaryo, gitunol sa mga mamahandi ngadto sa mga [552]

kamot sa mga punoan sa templo, diha sa presensya sa mga saksi, ug uban sa tuman nga pagkawalay sayop. Ang matag butang gisusi “pinaagi sa gidaghanon ug sa timbang.” Esdras 8:34.

Ang mga anak sa pagkabinihag nga namauli uban kang Esdras “minghalad ug mga halad-nga-sinunog ngadto sa Dios sa Israel” alang sa usa ka halad-tungod-sa-sala ug ingon nga usa ka timailhan sa ilang pagkamapasalamaton ug sa pagpasalamat tungod sa panalipod sa balaang mga manolunda sulod sa ilang panaw. “Ug ilang gihatag ang mga gisugo sa hari sa mga kapitan, ug sa mga gobernador sa unahan sa Suba: ug ilang gitabangan ang katawhan ug ang balay sa Dios.” Mga bersikulo 35, 36.

Wala kaayo madugay human niadto ang pipila sa pangulong mga tawo sa Israel mingduul kang Esdras uban sa usa ka seryoso nga pagmulo. Ang uban sa “katawhan sa Israel, ug ang mga sacerdote ug ang mga Levihanon,” hangtud dinhi nagsalikway sa balaan nga mga sugo ni Jehova sama sa pagpakigminyoay sa naglibut nga mga katawhan. “Sila nangasawa sa ilang mga anak nga babaye alang sa ilang kaugalingon, ug alang sa ilang mga anak nga lalaki,” gisultihan si Esdras, “nga sa ingon niini ang balaan nga binhi nagsagol sa ilang kaugalingon uban sa katawhan” sa kayutaan sa mga nasud; “Oo, ang kamot sa mga prinsipe ug sa mga magbubuot maoy mga pangulo niining pagpanglapas.” Esdras 9:1, 2.

Sa iyang pagtoon mahitungod sa mga hinungdan sa pagkabihag ngadto sa Babilonia, nahibaloan ni Esdras nga ang apostasya sa Israel nasubay sa kinadak-an ngadto sa ilang pagsagol sa paganong mga nasud. Iyang nakita nga kong nagtuman pa sila sa sugo sa Dios sa pagpahalayo gikan sa mga nasud nga naglibut kanila, mapalingkawas unta sila sa daghang makasusubo ug makauulaw nga mga eksperensya. Karon sa iyang nahibaloan nga bisan pa sa mga leksyon sa kagahapon, ang mga tawo nga may pagkainila nanga-has sa paglapas sa kasugoan nga gihatag ingon nga usa ka bantay batok sa apostasya, nasamok sa sulod niya ang iyang kasingkasing. Iyang napamalandong ang pagkamaayo sa Dios diha sa paghatag pag-usab sa Iyang katawhan sa usa ka malig-ong tumbanan diha sa ilang yuta nga natawhan, nasanapan siya sa matarung nga kapungot ug sa kaguol tungod sa ilang pagkaingrato.” “Ug sa diha nga ako nakadungog niining butanga,” siya nagingon, “gigisi ko ang akong bisti ug ang akong kupo, ug gipangibut ko ang buhok sa akong ulo

ug bungot, ug milingkod nga nalibug.

“Unya gitapok nganhi kanako ang tagsatagsa nga nagkurog tungod sa mga pulong sa Dios sa Israel, tungod sa paglapas nga gikan sa pagkabinihag; ug ako naglingkod nga nalibug hangtud sa paghalad sa kahaponon.” Mga Bersikulo 3,4.

Sa takna sa paghalad sa kahaponon si Esdras mingtindog, ug, sa makausa pa naggisi sa iyang bisti ug sa iyang kupo, miluhod siya ug gihaw-asan niya ang iyang kalag diha sa pagpangaliya ngadto sa Langit. Ug sa iyang gibakyaw ang iyang mga kamot ngadto kang Jehova, siya misinggit: “Oh Dios ko, ako naulaw ug nangli-paghong sa pagyahat sa akong nawong Kanimu, Dios ko; kay ang among kasal-anan nagadugang ibabaw sa among ulo, ug ang among pagkamakasasala nagasaka ngadto sa kalangitan.

“Sukad sa mga adlaw sa among mga amahan,” mipadayon ang nagpangamuyo, “kami hilabihan nga pagkamakasasala hangtud niining adlaw; ug tungod sa among mga kasal-anan, kami, ang among mga hari, ug ang among mga sacerdote, gipanugyan ngadto sa kamot sa mga hari sa kayutaan, ngadto sa pinuti, ngadto sa pagkabinihag, ug sa pagkainilogan, ug ngadto sa kaulawan sa nawong, hangtud mining adlaw. Ug karon sa usa ka diyutay nga panahon nga grasya nga gipalata gikan kang Jehova nga among Dios, sa pagbilin kanamo ug usa ka salin nga makakalagiw, ug sa paghatag kanamo sa usa ka lansang diha sa Iyang balaan nga dapit, aron nga ang among Dios mohatag ug kalamdag sa among mga mata, ug maghatag kanamo ug usa ka diyutay nga kinabuhi sa among pagkaulipon. Kay kami mga ulipon; bisan pa niana ang among Dios wala mobiya kanamo sa among pagkaulipon, kondili naghatag kanamo sa mahigugmaongkalolot sa mga mata sa mga hari sa Persia, sa paghatag kanamo ug bag-ong kinabuhi, sa pagpatindog-sa balay sa among Dios, ug sa pagayo sa nangaguba niana, ug sa paghatag kanamo ug usa ka kuta sa Juda ug sa Jerusalem.

“Ug karon, Oh Dios namo, unsay among ikasulti tapus niini? kay kami mingbiya sa imong mga sugo, nga Imong gisugo pinaagi sa Imong mga sulogoon, nga mga manalagna.... Ug sa tapus nianang tanan nga nanghitabo kanamo tungod sa among mga daotang buhat, ug tungod sa among dakung sala, sanglit nga ang among Dios nagsilot kanamo sa diyutay ra kay sa angay sa among kasalanan, ug naghatag kanamo sa maong kaluwasan nga sama niini; magalapas

ba kami pagusab sa Imong mga sugo, ug makigtipon sa inigsoonay uban sa mga katawhan nga nanagbuhat ruining mga dulumtanan? dili ba Ikaw maligutgut kanamo hangtud nga mga kami nga ut-uton, aron walay mahabilin, ni may usa nga makakalagiw? Oh Jehova, ang Dios sa Israel, Ikaw matarung man: kay kami nanghibilin nga usa ka salin nga nakagawas ingon niining adlawa: ama karon, kami ania sa Imong atubangan sa among pagkamakasasala: kay walay makatindog sa Imong atubangan tungod mini.” Mga bersikulo 6-15.

Ang kaguol ni Esdras ug sa iyang mga kauban tungod sa mga daotan nga nakaokyok nga malimbongon ngadto sa kinauyokan gayud sa buhat ni Jehova, nakahimo ug paghinulsol. Daghan kamla nga nakasala natandog pagayo. “Ang katawhan minghilak sa hilabihan gayud.” Esdras 10:1. Sa usa ka limitado nga lakang misugod sila sa pag-ila sa pagkadaotan kaayo sa sala ug ang pagkamakalilisang sa pagtagad sa Dios niini. Ilang nakita ang kabalaan sa kasugoan nga gibungat didto sa Sinai, ug daghan ang ningkurog sa paghunahuna sa ilang mga kalapasan.

Usa madtong nagtambong, si Sechanias ang ngalan, nagmatuod ingon nga tinuod ang tanang mga pulong nga gibungat m Esdras. “Kami nakalapas batok sa atong Dios,” siya misugid, “ug nanga-sawa sa mga babaye nga dumoluong sa mga katawhan sa yuta: apan karon may paglaum pa alang sa Israel niining butanga.” Nagsugyot si Sechanias nga ang tanan nga nakalapas maghimo ug usa ka palagsaad sa Dios nga magtalikod sa ilang sala ug mahimong mahukman “sumala sa Kasugoan.” “Tindog,” iyang giagda si Esdras; “kay kining butanga anaa ra kanimo: ug kami usab uban kanimo: pag-maisugon.” “Unya mitindog si Esdras, ug naghimo sa mga pangulo gikan sa mga sacerdote, sa mga Levihanon, ug ang tibuok Israel, sa pagpanumpa nga sila magabuhat sumala ruining pulonga.” Mga bersikulo 2-5.

Kini mao ang sinugdanan sa usa ka kahibulongan nga repormasyon. Uban sa dili matugkad nga pailub ug kaalam, ug uban sa usa ka mabinantayon nga pagpamalandong alang sa mga katungod ug sa kaayohan sa tagsatagsa ka tawo nga may kalabutan, gipaningkamutan ni Esdras ug sa iyang mga kauban ang pagdala sa mahinulsolon nga Israel ngadto sa matarung nga dalan. Ibabaw sa tanan pa, si Esdras maoy usa ka magtutudlo sa kasugoan; ug samtang iyang gihatag ang personal nga pagtagad ngadto sa pagsusi

sa tagsatagsa ka kaso, namnguha siya sa pagpasantup ngadto sa katawhan sa kabalaan niini nga kasugoan ug sa mga panalangin nga makuha pinaagi sa pagkamasinugtanon. [555]

Bisan diin si Esdras nagbuhat, dihay miturok nga usa ka pagpabuhi diha sa pagtoon sa Balaan nga mga Kasulatan. Gitudlo ang mga magtutudlo aron sa pagpahimangno sa katawhan; ang kasugoan ni Jehova natuboy ug nahimong dungganon. Gisusi ang mga basahon sa mga manalagna, ug ang mga tudling nga nagtagna sa pag-abut sa Mesias nakadala ug gahum ug paglipay ngadto sa daghang mga kasingkasing nga nasubo ug gilaayan.

Kapin sa duruha ka libo ka tuig nga minglabay sukad “gibutang ni Esdras ang iyang kasingkasing sa pagpangita sa Kasugoan ni Jehova ug sa pagbuhat niini” (Esdras 7:10), apan ang paglabay sa panahon wala makakunhod sa inpluwensya sa iyang diosnon nga panig-ingnan. Latas sa mga kasiglohan ang talaan sa iyang kinabuhi nga mahalaron nakadasig sa daghan sa pagpaninguha “sa pagpangita sa Kasugoan ni Jehova, ug sa pagbuhat niini.”

Ang mga katuyoan m Esdras hataas ug balaanon; diha sa tanan nga iyang gibuhay siya gitukmod sa usa ka halalum nga gugma alang sa mga kalag. Ang kaluoy ug ang kalumo nga iyang gipadayag ngadto kanila nga nakasala, sa tinuyo o tungod sa kawalay alamag, mahimong usa ka leksvon nga madapaton ngadto sa tanan nga maninguha sa pagpahinabo sa mga reporma. Ang mga alagad sa Dios kinahanglan mahimong dili matarug ingon sa usa ka batong bantilis diin malambigit ang matarung nga mga prinsipyo; ug bisan pa niini, uban nianang tanan, sila magpaila sa kaluoy ug sa pagpailub. Sama kang Esdras, ilang pagatudloan ang mga malapason sa dalan sa kinabuhi pinaagi sa pagsilsil sa mga prinsipyo nga mao ang patukoranan sa tanang matarung nga pagbuhat.

Niining panahona sa kalibutan, sa diha nga si Satanas naganipangkamot, pinaagi sa nagkalainlam nga mga ahensya, aron sa pagsalipod sa mga mata sa mga lalaki ug mga babaye ngadto sa mapiliton nga mga katungod sa kasugoan sa Dios, wala kinahanglana ang mga tawo nga “makapakurog sa sugo sa atong Dios.” Esdras 10:3. Adunay kinahanglan sa tinuod nga mga repormador, nga maoy motudlo sa mga malapason ngadto sa daku nga Maghahatag-sakasugoan ug magtudlo kanila nga “ang Kasugoan ni Jehova hingpit, nga nagapabag-o sa kalag.” Salmo 19:7. Adunay kinahanglan sa

[556] mga tawo nga gamhanan diha sa mga Kasulatan, mga tawo kinsang tagsatagsa ka pulong ug buhat magatuboy sa mga kabalaoran ni Jehova, mga tawo nga nagtinguha sa pagpalig-on sa pagtoo. Gildnanghanglan ang mga magtutudlo, oh, daghan kaayo, nga mopadasig sa mga kasingkasing sa pagtahud ug paghigugma sa mga Kasulatan.

Ang nagakaylap nga pagkadaotan nga nagdagsang karon diha sa usa ka dakung matang mahimong ikapasangil ngadto sa usa ka kapakyasan sa pagtoon ug sa pagtuman sa mga Kasulatan, kay sa diha nga ang pulong sa Dios ipadaplm, ang gahum niini sa pagpugong sa daotang mga pagbati sa natural nga kasingkasing igasikway. Ang katawhan magpugas ngadto sa unod ug diha sa unod magaan ug pagkadunot.

Diha sa pagpadaplin sa Biblia magaabut ang usa ka pagliso gikan sa kasugoan sa Dios. Ang pagtulun-an nga ang katawhan nahagawas na gikan sa pagtuman sa diosnong mga sugo, nakapaluya sa kusog sa moral nga katungdanan ug nagabukas sa pulong sa pagkadaotan sa ibabaw sa kalibutan. Ang pagkadili masinugtanon sa balaod, ang pagpatuyang sa kahilayan, ug ang pagkamahilayon nagabanlas sama sa usa ka mapintas nga baha. Bisan diin makita ang kasina, ang daotan nga mga katahap, ang pagmmaut, ang panagbulag, ang pangabugho, ang pagpakig-away, ang pagbudhi sa balaan nga pagpiyal, ang pagpatuyang sa kailibgon sa unod. Ang dbuok nga sistema sa relihyosong mga prinsipyo ug mga pagtulon-an nga mao ang patukoranan ug dugukan sa katilingbanon nga kinabuhi, daw usa ka huyonghuyong nga tinapok, andam sa pagkahugno.

Diha sa katapusang mga adlaw sa kasaysayan mining yutaa ang dngog nga misulti gikan sa Sinai nagapahayag gihapon karon nga nagaingon, “Dili ka magbaton ug lain nga mga dios sa atubangan Ko.” Exodo 20:3. Gibutang sa tawo ang iyang kabubut-on batok sa kabubut-on sa Dios, apan dili siya makapahilum sa pulong sa sugo. Ang tawhanon nga hunahuna dili makalikay sa katungdanan mini ngadto sa usa ka hataas pa nga gahum. Mahimo nga modagsang ang tawhanong mga teoriya ug mga pangagpas; ang mga tawo mosulay tingali sa pagbutang sa siyensya kabatok sa pinadayag, ug sa ingon niini mobiya sa kasugoan sa Dios; apan sa makusganon ug sa makusganon pa nagaabut ang sugo nga nagaingon, “*Maoy simbaha ang Ginoo nga imong Dios, ug Siya lamang ang alagara.*” Mateo 4:10.

Wala kanang ginaingon nga makapaluya o makapalig-on sa kasugoan ni Jehova. Maingon nga kini mao nang daan sukad pa, busa kini mao man. Kini sukad pa mao sa kanunay, ug magapadayon nga balaan, matarung, ug maayo nga hingpit sa iyang kaugalingon. Kini dili mabakwi o mausab. Ang “pagpasidungog” o ang “pagpakaulaw” mao lamay sinultihan sa mga tawo.

[557]

Tali sa mga kasugoan sa mga tawo ug sa mga sugo ni Jehova moabut ang katapusang daku nga bugno sa panagaway tali sa kamatuoran ug sa kasaypanan. Sa ibabaw niini nga gubat nga kita karon nahisulod—usa ka gubat nga dili tali sa nagkaribal nga mga iglesya nga nakigtigi alang sa pagkalabing hawod, kondili tali sa relihiyon sa Biblia ug sa mga relihiyon nga minamao ug sa tradisyon. Nagabuhat na karon ang mga ahensya nga naghiusa batok sa kamatuoran. Ang Balaan nga Pulong sa Dios, nga nadawat nato sa usa ka daku kaayo nga bili sa pag-antos ug sa pag-ula sa dugo, gihatagan ug gamay lamang nga bili. Pipila lamang ang nagdawat niini sa tininuod ingon nga lagda sa kinabuhi. Ang pagkadili-maunongon nagadagsang sa hilabihan gayud, dili lamang diha sa kalibutan, kondili diha sa usab sa iglesya. Daghan ang nagadumili sa mga pagtulun-an nga maoy mga haligi gayud sa Cristohanon nga pagtoo. Ang dagkung mga kamatuoran mahitungod sa paglalang sumala sa gipresentar sa mga magsusulat nga dnuktukan sa Balaan nga Espiritu, ang pagkahulog sa tawo, ang pagtabon sa sala, ang paglungtad sa kasugoan—kining tanan ginasalikway sa usa ka dakung pundok sa kalibutan nga nagangkon nga Cristohanon. Mga linibo nga nagpagarbo sa ilang kaugalingon tungod sa ilang kinaadman nag-ila niini nga usa ka ebidensya sa kaluya ang pagbutang sa tunhay nga pagsalig diha sa Biblia, ug usa ka kamatuoran sa pagtoon sa pagpangita ug bikil sa mga Kasulatan ug sa paghatag ug espirituhanon nga kahulogan ug sa pagparin-aw sa ilang labing importante nga mga kamatuoran.

Ang mga Cristohanon kinahanglan magapangandam alang sa dili na madugay mobuho sa ibabaw sa kalibutan ingon nga usa ka masanapon nga katingala, ug kini nga pangandam ilang himoon pinaagi sa pagtoon nga makugihon sa pulong sa Dios ug magapaningkamot sa pagpahiuyon sa ilang mga kinabuhi nganha sa mga sugo niini. Ang Makahahadlok nga mga isyo sa etemidad nagakinahanglan gikan kanato sa usa ka butang gawas sa usa ka tinuohan nga

[558] sa hunahuna lamang, usa ka tinuohan sa mga pulong ug mga porma, diin ang kamatuoran gibantayan diha sa gawas nga sawang. Ang Dios tawag alang sa usa ka pagpabuhi ug usa ka repormasyon. Ang mga pulong sa Biblia, ug sa Biblia lamang, mao ang madunggan gikan sa pulpito. Apan gikawatan ang Biblia sa gahum mini, ug ang sangputanan makita diha sa usa ka pagkaus-us diha sa espirituhanon nga kinabuhi. Sa daghang mga sermon karon wala diha kanang diosnon nga pagpasundayag nga magapukaw sa tanlag ug magdala ug kinabuhi ngadto sa kalag. Ang mga tigpatalinghug dili makaingon, “Dili ba ang atong mga kasingkasing nagdilaab man sa sulod nato samtang nagsula siya kanato diha sa dalan, samtang nagsaysay siya kanato sa kasulatan?” Lucas 24:32. Adunay daghan nga nagatuaw alang sa buhi nga Dios, nangandoy alang sa diosnon nga presensya. Pasultiha ang pulong sa Dios nganha sa kasingkasing. Papatalinghuga sa tingog Niya nga makabag-o pag-usab sa kalag ngadto sa dayon nga kinabuhi sila nga nakadungog lamang sa tradisyon ug sa tawhanon nga mga teoriya ug mga sanglitanan.

Dagku nga mga kahayag ang misidlak gikan sa mga patriarka ug sa mga propeta. Mahimayaong mga butang ang gisulti mahitungod sa Sion, ang Siyudad sa Dios. Sa ingon mini gilaraw ni Jehova nga ang kahayag magasidlak pinaagi sa Iyang mga sumosunod karon. Kong ang mga balaan sa Daan nga Tugon midala sa masiga kaayo nga pamatuod sa pagkamaunongon, dili ba kaha sila nga ginasidlakan sa natigum nga kahayag sa mga kasiglohan, modala sa usa ka labaw pa ka halandumon nga pagsaksi sa gahum sa kamatuoran? Ang himaya sa mga tagna nagapabuhagay sa ilang kahayag diha sa atong agianan. Ang gilandongan ug ang naglandong nagkatagbo diha sa kamatayon sa Anak sa Dios. Si Cristo nabanhaw gikan sa mga patay, nagmantala ibabaw sa naabli nga lubnganan, nga nagingon, “Ako mao ang pagkabanhaw ug ang kinabuhi.” Juan 11:25. Iyang gipadala sa tanang mga butang nganhi sa atong paghinumdum. Pinaagi sa usa ka milagro sa gahum Iyang napreserbar ang Iyang sinulat nga pulong lahus sa mga katuigan.

Ang mga Repormador kinsang pagprotesta nakahatag kanato sa ngalan nga Protestante, nagbati nga ang Dios nagtawag kanila sa paghatag sa kahayag sa maayong balita ngadto sa kalibutan; ug diha sa ilang paningkamot sa paghimo niini andam sila sa pagsakripisyo sa ilang mga kabtangan, sa ilang kagawasan, bisan ang ilang

kinabuhi mismo. Sa atubangan sa mga panglutos ug sa kamatayon ilang gimantala ang maayong balita bisan diin. Ang pulong sa Dios gidala ngadto sa katawhan; ug ang tanang matang, sa itaas ngadto sa ubos, mga dato ug kabus, sa mga makinaadmanon ug sa walay alamag, maikagon nga nagtoon niini alang sa ilang kaugalingon. Kita karon nga ania niining katapusang nga bugno sa dakung away, ingon ba ka matinumanon sa gipiyal kanato sama sa nanghiuna nga mga Repormador?

[559]

“Patingoga ang trumpeta didto sa Sion, managbalaan kamo sa usa ka pagpuasa, pagtawag ug usa ka maligdong nga pagkatigum: tiguma ang katawhan, balaana ang pagkatigum, pundoka ang mga tawong tigulang, tiguma ang kabataan:...pahilaka ang mga sacerdote, ang mga ministro ni Jehova, sa kinataliwad-an sa alagianan sa templo ug sa halaran, ug ipaingon kanila, Pagawasa ang Imong katawhan, Oh Jehova, ug ayaw itugyan ang Imong panulondon nga pagatamayon.” “Bumalik kamo Kanako uban ang bug-os ninyong kasingkasing, ug uban ang pagpuasa, ug uban ang paghilak, ug uban ang pagbalata: ug gision ninyo ang inyong kasingkasing, ug dili ang inyong mga sapat, ug bumalik kamo kang Jehova nga inyong Dios: kay Siya napuno sa grasya ug maloloy-on, mahinay sa kasuko, ug madagayaon sa mahigugmaong-kalolot, nakapabasul Kaniya ang daotan. Kinsa ang nahibalo kong Siya dili ba mobalik ug magabasul, ug magabilin sa panalangin sa Iyang likod?” Joel 2:15-17,12-14.

Kapitulo 52—Ang USa ka Tawo sa Higayon

[560] Si Nehemias, ang usa sa mga hininginlan nga Hebreo, nag-okupar sa usa ka katungdanan nga may inpluwensya ug dungog didto sa Persiahanon nga palasyo. Ingon nga magtitiing sa kopa sa hari gitugotan siya nga walay pugong diha sa harianon nga presensya. Tungod sa iyang katungdanan, ug tungod sa iyang mga katakus ug pagkamadnumanon, nahimo siya nga higala ug magtatambag sa hari. Bisan pa niini, ang hinatagan sa kaluoy nga harianon bisan ug gilibutan sa kaambong ug sa himaya, wala malimot sa iyang Dios ni sa iyang katawhan. Uban sa hilabihan nga kasibut sa iyang kasingkas-ing nga naliso ngadto sa Jerusalem; ang iyang mga paglaum ug mga kalipay nabugkos sa kauswagan niini. Pinaagi niining tawhana, nga naandam pinaagi sa iyang pagpuyo diha sa palasyo sa Persia alang sa buhat diin siya pagatawag, nagtuyo ang Dios sa pagdala ug panalangin ngadto sa Iyang katawhan diha sa yuta sa ilang mga amahan.

Pinaagi sa mga mensahero nga gikan sa Juda ang Hebreo nga bayani nakahibalo nga ang mga adlaw sa kalisud nagaabut sa Jerusalem, ang siyudad nga pinili. Ang namauli nga mga hininginlan nagaantus sa mga kalisud ug sa mga pagpakaulaw. Natukod pag-usab ang templo ug ang mga bahin sa siyudad; apan napugngan ang buhat sa pagayo, gisamok ang mga tulomanon sa templo, ug ang katawhan diha sa alarma tungod kay ang mga kuta sa siyudad diha pa sa kahimtang nga naguba.

Sa nasanapan sa kaguol, si Nehemias wala makakaon ni makainom; siya “mihilak, ug nagbalata sulod sa pipila ka adlaw ug nagpuasa.” Sa iyang kaguol siya miliso ngadto sa diosnon nga Magtatabang. “Ako...nagampo,” siya miingon, “sa atubangan sa Dios sa langit.” Sa matinumnon siya naghimo ug pagsugid sa iyang mga sala ug sa mga sala sa iyang katawhan. Nagpakiluoy siya nga ang Dios magpadayon sa kawsa sa Israel, ipabalik ang ilang kaisug

ug kusog, ug magtabang kanila sa pagpatindog pagusab sa naguba nga mga dapit sa Juda.

Sa nakaampo si Nehemias, nalig-on ang iyang pagtoo ug kaisug. [561] Napuno sa balaan nga mga pangatarungan ang iyang baba. Iyang gipakita ang kaulawan nga ipasangil diha sa Dios, kong ang Iyang katawhan, karon nga sila namalik na nganha Kaniva, pagapasagdan diha sa pagkamaluya ug sa pagkadinaugdaug; ug iyang pangamuyoan si Jehova sa pagpatuman sa Iyang saad nga nagingon: “Kong kamo mobalik nganhi Kanako, ug magabantay sa Akong mga sugo, ug magbuhat kanila; bisan dihay gikan kaninyo nga gisalibay ngadto sa kinalayoan nga bahin sa langit, apan pagatigumon Ko sila gikan didto, ug pagadad-on sila ngadto sa dapit nga Akong napili sa pagbutang sa Akong dalan didto.” Tan-awa ang Deuteronomio 4:29³¹. Kining saara nahatag na ngadto sa Israel pinaagi kang Aloises sa wala pa sila mosulod sa Canaan, ug sulod sa mga kasiglohan kini nagtindog nga wala mausab. Ang katawhan sa Dios karon namalik ngadto Kaniya diha sa pagkamahinulsolon ug sa pagtoo, ug ang Iyang saad dili napakyas.

Sa masubsub gibubo ni Nehemias ang iyang kalag alang sa iyang katawhan. Apan karon samtang siya nagaampo ang usa ka katuyoan nga balaan mihulma sa iyang hunahuna. Siya nakahukom nga kong makakuha lamang siya ug panugot gikan sa hari, ug sa gikinahanglan nga panabang sa pagkuha ug mga galamiton ug mga igtutukod, siya maoy mangunay, sa pagsagubang sa buhat sa pagtukod pag-usab sa mga kuta sa Jerusalem ug sa pagpahiuli sa nasudnong kusog sa Israel. Ug iyang gihangyo si Jehova sa paghatag kaniya ug kahimuot diha sa panan-aw sa hari, nga matuman kini nga piano. “Pauswaga, ako nagaampo Kanimo, ang Imong ulipon niining adlaw,” siya nangaliya, “ug hatagi siya ug kaluoy sa panan-aw niining tawo.”

Upat ka bulan nga hulat ni Nehemias alang sa usa ka angay nga higayon sa pagpresentar sa iyang hangyo ngadto sa hari. Sulod niining panahona, bisan pa nga mabug-at ang iyang kasingkasing sa kaguol, iyang gipaningkamutan ang pagdala sa iyang kaugalingon uban sa kamaya diha sa hananon nga presensya. Sa sulod niadtong mga hawanan nga maluho ug masiga ang tanan kinahanglan magpakita nga masadya ug malipayon. Ang pagsagmuyo dili ipaila sa nawong ni bisan kinsa nga nagalagad sa hari. Apan diha sa mga panahon sa paginusara ni Nehemias, nga dili makita sa mga tawo,

daghan ang mga pagampo, ang mga pagsugid, ug mga luha, ang nadungog ug nasaksihan sa Dios ug sa mga manolunda.

[562] Sa katapusan ang kaguol nga nagpabug-at sa kasingkasing sa bayani dili na matagoan. Ang mga gabii nga walay kinatulgan ug ang mga adlaw nga napuno sa kabalaka nagbilin ug lama diha sa iyang panagway. Ang han, nga matahapon alang sa iyang kaugalingon nga kahilwasan, naanad sa pagbasa ug mga panagway ug makasabut sa mga takuban, ug iyang nakita nga adunay tmago nga kasamok nga nagpabug-at sa iyang magtitiing sa kupa. “Nganong nagmasulub-on man ang imong nawong,” siya nagpakisusi, “sanglit dili man unta ikavv masakiton? kini walay lain kondili kasubo sa kasingkasing.”

Ang pangutana nagpuno ni Nehemias sa kahadlok Dili ba kaha masuko ang han nga makadungog nga samtang sa dayag nagabuhat sa iyang pagalagad, ang mga hunahuna sa ticalagad sa balay sa hari atua sa halayo uban sa iyang katawhan nga sinakitan? Dili ba kaha ang kinabuhi sa tagsala matahan? Ang iyang piano alang sa pagpahauli sa kusog sa Jerusalem—hapit na ba kaha kini mabuntog?

[563] “Unya,” siya nagasulat, “ako nagmahadlok kaayo.” Uban sa nagakurog nga mga ngabil ug nagluha nga mga mata iyang gipadayag ang naingnan sa iyang kasubo. “Mabuhi unta ang hari sa walay katapusan,” siya mitubag. “Nganong dili magmasulob-on ang akong nawong sa diha nga ang siyudad, ang dapit sa mga lubnganan sa akong mga amahan, nahimong kamingawan, ug ang mga ganghaan niana nangaut-ut sa kalayo?”

Ang taho mahitungod sa kahimtang sa Jerusalem nakapukaw sa kaluoy sa hari nga wala maaghat ang iyang mga pag-ayad. Ang lain pa nga pangutana nga naghatag ug higayon nga alang niini dugay nang naghulat si Nehemias niini mao kini: “Unsa ba ang imong pangayoon?” Apan ang tawo sa Dios wala mangahas sa pagtubag hangtud nga iyang napangayo ang mando gikan sa Usa nga hataas pa kay kang Artajerjes. May balaan siya nga pagpiyal nga pagatumanon, diin siya nagkinahanglan ug hinabang gikan sa hari; ug iyang naila nga daku ang nagasalig sa iyang pagpresentar sa butang diha sa paagi nga makuha ang iyang pag-uyon ug sa pagpalaldp sa iyang hinabang. “Busa ako nagampo,” matud pa niya, “ngadto sa Dios sa langit.” Niadtong hamubo nga pagampo si Nehemias midutdut ngadto sa presensya sa Han sa mga hari ug nadaug ngadto sa pagdapig kanya ang usa ka gahum nga makalig-

on sa mga kasingkasing sama sa pagpatipas sa mga sapa sa mga katubigan.

Ang pagampo sama sa pagampo ni Nehemias diha sa iyang takna sa pagpanginahanglan maoy usa ka kahinguhaan diha sa pagmando sa Cristohanon ilalom sa mga higayon nga ang ubang mga porma sa pagampo dili mahimo. Ang mga mamumuo diha sa nagkapuliki nga kahimtang sa kinabuhi, nga nagdasok ug hapit na madaog sa kalibug, makapadala ug usa ka hangyo ngadto sa Dios alang sa diosnon nga paggiya. Ang mga magpapanaw sa kadagatan ug sa kayutaan, sa diha nga pagahulgaon sa pipila ka dagkung mga katalagman, makatugyan sa ilang kaugalingon ngadto sa pagpanalipod sa Langit. Diha sa mga panahon sa kalit nga kalisdanan o katalagman ang kasingkasing makapadala ug singgit alang sa panabang ngadto sa Usa nga nagpasalig sa Iyang Kaugalingon sa pag-abut ngadto sa pag-ayuda sa Iyang mga matinumanon, ug sa mga matinuohon sa diha nga sila motawag Kaniya. Diha sa tagsatagsa ka higayon, ilalom sa tagsatagsa ka kahimtang, ang kalag nga nabug-atan sa kasubo ug sa pag-atiman, o sa mapintas giharangan sa panulay, makakaplag ug kasigurohan, pagbulig, ug panabang diha sa walay pagkapakyas nga gugma ug gahum sa usa ka Dios nga madnumanon sa pakigsaad. [564]

Si Nehemias, nianang hamubo nga gudo sa pagampo ngadto sa Hari sa mga hari, nakakursonada sa pagtug-an sa pagtukod sa nangaguba nga mga dapit sa Jerusalem ug sa paghimo niini sa makausa pa nga usa ka malig-on ug kinutaan nga siyudad. Ang hinungdanon nga sangputanan ngadto sa nasud nga Judiyo nagabitay niining mao nga hangyo. “Ug,” si Nehemias nagkanayon, “ang hari mihatag kanako, sumala sa maayong kamot sa akong Dios sa ibabaw nako.”

Sa nakuha niya ang panabang nga iyang gitinguha, si Nehemias uban sa pagkamanggialamon ug sa pagkamapanaganon mipadayon sa paghimo sa mga pagpaigo nga gildnahanglan sa pagsiguro sa kalampusan sa maong paningkamot. Walay pangandam nga mohilig ngadto sa katumanan niini, nga wala niya matagad. Bisan gani ngadto sa iyang mga katagilungsod wala niya ipadayag ang iyang katuyoan. Bisan siya nahibalo nga daghan ang maglipay diha sa kalampusan niya, siya nahadlok nga ang uban, pinaagi sa mga buhat sa kadanghag, makaaghat unya sa pangabugho sa ilang mga kaaway ug dngali unya ug maoy magdala sa kapildihan sa laraw.

Tungod kay ang iyang hangyo ngadto sa hari gidawat nga mauy-omon si Nehemias madasig sa pagpangayo ug dugang pa nga panabang. Aron mahatagan ug pagkahalangdon ug pagbulot-an ang iyang misyon, ingon man usab nga mahatagan ug panalipod diha sa panaw, siya nangayo ug usa ka komboy sa mga kasundalohan. Nakuha niya ang harianon nga mga sulat ngadto sa mga gobernador sa mga lalawigan unahan sa Eufrates, ang dapit nga kinahanglan iyang agian ngadto sa Judea; ug iyang nakuha usab ang usa ka sulat ngadto sa magbalantay sa lasang sa hari diha sa kabukiran sa Lebano, nga nagamando kaniya sa paghatag sa mga kahoy nga pagakmahanglanon. Aron walay higayon sa pagmulo nga siya nakapasubra sa iyang sugo, si Nehemias nagmaampingon sa pagbaton sa pagbulot-an ug sa mga katungod nga gihatag kaniya, nga sa matin-aw gihubit.

[565] Kining mao nga sulondan sa maalamon nga panglantaw ug matinguhaon nga pagbuhat mahimo nga usa ka leksyon sa tanang mga Cristohanon. Ang mga anak sa Dios dili lamang kay magampo diha sa pagtoo, kondili magbuhat uban sa kakugi ug maalimahon nga pagbantay. Ilang mahibalag ang daghang mga kalisdanan ug sa sagad mapugngan ang pagbuhat sa Dios alang sa ilang kaayohan, tungod kay ilang giila nga ang pagkamanggialamon ug ang pagkamasingkamuton diyutay lamang ang mahimo sa tinuohan. Si Nehemias wala mag-isip nga nahuman na ang iyang katungdanan sa diha nga siya nakahilak na ug nakaampo sa atubangan m Jehova. Iyang gihiusa ang iyang mga hangyo uban sa balaan nga paningkamut, nga nagpagula sa mainiton, ug mainampoon nga mga panglimbasug alang sa kalampusan sa laraw nga iyang ginabuhat. Ang mabinantayon nga paghunahuna ug maayong pagkahinog nga mga piano mao ang sama ka mahinungdanon sa pagdala sa unahan sa balaang mga laraw karon maingon sa panahon sa pagtukod pag-usab sa mga kuta sa Jerusalem.

Si Nehemias wala magsalig sa pagkadili siguro. Ang mga paagi nga nakulang niya, iyang gipangayo gikan kanila nga makaarang sa paghatag. Ug si Jehova andam gihapon sa pagpalihok sa mga kasingkasing niadtong nagagunit sa Iyang mga manggad alang sa kawsa sa kamatuoran. Sila nga nagapangabudlay alang Kaniya magpahimulos sa ilang kaugalingon sa tabang nga Iyang ginaaghat nga ihatag sa mga tawo. Kining maong mga gasa makaabli ug mga

agianan nga pinaagi niini ang kahayag sa kamatuoran makaadto sa daghang mga kayutaan nga gingitngitan pa. Ang mga maghahatag sa mga gasa tingali walay pagtoo ni Cristo, ug walay kasinatian sa Iyang pulong; apan niining kahimtanga dili pagabalibaran ang ilang mga gasa.

Kapitulo 53—Ang mga Magtutukod Diha sa Ibabaw sa Kuta

[566] Ang panaw ni Nehemias ngadto sa Jerusalem natapus diha sa kahilwasan. Ang mga sulat nga harianon ngadto sa mga gobernador sa mga lalawigan nga iyang giagian naghatag kaniya sa madungganon nga pagdawat ug sa dihadhiha nga pagtabang. Walay kaaway ang nangahas sa hilabut sa opisyal nga gipanalipdan sa gahum sa Persiahanon nga hari ug giabiabi sa hilabihan nga pagkamahunahunaon sa mga magmamando sa lalawigan. Ang iyang pagabut sa Jerusalem uban sa usa ka militar nga komboy, nga nagpaila nga siya nahiabut tungod sa importante nga misyon, nakasibaw sa pagpangabugho sa pagano nga mga banay nga nagpuyo sa haduul sa siyudad, nga sa mapatuyangon nagpatagbaw sa ilang pagdumot sa mga Judiyo pinaagi sa paghan-ok sa ibabaw nila sa panamastamas ug sa pagpakaulaw. Ang nag-una mining daotan nga buhat mao ang pipila sa mga pangulo niining maong mga banay, sama kang Sanbalat nga Horonhanon, si Tobias ang Amonhanon, ug ni Gesem, ang Arabiahanon. Sukad sa pagsugod kining maong mga pangulo naniid uban sa hinawayon nga mga mata sa mga kalihukan ni Nehemias ug naninguha ginamit ang tanang mga paagi nga diha sa ilang gahum sa pagsanta sa iyang mga piano ug sa pag-ali sa iyang buhat.

Si Nehemias nagpadayon sa paggamit sa sama nga pagpanagana ug sa pagkamaalam nga hangtud dinhi maoy nagtimaan sa iyang dalan. Ingon nga nahibalo nga ang mapait ug matinguhaon nga mga kaaway nagtindog nga andam sa pagsupak kaniya, iyang gitaptapan ang matang sa iyang misyon gikan kamla hangtud nga ang usa ka pagtoon sa kahimtang makapahimo kaniya sa pag-umol sa iyang mga piano. Sa ingon niini siya naglaum sa pagkuha sa tambulig sa katawhan ug mapahimutang sila sa buhat sa dili pa maaghat ang pagsupak sa iyang mga kaaway.

Iyang gipili ang pipila ka mga tawo kinsa iyang nahibaloan nga takus nga kasaligan, ug sila gisultihan ni Nehemias sa mga hinungdan Kining kapitulo gisukad sa Nehemias sa mga hinungdan

nga nag-aghat kaniya sa paganha sa Jerusalem, sa butang nga buot niya himoon, ug sa mga piano nga iyang gisugyot nga pagasundon. Dihadiha nakuha ang ilang kaikag ning iyang laraw ug nasiguro ang ilang pagtabang. [567]

Sa ikatulo nga gabii human sa iyang pag-abut, si Nehemias mibangon sa tungang-gabii ug uban sa pipila ka mapiyalan nga mga kauban migula aron sa pagnanaw sa kadaot nga nahianguman sa Jerusalem. Sa nakatungtung siya sa iyang kabayo nga mula, miagi siya gikan sa usa ka bahin sa siyudad ngadto sa usa, nga nagsuta sa nangahugmo nga mga kuta ug mga ganghaan sa siyudad sa iyang mga amahan. Ang mahapdos nga mga pagpamalandong ang nagpuno sa kasingkasing sa Judiyo nga bayani samtang uban sa natubgan-sakaguol nga kasingkasing siya nagnanaw ibabaw sa mga naguba nga mga panalipod sa iyang hinigugma nga Jerusalem. Ang mga handumanan sa kanhing pagkadaku sa Israel nagtindog diha sa tataw nga pagkalahi uban sa mga ebidensya sa iyang pagkaubos.

Diha sa pagkatinago ug sa kahilum natapus ni Nehemias ang iyang paglibut sa mga kuta. “Ang mga magbubuot wala manghibalo diin ako moadto,” matud pa niya, “o unsay akong gibuhat; ni gika-sugilon ko kini sa mga Judiyo, ni sa mga sacerdote, ni sa mga harianon, ni sa mga punoan, ni sa tanan nga nanagbuhat.” Ang nahibilin sa kagabhion iyang gigamit diha sa pagampo; kay siya nahibalo nga ang kabuntagon magkinahanglan sa mainiton nga panglimbasug sa pagpukaw ug sa paghiusa sa iyang napalugda ug nabahin nga mga katagilungsod.

Si Nehemias nagdala ug usa ka harianon nga sugo nga nagmando sa mga pumopuyo sa pag-alayon uban kaniya diha sa pagtukod pagusab sa mga kuta sa siyudad, apan siya wala magsalig sa paggamit sa kagahum. Sa baylo niini iyang gitinguha ang pagkuha sa pag-too ug sa kaluoy sa katawhan, ingon nga siya nahibalo nga ang usa ka kahiusahan sa mga kasingkasing ingon man sa mga kamot hinungdanon kaay’o diha sa dakung buhat sa atubangan niya. Sa pagkaugma gitawag niya ang katawhan sa tingub, ug iyang gipresentar ang maong mga pangatarungan ingon nga gibanabana nga maoy mopukaw sa ilang nahikatulog nga mga kabaskug ug mahiusa ang nagkatibulaag nilang mga kauban.

Ang mga tigpatalinghug ni Nehemias wala mahibalo, ni iyang gisultihan sila, mahitungod sa iyang tungang gabii nga paglibut sa

[568] miagi nga gabii. Apan ang kamatuoran nga siya naghimo niini nga paglibut nakatampo ug daku ngadto sa iyang kalampusan; tungod kay siya nakahimo sa paghisgut sa kahimtang sa siyudad uban sa katukma ug sa usa ka ginagmaygagmay nga nakapahibolong sa iyang mga tigpatalinghug. Ang hunahuna nga nahimo diha kaniya samtang siya nagsud-ong sa kaluya ug sa pagkaus-us sa Jerusalem, nakahatag ug dakung tinguha ug gahum sa iyang mga pulong.

Gipresentar ni Nehemias diha sa atubangan sa katawhan ang ilang kaulawan taliwala sa mga hentil—ang ilang tinuohan napakaulawan ug gipanamastamasan ang ilang Dios. Iyang gisultihan sila nga diha sa usa ka halayo nga yuta iyang nadunggan ang ilang kalisud, nga tungod niini nangamuyo siya sa Langit alang kanila, ug nga, samtang siya nagaampo, naninguha siya sa pagpangayo ug panugot gikan sa hari sa pag-anha aron sa pagtabang kanila. Iyang gihangyo ang Dios nga ang hari dili lamang mohatag sa panugot, kondili nga sul-oban siya sa pagbulot-an ug hatagan siya sa panabang nga gikinahanglan alang sa buhat; ug natubag ang iyang pagampo diha sa usa ka paagi nga nagpakita nga ang piano Iya ni Jehova.

Iyang giasoy kining tanan, ug unya, sa napakitaan nga siya gibuligan sa hiniusa nga pagbulot-an sa Dios sa Israel ug sa Persiahanon nga hari, sa walay likoliko gipangutana ni Nehemias ang katawhan kong ila bang pahimuslan kini nga higayon ug motindog ug magtukod sa kuta.

Ang pangaliya milapus ngadto sa ilang mga kasingkasing. Ang pagpalandong kong giunsa pagpaila sa kaluoy sa Langit ngadto kanila maoy nakapabalhin sa ilang kahadlok ngadto sa pagkanaulaw, ug uban sa bag-o nga kadasig sila mingingon sa usa ka dngog, “Manindog kita ug magtukod.” “Busa ilang gipalig-on ang ilang mga kamot alang sa maayong buhat.”

Ang kalag ni Nehemias diha sa buluhaton nga iyang gisagubang. Ang iyang paglaum, ang iyang kabaskog, ang iyang kasibut, ug iyang tinguha nakatakod, ug nagpadasig sa uban sa sama nga hataas nga kaisug ug mahabog nga katuyoan. Ang matagtawo nahimong usa ka Nehemias sa iyang bahin ug nagtabang sa paghimo nga magdugang pa ug kalig-on ang kasingkasing ug kamut sa iyang silingan.

Sa diha nga nahibaloan sa mga kaaway sa Israel ang gilauman sa mga Judiyo nga pagahimoon, sila nagkatawa sa pagtamay, nga magingon, “Unsang butanga kining inyong gibuhat? Mangalsa ba kamo batok sa hari?” Apan si Nehemias mitubag, “Ang Dios sa langit, Siya ang magapauswag kanamo; busa kami ang Iyang mga alagad motindog ug magatukod: apan kamo walay bahin, ni may katungod, ni may handumanan, dinhi sa Jerusalem.”

[569]

Taliwala sa unang nakasalo sa espiritu sa kasibut ug sa dakung dnguha ni Nehemias mao ang mga sacerdote. Tungod sa ilang katungdanan nga may inpluwensya kining maong mga tawhana makahimo ug daku alang sa pagpauswag o sa pagpugong sa buhat; ug ang ilang andam nga pagtambulig diha gayud sa sinugdan nakatampo ug dili diyutay sa kalampusan niini. Ang kadaghanan sa mga prinsipe ug sa mga punoan sa Israel mibutho nga dungganan ngadto sa ilang katungdanan, ug kining maong madnumanong mga tawo may talahurong paghisgut diha sa basahon sa Dios. Dihay pipila, sa dungganong Tekoahanon, nga “wala moabaga sa buhat sa Ginoo.” Ang handumanan niining tapolan nga mga ulipon gimarkahan sa kaulawan ug ginadawatdawat kini ingon nga usa ka pasidaan ngadto sa tanang umalabut nga kaliwatan.

Diha sa matag kalihukan nga tinuohanon adunay pipila nga, bisan sila dili makalimud nga ang kawsa Iya sa Dios, sa gihapon sila magpahilit, nagadumili sa paghimo ug bisan unsa nga paningkamot sa pagtabang. Maayo alang niini kanila ang paghinumdum sa talaan sa itaas—kanang basahon nga walay gilaktawan, walay mga sayop, ug nga gikan niini sila pagahukman. Didto gitala ang tagsatagsa ka wala matagad nga higayon sa pagbuhat alang sa Dios; ug didto usab, gibutang ang walay katapusan nga paghandum sa tagsatagsa ka binuhatan sa pagtoo ug sa gugma.

Batok sa makapadasig nga inpluwensya sa presensya ni Nehemias ang panig-ingnan sa mga harianon nga mga Tekoahanon may diyutay lamang nga gibug-aton. Sa kasagaran ang katawhan madasigon tungod sa patriotismo ug sa kasibut. Giorganisar sa mga tawo nga may katakus ug inpluwensya ang nagkalainlain nga mga klase sa mga lungsoranon ngadto sa mga kompaniya, ang matag pangulo naghimo sa iyang kaugalingon nga maoy kasaligan alang sa pagpadndog sa usa ka bahin sa kuta. Ug mahitungod sa uban

nahisulat nga sila nagtukod ang tagsatagsa kanila “atbang sa iyang balay.”

[570] Karon nga ang buhat nasugdan na, wala gayud mokunhod ang kusog ni Nehemias. Uban sa wala kapoyi nga pagtukaw iyang giapongan ang pagtukod, gimandoan ang mga magbubuhay, gitimanan ang mga kaulangan, ug nagapanagana alang sa mga emerhensya. Subay sa tibuok nga gilay-on nga tutulo ka milya nga kuta nabati kanunay ang iyang inpluwensya. Uban sa tukma sa panahon nga mga pulong iyang gipadasig ang mga mahadlukon, gipukaw ang mga langaylangayon, ug gidayeg ang mga kugihan. Ug kanunay iyang gibantayan ang mga kalihukan sa ilang mga kaaway, nga sa matagpanahon magtigum diha sa usa ka gilay-on ug magsultihanay, nga daw maglaraw ug pagsamoksamok, ug unya mosulay sa pagpalingaw sa ilang pagtagad.

Diha sa iyang daghang mga kalihukan si Nehemias wala malimot sa tuboran sa iyang kusog. Ang iyang kasingkasing kanunay gituboy niya ngadto sa Dios, ang dakung Magbabantay sa tanan. “Ang Dios sa langit,” siya nakasinggit, “Siya ang magapauswag kanamo;” ug ang mga pulong milanog ug milanoglanog, nakapaukyab sa mga kasingkasing sa tanang mga trabahante nga diha sa kuta.

[571] Apan ang pagpahuli sa mga salipdan sa Jerusalem wala magpadayon nga wala santaa. Si Satanas nagbuhay sa pagpalihok sa manunupak ug nagdala sa pagkaluya. Si Sanballat, si Tobias, ug si Gesem, nga mao ang iyang pangulong mga ahente ruining maong kalihukan, karon nagpahimutang sa ilang kaugalingon sa pagsanta sa buhat sa pagtukod pag-usab. Sila naningkamot sa paghimo ug hinungdan nga magkabahin ang mga trabahante. Ilang gitamay ang mga panglimbasug sa mga magtutukod, nga nagpahayag nga ang laraw dili mahimo ug nagtagna ug kapakyasan.

“Unsay gibuhay mining mga maluya nga mga Judiyo?” misinggit si Sanballat nga mabugalbugalon; “ila bang lig-onon ang ilang kaugalingon?...ila bang pabuhion ang mga bato gikan sa mga pinundok nga sagbut nga nangasunog?” Si Tobias, nga labi pang mabiaybiayon, midugang sa pagingon, “Bisan kanang ilang gitukod, kong ang usa ka tinggalong mosaka sa itaas, siya makalumpag sa ilang kuta nga bato.”

[572] Sa wala madugay ang mga magtutukod gilibutan sa labaw pa ka abtik nga pagsupak. Napugos sila sa pagbantay nga walay hunong

batok sa tinago nga mga laraw sa ilang mga kaaway, nga, naga-paila nga mahigalaon, nangita ug daghang mga paagi sa paghimo ug kagubot ug kalibug, ug sa pag-aghat sa pagkawalay pagsalig. Nanginguha sila sa pagguba sa kaisug sa mga Judiyo; mihimo sila ug mga kunsabo aron sa pagyudyud ni Nehemias ngadto sa ilang mga kahago; ug ang maluibon nga mga Judiyo nakaplagan nga andam sa pagbulig sa malimbongon nga buhat. Gipakalat ang taho nga si Nehemias naglaraw batok sa hari sa Persia, nga nagtinguha sa pagtuboy sa iyang kaugalingon ingon nga usa ka hari sa Israel, ug nga ang tanan nga nagbulig kaniya maoy mga mabudhion.

Apan si Nehemias nagpadayon sa paghangad ngadto sa Dios alang sa pagdumala ug sa tabang, ug “ang katawhan may tinguha sa pagbuhat.” Ang proyekto nagpadayon sa unahan hangtud nasampangan ang tanang mga gawang ug ang tibuok nga kuta nahuman hangtud sa katunga sa giplano nga kahabugon niini.

Samtang nakita sa mga kaaway sa Israel nga wala magsilbi ang ilang mga paningkamut, sila napuno sa kalagut. Kutob niadto wala na sila mangahas sa paggamit ug mabangis nga mga paagi, kay sila nahibalo nga si Nehemias ug ang iyang mga kauban nagbuhat ilalum sa sugo sa hari, ug nahadlok sila nga ang aktibo nga pagsupak batok kaniya makadala unya sa disgusto sa hari diha kanila. Ug karon diha sa ilang kasuko sila sa ilang kaugalingon nangahimong sad-an sa sala nga ilang gisumbong batok kang Nehemias. Sa nagtigum sila alang sa pagpakitambag, “nanagkasabut silang tanan sa tingub aron sa pagadto ug sa pagpakig-away batok sa Jerusalem.”

Sa sama nga higayon nga ang mga Samariahanon nagplano sa tinago batok kang Nehemias ug sa iyang buhat, ang uban sa nagunang mga tawo taliwala sa mga Judiyo, nga nahimong walay pagbati, nanginguha sa pagpaluya kaniya pinaagi sa pagpakapin sa mga kalisdanan sa mao nga laraw. “Ang kusog sa magdadala sa mga mabugat nangaluya,” sila nagingon, “ug may daghang sagbut; mao nga kita dili makahimo sa pagtukod sa kuta.”

Ning-abut ang pagkaluya gikan sa lain pa nga tinubdan. “Ang mga Judiyo nga nanagpuyo tupad kanila,” sila nga wala moapil sa buhat, nagtigum ug pahayag ug mga taho gikan sa ilang mga kaaway ug gigamit kini sila sa pagpaluya sa kaisug ug naghimo ug daotan nga pagbad.

Apan ang mga pagtamay ug mga biaybiay, ang pagsupak ug ang mga hulga, daw nagpadasig hinoon kang Nehemias uban sa mas ligon pa nga tinguha ug nag-aghat kaniya ngadto sa daku pa nga pagkamabinantayon. Iyang naila ang mga katalagman nga kinahanglan iyang sagubangon niining gubat batok sa iyang mga kaaway, apan ang iyang kaisug wala mokibo. “Gihimo namo ang among pagampo ngadto sa among Dios,” siya nagpahayag, “ug among gibutangan ug usa ka bantay batok kamla sa adlaw ug sa gabii.” “Busa akong gibutang sa kinaubsan nga mga dapit luyo sa kuta, ug diha sa hawan nga mga dapit, akong gibutang didto ang katawhan sumala sa ilang mga panimalay uban sa ilang mga pinuti, sa ilang mga bangkaw, ug sa ilang mga busogon. Ug ako mitan-aw, ug midndog, ug miingon sa mga harianon ug sa mga punoan, ug sa ubang katawhan: Ayaw kamo kahadlok kanila: hinumdumi ang Ginoo, nga maoy daku ug makalilisang, ug pakig-away kamo alang sa inyong mga kaigsuonan, sa inyong mga kaanakan nga lalaki ug sa inyong mga kaanakan nga babaye, sa inyong mga asawa, ug sa inyong mga kabalayan.

“Ug nahitabo, nga sa pagkadungog sa among mga kaaway nga kini nahibaloan namo, ug gihimong walay hinungdan sa Dios ang ilang panagsabutsabut, kami nga tanan namalik ngadto sa kuta, ang tagsatagsa ngadto sa iyang buhat. Ug nahitabo sukad niadtong panahona nga ang katunga sa akong mga alagad nagbuhat sa buluhaton, ug ang katunga kanila nanagdala sa bangkaw, sa mga kalasag, ug sa mga busogan, ug sa mga bisti sa gubat.... Sila nga nanagtukod sa kuta ug sila nga nanagpas-an sa mga palas-anan, ming-abaga ang tagsatagsa uban sa usa sa iyang mga kamot nagbuhat sa buluhaton, ug uban sa laing kamot nagbitbit sa iyang hinagiban. Kay ang mga magtutukod, ang tagsatagsa may pinuti nga gitakin sa iyang hawak, ug nagtukod.

Sa tapad ni Nehemias nagtindog ang usa ka magbubudyong, ug diha sa nagkalainlain nga bahin sa yuta gibutang ang mga sacerdote nga nagdala sa balaan nga mga trumpeta. Ang katawhan gikatag diha sa ilang pagbuhat, apan sa magsingabut ang katalagman sa bisan diin nga dapit ihatag kanila ang usa ka sinyas aron sila mopahawa sa walay langan sa maong dapit. “Busa nagpailalum kami sa buluhaton: Ug ang katunga kanila nanagdala sa mga bangkaw sukad

sa pagkabanagbanag sa kabuntagon hangtud sa pagsubang sa mga bitoon,” si Nehemias nagingon.

[574]

Sila nga nanagpuyo diha sa mga lungsod ug sa mga balangay gawas sa Jerusalem karon gimandoan sa pagpuyo sa sulod sa mga kuta, aron sa pagbantay sa buhat ug sa pag-andam alang sa katungdanan sa pagkabuntag. Kini makasanta sa wala kinahanglana nga kalangan, ug makakunhod sa higayon nga gamiton sa kaaway sa pag-ataki sa mga trabahante samtang sila magpaingon sa trabaho ug sa pagpauli sa ilang mga puloy-anan. Si Nehemias ug ang iyang mga kauban wala mosibog gikan sa mga kalisdanan o sa masulayon nga pagalagad. Wala gayud nila hukasa ang ilang bisti o ipadaplin ang ilang kalasag bisan sa maadlaw o sa magabii o bisan gani sa hamubo nga panahon sa ilang pagkatulog.

Ang pagsupak ug ang pagpaluya nga gihinagbo sa mga magtutukod sa kaadlawan ni Nehemias gikan sa dayag nga mga kaaway ug sa nagpakaaron-ingnon nga mga higala mao usab ang eksperensya nga hisugatan kanila karon nga magabuhat alang sa Dios. Ang mga Cristohanon pagasulayon, dili lamang sa kasuko, sa pagbiaybiay, ug sa kabangis sa mga kaaway, kondili sa katapol, sa dili matinuoron, sa walay kadasig, ug sa pagbudhi sa nag-angkon nga mga higala ug mga magtatabang. Ang pangyam-id ug ang pagpakaaulaw maoy ihan-ok ngadto kanila. Ang mao ra nga kaaway nga magdala ngadto sa pagyubit, diha sa usa ka angayan nga higayon magagamit ug labaw pa ka bangis ug mapintas nga mga paagi.

Pahimuslan ni Satanas ang tagsatagsa ka elemento nga wala mahalad alang sa katumanan sa iyang katuyoan. Taliwala kanila nga nagaangkon nga mga magbubulig sa kawsa sa Dios adunay mohiusa sa Iyang mga kaaway ug sa ingon niana ang Iyang kawsa madayag ngadto sa mga ataki sa Iyang labing mapait nga mga kaaway. Bisin pa gani sa uban nga nagtinguha nga mouswag ang buhat sa Dios makapaluya pa sa mga kamot sa Iyang mga alagad pinaagi sa pagpatalinghug, sa pagtaho, ug sa pagtoo bisan sa katunga sa mga butangbutang, sa mga pangandak ug sa mga hulga sa Iyang mga kaaway. Si Satanas nagabuhat uban sa kahibulongang kalampusan pinaagi sa iyang mga ahente, ug ang tanan nga motugyan ngadto sa ilang inpluwensya mailalum sa usa ka malamaton nga gahum nga magaguba sa kinaadman sa makinaadmanon ug sa pagsabut sa mapanaganon. Apan, sama kang Nehemias, ang katawhan sa Dios

[575] dili pahadlokon o patamayon sa ilang mga kaaway. Sa gibutang ang ilang pagsalig diha sa Dios, sila papadayonon kanunay ngadto sa unahan, nga magabuhat sa Iyang buluhaton uban sa pagkamakiangayon, ug magatugyan ngadto sa Iyang pagbantay sa kawsa nga ilang gibarugan.

Taliwala sa dagkung pagpaluya, gihimo ni Nehemias ang Dios nga iyang saliganan, ug iyang siguro nga panalipod. Ug Siya nga mao ang salipdanan sa Iyang alagad mao ang sandiganan sa Iyang katawhan diha sa tagsatagsa ka panahon. Diha sa tagsatagsa ka krisis ang Iyang katawhan masaligon nga makapahayag nga magingon, “Kon ang Dios dapig kanato, kinsa pa man ang batok kanato?” Roma 8:31. Bisan unsa ka malinglahon sa mga tinago nga laraw’ ni Satanas ug sa iyang mga ahente, ang Dios makasakop kanila, ug himoong walay hinungdan ang tanan nilang mga gikasabutan. Ang tubag sa pagtoo karon mao ang tubag nga gihimo ni Nehemias nga nagingon, “Ang among Dios magpakig-away alang kanamo;” kay ang Dios anaa sa buluhaton, ug walay tawo nga makasanta sa katapusan nga kalampuhan niini.

Kapitulo 54—Usa ka Badlong Batok sa Pangilad

Ang kuta sa Jerusalem wala pa matapus sa diha nga gitawag [576] ang pagtagad ni Nehemias ngadto sa dili malipayon nga kahimtang sa kabus nga mga matang sa katawhan. Diha sa wala pa mahusay nga kahimtang sa nasud, sa usa ka bahin ang panguma napasagdan. Labut pa, tungod sa hinakog nga paagi nga gisunod sa uban nga nakapauli ngadto sa Judea, ang panalangin ni Jehova wala mahiluna ibabaw sa ilang yuta, tungod niini dihay kanihit sa kalan-on.

Aron makakuha ug pagkaon alang sa ilang mga pamilya, ang mga kabus napugos sa pagpamalit pinaagi sa pag-utang ug sa hil-abihan ka mahal nga prisyo. Napugos usab sila sa pagpanghulam ug kuwarta nga gipatuboan aron ilang ibayad sa mabug-at nga mga buhis nga gipahamtang kanila sa mga hari sa Persia. Aron madugangan ang kalisud sa mga kabus, ang mga bahandianon taliwala sa mga Judiyo nangokasyon sa ilang mga kinahanglanon, ug pinaagi niini nagpadato sila sa ilang kaugalingon.

Si Jehova nagsugo sa Israel, pinaagi kang Moises, nga sa matagikatulo ka tuig pagatigumon ang usa ka ikapulo alang sa mga kabus; ug may usa pa ka dugang nga paigo nga nagmando sa dili pag-uma sa yuta sa matag-ikapito ka tuig, aron ang kinaugalingon nga mga abut niini pagahimuslan sa mga kabus nga nagkinahanglan. Ang pagkamadnumanon sa paghatag niining maong mga halad ngadto sa pagtabang sa mga kabus ug ngadto sa ubang mga malolotong mga kagamitan makapalab-as kanunay diha sa atubangan sa katawhan sa kamatuoran nga ang Dios mao ang tag-iya sa tanan, ug sa ilang higayon nga mahimong mga sandayong sa panalangin. Maoy tuyo ni Jehova nga ang mga Israelihanon makabaton ug usa ka pagbansay nga makawagtang sa kadalo, ug maugmad ang gilapdon ug ang kahamili sa taras.

Nagpahimangno usab ang Dios pinaagi kang Moises nga nagin-
gon: “Kong ikaw magapahulam ug salapi sa bisan kinsa sa Akong katawhan Kining kapitulo nga gisukad sa Akong katawhan nga kabus [577]

nga anaa uban kanimo, dili ka makigsama sa magpapautang kaniya, m magapaulos ka kaniya tungod sa tubo.” “Dili ka magpahulam nga may patubo sa imong igsoon; patubo sa salapi, bisan patubo sa makaon, bisan patubo sa bisan unsang butanga nga papahulaman nga may patubo.” Exodo 22:25; Deuteronomio 23:19. Nagingon pa Siya, “Kong diha kanimo may tawong kabus, usa sa imong mga igsoon, sa sulod sa bisan unsa sa imong mga ganghaan diha sa imong yuta nga gihatag kanimo ni Jehova nga imong Dios, dili mo paga-pagahion ang imong kasingkasing, kun pagakumkumon ang imong kamot gikan sa imong igsoon nga kabus: hinonoa, pagabuklaron mo kaniya ang imong kamot, ug magatabang ka kaniya sa igo sa iyang kinahanglan sa butang nga iyang gitinguha.” “Kay dili mawala ang mga kabus gikan sa yuta: tungod niana nagasugo Ako kanimo, nga nagaingon, Pagabuklaron mo ang imong kamot sa imong igsoon, sa nagkinahanglan kanimo, ug sa imong kabus, diha sa imong yuta.” Deuteronomio 15:7, 8, 11.

Usahay sunod sa pagpamauli sa mga hininginlan gikan sa Babilonia, ang dato nga mga Judiyo mihimo ug supak niining maong mga mando. Sa diha nga ang mga kabus napugos sa paghulam aron ilang ibayad sa buhis ngadto sa hari, ang mga dato nagpahulam kanila ug salapi, apan nagsukot ug usa ka taas nga tubo. Pinaagi sa pagkuha ug prenda sa mga yuta gikan sa mga kabus, sa hinayhinay ilang ginudnud ang walay palad nga mga utangan ngadto sa hilabihan nga kakabus. Daghan ang napugos sa pagbaligya sa ilang mga anak nga lalaki ug mga anak nga babaye ngadto sa pagkaulipon; ug daw walay paglaum alang sa pagpauswag sa ilang kahimtang, walay paagi nga malukat ang ilang mga anak o ang ilang mga yuta, ang palaabuton nga diha sa ilang atubangan mao lamang ang kanunay nga nagatubo nga kagulanan, uban sa walay puas nga kawalad-on ug kaulipnan. Apan bisan pa niini sila gikan ra sa sama nga nasud, mga anak sa sama nga pakigsaad, sama sa ilang mga kaigsoonan nga maayo ug kahimtang.

Sa katapusan gipresentar sa katawhan ang ilang kahimtang sa atubangan ni Nehemias. “Ania karon,” sila miingon, “among gidala ngadto sa kaulipnan ang among mga anak nga lalaki ug ang among mga anak nga babaye, aron mahimong ulipon, ug ang uban sa among mga anak nga babaye naulipon na: wala na sa among gahum ang

paglukat kamla; kay ang laing mga tawo nanag-iya na sa among mga yuta ug sa among kaparrasan.”

Sa nadungog ni Nehemias kining mabangis nga pagdaugdaug, ang iyang kalag napuno sa kapungot. “Ako nasuko sa hilabihan,” nagaingon siya, “sa nadungog ko ang ilang pagtuaw ug niining mga pulonga.” Nakita niya nga kong magmalampuson siya diha sa pagbungkag sa madaugdaugon nga kabatasan sa pagpatubo kinahanglan siya maghimo ug usa ka piho nga baruganan alang sa kaangayan. Uban sa kinaiyanhon nga kalagsik ug kamatinguhaon mibuhat siya sa pagdala ug kahumpayan ngadto sa iyang mga kaigsoonan. [578]

Ang kamatuoran nga ang mga madaugdaugon mga tawo nga bahandianon kinsang pagbulig gikinahanglan pagayo sa buhat sa pagpahauli sa siyudad, bisan sa usa ka gutling wala makainpluwensya ni Nehemias. Sa tataw iyang gibadlong ang mga harianon ug ang mga punoan, ug sa diha nga iyang natigom ang usa ka dakung katiguman sa katawhan iyang gihikyad diha sa ilang atubangan ang mga gikinahanglan sa Dios kalabut sa kaso.

Iyang gitawag ang ilang pagtagad ngadto sa mga hitabo nga nahanabo sulod sa paghan ni Hari Achaz. Iyang gisulti pag-usab ang mensahe nga gipadala sa Dios niadtong panahona ngadto sa Israel aron sa pagbadlong sa ilang kabangis ug pagdaugdaug. Ang mga anak sa Juda, tungod sa ilang pagdiwata, gitugyan ngadto sa mga kamot sa ilang labaw pang diwatahang mga kaigsoonan, ang katawhan sa Israel. Ang naulahi nagpatuyang sa ilang pagdumot pinaagi sa pagpamatay diha sa gubat sa mga linibo sa mga lalaki sa Juda ug gipanagdakup ang tanang kababayen-an ug mga kabataan, nga naglaraw sa paghimo kanila nga mga ulipon o sa pagbaligya kanila ngadto sa kaulipnan ngadto sa mga hentil.

Tungod sa mga sala sa Juda, si Jehova wala magpatunga aron sa pagsanta sa gubat; apan pinaagi ni manalagna Obed Iyang gibadlong ang mabangis nga laraw sa madaugon nga mga kasundalohan: “Karon kamo nagtinguha sa paghimo sa mga anak sa Juda ug sa Jerusalem nga mga ulipon nga lalaki ug mga ulipon nga babaye alang kaninyo: apan wala ba diha kaninyoy nga kalapasan sa inyong kaugalingon batok kang Jehova nga inyong Dios?” 2 Cronicas 28:10. Gipasidanan ni Obed ang katawhan sa Israel nga ang kasuko ni Jehova nahaling batok kanila, ug nga ang ilang paagi nga walay kaangayan ug panglupig magapakanaug sa Iyang mga paghukom.

[579]

Sa pagkadungog niining maong mga pulong gibiyaan sa mga armadong mga tawo ang mga bihag ug ang inagaw diha sa atubangan sa mga prinsiphe ug sa tanan nga katilingban. Unya ang pangulong mga tawo sa banay ni Ephraim “midala sa mga binihag, ug gikan sa mga butang nga inagaw, gisuloban ang walay saput kanila, ug gipabisdhan sila, ug gipasapinan sila, ug gihatagan sila sa pagkaon ug sa pag-inom, ug gidihugan sila, ug gitungtung sa mga asno ang mga maluyahon kanila, ug gidala sila ngadto sa Jenco, ang siyudad sa mga palma, ngadto sa ilang mga kaigsoonan.” Bersikulo 15.

Gilukat ni Nehemias ug sa mga uban ang pipila ka mga Judiyo nga nabaligya ngadto sa mga hentil, ug karon iyang gibutang kini nga paagi kasupak sa pagdumala nila nga tungod sa ganansya nga kalibutanon nag-ulipon sa ilang mga kaigsoonan. “Ang butang nga inyong gibuhat dili maayo;” siya miingon, “dili ba kinahanglan nga kamo magalakat sa kahadlok sa Dios, tungod sa pagyubit sa mga nasud nga atong mga kaaway?”

Gipakita ni Nehemias kanila nga siya sa iyang kaugalingon, ingon nga gipagamhan sa hari sa Persia, makapangayo unta ug dagkung mga amot alang sa iyang kaayohan personal. Apan sa baylo mini siya wala magkuha bisan niadtong butang nga sumala sa hustisya iyaha, apan gihatag sa walay pagpugong sa pagtabang sa mga kabus diha sa ilang pagpanginahanglan. Siya nag-awhag sa mga Judiyo nga nakasala sa pagpangilad, sa paghunong niining maong daotan nga buhat; sa pag-uli sa mga yuta ngadto sa mga kabus, ug ang tubo usab sa salapi nga ilang gisukot gikan kanila; ug sa pagpahulam kanila nga walay garantiya o tubo.

Kining mga pulonga gisulti diha sa presensya sa tibuok nga katilingban. Kong mipili pa ang mga punoan sa pagpamatarung sa ilang kaugalingon, may higayon sila sa paghimo niini. Apan wala silay gihatag nga pamalibad. “Among ipanguli kanila,” sila mipahayag, “ug dili mangayo kanila bisan unsa; sa ingon niini among buhaton sumala sa imong gipamulong.” Niini, si Nehemias, diha sa presensya sa mga sacerdote ug iyang “gipapanumpa sila nga sila magabuhat sumala niini nga saad.”

Kini nga kaagi nagatudlo ug usa ka importante nga leksyon. “Ang pagkamahigugmaon ug salapi mao ang gamut sa tanang pagkadaotan.” 1 Timoteo 6:10. Niining kaliwatana ang tinguha alang sa ganansya mao ang makapaikag nga pagbati. Sa kasagaran

ang kadato mabatnan pinaagi sa limbong. Adunay daghan kaayo nga nagapaldgbisug batok sa kakabus, nga napugos sa pagtrabaho pagayo alang sa gamay nga suhol, nga dili makakuha bisan sa labing ubos nga mga kinahanglanon sa kinabuhi. Ang paghago ug ang kahangol, nga walay paglaum alang sa maayong mga butang, maghimo sa ilang palas-anon nga mabugat. Ingon nga nahago ug gilupigan, sila wala mahibalo kong asa modagan alang sa kahumpayan. Ug kining tanan aron ang mga dato may kabulig sa ilang pag-usik-usik o sa pagpatuyang diha sa ilang tinguha sa pagtigom sa tinago!

[580]

Ang paghigugma sa salapi ug ang paghigugma sa pagpasundayag maoy naghimo niining kalibutana nga usa ka lungib sa mga kawatan ug sa mga tulisan. Ang mga Kasulatan naghulagway sa kadalo ug sa pagpanglupig nga maoy magpasulabi sa dayon na ang ikaduha nga pag-anhi ni Cristo. “Nan, mga dato,” si Santiago nagasulat; “kamo nagatigom ug bahandi alang sa katapusang mga adlaw. Ania karon, nagatu-aw ang mga suhol nga inyong gitikas gikan sa mga mamumuo nga nanag-ani sa inyong mga uma; ug ang mga pagtu-aw sa mga mag-aani nahidangat sa mga dalunggan sa Ginoo sa Kasundalohan. Dinhi sa yuta kamo nanagpuyo sa kaluho ug sa pagpatuyang sa kalipayan; kamo nanagpatambok sa inyong mga kasingkasing aron ihawon alang sa adlaw sa ting-ihaw. Inyong gihukman ug silot, inyong gipatay ang matarung; siya dili lang mosukol kaninyo.” Santiago 5:1, 3-6.

Bisan taliwala niadtong nag-angkon nga nagalakaw diha sa kahadlok kang Jehova, adunay uban nga nagbuhat sa pagsubli pag-usab sa paagi nga gisunod sa mga harianon sa Israel. Tungod kay anaa man sa ilang gahum ang pagbuhat sa ingon, ilang gisukot ang labaw pa ka makatarunganon, ug sa ingon niini nahimo sila nga malupigon. Ug tungod kay ang pagkamakisapi ug ang pagkamalimbongon nakita diha sa mga kinabuhi nila nga nagpangalan sa ngalan ni Cristo, tungod kay ang iglesya nagahawid pa man diha sa iyang basahon sa mga ngalan niadtong nakahupot sa ilang mga katigayonan pinaagi sa panlupig, gitamay ang tinuohan ni Cristo. Ang pag-usik-usik, ang pagkabintahoso, ug ang pangilad, maoy nagdaot sa pagtoo sa kadaghanan ug nagaguba sa ilang pagkaespirituhanon. Sa dakung bahin ang iglesya mao ang manubag sa mga sala sa iyang mga sakop. Sama siya nga nag-uyon sa daotan kong siya mapakyas sa pagpataas sa iyang tingog batok niini.

[581]

Ang mga batasan sa kalibutan dili mahimong mga sumbanan alang sa Cristohanon. Dili siya magasundog sa mga pagginawi niini nga mapintas, sa pagkabintahaan mini, ug sa pangilad niini. Ang matagbuhat nga dili matarung ngadto sa usa ka isigkatawo maoy usa ka paglapas sa bulawanon nga lagda. Ang matag sayop nga mabuhat ngadto sa mga anak sa Dios nabuhat ngadto kang Cristo sa Iyang kaugalingon diha sa persona sa Iyang mga balaan. Ang matag-pagsulay sa pagpamintaha sa pagkawalay kahibalo, sa kaluya, o sa kalisdanan sa lain nga tawo narehistro ingon nga panglimbong diha sa talaan sa langit Siya nga sa tininuod may kahadlok sa Dios, mopili sa pagbudlay sa adlaw ug sa gabii, ug magakaon sa tinapav sa kakabus, kay sa paglunang sa paninguha alang sa ganansya nga nagalupig sa mga babaye nga balo ug sa mga ilo sa amahan o magliso sa dumoluong gikan sa iyang katungod.

Ang labing gamay nga pagtipas gikan sa katarung nagaguba sa mga ali ug nagaandam sa kasingkasing sa paghimo ug daku pa nga panglupig. Kong sa diha lamang nga ang usa ka tawo makabintaha alang sa iyang kaugalingon nga dili makapullos sa lain nga tawo, ang iyang kalag mahimong kublan sa inpluwensya sa Espiritu sa Dios. Ang ganansya nga nabatnan sa maong bili maoy usa ka makahahadlok nga kapildihan.

Kita nga tanan utangan ngadto sa diosnon nga katarung, apan wala kitay bisan unsa nga atong ikabayad sa mao nga utang. Unya ang Anak sa Dios, nga naluoy kanato, mibayad sa bili sa atong katubsan. Siya nahimong kabus aron nga pinaagi sa Iyang kakabus kita unta mahimong dato. Pinaagi sa mga buhat sa pagkamanggihatagon ngadto sa Iyang mga kabus kita makahimo sa pagmatuod sa pagkatinuod sa atong pagpasalamat tungod sa mahigugmaong kalolot nga gipakaylap nganhi kanato. “Buhaton ta ang maayo ngadto sa tanang mga tawo, si Pablo mipadasig “ilabina kanila sa mga sakop sa pammalay sa pagtoo.” Galacia 6:10. Ug ang iyang mga pulong nahauyon sa mga pulong sa Manluluwas nga nagaingon: “Ang mga kabus kanunay nga anaa kaninyo, ug bisan kanus-a nga buot ninyo, makahimo kamo ug maayo alang kanila.” “Buhati ang mga tawo sa bisan unsay buot ninyo nga ilang pagabuhaton kaninyo: kay mao kini ang kasugoan ug ang mga profeta.” Marcos 14:7; Mateo 7:12.

Kapitulo 55—Daotang Laraw sa mga Hentil

Si Sanballat ug ang iyang mga kaabin wala mangahas sa paghimo ug dayag nga pagpakiggubat sa mga Judiyo; apan uban sa nagatubo nga daotan ug tuyo nagpadayon sila sa ilang tinago nga mga panlimbasug sa pagpaluya, sa paglibog, ug sa paghasol kanila. Ang kuta sa palibut sa Jerusalem hapit na mahuman. Sa diha nga kini mahuman na ug mapatindog na ang mga ganghaan niini, kining maong mga kaaway sa Israel dili na makalaum sa pagpamugos sa pagsulod ngadto sa siyudad. Sila nagdugang sa pagkamatinguhaon, busa gikinahanglan nga dili na dugangan ang paglangan sa pagpahunong sa buhat. Sa katapusan nagmugna sila ug usa ka piano nga pinaagi niini ilang gilauman sa pagbira ni Nehemias gikan sa iyang gibarugan, ug samtang anaa siya sa ilang gahum, ila siya nga patyon o bilangoon.

[582]

Sa pasumangil nga nagtinguha sa usa ka kasabutan sa nagkaatbang nga mga pundok, sila naninguha ug usa ka pakigsabut uban kang Nehemias, ug nagdapit kaniya sa pagpakigtambo kanila diha sa usa ka balangay diha sa kapatagan sa Ono. Apan sa nahayagan sa Balaan nga Espiritu mahitungod sa tinuod nilang katuyoan, siya mibalibad. “Ako nagpadala ug mga sulogoon kanila,” siya nagsulat, “nga nagaingon, Ako nagabuhat ug usa ka dakung buhat, mao nga dili ako makaanha; nganong hunongon ang buhat, samtang biyaan ko kini, ug moanha kaninyo?” Apan namugos ang mga manunulay. Sa upat ka basis sila nagpadala ug usa ka mensahe nga sama ug gipasabut, ug sa mataghiyayon sila nakadawat ug sama nga tubag.

Sa ilang namatngonan nga dili malampuson kining mao nga laraw, sila migamit sa usa ka labaw pa ka mapangahason nga lit-ag. Si Sanballat nagpadala ug usa ka mensahero ngadto kang Nehemias nga nagdala sa usa ka binuksan nga sulat nga nagingon: “Gipahibalo sa mga nasud, ug si Gasmu namolong niana, nga ikaw ug ang mga Judiyo naghunahuna nga moalsa: sa maong hinungdan ikaw nagtukod sa kuta, ug ikaw buot nga mahimo nilang hari...Ug ikaw nagtudlo usab ug mga manalagna aron sa pagsangyaw tungod kan-

[583]

imo sa Jerusalem, nga nagaingon, May usa ka hari sa Juda: ug karon kini isugilon ba sa hari sumala niining mga pulonga. Busa umari ka karon, ug managhiusa kita sa pagtinambagay.”

Kong sa dninuod gipalibut pa ang mga taho nga gihisgutan, diha untay hinungdan alang sa kabalaka; kay sa dili madugay sila madala ngadto sa hari, kinsa nga sa labing gamay nga katahap makahagit sa labing mapig-ot nga mga mando. Apan nagtoo si Nehemias nga ang sulat sa kinadbuk-an bakak, nga gisulat aron sa paghadlok kaniva ug sa pagyudyud kaniya ngadto sa usa ka lit-ag. Kini nga hukom napaligon sa kadnuoran nga ang sulat gipadala nga inablihan, nga sa walay duhaduha aron ang katawhan makabasa sa mga sulod niini, ug unya malisang ug mahulgaan.

Sa walay langan iyang gibalik ang tubag, “Walay maingon nga mga butang nabuhat sumala sa imong gipamulong, apan ikaw naglalang kanila gikan sa imong kaugalingong kasingkasing.” Si Nehemias wala maignorante sa mga lansis ni Satanas. Siya nasayud nga kining maong mga pagsulay gihimo aron sa pagpaluya sa mga kamot sa mga magtutukod ug sa ingon niini masumpo ang ilang mga panlimbasug.

Nagbalikbalik ang kapildihan ni Satanas; ug karon, uban sa halalum pa nga pagkasilag ug pagkamalimbongon, iyang giladlad ang labi pa ka malip-uton ug makatalagmanon nga lit-ag alang sa alagad sa Dios. Si Sanballat ug ang iyang mga kauban nagsuhol ug mga tawo nga nagpaila nga mga higala ni Nehemias, sa paghatag kaniya ug daotan nga tambag nga gipatoo nga pulong ni Jehova. Ang usa nga pangulo niining daotan kaayo nga buhat mao si Semaias, ang usa ka tawo nga sa kaniadto giila ni Nehemias nga maayo ug kadungganan. Kining tawhana nagsira sa iyang kaugalingon diha sa usa ka lawak duul sa santuwaryo nga daw nahadlok nga ang iyang kinabuhi diha sa katalagman. Niadtong higayona ang templo gisalipdan sa mga kuta ug sa mga ganghaan, apan ang mga ganghaan sa siyudad wala pa mapatindog. Sa pagpatoo nga may daku ug kabalaka siya alang sa kahilwasan ni Nehemias, si Semaias nagtambag kaniya sa pagpasilong diha sa templo. “Magatigum kita diha sa balay sa Dios sulod sa templo,” siya misugyot, “ug takpan ta ang mga pultahan sa templo: kay sila manganhi aron sa pagpatay kanimo; Oo, sa kagabhion sila moanhi aron sa pagpatay kanimo.”

Kong si Nehemias ningsunod pa niining mabudhion nga tambag, iya unta nga mapildi ang iyang pagtoo diha sa Dios, ug diha sa mga mata sa katawhan makita unta siya nga talawan ug talamayon. Tungod sa pagkaimportante sa buhat nga iyang gisagubang, ug sa pagsalig nga iyang gipatoo nga gibatnan diha sa gahum sa Dios, dili gayud angay alang kaniya ang pagtago nga daw mahadlok. Ang kalisang mokaunap unta taliwala sa katawhan, ang matag-usa mangita unta sa iyang kaugalingon nga kahilwasan, ug ang siyudad mabiyaan unta nga walay panalipod, aron mahulog nga biktima sa mga kaaway niini. Ang usa ka dili maalamon nga lihok ni Nehemias mahimong sama ra unta nga nagtahan sa tanan nga kausbawan.

Si Nehemias wala magdugay sa iyang pag-ila sa tinuod nga taras ug tuyo sa iyang magtatambag. “Ako nakasabut nga ang Dios wala magsugo kaniya,” siya nagaingon, “apan iyang gipamulong kining panagna batok kanako: ug si Sanballat ug si Tobias nagsuhol kaniya. Tungod niining hinungdan siya gisuholan, aron ako mahadlok, ug magbuhat sa ingon, ug magpakasala, aron adunay kapasikaran sila sa usa ka daotang pagsumbong, aron nga sila magatamay kanako.”

Ang makauulaw nga tambag nga gihatag ni Semaias gisegundahan sa kapin sa usa ka tawo nga taas ug kadunggan, nga, samtang nagangkon nga mga higala ni Nehemias, sa tago nakig-abin sa iyang mga kaaway. Apan wala magpulos ang ilang lit-ag. Ang walay kahadlok nga tubag ni Nehemias mao kini: “Mokalagiw ba kaha ang usa ka tawo nga maingon kanako? Ug kinsa didto, nga maingon kanako, moadto sa templo aron sa pagluwas sa iyang kinabuhi? Ako dili mosulod.”

Bisan pa sa mga kunsabo sa mga kaaway, sa dayag ug sa tago, ang buhat sa pagtukod nagpadayon sa unahan nga walay hunong, ug wala makaabut ug duha ka bulan sukad sa panahon sa pag-abut ni Nehemias sa Jerusalem ang siyudad nalibutan sa mga salipdanan niini ug ang mga magtutukod nakahimo sa paglakaw sa ibabaw sa mga kuta ug nakadungaw sa ilang napildi ug natingala nga mga kaaway. “Sa pagkadungog sa among tanang mga kaaway niini, ug ang tanang mga nasud nga naglibut kanamo nangahadlok,” si Nehemias misulat, “sila nanaghinuktok sa ilang kaugalingon nga mata sa hilabihan gayud: kay nasabut nila nga kini gibuhay sa among Dios.”

[585] Apan bisan kining maong kamatuoran sa nagamando nga kamot ni Jehova dili paigo sa pagpugong sa pagbagulbul, sa pagsukol, ug sa pagbudhi taliwala sa mga Israelihanon. “Ang mga harianong mga tawo sa Juda nagpadala ug daghang mga sulat ngadto kang Tobias ug ang mga sulat ni Tobias mingdangat kanila. Kay dihay daghan sa Juda nga nanumpa kaniya, tungod kay siya mao ang umagad nga lalake ni Sechanias.” Ania dinhi nakita ang daotan nga mga sangputanan sa pagminyoay sa mga diwatahan. Ang usa ka pamilva sa Juda nalambigit sa mga kaaway sa Dios, ug ang mao nga relasyon nagmatuod nga usa ka lit-ag. Kini sila, sama sa sagol nga katawhan nga nanggula gikan sa Egipto, maoy gigikanan sa kanunay nga kasamok. Dili bug-os nga kasingkasing ang ilang pagalagad sa Dios; ug sa diha nga ang Dios nagkinahanglan ug usa ka halad, andam sila sa paglapas sa ilang solemni nga panumpa sa pagtambulig ug sa pagdapig.

Ang uban nga maoy nag-una diha sa paglaraw ug pagdaot batok sa mga Judiyo, karon nagpaila sa usa ka tinguha nga makighigala kanila. Ang mga harianon sa Juda nga nagumon diha sa diwatahang mga kaminyoon, ug nakahimo sa mabudhion nga pagsinulatay ni Tobias ug nakapanumpa sa pagalagad kaniya, karon nagrepresentar kaniya ingon nga usa ka tawo nga may katakus ug panglantaw, ang usa ka kaabin nga mahimong dakung bintaha sa mga Judiyo. Sa sama nga higayon ilang gitug-an kaniya ang mga piano ug mga kalihukan ni Nehemias. Sa ingon niini ang buhat sa katawhan sa Dios nadayag nga bukas ngadto sa mga ataki sa ilang mga kaaway, ug nakahigayon ang sayop nga pagsabut sa mga pulong ug mga lihoc ni Nehemias, ug sa pagsanta sa iyang buhat.

Sa diha nga ang mga kabus ug ang mga dinaugdaug mipak-iluoy ngadto kang Nehemias tungod sa pagpatarung sa ilang mga kasaypanan, siya mitindog nga maisugon sa pagpanalipod kanila ug naghimo sa mga masalaypon sa pagkuha sa kaulawan nga natung-tung kanila. Apan ang pagbulot-an nga iyang gigamit alang sa iyang mga katagilungsod nga giyatakan, karon wala niya gamita alang sa iyang kaugalingon. Ang iyang mga panlimbasug gitagbo sa pipila uban sa walay pagbalos ug sa pagbudhi, apan wala niya gamita ang iyang gahum sa pagdala sa mga mabudhion ngadto sa pagsilot. Sa malinawon ug sa makiangayon nagpadayon siya sa iyang pagalagad

sa katawhan, nga wala gayud maluya sa iyang mga paningkamot o magtugot nga mokunhod ang iyang kasibut.

Ang mga ataki ni Satanas kanunay nga gitumong batok kanila nga nanmgkamot sa pagpauswag sa buhat ug sa kawsa sa Dios. Bisan kanunay siya nga masango, kanunay usab nga iyang gibag-o ang iyang mga ataki uban sa lab-as nga kadasig, ginamit ang mga paagi nga sukad wala pa masulayi. Apan ang iyang tinago nga buhat pinaagi kanila nga nagmatuod sa ilang kaugalingon nga mga higala sa buhat sa Dios, maoy labing pagakahadlukan. Ang dayag nga pagsupak tingali mapintas ug mabangis, apan mapuno lam sa gamay ra nga katalagman ngadto sa kawsa sa Dios, kay sa tinago nga pagdumot nila nga, samtang nag-angkon nga nagalagad sa Dios, sila sa kasingkasing mga ulipon ni Satanas. Anaa sa ilang gahum ang pagbutang sa tanang bintaha diha sa mga kamot nila nga magagamit sa ilang kahibalo sa pagsanta sa buhat sa Dios ug sa pagdaot sa Iyang mga alagad.

[586]

Ang tanang mugna nga ikasugyot sa prinsiphe sa kangitngit pagagamiton aron sa paghaylo sa mga alagad sa Dios sa paghimo ug usa ka kaabinan sa mga ahente ni Satanas. Ang gisublisubli nga mga pangdani moabut sa pagtawag kanila gikan sa katungdanan; apan, sama kang Nehemias, kinahanglan sila nga magatubag kanunay nga magaingon, “Nagabuhat ako ug usa ka dakung buhat, busa dili ako makalugsong.” Ang mga magbubuhat sa Dias magapadayon nga walay peligro diha sa ilang buluhaton, nga magatugot sa ilang mga panlimbasug sa pagpanghimakak sa mga kabakakan nga pagatukodtukoron sa daotan ug tinguha alang sa ilang kadaotan. Sama sa mga magtutukod nga diha sa ibabaw sa mga kuta sa Jerusalem kinahanglan sila mobalibad nga motipas gikan sa ilang buhat tungod sa mga hulga o sa pagbiaybiay o sa kabakakan. Dili sila magpahamudlay bisan sulod sa usa ka gutling sa ilang pagkamabinantayon o sa pagkamatukawon, kay ang mga kaaway anaa kanunay sa ilang dalan. Kanunay gayud nga ilang pagahimoon ang ilang pagampo ngadto sa Dios “butangi ug usa ka bantay batok kanila sa adlaw ug sa gabii.” Nehemias 4:9.

[587]

Samtang nagkahaduul na ang katapusan, ang mga panulay ni Satanas pagadad-on uban sa daku pa nga gahum batok sa mga magbubuhat sa Dios. Iyang gamiton ang tawhanong mga ahente sa pagbugalbugal ug sa pagpakaulaw kanila nga “nagtukod sa kuta.”

Apan kong ang mga magtutukod mokanaug aron sa paghibalag sa mga atald sa ilang mga kaaway, kini makalangan lamang sa buhat. Kinahanglan maningkamot sila sa pagpildi sa mga katuyoan sa ilang mga kaaway, apan dili nila tugotan ang bisan unsa nga butang nga makapahunong kanila gikan sa ilang buluhaton. Ang kamatuoran labi pang kusgan kay sa kasaypanan, ug ang katarung maoy magpasulabi ibabaw sa sayop.

Dili nila tugotan ang ilang mga kaaway sa pagkuha sa ilang pagpakighigalaay ug sa kaluoy, ug sa ingon niini magalumay kanila gikan sa ilang katungdanan. Siya nga pinaagi sa bisan unsa nga wala mabantaye nga lihok nagaabli sa kawsa sa Dios ngadto sa pagpakaulaw, o nagapaluya sa mga kamot sa iyang mga masigkam-agbubuhat, nagadala diha sa iyang kaugalingon nga taras sa usa ka mantsa nga dili sayon makuha, ug nagabutang sa usa ka seryoso nga ali diha sa dalan sa iyang umalabut nga kagamitan.

“Kadtong mobiya sa kasugoan nagadayeg sa tawong daotan.” Proverbio 28:4. Sa diha nga kadtong nakighiusa sa kalibutan, apan nagaangkon sa dakung kapudi, mohangyo sa pagpakighiusa kanila nga mga kasupak sa kawsa sa kamatuoran, kini sila atong kahad-lokan ug pagalikayan ingon ka piho sa gibuhat ni Nehemias. Ang [588] mao nga tambag giaghat sa kaaway sa tanang maayo. Kini mao ang pakigpulong sa nagaalagad sa panahon, ug kinahanglan kini pagasuklan sa tininuod karon maingon sa kaniadto. Bisan unsa nga impluwensya nga mopaingon ngadto sa pagtugaw sa pagtoo sa katawhan sa Dios diha sa Iyang nagaagak nga gahum, kinahanglan pagasuklan.

Diha sa malig-on nga paghalad ni Nehemias ngadto sa buhat sa Dios, ug sa iyang managsama nga kalig-on nga pagsalig sa Dios, mao ang katarungan sa kapakyasan sa iyang mga kaaway sa pagbira kaniya ngadto sa ilang gahum. Ang kalag nga walay buhat mahulog nga masayon nga biktima sa mga panulay; apan diha sa kinabuhi nga may usa ka dungganon nga tumong, may usa ka makapaikag nga tuyo, ang daotan dili makakaplag bisan diyutay nga tumbanan. Ang pagtoo niya nga sa kanunay nagauswag dili maluya; kay sa ibabaw, sa ilalum, ug sa unahan, iyang maila ang Walay-Idnutoban nga Gugma, nga nagapasangput sa tanang mga butang aron sa pagtuman sa Iyang maayong katuyoan. Ang tinuod nga mga alagad sa Dios

magbuhat uban sa usa ka paninguha nga dili mapakyas tungod kay ang trono sa grasya mao ang ilang kanunay nga saliganan.

Ang Dios naghatag ug diosnon nga panabang alang sa tanang mga emerhensya diin ang atong tawhanong kusog dili makatum-bas. Siya nagahatag sa Balaang Espiritu sa pagtabang diha sa tanang kalisud, sa paglig-on sa atong paglaum ug kasigurohan, sa paglamdag sa atong mga kaisipan ug sa pagpudi sa atong mga kasingkasing. Siya magahatag ug mga higayon ug magaabli ug mga agianan sa pagbuhat. Kong ang Iyang katawhan magabantay sa mga pasabut sa Iyang pagbantay, ug mga andam sa pagtambayayong uban Kaniya, ilang makita ang gamhanang mga sangputanan.

Kapitulo 56—Pinahimangnoan Diha sa Kasugoan sa Dios

[589] Panahon kadto sa Pista sa mga Trumpeta. Daghan ang nagtigum diha sa Jerusalem. Ang talan-awon maoy usa ka masulob-on nga kabalaka. Ang kuta sa Jerusalem natukod na pag-usab ug gipatindog na ang mga ganghaan, apan ang dakung bahin sa siyudad anaa pa gihapon sa pagkaguba.

Diha sa ibabaw sa usa ka tablado nga kahoy, nga gipadndog diha sa usa sa halapad nga mga dalan, ug linibutan sa masulob-ong mga handumanan sa nawala nga himaya sa Juda, nagtindog si Esdras, karon usa na ka tigulang nga tawo. Diha sa iyang tuo ug sa wala natigom ang iyang igsoong mga Levihanon. Sa nagadungaw gikan sa tablado, ang ilang mga mata misarap ibabaw sa usa ka lawod sa mga ulo. Gikan sa tanang naglibut nga dapit ang mga anak sa tugon nagkatigom. “Ug gidayeg ni Esdras si Jehova, ang dakung Dios; ug ang tibuok katawhan mingtubag: Amen:...ug ilang giduko ang ilang mga ulo, ug nanagsimba kang Jehova uban ang ilang mga nawong ngadto sa yuta.”

Apan bisan dinhi diha ang ebidensya sa sala sa Israel. Pinaagi sa pagminyoy sa katawhan sa ubang mga nasud, nadaot ang pino-longang Hebreo, ug daku nga pagamping ang gikinahanglan sa mga magsusulti sa pagpasabut sa kasugoan sa pinulongan sa katawhan, aron kini masabut sa tanan. Pipila sa mga sacerdote ug sa mga Levihanon mihiusa kang Esdras diha sa pagpatin-aw sa mga prinsipyo sa kasugoan. “Ilang gibasa diha sa basahon sa Kasugoan sa Dios sa matin-aw gayud; ug ilang gipasabut ang kahulogan, mao nga sila nakasabut sa gibasa.”

“Ug ang mga igdulogog sa katawhan andam sa pagpamati sa basahon sa Kasugoan.” Sila namati nga matinguhaon ug matahaon, ngadto sa mga pulong sa Labing Hataas Uyamot. Sa gipasabut ang Kasugoan, sila nagtoo sa ilang sala, ug nagbalata sila tungod sa ilang mga kalapasan. Apan kadtong adlaw maoy usa ka pista, usa ka adlaw sa paglipay, usa ka balaan nga pagkatigom, ang usa ka adlaw

[590]

sa paglipay, usa ka balaan nga pagkatigom, ang usa ka adlaw nga si Jehova nagsugo sa katawhan nga pagabantayan uban sa kalipay ug sa pagmaya; ug tungod niini gimandoan sila sa pagpugong sa ilang kasub-anan ug magakalipay tungod sa dakung kaluoy sa Dios nganha kanila. “Kining adlaw maoy balaan kang Jehova nga inyong Dios;” si Nehemias miingon. “Ayaw pagsubo, ni maghilak.... Lakaw kamo, kan-a ang tambok, ug imna ang matam-is, ug pagpadala ug mga bahin kaniya nga walay giandam: kay kining adlaw balaan alang sa atong Ginoo: ni magsubo kamo; kay ang kalipay ni Jehova maoy inyong kusog.”

Ang sayong bahin sa adlaw gigamit sa relihyosong mga pagbansay, ug gigamit sa katawhan ang nahibilin nga mga oras sa adlaw diha sa pagsugilon pag-usab sa mga panalangin sa Dios ug diha sa pagpangalipay sa mga gasa nga Iyang giandam. Ang mga bahin niini ila usab gipadala ngadto sa mga kabus, nga walay bisan unsa nga andamon. Dihay daku nga pagpangalipay tungod sa mga pulong sa kasugoan nga gibasa ug nasabut.

Sa sunod adlaw gipadayon ang pagbasa ug ang pagpasabut sa kasugoan. Ug sa natudlo nga adlaw—sa ikanapulo ka adlaw sa ikapito nga bulan—ang solemni nga mga tulomanon sa Adlaw sa Pagtabon sa Sala gihimo sumala sa sugo sa Dios.

Gikan sa ikanapulo ug lima ngadto sa ikakaluhaan ug duha ka adlaw sa mao gihapon nga bulan gibantayan sa makausa pa katawhan ug sa mga punoan ang Pista sa mga Tabemakulo. Gimantala “sa tanan nilang mga siyudad, ug sa Jerusalem, sa pagingon, Lakaw ngadto sa bukid, ug pamutol ug mga sanga sa olibo, ug sa mga sanga sa ihalas nga olibo, ug sa mga sanga sa anayan, ug sa mga sanga sa mga palma, ug sa mga sanga sa mga kahoy nga malabong ug dahon, aron buhaton nga mga payag sumala sa nahisulat. Busa ang katawhan nangadto, ug nanagdala niini, ug nanagbuhat sa mga payag nga ilang kaugalingon, ang tagsatagsa sa atop sa iyang balay, ug sa ilang kaugalingon, ang tagsatagsa sa atop sa iyang balay sa Dios...Ug may daku kaayo nga kalipay. Sa adlaw-adlaw usab, sukad sa nahaunang adlaw hangtud sa katapusang adlaw, siya [Esdras] nagbasa sa bashon sa kasugoan sa Dios.”

Samtang sila nagpatalinghug gikan sa usa ka adlaw ngadto sa usa, ngadto sa mga pulong sa kasugoan, ang katawhan mibati sa ilang mga kalapasan, ug sa mga sala sa ilang nasud sa nag-agi nga

[591]

[592]

[593]

mga kaliwatan. Ilang nakita nga tungod sa pagtalikod gikan sa Dios ang mapanalipdanon nga pagbantay Niya gibawi ug nga ang anak ni Abraham nagkatibulaag ngadto sa langyaw nga mga yuta, ug sila naninguha sa pagpangita sa Iyang kaluoy ug sa pagsaad sa ilang kaugalingon nga maglakaw na sila sa Iyang mga sugo. Sa wala pa nila sugdi kining solemni nga tulomanon, nga gihimo sa ikaduha ka adlaw human sa pagkatapus sa Pista sa mga Tabernakulo, ningbulag sila sa ilang kaugalingon gikan sa mga hentil nga diha sa ilang taliwala.

Samtang ang katawhan naghapa sa ilang kaugalingon diha sa atubangan ni Jehova, nga nagsugid sa ilang mga sala ug nagpakiluoy alang sa pasaylo, ang ilang mga pangulo nagpadasig kanila sa pagtoo nga ang Dios, sumala sa Iyang saad, nakadungog sa ilang mga pagampo. Sila dili lamang magbalata ug maghilak, ug maghinulsol, kondili nga sila magtoo nga ang Dios nagpasaylo kanila. Ilang ipakita ang ilang pagtoo pinaagi sa pag-isip pag-usab sa Iyang mga kaluoy ug magadayeg Kaniya tungod sa Iyang pagkamaayo. “Tindog,” matud pa sa ilang mga magtutudlo, “ug dayegon ninyo si Jehova nga inyong Dios sukad sa walay katapusan hangtud sa walay katapusan.”

Unya gikan sa natigom nga katawhan, samtang sila nagtindog uban sa nabakyaw nga mga kamot paingon sa langit, dihay misaka nga alawiton nga nagaingon:

“Dalayegon ang Imong mahimayaon nga ngalan,
 Nga labaw sa tanang panalangin ug pagdayeg.
 Ikaw, bisan Ikaw lamang mao si Jehova;
 Ikaw ang nagbuhat sa langit, sa langit sa mga kalangitan,
 uban sa tanan nilang panon,
 Sa yuta ug sa tanang mga butang nga anaa sa ibabaw niana,
 Sa mga dagat ug sa tanang anaa kanila, Ug ikaw nagbantay
 kanilang tanan;
 Ug ang panon sa langit nagasimba Kanimo.”

Sa natapus ang awit sa pagdayeg, giasoy sa mga pangulo sa katilingban ang kasaysayan sa Israel, nga nagpakita kong unsa kadaku ang pagkamaayo sa Dios ngadto kanila, ug unsa ka daku sa ilang pagkawalay pagkamapasalamaton. Unya ang tibuok nga katilingban

misulod ngadto sa usa ka paldgsaad nga magbantay sa tanang mga sugo sa Dios. Sila nag-antus sa silot tungod sa ilang mga sala; karon ilang giila ang hustisya sa mga pagdumala sa Dios kanila ug nagsaad sa ilang kaugalingon nga magtuman sa Iyang kasugoan. Ug aron nga kini mahimong “usa ka siguro nga pakigsaad,” ug mapreserbar sa usa ka dayon nga porma, ingon nga usa ka handumanan sa katungdanan nga ilang gipangako sa ilang kaugalingon, kini gisulat, ug gipirmahan kini sa mga sacerdote, sa mga Levihanon, ug sa mga pnsipe. Kini nahimong usa ka tigpahinumdum sa katungdanan ug usa ka ali batok sa panulay. Ang katawhan mihimo sa usa ka solemni nga panumpa “sa paglakat sa Kasugoan sa Dios, nga gihatag ni Moises nga alagad sa Dios, ug sa pagbantay ug sa pagbuhat sa tanang mga sugo ni Jehova nga atong Ginoo, ug sa Iyang mga tulomanon ug sa Iyang kabalaoran.” Ang panumpa nga gikuha niining higayona naglakip sa usa ka saad sa dili pagpakigminyoay sa katawhan sa yuta.

[594]

Sa wala pa matapus ang adlaw sa pagpuasa, nagpadayon pa gihapon ang katawhan sa pagpaila sa ilang dnguha sa pagbalik ngadto kang Jehova, pinaagi sa pagsaad sa ilang kaugalingon sa paghunong gikan sa pagpasipala sa Adlaw nga Igpapahulay. Sama sa ulahi nga higayon, si Nehemias niining higayona wala magagamit sa iyang pagbulot-an sa pagpugong sa hentil nga mga magpapatigayon gikan sa pagsulod ngadto sa Jerusalem; apan diha sa usa ka paningkamot sa pagluwas sa katawhan gikan sa pagtugyan ngadto sa panulay, iyang gibugkos sila sa usa ka solemni nga pakigsaad, sa dili paglapas sa kasugoan sa Igpapahulay pinaagi sa pagpamalit gikan niining maong mga magbabaligya, sa paglaum nga kini makapaluya sa mga magpapatigayon ug makapatapus sa maong patigayon.

Gihimo usab ang tagana sa pagsuportar sa publiko nga pagsimba sa Dios. Dugang sa ikapulo ang katilingban misaad sa ilang kaugalingon sa tuigtuig nga amot sa usa ka inuyonan nga kantidad alang sa tulomanon sa santuwaryo. “Kami nagpapalad,” si Nehemias nagsulat, “sa pagdala sa nahaunang mga bunga sa among yuta, ug sa nahaunang mga bunga sa tanang nagkalainlaing mga kahoy, tuigtuig, ngadto sa balay ni Jehova; ang panganay usab sa among mga anak nga lalaki, ug sa among panon sa baka, sumala sa nahisulat sa Kasugoan, ug sa mga panganay sa among kahavupan ug sa among mga panon sa karnero.”

[595] Ang Israel nakabalik ngadto sa Dios uban sa halalum nga kasubo tungod sa pagkasuki. Ilang gihimo ang pagsugid uban sa pagbalata ug sa pagbakho. Ilang naila ang pagkamatarung sa pagdumala sa Dios kanila, ug nagpakigsaad sa pagtuman sa Iyang kasugoan. Karon kinahanglan sila magpaila sa pagtoo diha sa Iyang mga saad. Gidawat sa Dios ang ilang paghinulsol; karon sila magakalipay diha sa kasigurohan sa mga sala nga napasaylo ug sa ilang pagpahauli ngadto sa diosnon nga kaluoy.

Ang mga panlimbasug ni Nehemias sa pagpahauli sa pagsimba sa tinuod nga Dios napurongpurongan sa kalampusan. Samtang nga ang katawhan nagmatinud-anon sa panumpa nga ilang gihimo, samtang sila mga masinugtanon ngadto sa pulong sa Dios, ingon ka dugav ang pagtuman ni Jehova sa Iyang saad pinaagi sa pagbobo sa dato nga mga panalangin diha kanila.

Alang kanila nga napahamtangan sa sala ug nabug-atan sa usa ka pagbati sa ilang pagkawalay bili, adunay mga leksyon sa pagtoo ug sa pagpadasig niini nga talaan. Sa matinumanon ang Biblia nagapresentar sa sangputanan sa apostasya sa Israel; apan kini nagahulagway usab sa halalum nga pagpaubos ug sa paghinulsol, sa maimton nga pagdapig ug sa mahinatagon nga paghalad, nga nagtimaan sa ilang panahon sa pagbalik ngadto kang Jehova.

Ang tagsatagsa ka tinuod nga pagbalik ngadto kang Jehova magadala ug nagapabilin nga kalipay ngadto sa kinabuhi. Sa diha nga ang Usa ka makasasala motugyan ngadto sa inpluwensya sa Balaan nga Espiritu, siya makakita sa iyang kaugalingon nga sala ug kahugawan lahi sa kabalaan sa dakung Magsususi sa mga kasingkasing. Iyang makita ang iyang kaugalingon nga nahukman ingon nga usa ka malapason. Apan dili siya mosibog ngadto sa kakulang sa paglaum tungod niini; kay nasiguro na ang iyang pasaylo. Mahimo siya nga maglipay diha sa pagsabut sa mga sala nga napasaylo na, diha sa gugma sa usa ka langitnon nga Amahan nga mapasayloon. Maoy himaya sa Dios ang paglikus sa makasasala, apan mahinulsolon nga mga tawo diha sa mga bukton sa Iyang gugma, sa pagbugkos sa ilang mga samad, sa paghinlo kanila gikan sa sala, ug sa pagbisti kanila sa mga saput sa kaluwasan.

Kapitulo 57—Ang Repormasyon

Sa solemni ug sa kadlingban ang katawhan sa Juda nakasaad sa ilang kaugalingon sa pagtuman sa kasugoan sa Dios. Apan sa diha nga ang inpluwensya ni Esdras ug ni Nehemias gisibog sulod sa usa ka panahon, dihay daghan nga mibiya gikan kang Jehova. Si Nehemias nakapauli ngadto sa Persia. Sulod sa iyang pagkawala sa Jerusalem, mihinayhinay pagsulod ang daotan nga maoy naghulga sa pagpasalaag sa nasud. Ang mga diwatahan wala lamang makakuha ug usa ka malig-on nga sukaranan diha sa siyudad, apan gihugawan pinaagi sa ilang presensya ang mga lawak sa templo. Pinaagi sa pagminyoay, napasangput ang usa ka panaghigalaay tali ni Eliasib ang labaw nga sacerdote ug ni Tobias nga Ammonhon, ang mapintas nga kaaway sa Israel. Ingon nga usa ka sangputanan niining dili balaan nga kaabinan, gitugotan ni Eliasib si Tobias sa pag-okupar sa usa ka lawak nga nadugtong sa templo, nga kaniadto gigamit ingon nga usa ka lawaktipiganan alang sa mga ikapulo ug sa mga halad sa katawhan. [596]

Tungod sa kabangis ug sa pagbudhi sa mga Ammonhanon ug sa mga Moabhanon ngadto sa Israel, ang Dios nakapahayag pinaagi kang Moises nga sila ipagawas gikan sa kadlingban sa Iyang katawhan hangtud sa kahangturan. Tan-awa ang Deuteronomio 23:3-6. Agi ug paghagit niining mga pulonga, gisaliyab sa labaw nga sacerdote ang mga halad nga gidgum diha sa lawak sa balay sa Dios, aron sa paghatag ug luna alang niining tinugyanan sa usa ka sinalikway nga kaliwat. Ang daku pa nga pagpakaulaw alang sa Dios dili unta ikapakita kay sa paghatag sa maong usa ka pabor niini nga kaaway sa Dios ug sa Iyang kamatuoran.

Sa iyang paghiuli gikan sa Persia, nahibaloan ni Nehemias ang mapangahason nga pagpasipala ug mihimo sa dihadiha nga mga laraw sa pagpalagput sa tawo nga walay katungod. “Kini nakahatag kanako sa hilabihan nga kapungot, siya nagpahayag: “Busa akong gipanalibay sa gawas ang tanang mga butang sa panimalay ni Tobias gikan sa lawak. Unya ako misugo, ug ilang gihinloan ang mga [597]

lawak; ug didto akong gidala pag-usab ang mga sudlanan sa balay sa Dios, lakip ang mga halad-nga-kalan-on ug ang mga insenso.”

Wala lamang nga gipasipalahan ang templo, kondili gigamit sa dili maayo ang mga halad. Kini nakapaluya sa pagkamanggihatagon sa katawhan. Nawad-an sila sa kasibut ug sa kainit, ug nagduhaduha na sila sa pag-uli sa mga ikapulo. Ang mga tipiganan sa bahandi sa balay ni Jehova nihit na ang pagkasangkap; kadaghanan sa mga mag-alawit ug ubang mga kawani diha sa pagalagad sa templo, nga wala makadawat sa igo nga suportar, mibiya sa buhat sa Dios ug nanarbaho sa laing dapit.

Si Nehemias mibuhat sa pagtarung mining maong mga pag-abuso. Iyang gitigom pagtingub sila nga namiya sa pagalagad sa balay sa Dios, “ug gibutang sila sa ilang dapit.” Kini nakapadasig sa katawhan uban sa pagsalig, ug ang tibuok Juda midala “sa bahin nga ikapulo sa trigo, ug sa bag-ong bino, ug sa lana.” Ang mga tawo nga “giisip nga matinumanon” gihimong “mga mamahandi nga mag-atiman sa mga dpiganan,” “ug ang ilang katungdanan mao ang pagbahinbahin ngadto sa ilang mga kaigsoonan.

Ang lain pa nga sangputanan sa pakigsandurot uban sa mga diwatahan mao ang walay pag-ila sa Igpapahulay, ang ilhanan nga nagaila sa mga Israelihanon gikan sa tanang ubang mga nasud ingon nga mga magsisimba sa dnuod nga Dios. Nahibaloan ni Nehemias nga hentil nga mga magpapadgayon ug mga negosiyante nga gikan sa naglibut nga dapit, nga nangabut sa Jerusalem, nagdaldal sa kadaghanan taliw ala sa mga Israelihanon sa paghimo mini nga pamadgayon sa adlaw sa Sabado. Dihay uban nga wala makabig sa pagpildi sa prinsipyo, apan ang uban milapas ug miipon sa mga hentil diha sa ilang mga panlimbasug sa pagbuntog sa mga pagduhaduha sa labaw pa ka matarung. Daghan ang nangahas sa paglapas sa Igpapahulay sa dayag. “Niadtong mga adlaw,” misulat si Nehemias, “ako nakakita didto sa Juda sa pipila ka mga tawo nga nagagiuk sa puganan sa bino sa Adlaw nga Igpapahulay, ug nanagdala ug mga hinugpong, ug nanagsangon sa mga asno; ingon man usab sa bino, parras ug mga higira, ug tanang nagkalainlain nga palas-anon, nga ilang gidala ngadto sa Jerusalem sa Adlaw nga Igpapahulay...Didto namuyo usab ang mga tawo sa Tiro, nga nagdala ug isda, ug tanang nagkalainlain nga mga baligya, ug gibaligya sulod sa Adlaw nga Igpapahulay ngadto sa mga anak sa Juda.”

Kining kahimtangan sa mga butang masanta unta kong ang mga punoan naggamit pa sa ilang pagbulot-an; apan ang usa ka tinguha sa pagpauswag sa ilang kaugalingon nga mga tinguha maoy nakaaghat kanila sa pag-uyon sa mga dili diosnon. Sa walay kahadlok si Nehemias nagbadlong kanila tungod sa ilang pagpabaya sa katungdanan. “Unsang kadaotan nga butang kining inyong gibuhat, ug gilapas ang Adlaw nga Igpapahulay?” sa maisugon siya misukmat. “Wala ba magbuhat ang inyong mga amahan niana, ug wala ba ang atong Dios magdala niining kadaotan sa ibabaw kanato ug niining siyudara? ngani kamo nagdala pa gayud ug daghang kaligutgut sa Israel tungod sa paglapas sa Adlaw nga Igpapahulay.” Busa naghatag siya ug sugo nga “sa miabot na ang kangitngit diha sa mga ganghaan sa Jerusalem sa wala pa ang Adlaw nga Igpapahulay,” sila pagatakpan, ug dili pagaablihan pag-usab hangtud ang Adlaw nga Igpapahulay molabay; ug ingon nga may labaw nga pagsalig diha sa iyang kaugalingon nga mga sulogoon kay diha kanila nga pagatudloon unya sa mga maghuhukom sa Israel, iyang gipahiluna sila diha sa mga ganghaan aron makita nga ang iyang mga mando gituman.

Ingon nga dili buot mobiya sa ilang katuyoan, “ang mga magpatigayon ug ang mga nagbaligya sa tanang nagkalainlaing mga baligya namaligya sa gawas sa Jerusalem sa makausa o sa makaduha,” nga namasin nga makakita ug higayon sa pamatigayon, uban sa mga lungsoranon o sa mga tawo nga banikanhon. Gipasidan-an sila ni Nehemias nga sila pagasilotan kong sila magpadayon niini nga buhat. “Nganong nagpabilin kamo libut sa kuta?” si Nehemias mitutol; “kong buhaton ninyo kini pag-usab, patilaw’on ko kamo.” “Sukad niadtong adlaw hangtud sa ubang panahon wala na sila mamalik sa Adlaw nga Igpapahulay.” Iya usab gimandoan ang mga Levihanon sa pagbantay sa mga ganghaan, sa iyang nasayran nga sila makasugo sa daku pa nga pagtahod kay sa yano nga katawhan, samtang gikan sa ilang suod nga kadugtongan sa pagalagad sa Dios makatarunganon ang pagdahum nga sila labaw nga masibuton diha sa pagpatuman sa pagkamasinugtanon sa Iyang kasugoan.

Ug karon giliso ni Nehemias ang iyang pagtagad ngadto sa katalagman nga naghulga pag-usab sa Israel gikan sa pagminyoay ug sa pagpakig-uban sa mga diw’atahan. “Niadtong mga adlaw,” siya nagsulat, nakita ko usab ang mga Judiyo nga nangasawa sa mga babaye sa Asdod, sa Ammon, ug sa Moab; ug ang ilang mga

anak nagsulti sa katunga sa sinultihan sa Asdad, ug dili makasulti sa sinuldhan sa mga Judiyo, kondili sumala sa sinuldhan sa tagsatagsa ka katawhan.”

Kining dili subay sa kasugoan nga mga kaabinan maoy naghimo ug dagkung kalibug sa Israel; kay ang uban nga mosulod ngadto kanila maoy mga tawo nga taas ug katungdanan, mga punoan ngadto kang kinsa ang katawhan may katungod sa paghangad alang sa tambag ug sa usa ka luwas nga sumbanan. Sa nakitang daan ang mga kadaotan sa atubangan sa nasud kong kini nga kadaotan tugotan sa pagpadayon, sa mainiton si Nehemias nangatarungan uban sa mga mamomuhat ug sayop. Sa gitudlo ni Nehemias ang kaso ni Salomon, iyang gipahinumduman sila nga taliwala sa tanang mga nasud walay mibangon nga hari sama niini nga tawo, ngadto kang kinsa ang Dios naghatag kaniya ug dakung kaalam; apan ang diwatahang mga babaye maoy nagliso sa iyang kasingkasing gikan sa Dios, ug ang iyang gibuhat nakadaot sa Israel. “Mamati ba diha kami kaninyo,” misukna nga maisugon si Nehemias, “aron sa pagbuhat mining dakung kadaotan?” “Dili kamo magpaasawa sa inyong mga anak nga babaye ngadto sa ilang mga anak nga lalaki, ni ipaasawa ang ilang mga anak nga babaye sa inyong mga anak nga lalaki, o alang sa inyong kaugalingon.”

Samtang iyang gibutang diha sa ilang atubangan ang mga sugo ug ang mga hulga sa Dios, ug ang makahahadlok nga mga paghukom nga nagduaw sa Israel diha sa ning-agi tungod niining salaa, napukaw ang ilang mga tanlag, ug ang usa ka buhat sa repormasyon misugod nga nagpatulipsay sa gihulga nga kasuko sa Dios ug nagdala sa Iyang pag-uyon ug sa panalangin.

Dihay pipila nga diha sa balaan nga katungdanan nga nagpak-iluoy alang sa ilang hentil nga mga asawa, nga nagpahayag nga dili sila makahimo sa pagpakigbulag gikan kanila. Apan walay pagpahig nga gihimo; walay pinilian ang gipakita alang sa ranggo o sa katungdanan. Bisan kinsa sa taliwala sa mga sacerdote o sa mga harianon ang midumili sa pagputol sa iyang kadugtongan sa mga diwatahan dihadiha gipagawas siya gikan sa pagalagad ni Jehova. Ang usa ka apo nga lalaki sa labaw nga sacerdote nga naminyo sa usa ka anak nga babaye sa gibantog nga daotan nga si Sanballat, wala lamang tangtanga gikan sa katungdanan, kondili sa dihadiha gihinginlan gikan sa Israel. “Hinumdumi sila, Oh Dios ko,” si Ne-

hemias miampo, “tungod kay ilang gihugawan ang pagkasacerdote ug ang tugon sa pagkasacerdote, ug sa mga Levihanon.” [600]

Ang paghukom lamang maoy makapadayag sa gidak-on sa kaguol sa kalag sa matinumanong magbubuhat sa Dios tungod mimng gikinahanglan nga kapig-ot. Dihay usa ka walay hunong nga pakigbisug uban sa nagasupak nga mga katawhan, ug pinaagi lamang sa pagpuasa, sa pagpaubos, ug sa pagampo nga nahimo ang pag-uswag.

Daghan sa nangaminyo sa mga diwatahan mipili sa paglakaw uban kanila ngadto sa pagkahininginlan, ug kini sila, uban kamla nga gipapahawa gikan sa katilingban, miipon sa mga Samariahanon. Dinhi ang uban nga nakakupot ug hataas nga mga katungdanan diha sa buhat sa Dios nakakaplag sa ilang agianan ug human sa usa ka panahon nuipon sa hingpit uban kanila. Sa tinguha nga malig-on [601] kini nga kaabihan, ang mga Samariahanon misaad sa pagsagop sa dugang pa nga kahmgpit sa Judiyo nga pagtoo ug mga batasan, ug ang mga apostata, nga naninguha sa paglabaw sa kanhi nilang mga kaigsoonan, nagpatmdog ug usa ka templo ibabaw sa Bukid sa Gerizim sa pagsukol sa balay sa Dios didto sa Jerusalem. Ang ilang tinuohan nagpadayon nga usa ka sagol sa Judaismo ug sa pagamsmo, ug ang ilang pangangkong nga mga katawhan sa Dios mao ang sinugdan sa kasungian, sa pakig-indig, ug sa pagdinumtanay tali sa duha ka mga nasud, gikan pa sa daghang mga kaliwatan.

Diha sa buhat sa pagreporma nga pagadumalahon karon, adunay panginahanglan sa mga tawo, nga sama kang Esdras, ug kang Nehemias, dili motabontabon o mohatag ug katarungan sa sala, ni mosibug gikan sa paghimatuod sa kadunggan sa Dios. Sila nga sa ibabaw’ nila nagatungtung ang lulan niini nga buhat dili maghilom sa diha nga himoon ang kasaypanan, m ilang tabonan ang daotan sa usa ka kupo sa bakak nga gugma. Ilang pagahinumduman nga ang Dios walay pinilian sa mga taw’o, ug nga ang kapig-ot ngadto sa pipila ka tawo mamatud-an nga kaluoy ngadto sa kadaghanan. Ila usab nga hinumduman nga diha sa usa nga nagabadlong sa daotan ang espiritu ni Cristo kinahanglan mapadayag kanunay.

Diha sa ilang buhat, si Esdras ug si Nehemias nagpaubos sa ilang kaugalingon sa atubangan sa Dios, nga nagsugid sa ilang mga sala ug sa mga sala sa katawhan, ug nagapakiluoy sa pasaylo nga daw sila sa ilang kaugalingon mao ang mga makasasala. Sa mapailubon

sila naghago ug nagampo ug nag-antos. Ang nakahimo sa ilang buhat nga labing malisud dili ang dayag nga pagkamasukolon sa mga hentil, kondili ang tinago nga pagsupak sa nagpakaaroningnon nga mga higala, nga, pinaagi sa pagpagamit sa ilang inpluwensya ngadto sa pagalagad sa daotan, nakapatubo sa napulo ka pilo sa lulan sa mga alagad sa Dios. Kining maong mga mabudhion maoy naghatag sa mga kaaway sa Dios sa mga materyal nga gamiton diha sa ilang pagpalaggubat sa katawrhan sa Dios. Ang ilang daotan nga mga pagbati ug mga kabubut-on nga masupilon kanunay nga nakiggubat batok sa matin-aw nga mga kmahanglanon sa Dios.

[602] Ang kalampusan nga nag-uban sa mga panlimbasug ni Nehemias nagapakita kong unsa ang mahimo sa pagampo, sa pagtoo, ug sa maalamon ug sa mabaskug nga buhat. Si Nehemias dili usa ka sacerdote; siya dili usa ka manalagna; wala siya maghimo ug panghamhog sa taas nga silid. Siya maoy usa ka repormador nga gibangon alang sa usa ka importante nga panahon. Maoy iyang tumong ang pagpatarung sa iyang katawhan uban sa Dios. Sa nadasig sa usa ka dakung katuyoan, iyang gibawog ang tanang kusog sa iyang pagkatawo ngadto sa katumanan niini. Taas, ug dili mabawog nga katarong maoy nagtimaan sa iyang mga paningkamot. Sa nasumokan niya ang daotan ug ang pagsupak ngadto sa katarung mihimo siya ug usa ka desidido nga pagbarug nga ang katawhan naaghat sa pagbuhat uban sa lab-as nga kasibut ug kaisug. Wala silay mahimo kondili ang pag-ila sa iyang pagkamaunongon, sa iyang patriotismo, ug sa iyang halalum nga gugma alang sa Dios; ug sa ilang nakita kini, andam sila sa pagsunod bisan diin siya moadto.

Ang pagkamakugihon diha sa usa ka tinudlo sa Dios nga katungdanan maoy usa ka importante nga bahin sa tinuod nga tinuohan. Pagapahimuslan sa mga tawo ang mga higayon ingon nga mga galamiton sa Dios sa pagbuhat sa Iyang kabubut-on. Ang dinalian ug mahukomon nga buhat diha sa husto nga panahon makakuha ug mahimayaong mga kadaogan, samtang ang paglangan ug ang pagpabaya mosangput diha sa kapakyasan ug pagpakaulaw ngadto sa Dios. Kong ang mga pangulo sa kawsa sa kamatuoran dili magpakita ug kasibut, kong sila walay pagtagad ug walay katuyoan, ang iglesya mahimong yam-angan, tapolan, ug mahigugmaon sa kalingawan; apan kong sila mapuno sa usa ka balaan nga katuyoan

sa pagalagad sa Dios ug Kaniya lamang, mahiusa ang katawhan, malaumon ug maikagon.

Ang pulong sa Dios napuno sa tataw ug makapaalinggat nga mga sukwahian. Ang sala ug ang kabalaan gibutang sa masigkakilid, aron, nga sa pagtan-aw, atong likayan ang usa ug dawaton ang usa. Ang mga dahon nga nagsaysay sa pagdumot, sa kabakakan, ug sa pagbudhi ni Sanballat ug ni Tobias, nagasaysay usab sa pagkadung-ganan, sa pagkamaunongon, ug sa pagsakripisyo sa kaugalingon ni Esdras ug ni Nehemias. Gipasagdan kita nga walay pagpugong kong hain ang atong pilion nga pagasundon. Ang matahahadlok nga mga sangputanan sa paglapas sa mga sugo sa Dios ginabutang atbang sa mga panalangin nga mosangput gumikan sa pagkamasinugtanon. Kita sa atong kaugalingon ang maghukom kong kita magaantus ba sa usa o magpahimulos ba sa usa.

Ang buhat sa pagpahauli ug sa reporma nga gipadayon sa nanguli nga mga hinginlan, ilalum sa pagpangulo ni Zorobabel, ni Esdras, ug ni Nehemias, nagapasundayag sa usa ka hulagway sa usa ka buhat sa espirituhanon nga pagpahauli nga pagahimoon diha sa nagakatak-op nga mga adlaw sa kasaysayan mini nga yuta. Ang mga salin sa Israel maoy usa ka maluya nga katawhan, nga nataon ngadto sa mga kalaglagan sa ilang mga kaaway, apan pinaagi kanila maoy tuvo sa Dios ang pagpreserbar dinhi sa yuta sa usa ka kahibalo mahitungod sa Iyang kaugalingon ug sa Iyang kasugoan. Sila mao ang mga magbalantay sa tinuod nga pagsimba, ang magtitipig sa balaan nga mga orakulo. Nagkalainlain ang mga eksperensya nga miabut kanila samtang sila nagtukod pag-usab sa templo ug sa kuta sa Jerusalem; malig-on ang pagsupak nga ilang gitagbo. Mabug-at ang mga lulan nga gipas-an sa mga pangulo niining buhata; apan kining maong mga tawo milihok ngadto sa unahan uban sa walay pagduhaduha nga pagsalig, diha sa mapainubsanon nga espiritu, ug diha sa malig-on nga pagsalig sa Dios, nga nagtoo nga Iyang himoon nga magamadaugon ang Iyang kamatuoran. Sama kang Hari Ezekias, si Nehemias “nakighiusa kang Jehova; siya wala mobiya sa pagnunot kaniya, kondili nagbantay sa Iyang mga sugo...Ug si Jehova naguban kaniya.” 2 Hari 18:6, 7.

Ang espirituhanon nga pagpahauli, ang buhat nga gipadayon diha sa kaadlawan m Nehemias maoy usa ka simbolo, giladlad diha sa mga pulong ni Isaias nga nagaingon: “Ilang tukoron ang daang

[603]

mga dapit nga mga biniyaan, patindugon nila ang kaarang mga dapit nga kamingawan, ug ayohon nila ang mga guba sa mga siyudad.” “Sila nga mahaanha kanimo mopatindog sa karaang mga dapit nga biniyaan; ikaw mopatindog sa mga patukoranan sa daghanan nga mga kaliwatan; ug ikaw pagatawgon, Ang mag-aayo sa nangatumpag, ang mag-uuli sa mga alagianan aron pagapuy-an.” Isaias 61:4; 58:12.

Dinhi ang manalagna nagasaysay sa usa ka katawhan nga, diha sa usa ka panahon sa kadaghanan nga pagpahawa gikan sa kamatuoran ug sa pagkamatarong, nagapaninguha sa pagpahauli sa mga prinsipyo nga mao ang patukoranan sa gingharian sa Dios. Sila mao ang magaayo sa mga nangatumpag nga nahimo diha sa kasugoan sa Dios— ang kuta nga Iyang gibutang palibut sa Iyang pinili nga katawhan alang sa ilang panalipod, ug ang pagkamatinumanon ngadto sa maong mga sugo sa kaangayan, kamatuoran, ug kaputli mao ang ilang duma- layon nga bantay.

[604]

Sa mga pulong nga dili masayop ang kahulogan gitudlo sa manalagna ang pinasahe nga buhat niining salin nga katawhan nga nagtukod sa kuta. “Kong ilikay mo ang imong tiil gikan sa Adlaw nga Igpapahulay, gikan sa pagbuhat sa imong kalipayan sa Akong adlaw nga balaan; ug sa pagpatawag sa Adlaw nga Igpapahulay nga usa ka kahimut-an, ug sa balaan ni Jehova nga halangdon; ug mopasidungog ka niini, nga walay pagbuhat sa imong kaugalingon nga mga paagi, ni mangita sa imong kaugalingon nga kalipayan, ni magasulti sa imong kaugalingon nga mga pulong; unya ikaw magakalipay sa imong kaugalingon kang Jehova; ug pasak-on Ko ikaw sa hatag-as nga mga dapit sa yuta; ug pakan-on Ko ikaw uban sa kabilin ni Jacob nga imong amahan: kay ang baba ni Jehova maoy nagsulo niini.” Isaias 58:13, 14.

Diha sa panahon sa katapusan ang tanang diosnon nga dnukod igapahauli. Ang kal-ang nga nahimo diha sa kasugoan diha sa panahon nga ang Igpapahulay giilisan sa tawo, kini pagaayohon. Ang salin nga katawhan sa Dios, nga nagatindog sa atubangan sa katawhan ingon nga mga repormador, mao ang magapaldta nga ang kasugoan sa Dios mao ang patukoranan sa tanang malungtaron nga reporma ug nga ang Sabado sa ikaupat nga sugo mao ang magtindog ingon nga usa ka handumanan sa paglalang, ang usa ka tigpahinum-dum nga walay hunong mahitungod sa gahum sa Dios. Diha sa tataw

ug lahi nga mga laray sila ang magpresentar sa pagkakinahanglanon sa pagtuman sa tanan nga mga sugo sa Dekalogo. Sa mapugos tungod sa gugma ni Cristo, sila ang magtambulig Kaniya sa pagtukod sa dapit nga biniyaan. Sila mao ang mag-aayo sa natumpag, ang maguuli sa mga alagianan aron pagapuy-an. Tan-awa ang bersikulo 12.

SEKSYON VII—KAHAYAG SA PAGSALUMSUM

“Ug ang gingharian ug ang dominio, ug ang pagkadaku
sa mga ginghanan ilalom sa tibuok nga langit, igahatag
ngadto sa katawhan sa mga balaan sa Halangdon Uyamot,
ang iyang ginghanan mao ang walay-katapusan nga
ginghanan. ”

Daniel 7:27.

[606]

[605]

Kapitulo 58—Ang Pag-abut sa Usa ka Manunubos

[607]

Latas sa taas nga mga kasiglohan sa “kasakit ug kangitngit” ug ang “kadulom sa pagpanghupaw” (Isaias 8:22) nga nagdmaan sa kasaysayan sa katawhan sukad sa adlaw nga ang atong unang mga ginikanan nawad-an sa ilang puloy-anan nga Eden, ngadto sa panahon nga ang Anak sa Dios mitungha ingon nga Manluluwas sa mga makasasala, ang paglaum sa nahulog nga kaliwatan nasentro diha sa pag-abut sa usa ka Manonubos nga maghatag ug kagawasan sa mga lalaki ug sa mga babaye gikan sa kaulipnan sa sala ug sa lubnganan.

Ang unang pagpasabut sa maong paglaum gihatag ngadto kang Adan ug kang Eva diha sa sentensya nga gibungat ngadto sa bitin didto sa Eden sa diha nga si Jehova mipahayag ngadto kang Satanas diha sa nadungog nila nga nagaingon, “Ibutang ko ang panagkaaway sa taliwala mo ug sa babaye, ug sa taliwala sa imong kaliwat ug sa iyang kaliwat; siya magasamad sa imong ulo, ug ikaw magasamad sa iyang tikod.” Genesis 3:15.

Samtang ang sad-an nga magtiayon nagpatalinghug niining mga pulonga, nadasig sila uban sa paglaum; kay diha sa tagna mahitun-god sa pagguba sa gahum ni Satanas ilang nasabut ang usa ka saad sa kaluwasan gikan sa kadaotan nga nahimo tungod sa paglapas. Bisan pa nga sila mag-antus gikan sa gahum sa ilang kaaway tungod kay sila nahulog ilalom sa iyang madanihon nga inpluwensya ug nagpili sa pagsupil sa matin-aw nga sugo ni Jehova, apan dili kinahanglan sila motugyan ngadto sa hilabihan nga pagkawalay paglaum. Ang Anak sa Dios nagatanyag sa pagbayad uban sa Iyang kaugalingon nga dugo sa kinabuhi tungod sa ilang paglapas. Ngadto kanila gi-tugyan ang usa ka panahon-sa-pagpaniid, nga sulod niini, pinaagi sa pagtoo diha sa gahum ni Cristo sa pagluwas, sila, sa makausa pa, mahimong mga anak sa Dios.

Si Satanas, pinaagi sa iyang kalampusan sa pagliso sa tawo gikan sa dalan sa pagkamasinugtanon, nahimong “dios niining kalibutana.”

2 Corinto 4:4. Ang pagdumalahan nga kaniadto iya ni Adan nabalhin ngadto sa ilogan. Apan ang Anak sa Dios ningsugyot nga moanhi niining kalibutana aron sa pagbayad sa silot sa sala, ug sa ingon niini, dili lamang malukat ang tawo, kondili mabawi usab ang dominyo nga napildi. Mahitungod mim nga pagpahauli nga mitagna si Miqueas sa diha nga siya miingon, “Oh torre sa panon, ang bungtod sa anak nga babaye sa Sion, anha kanimo moabut kana, oo, ang dominyo nga una moabut gayud.” Miqueas 4:8. Si Apostol Pablo nagpasabut niini ingon nga “katubsanan sa gipalit nga butang.” Efeso 1:14. Ug diha sa hunahuna sa salmista ang sama nga katapusan nga pagpahauli sa orihinal nga panulondon sa tawo sa diha nga siya nagpahayag nga nagingon, “Ang mga matarung makapanunod sa yuta, ug magapuyo sila sa ibabaw niini sa walay katapusan.” Salmo 37:29. [608]

Kini nga paglaum sa katubsanan pinaagi sa pag-anhi sa Anak sa Dios ingon nga Manluluwas ug Hari, wala gayud mahanaw diha sa mga kasingkasing sa mga tawo. Sukad sa sinugdan dihay pipila kinsang pagtoo nakaabut sa unahan sa mga landong sa karon ngadto sa katinuoran sa umalabut. Si Adam, Seth, si Enoc, si Matusalem, si Noe, Sem, si Abraham, Isaac, ug si Jacob—pinaagi niim kanila ug sa ubang mga dungganon napreserbar ni Jehova ang bililhong mga pagpadayag sa Iyang kabubut-on. Ug ingon niana ngadto sa mga anak sa Israel, ang pinili nga katawhan pinaagi kang kinsa igahatag ngadto sa kalibutan ang gisaad nga Mesiyas nga gihatag sa Dios ang usa ka kahibalo mahitungod sa mga kinahanglanon sa Iyang kasugoan, ug mahitungod sa kaluwasan nga pagahimoon pinaagi sa mapasigulion nga halad sa Iyang hinigugma nga Anak

Ang paglaum sa Israel nalangkob diha sa saad nga gihimo sa panahon sa pagtawag ni Abraham, ug sa ulahi nasublisubli ngadto sa iyang kaliwatan, nga nagaingon, “Diha kanimo pagapanalanginan ang tanang mga kabanayan sa yuta.” Genesis 12:3. Sa gibukhad ngadto kang Abraham ang katuyoan sa Dios alang sa katubsanan sa kaliwat, ang Adlaw sa pagkamatarung misidlak ibabaw sa iyang kasingkasing, ug ang iyang kangitngit nakatag. Ug sa diha, sa katapusan, ang Manluluwas sa Iyang kaugalingon milakaw ug nakigsulti taliwala sa mga anak nga lalaki sa mga katawhan, Siya nagsaksi ngadto sa mga Judiyo mahitungod sa managong paglaum sa patriarka mahitungod sa kaluwasan pinaagi sa pag-anhi sa usa ka Manunubos. “Ang inyong amahan nga si Abraham nalipay nga siya

[609] makakita sa adlaw sa Akong pag-anhi,” si Cristo nupahayag; “ug siya nakakita niini ug nagsadya.” Juan 8:56.

Ang samang bulahang paglaum mao ang gilarawan nga daan diha sa panalangin nga gibungat sa himalasyon nga patriarka nga si Jacob nganha sa iyang anak nga lalaki nga si Juda nga nagingon:

“Juda, pagadayegon ka sa imong mga igsoong lalaki:

Ang imong kamot anha sa liog sa imong mga kaaway,

Ang mga anak sa imong amahan managyukbo kanimo....

Ang setro dili pagakuhaon gikan kang Juda,

Ni ang pagkapangulo gikan sa taliwala sa iyang mga tiil,

Hangtud nga moabut si Shilo;

Ug Maiva ang pagkamasinulondon sa mga katawhan.”

Genesis 49:8-10.

Diha na man sa mga udanan sa Gisaad nga Yuta, ang pag-abut sa Alanunubos sa kalibutan gitagna diha sa tagna nga gibungat m Balaam:

“Makita ko Siya, apan dili karon: Akong natan-aw siya, apan dili sa haduul:

Adunay moabut nga Bitoon gikan kang Jacob, ug magadndog ang Setro gikan sa Israel,

Ug magapatay latas sa mga nasikohan sa Moab, ug magalaglag sa tanang

mga anak lalaki sa kaguliyang.”

Numeros 24:17.

Pinaagi kang Aloises, ang katuyoan sa Dios sa pagpadala sa Iyang Anak ingon nga Alanunubos sa nahulog nga kaliwat, giban-tayan sa atubangan sa Israel. Sa usa ka higayon, sa dili dugay sa wala pa ang iyang kamatayon, si Aloises mipahayag, “Si Jehova nga imong Dios magapatindog alang kanimo gikan sa imong tali-wala, sa imong mga igsoon, usa ka Manalagna nga sama kanako; Kaniya magpatalinghug kamo.” Sa matin-aw si Aloises gipahimang-noan alang sa Israel mahitungod sa buhat sa Alesiyas nga umalabut. “Magapatindog Ako kanila sa taliwala sa ilang mga igsoon, usa ka Alanalagna nga sama kanimo,” mao ang pulong ni Jehova ngadto

sa Iyang alagad; “ug igabutang Ko ang Akong mga pulong diha sa Iyang baba; ug Siya magasula kamla sa tanan nga igasugo Ko Kaniya.” Deuteronomio 18:15, 18.

Sa kapanahonan sa mga patriarka ang mga halad-inihaw kalabut sa diosnon nga pagsimba nagtukod sa usa ka dayon nga pagpahmum- [610]
dum mahitungod sa pag-abut sa usa ka Manluluwas, ug ingon mini ang tibuok nga tulomanon sa santuwaryo sa tibuok nga kasaysayan sa Israel. Diha sa pangalagad sa tabernakulo, ug sa templo nga sa ulahi maoy nagkuha sa luna niini, ang katawhan gitudloan sa matag-adlaw, pinaagi sa mga larawan ug sa mga landong, sa dagkung mga kamatuoran kalabut sa pag-anhi ni Cristo ingon nga Manunubos, Sacerdote, ug Han; ug sa makausa sa matag-tuig ang ilang mga hunahuna ginadala paingon ngadto sa katapusang mga hitabo mahitungod sa dakung away tali kang Cristo ug ni Satanas, sa katapusan nga pagpanglinis sa uniberso gikan sa sala ug sa mga makasasala. Ang mga paghalad ug ang mga halad sa ritwal sa panahon ni Moises kanunay nagtudlo ngadto sa usa ka maayo pa nga tulomanon nga langitnon. Ang yutan-on nga santuwaryo maoy “samingay sa kapanahonan karon,” diin gihalad ang mga gasa ug ang mga halad; ang duha ka balaang mga dapit niini maoy mga “hulad sa mga butang diha sa mga langit;” kay si Cristo, nga atong daku ug Hataas nga Sacerdote, karon maoy “usa ka magaalagad sulod sa dapit nga balaan ug sa tinuod nga tabernakulo nga gipatindog dili sa tawo kondili sa Ginoo.” Hebreohanon 9:9, 23; 8:2.

Sukad sa adlaw nga si Jehova nagpahayag ngadto sa bitin didto sa Eden nga nagingon, “Ibutang ko ang panagkaaway sa taliwala mo ug sa babaye, ug sa taliwala sa imong kaliwat ug sa iyang kaliwat” (Genesis 3:15), si Satanas nahibalo na nga dili gayud siya makakupot sa hingpit nga pagmando ibabaw sa mga molupyo mining kalibutana. Sa diha nga si Adam ug ang iyang mga anak nga lalaki misugod na sa paghimo ug mga halad nga gimando sa Dios ingon nga usa ka larawan sa magaabut nga Manunubos, si Satanas nakasabut niim nga usa ka simbolo panagsandurot sa yuta ug sa langit. Sulod sa hataas nga mga kasiglohan nga nagsunod, maoy iyang walay hunong nga paningkamot sa pagsanta niining maong pagsandurot. Sa walay pagkakapoy naninguha siya sa paghatag ug sayop nga kasayuran mahitungod sa Dios ug sa pagtuis sa mga tulomanon nga nagtudlo

ngadto sa Manluluwas, ug uban sa dakung gidaghanon sa mga sakop sa tawhanong pamilya, siya nagmalampuson.

[611] Samtang ang Dios nagtinguha sa pagtudlo sa mga tawo nga gikan lamang sa Iyang kaugalingong gugma magaabut ang Gasa nga nagapasig-uli kanila ngadto sa Iyang kaugalingon, ang pangulong kaaway sa katawhan nanlimbasug sa pagpahayag sa Dios ingon nga usa nga nagakalipay sa ilang kalaglagan. Sa ingon niini ang mga halad ug ang mga tulomanon nga gilaraw sa Langit aron sa pagpadayag sa diosnon nga gugma ginatuis aron mahimong usa ka paagi diin ang mga makasasala kawang nga naglaum sa pagpuypuy sa kasuko sa usa ka nasilo nga Dios uban sa mga gasa ug sa maayong mga binuhatan. Sa sama nga higayon, si Satanas naninguha sa pagpukaw ug sa paglig-on sa daotang mga pagbati sa mga tawo aron nga pinaagi sa pabalikbalik nga paglapas daghang mga tawo ang madala sa walay hunong gikan sa Dios, ug sa dili matabang mahigtan sa mga talikala sa sala.

Sa diha nga ang sinulat nga pulong sa Dios gihatag pinaagi sa mga manalagna nga Judiyo, giton-an ni Satanas uban sa kakugi ang mga mensahe mahitungod sa Mesiya. Sa maampingon iyang gisubay ang mga pulong nga naglatid uban sa dili masayop nga katataw sa buhat ni Cristo taliwala sa mga tawo ingon nga usa halad sa pag-antos ug mgon nga usa ka mananaug nga hari. Diha sa mga linukot nga papel katalan sa Daang Tugon sa mga Kasulatan iyang nabasa nga ang Usa nga motungha “pagadad-on ingon sa usa ka nating karnero ngadto sa ihawan,” “Ang iyang nawong nasamad-samaran gayud labaw kay sa bisan kinsa nga tawo, ug ang iyang dagway labaw kay sa bisan kinsa nga tawo, ug ang iyang dagway labaw pa kay sa mga anak sa mga tawo.” Isaias 53:7; 52:14. Ang gisaad nga Manluluwas sa katawhan “pagatamayon ug igasalikway sa mga tawo; usa ka tawo sa mga kasubanan, ug nakasinati sa pag-antus;...hinampak sa Dios, ug sinakit;” apan pagamiton usab siya sa Iyang gamhanan nga gahum aron nga “pagahukman niya ang mga kabus sa katawhan.” “Pagaluwason Niya ang mga anak sa mga hangol,” ug “magadugmok sa malupigon.” Isaias 53:3, 4; Salmo 72:4. Kining maong mga tagna nakapahadlok ug nakapakurog ni Satanas; apan wala niya biyai ang iyang katuyoan sa pag-ulang, kong mahimo, sa maloloy-ong mga pangandam ni Jehova alang sa katubsanan sa nawala nga kaliwat. Iyang gitinguha ang pagbuta

sa mga mata sa katawhan, kutob sa mahimo, ngadto sa tinuod nga kahulogan sa mga tagna mahitungod sa Mesiyas, aron sa pag-andam sa dalan alang sa pagsalikway ni Cristo diha sa Iyang pag-abut.

Sulod sa mga kasiglohan sa dayon nga wala pa ang Lunop, si Satanas milampus sa pagpahinabo sa usa ka madagsangong pagsukol batok sa Dios sa tibuok kalibutan. Ug bisan ang mga leksyon sa Lunop nalimutan sa katawhan. Uban sa malimbongon nga pasumbingay gihinayhinay ni Satanas pagdala ang mga anak sa mga katawhan ngadto sa mapangahason nga pagsukol. Daw hapit na unta siya magmadaugon, apan ang katuyoan sa Dios alang sa nahulog nga tawo dili mahimo nga ipadaplin. Pinaagi sa kaliwat ni Abraham, gikan sa linya ni Shem, ang usa ka kahibalo mahitungod sa maloloyong mga mugna ni Jehova pagatipigan alang sa kaayohan sa umalabut nga mga kaliwatan. Sa matag panahon ang diosnong natudlo nga mga mensahero sa kamatuoran ginabangon aron sa pagtawag sa pagtagad sa kahulogan sa mga seremonyas sa halad, ug ilabina ngadto sa saad ni Jehova mahitungod sa pag-abut sa Usa ngadto kang kinsa ang tanang mga tulomanon sa sistema sa halad nagatudlo. Sa ingon niini ang kalibutan mapugngan gikan sa unibersal nga apostasya.

[612]

Dili sa walay pagsupak nga hilabihan nga ang diosnon nga katuyoan natuman. Diha sa tanang paagi nga mahimo ang kaaway sa kamatuoran ug sa pagkamatarung nagbuhat aron malimot ang mga kaliwat ni Abraham sa ilang hataas ug balaan nga pagtawag, ug sa pagliso ngadto sa pagsimba sa dili tinuod nga mga dios. Ug sagad nagmalampuson ang iyang mga paningkamot. Sulod sa mga kasiglohan nga gisundan sa unang pag-anhi ni Cristo, ang kangitngit nagtabon sa katawhan. Gisabwag ni Satanas ang iyang yawan-on nga landong sa agianan sa mga tawo, aron iyang mapugngan sila gikan sa pagkuha sa usa ka kahibalo mahitungod sa Dios ug mahitungod sa umalabut nga kalibutan. Ang dakung mga pundok sa katawhan naglingkod diha sa landong sa kamatayon. Ang ilang paglaum lamang mao nga kining kangitngit mapuwas na, aron mapadayag ang Dios.

Sa matagnaon nga pagtan-aw si David, ang dinihog sa Dios, nakakita nga daan nga ang pag-abut ni Cristo mahisama sa “kahayag sa kabuntagon sa diha nga mosubang na ang adlaw nga nagasilang, usa ka buntag nga walay mga panganod.” 2 Samuel 23:4. Ug si

Oseas nagpamatuod nga nagingon, “Ang iyang paggula matuod gayud ingon sa pagdangat sa kabuntagon.” Oseas 6:3. Sa mahilom ug sa hinayhinay ang kahayag sa adlaw mosubang sa ibabaw sa yuta, nga magapaalibwag sa landong sa kangitngit ug magapukaw sa yuta ngadto sa kinabuhi. Busa mosubang ang Adlaw sa pagkamatarung, “nga adunay kaluwasan sa Iyang mga pako.” Malaquias 4:2. Ang mga katawhan nga nagapuyo “sa yuta sa landong sa kamatayon” sila nakakita ug “usa ka dakung kahayag.” Isaias 9:2.

[613]

Ang manalagna nga si Isaias, samtang nagatan-aw nga natuhop sa kalipay niining mahimayaon nga kaluwasan, nakatuaw sa pagingon:

“Alang kanato ang usa ka Bata natawo,
 Alang kanato ang usa ka Anak nga lalaki gihatag:
 Ug ang kagamhanan igatungtung sa Iyang abaga:
 Ug ang Iyang ngalan pagatawgon
 Kahibulongan, Magtatambag, Dios nga makagagahum,
 Amahan nga walay katapusan, Prinsipe sa Paldgdait.
 Ang kauswagan sa Iyang kagamhanan ug sa
 paldgdait walay katapusan,
 Ibabaw sa trono ni David,
 Ug sa ibabaw sa Iyang gingharian,
 Aron sa pagtukod niini, ug sa pagtuboy niini
 Nga may hustisya ug pagkamatarung
 Sukad karon bisan hangtud sa walay katapusan.
 Ang kakugi ni Jehova sa mga panon maoy magahimo niini.”

Mga bersikulo 6, 7.

Sa naulahing mga kasiglohan sa kasaysayan sa Israel sa wala pa ang nahaunang pag-anhi ni Jesus, sa sagad gisabut nga ang pag-abut sa Mesiyas gitudlo na diha sa tagna, “Alagaan ra kaayo nga butanga nga Ikaw mahimong Akong alagad aron sa pagbangon sa mga banay ni Jacob, ug sa pagpabalik sa salin sa Israel: Ako usab Ikaw nga ihatag nga usa ka suga alang sa mga Hentil, aron Ikaw mamahimo nga Akong kaluwasan hangtud sa kinatumyan sa yuta.” “Ang himaya ni Jehova igapadayag,” ang manalagna mitagna, “ug ang tanan nga unod sa tingob makakita mini.” Isaias 49:6; 40:5. Tungod niining mao nga kahayag sa mga tawo nga si Juan Bautista

sa ulahi nakapamatuod sa hilabihan ka maisug, sa diha nga siya mipahibalo sa pagingon, “Ako mao ang tingog sa usa nga nagasinggit diha sa kamingawan, Tul-ira ninyo ang agianan sa Ginoo, sumala sa giingon ni Isaias nga manalagna.” Juan 1:23.

Si Cristo mao ang gipahinungdan sa matagnaon nga saad nga gihatag: “Mao kini ang giingon ni Jehova, ang Alanunubos sa Israel, ug ang Iyang Balaan, Kaniya nga ginatamay sa tawo, Kaniya nga gikayugtan sa nasud,...ang giingon ni Jehova,...Akong bantayan Ikaw, ug Akong ihatag Ikaw nga usa ka tugon sa katawhan, aron sa pagtubo sa yuta, sa paghimo kanila nga magapanunod sa biniyaan nga mga kabilin; nga magaingon kanila nga mga ginapus, Panlakaw kamo; kanila nga anaa sa kangitngitan, Ipakita ang inyong kaugalingon.... Sila dili pagagutomon ni pagauhawon; ni ang kainit ni ang adlaw mohampak kanila: kay Siya nga adunay kaluoy kanila magamando kanila, bisan ubay sa kasapaan sa tubig Siya magamando kanila.” Isaias 49:7-10.

[614]

Ang malahutayon sa taliwala sa nasud nga Judiyo, nga mga kaliwat niadtong balaan nga linya pinaagi kang kinsa ang usa ka kahibalo mahitungod sa Dios natipigan, nagpalig-on sa ilang pagtoo pinaagi sa paghinumdum niini kanila ug sa sama nga mga pahayag. Uban sa nagalabaw nga kalipay ilang nabasa kong unsaon ni Jehova pagdihog sa Usa “sa pagwali sa maayong mga balita ngadto sa mga maaghop,” “aron sa pagbugkos sa mga dugmok ug kasingkasing, aron sa pagmantala sa kagawasan sa mga binihag,” ug sa pagmantala “sa tuig sa pagpasig-uli uban kang Jehova.” Isaias 61:1, 2. Apan bisan pa niini, ang ilang mga kasingkasing napuno sa kasub-anan samtang ilang gipamalandong ang mga kasakit nga kinahanglan Iyang pagaantuson aron sa pagtuman sa diosnon nga katuyoan. Uban sa halalom nga pagpasakit sa kalag ilang gisubay ang mga pulong nga diha sa linukot:

“Kinsa bay nakatoo sa among taho?

Ug kang kinsa man ikapadayag ang bukton ni Jehova?”

“Kay Siya mitubo sa Iyang atubangan ingon nga usa ka linghod nga tanum,

Ug ingon sa usa ka gamut gikan sa usa ka mamala nga yuta: Siya walay panagway ni kaanyag;

Ug sa diha nga ato na Siya nga makita,
Wala ing katahum aron ato Siya nga tinguhaon.

“Gitamay Siya, ug gisalikway sa mga tawo;
Usa ka Tawo sa mga kasub-anan ug nakasinati sa pag-antus:
Ug ingon sa usa nga gikan kaniya gitago sa mga
tawo ang ilang nawong;
Siya gibiyaybiay, ug Siya wala nato mahala.

“Sa pagkamatuod gipas-an Niya ang atong kasakitan,
Ug gipas-an Niya ang atong mga kasub-anan:
Apan Siya giila nato nga binunalan,

[615] Hinampak sa Dios, ug sinakit.

“Apan Siya ginasamaran tungod sa atong kalapasan:
Siya napangos tungod sa atong mga kasal-anan;
Ang silot sa atong pakigdait diha sa ibabaw Niya;
Ug tungod sa Iyang mga labod kita nangaayo.

“Kitang tanan sama sa mga karnero nga nanghisalaag;
Ang tagsatagsa kanato misimang sa iyang kaugalingon nga
dalan;
Ug gibutang ni Jehova diha Kaniya
Ang kasal-anan nato nga tanan.

“Siya gidaugdaug, ug Siya gisakit,
Apan wala Niya bukha ang Iyang baba:
Ingon sa usa ka nating karnero Siya gidala ngadto sa ihawan,
Ug ingon sa kamero nga naamang sa atubangan
sa iyang manggugunting,
Mao nga wala Niya bukha ang Iyang baba.

“Pinaagi sa pagdaugdaug ug sa paghukom Siya gikuha:
Ug kinsa ba ang makamantala sa Iyang kaliwatan?
Kay Sip giputol gikan sa yuta sa mga buhi:
Tungod sa kalapasan sa Akong katawhan Siya gihampak.

“Ug gibuhat Niya ang Iyang lubnganan uban sa daotan,
 Ug ang Iyang kamatayon uban sa mga dato;
 Tungod kay Siya wala makahimo ug panglupig,
 Ni dihay limbong sa Iyang baba.”

Isaias 53:1-9.

Mahitungod sa nag-antus nga Manluluwas si Jehova Mismo nagpahayag pinaagi kang Zacarias nga nagingon: “Pagmata na, Oh espada, batok sa Akong Magbalantay sa Karnero, ug batok sa Tawo nga Akong Kauban.” Zacarias 13:7. Ingon nga puli ug garantiya alang sa makasasala nga tawo, si Cristo mao ang nag-antos ilalom sa diosnon nga hustisya. Siya ang gipasabut sa kahulogan sa hustisya. Siya ang gipaagi kong unsay bation sa mga makasasala nga magtindog sa atubangan sa Dios nga walay manlalaban.

Pinaagi sa salmista ang Manunubos nagtagna mahitungod sa Iyang kaugalingon:

“Ang pagpakaulaw nakadugmok sa Akong kasingkasing;
 Ug Ako natugob sa mga kasub-anan:

Ug nangita Ako ug uban nga maluoy Kanako,
 Apan walay mausa;

Ug sa mga maglilipay,
 Apan wala Akoy hingkaplagan.

Sila naghatag usab Kanako ug apdo alang sa Akong pagkaon;
 Ug sa Akong kauhaw gihatagan Ako nila ug suka nga pagaimnon.”

[616]

Salmo 69:20, 21.

Mahitungod sa pagtagad nga Iyang madawat, Siya nagtagna nga nagingon, “Kay ang mga iro nanaglibut Kanako: usa ka panon sa mamomuhat sa kadaotan nanaglikos Kanako: gipalagbasan nila ang Akong mga kamot ug ang Akong mga tiil. Arang Ko nga maisip ang tanan Ko nga mga bukog: sila nagatan-aw ug nagatutok Kanako: Gibahinbahin nila ang Akong mga bisti sa taliwala nila, ug sa Akong kupo nanagripan sila.” Salmo 22:16-18.

Kining maong mga paghulagway sa mapait nga pag-antos ug sa mabangis nga kamatayon sa Usa nga Gisaad, bisan sila masulob-on,

mga adunahan diha sa saad; kay mahitungod Kaniya nga “nahimutan ni Jehova ang pagsamad” ug sa pagbutang sa kagul-anan, aron nga Siya mahimong “usa ka halad tungod sa sala,” si Jehova nagpahayag nga nagingon:

“Siya makakita sa Iyang kaliwat, ug Siya mopahulagway
sa Iyang mga adlaw,
Ug ang kahimut-an ni Jehova motubo sa Iyang kamot.
Siya makakita sa kasakit sa Iyang kalag, ug matagbaw:

“Pinaagi sa Iyang kahibalo ang Akong alagad nga
matarung magapamatarung sa daghan;
Kay Siya ang mopas-an sa ilang mga kasal-anan.
Tungod niana hatagan Ko Siya ug bahin uban sa dagku,
Ug uban sa mga mabaskug Siya magabahin sa mga inagaw;
Tungod kay Iyang gibubo ang Iyang kalag ngadto sa kamatayon:
Ug Siya giisip uban sa mga malapason;
Ug iyang gipas-an ang sala sa daghan,
Ug naghimo ug paglaban alang sa mga malapason.”

Isaias 53:10-12.

[617] Ang gugma alang sa mga makasasala maoy nagdala ni Cristo sa pagbayad sa bili sa katubsanan. “Siya nakakita nga walay tawo, ug nahibolong nga walay nagpataliwala;” walay lain ang makalukat sa mga lalaki ug sa mga babaye gikan sa gahum sa kaaway; “busa ang Iyang kaugalingong bukton nagadala ug kaluwasan ngadto kaniya; ug ang Iyang pagkamatarung, kini maoy nagbulig kaniya.” *Isaias 59:16.*

“Ania karon, ang Akong Sulogoon, nga Akong gipataas;
Ang Akong pinili, nga Kaniya ang Akong kalag nagakalipay,

Ako nagbutang sa Akong Espiritu sa ibabaw Niya:
Siya magadala ug hustisya sa mga Hentil.”

Isaias 42:1.

Sa Iyang kinabuhi walay gisagol nga paglaban sa kaugalingon. Ang paghatag ug katahuran nga ginahatag sa kalibutan ngadto sa

katungdanan, ngadto sa bahandi, ug ngadto sa talento, wala igkita diha sa Anak sa Dios. Wala ang mga paagi nga gigamit sa katawhan sa pagkuha sa pagdapig o sa pagpahatag ug katahuran, ang gigamit sa Mesiyas. Ang tuman Niya nga pag-ayad sa kaugalingon gilandungon niining mga pulong nga nagsunod:

“Siya dili mosinggit,
 Ni mopataas sa Iyang tingog,
 Ni mopabad sa Iyang dngog diha sa dalan.
 Sa usa ka nabasag nga bagakay, dili Siya mobali,
 Ug sa usa ka nagapid-ok nga pabilo
 dili Siya mopalong.”

Mga bersikulo 2, 3.

Diha sa tataw nga pagkalahi ngadto sa mga magtutudlo sa Iyang kaadlawan mao ang pagdumala sa Manluluwas sa Iyang kaugalingon taliwala sa katawhan. Diha sa Iyang kinabuhi wala gayuy nasaksihan nga masaba nga pakiglantugi, mapagawalon nga pagsimba, ug walay buhat Siya nga gihimo aron pagadayegon. Ang Mesiyas natago diha sa Dios, ug ang Dios napadayag diha sa taras sa Iyang Anak. Kong walay kahibalo mahitungod sa Dios, ang katawhan mawala sa walay katapusan. Kong walay diosnon nga tabang, ang mga lalaki ug ang mga babaye magakaunlod. Ang kinabuhi ug gahum kinahanglan magagikan Kaniya nga nagbuhat sa kalibutan. Ang mga kinahanglanon sa tawo makuha sa walay lain nga paagi.

Ania pay dugang nga tagna mahitungod sa Mesiyas: “Siya dili mapakyas ni maluya, hangtud nga mapahaluna na Niya ang hustisya sa yuta: ug ang mga pulo magahulat sa Iyang Kasugoan.” Ang Anak sa Dios mao ang “nagpadaku sa Kasugoan, ug magbuhat niim nga dungganon.” Mga bersikulo 4, 21. Siya dili makapakunhod sa pagkaimportante niini ug sa pagpatuman sa mga pangangkon mini; Siya magtuboy niini. Sa sama nga higayon Siya magpahigawas sa diosnong mga sugo gikan niadtong mga mabug-at nga mga pamugos nga gitungtung sa ibabaw nila sa tawo, diin nangaluya ang kadaghanan diha sa ilang mga paningkamot sa pagalagad sa Dios nga kahimutan.

Mahitungod sa misyon sa Manluluwas ang pulong m Jehova mao kini: “Ako si Jehova nagtawag kammo sa pagkamatarung, ug maga-

[619] kupot sa Imong kamot, ug magabantay Kanimong, ug mohatag kanimong nga usa ka tugon sa katawhan, alang sa usa ka suga sa mga Hentil; aron sa pagpabuka sa mga mata nga nabuta, aron sa pagpagula sa mga binilanggo gikan sa bilanggoan, ug sila sa nanaglingkod sa kangitngitan gikan sa balay nga bilanggoanan. Ako mao si Jehova: kini mao ang Akong ngalan: ug ang Akong himaya dili Nako igahatag sa uban, ni ang Akong pagdayeg sa mga linilok nga mga larawan. Ania karon, ang mga butang sa una mangagi, ug ang bag-ong butang mao ang Akong ginapahayag: sa dili pa sila motungha Ako magasaysay kaninyo mahitungod kanila.” Mga bersikulo 6-9.

Pinaagi sa gisaad nga Kaliwat, ang Dios sa Israel maoy modala sa kaluwasan ngadto sa Sion. “May mogula nga usa ka Saha gikan sa punoan ni Isai, ug motubo ang usa ka Sanga gikan sa iyang gamut.” “Ania karon, ang usa ka ulay manamkon, ug magaanak sa usa ka Anak nga lalaki, ug pagatawgon ang Iyang ngalan Emmanuel. Mantikilya ug dugos maoy Iyang pagakan-on aron Siya makahibalo sa pagdumili sa daotan, ug sa pagpili sa maayo.” Isaias 11:1; 7:14, 15.

“Ug ang Espiritu ni Jehova mopuyo sa ibabaw Niya, ang Espiritu sa kaalam ug sa pagsabut, ang espiritu sa pagtambag ug kagahum, ang Espiritu sa kahibalo ug sa kahadlok kang Jehova; ug maghimo Kaniya nga madali sa pagsabut diha sa pagkahadlok kang Jehova: ug Siya dili maghukom sumala sa panan-aw sa Iyang mga mata, ni magbadlong sumala sa madungog sa Iyang mga igdulungog: kondili uban ang husdsya magahukom Siya sa mga kabus, ug pakanaugan Niya sa hukom uban ang katul-id kadtong mga mapainubsanon sa yuta: ug pagahampakon Niya ang yuta sa barras sa Iyang baba; ug pinaagi sa gininhawa sa Iyang ngabil pagapatyon Niya ang tawong daotan. Ug ang pagkamatarung mao ang bakus sa Iyang hawak, ug ang pakamatinumanon mao ang takus sa Iyang lawas.” “Ug mahitabo niadtong adlaw nga ang Gamut ni Isai, nga nagatindog ingon nga usa ka bandila sa mga katawhan; kaniya mangita ang mga nasud; ug ang dapit nga Iyang pagapahulayan mahimong mahimayaon.” Isaias 11:2-5,10.

“Ania karon, ang tawo kansang ngalan mao ang Sanga;...tukoron Niya ang templo ni Jehova; ug dad-on Niya ang himaya, ug molingkod ug magamando sa Iyang trono.” Zacarias 6:12, 13.

Ang usa ka pagabuksan “alang sa sala ug sa kahugaw” (Zacarias 13:1); ang mga anak nga lalaki sa mga katawhan makadungog sa bulahan nga imbitasyon:

“Ho, ang tagsatagsa nga ginauhaw, umari kamo sa mga tubig, [620]
Ug siya nga walay salapi; umari kamo palit, ug kumaon;
Oo, umari kamo, palit, ug bino ug gatas
Sa walay salapi ug sa walay bili.

“Nan ngano man nga magagasto kamo sa salapi alang niana
nga dili tinapay?
Ug sa inyong pinangitaan alang niadtong dili makabusog?
Patalinghug kamo pagayo Kanako, ug kan-a ninyo kana nga
maayo,
Ug tugoti nga ang inyong kalag magakalipay sa iyang kaugalin-
gon
nga katambok.

“Ikiling ang imong igdulungog ug umari Kanako:
Patalinghug ug ang imong kalag mabuhi;
Ug Ako magabuhat ug usa ka walay-katapusang tugon uban
kaninyo,
Bisan pa sa siguro nga mga kaluoy ni David.”

Isaias 55:1-3.

Ngadto sa Israel gihimo ang saad nga nagaingon: “Ania karon, gihatag Ko Siya alang sa usa ka saksi sa mga katawhan, usa ka pangulo ug magmamando sa mga katawhan. Ania karon, Ikaw magatawag ug usa ka nasud nga wala mo hiilhi, ug mga nasud nga wala makaila Kanimo modalagan nganha Kanimo, tungod kang Jehova nga imong Dios, ug tungod sa Balaan sa Israel; kay Siya nagahimaya kanimo.” Mga bersikulo 4, 5.

“Ako nga ginadala sa haduul ang Akong pagkamatarung; kini dili mahalayo, ug ang Akong kaluwasan dili magalangan: ug ipahaluna Ko ang kaluwasan diha sa Sion alang kang Israel nga Akong himaya.” Isaias 46:13.

Diha sa pulong ug sa buhat ang Mesiyas, sulod sa Iyang yutanon nga pagpangalagad, nagpadayag ngadto sa katawhan sa himaya

sa Dios Amahan. Ang tagsatagsa ka buhat sa Iyang kinabuhi, ang tagsatagsa ka pulong nga nabungat, ang tagsatagsa ka milagro nga nabuhat, gihimo aron ang nahulog nga katawhan mahibalo sa dili masukod nga gugma sa Dios.

“Oh Sion, nga nagadala ug maayong balita,
Tumungas ka sa usa ka hataas nga bukid;
Oh Jerusalem, nga nagadala ug maayong balita,
Ipatugbaw sa makusog ang imong tingog;

[621] Ipatugbaw kana, ayaw kahadlok;
Ingna ang mga siyudad sa Juda, ania karon ang inyong Dios!

“Ania karon, ang Ginoong Dios moanhi uban sa makusganon
nga kamot,
Ug ang Iyang bukton mohari alang Kaniya:
Ania karon, ang Iyang balus anaa uban Kaniya.
Ug ang Iyang buhat anaa sa atubangan Niya.
Siya magapasibsib sa Iyang panon sama sa usa ka magbalan-
tay sa karnero:
Iyang tigumon ang mga nating karnero diha sa Iyang bukton,
Ug kugoson sila diha sa Iyang dughan,
Ug sa pagkamapuanguoron magaaagak Siya niadtong adunay
magagmay pa.”

Isaias 40:9-11.

“Ug niadtong adlaw ang bungol makadungog sa mga pulong sa
Basahon,
ug ang mga mata sa buta makakita gikan sa kadulum ug
gikan sa kangitngitan
Ang mga maaghop usab magadugang sa ilang kalipay kang
Jehova,
Ug ang mga kabus sa taliwala sa mga tawo magakalipay sa
Balaan sa Israel.”

“Kadto usab nga nangasayop diha sa espiritu makadangat sa pagsabut,
Ug kadto nga nanagbagulbol makadawat sa pahamatngon.”

Isaias 29:18, 19, 24.

Sa ingon niini, pinaagi sa mga patriarka ug sa mga manalagna, ingon man pinaagi sa mga larawan ug mga simbolo, ang Dios misulti ngadto sa kalibutan mahitungod sa pag-abut sa usa ka Manunubos gikan sa sala. Ang usa ka taas nga lumbay sa tagna nga tinuktukan sa Espiritu nagtudlo ngadto sa pag-abut sa “Gipangandoy sa Kanasuran.” Haggeo 2:7. Bisan ang dapit gayud nga Iyang natawhan ug ang panahon sa Iyang pagtungha gitumbok sa makuti.

Ang Anak ni David kinahanglan matawo diha sa siyudad ni David. Gikan sa Bethlehem, matud pa sa manalagna, “adunay mogula...nga mahimong magmamando sa Israel; kang kinsang kaagi sa kagikanaan gikan pa sa kanhing panahon, gikan sa walay katapusan.” Miqueas 5:2.

“Ug ikaw Bethlehem, yuta sa Juda,
Dili gayud ang labing gamay taliwala sa mga pnsipe sa Juda:
Kay gikan kanimo magagula ang usa ka Gobernador,
Nga mahimong Magbalantay sa Akong katawhan nga Israel.”

Mateo 2:6.

Ang panahon sa unang pag-anhi ni Cristo ug ang pipila sa dagkung mga hitabo nga naglibut sa buhat sa Manluluwas gipahibalo sa manolunda nga si Gabriel ngadto kang Daniel. “Kapitoan ka semana,” matud pa sa manolunda, “maoy tagal ibabaw sa imong katawhan ug sa imong balaan nga siyudad, sa paghuman sa kalapasan, ug sa pagtapus sa mga sala, ug sa paghimo sa pagpasiguli alang sa kasalanan, ug sa pagpasulod sa walay katapusan nga pagkamatarung, ug sa pagmatuod sa panan-awon ug sa tagna, ug sa pagdihog sa labing balaan.” Daniel 9:24. Ang usa ka adlaw sa tagna nagpasabut nga usa ka tuig. Tan-awa ang Numeros 14:34; Ezequiel 4:6. Ang kapitoan ka semana, o upat ka gatus ug kasiyaman ka mga adlaw, nagrepresentar sa upat ka gatus ug kasiyaman ka mga tuig. [622]

Ang sinugdanan niining maong panahon gihatag: “Busa hibalo i ug sabta, nga sa paggula sa sugo sa pagpahauli ug sa pagtukod sa Jerusalem alang sa Mesiyas, ang Prinsipe, mapito ka semana, ug kan-uman ug duha ka semana” (Daniel 9:25), kan-uman ug siyam ka semana, o upat ka gatus ug kawaloan ug tulo ka tuig. Ang sugo sa pagpahauli ug sa pagtukod sa Jerusalem, ingon nga nakompleto sa sugo ni Artajerjes Longimanus, misugod sa tingdagdag sa tuig 457 W.C. Tan-awa ang Esdras 6:14; 7:1, 9. Gikan niining panahona ang upat ka gatus ug kawaloan ug tulo ka tuig modangat ngadto sa tingdagdag sa tuig T.G. 27. Sumala sa tagna, kining panahona moabut ngadto sa Mesiyas, ang Usa nga Dinihog. Sa tuig T.G. 27, si Jesus nagdawat sa pagdihog sa Balaan nga Espiritu diha sa Iyang pagbautismo ug sa walay langan human niini Siya misugod sa Iyang pagpangalagad. Unya gimantala ang mensahe nga nagingon, “Ang panahon ama na gayud.” Marcos 1:15.

Unya, ang manolunda miingon, “Siya magapamatuod sa lig-on nga tugon uban sa daghan sulod sa usa ka semana [pito ka tuig].” Sulod sa pito ka tuig human ang Manluluwas mosulod sa Iyang pangalagad, ipawali ang maayong balita ilabina ngadto sa mga Judiyo; sulod sa tulo ug tunga ka tuig pinaagi m Cristo Mismo, ug sa ulahi pinaagi sa mga apostoles. “Diha sa tungatunga sa semana Iyang pahanongon ang paghalad, ug ang halad nga kalan-on.” Daniel 9:27. Sa ting-pamulak sa tuig T.G. 31, si Cristo nga mao ang tinuod nga Halad, gihalad didto sa Calbaryo. Unya ang tabil sa templo natunga sa pagkagisi, nagpasabut nga ang kabalaan ug ang kahulogan sa tulomanon sa paghalad giwala na. Ning-abut na ang panahon nga pahunongon na ang yutan-on nga paghalad ug ang halad nga kalan-on.

Ang usa ka semana—pito ka tuig—natapus sa T.G. 34. Unya tungod sa pagbato kang Esteban sa mga Judiyo sa katapusan maoy nagsilyo sa ilang pagsalikway sa maayong balita; ang mga tinon-an na nagkatibulaag tungod sa panglutos “nahadiindiin sa paglakaw nga nagwali sa pulong” (Buhat 8:4); ug sa wrala madugay tapus mini, nakabig ang manlulutos nga si Saulo nga nahimong Pablo ang apostol ngadto sa mga Hentil.

Ang daghang mga tagna mahitungod sa pag-anhi sa Manluluwas maoy nakaaghat sa mga Hebreohanon sa pagkinabuhi diha sa usa ka walay hunong nga pagpaabut. Daghan ang nangamatay diha sa

pagtoo nga wrala makadawat sa mga saad. Apan ingon nga nakita sila sa halayo pa, sila nagtoo ug nagsugid nga sila mga dumolulong ug mga magpapanaw dinhi sa yuta. Sukad sa mga adlaw' ni Enoc ang mga saad nga gisublisubli pinaagi sa mga patriarka ug sa mga manalagna maoy nakapabuhi sa paglaum mahitungod sa Iyang pagpadayag.

Sa sinugdan ang Dios wala magpadayag sa tukma nga takna sa unang pag-anhi; ug bisan sa diha nga ang tagna ni Daniel naghimo niini nga mahibaloan, dili ang tanan nakahubad sa husto sa mensahe.

Nanglabay ang nagsunodsunod nga mga kasiglohan; sa katapusan ang mga tingog sa mga manalagna mihunong. Ang kamot sa madaugdaugon nagpabug-at sa ibabaw sa Israel. Sa diha nga ang mga Judiyo mibulag gikan sa Dios, nadulom ang pagtoo, ug ang paglaum hapit na mohunong sa pagbanwag sa umalabut. Ang mga pulong sa mga manalagna wala masabut sa kadaghanan; ug sila kang kinsang pagtoo magpadayon unta sa pagkakusganon andam na sa pagtuaw, “Ang mga adlaw ginalugwayan, ug ang tanang mga pananawon nangahanap.” Ezequiel 12:22. Apan didto sa konsilyo sa langit ang takna alang sa pag-abut m Cristo nahukman na; ug “sa pag-abut na sa tukma nga panahon, ang Dios mipadala sa Iyang Anak,...aron sa pagtubos sa mga nailalom sa kasugoan, aron kita managdawat sa pagkasinagop ingon nga mga anak.” Galacia 4:4, 5.

[624]

Ang mga leksyon kinahanglan ihatag ngadto sa katawhan diha sa pinolongan sa katawhan. Kinahanglan ang Mensahero sa tugon mosulti. Ang Iyang tingog kinahanglan mapatalinghugan diha sa Iyang kaugalingon nga templo. Siya, nga awtor sa kamatuoran magabulag sa kamatuoran gikan sa tahop sa sinultihan sa tawo nga maoy naghimo mini nga walay hinungdan. Kinahanglan ipatmaw pagayo ang mga prinsipyo sa kagamhanan sa Dios ug sa piano sa katubsanan. Ang mga leksyon sa Daang Tugon kinahanglan ipahiluna sa hingpit diha sa atubangan sa katawhan.

Sa diha nga ang Manluluwas sa katapusan mitungha “diha sa Iyang pagkahisama sa mga tawo” (Filipos 2:7), ug misugod sa Iyang pangalagad sa grasya, si Satanas igo lang sa pagsamad sa tikod, samtang pinaagi sa tagsatagsa ka buhat sa pagpaubos o pag-antos si Cristo nagasamad sa ulo sa Iyang kaaway. Ang kaguol nga nadala sa sala gibubo ngadto sa dughan sa Walay-sala; apan samtang si Cristo nagantus sa pagsupak sa mga makasasala batok sa Iyang

Kaugalingon, Siya nagabayad sa utang sa makasasala nga tawo ug nagalugtab sa higut sa katawhan. Ang matag kahapdos sa kasakit, ang matagpagpakaulaw, nagbayad sa kaluwasan sa kaliwat.

Kong si Satanas nakabuyo pa ni Cristo ngadto sa pagpahanunot ngadto sa usa ka panulay, kong nakadala pa siya Kaniya pinaagi sa usa ka buhat o bisan na lamang sa paghunahuna sa pagmantsa sa Iyang hingpit nga kapudi, magmadaugon unta ang prinsiphe sa kangitngit ibabaw sa Garantiya sa tawo ug madaug unta niya ang tibuok pamilya nga tawhanon ngadto kaniya. Apan samtang si Satanas makapasakit, siya dili makapadunot. Makapahinungdan siya kasubo, apan dili ang pagkahugaw. Iyang gihimo ang kinabuhi ni Cristo nga usa ka taas nga talan-awon sa bugno ug kalisdanan, apan diha sa matag-ataki nagakawala ang iyang paghupot sa katawhan.

[625] Didto sa kamingawan sa pagpanulay, sa Tanaman sa Getsemane, ug ngadto sa krus, gisukod ang mga hinagiban sa atong Manluluwas uban sa prinsiphe sa kangitngit. Ang Iyang mga samad nahimong mga handumanan sa kadaugan sa ngalan sa kaliwat. Sa diha nga si Cristo nagbitay sa ibabaw sa krus, samtang ang daotan nga mga espiritu nangalipay ug nagbiaybiay ang daotan nga mga tawo, niini sa pagkamatuod ang Iyang tikod gisamaran ni Satanas. Apan kad-tong mao nga buhat maoy nagadugmok sa ulo sa bitin. Pinaagi sa kamatayon Iyang gilaglag “siya nga may gahum sa kamatayon, nga mao ang yawa.” Hebreohanon 2:14. Kining buhata maoy naghukom nga siguro hangtud sa kahangturan sa piano sa kaluwasan. Diha sa kamatayon Iyang nakuha ang kadaugan batok sa gahum niini; diha sa pagkabanhaw pag-usab, Iyang giablihan ang mga ganghaan sa lubnganan sa tanan Niyang mga sumosunod. Diha nianang katapu-sang dakung sambunot atong makita ang natuman nga tagna nga nagaingon, “Kini magasamad sa imong ulo, ug ikaw magasamad sa Iyang tukod.” Genesis 3:15.

“Mga hinigugma, kita karon mga anak sa Dios, kong maunsa unya kita, kini wala pa ipakita: apan kita nasayud nga sa igapa-dayag na Siya, kita mahisama Kaniya, kay kita magasud-ong man unya Kaniya sa Iyang pagkamao.” 1 Juan 3:2. Naablihan sa atong Manunubos ang dalan, aron nga ang labing makasasala, ang labing nagkinahanglan, ang labing gidaugdaug ug gitamay, makakaplag ug agianan ngadto sa Amahan.

“Oh Jehova, Ikaw mao ang akong Dios;
Ituboy ko ikaw, pagadayegon ko ang Imong ngalan;
Kay nakahimo ka ug mga butang katingalahan;
Ang imong mga pagtambag sa karaang panahon sa pagka-
madnumanon
ug sa kamatuoran.”

Isaias 25:1.

Kapitulo 59—“Ang Balay sa Israel”

[626] Sa pagmantala sa mga kamatuoran mahitungod sa walay katapusan nga maayong balita ngadto sa tagsatagsa ka nasud, pinulongan, ug kataw’han, ang iglesya sa Dios sa ibabaw sa yuta karon maoy nagatuman sa karaan nga tagna nga nagaingon, “si Israel mamulak ug mamutot; ug pagapun-on nila sa bunga ang nawong sa kalibutan.” Isaias 27:6. Ang mga sumosunod ni Jesus, diha sa pagtambayayong sa langitnong mga kaisipan sa madali nagaokupar sa mga dapit sa yuta nga walay kapuslanan; ug, ingon nga gisangputan sa ilang mga kabudlay, nagatubo ang abunda nga bunga sa bililhong mga kalag. Karon ingon sa wala mahimo kaniadto, ang pagkaylap sa kamatuoran sa Biblia pinaagi sa usa ka iglesya nga nahalad nagadala ngadto sa mga anak nga lalaki ug mga tawo sa mga kaayohan nga gilandongan sa mga siglo nga nanglabay diha sa saad ngadto kang Abraham ug ngadto sa tanang Israel,—ngadto sa iglesya sa Dios sa ibabaw sa yuta diha sa tanang panahon,—”Ikaw pagapanalanginan Ko,...ug mahimo ikaw nga usa ka panalangin.” Genesis 12:2.

Kining maong saad sa panalangin makahinagbo unta sa katu-manan sa dakung sukod sulod sa mga siglo nga nagsunod sa paghi-uli sa mga Israelihanon gikan sa mga yuta sa ilang pagkabinihag. Maoy piano sa Dios nga ang tibuok yuta maandam alang sa unang pag-anhi ni Cristo, bisan sama karon nga ginaandam ang agianan alang sa Iyang ikaduha nga pag-anhi. Diha sa katapusang mga tuig sa paghingilin nga nakapaubos, sa maloloy-on ang Dios naghatag ngadto sa Iyang kataw han nga Israel, pinaagi kang Zacarias, sa pasalig nga nagingon: “Ako mibalik sa Sion, ug Ako magapuyo sa taliwala sa Jerusalem: ug ang Jerusalem pagatawgon: ang siyudad sa kamatuoran; ug ang bukid ni Jehova sa mga panon pagatawgon: ang balaan nga bukid.” Ug mahitungod sa Iyang katawhan Siya miingon, “Ania karon,...Ako mahimong ilang Dios, sa kamatuoran ug sa pagkamatarung.” Zacarias 8:3, 7, 8.

[627] Kining maong mga saad nag-agad sa pagkamasinulondon. Ang mga sala nga maoy nagtimaan sa mga Israelihanon sa wala pa ang

pagkabihag, dili pagausbong. “Magpahamtang ka sa matuod nga paghukom,” nagtambag si Jehova kanila nga nagbuhat diha sa pagtukod pag-usab; “ug magpakita sa kaluoy ug malumong pagbati ang tagsatagsa ka tawo sa iyang igsoon: ug dili mo pagdaugdaugon ang mga balong babaye, m ang mga ilo, m ang dumoluong, m ang kabus; ug bisan kinsa kaninyo ayaw paghunahuna ug daotan batok sa iyang igsoon.” “Magsulti ang tagsatagsa kaninyo sa matuod sa iyang isigkatawo, ug magpakanaug sa paghukom sa kamatuoran ug sa pakigdait sulod sa inyong mga ganghaan.” Zacarias 7:9, 10; 8:16.

Makabuhong ang mga ganti, nga kalibutanon ug espirituhanon, nga gisaad kamla nga magginawi niining maong mga prinsipyo sa pagkamatarung. “Moabut ang binhi sa pakigdait,” si Jehova nagpahayag; “ang parras magahatag sa iyang bunga, ug ang yuta magahatag sa iyang abut, ug ang mga langit magahatag sa ilang yamog; ug ang salin niini nga katawhan tugotan Ko sa pagpanunod niining tanan nga mga butang. Ug mahatabo nga, ingon nga nahimo kamong tinunglo sa mga nasud, Oh balay sa Juda ug balay sa Israel, sa maong pagkaagi pagaluwason Ko kamo, ug kamo mahimong panalangin.” Zacarias 8:12, 13.

Pinaagi sa pagkabihag sa Babilonia ang mga Israelihanon sa masangputanon naulian gikan sa pagsimba sa mga larawan nga linilok Human sa ilang pagpauli, gihatagan nila ug daku nga pagtagad ang relihiyoso nga mga pahimangno ug ngadto sa pagtoon niadtong nahisulat sa basahon sa kasugoan ug diha sa mga manalagna mahitungod sa pagsimba sa matuod nga Dios. Ang pagpahauli sa templo nakapatakus kamla sa pagtuman sa hingpit sa mga tulomanon sa santuwaryo. Ubos sa pagpangulo m Zorobabel, ni Esdras, ug ni Nehemias nakigsaad sila nga magbalik sa pagbantay sa mga sugo ug sa mga kabalaoran m Jehova. Ang mga panahon sa kauswagan maoy naghatag ug igo nga kamatuoran sa pagkaandam sa Dios nga modawat ug mopasaylo, apan bisan pa niini uban sa hiktin nga panglantaw nagbalikbalik sila sa pagliso gikan sa ilang mahimayaon nga kaugmaon ug sa dinalo naggahin ngadto sa ilang kaugalingon niadtong magdala unta ug pang-ayo ug sa espirituhanon nga kinabuhi ngadto sa dili maisip nga mga katawhan.

Kining mao nga kapakyasan sa pagtuman sa diosnon nga katuyoan nadayag pag-ayo diha sa kaadlawan ni Malaquias. Sa mapig-ot ang mensahero ni Jehova miharong sa mga daotan nga

nagtungina sa Israel sa yutan-on nga kauswagan ug sa espintuhanon nga gahum. Diha sa iyang pagbadlong batok sa mga malapason wala ipahigawas ang mga sacerdote ni ang mga katawhan. “Ang palasanon sa pulong ni Jehova alang sa Israel” pinaagi kang iVlalaquias mao nga ang mga leksyon sa nangagi dili pahikalimtan ug nga ang tugon nga gihimo m Jehova uban sa balay sa Israel pagabantayan uban sa pagkamatinumanon. Pinaagi lamang sa kinasingkasing nga paghinulsol matuman ang panalangin sa Dios. “Nagapakiluoy ako kaninyo,” nangaliya ang manalagna, “Pangaliyupo sa kaluoy sa Dios, aron Siya magmaloloyon kanato.” Malaquias 1:9.

Hinon, dili tungod sa lumalabay nga kapakyasan sa Israel nga ang piano sa mga katuigan alang sa katubsanan sa katawhan mapugngan. Sila nga gisultihan sa manalagna dili tingali magpatalinghug sa mensahe nga gihatag, apan bisan pa niini ang katuyoan ni Jehova magalihok sa walay paghunong ngadto sa unahan ngadto sa ilang hingpit nga katumanan. “Gikan sa pagsubang sa adlaw bisan ngadto sa pagsalop niini,” si Jehova mipahayag pinaagi sa Iyang mensahero, “ang ngalan Ko mahimong daku sa taliwala sa mga Hentil; ug diha sa tagsatagsa ka dapit ang insenso igahahalad sa Akong ngalan, ug ang ulay nga halad: kay ang Akong ngalan mahimong daku taliwala sa mga Hentil.” Malaquias 1:11.

Ang tugon sa “kinabuhi ug sa pakigdait” nga gihimo sa Dios uban sa mga anak nga lalaki ni Levi—ang tugon nga kong giban-tayan, magdala unta sa dili masugid nga panalangin—si Jehova karon nagtanyag sa pagbag-o uban kanila nga kaniadto mga espir-ituhanong mga pangulo, apan nga pinaagi sa paglapas nahimong “talamayon ug mahugaw sa atubangan sa tibuok nga katawhan.” Malaquias 2:5, 9.

Sa solemni ang mga mamumuhat ug daotan gipasidan-an mahitungod sa adlaw sa paghukom nga moabut ug mahitungod sa katuyoan ni Jehova sa pagduaw uban sa madali nga kalaglagan sa tagsatagsa ka malapason. Apan walay usa nga gibiyaan nga walay paglaum; ang mga tagna ni Malaquias mahitungod sa paghukom gipaubanan sa mga imbitasyon ngadto sa mga dili mahinulsolon sa paghimo sa ilang pakigdait uban sa Dios. “Bumalik kamo Kanako,” si Jehova miawhag; “ug Ako mobalik nganha kaninyo.” Malaquias 3:7.

Daw ang tagsa ka kasingkasing kinahanglan motubag sa maong usa ka imbitasyon. Ang Dios sa langit nagahangyo sa Iyang masalaying-pong mga anak sa pagbalik ngadto Kaniya, aron sila makatambulig pag-usab uban Kaniya diha sa pagpadayon sa Iyang buluhaton dinhi sa yuta. Gituy-od ni Jehova ang Iyang kamot sa paggunit sa kamot sa Israel ug sa pagtabang kanila ngadto sa masigpit nga dalan sa pagdumili sa kaugalingon ug sa paghalad sa kaugalingon, aron sa pag-ambit uban Kaniya sa pagkamanununod ingon nga mga anak sa Dios. Mapakiloy-an ba kaha sila? Masabtan ba kaha nila ang ilang paglaum lamang?

[629]

Pagkamakasusubo sa talaan, nga diha sa kaadlawan ni Malaquias ang mga Israelihanon nagduhaduha sa pagtahan sa ilang mapahitason nga mga kasingkasing diha sa walay langan ug mahigugmaon nga pagsugot ug sa kinasingkasing nga pagtambulig! Ang kapanghimatuoran sa kaugalingon maoy natataw diha sa ilang tubag nga nagingon, “Diin man kami mobalik?”

Gipadayag ni Jehova ngadto sa Iyang katawhan ang usa sa ilang pinasahi nga mga sala. “Makapangawat ba diay ang tawo sa Dios? Siya nangutana. “Bisan pa niana kamo nangawat Kanako.” Ingon nga wala pa gayud moila sa sala, ang mga masupilon nangutana, “Unsaon namo sa pagpangawat Kanimo?”

Matin-aw gayud ang tubag ni Jehova: “Sa mga ikapulo ug sa mga halad. Kamo gipanghimaraut uban sa pagpanghimaraut: kay Ako inyong gikawatan, bisan kining tibuok nga nasud. Dad-a ninyo ang tibuok nga ikapulo ngadto sa balay nga tipiganan, aron nga adunay kalan-on diha sa Akong balay, ug pinaagi niini sulayi ninyo Ako karon, nagaingon si Jehova sa mga panon, kong dili ba buksan Ko kaninyo ang mga tamboanan sa langit, ug buboan Ko kamo sa panalangin, sa pagkaagi nga wala na unyay dapit nga kabutangan sa pagdawat niini. Ug badlongon Ko ang lumalamoy tungod kaninyo, ug siya dili na magalaglag sa mga bunga sa inyong yuta; ni mopahatak sa inyong balagon sa parras sa iyang bunga sa kaumahan sa dili pa panahon, nagaingon si Jehova sa mga panon. Ug ang tanang mga nasud managtawag kaninyo nga bulahan: kay kamo mahimong yuta nga kahimut-anan, nagamgon si Jehova sa mga panon.” Mga bersikulo 7-12.

Pagapanalangin sa Dios ang buhat sa mga kamot sa mga tawo, aron ilang ibalik ngadto Kaniya ang Iyang bahin. Siya nagahatag

[630] kanila sa silaw sa adlaw ug sa ulan; Siya nagapalambo sa mga katanuman; Siya nagahatag ug maayong panglawas ug katakus sa pagbaton ug mga katigayonan. Ang tagsatagsa ka panalangin nagagikan sa Iyang manggihatagon nga kamot, ug Siya nagatinguha nga ang mga lalaki ug ang mga babaye magpakita sa ilang pagkamasalamaton pinaagi sa pag-uli ngadto Kaniya sa usa ka bahin diha sa mga ikapulo ug sa mga halad—diha sa mga halad sa pasalamat, diha sa mga halad nga kinabubut-on, ug diha sa mga halad tungodsapaglapas. Ipagamit nila ang ilang mga kinitaan ngadto sa Iyang pagalagad, aron nga ang Iyang kaparrasan dili magpabilin nga usa ka pansilon nga kamingawan. Sila magtoon unsay pagabuhaton ni Jehova kong Siya pa ang anaa sa ilang dapit. Sila padad-on sa tanang malisud nga mga butang ngadto Kaniya diha sa pagampo. Ilang ipadayag ang usa ka dili hakog nga tinguha diha sa pagpauswag sa Iyang buhat diha sa tanang mga bahin sa kalibutan.

Pinaagi sa mga mensahe sama sa gidala ni Malaquias, ang katapusang manalagna sa Daan Tugon, ingon man pinaagi sa pagdaugdaug gikan sa hentil nga mga kaaway, sa katapusan, ang Israel nakakat-on nga ang tinuod nga kauswagan nagaagad sa pagka-masinugtanon ngadto sa kasugoan sa Dios. Apan sa kadaghanan sa katawhan, ang pagkamasinugtanon wala magagikan sa pagtoo ug sa gugma. Ang ilang mga tumong mga hakog. Ang makita nga pagalagad gihimo ingon nga usa ka paagi sa pagkab-ot sa nasudnon nga pagkadaku. Ang pinili nga katawhan wala mahimong kahayag sa kalibutan, apan naglukob sa ilang kaugalingon gikan sa kalibutan ingon nga usa ka bantay batok sa pagkamadani ngadto sa pagsimba ug diosdios. Ang mga pagdili nga gihatag sa Dios, nga nagdili sa pagminyoay tali sa Iyang katawhan ug sa mga hentil, ug ang pagdili sa Israel gikan sa pag-ipon diha sa diwatahang mga batasan sa naglibut nga mga nasud, natuis pag-ayo ingon sa nagtukod ug usa ka bongbong nga nag-ulang tali sa mga Israelihanon ug sa ubang katawhan, nga sa ingon niini nagatak-op gikan sa uban sa maong mga panalangin nga gisugo sa Dios sa Israel nga ipahatag ngadto sa kalibutan.

Sa sama nga higayon ang mga Judiyo, tungod sa ilang mga sala, nagpahamulag sa ilang kaugalingon gikan sa Dios. Wala sila makahimo sa pagsabut sa halalum nga espintuhanong kahulogan mahitungod sa ilang simboliko nga tulomanon. Diha sa pagpaka-

matarung sa kaugalingon sila nagsalig diha sa ilang kaugalingong mga binuhatan, ngadto sa mga halad ug sa mga tulomanon, imbis nga magsalig sa mga katakus Niya ngadto kang kinsa ang tanan niining mga butanga nagatudlo. Sa ingon niini sa “nagapaningkamot sa paghimo sa ilang kaugalingong pagkamatarung” (Roma 10:3), ilang gipalambo ang ilang kaugalingon diha sa usa ka kinaugalingon nga pormalidad. Sa nakulangan sa Espiritu ug sa grasya sa Dios, sila naninguha sa pagpuna sa kakulangan pinaagi sa usa ka mapig-ot nga pagtuman sa relihiyosong mga seremonyas ug mga ritwal. Wala matagbaw sa mga kabalaoran nga gitudlo mismo sa Dios, ilang gipabug-atan ang diosnong mga sugo sa dili maisip nga mga panginahanglan nga gikan sa ilang kaugalingon nga mugna. Sa nagakahalayo sila gikan sa Dios, nagdugang ang kapig-ot sa ilang pagtuman niining maong mga porma.

[631]

Uban niining tanan nga ginagmay ug mabug-at nga mga panginahanglan mahimong imposibli alang sa katawhan ang pagbantay sa kasugoan. Ang daku nga mga prinsipyo sa pagkamatarung nga gibutang diha sa Dekalogo, ug ang mahimayaong mga kamatuoran nga naglandong diha sa simbolikanhon nga tulomanon, managsama nga nalubog, ug nalubong ilalom sa usa ka inumol nga tawhanong tradisyon ug balaod. Sila nga matinguhaon sa tininuod sa pagalagad sa Dios, ug naninguha sa pagbantay sa tibuok nga kasugoan sumala sa gimando sa mga sacerdote ug sa mga punoan, nag-agunto ilalom sa usa ka mabug-at nga lulan.

Ingon nga usa ka nasud, ang katawhan sa Israel, bisan nagatinguha sa pag-anhi sa Mesiyas, halayo kaayo ang pagkanahimulag gikan sa Dios diha sa kasingkasing ug sa kinabuhi sa pagkaagi nga sila walay tinuod nga paghunahuna sa kinaiya o sa misyon sa gisaad nga Alanunubos. Imbis nga magtinguha sa katubsanan gikan sa sala, ug sa himaya ug sa pakigdait sa kabalaan, ang ilang mga kasingkasing napunting ngadto sa kaluwasan gikan sa ilang nasudnon nga mga kaaway, ug sa pagpahauli ngadto sa kalibutanon nga gahum. Nagpaabut sila sa Alesiyas nga moabut ingon nga usa ka mananaug, sa pagbunggo sa tanang yugo, ug sa pagtuboy sa Israel ngadto sa paggahum ibabaw sa tanang mga nasud. Sa ingon niini si Satanas nakalampos sa pag-andam sa mga kasingkasing sa katawhan sa pagsalikway sa Manluluwas sa diha nga Siya moabut na. Ang ilang kaugalingong garbo sa kasingkasing, ug ang ilang mini nga mga

paghunahuna mahitungod sa Iyang taras ug misyon, maoy nagsanta kamla gikan a matinud-anong pagtimbang sa mga ebidensya sa Iyang Pagka-Mesiyas.

[632] Sulod sa kapin sa usa ka libo ka tuig ang katawhan nga Judiyo naghulat sa pag-anhi sa gisaad nga Manluluwas. Ang ilang mahayag nga paglaum napatong niini nga hitabo. Sulod sa usa ka libo ka tuig, diha sa awiton ug sa tagna, diha sa seremonyas sa templo ug sa pagampo sa panimalay, ang Iyang ngalan ginahalaran; apan bisan pa niini sa Iyang pag-abut, wala nila maila Siya ingon nga ang Mesiyas nga dugay na kaayo nilang gipaabut. “Siya nahiabut diha sa Iyang kaugalingon, ngani ang Iyang mga tawo wala modawat Kaniya.” Juan 1:11. Sa ilang mga kasingkasing nga mahigugmaon sa kalibutan ang Hinigugma nga gikan sa langit maoy “ingon sa usa ka gamut diha sa usa ka mamala nga yuta.” Diha sa ilang mga mata Siya “walay panagway ni kaanyag;” sila walay nakita diha Kaniya nga katahom nga pagatinguhaon. Isaias 53:2.

Ang tibuok nga kinabuhi ni Jesus nga Nazareton taliwala sa katawhan nga Judiyo maoy usa ka badlong ngadto sa ilang pagkahakog, sumala sa gipadayag diha sa ilang pagdili pag-ila sa makatarunganon nga mga pangangkon sa Tag-iya sa Kaparrasan nga sa ibabaw niini sila gibutang ingon nga mga mag-uuma. Ilang gikayugtan ang Iyang pang-ingnan sa pagkamatiuoron ug sa pagka-diosnon; ug sa pagabut sa katapusan nga pagtukso, ang tukso nga nagkahulogan sa pagkamadnumanon ngadto sa dayon nga kinabuhi o sa pagkamasupilon ngadto sa dayon nga kamatayon, ilang gidumilian ang Balaan sa Israel ug nahimong kasuktan tungod sa Iyang pagkalansang didto sa krus sa Calbaryo.

Diha sa samingay sa kaparrasan, si Cristo nga duul na sa katapusan sa Iyang yutan-on nga pagpangalagad nagtawag sa pagtagad sa mga Judiyong mga magtutudlo ngadto sa dato nga mga panalangin nga gihatag sa Israel, ug dinhi mining tanan gipakita ang katungod sa Dios sa ilang pagsugot. Sa madn-aw Iyang gibutang sa atubangan nila ang himaya sa katuyoan sa Dios, nga pinaagi sa pagkamadnumanon sila matuman. Sa gitukas ang tabil gikan sa umalabut, Iyang gipakita nga tungod sa pagkapakyas sa pagtuman sa Iyang katuyoan, ang tibuok nasud nagpildi sa Iyang panalangin ug nagdala ug kalaglagan nganha sa iyang kaugalingon.

“May usa ka pangulo sa panimalay,” si Cristo miingon, “nga nagtanum sa kaparrasan, ug kini iyang gipalibutan ug paril, ug gibuhatan ug pigsanan sa parras, gibuhatan ug usa ka lantawanan, ug gipasaupan niya kini sa mga tawo, ug unya milakaw siya ngadto sa laing dapit.” Mateo 21:33.

[633]

Sa ingon niini nagpasabut ang Manluluwas ngadto sa “kaparrasan ni Jehova sa mga panon,” nga sa mga kasiglohan nga nangagi si manalagna Isaias misulti nga mao “ang balay sa Israel.” Isaias 5:7.

“Ug sa nagsingabut na ang tingpamupo,” si Cristo mipadayon, “ngadto sa mga saop gipaadto niya ang iyang mga ulipon aron sa pagdawat sa bunga nga iyang bahin. Apan ang iyang mga ulipon gidakup sa mga saop ug ilang gibunalan ang usa, ug ilang gipatay ang usa, ug ilang gipanagbato ang usa. Unya giusban niya sila pagpadalag uban pang mga ulipon nga daghan pa kay sa nahauna, ug kini ila gihapong gibuhatan sa ingon. Ug sa katapusan, ang iya na anak gipaadto niya nga nagingon, Motahud sila sa akong anak. Apan sa pagkakita nila sa anak, ang mga saop nasig-ingon sa usag usa, mao kini ang manunod; tana, patyon ta siya aron maato ang iyang panulondon. Ug gidakup nila siya ug giabug sa gowa sa parrasan, ug ilang gipatay siya.”

Sa Iyang nahulagway sa atubangan sa mga sacerdote sa ilang kinatumyan nga pagkadaotan, karon gibutang m Cristo ngadto kanila ang pangutana, “Inig-abut sa tag-iya sa parrasan, unsa may buhaton niya sa maong mga saop?” Ang mga sacerdote nagpatalmghug pagayo mining sugilanon uban sa halalom nga kaikag; ug sa walay pagpalandong sa relasyon sa sugilanon ngadto sa ilang kaugalingon, sila ningduyog sa katawhan sa pagtubag, “Ang maong mga banyaga iyang igatugyan ngadto sa mapait nga kamatayon, ug ang parrasan iyang pasaopan sa ubang mga saop nga makamaong mobahin kaniya sa mga bunga sa panahon sa tingpupo.”

Sa walay pagkahibalo ilang gilitok ang ilang kaugalingon nga kamatayon. Si Jesus mitan-aw kamla, ug ilalom sa Iyang masusi-hong pagputok ilang nahibaloan nga Siya nakabasa sa mga dnagoan sa ilang mga kasingkasing. Ang Iyang pagkadios mikilab sa ilang atubangan uban sa dili-masaypan nga gahum. Nakita nila diha sa mga saop ang usa ka hulagway sa ilang kaugalingon, ug sa wala tuyoa sila nakasinggit, “Simbako!”

[634] Sa solemni ug sa masulob-on si Cristo nangutana: “Wala ba gayud kamo makabasa sa Kasulatan nga ang bato nga sa mga magtutukod gisalikway nahimong ulohang bato sa pamag-ang: Kini buhat sa Ginoo, ug sa atong mga mata makapahibulong gayud. Busa, sultihan Ko kamo, nga ang gingharian sa Dios pagakuhaon gikan kaninyo ug igahatag ngadto sa usa ka nasud nga nagapamunga sa mga bunga niini. Ug ang mahulog sa ibabaw mining batoha, mapulpog siya.” Mateo 21:34-44.

Mapugngan unta ni Cristo ang kalaglagan sa nasud nga Judiyo kong ang katawhan nagdawat pa Kaniya. Apan ang kasina ug ang pangabugho maoy naghimo kanila nga dili malukmay. Mihukom sila nga sila dili modawat kang Jesus nga Nazaretnon ingon nga ang Mesiyas. Ilang gisalikway ang kahayag sa kalibutan, ug sukad niadto ang ilang mga kinabuhi gilibutan sa kangitngit sama sa kangitngit sa tungang-gabii. Ang gitagna nga kalaglagan miabut sa nasud nga Judiyo. Ang ilang kaugalingon nga mapintas nga mga pagbati nga wala mapugngi maoy nagbuhat sa ilang kalaglagan. Diha sa ilang binuta nga kasuko nagpinatyanay sila sa usa ug usa. Ang ilang masukolon, ug matig-a nga garbo maoy nagdala sa ibabaw nila sa kaligutgut sa ilang Romanhon nga mga mananaug. Ang Jerusalem nalaglag, ang templo naghay-ad diha sa mga ginuba, ug ang dapit niini gidaro sama sa usa ka umahan. Ang anak sa Juda nangamatay pinaagi sa labing makalilisang nga porma sa kamatayon. Minilyon ang gibaligya ingon nga mga ulipon didto sa hentil nga mga kayutaan.

Ang giplano sa Dios nga pagabuhaton alang sa kalibutan pinaagi sa Israel, ang nasud nga pinili, sa katapusan Iyang himoon pinaagi sa Iyang iglesya dinhi sa yuta karon. Iyang “gipasaopan ang Iyang parrasan ngadto sa ubang mga saop,” bisan ngadto sa Iyang katawhan nga nagabantay sa tugon, nga sa matinumanon “maka-maong mobahin Kaniya sa mga bunga sa mga panahon sa dngpupo.” Wala gayud kawad-i ang Ginoo sa dnuod nga mga dnugyanan niining kalibutana nga naghimo sa Iyang mga tinguha nga ilang kaugalingon. Kining maong mga saksi alang sa Dios ginaisip taliwala sa espintuhanon nga Israel, ug nganha kanila pagatumanon ang tanan sa mga saad sa tugon nga gihimo ni Jehova ngadto sa Iyang karaang katawhan.

Karon ang iglesya sa Dios may kagawasan sa pagpadayon ngadto sa kahumanan niining diosnon nga piano alang sa kaluwasan sa usa ka kaliwatan nga nawala. Sulod sa daghang mga kasiglohan ang katawhan sa Dios nag-antus sa usa ka pagpugong sa ilang mga kagawasan. Gidili ang pagwali sa maayong balita diha sa katinaw niini, ug ang labing mapit-os nga mga silot gipakanaug ngadto kanila nga nangahas sa pagsupil sa mga mando sa mga tawo. Ingon nga gisangputan ang dakung moral nga parrasan sa Ginoo hapit sa kinatibuk-an wala mahupti. Ang katawhan gitungihan sa kahayag sa pulong sa Dios. Ang kangitngit sa kasaypanan ug sa pagtootoo naghulga sa pagwagtang sa usa ka kahibalo sa tinuod nga tinuohan. Ang iglesya sa Dios dinhi sa yuta sa pagkamatuod sama sa nabihag sulod niining taas nga panahon sa walay paghunong nga panglutos sama sa mga anak sa Israel nga nabilanggo didto sa Babilonia sulod sa panahon sa paghingilin.

[635]

Apan, salamat sa Dios, nga ang Iyang iglesya dili na naulipon. Ngadto sa espirituhanon nga Israel napahiuli ang mga katungod nga gitugyan ngadto sa katawhan sa Dios sa panahon sa ilang kahilwasan gikan sa Babilonia. Diha sa tanang bahin sa yuta, ang mga lalaki ug mga babaye nagatubag sa mensahe nga pinadala sa Langit nga gitagna ni Juan nga rebelador nga igamantala sa dili pa ang ikaduhang paganhi ni Cristo: “Kahadloki ninyo ang Dios, ug Kaniya ihatag ninyo ang himaya, kay nahiaabut na ang takna sa Iyang paghukom.” Pinadayag 14:7.

Ang mga panon sa daotan wala nay gahum sa pagbilanggo sa iglesya; kay “Nagun-ob, nagun-ob na ang bantugan nga Babilonia,” nga “nagpainom sa tanang kanasuran sa bino sa iyang mahugaw nga kaulag;” ug ngadto sa espirituhanong Israel gihatag kini nga mensahi: “Gumula kamo kaniya, mga katawhan Ko, aron kamo dili makaapil sa iyang kasal-anan, aron dili kamo makaambit sa iyang mga hampak” Mga bersikulo 8; 18:4. Samtang nagpatalinghug sa mensahe ang nabihag nga mga hininginlan nga nagingon, “Kumalagiw kamo ngadto sa gawas sa taliwala sa Babilonia” (Jeremias 51:6), ug gipahauli ngadto sa Yuta sa Saad, busa sila nga may kahadlok sa Dios karon nagapatalinghug sa mensahe sa paggula gikan sa espirituhanon nga Babilonia, ug sa dili madugay sila magatindog ingon nga mga handumanan sa kadaugan sa diosnon nga grasya diha sa yuta nga gibag-o, nga mao ang langitnong Canaan.

[636]

Diha sa kaadlawan ni Malaquias ang mabugalbugalon nga pangutana sa mga dili mahinulsolon nga nagingon, “Hain man ang Dios sa hustisya?” nahinagbo sa solemm nga tubag nga nagingon: “Ang Ginoo...moabut sa hinanali sa Iyang templo, ug ang Iyang Sinugo sa tugon.... Apan kinsa ang makapabilin sa adlaw sa Iyang pag-anhi? Kay Siya sama sa kalayo sa magtutunaw, ug sama sa sabon sa manlalaba: ug Siya molingkod ingon sa magtutunaw ug maguulay sa salapi, ug Iyang pudion ang mga anak nga lalaki ni Levi, ug ulayon sila ingon sa pag-ulay sa bulawan ug sa salapi: ug sila managhalad kang Jehova sa mga halad diha sa pagkamatarung. Nan, ang mga halad sa Juda ug sa Jerusalem makapahimuot kang Jehova, maingon sa karaang mga adlaw, ug maingon sa karaang mga katuigan.” Malaquias 2:17; 3:1-4.

Sa hapit na mopadayag ang gisaad nga Mesiyas, ang mensahe sa mag-uuna ni Cristo mao kini: Paghinulsol kamo, mga mamningil sa buhis ug mga makasasala; paghinulsol kamo, mga Fariseo ug mga Saduceo; “kay ang gingharian sa langit haduul na.” Mateo 3:2.

Karon, diha sa espiritu ug sa gahum ni Elias ug ni Juan Bautista, ang mga mensahero nga tinudlo sa Dios nagatawag sa pagtagad sa usa ka kalibutan nga nagpaingon sa paghukom ngadto sa solemm nga mga hitabo nga sa dili madugay mahanabo kalabut sa nagatakop nga mga takna sa paglugway ug sa pagpadayag ni Cristo Jesus ingon nga Hari sa mga han ug Ginoo sa mga ginoo. Sa dili madugay ang tagsatagsa ka tawo pagahukman tungod sa mga buhat nga nahimo sa lawas. Ang takna sa paghukom sa Dios nahiabut na, ug ibabaw sa mga sakop sa Iyang iglesya dinhi sa yuta nagatungtung ang solemm nga kapangakohan sa paghatag sa pasidaan ngadto kamla nga nagatindog nga daw anaa sa tampi gayud sa dayon nga kalaglagaan. Ngadto sa tagsatagsa ka tawo niimng halapad nga kalibutan nga magpatalinghug pagahimoon nga matin-aw ang mga pnrisipyo nga nataya sa dakung away nga ginasagubang, mga pnnsipyo nga sa ibabaw niini nagbitay ang mga dadangatan sa tanang katawhan.

Niining katapusang mga takna sa paglugway alang sa mga anak nga lalaki sa mga tawo, sa diha nga ang dadangatan sa tagsatagsa ka kalag sa dili madugay mahukman na sa kahangtoran, ang Ginoo sa langit ug sa yuta nagapaabut sa Iyang iglesya nga molihok sa pagbuhat sa ingon sa wala mabuhat kaniadto. Kadtong nahimong nahigawas diha kang Cristo pinaagi sa usa ka kahibalo sa bililhong

kamatuoran giila ni Ginoong Jesus ingon nga Iyang mga pinili, nauyonan labaw sa tanang ubang katawhan sa ibabaw sa nawong sa yuta; ug Siya nagasalig kanila nga magpaldta sa mga pagdayeg Kaniya nga nagtawag kanila gikan sa kangitngit nganhi sa kahibulongan nga kahayag. Ang mga panalangin nga sa madagayaon gihatag kinahanglan ihatag ngadto sa uban. Ang maayong balita sa kaluwasan paadtoon sa tanang mga nasud, kabanayan, sinultihan, ug katawhan.

Diha sa mga panan-awon sa mga manalagna sa karaan ang Ginoo sa himaya girepresentahan nga nagahatag ug pinasahi nga kahayag diha sa Iyang iglesya sa mga adlaw sa kangitngit ug walay pagtoo nga pagasundan sa Iyang ikaduha nga pag-anhi. Ingon nga Adlaw sa Pagkamatarung, Siya mosubang diha sa Iyang iglesya, “nga may kaluwasan sa Iyang mga pako.” Malaquias 4:2. Ug gikan sa tagsatagsa ka tinuod nga tinon-an ipakanap ang usa ka inpluwensya alang sa kinabuhi, sa kaisog, sa pagkamatinabangon, ug tinuod nga pag-ayo.

[637]

Ang pag-abut ni Cristo mahitabo diha sa labing madulom nga panahon sa kasaysayan niini nga yuta. Ang mga adlaw ni Noe ug ni Lot naghulagway sa kahimtang sa kalibutan sa dayon na nga pagabut sa Anak sa Tawo. Ang mga Kasulatan nga nagatudlo paingon niining panahona, nagpahayag nga si Satanas magabuhat uban sa tanang gahum ug “pagaubanan sa tanang daotan nga paglimbong.” 2 Tesalonica 2:9, 10. Ang iyang binuhatan sa matin-aw gipadayag sa matulin nga pagtubo sa kangitngit, sa dili maisip nga mga kasaypanan, mga sayop, ug mga limbong niining katapusang mga adlaw. Dili lamang nga si Satanas nagadala sa kalibutan nga bihag, kondili ang iyang mga limbong maoy nagapatubo sa nag-angkon nga mga iglesya sa atong Ginoong Jesu-Cristo. Ang dakung apostasya motubo ngadto sa kangitngit nga madulom sama sa tungang-gabii. Ngadto sa katawhan sa Dios, kini mahimo nga usa ka gabii sa kalisud, usa ka gabii sa paghilak, usa ka gabii sa panglutos tungod sa kamatuoran. Apan gikan nianang gabii sa kangitngit ang kahayag sa Dios mosidlak.

[638]

Iyang sugoon “ang kahayag sa pagsidlak gikan sa kangitngit.” 2 Corinto 4:6. Sa diha nga ang “yuta awa-aw ug walay sulod; ug ang kangitngit diha sa ibabaw sa nawong sa kahiladman,” “ang Espiritu sa Dios naglihok sa ibabaw sa nawong sa mga tubig. Ug miingon ang Dios, Mahimo ang kahayag: ug diha ang kahayag.” Genesis 1:2,

3. Busa diha sa gabii sa espirituhanon nga kangitngit, ang pulong sa Dios mogula nga magaingon, “Mahimo ang kahayag.” Ngadto sa Iyang katawhan Siya magaingon, “Tindog, sidlak; kay ang imong kahayag miabut na, ug ang himaya ni Jehova misubang sa ibabaw nimo.” Isaias 60:1.

“Ania karon,” nagaingon ang Kasulatan, “ang kangitngit motabon sa yuta, ug ang mabaga nga kangitngit motabon sa mga katawhan: apan si Jehova mosidlak sa ibabaw nimo, ug ang Iyang himaya makita sa ibabaw nimo.” Bersikulo 2. Si Cristo, ang nagalabaw ug kahayag sa himaya sa Amahan, mianhi sa kalibutan ingon nga kahayag niini. Siya mianhi sa pagrepresentar sa Dios ngadto sa mga katawhan, ug mahitungod Kaniya nasulat nga Siya gidihug sa Espiritu Santo ug uban sa gahum,” ug “nagpangadto-adto sa pagbuhat ug maayo.” Buhat 10:38. Diha sa sinagoga sa Nazaret Siya miingon, “Ang Espiritu sa Ginoo ania Kana, kay Iya man Akong gidihugan aron sa pagwali sa maayong balita ngadto sa mga kabus; gipadala Niya Ako aron sa pag-ayo sa mga nasub-an, sa pagwali sa kagawasan ngadto sa mga binilanggo, ug sa pagpahiuli sa igtatan-aw ngadto sa mga buta, sa paghatag sa kagawasan ngadto sa mga dinaugdaug, ug sa pagpahibalo sa tuig sa kahimuot sa Ginoo.” Lucas 4:18, 19. Kini mao ang buhat nga Iyang gisugo sa Iyang mga tinun-an nga ipabuhat. “Kamo mao ang kahayag sa kalibutan,” Siya miingon. “Pasigaa ninyo ang inyong kahayag sa atubangan sa mga tawo aron makita nila ang inyong maayong mga buhat, ug dayegon nila ang inyong Amahan nga anaa sa langit.” Mateo 5:14, 16.

[639]

Mao kini ang buhat nga gisaysay ni manalagna Isaias sa diha nga siya nagaingon: “Dili ba mao ang pakigbahin sa imong tinapay uban sa gigutom, ug imo nga dad-on ang kabus nga sinalikway ngadto sa imong balay? kong ikaw makakita sa hubo, nga imo siya nga tampian; ug nga ikaw dili matago gikan sa imong kaugalingon nga unod? L nya ang imong kahayag mosidlak nga maingon sa kabuntagon, ug ang imong pagkaayo motungha sa madali; ug ang imong pagkamatarung mouna kanimo; ang himaya ni Jehova magapalikod kanimo.” Isaias 58:7, 8.

Sa ingon niini diha sa gabii sa espintuhanon nga kangitngit ang himaya sa Dios mao ang mosidlak pinaagi sa Iyang iglesya diha sa pagbangon sa nangaliko ug sa paglipay kanila nga nagbalata.

Sa atong palibut madungog ang mga dangoyngoy sa usa ka masulob-on nga kalibutan. Sa bisan diin anaa ang mga nagkinahanglan ug nasub-an. Ato ang pagtabang sa paghumpay ug sa pagpahumok sa mga kalisdanan ug sa katimawa sa kinabuhi. Sa mga kinahanglanon sa kalag ang gugma lamang m Cristo ang makatagbaw. Kong si Cristo nagapuyo diha kanato, ang atong mga kasingkasing mapuno sa diosnon nga kaluoy. Ang tinakpan nga mga tuburan sa mainiton, ug Cnstohanong gugma pagaablihan.

Adunay daghan nga gikan kanila mipahawa ang paglaum. Dad-a pagbalik ang silaw sa adlaw ngadto kanila. Daghan ang nawad-an sa kaisog. Isulti kanila ang mga pulong nga makalilipay. Pagampo alang kanila. Adunay nagkinahanglan sa tinapay sa kinabuhi. Basahi sila gikan sa pulong sa Dios. Sa ibabaw sa kadaghanan anaay sakit sa kalag nga walay yutan-on nga haplas nga makaabut ni ang mananambal makaayo. Pagampo alang niining mga kalaga. Dad-a sila ngadto kang Jesus. Sultihi sila nga adunay usa ka balsamo didto sa Galaad ug usa ka Mananambal didto.

Ang kahayag maoy usa ka panalangin, usa ka unibersal nga panalangin, nga nagabubo sa mga bahandi mini diha sa usa ka kalibutan nga dili mapasalamaton, dili balaan, ug nalibog. Busa mao kini ang kahayag sa Adlaw sa Pagkamatarung. Ang tibuok yuta nga nalimis sa kangitngit sa sala ug sa kasub-anan ug sa kasakit-an, kinahanglan pagaiwagan sa kahibalo mahitungod sa gugma sa Dios. Ang kahayag nga nagasidlak gikan sa trono sa langit dili mga pagawas sa bisan unsa nga sekta, ranggo, o matang sa katawhan. [640]

Ang mensahe sa paglaum ug sa kaluoy pagadad-on ngadto sa mga kinatumyan sa yuta. Bisin kinsa ang mobuot, makakab-ot ug makagumt sa kusog sa Dios ug maghimo ug pakigdait uban Kaniya. Dili na ang mga hentil maputos sa tungang-gabii nga kangitngit. Ang kangiub papahawaon sa atubangan sa mahayag nga mga gihay sa Adlaw sa Pagkamatarung.

Si Cristo nakahimo sa tanang tagana nga ang Iyang iglesya mahimong usa ka nausab nga lawas, nga binanwagan sa Kahayag sa kalibutan, nga nagabaton sa himaya ni Emmanuel. Maoy Iyang katuyoan nga ang tagsatagsa ka Cristohanon pagalibutan sa usa ka espirituhanon nga kahayag ug paldgdait. Siya nangandoy nga atong ipadayag ang Iyang kaugalingon nga kalipay dinhi sa atong mga kinabuhi.

“Tindog, sidlak; kay ang imong kahayag miabut na, ug ang himaya ni Jehova misubang sa ibabaw nimo.” Isaias 60:1. Si Cristo moabut uban sa gahum ug sa dakung himaya. Magaabut Siya uban sa Iyang kaugalingon nga himaya ug uban sa himaya sa Amahan. Ug ang balaang mga manolunda magakuyog Kaniya diha sa Iyang dalan. Samtang ang dbuok kalibutan malimisan sa kangitngit, adunay kahayag diha sa tanang pinuy-anan sa mga balaan. Sila makasalo sa unang kahayag sa Iyang ikaduha nga pagpadayag. Ang pudi nga kahayag magasidlak gikan sa Iyang kasiga, ug si Cristo nga manunubos pagadayegon sa tanan nga nagalagad Kaniya. Samtang mangalagiw ang mga daotan, ang mga sumosunod ni Cristo magakalipay diha sa Iyang presensya.

Unya niini ang mga tinubos gikan sa taliwala sa mga katawhan magadawat sa gisaad nilang panulondon. Sa ingon niini ang katuyoan sa Dios alang sa Israel sa literal matuman. Sa mga katuyoan sa Dios ang tawo walay gahum sa pagpapha. Bisan sa taliwala sa pagbuhat sa daotan, ang mga katuyoan sa Dios nagalihok sa walay hunong ngadto sa ilang katumanan. Mao usab kini ang sa balay sa Israel sa tibuok nga kasaysayan sa nabahin nga gingharian; mao usab kini ang sa espirituhanon nga Israel karon.

Ang magtatan-aw sa Patmos nga nagadungaw lahus sa mga katuigan ngadto sa panahon sa pagpahauli sa Israel diha sa yuta nga

[641] gihimong bag-o, siya nagpamatuod:

“Niini mitan-aw ako, ug ania karon, dihay usa ka dakung panon sa katawhan nga walay bisan kinsa nga makaihap, gikan sa tanang kanasuran, gikan sa tanang kabanayan, ug katawhan, ug pinulongan, nga sa atubangan sa trono ug sa atubangan sa Cordero, nanagtindog sila nga nanagsul-ob ug maputi, ug tag-as nga mga bisd, ug nanagdala ug mga palwa sa palmera diha sa ilang mga kamot; ug nanagsinggit sa makusog nga tingog nga nagingon, ang kaluwasan gikan sa atong Dios nga nagalingkod sa trono, ug gikan sa Cordero.

“Ug ang tanang mga manolunda nanagtindog nga nanag-alirong sa trono sa mga anciano ug sa upat ka mga buhing binuhat, ug unya mihapa sila sa atubangan sa trono, ug ang Dios ilang gisimba nga nanagingon. Amen! ang pagdalayeg, ug ang himaya, ug ang kaalam, ug ang pagpasalamat, ug ang kadunggan, ug ang pagbulot-an ug ang kagahum ipahinungod ngadto sa among Dios hangtud sa kahangturan.”

“Unya nadungog ko ang daw tingog sa usa ka dakung panon, sama sa kagahub sa daghang mga tubig, ug sama sa kagahub sa mga makusog nga paglipak sa dalugdog, nagsinggit nga nagingon, Aleluya: kay nagahari ang Ginoo nga atong Dios nga Makagagahum sa Tanan. Managhugyaw ug managsadya kita ug ihatag ta Kaniya ang himaya.” “Siya mao man ang Ginoo sa kaginoohan ug Hari sa kaharian: ug sila nga uban Kaniya maoy mga tinawag, ug mga pinili, ug mga kasaligan.” Pinadayag 7:9-12; 19:6, 7; 17:14.

Kapitulo 60—Mga Panan-awon sa Umalabut nga Himaya

[642] Diha sa labing mangitngit nga mga adlaw sa iyang taas nga pakigbugno sa daotan, ang iglesya sa Dios gihatagan ug mga pinadayag mahitungod sa dumalayon nga katuyoan ni Jehova. Ang Iyang katawhan gitugotan sa pagtan-aw sa unahan sa mga kalisdanan karon ngadto sa mga kadaugan sa umalabut, sa diha, kong matapus na ang gubat ang mga tinubos mosulod ngadto sa pagpanag-iya sa gisaad nga yuta. Kadtong mga panan-awon sa umalabut nga himaya, mga talan-awon nga gihulagway sa kamot sa Dios, kinahanglan mahalon sa Iyang iglesya karon, sa diha nga ang bugno sa mga katuigan tulin nga nagakatapus ug ang gisaad nga mga panalangin sa dili madugay mangatuman diha sa tanan nilang kahupnganan.

Daghan ang mga mensahe sa paglipay ang gihatag sa iglesya sa mga manalagna sa karaan. “Paglipay kamo, paglipay kamo Akong katawhan,” (Isaias 40:1), maoy sugo ni Isaias nga gikan sa Dios; ug uban sa sugo gihatag ang kahibulongang mga panan-awon nga mao ang paglaum sa mga magtutoo ug kalipay latas sa tanang mga kasiglohan nga nagsunod. Tinamay sa mga katawhan, gilutos, gitahkdan, ang mga anak sa Dios diha sa tanang katuigan, bisan pa niining tanan, sila napabaskug sa Iyang siguro nga mga saad. Tungod sa pagtoo sila nagpaabut sa panahon nga Siya magatuman sa kasigurohan ngadto sa Iyang iglesya nga Iyang gipasalig, “Akong himoon ikaw nga himaya nga walay katapusan, usa ka kalipay sa daghanang mga kaliwatan.” Isaias 60:15.

Ang iglesya nga moaway sagad ginatawag sa pag-antos sa kalisdanan ug sa kagul-anan; kay ang iglesya dili magmadaugon kong walay mapig-ot nga away. “Ang tinapay sa kagul-anan,” ug “ang tubig sa kasakit” (Isaias 30:20), kini mao ang sagad nga maangkon sa tanan; apan walay usa nga nagbutang sa ilang pagsalig diha sa Usa nga gamhanan sa pagluwas ang masanapan sa hingpit. “Kini mao ang giingon ni Jehova nga nagbuhat kanimo, Oh Jacob, ug [643] Siya nga nag- umol kanimo, Oh Israel: Ayaw kahadlok, kay nalukat

Ko na ikaw pinaagi sa imong ngalan; ikaw Ako man. Sa diha nga ikaw magaubog sa mga tubig, Ako magauban kanimo; ug sa mga kasapaan, kim dili magalapaw kammo; sa diha nga ikaw magalakaw latas sa kalayo, ikaw dili masunog, ni ang kalayo mosilaub diha kanimo. Kay Ako si Jehova nga imong Dios, ang Balaan sa Israel, ang imong Alanunubos; gihatag na Nako ang Egipto ingon nga imong lukat, ang Etiopia ug ang Seba nga puli kanimo. Tungod kay ikaw bilihon sa Akong pagtanaw, ug dungganan, ug gihigugma Ko ikaw; tungod niini magahatag Ako sa mga tawo puli kammo ug mga katawhan ilis sa imong kinabuhi.” Isaias 43:1 -4.

Adunay kapasayloan uban sa Dios; adunay pagdawat nga hingpit ug walay bayad pinaagi sa mga katakus ni Jesus, ang atong nalansang ug nabanhaw nga Ginoo. Nadungog ni Isaias si Jehova nga nagpahayag ngadto sa Iyang mga pinili nga nagaingon: “Ako, bisan Ako mao man Siya nga nagapala sa imong kalapasan tungod sa Akong kaugalingon; ug dili na Ako mahinumdum sa imong mga sala. Pagahinumduman mo Ako; managdungan kita sa pagpangaliyupo; ipagula ang imong katarungan aron ikaw pagapakamatarungan. “Ikaw makaila nga Ako si Jehova, mao ang imong Manluluwas, ug ang imong Manunubos, ang Makagagahum ni Jacob,” Mga bersikulo 25, 26; 60:16.

“Ang kaulaw sa Iyang katawhan pagakuhaon Niya,” mipahayag ang manalagna. “Sila pagatawgon mla, ang balaang katawhan. Ang tinubus ni Jehova.” Siya nakatudlo “sa paghatag kanila ug purongpurong nga bulak nga puli sa abu, ang lana sa kalipay, puli sa pagbalata, ang bisti sa pagdayeg, puli sa espiritu sa kasub-anan; aron sila pagatawgon nga mga kahoy sa pagkamatarung, nga ginatanum ni Jehova, aron Siya pagahimayaon.”

“Pagmata, pagmata; isul-ob ang imong kusog, Oh Sion;

Isul-ob ang imong matahum nga bisti, oh Jerusalem, ang
Balaan

nga Siyudad:

Kay sukad karon wala nay moanha kanimo nga dili
sinirkunsidahan ug mahugaw.

“Yabyabi ang imong kaugalingon gikan sa abug,
Tindog, ug molingkod ka, Oh Jerusalem:

Buhii ang imong kaugalingon gikan sa mga higot sa imong liog,
Oh binihag

[644] nga anak nga babaye sa Sion”

“Oh ikaw nga sinakit, ginatugpo sa unos ug wala paglipaya,
Ania karon ibutang ko ang imong mga bato sa matahum nga
mga bulok,
Ug ipahaluna ko ang imong mga patukoranan uban sa mga
sapiro.

“Ug himoon ko ang imong mga lantawan sa mga rubi,
Ug ang imong mga ganghaan sa mga karbungklo,
Ug ang tanan mong mga utlanan sa mga bato nga bililhon.

“Ug ang tanan nimo nga mga anak pagatudloan ni Jehova;
Ug daku ang pakigdait sa imong mga anak
Sa pagkamatarung ikaw pagatukoron:

“Ikaw ipahilayo gikan sa pagdaugdaug; kay ikaw dili arang
mahadlok:
Ug gikan sa kalisang, kay kini dili modangat sa haduul kan-
imo.
Ania karon, sila managtigum pagtingub, apan dili tungod kanako:

Bisan kinsa nga managtigum pagtingub batok kanimo man-
gapukan
tungod kanimo...

“Walay hinagiban nga gibuhat batok kanimo nga magmalampu-
son;
Ug ang tagsatagsa ka dila nga molitok batok kanimo aron sa
paghukom
imo nga pagahukman.

Kini mao ang panulondon sa mga alagad ni Jehova, Ug ang ilang pagkamatarung nga gikan Kanako, nagaingon si Jehova.”

Isaias 25:8; 62:12; 61:3; 52:1, 2; 54:11-17.

Binistihan sa kalasag sa pagkamatarung ni Cristo, ang iglesya pagapasudlon diha sa iyang katapusan nga bugno. “Matahum ingon sa bulan, matin-aw ingon sa adlaw, ug makalilisang ingon sa usa ka panon sa kasundalohan inubanan sa bandila (Awit ni Salomon 67:10), siya pagulaon ngadto sa tibuok nga kalibutan, nga magmadaugon ug aron sa pagpanaug.

Ang labing mangitngit nga takna sa pagpaldgbugno sa iglesya batok sa mga gahum sa mga daotan mao ang panahon sa dihadaha nga pagasundan sa katapusan nga kaluwasan niya. Apan walay usa nga magsalig diha sa Dios ang kinahanglan mahadlok; kay “sa diha nga mohuyop ang makalilisang nga hangin sama sa bagyo batok sa maligon nga bongbong,” ngadto sa Iyang iglesya ang Dios mahimong “usa ka dalangpanan gikan sa bagyo.” Isaias 25:4.

Niadtong adlawa ang matarung lamang ang gisaaran ug kaluwasan. “Ang mga makasasala diha sa Sion nangahadlok; ang pagkurog mingdakup niadtong walay Dios. Kinsa ba sa taliwala kanato ang makapuyo uban sa kalayo nga nagalamoy? kinsa ba sa taliwala kanato ang makapuyo uban sa nagakasunog nga walay katapusan? Kadtong nagalakaw sa minatarung, ug magasulti sa matul-id; kadtong magatamay sa ganansya nga gikan sa mga panglupig, nga magasalikway sa iyang mga kamot sa dili pagdawat ug hiphip, nga magasampong sa iyang mga igdulungog sa dili pagpamati mahitungod sa dugo, ug nga magapiyong sa iyang mga mata gikan sa pagtan-aw sa daotan; siya maoy magapuyo sa kahitas-an; ang iyang dapit nga dalangpanan mao ang mga kalig-on sa kabatoan; ang iyang tinapay igahatag kaniya; ang iyang mga tubig dili mohubas.” Isaias 33:14-16.

Ang pulong ni Jehova ngadto sa Iyang mga matinumanon mao kini: “Umari kamo, Akong katawhan, sumolod ikaw sa imong mga lawak ug tak-uma ang imong mga pultahan sa imong libut: tagoi ang imong kaugalingon sa diyutay nga panahon, hangtud nga ang kasuko moagi. Kay ania karon, si Jehova moanhi gikan sa Iyang

[645]

dapit aron sa pagsilot sa mga pumoluyo sa yuta tungod sa ilang kasal-anan.” Isaias 26:20, 21.

Diha sa mga panan-awon mahitungod sa dakung adlaw sa paghukom ang mga tinuktukang mga mensahero ni Jehova gihatagan ug daklit nga mga pagtan-aw sa kalisang sa mga dili-andam sa pagsugat sa ilang Ginoo diha sa paldgdait.

“Ania karon, ang yuta himoon nga walay sulod ni Jehova, ug himoon kini nga kamingawan, ug balit-aron kini, ug pagatibulaagon ang mga pumoluyo niini;...tungod kay ilang gilapas ang mga balaod, gipasipalahan ang kabalaoran, gibungkag ang tugon nga walay katapusan. Tungod niini ang tunglo maoy naglamoy sa yuta, ug sila nga nanagpuyo niana...Ang kasadya sa mga panderetas mihunong, ang kasaba niadtong nagakalipay natapus, ang kalipay sa alpa mihunong.” Isaias 24:1-8.

“Alaut ang adlaw! kay ang adlaw ni Jehova haduul na, ug ingon sa usa ka paglaglag gikan sa Makagagahum moabut kini..Ang mga binhi nangadunot ilalum sa ilang yutang bantok, ang mga kamalig gibiyaan, ang mga dapa nangalumpag; kay ang mga trigo nangalaya. Naunsa nga nanag-agulo man ang mga mananap nga mabangis! ang mga panon sa mga baka nangalibog, tungod kay sila walay sibsibanan; oo, ang panon sa karnero gibiyaan.” “Ang parras nalaya, ug ang higira nagakamatay; ang kahoy nga granada, ang kahoy nga palma usab, ug ang kahoy nga mansanas, bisan ang tanang mga kahoy sa kaumahan nangalaya: tungod kay ang kalipay nawala gikan sa mga anak sa mga tawo.” Joel 1:15-18, 12.

[646]

“Gisakitan gayud ako sa akong kasingkasing,” si Jeremias nakat-uaw samtang iyang natan-aw ang mga pagkagun-ob nga nahimo sa katapusang mga talan-awon sa kasaysayan sa yuta. “Dili ko na kapugngan ang akong paghilum, tungod kay Ikaw nakadungog, Oh kalag ko, sa tingog sa trumpeta, ug sa paggubok alang sa gubat. Pagkalumpag ibabaw sa pagkalumpag maoy gisinggit; kay ang tibuok yuta nalaglag.” Jeremias 4:19, 20.

“Ang pagkamapahitas-on sa tawo pagabawogon,” si Isaias naga-pahayag mahitungod sa adlaw sa pagpanimalus sa Dios, “ug ang kagarbo sa mga tawo pagapaubson; ug si Jehova lamang ang igatuboy niadtong adlaw. Ug ang mga larawan Iyang wagtangon sa hingpit...Niadtong adlaw igasalibay sa mga tawo ang ilang mga larawan nga salapi, ug ang ilang mga larawan nga bulawan, nga gibuhat aron

simbahon nila, igasalibay nila ngadto sa mga ilaga ug sa mga kabug; aron igasulod sa mga langob sa ligating, ug ngadto sa mga gansang-gansangon nga mga bato, gikan sa kalisang kang Jehova, ug gikan sa himaya sa Iyang pagkahalangdon, sa diha nga Siya motindog aron sa pag-uyog pagayo sa yuta.” Isaias 2:17-21.

Mahitungod niadtong mga panahon sa pagbalhin, sa diha nga ang garbo sa tawo ipaubos, si Jeremias nagapamatuod: “Gitan-aw ko ang yuta, ug, ania karon, kini awaaw, ug walay sulod; ug ang kalangitan, ug sila walay kahayag. Gitan-aw ko ang kabukiran, ug, ania karon, sila minglinog, ug ang tanang kabungtoran ming-irog ngadto ug nganhi. Gitan-aw ko, ug ania karon, walay tawo ug ang tanang mga kalanggaman sa kalangitan nangalagiw. Gitan-aw ko, ug ania karon, ang mabungahon nga uma nahimong kamingawan, ug ang tanang mga siyudad didto nangalumpag.” “Ah! pagkadaku nianang adlaw, sa pagkaagi nga walay mausa nga sama kaniya: ngani maoy panahon sa kasamok ni Jacob; apan siya maluwas gikan niana.” Jeremias 4:23-26; 30:7.

Ang adlaw sa kasuko ngadto sa mga kaaway sa Dios mao ang adlaw sa katapusang kaluwasan ngadto sa Iyang iglesya. Ang man-alagna nagpahayag:

“Pabaskuga ninyo ang mga kamot nga maluya,
Ug palig-ona ang tuhod nga mahuyang.

Ingna sila nga adunay mahadlukon nga kasingkasing,
palig-ona, ayaw kahadlok:

Ania karon, ang inyong Dios moanhi uban ang panimalus,
Bisan ang Dios uban ang panimalus;
Siya moanhi ug magaluwas kaninyo.”

“Iyang pagalamyon ang kamatayon diha sa pagdaug; ug si Jehova nga Dios mopahid sa mga luha gikan sa tanang mga nawong; ug ang kaulaw sa Iyang katawhan pagakuhaon Niya gikan sa tibuok nga yuta: kay si Jehova maoy nag-sulti niini.” Isaias 35:3, 4; 25:8. Ug samtang ang man-alagna nagtan-aw sa Ginoo sa himaya nga nagakanaug gikan sa langit, uban sa tanang balaang mga manolunda, aron sa pagtigom sa iglesya nga salin gikan sa taliwala

[647]

sa mga nasud sa yuta, iyang nadungog sila nga nagahulat nga naghiusa diha sa mahimayaon nga singgit nga nagingon:

“Ania karon, kini mao ang atong Dios;
 Kita nanaghulat kaniya,
 Ug Siya magluwas kanato:
 Kini mao si Jehova;
 Kita nanaghulat Kaniya,
 Managkalipay Idta ug managmaya
 diha sa Iyang kaluwasan.”

Isaias 25:9.

Ang tingog sa Anak sa Dios nadungog nga nagtawag sa nangatulog nga mga balaan, ug samtang ang manalagna nagtan-aw kanila nga nanggula gikan sa bilanggoan nga balay sa kamatayon, siya nakatuaw, “Ang imong mga patay mangabuhi; kuyog sa akong patay nga lawas sila mamangon. Pagmata ug pag-awit, kamo nga nagapuyo sa abug: kay ang inyong yamog maingon sa yamog sa kabalilihan, ug ang yuta magasalibay sa mga patay.”

“Unya ang mga mata sa mga buta mangabuka,
 Ug ang mga lgdulungog sa mga bungol makadungog.
 Unya ang tawo nga piang molukso sama sa lagsaw,
 Ug ang dila sa amang magaawit.”

Isaias 26:19; 35:5,6.

[648]

Diha sa panan-awon sa manalagna, sila nga nakadaug batok sa sala ug sa lubnganan nakita karon nga malipayon diha sa presensya sa ilang Magbubuhay, nagapakigsulti uban Kaniya nga walay salimbong sama sa pagsulti sa tawo ngadto sa Dios diha sa sinugdanan. “Managlipay kamo,” si Jehova miagda kanila, “ug managmaya sa walay katapusan tungod niadtong gihimo Ko: kay, ania karon, gihimo Ko ang Jerusalem nga usa ka pagmaya, ug ang iyang mga pumoluyo nga usa ka kalipay. Ug Ako magamaya diha sa Jerusalem, ug magakalipay diha sa Akong katawhan: ug dili na pagahidunggan diha kaniya ang tingog sa pagbakho, ni ang tingog sa paghilak.” “Ug ang molupyo dili magaingon, Ako masakiton man: ang katawhan nga nagpuyo niini pagapasayloon sa ilang kasal-anan.”

“Sa kamingawan magagula ang mga tubig,
Ug ang mga sapa sa kamingawan.
Ug ang nagakapagba nga yuta mahimong usa ka linaw,
Ug ang giuhaw nga yuta magatubod sa tubig.”

“Sa dapit sa tunok motubo ang haya,
Ug sa dapit sa sampinit motubo ang arayan.”

“Ug didto may usa ka dalan, ug usa ka alagianan,
Ug kini pagatawgon Ang alagianan sa pagkabalaan;
Ang mahugaw dili moagi sa ibabaw niini;
Apan kini maila: Sa maglakaw nga mga tawo,
Bisan pa nga hungog, dili mangasayop sa sulod niini.”

“Pagsulti kamo nga maloloy-on ngadto sa Jerusalem, ug singgiti siya, nga ang iyang panahon sa gubat natapus na, nga ang iyang kasal-anan gipasaylo na: nga nakadawat siya ug pinilo gikan sa kamot ni Jehova tungod sa tanan niyang mga sala.” Isaias 65:18, 19; 33:24; 35:6, 7; 53:13; 35:8; 40:2.

Samtang ang manalagna nagtan-aw sa mga tinubos nga naga-puyo diha sa Siyudad sa Dios, nga nahigawas na sa sala ug gikan sa tanang mga marka sa tunglo, sa natuhop sa kalipay siya nakas-inggit, “Managmaya kamo uban sa Jerusalem, ug managsadya uban kaniya, kamong tanan nga nahigugma kaniya: managmaya tungod sa kalipay uban kaniya.”

“Ang pagpanlupig dili na madungog diha sa imong yuta,
Ang kasub-anan ni ang pagkalaglag sa sulod sa imong mga utlanan;

Apan pagatawgon mo ang imong mga kuta nga Kaluwasan,
Ug ang imong mga ganghaan nga Pagdayeg.

[649]

“Ang adlaw dili na mao ang imong kahayag sa adlaw,
Ni tungod sa kahayag modan-ag ang bulan kanimo;
Kay si Jehova mao ang imong walay katapusan nga kahayag,

Ug ang mga adlaw sa imong pagbalata pagapahunongon.

“Ang imong adlaw dili na mosalop

Ni ang imong bulan mohimatayon:
 Kay si Jehova mao ang imong kahayag nga walay katapusan,
 Ug ang mga adlaw sa imong pagbalata pagatapuson.

“Ang imong katawhan usab, silang tanan mahimong
 matarung:
 Sila magapanunod sa yuta hangtud sa kahangturan,
 Ang sanga sa akong tinanum,
 Ang buhat sa akong mga kamot,
 Aron ako pagahimayaon.”

Isaias 66:10; 60:18-21.

Naalinggatan sa manalagna ang tingog sa hum didto, ug alawiton, ang maong hum ug alawiton sama, gawas sa mga pananawon mahitungod sa Dios, nga walay igdulungog nga tawhanon nakadungog o maisip sa hunahuna. “Ang mga linukat ni Jehova mobalik ug moanha uban ang pag-awit alang sa Sion; ug ang kalipay nga walay katapusan anha sa ibabaw sa ilang mga ulo: Sila makadawat sa kasadya ug kalipay, ug ang kasubo ug ang pag-panghupaw mangahanaw.” “Kalipay ug kasadya makaplagnan sa sulod mim, ug ang pagpasalamat, ug ang tingog sa hum.” “Ang mga mag-alawit ingon man ang mga magdudula sa mga tulonggon atua didto.” “Ipatugbaw nila ang ilang mga tingog, sila magaawit alang sa kahalangdon ni Jehova.” Isaias 35:10; 51:3; Salmo 87:7; Isaias 24:14.

Diha sa yuta nga gihimong bag-o, ang mga tinubos magabuhat sa mga buluhaton ug sa mga kalingawan nga nagdala ug kalipay ngadto kang Adam ug kang Eva diha sa sinugdan. Ang kinabuhi sa Eden pagakinabuhian pag-usab, ang kinabuhi diha sa tanaman ug diha sa kapatagan. “Sila magatukod ug mga balay, ug magapuyo niini; ug sila magatanum ug mga kaparrasan, ug makakaon sa ilang bunga. Sila dili magatukod, ug unya lain ang magapuyo; sila dili magatanum, ug unya lain ang magakaon: kay ingon sa mga adlaw sa usa ka kahoy mao man ang mga adlaw sa Akong katawhan, ug ang Akong mga pinili magapahimulos pagayo sa buhat sa ilang mga kamot. Isaias 65:21,22.

[650]

Didto ang tanang galamhan pagapalambuon, ang tanan nga kasarang patubuon. Ang labing hamili nga mga kalihukan paga-

padayonon, ang labing taas nga pangandoy pagakab-uton, ang kinatasang handum matuman. Ug aduna pay motungha nga bag-ong mga kaibabwan nga pagasakahon, bag-ong mga kahibulongan nga pagadayegon, bag-ong mga kamatuoran nga pagasabton, lab-as nga mga butang nga pagatun-an nga magakinahanglan sa mga galamhan sa lawas ug sa kaisipan ug sa kalag.

Ang mga manalagna nga gipakitaan niining dagkung mga talanawon nangandoy nga makasabut sa ilang hingpit nga kahulogan. Sila “nangita ug nagpakisusi sa makugihon:...nagasusi kong kinsa o unsang panahona ang gipasabut sa Espiritu ni Cristo nga diha kanila.... Ug ngadto kanila gipadayag nga dili sa ilang kaugalingon, kondili kanato nanagalagad sila diha sa mga butang nga karon gikapahibalo nganha kaninyo.” 1 Pedro 1:10-12.

Nganhi kanato nga nagatindog diha sa ngilit sa ilang katumanan, sa unsa ka halalom nga pagpamalandong, unsa nga buhi nga kaikag kining maong mga paghulagway sa mga butang nga moabut—mga hitabo nga alang niini, nga sukad ang atong mga ginikanan miliso sa ilang mga lakang gikan sa Eden, ang mga anak sa Dios nagbantay ug naghulat, nangandoy ug nagampo!

Akong isigkamagpapanaw, ania pa lata sa taliwala sa mga landong ug sa kaguliyang sa yutan-ong mga kalihukan; apan sa dili madugay ang atong Manluluwas moanhi sa pagdala ug kaluwasan ug kapahulayan. Pinaagi sa pagtoo atong tan-awon ang bulahan nga umalabut sumala sa gihulagway sa kamot sa Dios. Siya nga namatay tungod sa mga sala sa kalibutan nagabukas pagayo sa mga ganghaan sa Paraiso ngadto sa tanan nga nagtoo diha Kaniya. Sa dili madugay ang gubat matapus na, ug maangkon ang kadaugan. Sa dili madugay kita makakita Kaniya nga diha kang kinsa nasentro ang atong mga paglaum sa kinabuhi nga dayon. Ug diha sa Iyang presensya daw bali wala ang mga kalisdanan ug mga pag-antos mining kinabuhia. Ang kanhing mga butang “dili na pagahinumduman ni motungha pa sa hunahuna.” “Busa ayaw ninyo pagwad-a ang inyong pagsalig, kay kini aduna ra unyay dakung balus. Kay kamo nagakinahanglan ug pailob, aron kamo makatuman sa kabubut-on sa Dios ug makadawat sa saad. Kay sulod na lamang sa diyutay nga panahon, ang usa nga taliabut, magaabut na ug dili magalangan.” “Ang Israel pagaluwason...sa kaluwasan nga walay katapusan:

kamo dili pagapakaulan ni pagalibugon sa katuigan nga walay katapusan.” Isaias 65:17; Hebreohanon 10:35-37; Isaias 45:17.

Hangad, hangad, ug patuboa kanunay ang inyong pagtoo. Maoy paggiyaha kining pagtooha subay sa masigpit nga dalan nga nagapaingon latas sa mga ganghaan sa siyudad ngadto sa luyo sa kamatayon, ang haluag ug walay udanan nga ugma sa himaya nga alang sa mga tinubos. “Busa mga igsoon, magpailub kamo hangtud sa pag-abut sa Ginoo. Tan-awa, ang mag-uuma nagapaabut sa bililhong abut sa yuta, ug siya nagapailub labut sa abut hangtud kini makadawat sa sayo ug sa ulahing ulan. Kamo usab kinahanglan magpailub; lig-ona ang inyong mga kasingkasing kay haduul na ang pag-anhi sa Ginoo. Santiago 5:7, 8.

Ang mga nasud sa mga linuwas walay lain nga kasugoan nga nahibaloan kay sa kasugoan sa langit. Ang tanan mahimong usa ka malipayon, nahiusa nga pamilya, sinul-oban sa mga bisti sa pagdayeg ug sa pagpasalamat. Sa ibabaw sa dapit ang mga bitoon sa kabuntagon magawit sa pagtingub, ug ang mga anak sa Dios magasinggit sa kalipay, samtang ang Dios ug si Cristo maghiusa sa pagmantala, “Wala na unyay sala, ni may kamatayon pa.”

“Ug mahanabo, nga gikan sa bag-ong pagsubang sa bulan hangtud sa usa, ug gikan sa usa ka Adlawng Igpapahulay hangtud sa usa, ang tanang mga katawhan manganhi aron sa pagsimba sa akong atubangan, miingon si Jehova.” “Ang himaya ni Jehova igapadayag, ug ang tanan nga unod sa tingub makakita niini.” “Ang Ginoong Jehova magapaturok sa pagkamatarung ug sa pagdayeg sa atubangan sa tanang mga nasud.” “Niadtong adlaw si Jehova sa mga panon mahimong usa ka purongpurong sa himaya, ug usa ka purongpurong sa kaanyag, alang sa salin sa Iyang katawhan.”

“Gilipay ni Jehova ang Sion: Iya nga gilipay ang tanan Niyang mga dapit nga nangagun-ob; ug gihimo Niya ang Iyang kamingawan nga sama sa Eden, ug ang Iyang awaaw nga dapit nga sama sa tanaman ni Jehova.” “Ang himaya sa Libano igahatag kaniya, ang katahum sa Carmelo ug sa Saron.” “Dili na gayud ikaw pagatawgon nga Biniyaan; ni ang imong yuta pagatawgon pa nga Kamingawan: apan ikaw pagatawgon nga Kalipay Ko, ug ang imong yuta pagatawgon nga Beulah.... Ingon nga ang pamanhonon magakalipay sa iyang pangasaw-onon, ingon man ang imong Dios magakalipay kanimo.” Isaias 66:23; 40:5; 61:11; 28:5; 51:3; 35:2; 62:4, 5.

* * * * *